

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

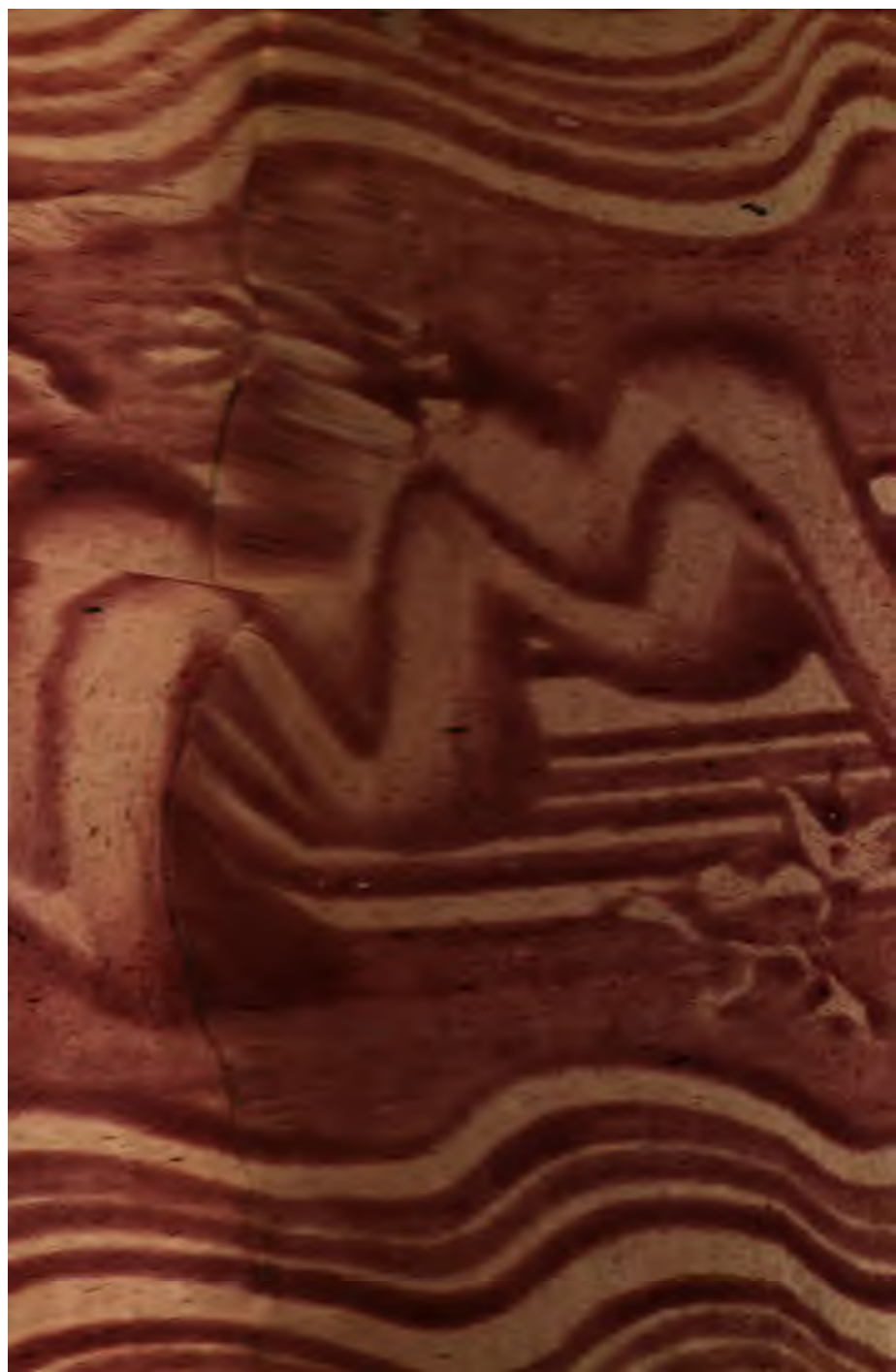
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A 652700

21

SCRIPTORES REI RUSTICÆ
VETERES LATINI

RECENSIONE JO. MATTH. GESNERI
CUM EJUSDEM PRÆF. ET LEXICO RUSTICO
VOLUMEN TERTIUM

CONTINENS

PALLADIUM ET VEGETIUM

CUM GARGILII MARTIALIS FRAGMENTO
ET AUSON. POPMÆ LIB. DE INSTRUMENTO FUNDI

BIPONTI

EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS
CICLOCLXXXVII

7A

6139

K8

1787.

v. 3-4.

PALLADII RUTILII
TAURI ÆMILIANI

DE

R E R U S T I C A

LIBRI XIV.

- XXI. De stabulis equorum & boum.
- XXII. De curte.
- XXIII. De alviariis.
- XXIV. De columbario.
- XXV. De turturario.
- XXVI. De turdis.
- XXVII. De gallinis.
- XXVIII. De pavonibus.
- XXIX. De fasianis.
- XXX. De anseribus.
- XXXI. De piscinis.
- XXXII. De fœnili, palcario, & lignario.
- XXXIII. De sterquilinio.
- XXXIV. De locis horti, & pomario, & sæpibus, & ferendo.
- XXXV. De area.
- XXXVI. De apium castris.
- XXXVII. De apibus emendis.
- XXXVIII. De balneis.
- XXXIX. De malthis calidæ & frigidæ.
- XL. De pistrino.
- XLI. De instrumentis agrestium.

Tituli mensis Januarii.

- I. De ablaqueandis vitibus.
- II. De pratis abstinendis in locis macris.
- III. De profcindendis agris, & jungendis bubus, vel arandi disciplina.
- IV. De hordeo Galatico ferendo.
- V. De cicercula ferenda, cum disciplina sua.
- VI. De vicia ferenda, non ad pabulum secandum, sed ad semina redigenda, cum disciplina sua.
- VII. De fœno Græco ferendo legendi seminis causa, cum disciplina sua.
- VIII. De herbo ferendo.
- IX. De sariendis frumentis & leguminibus.
- X. De pastinandi generibus & scrobibus vitium.

PALLADII RUTILII. §.

- XI. De tabulis vinearum.
- XII. De mensura passini Italica.
- XIII. De solo & cœlo & loco pangendis vineis congruenti, & ea quæ illuc pertinet disciplina.
- XIV. De hortis : in eo de lactuca ferenda cum disciplina sua, item nasturtio, similiter & eruca, item caulibus, allio & ulpico.
- XV. De pomis : in eo de sorbo, de amygdalo, de nuce juglandi, cum disciplinis suis; & de ceteris pomis, quorum disciplina suis mensibus continetur.
- XVI. De signandis animalibus, de lardi & pernarum confectioe, & echinis & rapis.
- XVII. De oleo myrtino.
- XVIII. De vino myrtite.
- XIX. De oleo laurino.
- XX. De oleo lentiscino.
- XXI. De gallinarum pastu.
- XXII. De cœdenda materie.
- XXIII. De horis.

Tituli mensis Februarii.

- I. De pratis servandis & lætamine saturandis.
- II. De proscindendis collibus.
- III. De satione trimestri.
- IV. De ferenda lenticula, cum disciplina sua; item de cicercula.
- V. De ferendo cannabo.
- VI. De agtis Medicæ parandis.
- VII. De herbo ferendo.
- VIII. De curandis vitibus & arboribus, & hordeo Galatico ferendo.
- IX. De ponendis vineis passino vel forebibus aut fulcis, & omnium quæ illuc pertinet disciplina.
- X. De arbutis, vitibus, & plantis arborum vitiferarum.
- XI. De vineis provincialibus.
- XII. De putandis vineis communibus, altis vel humilibus.

6 INDEX CAPITUM

- XIII. De putatione arbusi.
- XIV. De provincialibus vineis putandis.
- XV. De novella putatione.
- XVI. De propaginibus.
- XVII. De infitionibus.
- XVIII. De instituendis olivetis.
- XIX. De pomiferis & spatiis earum generale præceptum.
- XX. De fodiendis, palandis & ligandis vineis, vel lætandis arboribus, & plantis circumfodiendis.
- XXI. De rosis, liliis, croco, violis conferendis.
- XXII. De lini femine ferendo.
- XXIII. De cannetis & asparagis & plantis falicum vel genestæ, & feminariis myrti & lauri.
- XXIV. De hortis : in eo de sæpibus, de lactuca, carduo, nasturtio, coriandro, papavere, allio, ulpico : de satureja, cum sua disciplina : item de cepullis : similiter de anetho, sinapi : de caulibus, cum disciplina sua : & de asparagis, de malva, menta, fœniculo, pastinaca, cunela, cerefolio, beta, porro, cum disciplina sua : de inula & colocasiis similiter.
- XXV. De pomis : in eo de piro, de melo, cydoneo, filiqua, moro, avellana, myrrha, & de disciplinis suis.
- XXVI. De educatione porcorum.
- XXVII. De vino myrtite aliter.
- XXVIII. De vite theriaca.
- XXIX. De uva sine granis.
- XXX. De vite nimis lacrimosa.
- XXXI. Myrtitis alia confectio secundum Græcos.
- XXXII. Ut propomata sponte nascantur.
- XXXIII. Ut vitis botriones varios ferat.
- XXXIV. De horis.

Tituli mensis Martii.

- I. De putandis vineis & inferendis, & pangendis vitibus.
- II. De pratis purgandis in locis frigidis, & profcindendis agris.

PALLADII RUTILII 7

- III. De panicio & milio ferendo, cum disciplina.
- IV. De cicere ferendo, cum ordine suo.
- V. De cannabo.
- VI. De cicera.
- VII. De novellis vitibus pulverandis & fodiendis, palandis ac ligandis, & veteranis vineis restituendis, & ægris & læsis.
- VIII. De oleis amurca faginandis, & cetera earum cura : item de feminariis & rosariis faciendis vel colendis, & fariendis frumentis.
- IX. De hortis : in eo de carduis, cum disciplina : de ulpico, allio, & cepulla, cunela, anetho, finapi, caulibus, malvis, armoracea, origano, lactuca, beta, porro, cappari, colocasis, fatureja, nasturtio, intibis, rasanis, & melonibus & cucumere, cum disciplina sua : item de asparagis & spongiis eorum : similiter & ruta & coriandro, cum disciplina sua, & cucurbita : similiter & blito : item de aniso, & cymino.
- X. De pomis : in eo de malo Punico, cum disciplina, & vini sui confectioe : de citreo : similiter de mespilo, & de fico, cum disciplinis suis, & aliis pomis, quorum disciplina suis mensibus continetur.
- XI. De comparandis bubus, tauris, vaccis.
- XII. De domandis bubus.
- XIII. De equis, equabus, & pullis, & ætate eorum.
- XIV. De mulino genere & asinis.
- XV. De apibus.
- XVI. De horis.

Titulū mensis Aprilis.

- I. De Medica ferenda, & disciplina ejus.
- II. De inferenda olea vel oleastro, de vineis & seminariis fodiendis, & inferendis vitibus, & agris humidis & pinguibus profcindendis.
- III. De hortis : in eo de caulibus, item de apio, de atriplice, de ocimo, cum disciplinis suis : item de melone, cucu-

5 INDEX CAPITUM

- mere, porro, cappari, serpyllo, colocasio, lactucis, betis,
cepullis, coriandra, intibis, cucurbitis ac menta.
IV. De pomis : in eo de zzypha, cum disciplina sua, & de
aliis pomis, quorum suis mensibus disciplina descripta est.
V. De oleo violacio & vino.
VI. De armentis : in eo de vitulis nutriendis, de tonsuris
& signaturis.
VII. De apibus : in eo de vestigandis apibus, & purgandis
alveariis.
VIII. De horis,

Tituli mensis Maji.

- I. De panicio & milio, de florentibus satis, de recidenda
feno,
II. De novellæ sarmentis relinquendis, & pampinandi vi-
tibus,
III. De proscindehdis & aperiendis novis agris.
IV. De occandis vitibus arboribusque, & rude cædenda,
fodiendis seminariis, putandis oleis, ac lupino vertendo.
V. De hortis : in eo de spatlis, de apio, coriandro, melone,
cucurbita, carduo, radice, ruta.
VI. De pomis : de flore mali Puniçi, persico implastrando ;
citro inferendo, & ficu plantanda vel inferenda : de zzy-
pha & palma plantanda,
VII. De armentis : in eo de castrandis bubus.
VIII. De tonsuris ovium.
IX. De caseo faciendo,
X. De apibus.
XI. De pavimentis & solariis.
XII. De lateribus faciendis.
XIII. De rosato.
XIV. De oleo liliacio.
XV. De oleo roseo,
XVI. De rodomelli.
XVII. De rosis viridibus servandis.
XVIII. De horis,

PALLADII RUTILII. 9

Tituli mensis Junii.

- I. De area paranda.
- II. De messibus.
- III. De agris proscindendis, de vineis occandis, fodiendis, vicia, fœno Græco, lenticula, faba, lupino colligendis.
- IV. De hortis: in eo de brassica, apio, betis, radicibus, lactucis, coriandro.
- V. De pomis: in eo de flore Punici. de piro, de melo zyzopho, fico: de implastratione.
- VI. De armentis: in eo de castratura, de caseo, tonsuris.
- VII. De apibus: in eo de legendo & conficiendo melle vel cera, de servandis examinibus & signis eorum ac regibus, de inopia examinum, de supplendis alvearils.
- VIII. De pavimentis & latere.
- IX. Qualiter fructuum venturorum experimenta fumantur.
- X. De oleo chamæmelo.
- XI. De cenanthe.
- XII. De alfita.
- XIII. De horis.

Tituli mensis Julii.

- I. De iterandis agris, de messe triticea, de extirpandis vorpibus & filectis, de arboribus operiendis, pulverandis novellis.
- II. De hortis: in eo de cepullis, radicibus, atriplice, oclimo, malva, beta, lactuca, porro, item napis & rapis, cum disciplina sua.
- III. De pomis: in eo de implastratione, de piro, malo citreo, ficu, palma.
- IV. De armentis & gregibus: in eo de admittendis tauris & arctibus.
- V. De extirpando gramine.
- VI. De vino scillite.
- VII. De hydromelli.
- VIII. De aceto scillitico.
- IX. De sinapi.

10 INDEX CAPITUM

X. De horis.

Tituli mensis Augusti.

- I. De agris exilibus arandis, de apparanda vindemia, de occatione vinearum locis frigidis.
- II. De exili & misera vinea reficienda.
- III. De pampinandis & obumbrandis vitibus, & extirpandis carectis atque filectis.
- IV. De urendis pascuis.
- V. De hortis : in eo de rapa & napo, de radice, cum disciplina sua, de pastinaca.
- VI. De pomis.
- VII. De apibus.
- VIII. De aqua invenienda.
- IX. De puteis.
- X. De aqua probanda.
- XI. De aquæductibus.
- XII. De mensuris & ponderibus.
- XIII. De confecto melle.
- XIV. De horis.

Tituli mensis Septembris.

- I. De agris pinguibus tertiandis vel implendis exilibus, & de stercorando.
- II. De ferendo tritico & adoreo in locis frigidis & opacis.
- III. De remedio falsi humoris, de seminum mensuris, & diversis remediis ad rationem pertinentibus.
- IV. De ferendo hordeo canterino.
- V. De lupino ferendo.
- VI. De piso ferendo.
- VII. De sisamo ferendo, & prosciindendis agris ad Medicam.
- VIII. De vicia & Græco fœno & farragine ferendis.
- IX. De lupino ferendo, qui natus evertatur, & loca fecundet exilia.
- X. De pratis novellis formandis, vel veteribus excolendis.
- XI. De vindemia celebranda.

PALLADII RUTILII II

- XII. De panicio & milio metendis, & faselo ad escam ferendo, & apparandis aucupiiis.
- XIII. De hortis : in eo de papavere, brassica, thymo, origano, cappari, cum disciplinis : item nasturtio, anetho, radicibus, pastinacis, cerefolio, lactuca, betis, coriandro, rapis & napis.
- XIV. De pomis : in eo de tubere.
- XV. De pavimentis solariorum & lateribus.
- XVI. De diamorœn.
- XVII. De servandis uvis.
- XVIII. De vite, cujus fructus humore putrescit.
- XIX. De horis.

Tituli mensis Octobris.

- I. De adoreo & tritico, de hordeo canterino, de herbo lupino, piso, sisamo & faselo ferendis.
- II. De lini femine ferendo.
- III. De notanda vitium fertilitate, qua providebimus panctioni.
- IV. De ponendis vineis, vel propagandis, reparandis, putandis, & arbuftis.
- V. De ablaqueanda novella.
- VI. De utilitate propagandæ nunc vineæ.
- VII. De inferendis arboribus vel vitibus.
- VIII. De olivetis instituendis, & colendis, lætandis, & remediis eorum : de olivis condiendis : de fossis rivisque purgandis.
- IX. De remedio, si uva compluta est.
- X. De oleo viridi faciendo & laurino.
- XI. De hortis : in eo de intibis, de carduis, de sinapi, Medica, cum disciplinis : item de anetho, cepulla, menta, pastinaca, thymo, origano, cappari, beta, armoracea, porro transferendo & ocimo.
- XII. De pomis : in eo de palma, pistaciis, cerasis, & aliis pomis : quorum per menses suos disciplina digesta est : item de condiendis pomis.

12 INDEX CAPITUM

XIII. De apibus.

XIV. Quæ Græci vel alii super vina condienda curandaque dixerunt.

XV. De rosato, sine rosa fieri.

XVI. De vinis pomorum.

XVII. De hydromelli.

XVIII. De passo.

XIX. De cydonite.

XX. De fermento musteorum fervando.

XXI. De horis.

Tituli mensis Novembris:

I. De satione tritici, farris, hordei, fabæ, cum disciplina : de lenticula mature ferenda, de lini semine.

II. De pratis novis instituendis, ponendis vitibus & propagandis, & circumfodiendis novellis, ac recidendis mergis.

III. De vinea veteri in jugo vel pergula reparanda.

IV. De putandis vitibus & arboribus locis tepidis, & olivetis & faciendo oleo.

V. De olivetis ponendis, & curandis ægris arboribus; corë bibus, palis, ridicis faciendis; oleo laurino faciendo.

VI. De hortis : in eo de allio, ulpico, cum disciplinis : de cepullis, & plantis carduorum : de armoracea & cunela.

VII. De pomis : in eo de persico, de pinu, de prunis, de castaneis, cum omni disciplina, & pomis aliorum mensium.

VIII. De apibus : in eo de mundandis ac muniendis castris earum.

IX. Remedium vitibus, quæ sine fruge luxuriant.

X. Remedium sterili viti.

XI. De rosario ex paucis virgulis instituendo.

XII. De uva, ut usque ad ver reservetur in vite.

XIII. De gregibus ovili generis & caprini, & pascendi ordine.

XIV. De glandibus legendis.

XV. De materie cædenda.

XVI. De transferendis arboribus majoris ætatis.

PALLADII RUTILII 13

- XVII. De oleo faciendo secundum Græcos & emendando.
- XVIII. De oleo, ut Liburnico simile fieri possit.
- XIX. Ut oleum fordidum purges.
- XX. De oleo odoris horrendi.
- XXI. De oleo rancido curando.
- XXII. De condiendis olivis.
- XXIII. De horis.

Tituli mensis Decembris.

- I. De serendis frumentis & faba & lini semine.
- II. De fodiendis pastinis, & cædenda materie, palis & ridicis, de oleo laurino, myrtino, lentiscino, & vino myrtite.
- III. De hortis : in eo de lactuca, allio, ulpico, cepullo, sinapi, & cunela.
- IV. De pomis : in eo de hypomelidibus & aliorum mensium pomis.
- V. De rapis condiendis.
- VI. De echinis & pernis & lardo salicendis. & avium laqueis disponendis.
- VII. De horis.

TITULI LIBRI XIV.

De infitione, ex impressis libris.

- I. Præfatio, prosa.
- II. Proœmium carminis.
- III. De vite.
- IV. De oliva.
- V. De piro.
- VI. De malo Punico.
- VII. De pomo.
- VIII. De Persico.
- IX. De malo Cydonie.
- X. De mespilo.
- XI. De malo citrino.
- XII. De prunis.

14 INDEX CAPITUM PALLADII RUTILII.

- XIII. De filiqua.**
 - XIV. De ficubus.**
 - XV. De moro.**
 - XVI. De forbis.**
 - XVII. De ceraso.**
 - XVIII. De amygdalo.**
 - XIX. De pistaciis.**
 - XX. De castanea.**
 - XXI. De nuce.**
-

15

PALLADII RUTILII
TAURI ÆMILIANI
VIRI ILLUSTRIS
DE
RERUSTICA
LIBER I.

I. **P**ARS est prima prudentiæ, ipsam, cui præcepturus sis, æstimare personam. Neque enim formator agricolæ debet artibus & eloquentia rhetores æmulari, quod a plerisque factum est: qui dum diserte loquuntur rusticis, assecuti sunt, ut eorum doctrina nec a disertissimis possit intelligi. Sed nos recidamus præfationis moram, ne, quos reprehendimus, imitemur. Dicendum autem nobis est (si divina faverint) de omni agricultura, & pascuis, & ædificiis rusticis, secundum fabricandi magistros, & aquæ inventionibus, & omni genere eorum, quæ vel facere vel nutrire oportet agricolam ratione voluptatis & fructus, suis tamen temporibus per universa distinctis. Sane in primis hoc servare constitui, ut eo mense, quo ponenda sunt singula, cum sua omni exsequar disciplina.

II. **P**rimo igitur eligendi & bene colendi agri

ratio, quatuor rebus constat, aere, aqua, terra, industria. Ex his tria naturalia; unum facultatis & voluntatis. Naturæ est, quod in primis spectare oportet, ut eis locis, quæ colere destinabis, aer sit salutaris & clemens; aqua salubris & facilis, vel ibi nascens, vel adducta, vel imbre collecta: terra vero foecunda & situ commoda.

III. Aeris igitur salubritatem declarant, loca ab infimis vallibus libera, & nebularum noctibus absoluta, & habitatorum considerata corpuscula, si eis color sanus, capitis firma sinceritas, inoffensum lumen oculorum, purus auditus, [& si] fauces com meatum liquidæ vocis exercent. Hoc genere benignitas aeris approbatur. His autem contraria noxium cœli illius spiritum consistuntur.

IV. Aquæ vero salubritas sic agnoscitur. Primum ne a lacunis, aut a palude ducatur: ne de metallis originem sumat; sed sit perspicui coloris, neque ullo aut sapore aut odore vitietur, nullus illi limus insidat, frigus tepore suo mulceat, æstatis incendia frigore moderetur. Sed quia solet his omnibus ad speciem custoditis occultiore noxam testior servare natura, ipsam quoque ex incolarum salubritate noscamus. Si fauces bibentium puræ sunt, si salvo capite, in pulmonibus ac thorace aut nulla est aut rara causatio. nam plerumque has noxas corporis ad inferiorem partem, quæ supra sunt corrupta, demittunt; [ut vitiatum capite ad pulmones vel stomachum morbi causa decurrat] tunc culpandus aer potius invenitur. Deinde si venter, aut viscera, vel latera, vel renes nullo dolore aut inflatione vexan-

tur; si vitia nulla vesicæ sunt. Hæc, atque his similia si apud incolas pro majori parte constare videris, nec de aere aliquid, nec de fontibus suspiceris.

V. In terris vero quærenda fœcunditas: ne alba & nuda sit gleba, ne macer sabulo sine admixtione terreni, ne creta sola, ne arenæ squallentes, ne jejuna glarea, ne aurosi pulveris lapidosa macies, ne salsa vel amara, ne uliginosa terra, ne tofus arenosus atque jejunus, ne vallis nimis opaca & solida: sed gleba putris & fere nigra, & ad tegendam se graminis sui crate sufficiens; aut mixti coloris, quæ etsi rara sit; tamen pinguis soli adjunctione glutinetur. Quæ protulerit, nec scabra sint, nec retorrida, nec succi naturalis egentia. Ferat, quod frumentis dandis utile signum est, ebulum, juncum, calamum, gramen, trifolium non macrum, rubos pingues, pruna silvestria. Color tamen non magnopere quærendus est, sed pinguedo atque dulcedo. Pinguem sic agnoscis: glebam parvulam dulci aqua cum spargis & subigis, si glutinosa est & adhæret, constat illi inesse pinguedinem. Item scrobe effossa & repleta, si superaverit terra, pinguis est: si defuerit, exilis: si convenerit æquata, mediocris. Dulcedo autem cognoscitur, si ex ea parte agri, quæ magis displicet, glebam fictili vase dulci aqua madefactam judicio saporis explores. Vineis quoque utilem per hæc signa cognosces: si coloris & corporis rari aliquatenus, atque resoluti est; si virgulta, quæ protulit, levia, nitida, procera, fœcunda sunt, ut pteros silvestres, prunos, rubos, ceteraque hujusmodi, neque intorta, neque sterilia, neque macra exilitate

languentia. Situs vero terrarum neque planus, ut stagnet; neque præruptus, ut defluat; neque obrutus, ut in imum dejecta valle subsidat; neque arduus, ut tempestates immodice sentiat & calores: sed ex his omnibus utilis semper est æquata mediocritas, & vel campus apertior, & humorem pluvium clivo fallente subducens; vel collis molliter per latera inclinata deductus; vel vallis cum quadam moderatione, & aeris laxitate submissa; vel mons alterius culminis defensus objectu, & a molestioribus ventis aliquo liber auxilio, vel sublimis, asper, sed nemorosus & herbidus. Sed cum sint genera terrarum plurima, ut pinguis aut macra, spissa vel rara, sicca vel humida, & ex his pleraque vitiosa, tamen propter seminum differentiam sæpe necessaria maxime, sicut supra dixi, eligendus est pinguis ac resolutus ager, qui minimum laborem poscit, & fructum maximum reddit. Secundi meriti est spissus, qui labore quidem maximo, tamen ad vota respondet. Illud vero deterrimum genus est, quod erit siccum simul & spissum, & macrum vel frigidum: qui ager pestiferi more fugiendus est.

VI. Sed ubi hæc, quæ naturalia sunt, neque humana ope curari possunt, diligentius æstimaveris, exsequi te convenit partem, quæ restat industriæ: cujus hæc erit cura vel maxima, ut has, quas subjeci, ex omni opere rustico in primis debeas tenere sententias. Præsentia domini provectus est agri. Color terræ non magnopere desideretur, quia bonitatis incertus est auctor. Genera omnium furculorum vel frugum præclara, sed terris tuis experta,

committe. in novo enim genere seminum, ante experimentum, non est spes tota ponenda. Locis humidis semina citius quam siccis degenerant: quare subinde succurrat electio. Ferrarii, lignarii, doliorum cuparumque factores necessario habendi sunt, ne a labore solemni rusticos causa desiderandæ urbis avertat. Locis frigidis a Meridie vineta ponantur; calidis, a Septemtrione; temperatis, ab Oriente, vel, si necesse sit, Occidente. Operarum ratio unum modum tenere non potest in tanta diversitate terrarum: & ideo soli & provinciæ consuetudo facile ostendet, qui numerus unamquamque rem faciat, siue in furculis, siue in omni genere satorum. Quæ florent, constat non esse tangenda. Bene eligi serenda non possunt, nisi hoc officium prius eligens assumat. In rebus agrestibus maxime officia juvenum congruunt, imperia seniorum. In vitibus putandis tria consideranda sunt, fructuum spes, successura materies, locus, qui servet ac revocet. Vitem si maturius putes, plura sarmenta; si serius, fructus plurimos consequeris. De locis deterrimis sicut arbores, ita vites convenit ad meliora transferre. Post bonam vindemiam strictius, post exiguum latius putata. In omni opere inferendi, putandi, ac recidendi, duris & acutis utere ferramentis. In vite vel arbore quæ facienda sunt, perage ante apertionem floris & gemmæ. In vineis aratro prætermissa fossor emendet. Locis calidis, siccis, apricis, pampinandum non est, cum magis vitis optet operiri. Et ubi vineas Vulturius exurit, aut flatus aliquis regionis inimicus, vitem tegamus straminibus vel aliunde

quæsitis. Ramus lætus, viridis & sterilis in media olea abscindendus est, velut totius arboris inimicus. Sterilitas & pestilentia æquo modo fugiendæ sunt. In pastinato solo inter novellas vites omnino nihil est conferendum. Græci jubent, exceptis caulibus, tertio anno, quæ libebit, injungere. Omnia legumina Græcis auctoribus feri jubentur in sicca terra : faba tantummodo in humida debet spargi. Domino vel colono confinia possidenti, qui fundum vel agrum suum locat, damnis suis ac litibus studet. In agro periclitantur interiora, nisi colantur extrema. Omne triticum in solo uliginoso post tertiam sationem in genus filiginis commutatur. Tria mala æque nocent, sterilitas, morbus, vicinus. Qui terram sterilem vineis occupat, & laboribus suis & sumptibus est inimicus. Campi largius vinum, colles nobilius ferunt. Aquilo vites sibi objectas foecundat, Auster nobilitat. Ita in arbitrio nostro est, utrum plus habeamus, an melius. Necessitas feriis caret. Quamvis temperatis agris ferendum sit, tamen si siccitas longa est, semina occata tutius in agris, quam in horreis servabuntur. Viæ malitia æque & voluptati & utilitati adversa est. Qui agrum colit, gravem tributis creditorem patitur, cui sine spe absolutionis adstrictus est. Qui arando crudum solum inter sulcos relinquit, suis fructibus derogat, terræ ubertatem infamat. Foecundior est culta exiguitas, quam magnitudo neglecta. Nigras vites omnino repudies, nisi in provinciis, & ejus generis, quo acinaticium fieri consuevit. Longius adminiculum vitis incrementa producit. Teneram & viridem vitem

ferri acie ne recidas. Omnis incisura farmenti aver-
tatur a gemma, ne eam stilla, quæ fluere consuevit,
extinguat. Pro macie vel soliditate vitium nutrien-
da farmenta putator injungat. Terra profunda (quod
Græci asserunt) oleæ grandes arbores efficit, fructus
minores, & aquatos ac seros, magisque amurcæ
proximos. Aer oleas tepidus juvat, & ventis me-
diocribus sine vi & horrore perflabilis. Vitis, quæ
ad jugum colitur, per ætates ad hoc perducenda
est, ut locis molestioribus quatuor pedibus a terra,
placidioribus vero septem summitas ejus insurgat.
Hortus, qui coelo clementi subjacet, & fontano
humore percurritur, prope est, ut liber sit, & nul-
lam ferendi disciplinam requirat. Subligatio acerbis
uvæ facienda est, quando excutiendi aut rumpendi
acini nulla formido est. Ligatura in vitibus locum
debet mutare, ne unum semper assiduitas conterat
vinculorum. Fossorem si apertus vitis oculus vide-
rit, cæcabitur spes magna vindemiæ: & ideo, dum
est clausus, fodietur. Terræ altitudinem cum foe-
cunditate, si ad frumenta, duobus pedibus explora:
quatuor vero, si ad arbusa vel vites. Vitis novella
ut facile incrementum dilecta consequitur, ita in-
teritum celerem, si negligatur, incurrit. Modum te-
ne æstimatis facultatibus tuis in assumptione cultu-
ræ, ne superatis viribus, excedente mensura, turpi-
ter deferas, quod arroganter assumis. Semina plus-
quam annicula esse non debent, ne vetustate cor-
rupta non prodeant. Frumentum collis quidem gra-
no robustius, sed mensuræ minus refundet. Omnia,
quæ feruntur, crescente luna, & diebus tepidis sunt

ferenda. nam tepor evocat, frigus includit. Si tibi ager est silvis inutilibus tectus, ita eum divide, ut loca pingua puras reddas novales, loca sterilia silvis tecta esse patiaris, quia illa naturali ubertate respondent, hæc beneficio lætantur incendii. Sed sic urenda distingues, ut ad incensum agrum post quinquennium revertaris: ita efficies, ut æqualiter vel sterilis gleba cum fœcunda contendat. Græci jubent olivam, cum plantatur & legitur, a mundis pueris atque virginibus operandum: credo recordati, arbori huic esse præsulem Castitatem. Nomina frumentorum superfluum est præcipere, quæ aut loco subinde, aut ætate mutantur. Hoc satis est, ut eligamus præcipua in ea regione, quam colimus, vel exploremus advecta. Lupinus & vicia pabularis, si virides succidantur, & statim supra sectas eorum radices aretur, stercoreis similitudine agros fœcundant: quæ si exaruerint, antequam proscindas, in his terræ succus aufertur. Ager aquosus plus stercoreis quærit; ficcus, minus. Calidis, maritimis, ficcis, apricis, campestribus locis omne opus vinearum maturius inchoetur; frigidis, mediterraneis humidis, opacis, montanis locis tardius: quod non solum de mensibus aut diebus dixerim, sed [etiam de] horis operandi. Omne opus rusticum, cum fieri præcipitur, neque cito est, si ante quindecim dies; neque tarde, si post quindecim fiat. Frumenta omnia maxime lætantur patenti campo & soluto, & ad solem reclivi. Spissa & cretosa & humida terra bene far & triticum nutrit. ordeum agro soluto delectatur, & ficco: nam si in luto so spargatur, moritur.

Trimestris satio locis frigidis [&] nivosis convenit, ubi qualitas æstatis humecta est, ceteris raro respondet eventus. Semen trimestre locis tepidis melius respondebit, si feratur autumno: si necessitas coget in salsa terra aliquid operari, extremo autumno plantanda est vel conferenda, ut malitia ejus hibernis imbribus eluatur. Aliquid etiam terræ dulcis, vel arenæ fluvialis subjiciendum est, si illi virgulta committimus. Seminarium mediocri terra instituire debemus, ut ad meliorem, quæ fata fuerint, transferantur. Lapides, qui supersunt, hieme rigent, æstate fervere: idcirco satis, arbutis, & vitibus nocent. Terra, quæ circa arbores movetur, ita est vicibus permutanda, ut ei, quæ in summo fuerat, ima succedat. In lætandis arboribus crates faciemus, terram prius trunco admoventes, & mox lætamen; ut sic opus naturæ beneficii alternante cumuletur. Agri præfulem non ex dilectis, [&] tenere [educatis] servulis ponas; quia fiducia præteriti amoris impunitatem culpæ præsentis exspectat.

VII. In eligendo agro vel emendo, considerare debetis, ne bonum naturalis fecunditatis colentium depravaverit inertia, & in degeneres furculos uber foli feracis expenderit: quod quamvis emendari possit infusione meliorum, tamen harum rerum sine culpa melior usus est, quam cum spe corrigendi ferus eventus. In seminibus ergo frumentorum præsens emendatio poterit esse. In vineis maxime considerandum atque vitandum est, quod plerique fecerunt studendo famæ tantum, & latitudini pastinorum, semina vitium statuentes, vel sterilia, vel

saporis indigni : quod grandi tibi labore constabit ; ut corrigas, si agrum compares vitiis talibus occupatum. Positio ipsius agri, qui eligendus est, ea sit. In frigidis provinciis orienti aut meridiano lateri ager esse debet oppositus, ne alicujus magni montis objectu, his duabus partibus exclusis, algore rigescat ; aut per partem Septemtrionis remoto, aut per Occidentis in vesperam sole dilato. In calidis vero provinciis pars potius Septemtrionis optanda est, quæ & utilitati, & voluptati, & saluti æqua bonitate respondeat. Si vicinus est fluvius, ubi statuimus fabricæ sedem parare, ejus debemus explorare naturam, quia plerumque quod exhalat, inimicum est, a quo, si talis sit, conveniet refugere conditorem. Palus tamen omni modo vitanda est, præcipue quæ ab Austro est vel Occidente, & siccari consuevit æstate propter pestilentiam, vel animalia inimica, quæ generat.

VIII. Ædificium pro agri merito, & pro fortuna domini oportet institui : quod plerumque immodice sumtum, difficilius est sustinere, quam condere. Ita igitur æstimanda est ejus magnitudo, ut si aliquis casus incurrerit, ex agro, in quo est, unius anni, aut [ut] multum, biennii pensione reparetur. Ipsi autem prætorii situs sit loco aliquatenus erectiore & siccior, quam cetera, [&] propter injuriam fundamentorum, & ut læto fruatur aspectu. Fundamenta autem hoc modo ponenda sunt, ut latiora sint ex utraque parte semipedis spatio, quam parietis [insuper struendi] corpus increscet. Si lapis vel tofus occurrat, facilis causa est collocandi, in quo

ſculpi tantum fundamenti forma debet, unius pedis altitudine vel duorum. [Et] ſi ſolida vel conſtricta invenietur argilla, quinta vel ſexta pars altitudinis ejus, quæ ſupra terram futura eſt, fundamentis deputetur. Quod ſi terra laxior fuerit, modo majoris altitudinis obruantur, donec munda ſine rudum ſuſpicionem occurrat argilla; quæ ſi omnino deſit, quartam merſiſſe ſufficiet. Studendum præterea, ut hortis & pomariis cingi poſſit, aut pratis. Sed totus fabricæ tractus unius lateris longitudine, in quo frons erit, meridianam partem reſpiciat, in primo angulo excipiens ortum ſolis hiberni, & paululum ab occidente avertatur hiemali. Ita proveniet, ut per hiemem ſole illuſtretur, & calores ejus æſtate non ſentiat.

IX. Forma tamen eſſe debet ejuſmodi, ut ad habitationem breviter collectas & æſtati & hiemi præbeat manſiones. Quæ hiemi parantur, ita ſint conſtitutæ, ut poſſit eas hiberni ſolis totus propemodum curſus hilarare. In his pavimenta opportuna eſſe debebunt. Primum in fabricis planis earum obſervandum eſt, ut æqualis & ſolida contignatio fiat, ne gradus ambulantium tremorem fabricæ titubantis excutiat. Deinde ut axes quernæ cum æſculeis non miſceantur. nam quercus, humore concepto, cum cœperit ficcari, torquebitur, & rimas in pavimento faciet: æſculus autem ſine vitio durat. Sed ſi quercu ſuppetente æſculus deſit, ſubtiliter quercus ſecetur, & tranſverſus atque directus duplex ponatur ordo tabularum, clavis frequentibus fixus: De cerro, aut fago, aut farno diutiſſime tabulata

durabunt, si stratis super paleis vel filice humor calcis nusquam ad tabulati corpus accedat. Tunc superstatuminabis rudus, id est, saxa contusa duabus partibus & una calcis temperante constitues. Hoc cum ad sex digitorum crassitudinem feceris, & regula exploraveris æquale, si loca hiemalia sunt, tale pavementum debebis imponere, in quo vel nudis pedibus stantes ministri hieme non rigeant. Inducto itaque rudere vel testaceo pavimento, congestos & calcatos spisse carbones cum sabulone & favilla & calce permiscebis, & hujus impensæ crassitudinem sex unciiis jubebis imponi: quod exæquatum nigra pavimenta formabit, & si qua fundentur ex poculis, velociter rapta desuget. Sed si æstivæ mansiones sunt, Orientem solstitialem & partem Septemtrionis aspiciant, & vel testaceum (sicut supra diximus) accipiant pavementum, vel marmora, vel tesseras, aut scutulas, quibus æquale reddatur angulis lateribusque conjunctis. Si hæc deerunt, supra marmor tusum cernatur, aut arena cum calce inducta levigetur.

X. Præterea scire est necessarium construenti, quæ calcis & arenæ natura sit utilis. Arenæ ergo fossiciæ genera sunt tria, nigra, cana, rufa: omnium præcipue rufa melior: meriti sequentis est cana: tertium locum nigra possidet. Ex iis quæ compressa manu edit stridores, erit utilis fabricanti. Item si panno vel linteo candidæ vestis inspersa & excussa nihil maculæ reliquerit aut sordis, egregia est. Sed si fossilis arena non fuerit, de fluminibus [aut] glarea, aut litore colligetur. Marina arena tardius

ficcatur, & ideo non continue, sed intermissis temporibus construenda est, ne opus onerata corrumpat: camerarum quoque tectoria falso humore dissolvit. Nam fossiles arenæ cementsitiis parietibus & cameris celeri siccitate utiles sunt, melioresque, si statim, cum effossæ sunt, calci misceantur. nam diutino sole, aut pruina, aut imbre vanescunt. Fluviales tectoriis magis poterunt convenire. Sed si uti necesse sit maris arena, erit commodum prius eam lacuna humoris dulcis immergi, ut vitium salis aquis suavis elota deponat. Calcem quoque [ex] albo saxo duro, vel Tiburtino, aut columbino fluviali coquemus, aut rubro, aut spongia, aut marmore postremo. quæ erit ex spisso & duro saxo, structuris convenit: ex fistuloso vero aut molliori lapide tectoriis adhibetur utilius. In duabus arenæ partibus calcis una miscenda est. In fluviali vero arena si tertiam partem testæ [cretæ] addideris, operum soliditas mira præstabitur.

XI. Quod si latericios parietes in prætorio facere volueris, illud servare debebis, ut perfectis parietibus, in summitate, quæ trabibus subiacebit, structura testacea cum coronis prominentibus fiat sesquipedali altitudine, ut si corruptæ tegulæ aut imbrices fuerint, parietem non possint [stillicidia] penetrare per pluviam. Deinde providendum est, ut ficcis & asperatis parietibus lateritiis inducatur tectorium, quod humidis ac levibus adhærere non poterit; & ideo tertio eos prius debebis obducere, ut tectorium sine corruptione suscipiant.

XII. In primis studendum est in agresti fabrica,

ut multa luce clarescat : deinde ut partes temporibus divisas, sicut supra dixi, congruis partibus offeramus, id est, æstivas septemtrioni, hibernas meridiano, vernas & autumnales orienti. Mensura vero hæc servanda est in tricliniis atque cubiculis, ut quanta latitudo & longitudo fuerit, in unum computetur, & ejus medietas in altitudinem conferatur.

XIII. Cameras in agrestibus ædificiis ex ea materia utilius erit formare, quæ facile invenietur in villa. Itaque aut tabulis faciemus, aut cannis, hoc genere : asseres ligni Gallici vel cupressi directos & æquales constituemus in eo loco, ubi camera facienda est, ita ordinatos, ut inter se sesquipedalis mensura sit vacua. Tunc eos catenis ligneis ex junipero, aut oliva, aut buxo, aut cupresso factis ad contignationem suspendemus, & binas inter eos perticas dirigemus tomicibus alligatas. Postea palustrem cannam, vel hanc crassiorem, quæ in usu est, contusam, facta & strictim juncta crate subnectemus, & per omne spatium cum ipsis asseribus & perticis alligabimus. Dehinc primo impensa pumicea induemus, & trulla æquabimus, ut inter se cannarum membra constringat. Post arena & calce coæquabimus. Tertio tusi marmoris pulverem mixtum cum calce ducemus, & poliemus ad summum nitorem.

XIV. Opus quoque albarium sæpe delectat, cui calcem debemus adhibere, cum multo tempore fuerit macerata. Ergo ut utilem probes, ascia calcem quasi lignum dolabis. Si nusquam acies ejus offen-

derit, & [si] quod asciae adhæret, fuerit molle atque viscosum, constat albariis operibus convenire.

XV. Parietum vero testura sic fiet fortis & nitida. Prima trullis frequentetur inductio. cum sicari cœperit, iterum inducatur, ac tertio. post hæc tria copia ex marmoreo grano cooperiatur ad trullam. quæ inductio ante tam diu subigenda est, ut rutrum, quo calx subigitur, mundum levemus. Hæc quoque marmoris grani inductio cum sicari incipiet, aliud corium subtilius oportet imponi: sic & soliditatem custodiet & nitorem.

XVI. Vitandum est autem, quod plerique fecerunt aquæ causa, villas [in] infimis vallibus mergere, & paucorum dierum voluptatem præferre habitatorum saluti: quod etiam magis metuemus, si provincia, quam colimus, de morbis æstate suspecta est. Cui si fons desit, aut puteus, cisternas construere conveniet, quibus omnium conducì possit aqua testorum. Fiunt autem hoc modo.

XVII. Signinis parietibus magnitudo ea, cui delectaris & sufficis, construatur longior magis, quam latior. Hujus solum alto rudere solidatum relicto fusoriis loco testacei pavimenti superfusione levigetur. Hoc pavementum omni cura terendum est ad nitores, & lardo pingui decocto assidue perfricandum. Quod ubi deducto humore siccatum est, ne rimis in aliqua parte findatur, etiam parietes simili corio velentur obducti, & ita post diuturnam & solidam siccitatem, aquæ præbeatur hospitium. Anguillas sane, piscesque fluviales mitti in his, pascique conveniet, ut horum natatu aqua stans agilita-

tem currentis imitetur. Sed si aliquando in quocunque loco pavimenti, vel parietis textura succumbat, hoc genus malthæ adhibebimus, ut humor in exitum nitens possit includi. Rimas & lacunas cisternarum, & piscinas, vel puteos sarciemus hoc genere, & si humor per saxa manabit. Picis liquidæ quantum volueris, & tantundem fumes unguinis, quod vocamus axungiam, vel sebum. Tunc in olla utrumque miscebis, & coques, donec spumet; deinde ab igne removebis. Cum fuerit eadem refrigerata permixtio, calcem minutim superadjicies, & ad unum corpus omnia mixta revocabis. Cumque velut strigmentum feceris, inferes locis corruptis ac manantibus, & pressum summa densitate calcabis. Salutare erit aquas illuc per tubos fictiles duci, & opertis immeare cisternis. nam cœlestis aqua ad hibendum omnibus antefertur, ut & si fluens adhiberi possit, quæ salubris non est, lavacris debeat & hortorum vacare culturæ.

XVIII. Cellam vinariam Septemtrioni debemus habere oppositam frigidam, vel obscuræ proximam, longe a balneis, stabulis, furno, sterquiliniis, cisternis, aquis, & ceteris odoris horrendi: ita instructam necessariis, ut non vincatur a fructu; sic autem dispositam, ut basilicæ ipsius forma calcatorium loco habeat altiore constructum, ad quod inter duos lacus, qui ad excipienda vina hinc inde depressi sint, gradibus tribus fere aut quatuor ascendatur. Ex his lacubus canales structi, vel tubi fictiles circa extremos parietes currant, & subjectis lateri suo doliis per vicinos meatus manantia vina defun-

dant. Si copia major est, medium spatium cupis deputabitur, quas, ne ambulacra prohibeant, basellis altioribus impositas, vel supra [obruta] dolia possumus collocare spatio inter se longiore distantes, ut (si res exigat) curantis transitus possit admitti. Quod si cupis locum suum deputabimus, is locus ad calcatorii similitudinem podiis brevibus, & testaceo pavimento solidetur, ut etiam si ignorata se cupa diffuderit, lacu subdito excipiantur [non] peritura vina, quæ fluxerint.

XIX. Situs horreorum quamvis ipsam [Septemtrionis] desideret partem, & superior, & longe ab omni humore & lætamine & stabulis ponendus est, frigidus, ventosus & ficcus: cui providendum structuræ diligentia, ne rimis possit abrumpi. Solum igitur omne bipedis sternatur, vel minoribus laterculis, quos suffuso testaceo pavimento debemus imprimere. Tunc divisas cellas, (si magnus sperabitur seminum modus,) grano cuique tribuemus. Et si terræ pauperies minora promittit, vel craticis podiis erunt discernenda granaria, vel vimineis vasculis reditus tenues colligemus. Sed factis granariis, amurca luto mixta parietes linuntur; cui aridi oleastri vel olivæ folia pro paleis adjiciuntur: quo thetorio siccato, rursus amurca respergitur: quæ ubi siccata fuerit, frumenta condentur. hæc res gurgulionibus & ceteris noxiis animalibus inimica est. Aliqui coriandri folia frumentis miscent ad servandum profutura. Nihil tamen diu custodiendis frumentis commodius erit, quam si ex areis in alterum locum vicinum transfusa refrigerentur aliquantis

diebus, atque ita horreis inferantur. Negat Columella ventilanda esse frumenta, quia magis miscentur animalia totis acervis. quæ si non moveantur, in summitate intra mensuram palmi subsistent, & hoc velut corrupto corio cetera illæsa durabunt. Afferit idem, noxia animalia ultra prædictam mensuram non posse generari. Herba conyza sicca (ut Græci asserunt) substrata frumentis, addit ætati. ab horreis tamen Auster esse debet averfus.

XX. Olearis cella meridianis sit objecta partibus, & contra frigus munita, ut illi per specularia debeat lumen admitti. Ita & operas, quæ hieme futuræ sunt, nullus aliorum impediet: & oleum cum premetur, adjutum teporibus, frigore non valebit adstringi. Trapetis & rotulis & prælo nata est forma, quam consuetudo dictavit. Receptacula olei semper munda sint, ne novos sapes infecta veteri rancore corrumpant. At si quis majori diligentiae studet, subjectis hinc inde cuniculis pavimenta suspendat, & ignem suggerat fornace succensa. Ita purus calor olei cellam sine fumi nidore vaporabit, quo sæpe infectum, colore corrumpitur & sapore.

XXI. Stabula equorum vel boum, meridianas quidem plagas respiciant, non tamen egeant Septentrionis luminibus, quæ per hiemem clausa nihil noceant, per æstatem patefacta refrigerent. Ipsa stabula propter ungulas animalium, ab omni humore suspensa sint. Boves nitidiores fient, si focum proxime habeant, & [ignis] lumen intendant. Octo pedes ad spatium standi singulis boum paribus abun-

dant, & in porrectione xv. Plancae roboreae supponantur stationibus equorum [cum stramine], ut jacentibus molle sit, stantibus durum.

XXII. Cors ad meridiem pateat, & objecta sit soli, quo facilius hieme aliquem teporem concipiat, propter ea, quae insunt, animalia, quibus etiam ad aestatis temperandum calorem porticus furcis, asseribus & fronde formari debent, quae vel scandulis, vel (si copia supererit) tegulis, vel (si facilius & sine impensa placuerit) tegentur caricibus aut genistis.

XXIII. Circa parietes cortis extremos aviaria facienda sunt, quia stercus avium maxime necessarium est agriculturæ, excepto anserum lætamine, quod satis omnibus inimicum est. Sed habitacula ceterarum avium maxime necessaria sunt.

XXIV. Columbarium vero potest accipere sublimis una turricula in prætorio constituta, levigatis ac dealbatis parietibus, in quibus a quatuor partibus, sicut mos est, fenestellæ brevissimæ fient, ut columbas solas ad introitum exitumque permittant, Nidi figurentur interius. A mustellis tutæ fient, si inter eas [frutex virgosus sine foliis asper, vel] vetus sparteæ projiciatur, qua animalia calceantur, ut eam secreto non videntibus aliis, unus attulerit, [non pereunt. Et neque locum deserunt, si per omnes fenestras aliquid de strangulati hominis loro, aut vinculo, aut fune suspendas.] Inducunt alias, si cumino pascantur assidue, vel [setosi] hirci alarum balsami liquore tangantur. Foetus frequentant, si ordeum torrefactum, vel fabam, vel herbam sæpe consumant. Triginta autem columbis volantibus

diurni tres sextarii tritici sufficient, aut creturæ, ita ut herbum fœtus gratia mensibus præbeamus hibernis. Rutæ ramulos pluribus locis oportet contra animalia inimica suspendere.

XXV. Sed columbarii cellæ duo subjecta cubacula fiant. Unum breve, & prope obscurum, quo turtures claudi possint. quos nutrire facillimum est. nam nihil expetunt, nisi ut æstate, qua sola maxime pinguescunt, triticum vel milium mulsâ maceratum semper accipiant. Semodius unus diurnus centum viginti turturibus sufficit. Aqua sane eis frequenter [mundior] debet offerri.

XXVI. Aliud vero cubiculum turdos nutriat. qui si alieno tempore faginentur, & voluptatem cibi, & redditum maximum præstant, parcitati beneficium ministrante luxuria. Sit autem locus mundus & lucidus, & undique levigatus. transversæ in hoc perticæ figuntur, quibus possint post inclusum volatum sedere. rami etiam virides sæpe mutantur. Caricæ tunsæ mixtis pollinibus largissime præbeantur. Myrti etiam, si facultas est, lentisci, oleastri, ederæ, arbuti semina interdum ad excludenda fastidia, & maxime aqua munda, præbeatur. Claudantur illæsi & recenter capti, mixtis aliquibus arte nutritis, quorum societate ad capiendos cibos pavidam novæ captivitatis mœstitudinem consolentur.

XXVII. Gallinas educare nulla mulier nescit, quæ modo videatur industria. Hoc de his præcepisse sufficiat, ut fimo, pulvere utantur, & cinere. Sint præcipue nigræ aut flavi coloris, [sed] albæ vitentur. Vinacæ cibo sterilescunt: ordeo semicocto

& parere sæpe coguntur, & reddunt ova majora. duobus cyathis ordeï bene pascitur una gallina, quæ sit vaga. Supponenda sunt his semper ova numero impari, luna crescente, a decima usque in quintamdecimam. Pituita his nasci solet, quæ alba pellicula linguam vestit extremam. hæc leviter unguibus vel- litur, & locus cinere tangitur, & allio trito plaga mundata conspergitur. Item alii mica trita cum oleo faucibus inferitur : staphis agria etiam prodest, si cibis misceatur assidue. Si amarum lupinum comedant, sub oculis illis grana ipsa procedunt. quæ nisi acu leviter apertis pelliculis auferantur, exstinguunt. Oculos portulacæ succo forinsecus, & mulieris lacte curemus, vel Ammoniaco sale, cui mel & cyminum æquale miscentur. Pediculos earum perimit staphis agria, & torrefactum cyminum pari pondere, & pariter tunsa cum vino, & amari lupini aqua, si penetret secreta pennarum.

XXVIII. Pavones nutrire facillimum est, nisi fures aut animalia inimica formides; qui plerumque per agros vagantes sponte se pascunt, pullosque educant, & altissimas vespere arbores petunt. Una [vero] his cura debetur, ut incubantes per agrum feminas, quæ hoc passim faciunt, a vulpe custodias! ideo in insulis brevibus meliori sorte nutriuntur. Uni masculo feminæ quinque sufficiunt. Masculi ova & pullos suos persequuntur velut alienigenas, priusquam illis cristarum nascatur insigne. Ab Idib. Februariis calere incipiunt. Faba leviter torrefacta in libidinem provocantur, si eis quinto quoque die tepida præbeatur. sex cyathi uni sufficiunt. Cupidi-

nem coeundi masculus confitetur, quoties circa se amictum caudæ gemmantis incurvat, & singularum capita oculata pennarum locis suis exserit cum stridore procurrans. Si ova pavonum gallinis supponantur, excusatæ matres ab incubatione, tribus vicibus per annum foetus edunt. Primus partus quinque ovorum; secundus quatuor; tertius trium vel duorum esse consuevit. Sed electæ (si hoc placuerit) nutrices gallinæ sint, quæ a primo incremento lunæ novem diebus habeant novem ova supposita, quinque pavonina, & cetera sui generis. decima die [ova] omnia gallinacea subtrahantur, & alia item gallinacea totidem recentia supponantur, quot ablata sunt, ut tricesima luna, hoc est, expletis triginta diebus, possint cum pavoninis ovis aperiri. ova autem pavonum, quæ gallinæ subjecta sunt, sæpe manu convertantur, quia hoc ipsa facere vix valebit. unam partem ovi notabis, ut te subinde convertisse cognoscas. Majores tamen gallinas oportet eligere; nam minoribus pauciora suppones. Natos [autem pullos] si ad unam transferre a pluribus velis, dicit Columella, uni nutrici viginti quinque sufficere. mihi vero, ut bene educi possint, videntur quindecim satis esse. Primis diebus far ordei conspersum vino pullis dabitur, vel undecunque cocta pulicula & refrigerata. postea adjicietur porrum concisum, vel caseus recens, sed expressus: nam serum pullis nocet. Locustæ etiam pedibus ablatis præbentur. Ita pascendi sunt usque ad sextum mensem. Deinde ordeum poteris præbere solemniter. Tricesimoquinto tamen die, postquam nati

sunt, etiam in agrum tuto ejici possunt comitante nutrice pascendi, cujus singultu revocantur ad villam. Pituitas vero & cruditates iis remediis submovebis, quibus gallina curatur. Maximum illis periculum est, cum incipit crista produci: nam patiuntur languores infantum similitudine, cum illis tuæ mentes gingivas denticuli aperire nituntur.

XXIX. In phasianis nutriendis hoc servandum est, ut novelli ad creandos foetus parentur, id est, qui anno superiore sunt editi: veteres enim fecundi esse non possunt. Ineunt feminas mense Martio vel Aprili. Duabus unus masculus sufficit, quia ceteras aves salacitate non æquat. Semel in anno foetus creant. Viginti fere ovis pariendi ordo concluditur. Gallinæ his melius incubabunt, ita ut quindecim phasianina ova nutrix una cooperiat, & cetera sui generis supponantur. In supponendo, de luna & diebus, quæ sunt in aliis dicta, servantur. Tricesimus dies maturos pullos in lumen emittere. Sed per quindecim dies discocto ac refrigerato leviter ordeï farre pascuntur, cui vini imber aspergitur. Post triticum fractum præbebis, & locustas, & ova formicæ. Sane ab aquæ prohibeantur accessu, ne eos pituita concludat. Quod si pituitam patientur phasiani, allio cum pice liquida trito rostra eorum debetis assiduus perfricare, vel vitium, sicut gallinis fieri consuevit, auferre. Saginandi hæc ratio est, ut unius modii triticea farina in brevissimas offulas redacta clauso phasiano per xxx dies ministrata, sufficiat: vel, si ordeaceam farinam præbere volueris, unius & semissis modii farina per

prædictos dies saginam replebit. Observandum sane est, ut offulæ ipsæ oleo levigentur asperso, & ita inserantur faucibus, ne sub infima linguæ parte mergantur: quod si evenerit, statim pereunt. Illud quoque magnopere curemus, ne præbeantur nova alimenta, nisi digestis aliis; quia eos facillime onus cibi hærentis exstinguit.

XXX. Anser sane nec sine herba, nec sine aqua facile sustinetur: locis confitis inimicus est, quia fata & morfu lædit & stercore: pullos præstat & plumas, quas & auctumno vellamus & vere. Uni masculo tres seminæ sufficiant. Si desit fluvijs, lacuna formetur. Si herba non suppetit, trifolium, foenum Græcum, agrestia intuba, lactuculas fereamus alimento. Albi fœcundiores sunt; varii vel fusci minus, quia de agresti genere ad domesticum transierunt. Incubant a Kalendis Martii usque ad æstivum solstitium. Plus parient, si gallinis ova supponas. Extremum partum matribus jam vacaturis educare permittimus. Parituræ ad haram perducantur. cum semel hoc feceris, consuetudinem sponte retinebunt. Gallinis, sicut pavonina, etiam anseris ova supponas. sed anserina ova ne noceantur, suppositis subjiciatur urtica. Parvi primis decem diebus intus pascendi sunt, postea sereno eos poterimus educere, ubi urtica non fuerit, cujus aculeos formidant. Quatuor mensium bene saginantur: nam melius in ætate tenera pinguescunt. Polenta dabitur in die ter. large vagandi licentia prohibetur. loco obscuro claudentur & calido: sic majores etiam secundo mense pinguescunt. nam parvuli sæpe die

tricesimo. saginantur melius, si ad satietatem milium præbeamus infusum. Inter anserum cibaria legumen omne porrigi potest, excepto ervo. Cavendum est etiam, ne pulli eorum fetas glutiant. Græci saginandis anseribus polentæ duas partes, & furfuris quatuor aqua calida temperant, & ingerunt pro appetentis voluntate sumenda. tribus per diem vicibus potu adjuvant. media quoque nocte aquam ministrant. Peractis vero xxx diebus, si ut jecur his tenerescat, optabis, tunsas caricas & aqua maceratas in offas volutabis exiguas, & per dies viginti continuos ministrabis anseribus.

XXXI. His ordinatis, cetera exsequenda sunt. nam piscinæ duæ vel solo impressæ, vel cæso lapide circa villam esse debebunt; quas facile est, aut fonte aut imbre suppleri, ut una ex his usui sit pecoribus, vel avibus aquaticis: alia madefaciat virgas, & coria, & lupinos, & si qua rusticitas consuevit infundere.

XXXII. Fœni, palarum, ligni, cannarum. repositiones nil refert, in qua parte [fiant,] dummodo siccæ sint atque perslabiles, & longe removeantur a villa, propter casum surripientis incendii.

XXXIII. Stercorum congestio locum suum tenere debet, qui abundet humore, & propter odoris horrenda a prætorii avertatur aspectu. Humor abundans hoc præstabit stercore, ut si qua insunt spinarum semina, putrescant. Stercus asinorum primum est, maxime hortis; dein ovillum, & caprinum, & jumentorum; porcinum vero pessimum: cineres optimi; sed columbinum fervidissimum,

ceterarumque avium satis utile [est,] excepto palustrium. Stercus, quod anno requieverit, fegetibus utile est, nec herbas creat: si vetustius sit, minus proderit. pratis vero recentia stercola proficient ad uber herbarum. Et maris purgamenta, si aquis dulcibus eluantur, mixta reliquis vicem stercoreis exhibebunt, & limus, quem scaturiens aqua vel fluvii incrementa respuerint. -

XXXIV. Horti & pomaria domui proxima esse debebunt. Hortus sit sterquilinio maxime subiectus, cujus eum succus sponte foecundet. ab area longe situs [sit.] nam pulverem palearum patitur inimicum. Felix positio est, cui leniter inclinata planities cursus aquæ fluentis per spatia discreta derivat. Si fons desit, aut imprimendus est puteus: aut, si nequeas hoc, piscinâ superius construenda [est,] ut illinc aquas pluvia conferente, hortus per æstivos rigeatur ardores. Si hac omni facultate carueris, semper altius tribus vel quatuor pedibus ad pastini similitudinem fodies hortulum, qui sic cultus negligat siccitates. Sed huic quamvis contra necessitatem mixta stercore quælibet terra conveniat, tamen hæc genera sunt in electione vitanda, creta, quam argillam dicimus, atque rubrica. Illud quoque custodies in hortis, quos humoris natura non adjuvat, ut divides [per] partes, & hieme ad Meridiem, æstate ad Septemtrionem spatia solenda convertas. [Debent etiam horti esse clausi: sed] munitionis multa sunt genera. Alii luto inter formas clauso, parietes figuratos ex lateribus imitantur. Quibus [copia] suppetit, macerias luto & lapide excitant. Plerique

sine luto congesta in ordinem saxa componunt. Nonnulli fossis spatia colenda præcingunt: quod vitandum est, quia horto subducit humores, nisi forte locus palustris colatur. Alii spinarum plantas & semina in munitione disponunt. Sed melius erit rubi semina, & spinæ, quæ rubus caninus vocatur, matura colligere, & cum farina ervi ex aqua macerata miscere. funes dehinc sparteos veteres hoc genere mixtionis [sic] inducere, ut intra funes semina recepta serventur usque ad verni temporis initia. Tunc ubi sæpes futura est, duos sulcos tribus a se pedibus separatos, sesquipedis altitudine faciemus, & per utrosque funes cum seminibus obruemus levi terra. Ita tricesima die procedunt sentes, quos teneros adminiculis opus est adjuvare, quibus inter se sentes per spatia vacua relicta jungentur. Partes sane horti sic dividendæ sunt, ut eæ, in quibus autumno seminabitur, verno tempore pastinentur: quas seminibus vere complebimus, autumni tempore debemus effodere. ita utraque pastinatio decoquetur beneficio aloris, aut solis. Areæ faciendæ sunt angustiores, & longæ, id est, duodecim pedum longitudine, & sex latitudine, ut sint propter spatia utrinque purganda divisæ. Margines vero earum locis humidis vel irriguis duobus pedibus erigantur, siccis uno extulisse sufficiet. Inter areas, (si humor consuevit effluere) spatia altiora ipsis areis esse debebunt, ut facilius ingreditur aream de superiore parte humor admissus, & ubi sitientem saturaverit, in alias possit exclusus averti. Serendi tempora licet per menses certa signemus,

tamen secundum loci & cœli naturam unusquisque custodiat. frigidis locis autumnalis satio celerior fiat, verna vero tardior: calidis autem regionibus & autumnalis serior fieri potest, & verna maturior. Quæcunque ferenda sunt, cum luna crescit, seminentur: quæ secanda sunt vel legenda, cum minuitur.

XXXV. Contra nebulas & rubiginem. Paleas & purgamenta pluribus locis per hortum disposita simul omnia, cum nebulas videris instare, combures. Contra grandinem multa dicuntur. Panno roseo mola cooperitur. item cruentæ secures contra cœlum minaciter levantur. item omne horti spatium alba vite præcingitur: vel noctua pennis patentibus extensa suffigitur: vel ferramenta, quibus operandum est, sepo unguuntur urfino. Aliqui urfi adipem cum oleo tufum reservant, & falces hoc, cum putaturi sunt, unguunt. sed hoc in occulto debet esse remedium, ut nullus putator intelligat: cuius vis tanta esse perhibetur, ut neque gelu, neque nebula, neque aliquo animali possit noceri. interest etiam, ut res profanata non valeat. — Contra cūlices & limaces, vel amurcam recentem, vel ex cameris fuliginem spargimus. — Contra formicas, si in horto habent foramen, cor noctuæ admoveamus; si foris veniunt, omne horti spatium cinere, aut cretæ candore signemus. — Contra erucas, semina, quæ spargenda sunt, sempervivæ succo madesiant, vel erucarum sanguine. Cicer intra olera propter multa portenta ferendum est. Aliqui cinerem de fico super erucas spargunt, item squillam

vel in horto ferunt, vel certe suspendunt. Aliqui mulierem menstruantem, nusquam cinctam, solutis capillis, nudis pedibus, contra erucas & cetera hortum faciunt circumire. Aliqui fluviales canculos pluribus locis intra hortum clavis figunt. — Contra animalia, quæ vitibus nocent, cantharides, quas in rosis invenire consuevimus, oleo mersas resolvî patieris in tabern : & cum putandæ sunt vites, hoc oleo falces [putatorias] perunges. — Exstinguuntur cimices amurca & felle bubulo, lectis aut locis perunctis, vel foliis ederæ tritis ex oleo, vel incensis sanguisugis. — Ut olera animalia infesta non generent, in corio testudinis omnia semina, quæ sparsurus es, ficca : vel mentam locis pluribus, maxime inter caules, fere : hoc præstare fertur ervum aliquantulum satum, præcipue ubi radices & rapa nascuntur. Vel acre acetum succo jusquiâmi mixtum, fertur olerum pulices necare, si spargas. — Campas fertur evincere, qui fusticulos allii sine capitibus per horti omne spatium comburens, nidorem locis pluribus excitarit. Si contra easdem vitibus voluerimus consulere, allio trito falces putatoriae feruntur unguendæ. Nasci quoque prohibentur, si circa arborum vel vitium crura bitumen & sulfur incendas : vel si ablatas de horto vicino campas excoquas aqua, & per horti tui spatia universa diffundas. — Ne cantharides vitibus noceant, in cote, qua falces acuuntur, ipsæ sunt conterendæ. — Democritus asserit, neque arboribus, neque sativis quibuslibet noceri posse a quibuscunque bestiis, si fluviales canculos plurimos, vel marinos, quos

Græci *παραύρητος* nominant, non minus quam decem fictili vasculo in aqua missos tegas, & sub dio statuas, ut decem diebus sole vaporentur. postea quæcunque illæsa volueris esse, [ea aqua] perfundas, & octonis diebus peractis hoc repetas, donec solide, quæ optaveris, adolescant. — Formicas abiges, si origano & sulfure tritis foramen asperges. hoc & apibus nocet. item cochlearum vacuas testas si ufferis, & eo cinere foramen inculces. — Culices galbano infuso fugantur, aut sulfure. — Pulices amurca per pavementum frequenter aspersa, vel cymino agresti cum aqua trito, vel si cucumeris agrestis semen aqua resolutum sæpe infundes, vel aquam lupinorum psilotri austeritatibus junctam. — Mures, si amurcam spissam patinæ infuderis, & in domo nocte posueris, adhærebunt. item necabuntur, si helleboro nigro caseum, vel panem, vel adipem, vel polentam permisceas & offeras. Et agrestis cucumeris & colocynthis suffusio sic nocebit. — Adversus mures agrestes Apulejus asserit, semina bubulo felle maceranda, antequam spargas. nonnulli rhododaphnes foliis aditus eorum claudunt, qui rosas his, dum in exitu nituntur, intereunt. — Talpas Græci hoc genere persequuntur: nucem perforari jubent, vel aliquod pomi genus soliditatis ejusdem. ibi paleas & ceram cum sulfure sufficienter includi. tunc omnes parvulos aditus, & reliqua spiramenta talparum diligenter obstrui, unum foramen, quod amplum sit, reservari, in cujus aditu nucem intus incensam sic poni, ut ab una parte flatus possit accipere, quos ab alia parte diffundat:

sic impletis fumo cuniculis talpas vel fugere protinus, vel necari. — Mures rusticos, si querneo cinere aditus eorum satures, attactu frequenti scabies occupabit ac perimet. — Serpentes prope omni austeritate fugantur, & nocentes spiritus innocentia fumi graveolentis exagitat. Uramus galbanum, vel cervi cornua, radices lilii, capræ ungulas. hoc genere monstra noxia prohibentur. — Opinio Græcorum est, si nubes locustarum repente surrexerint, latentibus intra tecta cunctis hominibus, eam posse transire : quod si inobservantes homines sub aereprehendant, nulli fructuum noceri, si continuo omnes ad tecta confugiant. Pelli etiam dicuntur amari lupini vel agrestis cucumeris aqua decocta, si muriæ mixta fundatur. Existimant aliqui, locustas vel scorpios fugari posse, si aliqui ex eis urantur in medio. — Campas nonnulli ficulneo cinere persequuntur. si permanferint, urina bubula & amurca æqualiter mixta conferviant, & ubi refrixerint, olera omnia hoc imbre consperge. *Πρασκοῦρπιδας* Græci vocant animalia, quæ solent hortis nocere. Ergo ventriculum vervecis statim occisi plenum sordibus suis, spatio, quo abundant, leviter debbis operire. post biduum reperies ibi animalia ipsa congesta. hoc cum bis vel tertio feceris, genus omne, quod nocebit, exstingues. Grandini creditur obviare, si quis crocodili pellem vel hyænæ, vel marini vituli per spatia possessionis circumferat, & in villæ aut cortis suspendat ingressu, cum malum viderit imminere. item si palustrem testudinem dextra manu supinam ferens vineas perambulet, & re-

versus eodem modo sic illam ponat in terra, & glebas dorsi ejus objiciat curvaturæ, ne possit inverti, sed supina permaneat. hoc facto fertur spatium sic defensum nubes inimica transcurrere. — Nonnulli, ubi instare malum viderint, oblato speculo imaginem nubis accipiunt, & hoc remedio nubem (seu ut sibi objecta displiceat, seu tanquam geminata alteri cedat) avertunt. item vituli marini pellis in medio vinearum loco uni superjecta viticulæ creditur contra imminens malum totius vineæ membra vestisse. Omnia semina horti vel agri feruntur ab omnibus malis ac monstris tuta servari, si agrestis cucumeris tritis radicibus ante macerentur. Item equæ calvaria, sed non virginis, intra hortum ponenda est, vel etiam asinæ. Creduntur enim sua præsentia foecundare, quæ spectant.

XXXVI. Area longe a villa esse non debet, & propter exportandi facilitatem, & ut fraus minor timeatur, domini vel procuratoris vicinitate suspecta. Sit autem vel strata filice, vel saxo montis excisa, vel sub ipso trituræ tempore ungulis pecorum, & aquæ admixtione solidata, clausa deinde & robustis munita cancellis propter armenta, quæ, cum teritur, inducimus. Sit circa hanc locus alter planus & purus, in quem frumenta transfusa refrigerentur, & horreis inferantur: quæ res in eorum durabilitate proficiet. Fiat deinde [undecunque] proximum tectum, maxime in humidis regionibus: sub quo propter imbres subitos frumenta (si necessitas coegerit) raptim vel munda vel semitrita ponantur. Sit autem [area] loco sublimi & undecun-

que perflabili, longe tamen ab hortis, vineis atque pometis. nam sicut radicibus virgultorum profunt lætamen & paleæ, ita infidentes frondibus [eas] perforant, atque arere compellunt.

XXXVII. Apibus stationem non longe a domini ædibus in horti parte secreta & aprica, & a ventis remota, & calidiore locare debemus, quæ in quadratam constituta mensuram fures & accessus hominum pecudumque submoveat. sit abundans floribus, quos in herbis, vel in fruticibus, vel in arboribus procuret industria. Herbas nutriat, origanum, thymum, serpyllum, satirejam, melisphyl- lum, violas agrestes, asphodilum, citraginem, amaracum, hyacinthum, qui iris vel gladiolus dicitur similitudine foliorum, narcissum, crocum, ceterasque herbas suavissimi odoris & floris. In fruticibus vero sint rosæ, lilia, fabæ, rosmarinus, hederæ: in arboribus ziziphus, amygdalus, persicus, pirus, pomiferæque arbores, quibus nulla amaritudo respondet flore defuncto. Silvestria vero, glandifera robora, terebinthus, lentiscus, cedrus, tilia, ilex minor, & pinus. sed taxi removeantur inimicæ. Primi saporis mella thymi succus effundit. secundi meriti thymbra, serpyllum vel origanum. tertii meriti rosmarinus & satireja. Cetera, ut arbutus & olera, saporem rustici mellis efficiunt. Sint autem arbores a septemtrionali parte dispositæ. Frutices atque virgulta ordines suos sub maceriis exsequantur. herbas deinde in plano post frutices confereamus. Fons vel rivus huc conveniat otiosus, qui humiles transcundo formet lacunas, quas operiant

rara & transversa virgulta, sedes tutas apibus præbitura, cum sitient. Sed ab his apium castris longe sint omnia odoris horrendi, balneæ, stabula, coquina fuforia. Fugemus præterea animalia, quæ sunt apibus inimica, lacertos, blattas, & his similia. Aves etiam pannis & crepitaculis terreamus. Purus custos frequens & castus accedat, habens nova alvearia præparata, quibus excipiatur examinum rudis juvenus. Vitetur odor coeni, & cancer adustus, & locus, qui ad humanam vocem falsa imitatione respondet. Absint & herbæ, tithymallus, helleborum, thapsia, absinthium, cucumis agrestis, & omnis amaritudo conficiendæ adversa dulcedini.

XXXVIII. Alvearia meliora sunt, quæ cortex formabit raptus ex subere, quia non transmittunt vim frigoris aut caloris, possunt tamen & ex ferulis fieri. si hæc defint, salignis viminibus fabricentur, vel ligno cavatæ arboris, aut tabulis, more cuparum. fistilia deterrima sunt, quæ & hieme gelantur, & æstate ferveſcunt. Sed inter ea loca, quæ muniri debere præcepimus, podia ternis alta pedibus fabricentur inducta testaceo, & albario opere levigata, propter lacertorum ceterorumque animalium noxam, quibus est moris irrepere: & supra hæc podia alvearia collocentur, ita ut non possint imbre penetrari, spatiosis inter se patentibus segregata. Angustus tamen aditus admittat examinâ, propter frigoris & caloris injuriam. Sane ventis frigidioribus altus paries resistat, qui locum possit defensis sedibus apricare. Aditus omnes soli opponantur hiberno, qui in uno cortice duo vel tres esse debe-

bunt ea magnitudine, quæ apes formam non possit excedere. sic enim noxiis animalibus ingressu refistetur angusto: vel si, apes obsidere voluerint ex-euntes, alio, ubi non fuerint, utentur egressu.

XXXIX. Apes si emendæ sunt, provideamus, ut plena alvearia compareantur: quam rem vel inspectio, vel murmuris magnitudo, vel frequentia monstrat commeantis ac remeantis examinis: [&] ex vicina potius quam [ex] longinqua regione, ne aeris novitate tententur. Si vero longius advehendæ sunt, nocte collo portentur: nec collocare, nec aperire alvearia, nisi vespere instante, debemus. Speculemur deinde per triduum, ne omne januas suas egrediatur examen. hoc enim signo fugam meditantur assumere. Contra hæc & cetera, suo unumquodque mense reddemus. Tamen creduntur non fugere, si sterqus primogeniti vituli adlinamus oribus vasculorum.

XL. Non alienum est, si aquæ copia patiatur, patremfamilias de structura balnei cogitare; quæ res & voluptati plurimum confert & saluti. Itaque balneum constituemus in ea parte, qua calor futurus est, loco ab humore suspenso, ne uligo eum fornacibus vicina refrigeret. Lumina ei dabimus a parte meridiana, & Occidentis hiberni, ut tota die solis juvetur & illustretur aspectu. Suspensuras vero cellarum sic facies: Aream primo bipedis sternis, inclinata sit tamen stratura ad fornacem, ut si pilam miseris, intro stare non possit, sed ad fornacem recurrat. sic eveniet, ut flamma altum petendo cellas faciat plus calere. Supra hanc straturam pilæ later-

culis argilla subacta & capillo constructæ fiant, distantes a se spatio pedis unius & semissis, altæ pedibus binis semis. Super has pilas bipedæ constituantur binæ in altum, atque his superfundantur testacea pavimenta, & tunc, si copia est, marmora collocentur. Miliarium vero plumbeum, cui ærea patina subest, inter soliorum spatia forinsecus statuamus fornace subjecta, ad quod miliarium fistula frigidaria dirigatur, & ab hoc ad solium similis magnitudinis fistula procedat, quæ tantum calidæ ducat interius, quantum fistula illi frigidi liquoris intulerit. Cellæ autem sic disponantur, ut quadræ non sint, sed, (verbi gratia) si xv pedibus longæ fuerint, x latæ sint: fortius enim vapor inter angusta luctabitur. Soliorum forma pro uniuscujusque voluntate fundetur. Piscinales cellæ in æstivis balneis a septemtrione lumen accipiant, in hiemalibus a meridie. Si fieri potest, ita constituantur balneæ, ut omnis earum per hortos decurrat eluvies. Cameræ in balneis [si] signinæ [fiant,] fortiores sunt. quæ vero de tabulis fiunt, virgis ferreis transversis, & ferreis arcubus sustinentur. Sed si tabulas nolis imponere, super arcus ac virgas bipedas constitues ferreis ancoris colligatas, capillo inter se atque argilla subacta cohærentes, & ita impensam testaceam subter inducis: deinde albarii operis nitore decorabis. Possumus etiam, si compendio studemus, hiberna ædificia balneis imponere: hinc & habitatio teporem submittimus, & fundamenta lucramur.

XLI. Scire convenit, quoniam de balneis loquimur, quæ sunt malthæ calidariæ vel frigidariæ, ut

si quando in soliis scissa sunt opera, possit repente succurri. Calidariæ compositio talis est: Picem duram, ceram albam ponderibus æquis, stupam, picis liquidæ torius ponderis dimidiam partem, testam minutam, florem calcis, omnia simul mixta in pila contundes, & juncturis curabis inferere. — Aliter: Ammoniacum remissum, ficum, stupam, picem liquidam tundis pilo, & juncturas oblinis. — Aliter: Ammoniacum & sulfur utrumque resolutum line, vel infunde juncturis. — Item picem duram, ceram albam & ammoniacum super remissum simul juncturis adline, & caute tuncta percurrere. Item florem calcis cum oleo mixtum juncturis illine, & cave, ne mox aqua mittatur. — Aliter: Sanguinæ taurino & oleo florem calcis admisce, & rimas conjunctionis obducito. Item ficum & picem duram, & ostrei testas siccas simul tundes. his omnibus juncturas diligenter adlines. Item malthæ frigidariæ, sanguinem bubulum, florem calcis, scoriam ferri, pilo universa contundes, & cerori instar efficies, & curabis adlinire. Item sebum liquefactum cribellato cineri admixtum frigidæ aquæ inter rimas labenti, si adlinatur, obfistet.

XLII. Si aquæ copia est, fusuras balnearum debent pistrina suscipere, ut ibi formatis aquariis molis, sine animalium vel hominum labore frumenta frangantur.

XLIII. Instrumenta vero hæc, quæ ruri necessaria sunt, paremys. Aratra simplicia, vel si plana regio permittit, aurita, quibus possint contra stationes humoris hiberni sata celsiore sulco attolli. Bi-

dentes, dolabras, falces putatorias, quibus in arboribus utamur & vite. Item messorias vel foenarias, ligones, lupos, id est, ferrulas manubriatas minores majoresque ad mensuram cubiti, quibus facile est, quod per ferram fieri non potest, refecando trunco arboris, aut vitis interferi: acus, per quas in pascuis sarmenta merguntur: falces a tergo acutas atque lunatas: cultellos item curvos minores, per quos novellis arboribus furculi aridi aut exstantes facilius amputentur. Item falciculas brevissimas tribulatas, quibus filicem solemus abscindere; ferrulas minores, vanganas, runcones, quibus vepreta persequimur; secures simplices vel dolabratas; sarculos vel simplices vel bicornes, vel ascias in aversa parte referentes rastros. Item cauteris, castratoria ferramenta atque tonsoria, vel quæ ad animalium solent pertinere medicinam. Tunicas vero pellicias cum cucullis, & ocreas manicasque de pellibus, quæ vel in silvis, vel in vepribus, rustico operi & venatorio possint esse communes. Expletis his, quæ pertinent ad generale præceptum, nunc operas suas singulis mensibus explicabimus, & a mense Januario faciemus initium.

53

PALLADII RUTILII
TAURI ÆMILIANI
DE
RERUSTICA
LIBER II.

I. JANUARIO mense locis temperatis ablaqueandæ sunt vites, quod Itali excodicare appellant, id est, circa vitis codicem dolabra terram diligenter aperire, & purgatis omnibus velut lacus efficere, ut folis teporibus & imbribus provocentur.

II. Apricis, aut macris, aut aridis locis prata jam purganda sunt, & a pecore vindicanda.

III. Pingues & ficci agri proscindi & apparari jam possunt. Sed boves melius collo, quam capite junguntur; quos, ubi ad versuram venerint, arator retineat, & jugum propellat, ut eorum colla refrigerentur. Sulcus autem in arationibus longior, quam centum viginti pedum esse non debet. servandum [vero] est, ne inter sulcos non mota terra relinquatur. Glebæ omnes dolabris dissipandæ sunt. Sed æqualiter terram motam [esse] cognoscis, si transversam per sulcos perticam mittas: quæ res sæpius facta, bubulcos ab hac negligentia submovebit. Observan-

dum [est,] ne lutosus ager aretur, aut (quod sæpe fit) post longas siccitates levi imbre perfusus. nam terra, quæ lutosa tractatur in primodio, fertur toto anno non posse tractari: quæ autem supra leviter infusa est, & subter sicca, si tunc aretur, asseritur per triennium sterilis fieri. Et ideo mediocriter infusus ager, ut nec lutosus nec aridus sit, proscindi debet. Si collis est, transversus per latera fulcetur. quæ forma tunc servanda est, cum semen accipiet.

IV. Si clemens fuerit hiems, ordeum Galaticum, quod grave & candidum est, circa Idus Januarias seramus locis temperatis. octo modis jugerum complebitur.

V. Cicerula mense hoc seritur, loco læto, coelo humido. tres modii jugerum compleat. Sed hoc genus seminis raro respondet, quia decipitur austro vel siccitate, dum floret, quod tunc prope necesse est evenire.

VI. Hoc mense ultimo colligendi seminis causa, non pabuli secandi, vicia seritur. jugerum sex modii occupant. Serenda est in terra proscissa post horam secundam vel tertiam, cum ros esse desierit, quem ferre non potest. sed statim cooperienda est ante noctem. nam si nuda manserit, noctis humore corrumpitur. Observandum est, ne ante vicesimam quintam lunam seratur, quia sic satam limaces persequuntur.

VII. Fœnum Græcum in Italia colligendi seminis causa, mense Januario ultimo, circa Februarias Kalendas serimus. sex modii jugero sufficiunt. Aran-

dum est spisse, sed non alte. nam si plus quam quatuor digitis obruatur, difficile nascitur. idcirco quidam minimis aratris profcissa prius terra seminant, & sarculis statim sata cooperiunt.

VIII. Ervum feri & hoc mense novissimo potest, loco sicco & macro. in jugero quinque modii feruntur.

IX. Hoc mense serenis & siccis diebus, dum gelicidium non est, sunt sarculanda frumenta. quod opus plerique negant fieri debere, quia radices eorum detegantur aut incidantur, & necentur frigore subsecuto. mihi autem videtur herbosis locis tantum esse faciendum. Sed triticum & far sarritur quatuor foliorum; ordeum quinque; faba & legumina, cum supra terram quatuor digitis fuerint. Lupinus vero, qui unam radicem habet, si sarculetur, exstinguitur; quod nec desiderat, quia herbas præter auxilium cultoris affligit. Faba autem si bis sarculetur, proficiet, & multum fructum & maximum afferet; ut ad mensuram modii complendi fresa propemodum sicut integra respondeat. Si ficas segetes sarculaveris, aliquid contra rubiginem præstitisti. maxime ordeum siccum sarrietur.

X. Pastinum fieri nunc tempus est: quod sit tribus generibus, aut terra in totum fossa, aut sulcis, aut scrobibus. Terra tota debet effodi, ubi ager immundus est, ut silvestribus truncis & radicibus filicis, vel herbarum noxiarum spatia liberentur. ubi autem mundæ sunt novales, scrobibus pastinemus aut sulcis: sed sulcis melius erit, quia humorem in tota spatia pastinata transmittunt. Fiant ergo sulci

tanta longitudine, quantam destinaveris tabulæ; latitudine pedum duorum [&] semis, vel trium, ita ut juncti duo fossiores designatum linea spatium bidentibus persequantur altitudine trium, vel duorum [&] semis pedum. Deinde si per homines vinea colenda est, tantum crudi soli relinquimus, & sic alter sulcus imprimitur. si vero arandæ sunt vineæ, quinque vel sex pedum spatia, quæ non sunt fodienda, in medio relinquemus. Quod si scrobes fieri placeat, faciemus tribus pedibus altas, duobus semis latas, tribus longas. Sive fossoribus colantur vineta, seu bubus, eadem spatia, quæ inter sulcos sunt dicta, servemus. Ultra tres vero pedes altius fodiendæ scrobes non sunt, ne laborent frigore framenta, quæ pangimus. Latera scrobibus æqualiter incisa sint, ne obliqua vitis saucietur alte nitentibus ferramentis, cum fossor incumbet. Pastini vero, quod omne versabitur, trium vel duorum semis pedum altitudine terra universa fodietur. in quo erit diligentia, ne crudum solum fraude occulta fossor includat. quam rem subinde custos virga, in qua prædictæ altitudinis modus designatus est, per spatia, quæ fodiuntur, exploret. Radices omnes & purgamenta, maxime rubi & filicis, in summum regeri faciat. Quæ cura in omni positionis genere & ubique servanda est.

XI. Tabulas autem pro domini voluntate, vel loci ratione faciemus, sive integrum jugerum continentes, seu medium; seu quartanariam tabulam, quæ quartam jugeri partem quadrata conficiet.

XII. Mensura vero pastini hæc est, [ut] in tabula

quadrata jugerali, centeni octogeni pedes per singula latera dirigantur, qui [in se] multiplicati trecentas vigintiquatuor decempedas quadratas per spatium omne complebunt. secundum hunc numerum omnia, quæ volueris pastinare, discuries. Decem & octo enim decempedæ, decies & octies supputatæ, trecentas vigintiquatuor explebunt. Quo exemplo doceberis in majore agro vel minore mensuram.

XIII. Sed solum vineis ponendis nec spissum sit nimis, nec resolutum; propius tamen resolutum: nec exile, nec lætissimum; tamen læto proximum: nec campestre, nec præceps; sed potius edito campo: nec ficcum, nec uliginosum; modice tamen rosidum: nec salsum, nec amarum, quod vitium sapore corrupto viam contristat. Cælum mediocris qualitatis, tepidum tamen magis, quam frigidum; siccum potius, quam nimis imbridum. Sed ante omnia vitis procellas ventosque formidat. Ad pastinandum rudes agros potius eligamus, vel maxime silvestres. ultima conditio est ejus loci, in quo fuerunt vetusta vineta. Quod si necessitas coegerit, prius multis arationibus exerceatur, ut abolitis radicibus prioris vineæ, & omni earum carie & squalore depulso, novella vitis tutius possit induci. Tosus & alia duriora, ubi gelu relaxantur & solibus, pulcherriamas vineas ferunt, refrigeratis æstate radicibus, & humore detento. Sed & soluta glareæ, & calculosus ager, & mobiles lapides (si tamen hæc omnia glebis se pinguibus miscuere) & filex, cui terra superposita est, quia frigidus est & humoris tenax,

radices æstate fitire non patitur. Item loca, ad quæ de cacuminibus terra decurrit, vel valles, quas fluminum saturabit aggestio: sed hoc in iis locis, quæ gelu & nebulis infesta esse non possunt. Argillosa terra commoda est, argilla autem sola graviter inimica, & cetera, quæ in generalibus dixi. nam locus, qui misera virgulta produxerit, vel uliginosus, vel salsus, vel amarus, vel siriculosus & aridus approbatur. niger fabulo & rubeus utilis est, sed cui fortis terra permixta est. carbunculus, nisi stercoretur, macras vineas reddit. in rubrica difficilius comprehendunt, quamvis postea nutriantur. sed hoc genus terræ operibus inimicum est, quia parvo vel humore vel sole nimis madescit aut dura est. At maxime utile solum est, quod inter omnes nimietates temperamentum tenebit, & raro proximum, quam densò fuerit. Plagam cœli vinea spectare debet locis frigidis meridianam, calidis septemtrionalem, tepidis orientem; si tamen Austros vel Euros regio non habeat inimicos. quod si hoc est vitium, melius in Aquilonem vel Favonium vineta dirigimus. Sed locus, qui pastinandus est, prius impedimentis & omnibus elisis liberetur arboribus, ne post calcatu assiduo terra effossa solidetur. Si campus est, duobus semis pedibus pastinetur; si clivus, tribus; collis præruptus quatuor, ne citius terra decurrat; vallis vero duobus pedibus. Sed ager uliginosus, qui humores altius fossus eructat, sicut Ravennatis soli, non amplius quam in pedem semis effodiatur. Illud experimentis assiduis comprehendere, vites melius provenire, si vel statim fossæ terræ, vel non longe

ante, pangantur, cum tumor pastini nondum repentina soliditate subsedit. Hæc quoque in faciendis fulcis & scrobibus approbavi, maxime ubi medietas est terra.

XIV. Mense Januario lactuca serenda est, vel Decembri, ut planta ejus Februario transferatur. itemque Februario seritur, ut possit Aprili mense transferri. Sed certum est, eam toto anno bene feri, si locus sit lætus, stercoreatus, irriguus. Antequam pangatur, radices ejus refecemus æqualiter, & liquido fimo linamus: vel quæ jam pactæ sunt, nudatæ latamen accipiant. Amant solum subactum, pingue, humidum, stercoreatum. Inter has herba manu evellenda est, non sarculo. Latiores fit, si rara ponatur, vel cum producere incipiet caulem, eo leviter inciso gleba prematur aut testa. candidæ fieri putantur, si fluminis arena vel litoris frequenter spargatur in medias, & collectis ipsæ foliis alligentur. Si vitio loci vel temporis vel seminis cito lactuca durefcit, planta ejus avulsæ & denuo posita teneritudinem consequetur. Item multis seminibus condita nascetur, si caprini stercoreis baccam subula subtiliter excavaveris, & in ea semen lactucæ, nasturtii, ocimi, erucæ, radices immiseris, & tunc involutam fimo baccam, terra optime culta, brevi scrobe demerferis. Raphanus nititur in radicem. cetera semina in summo, lactuca pariter mergente, profiliunt, singulorum sapore servato. Alii hoc ita assequuntur: Avulsæ lactucæ folia carpunt, quæ radicibus juncta sunt, & in eisdem gradibus furculo punctis, præter raphanum, semina supradicta depo-

nunt, ac fimo adlinunt. Sic obruta iterum lactuca prædictorum feminum caulibus ambietur. [Lactuca dicta est, quod abundantia lactis exuberet]. Hoc mense nasturtium constat & omni tempore esse ponendum, loco, quali placebit, & coelo: fimum non desiderat: humorem quamvis diligit, tamen deesse non curat. Si cum lactuca feratur, nasci fertur egregie. Et nunc, & mensibus, quibus volueris, & locis, erucam ferere nil moreris. Hoc etiam mense caules, & toto anno feri possunt, sed melius aliis, quibus adscriptum est. Hoc etiam mense allium & ulpicum bene feritur: sed allio alba terra proficiet.

XV. Mense Januario, Febuario, & Martio, locis frigidis, calidis vero Octobri & Novembri, sorba feruntur egregie, ita ut matura in seminario ipsa poma pangantur. Ego expertus sum, multas arbores, ex pomis sponte progenitas, & in crescendo & in ferendo exstitisse felices. Plantas etiam si quis ponere voluerit, habebit arbitrium, dummodo calidis locis mense Novembri, temperatis Januario vel Febuario; frigidis Martio inclinante disponat. Amat loca humida, montana, & frigidis proxima, [&] solum pinguißimum: cujus indicium certissimum facit, si frequens ubicunque nascatur. Planta est transferenda robustior, scrobem desiderat altiorum, & spatia largiora, ut (quod illi maxime prod-est) a ventis frequentibus agitata grandescat. Si vermes patietur infestos, qui in ea rufi ac pilosi folent medullæ interna sectari, aliquos ex his sine arboris injuria detractos, vicino crememus incen-

dio. creduntur hoc genere vel fugere, vel perire. Si minus ferre cœperit, tedæ cuneus ejus radicibus inferatur, vel circa partem ultimam fossa facta, cumulo ingesti cineris adæquetur. Mense Aprili sorba inferuntur in se, in cydoneo, in spina alba, vel trunco, vel cortice. Sorba servantur hoc genere: Lecta duriora ac posita, ubi mitescere cœperint, fistilibus usque ad plenum clauduntur urceolis, gypso desuper textis, & bipedanea scrobe loco sicco sub sole merguntur ore perverso, & desuper spissius terra calcatur. Item secta per partes siccantur in sole, & servantur in vasculis in hibernum. Cum voverimus uti, aqua ferventi macerata revirescunt sapore jucundo. Aliqui cum pediculis suis viridia lecta suspendunt locis opacis & siccis. Item ex forbis maturis, sicut ex piris, vinum fieri traditur & acetum. Alii sorba in sapa asserunt diu posse servari. Amygdalus feritur Januario & Februario, item locis calidis Octobri & Novembri, semine & plantis, quæ de majoris radice tolluntur. Sed in hoc genere arboris nihil utilius est, quam seminarium facere. Fodiemus ergo altam pede uno semis aream, in qua obruemus amygdala, non amplius quatuor digitis, ita ut acumina figamus in terra, spatio inter se binorum pedum separata. Amant agrum durum, siccum, calculosum, cœlum calidissimum, quia mature florere consueverunt. ita statuendæ sunt arbores, ut ad meridiem spectent. Cum in seminario adoleverint, relictis ibi, quæ spatio sufficiant, plantis, alias transferemus mense Februario. Sed ipsa amygdala ad ponendum, & nova legamus & gran-

dia, quæ antequam ponamus, pridie mulsa aqua ; ita ut ne nimis, maceremus, ne germen exstinguat ex multo melle mordacitas. Alii prius fimo liquido per triduum nuces eas macerant : deinde die & nocte esse patiuntur in mulsa, sed quæ suspicionem tantum possit habere dulcedihis. Cum in seminario amygdala disponimus, si siccitas intercefferit, ter in mense rigemus, & herbis nascentibus circumfodiendo sæpe purgemus. Terra seminarii lætamen habere debet admixtum. Spatia inter arbores viginti aut vigintiquinque pedum dedisse sufficiat. Putandæ sunt Novembri mense, ut superflua & arida & densa tollamus. Servandæ sunt a pecore; quia, si rodantur, amarescunt. Circumfodi non debent, quoties florent, quia inde flos ejus excutitur. In vetustate plus affert. Si ferax non est, tedæ cuneum terebrata radice mergamus, vel filicem sic inferamus, ut libro tegente claudatur. Locis frigidis, ubi metus est de pruina, Martialis dicit hoc remedio subveniri : Antequam floreat, radices nudantur, & albi lapides minutissimi, mixti arenis, congeruntur, & ubi jam tempus videbitur, ut debeant germinare, effossi iterum lapides submoventur. Teneras nuces amygdalus creabit, ut dicit, si ante florem radicibus ablaqueatis per dies aliquot calida aqua ingeratur. Ex amaris dulces fiunt, si circumfosso stipite tribus digitis a radice fiat caverna, per quam noxium defudet humorem, vel medius truncus terebretur, & cuneus ligni melle oblitus imprimatur; vel [si] circa radices suillum sterces affundas. Amygdala ad legendum maturitatem fatentur, cum sue-

rint spoliata corticibus. Hæc sine cura hominis servantur in longum. Si difficulter corium dimittent, paleis obruta continuo relaxabunt. Item decoriata, si aqua marina lavemus, aut salsa, & candida fiunt, & plurimum durant. Mense Decembri vel Januario, circa Idus, amygdalus inferitur: locis vero frigidis, & Febuario: si tamen surculos condias, antequam germinent. Utiles sunt, qui de summitate sumuntur. Inferuntur & sub cortice, & in trunco. Inferuntur in se, & in persico. Græci asserunt, nasci amygdala scripta, si aperta testa nucleum sanum tollas, & in eo quodlibet scribas, & iterum luto & porcino stercore involutum reponas. [TIT. XVI.] Nucem [juglandem] seremus extremo Januario vel Febuario. Amat loca montana humida & frigida, plerumque lapidosa. potest tamen & locis temperatis juvante humore nutriri. Serenda est nucibus suis eo more, quo & amygdala feruntur, & iisdem mensibus. sed quas Novembri mense disponis, aliquatenus in sole siccabis, ut exsiccet noxium virus humoris. Quas vero mense Januario vel Febuario positurus es, aqua simplici pridie macerabis. Ponemus autem transversas, ut latus, id est, carina ipsa figatur in terra. cacumen ipsum, cum ponimus nucem, in aquilonis partem dirigemus. Lapis subter, vel testa ponenda est, ut radicem non simplicet, sed reperiussa respergat. Lætior fiet, si sæpius transferatur. in frigidis locis bima, in calidis trima transferri debet. Radices plantarum (sicut in aliis arboribus solemus) in hoc genere refecare non debes. Fimo bubulo ima planta tingenda est.

sed melius cinis spargetur in scrobibus, ne calore stercoris aduratur: nam cinis creditur vel corticis teneritudinem procurare, vel fructuum densitatem [afferre]. Altis scrobibus delectatur pro arboris magnitudine, & desiderat intervalla majora, quia stillicidiis foliorum suorum proximis, vel sui generis nocebit arboribus. Debet aliquando circumfodi, ne cava fiat vitio senectutis: [quæ si vitietur,] canalis longus a summo trunco ad imum debet excudi: sic beneficio solis & venti durescunt, quæ in putredinem transibant. Si dura nux erit, vel nodosa, cortex circumcidendus erit, ut vitium mali deducat humoris. Alii radicum summa præcidunt: alii terebratæ radici palum de buxo imprimunt, vel cuprinum clavum, vel ferreum. Si Tarentinam facere volueris, solam nucis carnem lana propter formicas obvolutam in seminario debebis obruere. Si ferentem jam in hoc genus velis mutare, lixivo per annum continuum ter rigabis in mense. Cortex in nuce dimissus maturitatis indicium est, qualis debet & poni. Nuces servantur vel paleis obrutæ, vel arena, vel foliis suis aridis, vel arca ex ligno suo facta inclusæ, vel coepis mixtæ, quibus hanc vicissitudinem reddunt, ut eis acredinem tollant. Martialis [asserit, &] expertum se ait, virides nuces tantum liberas putaminibus suis melle demergi, & post annum virides esse, & ipsum mel ita medicabile fieri, ut ex eo facta potio arterias curet & fauces. Inferitur, ut plerique [asserunt,] mense Februario in arbuto: sed melius in trunco, ut aliqui, & in pruno, vel in se. Hoc mense tuberes inferuntur

cydoneo. Nunc locis temperatis Perficorum ossa ponuntur. Et inseritur eadem Perficus in se, in amygdalo, in pruno: sed pruno Armenia inferemus & præcoqua. Nunc etiam prunus inferenda est, antequam gumminet, in se & [in] perfico. Et cerasus opportune inseretur agrestis.

XVI. Hoc mense (sicut Columella dicit) maturi agri, & animalia omnia minora atque majora caractere signentur. Hoc tempore lardi, echini falsi, raporum condiendorum & pernarum justa confectio est.

XVII. Hoc mense ex baccis myrti oleum conficies hoc modo: Unciam foliorum per olei libram unam mittes, & per uncias x vini veteris styptici heminam, & cum oleo bullire facies. Idcirco autem vino respargentur folia, ne frignantur, antequam decoquantur.

XVIII. Item eisdem baccis vinum myrtite sic facies: In vini veteris sextariis urbicis x mittis grana myrti confracta sextarios urbicos III, quæ sint decem & novem diebus infusa. Postea expressis myrti granis colabis, & in eo vino medium croci scrupulum, & folii unum scrupulum mittis, & ex mellis optimi decem libris omnia temperabis.

XIX. Item [ex] lauri baccis oleum conficietur hoc modo: Lauri baccas quam plurimas & maturitate turgentes in aqua calida bullire facies: & ubi diu ferbuerint, olei, quod ex se dimiserint, supernantis undam pennis leviter cogentibus in vasa transfundes.

XX. Lentiscini etiam olei matura confectio est,
Scripta, R, R, Vol, III, E

quæ fit taliter : Grana matura lentisci quamplurima colliges, & una die ac nocte supra se acervata esse patieris. deinde sportam granis eisdem plenam cui-cunque vasculo superpones, & calida adjecta calca-bis, & exprimes. tunc ex eo humore, qui deflu-xerit, supernatans oleum lentiscinum sicut laurinum colligitur. Memento autem (ne rigore possit adstrin-gi) aquam calidam sæpe suffundere.

XXI. Gallinarum partus fecunditatem repetit hoc mense post brumalem quietem; & incipiunt ad educandos pullos ova supponi.

XXII. Hoc etiam mense cædenda materies est ad fabricam, cum luna decrescit, & ridicæ vel pali faciendi.

XXIII. Hic mensis in horarum spatio cum De-cembri mense convenit, quarum sic mensura col-ligitur.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIX
Hora	II	&	X	pedes	XIX
Hora	III	&	IX	pedes	XV
Hora	IV	&	VIII	pedes	XII
Hora	V	&	VII	pedes	X
Hora	VI			pedes	IX

PALLADII RUTILII
TAURI ÆMILIANI
DE
R E R U S T I C A
L I B E R I I I.

I. FEBRUARIO mense locis temperatis prata incipient custodiri, quæ prius (si macra sunt) sparso letamine saturentur, quod ejiciendum est luna crescente. Quanto recentius fuerit, tanto plus nutriendis herbis valebit, quod a superiori parte fundatur, ut succus ejus per totum possit elabi.

II. Locis tepidis, aut si clemens tempus & siccum fuerit, colles pingues vel hoc mense proscinde.

III. Hoc mense ferendum omne trimestrium genus.

IV. Hoc etiam mense lenticulam seres solo tenui & resoluta, vel etiam pingui; sed sicco maxime: quia luxuria & humore corrumpitur. usque ad duodecimam lunam bene seminatur, quæ ut cito exeat atque grandescat, prius cum fimi ariditate miscenda est: atque ubi ita requieverit quatuor aut quinque diebus, tunc spargitur. Jugerum modii

unius semen implebit. Hoc etiam mense cicercula feritur, loco & modo, quo ante descripsi.

V. Hoc mense ultimo cannabum ferēs terra pingui, stercoreata, rigua, vel plana, atque humida, & altius subacta. In uno pede quadrato sex ejusdem feminis grana ponuntur.

VI. Nunc ager, qui accepturus est Medicam (de cujus natura, cum erit ferenda, dicemus) iterandus est, &, purgatis lapidibus, diligenter occandus. Et circa Martias Kalend. subactis sicut in hortis solo, formandæ sunt aræ latæ pedibus x, longæ pedibus quinquaginta, ita ut eis aqua ministretur, & facile possint ex utraque parte runcari. Tunc injecto antiquo stercore in Aprilem mensem reserventur paratæ.

VII. Hoc mense toto ervum adhuc feri potest; quia Martio ferendum non est, ne pastu suo pecoribus noceat, & boves reddat insanos.

VIII. Nunc pomis & vitibus vêtus urina si asfundatur, & numero fructuum præstat, & formæ: cui proderit ut amurcam misceamus insulsam, maxime in oleis: sed hoc frigidioribus diebus, antequam fervor incipiat. Etiam nunc ordeum galaticum, quod grave & candidum est, feretur locis frigidis circa Martias Kalendas.

IX. Hoc mense omnia genera pastinati soli, seu sulci, seu scrobes, vitibus compleantur. Natura autem vitis cœlum omne solumque sustentat, si genera convenienter aptentur. Plano igitur loco statues vitem, cujus genus nebulas sustinet & pruinas; collibus, quod siccitatem durat & ventos; pingui

agro graciles atque infœcundas; macro feraces & solidas; denso validas atque frondosas; frigido & nebuloso, quæ hiemem celeri maturitate præveniunt, aut [quæ] duris acinis inter caligines securius florent; ventoso stabiles & tenaces; calido grani tenerioris & humidi; sicco eas, quæ pluvias ferre non possunt: & ne multa dicamus, eligenda sunt genera, quæ professione vitiorum suorum contraria loca diligunt iis, in quibus durare non poterunt. Placida sane regio & serena tuto genus omne suscipiet. Vitium genera numerare non attinet. sed notum est, majores uvæ pulchræ speciei, grani callosi & siccioris, ad mensam; feracissimas verò & cutis tenerioris, & sapore nobiles, & maxime quæ citius deflorescunt, vindemiis esse servandas. Loca naturam plerisque vitibus mutant. Solæ Amineæ, ubicunque sint, vinum pulcherrimum reddunt. calidum statum potius quam frigidum sustinebunt. de pingui ad macrum transire non possunt, nisi sterminus adjuverit. harum duo genera sunt, major & minor. sed minor melius deflorescit & citius, internodiis minoribus & grano brevior. si arbori applicetur, pinguem terram; si colatur in ordines, mediocrem desiderat. imbres contemnit & ventos: nam major sæpe vitiatur in flore. Sunt & Apianæ præcipuæ. Satis est genera ista dixisse: industrius vir probata deligat, & terris talibus mandet, quæ imitari eas possint, unde sumuntur: sic merita sua quæque servabit. Sed vitem vel arborem melius erit de exili ad pinguem transferre. nam si a pingui terra ad solum exile transferint, utiles esse non

poterunt. Eligenda sunt sarmenta, quæ pangimus, de vite media, neque de summa, neque de infima, quinque vel sex gemmarum spatio a veteri procedentia, quia non facile degenerant, quæ de locis talibus transferuntur. sumantur autem de vite fœcunda. neque putemus brachia esse fertilia, quæ uvas singulas aut binas producant, sed quæ multa ubertate curvantur. nam potest ferax vitis feraciores in se habere materias. Erit & hoc signum fertilitatis, si de duro aliquo loco fructum citabit, si fœtu impleverit ramulos ex ima parte surgentes. Sed hoc signis positis per vindemias est notandum. Ad pangendum novellus palmes debet eligi, duri in se nihil habens & veteris sarmenti, quia hoc putrescente sæpe corrumpitur. Summa flagella repudiemus ac furculos: qui licet bono loco nati sint, tamen feracitate caruerunt. Pampinarius, qui de duro nascitur, etiam si attulerit fructus, pro frugifero non est ponendus: in suo enim loco fœcundatur a matre, translatus vero tenet sterilitatis vitium, quod nascendi conditione suscepit. Caput sarmenti cum deponitur, torquendum non est, nec aliquo modo vexandum, ne demersa penitus fœcundiore parte, quod sterili proximum est, supra terram relinquatur: deinde quoniam ipsa tortura vexatio est: & pars ea, de qua radix [futura] præsumitur, injuriæ nulli subjicienda est, cum qua contendere cogatur, antequam teneat. Ponendæ sunt vites placidis diebus ac tepidis, curandumque, ne sarmenta sole urantur aut vento, sed vel statim ponantur, vel obruta reserventur. Hoc mense, ac deinceps to-

LIB. III. F E B R U A R I U S. 72

to vere, vinea ponenda est regionibus frigidis, primosis, pinguibus campis, & humidis provinciis. Sit autem mensura sarmenti cubitus unus. Ubi pinguis est natura terrarum, majora inter vites spatia relinquemus; ubi exilis, angusta. nonnulli itaque in iis vitibus, quas toto solo pastinato disponunt, ternos pedes inter singulas vites quoquo versus dimittunt. Sed hoc genere divisionis in jugerali tabula pangentur tria millia sexcenta sarmenta. Quod si duos semis pedes inter vites relinqui placuerit, in eadem tabula ponentur vites quatuor millia septingentæ quinquaginta tres. Sed ad ponendum utemur hoc ordine: Lineam, servatis iis spatijs, quæ placuerit custodire, candidis signis, vel quibuscunque notabimus: tunc tensa per tabulam linea, in eis locis furculos vel calamos figemus, ubi unaquæque vitis ventura est. ita spatium totius tabulæ furculis complebitur ad numerum vitium futurarum: atque is, qui panditurus est, projecta circa furculos sarmenta sine ullo errore deponet. Præterea non est uno genere vitium omne pastinum conferendum, ne annus iniquus generi spem vindemiæ totius extinguat. Et ideo quatuor aut quinque: eximii generis sarmenta pangemus. sed maxime expediet, genera tabulatim disponi, & decimanis dividi, nisi deterreat operis difficultas. Quod si est vetus vinea, singulorum generum furculis tabulatim poterimus inferre: & facile hoc genus colendi, quod est pulchrum atque utile, consequemur. Ita & maturitatis & floris tempora, quæ in vite diversa sunt, suis temporibus opportunius obtinere poterimus. Nec parvo

constabit, si legatur maturitas cum acerbitate, dispendium, cum unius tempestivam vindemiam sequi, sit permixta cruditate vitiosum, [&] alterius feras maturitates expectare damnificum. Huic commodo adjicitur, quod, pro generum diversitate per gradus accedente vindemia, minor operarum numerus eam poterit expedire, & generatim condere, ac melius puros sapes, sine luctamine alterius generis unaquæque vina servare. Hoc si difficile videbitur, non alias simul conseras, quam quæ & sapore, & flore, & maturitate conveniunt. Sed hæc in pastinis vel sulcis ratio erit: in scrobibus vero per angulos IV sarmenta deponis. Sed, ut asserit Columella, vinaceam stercore mixtam simul sparges, & si exile solum fuerit, pinguem terram scrobi inferes, vel aliunde portatam. Cum vero plantam vel malleolum disponimus, modice humido solo, sed potius arido, quam lutofo, duabus gemmis supra terram relictis, sarmenta ponemus obliqua, & sic facilius comprehendent.

X. Quod si arbutum te habere delectat, plantam generosæ vitis prius in seminario nutrire debebis, ut inde radicata transferatur ad scrobem, cui arbor injecta est. Seminarium vero dicimus æque fossam tabulam pedum duorum semis altitudine. In hac, quam pro numero ponendarum vitium, vel qualiumcunque plantarum protendis aut contrahis, brevissimo spatio distantia inter se sarmenta depones: si vallis aut humectus est campus, trium gemmarum, exceptis minutis, quas habebit inferius. & ubi convaluerint, hinc post biennium radicata vi-

tes vel arbusculas transferas : quas cum depones in scrobe, ad singulas materias rediges, putatis omnibus, quæ scabra sunt, curtatis etiam radicibus, si quas potueris invenire vexatas. In scrobe autem ad arbusculum faciendum duas radicatatas vites deponis, hoc servans, ne se in radice contingant : sed lapides quinum prope librarum medios inter utramque constitues, & ipsas vites ad scrobis latera discreta conjunges. Mago asserit, scrobem non primo anno esse complendam, sed subinde cœquandam : quæ res vitem faciet altius fundare radices. sed hoc aridis provinciis forte conveniet : humidis autem fata putrescent recepto humore, nisi statim terra cumuletur. Sed arbuscula qui faciet, plantas arborum de his generibus ponat, si agro suppetit abundantia, populo, ulmo : fraxino in montanis & asperis, in quibus ulmus minus læta est. Has etiam Columella dicit seminario debere nutriri. Mihi videtur, quod nulla provincia est, quæ non ex his quamcunque sponte producat, plantas etiam majores de locis quibuscunque translatas, vel eorum generum truncos radicanos, hoc tempore circa scrobem vitis oportere constitui. Sed si ager frumentarius fuerit, ubi arbuscula disponis, quadragenos pedes inter arbores relinque, ut feri possit ; in exili autem vicanos. In scrobe vero vitis ab arbore sua sesquipedis spatium distare debet. nam vitis multum subiecta arbori, incremento arboris opprimetur. Caveis etiam munienda est adversum pecoris appetentis injurias, & arbori suæ protinus alliganda. Est & aliud de transferenda ex arbusculo vite compendium : Fit ex

vimine parva corbicula, quæ mensuram pedis, vel aliquanto minus, circini spatium possit amplecti. hæc ad arborem, cui vitis inhæret, fertur, & in fundi media parte pertunditur, quo farmenti virgam possit admittere. Inducto itaque farmento vitis ejus, de qua transferre disponis, corbicula ipsa ex aliqua arboris parte suspenditur, & viva terra repletur, ut farmentum terra possit includi; quod [farmentum] prius intorquetur. Ita exacto annui temporis spatium, farmentum, quod clausum est, radices creabit intra prædictam corbiculam. tunc sub fundo corbis incisum radicatum farmentum cum ipsa corbe portabitur ad locum, quem vitibus arbuftivis destinabis implere, ibique obruetur circa arboris maritandæ radices. Hoc genere quantum volueris numerum vitium transferes, sine ambiguitateprehendendi.

XI. Vineæ in provinciis multis generibus fiunt: sed optimum genus est, ubi vitis velut arbuscula stat brevi crure fundata. Hæc primo calamo juvatur, donec solidetur: sed altior sesquipede esse non debet: ubi robusta fuerit, sola consistet. Aliud genus est, in quo cannis pluribus circa dispositis, ipsa vitis per cannas farmentis ligatis in orbiculos flectitur se sequentes. Ultimæ positionis vitis est, quæ per terram projecta discumbit. Hæc omnes & scrobibus ponuntur, & fulcis.

XII. Hoc mense locis frigidis aliquatenus & temperatis vitium iusta putatio [est.] Sed, ubi multæ sunt vineæ, dividantur, & pars earum, quæ Septemtrionem respiciet, verno putetur; alia pars ad-

verſa clementioribus plagis, recidatur autumno.
 Sed in putatione ſemper nitamur, ut vitis fiat in-
 crure robuſtior, ne [ve] debili viticulæ duo du-
 ramenta ſervemus. Auferenda ſunt lata, intorta,
 debilia, malis locis nata ſarmenta. Focæneus etiam,
 qui inter duo brachia medius naſcitur, debet abra-
 di: qui ſi pinguitudine ſua brachium quodcunque
 proximum debilitaverit, illi decifo ipſe ſuccedat.
 Erit tamen optimi putatoris, inferius ſarmentum,
 quod bono loco natum fuerit, reparandæ vitis cau-
 ſa ſemper tueri, & ad unam vel duas gemmas re-
 linquere. In locis clementioribus altius vitem lice-
 bit expandere: in exilibus, aut æſtuoſis, aut decli-
 vibus, aut procelloſis, humilior eſt habenda. locis
 pinguibus, ſingulis brachiis vitium bina flagella di-
 mitte. Sed erit ſapientis æſtimare vim vitis. nam
 quæ altius colitur, & fœcunda eſt, plus quam oſto
 palmites habere non debet, ita ut conſervemus
 ſemper in inferiore parte cuſtodem. Circa crus quid-
 quid naſcitur, amputandum eſt, ſi non deſideret vi-
 nea revocari. Quod ſi truncus vitis ſole, aut plu-
 viis, aut noxiis animalibus eſt cavatus, purgamus
 quidquid eſt mortuum, plagasque eas amurca lini-
 mus, & terra: quod proderit adverſum prædicta.
 Cortex etiam reciſus, & pendens a vite tollatur:
 quæ res minorem ſæcem reddit in vino. Muſcus ra-
 datur ubicunque repertus. Sed plagæ, quas in duro
 vitis accipiet, obliquæ & rotundæ eſſe debebunt.
 Deciſis, ſicut ſupra dixi, male natis omnibus, & ve-
 teribus, novellos & fructuarios ſerva. Ungues etiam
 cuſtodum ſiccos, & annotinos recide, & omnia,

quæ vetera vel scabra reperies. Illæ, quæ altius consuntur, ut in iugo vel pergula, ubi quatuor pedibus supra terram levatæ steterint, quaterna brachia habeant. Si macra vitis erit, in singulis brachiis singula flagella dimittimus: si pinguis, bina. sed providendum, ne in una parte sint sarmenta, quæ servas: quod cum sit, vitis, tanquam si fulgure tangatur, arescit. Relinquenda sunt sarmenta neque circa durum, neque in summo: quia hæc velut pampinaria minus afferunt, illa vitem nimietate foetus onerant, & longius ducunt. quare in medio loco servanda sunt, quæ tuemur. Plaga non juxta gemmam, sed aliquanto superius fiat, & avertatur a gemma propter lacrimam defluentem.

XIII. Vitis, quæ in arbore collocatur. Prima ejus materia ad secundam vel tertiam gemmam præciatur. deinde omnibus annis aliquid per ramos crescere subinde patiamur, unam materiam semper ad cacumen arboris dirigentes. Sed qui fructum volunt maximum, materias plures per ramos submittunt; qui vinum melius, sarmenta in cacumen extendunt. Fortioribus ramis arborum plures materiæ, debilioribus imponendæ sunt pauciores. Putandi autem ratio talis est, ut & vetera sarmenta, quibus primus anni fructus pependit, omnia recidantur, & nova circumcisis capreolis & ramulis inutilibus dimittantur. Sed providendum est, omnibus annis vitem resolvi ac religari, quia refrigeratur. Ita formandi sunt rami arborum vitiferarum, ne alter sub alterius linea dirigatur: sed loco pingui ulmus a terra octo pedibus, gracili vero septem sine ramo relinquenda

est. In solo rosido & nebuloso, rami arboris vitiferi in orientem & occidentem putatione dirigantur, ut latera vacua solis radiis membra totius vitis ostendant. Agendum est autem, ut vitis spissa non sit in arbore, & deficientibus primis arboribus substituendæ sunt aliæ. In loco clivoso humiliter rami arborum servandi sunt; in plano & uliginoso, altius. Palmites ad arborem non duro vimine ligentur, ne eos vinculum recidat, aut atterat. Hoc autem noveris, quia palmes, quod extra ligaturam pendens habuerit, fructu induet: quod infra ligaturam, materiæ sequentis anni deputabit.

XIV. Vites, quas provinciali more velut arbutus scire dixi, si instituere velis, ramos a quatuor partibus his relinques, & in eis brachiis sarmenta pro vitis possibilitate servabis. Vites autem, quæ cannis in orbem coguntur, sic putentur, quemadmodum eæ, quæ nituntur ridicis aut palis. Illæ vero, quæ sine adminiculis jacent, quod pro sola indigentia faciendum est, vel necessitate provinciæ, primo anno duas gemmas, deinde plures habebunt. Sed hujus generis vinea strictius est putanda.

XV. Novellam vitem Columella dicit a primo anno ad unam materiam esse formandam, nec recidendam totam, sicut Italiæ consuetudo est, anno secundo expleto, quia vel intereant vites in totum recisæ, vel infœcunda sarmenta producant, quæ amputato capite velut pampinaria de duro coguntur exire: quare juxta ipsam commissuram veteris sarmenti, unam vel duas gemmas [censemus] relinquendas: quod est merito in viticula fortiore

servandum, & sane excipiendam calamis novellam, vel exiguis palis, ut tertio anno robustiores possit accipere. Nam quadrima novella, ubi lætum solum est, tres materias merito nutrire cogetur. Statim post putationem sarmenta decisa [a] vineis, & rubi & impedimentum fossoris omne tollatur.

XVI. Hoc etiam mense propagandæ sunt vites : sed vetus & exesa vinea, cujus duramenta longe processerunt, ut Columella dicit, mergis melius reparabitur, quam si infossione totius corporis obruatur. quod agricolis certum est displicere. Mergum dicimus, quoties velut arcus supra terram relinquitur, alia parte vitis infossa. nam, ut ait Columella, cum totæ stratae sunt, plurimis radicibus totius corporis fatigantur. Mergi vero post biennium reciduntur in ea parte, quæ supra est, & in loco justas vites relinquunt. Sed, ut agricolæ asserunt, post biennium si recidas, plerumque infirmas habent radices & repente simul pereunt.

XVII. Hoc mense calidis & apricis locis optime celebratur infitio, quæ fit tribus generibus. Sed ex his duo nunc fieri possunt; tertium reservatur æstati. Sunt autem genera inferendi hæc : aut sub cortice, aut in trunco, aut emplastro. Inferemus ergo sic : Arborem vel ramum, in loco, qui nitidus est & sine cicatrice, ferra recidemus non læso cortice. post ferraturam, plagam ferramenti acutis incidamus. Inde quasi cuneum tenuem ferreum, vel osseum, maxime leoninum, inter corticem & lignum tribus prope digitis consideranter deponimus, ne corticis fascia dissipetur; & in eum modum sub-

ducto cuneo, statim furculum mergimus una parte
decisum salva medulla, & cortice partis alterius,
qui supra arborem sex vel octo digitis emineat.
Duos, vel tres, vel plures furculos pro trunci qua-
litate constituimus: quaternis digitis, vel amplius
inter eos spatium relinquemus: tunc junco, aut ul-
mo, aut vimine stringemus, & super lutum musco
tectum ponemus, ac ligabimus, ut quatuor digitis
supra lutum possit furculus eminere. Plerosque de-
lectat strictum primo sectæ arboris truncum vinculis
arctioribus in medio findere, & ibi furculos ex utra-
que parte ramos in modum cunei, ut integra sit me-
dulla, demergere, præmissis ante cuneolo, quo sub-
ducto, depositus furculus redeunte in plagam ma-
teria, possit adstringi. Sed hoc utrumque genus ver-
num est, & fit crescente luna, ubi incipit gemma
arborum turgescere. Surculi autem, qui inferendi
sunt, sint novelli, fertiles, nodosi, de novo nati,
ab orientali arboris parte decisi, crassitudine digiti
minoris, bifurci vel trifurci, gemmis pluribus ube-
rati. Si arborem minorem desiderabis inferere, in
qua sine dubio meliora incrementa proveniunt,
circa terram secato: & quod melius est, furculos
inter lignum corticemque depone, tunc stringe.
Quidam rasum ex utraque parte furculum conve-
nientem soliditati arboris inferendæ sic in medio
deponunt, ut cortex furculi undique cortici arboris
reddatur æqualis. Sed in novella arbore terra mota
usque ad ipsum insitum colligatur; quæ eam res a
vento & calore defendet. Mihi asseruit diligens
agricola, omne insitum sine dubio comprehendere,

si depositis furculis viscum non temperatum in ipsa plaga pariter mergamus, quasi glutino quodam succos materiæ utriusque mixturum. De emplastratione suo mense dicemus. Quartum genus Columella sic retulit. Gallica terebra usque ad medullam arbo-rem perforandam, plaga interius levjter inclinata. ibi educto omni scobe, vitem, vel ramum ad modum foraminis impressi delibratum, succidum tamen & humentem, stricte imprimi, una aut duabus gemmis foris relictis. tunc argilla & musco locum diligenter operiri. ita & vites in ulmo inseri posse commissas. Hispanus quidam mihi hoc genus novæ insitionis ostendit, [quod] ex persico se assererat expertum. Salicis ramum brachii crassitudine, solidum, longum cubitis duobus aut amplius, terebrari jussit in medio, & plantam persici in eodem loco, in quo consistit, spoliata ramis omnibus, solo capite relicto per ipsum saligni manubrii foramen induci: tunc eundem salicis ramum terræ capite utroque demerso, in arcus similitudinem debere curvari, foramen luto, musco, vinculis stringi: anno deinde exemto, ubi infra medullam salicis caput plantæ sic cohæserit, ut unitas sit ex duobus mixta corporibus, plantam subter incidi atque transferri, & aggerari terram, quæ arcum salicis cum persici cacumine possit operire: hinc persici poma sine ossibus nasci: sed hoc locis humidis convenire vel riguis, & salices aquationibus adjuvandas, ut & natura ligni vigeat, quæ delectatur humore, & superfluentem copiam succi germinibus ministret alienis.

XVIII. Hoc mense locis temperatis instituemus oliveta, quæ vel pastinis conferenda sunt, ut extremas circa decimanum tabulas cingant, vel suum locum tenebunt. Si ponuntur in pastino, radicatæ plantæ decisis capitibus & brachiis, & in truncum redactæ usque ad mensuram cubiti unius & palmi in fermento terræ fossæ defigantur, locum palo antea deprimente : ordeï grana subterjancantur, & amputetur iis, quidquid putridi inventum fuerit aut arentis : & tunc amputata capita luto velentur & musco, ulmeis, vinculis, vel tenacibus quibuscunque constricta. Sed maximum beneficium est, ut proficiat incremento, si rubrica partes notentur, quibus obversæ steterunt, & contra eas simili ratione ponantur. Sint a se discretæ pedibus quindécim, vel viginti. Omnis subinde circa eas herba velatur : & quoties se imber infuderit, brevissimis ac frequentissimis fossionibus sollicitentur. & subinde ducta a trunco terra atque permixta in aliquanto altiores cumulos congeratur. Quod si olivetum suo loco facere volueris, hæc genera terrarum sequeris : terram, cui mixta sit glarea, aut cretam sabulonis conjunctione resolutam, aut pinguem sabulonem, aut terram naturæ densioris & humidæ. Creta figuli omnino repudianda est, & uliginosa, & in qua semper humor assistit, & sabulo macer, & nuda glarea : quamvis enim comprehendat, non convalescit. Potest feri & ubi arbutus aut ilex steterat. nam cerrus & æsculus excisa radices noxias relinquit, quarum virus oleam necat. Locis æstuosis septentrionali colle; frigidis, meridiano gaudet : me-

diis, clivis delectatur. Neque imum locum, neque arduum patitur, magis modicos clivos [diliget,] sicut est regio Sabina, vel Bætica. Baccarum genus numerosum est, & plurimum vocabulorum, sicut Pausia, Orchis, Radius, Sergia, Licinia, Cominia, & ceteræ, quas nominare non attinet. Pausia tamen oleum quod reddit, dum viride est, optimum [est.] sed cito vetustate corrumpitur. Optimum Licinia dat, plurimum Sergia. Sed de his hæc generatim præcepisse sufficiet, majores baccas cibo, minores oleo profuturas. Si frumentarius ager est, quem conferimus oliveto, quadragenis inter se pedibus distent: si macer, vicens quinis. Melius faciemus, si ordines in Favonium dirigamus. Cum deponentur, in scrobes siccas constituentur quaternis pedibus fossas. Glarea etiam, ubi lapides defuerint, misceatur, & sterminus. Si clausus locus est, modice supra terram, quæ ponuntur, emineant. Si pecora formidantur, altiores trunci esse debebunt. In siccis vero provinciis cum pluvie defunt, rigare conveniet. Si provincia indiget olivetis, & non est unde planta sumatur, seminarium faciendum est, id est, tabula effossa, sicut superius dixi, ut ibi, sicut Columella dicit, rami serra incisi in modum sesquipedalem deponantur. inde post quinquennium poterit valida planta transferri, & locis frigidis hoc mense plantari. Scio plerosque, quod facilius atque utilius est, radices olearum, quæ in silvis plerumque sunt, aut in locis desertis, in cubitalem mensuram recisas, aut in seminario, si placuerit, aut in oliveto solere disponere, & admixtione sterminis

adjuvare. Qua re proveniet, ut ex unius arboris radicibus numerosa planta nascatur.

XIX. Etiam pomiferas arbores possumus in pastinis a septemtrionali regione disponere, de quibus sigillatim dicemus, quæ specialiter sunt tenenda. Nam pomis eadem convenit terra, quæ vitibus. scrobes autem majores facies, ut materiæ profis & fructui. Si pomarium facies, inter ordines tricenos pedes relinques. Plantas statues radicatatas, quod est melius. sed servabis, ne cacumina aut manu fracta aut erosa non crescant. Unumquemque ordinem suo generi deputabis, ne infirmæ a valentioribus opprimantur. Plantas similiter notabimus, ut ipsis, quibus steterant, cardinibus opponamus. De clivo sicco & exili, in planum, pinguem & humidum transferemus. Si truncos ponere volueris, supra terram prope tribus pedibus erigantur. Ubi duas in una scrobe plantas deponis, cavendum est, ne se contingant. nam vermibus interibunt. Sed, ut Columella dicit, feraciores sunt, quæ seminibus, hoc est, nucibus suis, quam quæ plantis ponuntur, aut ramis. Ubi regio ficcior est, aquationibus adjuventur.

XX. Nunc locis maritimis & calidis fodiendæ sunt vites: vel (si hæc provinciæ consuetudo est) exarandæ, & in eisdem locis palandæ, aut ligandæ sunt vineæ priusquam gemma procedat, cujus concussionem vel attritu incurritur grande dispendium. Nunc oleæ ceteræque arbores lætamen accipiunt decresciente luna. sufficiet autem majori arbori vites una; minori media; ita ut subducta a radicibus terra, & fimo permixta, revocetur. Tempore hoc,

si quæ sunt in seminariis plantæ, circumfodiendæ sunt, & amputandi eis rami superflui, vel radiculæ, quas circa in superiore parte miserunt.

XXI. Hoc mense rosaria conseremus, quæ sulco brevissimo aut scrobibus ponenda sunt, vel virgultis, vel etiam semine. Semina autem rosarum non putemus medios flosculos esse aurei coloris, quæ rosæ fuerunt, sed baccas nutriunt, quas in brevissimi piri similitudinem plenas seminibus post vindemiam reddunt maturas, quarum tamen maturitas ex colore fusco & mollitie poterit æstimari. Si quæ etiam sunt antiqua rosaria, hoc tempore circumfodiuntur farculis vel dolabris, & ariditas universa reciditur. Nunc & quæ rara sunt, possunt ducta virgarum propagine reparari. Si rosam temperius habere volueris, duobus palmis ab ea [in] gyrum fodies, & aqua calida bis rigabis in die. Nunc & liliorum bulbos ponemus, vel lilia ante habita sarrinemus summa diligentia, ne oculos circa radicem nascentes, & minores bulbulos sauciemus, qui a matre subtracti, atque in alios digesti ordines, nova lilieta formabunt. Item violarum plantæ, & croci bulbi ferendi sunt, vel subtiliter (si fuerant ante) fodiendi.

XXII. Hoc mense aliqui lini semen læto solo in iugerum x modios spargunt, & lina consequuntur exilia.

XXIII. Tempore hoc canneta ponenda sunt factis brevissimis scrobibus, & oculis cannarum per singulas scrobes obrutis, qui semipedis spatio inter se distare debebunt. Si calidæ & siccæ provinciæ stu-

demus, valles humidas vel irriguas opus est deputare cannetis: si frigida regio est, locis mediis instituantur, sed succo villarum subditis. Inter hæc asparagorum etiam semina spargere possumus, ut mixta nascantur, quia & asparagi coluntur, & incenduntur eo more, quo cannæ. Sed si sunt antiqua cannetæ, hoc tempore sarrientur, recisis, quæ in radice purganda sunt, id est, putribus, male porrectis, & si qua gignendi oculos non habebunt. Nunc salicis plantas, & omnium generum, quæ arbuſto applicandæ sunt, vel genestæ, (ubi deerit) obruemus. Ex bacis etiam myrti & lauri, seminaria faciemus, vel si fuerant, excolemus.

XXIV. Circa Idus Februarias sæpes hortorum ex congesto in funibus spinarum semine faciendæ [sunt,] sicut dictum est, cum de munimine loqueremur hortorum. Item Græci dicunt de crassa rubi virga fieri debere particulas, & palmaribus scrobibus obrui, & quotidie, donec frondeant, fossione & rigatione nutriri. Hoc mense lactuca feritur, ut possit Aprili mense transferri. Item carduus feritur; & nasturtium, & coriandrum, & papaver, sicut mense Novembri, & allium & ulpicum. Nuncatureja feritur pingui agro, non stercorato, sed aprico, vel melius mari proximo, & [cum] cepulis mixta seminatur. Hoc etiam mense cepullas ferres: sed constat & vgre & auctumno esse seminandas, si semen ejus severis, in caput crescit, & minus reddit in semine: si capitulum ponas, ipsum macescit, & multum semen educit. Terram cepæ desiderant pinguem, vehementer subactam, irri-

guam, stercoreatam. ibi areas faciemus omnibus herbis & radice purgatas. seremus placido & sereno die, maxime Austro vel Euro flantibus. si minuent luna serantur, tenues & acriores proveniunt: si crescente, robustæ & saporis humecti. rarius sunt ponendæ; runcandæ ac farculandæ sunt sæpius. Si capita voluerimus his esse majora, folia omnia debemus auferre, [&] sic succus ad inferiora cogetur: de quibus vero semina colligenda sunt, juventur adminiculis, ubi caulem coeperint excitare. Cum niger color seminis fuerit, præferunt maturitatis indicia. Vellendi sunt thalli adhuc semificci cum semine, & sic in sole siccandi. Hoc mense anethum seres locis frigidis. Omnem coeli statum patitur, sed tepidiore lætatur. Rigitur, si se imber abstineat. seratur rarius. Aliqui semen ejus non obruunt, opinantes, quod a nulla ave tangatur. Nunc & sinapi serere possumus. Hoc etiam mense caules seremus, qui & toto anno feri possunt. solum pingue & satis subactum diligunt: argillam & glaream timent: sabulone & arenis non delectantur, nisi perennis unda succurrat. Omnem coeli statum caulibus patitur, frigidum magis. Contra austrum positi citius ferunt; contra septemtrionem, serius. Sed hic & sapore caulis vincit & robore. clivis delectatur, & ideo ponendæ sunt plantæ per pulvinos arearum. gaudet stercore & farculatione. rarius positus convalescit. celerius coquitur virore servato, si, dum est trium vel quatuor foliorum, nitrum tritum cribello desuper spargas, ut speciem pruinæ candentis imitetur. Columella dicit planta-

rum radices alga marina involvendas, servandæ vindictis causa, fimo simul adhærente. Ponendæ sunt plantæ majoris incrementi, quia, licet serius comprehendant, fortiores fiunt. Si hiems est, tepido jam die; si æstas, cum sol in vespèram declinatur, planta pangenda est. Vastior fiet, si terra operiatur assidue. Semen brassicæ vetustum mutatur in rapa. Hoc mense post Idus spongiæ asparagorum vel novas formare incipiemus ex semine, vel antiquas ponemus. Mihi etiam illud utile videtur ac diligens, ut asparagi agrestis radices plurimas in unum locum congeramus cultum, vel certe saxosum, quæ statim fructum dent ex loco, qui aliud nil alebat, & has annis omnibus incendamus in scopis, ut fructus frequentior surgat & fortior. Hoc autem genus est sapore jucundius. Nunc etiam málva feri potest. Mentam quoque sere plantis vel radicibus, loco humido, vel circa aquas. apricum solum, nec pingue, nec stercoreatum desiderat. Hoc mense fœniculum seres loco aprico, & modice saxoso. Seritur primo vere pastinaca, & semine ponetur & plantis, loco pingui, soluto, altius pastinato: raram statues, ut robur accipiat. Cunela etiam nunc feritur, & colitur eo more, quo allium vel cepulla. Nunc cærefolium locis frigidis post Idus seratur: desiderat agrum lætum, humidum, stercoreatum. Hoc mense betam seremus, quamvis possit & tota æstate feminari. amat agrum putrem, humidum, lætum. transferenda est quatuor aut quinque foliorum, radicibus fimo recenti oblitis. amat frequenter effodi, & multo stercore saturari. Hoc mense porrus

ferendus : quem si sectilem velis, post duos menses, quam satus est, poteris defecare manentem in areis suis : quamvis afferat Columella, etiam sectivum diutius duraturum, melioremque, si transferatur, & quoties secabitur, aqua juvetur & stercore. si capitatum facere velis, quod vere severis, Octobri mense transferre debebis. ferendus est loco læto, & maxime campestri, area plana, pastinata alte, & diu subacta & stercoreata. si sectivum velis, spissius : si capitatum, rarius seres. sarculo frequentandus est, & herbis liberandus. Cum digiti crassitudinem habuerit, a media parte præcisus foliis, & truncatis radicibus, transferatur : oblitus fimo liquido, quaternis vel quinis digitis separetur. cum radices agit, modice comprehendendus & allevandus est sarculo, ut suspensus a terra, quod spatii vacuum subter invenerit, capitis vastitate cogatur implere. Item plura semina in unum ligata si deposueris, grandis porrus nascetur ex omnibus. item si capiti ejus rapæ semen immittas sine ferro, & pangas, multum fertur increfcere : melius, si frequenter hoc facias. Hoc mense inula feritur, quo canneta ponuntur. feritur oculis, sicut calami, quos abscindere & terra leviter debemus obruere, terræ fossa & subacta, excitatis ad lineam pulvinis, quibus ejus oculos oportet infodere. trium pedum inter se spatio separantur. Hoc mense colocasie bulbos ponemus. amant humidum locum, pinguem, maxime irriguum. circa fontes lætantur & rivos, nec de soli qualitate curant, si perpetuo foveantur humore. frondere prope semper possunt, si tanquam citretea tegumentis defen-

dantur a frigore. Hoc mense cyminum & anisum feritur loco bene subactō, & cui lætamen admisceas. Quod satum est, herbis purgetur assidue.

XXV. Plantas pirorum mense Februario locis frigidis ponemus; calidis vero Novembri: sed mense Novembri pira locis tepidis conferenda sunt, ut solo juventur irriguo. ita & florem plurimum proferent, & magnitudinem pomi turgentis acquirant. nasci tamen tali solo maxime diligunt, quale vinctis diximus convenire: sed læto solo & validas arbores, & fructus plurimos consequemur. Lapidosi generis pira vitium mutare creduntur, si terris mollioribus conferantur. Sed pirum plantis ferere prope tardus eventus est: tamen quibus hoc placuit, ut semina generosa nihil sibi de agresti asperitate permisceant, plantas bimas aut trimas, eo more, quo oleæ ponuntur, radicatās, magnis scrobibus ponant, supra terram tribus altis vel quatuor pedibus, quarum decisa cacumina argilla mixta muscus debet operire. Nam si quis pirorum semen aspergat, nasci quidem necesse est, originem suam resovente natura, cujus æternitati nulla tarditas potest asserere fastidium: sed homini hoc expectare longinquum est, cum & sero veniant, & de generis nobilitate decedant. Melius ergo hoc mense Novembri fiet, ut pirorum plantas radicatās seramus agrestium, subactis bene scrobibus, ut, cum prehenderint, inserantur. Hoc autem interest, quod, quæ plantis suis feruntur, dulcedinem ac tenacitatem servant, diu tamen servata non durant: insita vero, moram temporis sustinebunt. Spatia in-

ter piros triginta pedum mensura discernat. Genus hoc arboris, ut proficiat, frequenti humore, & assiduis fossionibus est colendum, usque adeo, ut tempore, quo florere consuevit, nihil perditura credatur de flore prolato, si eam tunc fossor adjuverit. Multum proficis, si interjecto anno quale libet lætamen adjungas: sed bubulum spissa & gravia poma generare [fertur.] Aliqui cinerem miscent, credentes hinc contrahi pomis argutos sapores. Genus varietates exsequi supervacuum puto, cum in ponendis vel excolendis nulla sit distantia. Si languida arbor est piri, vel ablaqueatæ radicem terebras, & ibi ligneum palum deprimis, vel in trunco similiter terebrato ex tæda cuneum figis, vel, si hoc deficit, ex quercu. Vermes ejus arboris & nati necantur, & nasci prohibentur radicibus felle taurino frequenter infusis. Item fæces vini veteris recentes, si radicibus affundantur per triduum, diutius [arbores] in floribus laborare non faciunt. Si lapidosa pirus est, ab extremis radicibus terram priorem levabis, & secernes omnes lapillos; quibus diligenter remotis, alteram terram cribro cretam in loco ejus infundes. sed hoc proderit, si rigare non cesses. Mense Febuario & Martio pirus inseritur, more, quo dictum est, cum de insitione loqueremur, sub cortice, & in trunco. Inseritur autem piro agresti, malo; ut nonnulli, amygdalo & spino; ut Virgilius, orno & fraxino, & cydonio; ut aliqui, & Punico, sed fisso ligno. Surculus piri, qui inseritur ante solstitium, anniculus esse debet, & priusquam figatur, foliis & omni tenera parte privari:

post solstitium vero eum figis, qui summum germen incluit. Pirus omni genere inferitur. Condienda sunt pira [ita] die placido decrescente luna a vicesima secunda usque in octavam. Eadem poma sicca, & manu lecta ab hora secunda in quintam, vel a septima in decimam, a caducis diligenter electa integra, & prope dura, & aliquanto viridia in picato vase clauduntur, quod operculo tegitur, & deorsum os ejus inclinatur, atque [brevis scrobe] obruitur in eo loco, circa quem perennis aqua decurrit. Item quæ dura sunt in carne & cute, prius in acervo posita, ubi se mollire coeperint, in vas fictile bene costum picatumque ponuntur, & operculo superveniente gyplantur. vas brevi scrobe demergitur in eo loco, qui quotidie sole tangatur. Plurimi pira obruta inter paleas aut frumenta servarunt; alii statim lecta cum tenacibus suis picatis urceis condiderunt, & oribus vasculorum gypso vel pice clausis, ipsa sub divo obruta sabulone texerunt. Alii pira, quæ se non contingerent, in melle servarunt. Item pira divisa & purgata granis, in sole siccantur. Aliqui aquam falsam, cum coeperit undare calefacta, dispumant, & ei post jam frigidæ pira servanda demergunt. tunc exemta post tempus exiguum condunt urceo, & ejus ore lito conservant: vel nocte & die in frigida falsa manere patiuntur: post in aqua pura biduo macerant, deinde in sapa, vel passio, vel dulci vino mersa custodiunt. Vinum de piris fit, si contusa & sacco rarissimo condita ponderibus comprimantur, aut prelo. hieme durat, sed prima acescit æstate. Acetum sic fit de piris:

Pira silvestria, vel asperi generis matura in cumulo reservantur per triduum. deinde mittuntur in vasculo, cui fontana aut pluvialis aqua miscetur, & opertum vas per triginta dies relinquitur, ac subinde quantum sublatum fuerit aceti ad usum, tantum redditur aquæ ad reparationem. Liquamen de piris castimoniale sic fiet: Pira maturissima cum sale calcantur integra. ubi carnes eorum fuerint resolutæ, vel in cupellis, vel in vasculis fictilibus picatis condiuntur. Post mensem tertium, suspensæ eæ carnes liquorem dimittunt saporis jucundi, sed coloris albiduli. contra hoc, illud proderit, ut tempore, quo saliantur, pro aliqua parte vina nigella permisceas. Mense Febuario & Martio mala seramus: si calida & sicca regio est, Octobri & Novembri. eorum plura sunt genera, quæ numerare superfluum est. Amant pingue ac lætum solum, & cui humorem non tam rigatio, quam natura suppeditet. & si in arena vel argilla sit, rigationibus adjuvetur. Montanis locis debent ad Meridiem versa constitui. & frigido solo proveniunt, si cœli tepor adjuverit: nec in asperis & humectis sedem recusant. Macrum & aridum solum poma vermiculosa efficit & caduca. Seruntur omni genere, sicut piri: neque exarari, neque effodi desiderant. idcirco eis magis prata conveniunt. Stercus [ovillum] tantum non exigunt quidem, sed libenter assumunt, vel si cineris pulveres misceantur. Amant modestas rigationes. Putatio illis apta est, sed maxime ut arida aut male nata tollantur. Citius senescit hæc arbor, & in senectute degenerat. Si caduca sunt poma, fissæ

radici lapis injectus poma retinebit. Lacertæ viridis felle si tangantur cacumina, non putrescit. Vermes ejus suillo stercore mixto humanæ urinæ, aut felle bubulo, exstinguuntur: qui si plures circa arborem sunt, æreo scalp pro semel rasi non ultra nascuntur, si ea loca, unde rasi sunt, bubulum stercus obducatur. Si spissa poma ramos onerabunt, interlegenda sunt quæque vitiosa, ut alimentum ceteris succus æquiparet, & generosis abundantiam minisset, quam numerosa vilitate perdebat. Malus omni generi inferi potest, quo pirus. Mense Februario, Martio & aliis, quibus pirus, inseritur in malo, in piro, in spino, pruno, sorbo, persico, platano, populo, salice. Diligenter legenda sunt *mala*, quæ volumus custodire. ea in locis obscuris, ubi ventus non sit, stramentis prius in crate subjectis, in cumulos secreta disponimus: qui cumuli frequenti divisione separentur. Aliqui diversa dixerunt, [vel singula] in vasculis fictilibus picatis atque oblitis claudi, vel argilla involvi, vel solos pediculos creta adlini, vel in tabulis substrata palea disponi, & stramentis de superiore parte cooperiri. Mala rotunda, quæ orbiculata dicuntur, sine cura toto anno servari possunt. Alii in puteo, vel [in] cisterna mergunt vasa fictilia, quibus diligenter picatis & clausis mala committuntur. Alii ex arbore mala illæsa sumserunt, & pediculis eorum pice ferventi merfis supra tabulatum per ordinem disponunt, nucum foliis subter expositis. Plerique scobem populi vel abietis inter mala diffundunt. Constat, mala sic ponenda, ut pediculorum partes deor-

sum facias, neque antequam usui necessaria videantur esse, contingas. Vinum & acrum fit ex malis, sicut ex piris ante præcepi. Cydoniis ferendis plerique tempora diversa dixerunt: tamen mihi usu compertum est, in Italia circa urbem, mense Februario vel inchoante Martio, plantas cydoniorum radicata in pastinato solo tenuisse adeo feliciter, ut sæpe sequentis anni fruge gauderent, si posita majoris status fuissent. locis siccis & calidis, extremo Octobri, vel Novembri inchoante, ponantur. Amant cydonii locum frigidum, humectum. Si in tepido statuuntur, opus est illis rigatione succurri. Ferunt tamen statum mediocris situs, inter naturam frigoris & caloris, & in planis & in declivibus proveniunt, magis tamen inclinata & devexa desiderant. Serunt aliqui cacuminibus, & talea, sed tardus est in utroque proventus. Ita ponendæ sunt largæ arbores cydonii, ne alteram quatiente vento stillicidium tangat alterius. Dum minor est, vel quando ponitur, juvetur stercore: major vero, cinere vel cretæ pulvere semel toto anno radicibus misso. Poma in his & cito matura, & majoris incrementi, assiduus humor efficiet. rigandæ sunt, quoties coelestis negatur infusio, & circumfodiendæ locis calidis, Octobri mense & Novembri; frigidis [vero] Februario vel Martio. nisi [enim] circumfodiantur assidue, aut steriles efficiuntur, aut earum poma degenerant. Putandæ sunt, sicut probavi, & a vitiosis omnibus liberandæ. Si arbor ægra est, amurca aquæ æqualiter mixta radicibus debet affundi, aut calx viva temperata cum creta, vel re-

fima locularis pici liquidæ mixta trunco arboris
 adlini, vel ablaqueatæ arbori circa radices imparis
 numeri poma cydonia pro magnitudine ejus ponenda
 & obruenda firmanur : quod annis singulis fa-
 ctum, custodiet a vitiis, sed arboris longæ deroga-
 bit ætati. Mense Februario cydonia inferuntur,
 melius in trunco quam cortice. recipiunt in se fur-
 culos prope omnis generis Punici, sorbi, omnium
 malorum, quæ meliora producant. Inferuntur au-
 tem novellæ arbores, quibus succus est in cortice :
 si major est, circa radicem melius inferetur, ubi
 cortex & lignum beneficio soli adhærentis hume-
 scit. Legenda sunt matura cydonia, quæ hoc more
 servantur, vel inter binas regulas posita, si luto ex
 omni parte claudantur, vel si defruto incoquantur,
 aut passo. Alii quæ majora sunt, fici foliis involuta
 custodiunt. alii tantum locis siccis reponunt, a qui-
 bus ventus excluditur. alii canna vel ebore in qua-
 tuor partes divisa, sublatis omnibus, quæ in medio
 sunt, in vase fictili melle obruunt. alii in melle sic
 integra dimittunt, in quo genere condiendi satis
 matura deliguntur. alii milio obruunt, vel paleis
 separata demergunt. alii plenis vino optimo vascu-
 lis mittunt : vel vini & defruti ad servanda cydonia,
 æquum corpus efficiunt. alii doliis musti mergunt,
 atque ita claudunt, quod odoratum reddit & vinum.
 alii in patina nova sicco gypso obruunt separata
 cydonia. Siliqua Februario mense feritur & Novem-
 bri, & semine & plantis : amat loca maritima, ca-
 lida, sicca, campestria : tamen, ut ego expertus sum,
 in locis calidis foecundior fiet, si adjuvetur humo-

re : potest & taleis poni. Scrobem desiderat largiorem. Insuper etiam posse mense Februario credunt aliqui in pruno vel amygdalo. Siliquæ servantur diutissime, si expandantur in cratibus. Amica est morus & vitis. Mori nascuntur ex semine, sed & poma & visgulta degenerant. Serenda est taleis, vel cacuminibus, melius autem taleis sesquipedalibus, ex utraque parte levigatis, ac fimo oblitis. cum locum palo ante fecerimus, immergimus, ac tegimus cinere terris admixto. non amplius quam quatuor digitis operimus. Seremus a medio Februario & toto Martio; locis vero calidioribus, Octobri postremo, vel Novembris initio; sed verno maxime, die nono Kalendarum Aprilium. Amant loca calida, fabulosa, & plerumque maritima. in tofo vel argilla vix comprehendunt. humor assiduus [moris] prodesse non creditur: fossionibus lætatur & stercore. Putria in his & arida post triennium sunt putanda. Plantam, si robusta [est,] transferes mense Octobri vel Novembri: si tenera, Februario & Martio. Scrobes desiderant altiores, intervalla majora, ne [altera] umbris prematur alterius. Feracem altioremq; mori arborem fieri aliqui tradiderunt, si perforato hinc inde trunco singulos cuneos inferamus, terebinthi hinc, inde lentisci. circa Octobris Kalendas morus ablaqueanda est, & radicibus ejus vini veteris recentissimæ fæces infundendæ. Inferitur [autem] in fico, & in se tantum sub cortice. Ulmo insita comprehendit: sed parturit magnæ infelicitatis augmenta. Avellanæ ponendæ sunt nucibus suis. non amplius supra terra ducenda est, quam

crassitudine digitorum duorum. plantis tamen & sobole expertus sum melius provenire. mense Februario seu planta seu semen exponitur. gaudent loco macro, humido, frigido & sabuloso. mense Julio circa Nonas avellana matura est: [locis tamen calidis.] Nunc feruntur myxa ex nucleis in aliquo vase positis, donec plantæ induant firmitatem, cœlo tepido, terra soluta, humore moderato. Inferuntur mense Martio sorbis vel spinis. Etiam nunc tuberes feruntur & inferuntur, & ossa duracinarum, vel plantæ ejusdem generis ponuntur, & transferuntur, & inferi possunt: & mespilus inferetur, & ossa [ponentur] prunorum. Ficus etiam locis temperatis nunc poni potest, & sorbus hoc etiam mense feri, & amygdali semina in areis obrui, & locis temperatis nunc inferi mense inchoante, frigidis vero exeunte, conditis tamen surculis antequam germinent. Et pistaciæ planta vel nunc statui aut inferi potest, & castanearum semina spargi. Noces quoque juglandes etiam nunc feminariis recondi, & ipsum genus inferi, & frigidis & humectis locis nunc poterunt pineta seminari.

XXVI. Nunc verres maxime feminas inire debent. Legendi sunt vasti & ampli corporis, sed rotundi potius quam longi, ventre & clunibus magnis, rostro brevi, cervice glandulis spissa, libidinosi, anniculi, qui usque ad quadrimos inire feminas possunt. Scrofas vero longi lateris debemus eligere, & quibus ad sustinendum foeturae onus magnus se venter effundat, cetera verribus similes. Sed in regionibus frigidis densi & nigri pili, in tepidis

qualescunque provenerint. Femina ad creandum, usque in annos septem partus onera gestare sufficiet: ad concipiendum, annicula debet incipere. quarto exemto mense pariunt, ubi quintus incipiet. incipiunt autem, sicut dixi, mense Februario, ut solidioribus herbis nati, & stipula succedente pascantur. Ubi facultas est transigendi, venditis, qui subinde nati sunt, celerior matribus foetura reparatur. Genus hoc omnibus locis haberi potest; melius tamen agris palustribus, quam siccis, præcipue ubi arborum fructuosarum silva suppetit, quæ subinde maturis fructibus alterna per annum mutatione succurrat. maxime locis graminosis, & cannarum vel junci radice nutriuntur. Sed deficientibus alimentis per hiemem, nonnunquam præbenda sunt pabula glandis, castaneæ, vel frugum vilia excrementa ceterarum: verno magis, cum lactent novella virentia, quæ porcis solent nocere. Neque gregatim claudendæ sunt porcæ more aliarum pecudum, sed haras sub porticibus faciemus, quibus mater unaquæque claudatur, & alumnum gregem tutior ipsa defendat a frigore. quæ haræ a superiori parte detectæ sint, ut libere numerum pastor exploret, & oppressis a matre foetibus sæpe subveniat subtrahendo. curabit autem, ut foetus proprios cum unaquaque procludat. plus vero quam octo, sicut Columella dicit, nutrire non debet. Mihi vero utilius probatur experto, porcæ, cui pabula suppetunt, ut plurimum sex nutrire debere, quia licet plures possit educare, tamen frequentiore numero sucta deficiet. In porcis etiam illud est com-

modum, quod immissi vineis necdum turgentibus, vel exacta vindemia gramine persecuto, diligentiam fossoris imitantur.

XXVII. In hujus mensis initio aliter myrtitę sic facies. Mittes vini veteris decem sextarios in lagœna, & baccarum myrti libras v miscebis. cum xx & duorum dierum spatium confusa transfegerint, per quos vas quotidie convenit agitari, tunc palmea sporta colabis, & prædictis decem sextariis mellis optimi fortiter triti pondo v miscebis.

XXVIII. Theriacam vitem sic facies, cujus iste profectus est, ut vinum ejus, vel acetum, vel uva, vel sarmentorum cinis proficiat contra morsus omnium bestiarum. Fit autem sic: Sarmentum, quod pangendum est, trium digitorum spatio in ima parte findatur, & sublata medulla ad ejus vicem theriacę medicamen addatur. tunc terrę mandetur vinculo diligenter adstrictum. Aliqui eadem sarmenta jam medicamine satiata, intra squillę bulbum recondunt, & terris prædicta ratione committunt. Aliqui antidoti ejus affusione radices vitis infundunt. Sane sarmentum, si de hac vite sumatur ad transferendum, potentiam materni medicaminis non tenebit. Oportebit autem theriacę infusione assidua, vim succi senescentis iterare.

XXIX. Est pulchra species uvę, quę granis interioribus caret. Hinc efficitur, ut summa jucunditate sine impedimento sorberi possit, [velut unum omnium corpus uvarum]. Fit autem Græcis auctoribus hac ratione per artem succedente natura: Sarmentum, quod obruendum est, quantum latebit in

terra, tantum findere debemus, & medulla omni sublata, ac diligenter exscalpta, membra iterum divisæ partis adunare, & vinculo constricta deponere. Vinculum tamen papyro asserunt esse faciendum, & sic in humida terra esse ponendum. Diligentius quidam sarmentum revinctum, quantum excisum est, intra squillæ bulbum demergunt, cujus beneficio asserunt sata omnia comprehendere posse facilius. Alii tempore, quo vites putant, sarmentum fructiferum putatæ vitis in ipsa vite, quam possunt de alto sublata medulla excavant non divisum, & calamo affixo alligant, ne possit inverti. Tunc *ἰσθὺ κυρνωαῖον*, quod Græci sic appellant, in excavata parte suffundunt, ex aqua prius ad sapæ pinguedinem resolutum, & hoc transactis octonis diebus, semper renovant, donec vitis germina novella procedant. Et in granatis malis fieri hoc posse firmatur a Græcis, & in cerasis. Opus est experiri.

XXX. Vites, quæ lacrimarum nimietate tabescunt, & deplorando vim roboris sui avertunt a fructu, trunco earum lacerato Græci sinum fieri jubent. si hoc minus proderit, radicum robur pingue rescindi, ut asserat medicinam vulnus impressum. tunc insulsa amurca ad medietatem decocta & refrigerata, plagæ excisio perlinetur, & sub hac acetum acre fundatur.

XXXI. Græci item myrtite sic præcipiunt temperari: Myrti baccas maturas in umbra siccatas, & postea tufas, uncias octo mittis in linteo, & suspendis in vino, & vas cooperies ac linibis: & cum plurimis diebus sic fuerit, auferes & uteris.

Aliqui myrti baccas sine pluvia collectas maturas & locis siccioribus calcant, vel exprimunt, & vino miscent VIII cotularum mensuram per amphoram vini, quod vinum medicinæ quoque proderit, ubi stypticis est utendum. stomachum solidare titubantem solet, rejectiones sanguinis inhibere, fluorem ventris adstringere, limum dysentericæ passionis medicabiliter asperare.

XXXII. Conditum vel absinthiatum, vel rosatum, vel violatum procedere sponte fertur ex vitibus (ut natura suscipiat, quod procurare suevit industria) si sarmenta in vas aliquod semiplenum supradictis porionibus mersa ferventur, & vivam terram simul resolvas ad lixivii modum, donec oculi sarmentorum nitantur exire: tunc eadem sarmenta gemmantia, in quo volueris loco, vitium ceterarum more deponas.

XXXIII. Ut vitis botryones & albos asferre possit & nigros, Græci sic fieri debere jusserunt: Si vicinæ sunt vites nigra & alba, cum putantur, sarmenta utriusque inter se divisa sic junges, ut medios utriusque generis oculos æquando reddere possis unitati: tunc papyro ligabis stricto & molli, atque humida terra curabis adlinire, & interjectis ternis diebus adquare, donec germen novæ frondis erumpat. Hinc exempto tempore, si libuerit, genus efficies per plura sarmenta.

XXXIV. Hic mensis in horarum mensura cum Novembri mense concordat, quas hac numeri ratione colligimus:

102 PALLADII LIB. III. FEBRUARIUS.

Hora	I	&c	XI	pedes	XXVII
Hora	II	&c	X	pedes	XVII
Hora	III	&c	IX	pedes	XIII
Hora	IV	&c	VIII	pedes	X
Hora	V	&c	VII	pedes	VIII
Hora	VI			pedes	VII

PALLADII RUTILII
 TAURI ÆMILIANI
 D E
 R E R U S T I C A
 L I B E R I V.

MARTIO mense locis frigidis putatio vinearum celebratur, de qua abunde Februario mense locuti sumus, usque quo incipit gemma esse suspecta. Nunc vineas oportet inferere, cum vites non aquato, sed spisso humore lacrimabunt. Servabimus ergo, ut truncus, qui inferitur, solidus sit, & alimento humoris exuberet, neque ulla vetustate aut injuria laceratus areseat. tunc decisæ viti surculi qui inserendi sunt, sint solidi, rotundi, gemmis spissis, & pluribus oculati. Tres tamen oculi in insitione sufficient. Radendum est ergo sarmentum ad mensuram digitorum duorum, ut ab una parte sit cortex. Aliqui non patiuntur nudare medullam, sed leviter radunt, ut incisura sensum possit in acumen exire, & [ut] corticata pars cortici novæ matris aptetur. Infimus oculus ita insigendus est, ut trunco junctus adhaereat, qui oculus exteriorem partem debet aspicere, vinculo salicis, infuso & paleato luto desu-

per, alligari : tegumento quoque aliquo a ventis & a sole defendi, ne hi quatiant, hic adurat. Ubi calor temporis coeperit, ligaturæ ipsi pinnicillo circa vesperam tenuis debet frequenter humor affundi, ut hoc alimento contra vim cœli torrentis animetur. Cum ergo germen ruperit, & aliquod ceperit incrementum, calami adjutorio debet annexi, ne motus aliquis fragilem procedentis sarmenti quasset ætatem. ubi solidius quantumcunque processerit, vincula oportet abscindi, ne adolescentia mollissimi germinis nodo duræ constrictionis angatur. Aliqui infra terram semipedis spatio effossæ viti furculos inserunt, & beneficio congestionis accumulanti, ut hoc quoque novis sarmentis præter nutricis alimenta subveniat. Nonnulli circa terras melius asserunt inferendum, quia in altiori difficilior comprehendunt. Usque ad Idus, vel æquinoctium vites locis frigidis pangendæ sunt, seu pastino, seu sulco, seu scrobibus, more, quo dictum est.

II. Nunc locis frigidis prata purganda atque servanda sunt. locis gelidis colles pingues, & agros uliginosos proscindere, atque exarare conveniet. Vervacta etiam, quæ Januario mense sunt facta, repetere.

III. Calidis & ficcis regionibus panicum seremus & milium. Levem & solutam terram desiderant: nec in sabulone solum, sed in arena quoque proveniunt, dummodo cœlo humido & solo serantur irriguo: quia siccum & argillosum agrum reformidant. Herbis liberentur assidue: quinque sextariis spatium jugeri complebitur.

IV. Nunc cicer utrumque ferere debemus loco lætissimo, cœlo humido. macerandum est pridie, ut possit citius nasci. Jugerum tribus modiis conferetur. Cicer grande nasci Græci dicunt, si infundatur aqua tepida pridie : amare etiam loca maritima : temperius provenire, si seratur autumno.

V. Hoc etiam mense cannabum serimus usque in æquinoctium vernum, hac ratione, qua in Februario disputatum est.

VI. Nunc cicera seritur, quæ distat a cicercula solo colore, quo sordet, & nigrior est, primo sulco, vel secundo, solo læto. Jugerum quatuor vel tribus, vel etiam duobus modiis implebimus.

VII. Hoc mense novella vinea incipiat pulverari, quod nunc ac deinceps per omnes Kalendas, usque ad Octobres, faciendum est, non solum propter herbas, sed ne tenera adhuc semina, solidata terra constringat. Graminum radices, quæ plurimum vitibus nocent, extirpandæ sunt. Nunc locis frigidis vinearum fossio celebranda est : & palandæ atque ligandæ sunt vires : sed novellam mollibus vinculis alligemus, quia eam teneram vincula duriora præcidunt. Palus majoribus [vitibus] solidus, minoribus ponatur exilis. Propter umbræ molestiam statuatur ab Aquilone, & plaga frigida, spatio quatuor digitorum vel semipedis remotus a vite, ut possit ex omni parte circumfodi. Vineas veteres nunc aliqui a terra altius truncant, studentes reparationi : sed vitiosum est. nam plerumque vastior plaga sole putrescit & roribus. quare hoc genere reparetur : Prius ablaqueabitur altius, donec ejus nodus appa-

reat: deinde infra terram supra nodum recidatur, ut operta de frigore & sole nihil timeat. Hoc faciendum, si optimi generis vitis sit, & alte posita: alioquin generosis melius erit inferenda sarmentis. Omnia supra dicta locis calidis primo mense; frigidis vero post Idus ipsius exsequemur. Ægras vites, vel quibus fructus arefcit, circumfodies, & urinam veterem suffundes. item cinerem sarmenti vel querci aceto mixtum subjice, aut incisas circa terram lætamine refoveto, & quæ germinant fortiora dimitte. Cum vitis bidente læditur aut ferro, plagam, si terræ juncta est, adline stercore ovillo vel caprino: tunc terra mixta circumfossa ligare curato. Si in radice læsa est, operiens liquidum lætamen admisce.

VIII. Nunc oleis laborantibus circum radices infusa amurca fundetur. maximis arboribus, quod Columella dicit, sex congii, mediocribus quatuor, ceteris pro æstimatione sufficiunt. Alii paleas fabæ binos per majorem arborem qualos; alii veteris urinæ humanæ trunco, quantum satis videtur, affundunt, & arbori mortarium statim faciunt, maxime locis siccis, trunco ante cooperto. Oleam sterilem terebra Gallica perforabis. tunc duos frugiferae arboris ab australi parte ramos ejusdem magnitudinis tollis, & stricte in foramen utrumque conjicies [vel lapidem, vel pini vel querci palos,] & abscisso eo, quod superabit, luto paleato curabis occulere. Sed si sine fruge luxuriant, oleastri palum radicibus ejus infige. Nunc etiam, quibus moris est, frumenta iterum sarrire conveniet. Nunc locis frigidis semi-

narum, quæ Februario mense dicta sunt, baccarum & seminum fiant, & rosaria in mensis initio percolantur.

IX. Nunc horti optime sumunt cultionis initia. Mense Martio carduus seritur. terram stercoreatam & solutam diligit, quamvis in pingui possit melius provenire. & hoc illi contra talpas prodest, si pangatur in solido, ne terra ab inimicis animalibus facilius perforetur. Serendi sunt cardui luna crescente, in area jam parata, semina spatio semipedis discreta. cavendum est, ne semina inversa ponantur. nam debiles, incurvos & duros creabunt. non alte imprimenda sunt, sed tribus digitis comprehensa mergantur, donec ad primos articulos terra perveniat. tunc leviter operiantur, & herbis liberentur assidue, donec plantaria solidentur, & rigentur, si æstus intervenit. Si acumina seminum confringas, spinis carebunt. item si semina eorum madefeceris per triduum laurino oleo, vel nardino, vel opobalsamo, vel succo rosæ, vel mastichino, & postea siccata deprefferis, ejusdem saporis orientur, cujus unguentum semina combiberunt. Singulis sane annis a codice auferendæ sunt plantæ, ut nec matres fatigentur, & soboles per alia spatia digeratur: cum aliqua tamen radicis parte vellendæ sunt. quos reserbavis ad semina colligenda, liberatos omnibus pullis testa supertegere debebis, aut cortice. nam solent semina sole vel imbribus interire. Contra talpas prodest catos frequenter habere in mediis carduetis. mustelas habent plerique mansueras. aliqui foramina earum rubrica & succo agrestis cucu-

meris impleverunt. nonnulli juxta cubilia talp-
 arum plures cavernas aperiunt, ut illæ territæ fu-
 giant solis admissu. plerique laqueos in aditu earum
 fetis pendentibus ponunt. Hoc etiam mense ulpi-
 cum bene & allium seremus, & cepullas, & cuni-
 lam locis frigidis, & anethum. Nunc & sinapis, &
 caules optime feruntur, vel plantantur: & malva
 feritur & armoracea, & origani planta transfertur.
 lactuca & beta, & porrus, & capparis feri possunt,
 & colocasia, & satireja, & nasturcium. intyba
 etiam & raphanos nunc aliqui serunt, quibus utan-
 tur æstate. Nunc melones ferendi rarius. distent in-
 ter se semina pedibus duobus, locis subactis, vel pa-
 stinatis, maxime arenis. semina ejus mulso & lacte
 per triduum maceranda sunt, & tunc jam siccata
 ponenda: hinc suaves efficientur. odorati autem
 [fiunt,] si eorum semina multis diebus inter rosæ
 folia sicca mergantur. Nunc & cucumeres seminan-
 tur, rare sulcis factis, altitudine sesquipedali, lati-
 tudine pedum trium. inter sulcos VIII pedum spa-
 tium crudum relinques, ubi possint vagari. herbis
 juvantur, ideo sarculo & runcatione non indigent.
 semina si ovillo lacte & mulsa maceres, dulces na-
 scentur & candidi. longi & teneri fiunt, si aquam
 in patenti vasculo sub eis ponas, duobus palmis in-
 feriolem, ad quam festinando tales efficientur. Sine
 semine nascentur, si prius eorum semina oleo Sabino
 perungantur, & herba ea, quæ culex dicitur, trita
 confricentur. Aliqui florem cucumeris cum viticu-
 læ suæ capite cannæ inserunt, cui prius omnes no-
 dos perforaverint: ibi cucumis nascetur in nimiam

longitudinem tensus. Oleum sic metuit, ut si juxta posueris, velut hamus plicetur. quoties tonat, velut timore [perterritus] convertitur. Si ejus florem, sicut in sua vite est, in forma fictili clauferis ac ligaveris, qualem vultum forma vel hominis vel animalis habuerit, talem cucumis figuram præstabit. Hæc omnia Gargilius Martialis afferuit. Columella dicit, loco aprico & stercoreoso si rubos habeamus aut ferulas, post auctumni æquinoctium, his juxta terram recisis & excavatis ligneo stilo, inter medullas lætamen immittamus, & cucumeris semen addamus: hinc nasci fructus, qui possint & inter frigora non necari. Hoc mense asparagos feremus circa Apriles Kalend. pingui loco, humido, subactio, ita ut minoribus fossulis ad lineam directis bina aut terna grana semipedis spatio discreta ponantur. dehinc stercore solum tegatur, & herbæ subinde vellantur, vel per hiemem supra stramina jaciantur primo vere tollenda. hinc post triennium nascentur asparagi. Sed expeditior ratio est, si asparagorum spongas ponas, quæ cito fructum ministrent. Hæ sic fient: Semina asparagi quanta tribus digitis comprehendere possis, post Idus Februar. pingui & stercoreato solo in singulis fossis pones, & leviter obrues. his coeuntibus, radix connexa nascetur, quæ appellatur spongia. Sed & hæc moras habet. nam per biennium in seminario suo est stercore & assidua ratione nutrienda. deinde post æquinoctium auctumni transferetur, & vere asparagum dabit. has erit utilius comparare, quam longa expectatione nutrire. eas tamen in sulcis disponemus, si loca

ficca sunt, inter medios fulcos; si humida, in summitate fulcorum. Humor spongiarum asparagorum transitu suo debet tantum rigare, non sistere. Asparagum, quem primo protulerint, confringere debemus, non avellere, ne adhuc invalidam moveamus spongiarum: ceteris annis avellendus est, ut oculos suae germinationis aperiat: quia si deinceps refringas, loca, quae foecunda esse consueverunt, remanente asparagi radice clauduntur. [Ministrabunt autem vere: &] autumno reservabis eum, de quo sumpturus es semina. postea scopas ejus incendes, tunc circa hiemem spongiis adjicies stercus & cinerem. Hoc mense ruta feritur locis apricis, solius cineris inpersione contenta. Loca desiderat altiora, unde humor elabatur. si ponas semina ejus adhuc clausa folliculis, singulatim manu debebis affigere. Si jam minuta sunt, sparsa jactabis, & rastro obducta cooperies. Caules ejus, qui inclusis seminibus nati fuerint, fortiores erunt, sed sero nascentur. Ramuli ejus cum aliqua corticis parte convulsi verno tempore pro plantis tenebunt: tota vero translata morietur. Nonnulli ramulos ejus pertusæ fabæ inferunt vel bulbo, atque ita obruunt alieno vigore servandos. Prosequuntur etiam maledictis, & maxime in terra soluti lateris ponunt, quod prodesse certissimum est. sed, ut asserunt, melius furtiva proveniet. sub fici arboris umbra libentius acquiescit. non effodi herba, sed optat avelli. immundæ mulieris formidat attactum. Ab hoc mense usque in Octobrem totum coriandrum feritur. amat terram pinguem, sed & macro solo nascitur. semen me-

lius putatur, quod vetustius fuerit: delectatur humore. satum bene cum olere quocunque nascetur. Hoc mense cucurbita ferenda est. amat solum pingue, humidum, stercoreatum, solutum. Hoc in cucurbitis insigne est, quod longas pariunt & exiles femina, quæ in earum cervice nascuntur: quæ in ventre fuerant, cucurbitas faciunt crassiores: quæ in fundo, latas, si inverfis cacuminibus obruantur. Ubi adolescere cœperint, adminiculis adjuventur. quæ servantur ad semina, usque ad hiemem in sua vite dependeant, deinde sublatae in sole ponantur, aut fumo: aliter semina putrefacta depereunt. Hoc mense blius feritur solo qualicunque, sed culto. *olus hoc neque runcandum est, neque sarculandum. cum semel natum fuerit, ipsum se per multa secula seminis sui dejectione reparabit, ut, etiamsi velis, vix possit aboleri.* Nunc etiam serpyllum feritur plantis & semine, sed vetustate meliori. lætius frondebit, si juxta piscinam, vel lacum, vel putei margines conseratur. Anisum quoque & cuminum nunc bene feritur. locis lætioribus melius provenit, itemque ceteris, si humore juvetur & stercore.

X. Locis temperatis mense Martio vel Aprili mala Punica seremus; calidis vero & siccis, Novembri: amat hæc arbor solum cretosum, macilentum, sed in pingui etiam provenit. regio illi est apta, quæ calida est. feritur plantis de matrum radice devulsis. Sed quamvis multis generibus feratur, melius tamen ramus ejus cubitalis incisus manubrii crassitudine, & capite utroque acuta falce le-

vigatus, scrobi velut obliquus immergitur: prius tamen porcino stercore & in capite, & in parte, quæ ima est, oblinatur, vel in crudo solo malleo cogatur ad inferiora defigi. Melius proveniet, si ponendus ramus gemmata jam matre sumatur. Sed qui in scrobe deponit, si tres lapillos in ipsa radice constituat, providebit, ne poma findantur. Curandum, ne virgula inversa deponas. Creduntur acida fieri, si rigentur assidue: nam siccitas in his & suavitatem præstat, & copiam. cuius tamen nimietati aliquid debet humoris opponi. Circumfodi autumnus debet, & verno. Si acida nascantur, modicum laseris cum vino tritum per summa arboris cacumina oportet infundi, vel ablaqueatis radicibus tædæ clavus infigi. Alii algam marinam obruunt ad radices, cui nonnulli sterces miscent asinum atque porcinum. Si florem non continet, urinam veterem compari mensura aquæ temperabis, & ter per annum in radicibus infundes. uni arbori amphora ingesta sufficiet. vel amurcam mittes insulfam, vel algam radicibus junges, & bis rigabis in mense; vel arboris florentis truncum plumbeo circulo debebis includere, vel corio anguis involvere. Si crepant poma, lapidem in media arboris radice supponis, vel squillam circa arborem seris. Et si, dum pendent poma, tenacibus, sicut in arbore habentur, intorseris, in totum annum sine corruptione servabis. Si vermibus laborant, tangis radices felle bubulo, & continuo moriuntur: aut clavo æneo si vermes eosdem purges, difficile nascuntur: vel asini urina stercorei admixta porcino vermibus

obviabit. Cinis cum lixivio circa Punici truncum frequenter infusus, læta & fructuosa reddit arbuta. Afferit Martialis, candida in his grana fieri, si argillæ & cretæ quartam partem gypsi misceas, & toto triennio hoc genus terræ radicibus ejus adjungas. Idem dicit, miræ magnitudinis fieri, si olla fictilis obruatur circa arborem Punici, & in ea ramus cum flore claudatur, ne resiliat ligatus ad palum: tunc cooperta olla contra aquæ muniatur incurfus. autumnino patefacta suæ magnitudinis poma redhibebit. Multa in Punico ipse afferit poma procedere, si tithymalli & portulacæ succus æqualiter mixtus, antequam germinet, trunco arboris allinatur. Inferi posse affirmat de ramorum connexionem, ut medulla utrinque divisa se jungat. In se tantum inferi potest circa Apriles Kalend. mense Martio ultimo. Sed secto trunco furculus recentissimus statim debet inferi, ne mora exiguum, qui inest, siccet humorem. Punica mala servantur, si picatis pediculis ordinata suspendas. Aliter: Lecta integra in aqua marina vel muria fervente mergantur, ut combibant. post triduum sole siccentur, ut sub dio nocte non maneant: post in loco frigido suspendantur. cum volueris uti, aqua dulci pridie macerabis. Feruntur hæc pomis recentibus æmulari: item, si a tactu invicem separata paleis obruantur. Item fossa fit longa, & cortex ejusdem magnitudinis paratur, cui mala acutis furculis suis affiguntur. tunc inversus cortex supra fossam ponitur, ut mala sine terræ tactu subterpendentia ab humore defendat.

Item si induantur argilla, & ea ficcata loco frigido pendeant. Item si feriola sub dio obruatur, quæ habeat arenas usque ad medium, & mala cum tenacibus lecta imprimantur cannis singulis, vel sambuci virgulis, & ita separata in arenis figantur, ut ipsa quatuor digitis emineant ab arena. Hoc & sub tecto in scrobe [bipedanea] fieri potest, & utilius est ad servandum, si cum ramo longiore tollantur. Aliter: In feriola, cui ad medium aqua mittatur, suspenduntur mala, ne humorem tangant, & seria clauditur, ne ventus irrumpat. Item in dolio intra ordeum sic ordinantur, ne se invicem tangant: [&] dolium desuper operitur. Vinum de malis granatis conficies hoc modo: Grana matura purgata diligenter in palmea fiscella mittis, [&] in cochlea exprimis, & lente coques usque ad medietatem: cum refrixerit, picatis & gypsatis vasculis claudes. Aliqui succum non excoquunt, sed singulis sextariis libras mellis singulas miscent, & in prædictis vasculis ponunt & custodiunt. Mense Martio citri arbor quatuor modis feritur, semine, ramo, talea, clava. amat terram rarioris naturæ, coelum calidum, humoremque continuum. si granis velis ferere, ita facies: Terram in duos pedes fodies, cinerem miscebis, breves areas facies, ut utrinque per canales aqua discurrat. in his areis palmarem scrobem manibus aperies, & tria grana deorsum verso acumine juncta constitues, & obruta quotidie rigabis. citius procedent, si beneficio aquæ tepentis utaris. Natis germinibus semper proxima herba runcetur. Potest hinc trima planta transferri. Si ramum velis

ponere, non amplius sesquipede debebis immergere, ne putrescat. Clava feri commodius est, quæ sit manubrii crassitudine, longitudine cubitali, ex utraque parte levigata, nodis & aculeis recisis, sed integra summitate gemmarum, per quas spes futuri germinis intumescat. Diligentiores & fimo bubulo allinunt utrinque, quod summum est, vel marina alga vestiunt, vel argilla subacta, partis utriusque extrema cooperiunt, atque ita in pastinato solo deponunt. Talea & gracilior & brevior esse potest; quæ similiter ut clava mergetur. sed talea palmis duobus superfit: clava omnis obruitur. in spatio non desiderat intervalla majora. aliis arboribus non debet annecti. Calidis locis, sed irriguis, & maritimis maxime gaudet, quibus humor exundat. Sed si quis hoc genus, ut in regione frigida nutriatur, extorquet, loco vel parietibus munito, vel in meridiam partem verso disponat hanc arborem. sed hibernis mensibus tectum stramine velet agresti: ubi æstas refulserit, aeri arbor nuda & secura reddatur. Talea sive clava ejus calidissimis regionibus, & per autumnum ponitur: frigidissimis Julio & Augusto positas, & quotidianis rigationibus animatas, ipse usque ad poma & magna incrementa perduxit. Citreum juvari creditur, si cucurbitæ vicinis locis ferantur: quatum vites etiam combustæ utilem citri arboribus cinerem præbent. Gaudent assidua fossione. hinc proveniunt poma majora. Nisi quæ arida sunt, rarissime debemus abscidere. Inferitur mense Aprili locis calidis, Majo frigidis, non sub cortice, sed fisso trunco circa ipsas radices. Inferitur & piro,

ut quidam [völunt,] & moro, sed infiti furculi qualo defuper omnino muniendi sunt, vel fistili vasculo. Afferit Martialis, apud Assyrios pomis hanc arborem non carere: quod ego in Sardinia [& in] territorio Neapolitano in fundis meis comperi (quibus solum & cœlum tepidum est, [&] humor exundans) per gradus quosdam sibi semper poma succedere, cum maturis se acerba substituunt, acerborum vero ætatem florentia consequantur, orbem quandam continuæ fœcunditatis sibi ministrante natura. Feruntur acres medullas mutare dulcibus, si per triduum aqua mulsa semina ponenda macerentur, vel ovillo lacte, quod præstat. Aliqui mense Februario truncum obliquo foramine ab imo terebrant, ita ut altera parte non exeat: ex hoc humorem fluere permittunt, donec poma formentur: tunc foramen luto replent: sic, quod est medium, fieri dulce confirmant. Citreum & in arbore potest per totum annum propemodum custodiri: melius, si vasculis quibuscunque claudatur. Si velis legere atque servare, nocte luna latente debebis cum ramis foliatis carpere, & secreta disponere. Alii singula vasis singulis claudunt, vel gypso adlinunt, & opaco loco ordinata custodiunt. Plerique in cedri scobe, vel [in] straminibus minutis, vel in paleis tecta servant. Mespila locis calidis maxime gaudent, sed irriguis; tamen frigidis quoque proveniunt: magis fabulone pingui atque glareosa terra, cui arena permixta est, vel argilla cum saxis. serenda est taleis mense Martio vel Novembri, sed solo stercoreato & subacto, ita ut utrumque caput taleæ sterco obdu-

cat. Sunt ejus incrementa tardissima. amat putari atque circumfodi, & parco humore inter siccitates sæpe refoveri. Seritur & semine, sed in longiorem speratur ætatem. Si vermibus occupatur, stilo æreo purgandi sunt, & amurca, vel humana vetere urina, vel viva calce perfundendi, sed parcius propter arboris noxam, vel aqua decocti lupini. Si putatur hinc arbor sterilis fieri, fimus & cinis vitium simul si radicibus infundantur, fertilem reddunt. Si formicæ molestæ sunt, rubrica cum aceto & cinere temperata necabuntur. Si poma labuntur, frustum de ejus radice præcisum in media trunci parte figatur. Inferitur mense Februario in se & in piro, & in malo. surculus tamen ejus ex arbore media debet assumi: nam de summitatibus vitiosus est. in trunco fisso inferenda est: nam corticis macies jejuna nil nutriet. Mespila ad servandum leguntur, necdum mitia, quæ & in arbore diu durabunt, vel in urceolis picatis, vel in ordinem suspensa, vel, ut quidam, posca [vel sapa] condita. Die serena legantur ac media, & paleis obruantur discreta, ne ea vicissim tactus afficiat. Vel cum pediculis lecta semimatura, & falsa aqua per dies quinque macerata. postea sæpe infundantur, ut enatent. Servantur & melle, sed si minus matura collegeris. Calidis locis fici planta radicata Novembri mense, temperatis Februario, frigidis melius Martio vel Aprili ponenda est: si taleam vel cacumen ponas; ultimo Aprili, cum ei se viridior succus infuderit. Plantæ in scrobe depositæ lapides substituendi sunt, ad radicem fimo terra miscenda est. Si loca frigida sunt, plantarum

cacumina divisus cannae internodiis defendantur a frigore. Si cacumen velis ponere, trifidum ramum bimum vel trimum ab australi parte decidas, & sic obrues, ut divisa cacumina terra interjacente velut tres surculos reddant. Taleam sic ponemus, ut cetera, cui leviter ab infima parte divisae lapidem mergemus in sasso. Ego mense Februario ultimo vel Martio in Italia plantas grandes ficorum per pastinatum solum disposui, & eo anno poma peperere supra comprehendendi felicitatem, velut tributa reddentes. Legendae sunt plantae, in quibus frequens nodus extuberat: steriles creduntur, quae nitidae sunt, & oculos suos per longa internodia distulerunt. Si plantam fici prius nutrias in seminario, & maturam transferas in scrobem, poma generosiora producet. Aliqui multum prodesse confirmant, si plantam fici diviso squillae bulbo insertam strictamque vinculis collocemus. Scrobes aequae altas, intervalla majora, terrae genus durum, & gracile, & siccum pro utili sapore pomorum. provenit & petrosi atque asperis: tamen potest locis prope omnibus feri. quae in montanis & frigidis locis nascuntur, quia minus lactis habent, ad siccitatem durare non possunt: usus illis in viridi est, melioris magnitudinis, & saporis arguti. quae nascuntur in campis & locis calidis, & pinguioribus sunt, & in siccitate durabiles. Si genera numerare velimus, immensum est: sufficit, quod omnibus aequa cultura est. illa distantia est, quod in Caricis melius alba servatur: in locis nimie frigidis praecoquas ficus feramus, quae cito veniant, ut ante imbres genus hoc

possit occurrere; calidis vero & æstuosis eas, quæ sero maturant. Gaudet assidua fossione. per autumnum proderit, si sterqus admoveas, præcipue de aviariis. recidenda sunt in ea, quæ aut putria, aut male nata repereris: & ea ratione putanda est, ut inclinata per latera possit expandi. In locis humidis ficus saporis obtusi est, cui circumcisis contra hoc radicibus aliquantus cinis debet affundi. Aliqui inter ficarias caprifici arborem serunt, ut non sit necesse per singulas arbores pro remedio eadem poma suspendi. Mense Junio, circa solstitium caprificandæ sunt arbores fici, id est, suspendendi grossi ex caprifico, lino, velut ferta pertusi. Si hoc desit, abrotani virga suspenditur; aut callum, quod in ulmeis foliis invenitur, aut arietina cornua circa radices arboris obruuntur; vel truncus arboris, quo loco turget, scarificandus est, ut possit humor effluere. Ne vermes patiat, ramum terebinthi vel lentisci taleam cum plantis fici cacumine ponemus inverso. uncinis æreis tollendi sunt vermes ex fico. Alii amurcam, alii veterem urinam ablaqueatis radicibus miscent. Alii bitumen & oleum, aut solam calcem vivam latebris vermium liniunt. Si formicæ molestæ sunt, rubrica, butyro, & pice liquida mixta circa truncum debet induci. Alii coracium piscem contra formicas in arbore suspendendum esse confirmant. Si fructus suos velut ægra projiciet, alii rubrica aut amurca insulsa mixta aqua arborem liniunt; vel cancrum fluviale cum ramorum suspendunt; vel algam marinam, vel fascem lupinorum; vel radici terebratæ cuneum figunt,

vel securi arboris corium sæpe proscindunt. Cum folia incipiunt producere fici, ut fructum multum & pinguem ferant, in principio germinis cacumina summa decutimus, vel illud tantum cacumen, quod ex arboris medietate procedit. Si maturam ficum vis serotinam facere, incipientes grossos decute, cum illis fabæ fuerit magnitudo. Ut ficus cito maturet, succo cepæ longioris cum oleo & pipere mixto unge poma, quando grossi incipiunt subrubere. Aprili mense ficum debemus inferere inter corticem; vel si novellæ arbores sunt, fisso ligno, quod statim operiendum est & ligandum, ne ventus introeat. Melius comprehendunt, si circa terram recisa inserantur arbuta. Aliqui & Junio mense inferunt. Surculus legendus est anniculus: inutilis enim creditur majoris vel minoris ætatis. Inoculari ficus locis siccis Aprili, humidis melius Iulio mediante poterit, Octobri mense locis tepidis. Propagari ficus ramis potest. inseritur autem in caprifico, in moro, in platano, & oculis, & furculis. Ficus virides servari possunt vel in melle ordinatæ, ne se invicem tangant, vel singulæ intra viridem cucurbitam clausæ, locis unicuique cavatis, & item tessera, quæ secatur, inclusis, suspensa ea cucurbita, ubi non sit ignis vel fumus. Alii missas ficus recentes, minus maturas, in novo vase fictili lectas cum pediculis, & a se separatas recludunt, & in dolio vini pleno vas natare permittunt. Martialis dicit, Caricas per genera multa servari, cum ratio una sufficiat. Ergo hoc genere, quo Campania tota custodit, servare debemus. in cratibus ficus expan-

ditur usque ad meridiem, & adhuc mollis in quantum refunditur. Tunc calefacto furno, ad panis coquendi modum, suppositis tribus lapidibus, ne ardeat qualus, includitur, & clauso furno ubi discotta ficus fuerit, sicut est calida, interpositis foliis suis in vas fictile conditur bene picatum, densius pressa, & operculo diligenter obducitur. Si pluviis abundantibus crates non possis expandere, sub testeo eas ita ponis, ut semipede erigantur a terra, & eas ad vicem solis, cinis [calidus] subiectus vaporet, & subinde ficus, sicut est divisa, vertatur, ut ficorum coria siccentur, & pulpæ tunc duplicatæ in cistellis servantur, aut loculis. Alii maturas mediocriter ficus & divisas in cratibus expandunt toto sole siccandas, & recipiunt [eas] nocte sub testea. Nunc ficulnea cacumina obruuntur utiliter, cum tumescunt, ut plantas faciant, si earum copia non abundat. Ut etiam varios fructus una ficus exhibeat, ramos duos nigræ & albæ arborum inter se ita vinculo stringis ac torques, ut germina miscere cogantur. sic obruti & stercoreati, & humoribus juti, ubi prodire cœperint, germinantes oculos aliqua sibi annexione conglutina. tunc germen adunatum parturiet duos colores, quos unitate dividat, divisione conjungat. Nunc & pirus vel malus inferi ac feri potest, & cydonia, & prunus inferitur, & sorba ponuntur, & morus, nono Kalendarum Aprilium die, & inferuntur pistacia, & locis frigidis pini semen aspergitur.

XL Hoc mense comparandi sunt boves, qui tamen, sive de nostris capiantur armentis, sive eman-

tur, idcirco nunc comparabuntur utilius, quia necdum fagina temporis pleni aut celare possunt fallaciam venditoris & vitia sua, aut repugnando domiturae contumacem pleni roboris exercere fiduciam. Hæc tamen signa spectanda sunt in bobus, seu de nostro, seu de alieno grege fuerint comparandi, ut sint boves novelli, quadratis & grandibus membris, & solidi corporis, musculis ac toris ubique surgentibus, magnis auribus, latæ frontis & crispæ, labris oculisque nigrantibus, cornibus robustis, ac sine curvaturæ pravitate lunatis, patulis naribus & resimis, cervice torosa atque compacta, pallearibus largis & circa genua fluentibus, pectore grandi, armis vastis, ventre non parvo, porrectis lateribus, latis lumbis, dorso recto & plano, cruribus solidis, nervosis & brevibus, ungulis magnis, caudis longis ac setosis, pilo totius corporis denso ac brevi, rubei maxime coloris aut fusci. Melius autem boves de vicinis locis comparabimus, qui nulla soli aut aeris varietate tententur. aut si hoc deest, de locis similibus ad similia transferamus. Illud ante universa curandum est, ut viribus ad trahendum comparentur æquales, ne valentioris robur alteri procuret exitium. In moribus hæc considerata sunt: Sint arguti, mansueti, timentes hortamen clamoris ac verberis, cibi appetentes. Sed si regionis ratio patitur, nullus melior cibus est, quam viride pabulum. ubi vero deest, eo ordine ministretur, quo pabuli copia, & laborum coget accessio. Nunc tauros quoque (quibus cordi est armenta construere) comparabit, aut his signis a tenera ætate sub-

mittet: ut sint alti atque ingentibus membris, ætatis mediæ, [&] magis, quæ juventute minor est, quam quæ declinet in senium: torva facie, parvis cornibus, torosa vastsque cervice, ventre substri-cto. Vacas etiam nunc maxime parabimus. sed eligemus forma altissima, corporis longi, uteri capaci & magni, alta fronte, oculis nigris & grandibus, pulchris cornibus, & præcipue nigris, aure fetosa, palcaribus & caudis maximis, ungulis brevibus, & cruribus nigris & parvis, ætatis maxime trimæ, quia usque ad decennium foetura ex his procedet utilior. nec ante ætatem trimam tauros his oportet admitti. Sed erit studium diligentis, amotis senioribus, novellas subinde conducere, & steriles aratro ac laboribus deputare. Græci asserunt, si mares creare velis, sinistrum tauri in coitu ligandum esse testiculum; si feminas, dextrum: tamen tauros diu ante abstinendos, ut, cum tempus est, acrius in causas dilati fervoris incumbant. Sed his armentis hieme maritima & aprica loca, æstate opaca paremus ac frigida, montana maxime: quia melius frutetis, & his herba internascente saturantur. quamvis circa fluvios recte propter amœna loca pascantur: foetura tamen aquis tepidioribus adjuvatur, unde magis utilius habentur, ubi pluvialis aqua tepentes format lacunas. Tolerat tamen frigus hoc armenti genus, & potest facile hibernare sub diæ: quibus tamen sæpta fieri, propter injuriam gravidarum, convenit laxiora. Stabula vero utilia sunt strata saxo, aut glareis, aut arenis, de-veza aliquatenus, ut humor possit elabi, parti me-

ridianæ obversa propter flatus glaciales, quibus aliquis resistere debet objectus.

XII. Hoc mense ultimo domandi sunt trimi boves, quia post quinquennium bene domari non possunt, ætatis repugnante duritia. Capti ergo statim domentur, qui quidem prius, cum teneri fuerint, frequenti manus attrectatione mansuescant. Sed stabulum novi boves largioribus spatiis habere debebunt, ut & ante stabulum loca nullis concludantur angustis, & producti non aliqua vitentur offensa. In ipso vero stabulo asseres transversi a terra septem pedibus alti configantur. ad quos boves ligentur indomiti. Tunc eligis absolutam tempestatibus & impedimentis omnibus diem, qua capti perducantur ad stabulum. quorum si nimia fuerit asperitas, uno die ac nocte inter vincula mitigentur atque jejunia: tunc appellationibus blandis, & illecebris oblatorum ciborum, non a latere, neque a tergo, sed a fronte accedens bubulcus admulceat, naresque & terga pertractet, mero subinde conspergens: hac tamen cautione, ne aliquem calce contingat, aut cornu: quod vitium, si in primordiis effectui sibi cessisse senserit, obtinebit. Tunc mitigatis, os & palatum salibus frica, & in gulam demitte præfulsi adipis librales offas, & vini sextarios singulos cornu infundente per fauces: quæ res intra triduum totius sævitæ iram resolvit. Aliqui eos inter se jungunt, ac docent onera tentare leviora, & quod utile est, si arationi parantur, subacto prius solo exercendi sunt, ut novus labor tenera adhuc colla non quasset. Expeditior autem ra-

tio est domandi, ut asperum bovem mansueto & valido bovi jungas, quo ostendente facile ad omnia cogetur officia. Si post domituram decumbit in sulco, non afficiatur igne, vel verberare: sed potius, cum decumbit, pedes ejus ita ligentur vinculis, ut non possit progredi aut stare, vel pasci. Quo facto, siti ac fame lassatus carebit hoc vitio.

XIII. Hoc mense saginati ac pasti ante admissarii generosi equabus admittendi sunt, & repletis feminis, item ad stabula colligendi. Neque tamen æqualem numerum omnibus debemus adhibere, sed æstimatis viribus uniuscujusque admissarii, submittenda sunt pauca vel numerosa conjugia, quæ res efficiet admissarios non parva ætate durare. Juveni tamen equo & viribus formaque constanti non amplius quam duodecim vel quindecim debemus admittere, ceteris pro qualitate virium suarum. Sed in admissario quatuor spectanda sunt, forma, color, meritum, pulchritudo. In forma hoc sequemur, vastum corpus & solidum, robori conveniens altitudo, latus longissimum, maximi & rotundi clunes, pectus late patens, & corpus omne musculorum densitate nodosum, pes siccus & solidus, & cornu concavo altius calciatus. Pulchritudinis partes hæ sunt: ut sit exiguum caput, & siccum, pelle propemodum solis ossibus adhærente, aures breves & argutæ, oculi magni, nares patulæ, coma & cauda profusior, ungularum solida & fixa rotunditas. [Meritum, ut sit audax animo, pedibus alacris, trementibus membris, quod est indicium fortitudinis, quique ex summa quiete facile concite-

tur, vel ex citata festinatione non difficile teneatur. Motus autem equi in auribus intelligitur, virtus in membris trementibus.] Colores hi præcipui, badius, aureus, albineus, rufus, murteus, cervinus, gilbus, scutulatus, albus, guttatus, candidissimus, niger, pressus. Sequentis meriti, varius cum pulchritudine, nigro vel albino vel badio mixtus, canus cum quovis colore, spumeus, maculosus, murinus, obscurior. Sed in admiffariis præcipue legamus, clari & unius coloris: ceteri vero despicendi, nisi magnitudo meritorum culpam coloris excuset. Eadem in equabus considerata sunt, maxime ut sint longi & magni ventris & corporis: sed hoc in generosis fervetur armentis. Ceteræ passim toto anno inter pascua, dimissis secum maribus impleantur. Equarum natura est partum spatio duodecimi mensis absolvere. Illud in admiffariis servandum est, ut mediis aliquibus spatiis separentur, propter noxam furoris alterni: sed his armentis pascua legamus pinguissima, hieme aprica, frigida & opaca provideamus æstate, nec adeo mollibus locis nata, ut ungularum firmitas de asperitate nil sentiat. Si equa marem pati noluerit, trita squilla naturalia ejus infecta libidinem contrahunt. Deinde gravidæ non urgeantur, nec famem vel frigus tolerant, nec inter se loci comprimantur angustiis. Generosas equas, & quæ masculos nutriunt, alternis annis submittere debemus, ut pullis puri & copiosi lactis robur infundant; ceteræ passim replendæ. Ætas incipientis admiffarii quinti anni initio esse debet. femina recte bima concipiet, quia post

decennium iners ex ea soboles & tarda nascetur. Pulli equarum nati manu tangendi non sunt, quia eos tactus lædit affiduus: quantum ratio patitur, defendantur a frigore. In pullis pro ætatis merito ea sunt considerata, quæ signum bonæ indolis monstrant, quæ in patribus vel matribus spectanda præcepi. dabit & hilaritas, alacritas, agilitasque documentum. Nunc domandi sunt pulli, ubi tempus bimæ ætatis excesserint. Consideranda sunt magna, longa, musculosa, & arguta corpora, testiculi pares [&] exigui: & cetera, quæ in patribus dicta sunt. Mores, ut vel ex summa quiete facile concitentur, vel ex incitata festinatione non difficile teneantur. Ætatis consideratio talis est: Bimo, & sex mensium dentes medii superiores cadunt. quadrimo canini mutantur. infra sextum annum molares superiores cadunt. sexto anno, quos primo mutavit, exæquat. septimo anno omnes dentes ejus expleantur. Latent abhinc ætatis notæ: sed provectioribus tempora cavari incipiunt, supercilia canescere, dentes plerumque pominere. Hoc mense omnia quadrupedia, maxime equos, castrare debemus.

XIV. Si quem mulorum genus creare delectat, equam magni corporis, solidis ossibus, & forma egregia debet eligere: in qua non velocitatem, sed robur exquirat. Ætas quadrima usque in decennem huic admissuræ iusta conveniet. Si asinus equam fascidit admissus, ostensam prius asinam (donec coeundi voluptas sollicitetur) adhibemus: qua subdola, equam libido incitata non spernet, & raptus

illecebris generis sui in permixtionem consentiet alieni. Si morſu furens lædit objectas, aliquatenus labore miteſcat. Creantur ex equa & aſino, vel onagro & equa. ſed generoſius nullum eſt huiusmodi animal, quam quod aſino creante naſcetur. Utiles tamen admiſſarii naſcentur ex onagro & aſina: qui poſt in ſobole ſecutura agilitatem fortitudinemque reſtituant. Admiſſarius tamen aſinus ſit huiusmodi, corpore amplo, ſolido, muſculoſo, ſtriſtis & fortibus membris, nigri vel murini maxime coloris aut rubei: qui tamen, ſi diſcolores pilos in palpebris aut auribus geret, colorem ſobolis plerumque variabit. Minor trimo, maior decenni non debet admitti. Annicula mula debet a matre depelli, & per montes aſperos paſci, ut itineris laborem in tenera ætate ſolidata contemnat. Minor vero aſellus maxime agro neceſſarius eſt, qui & laborem tollerat, & negligentiam propemodum non recuſat.

XV. Hoc menſe maxime apibus ſolet morbus incumbere: nam poſt hiberna jejunia tithymalli & ulmi amaris floribus, qui prius naſcuntur, avidius appetitis ſolutionem ventris incurrunt, & pereunt, niſi affueris velocitate remedii. Præbebis ergo mali granati cum vino Amineo grana contrita, vel uvæ paſſæ cum rore Syriaco & aſtero vino, vel ſimul omnia levigata, & incocta vino aſpero. quæ deinde in ligneis canalibus refrigerata ponantur. Item roſmarinus aqua mulſa decoctus congelatur, & in imbrice ponitur ſuccus huiusmodi. Quod ſi horridæ videntur atque contractæ torpere ſilentio, & mortuorum corpora frequenter efferre, canalibus ex

canna factis mel cum gallæ pulvere vel siccæ rosæ coctum debebis infundere. Illud ante omnia expediet, ut putres partes favorum, vel vacuas ceras, quas aliquo casu examen ad paucitatem redactum non valebit implere, semper recidas acutissimis feramentis subtiliter, ne mota alia pars favorum cogat apes domicilia concussa deserere. Nocet apibus plerumque felicitas sua. nam si nimis floribus annus exuberat, dum solam curam gerendi mellis exercent, de prole nil cogitant. cujus omiſſa reparatione populus idem labore confectus exſtinguitur, totius gentis exitio. Itaque cum mellis nimietatem videris ex florum grandi & continua messe deſſuere, interjectis ternis diebus, clauſo foramine non eas patiaris exire. ita ad generandam ſobolem conferentur. Nunc circa Kalend. Apriles curandi ſunt alvei, ut omnia purgamenta tollantur, & ſordes, quas tempus contraxit hibernum, & vermiculi, & tineæ & araneæ, quibus corrumpitur uſus favorum, & papiliones, qui vermiculos ſtercore ſuo faciunt naſci. Tunc fumus incenſi [&] ficci bubuli ſtercoris adhibeatur, qui aptus eſt apium ſaluti. quæ purgatio frequenter uſque in auctumni tempora celebretur. Hæc omnia, ceteraque efficies, caſtus & ſobrius, & alienus a balneis, vel a cibis acribus, & odoris immundi, atque omnibus ſalſamentis.

XVI. Hic menſis, ad deprehendendas horas conſentit Octobri.

Hora I & XI pedes XXV

Scriptt. R. R. Vol. III.

I

230 PALLADII LIB. IV. MARTIUS.

Hora	II	&c	X	pedes	XV
Hora	III	&c	IX	pedes	XI
Hora	IV	&c	VIII	pedes	VIII
Hora	V	&c	VII	pedes	VI
Hora	VI			pedes	V

PALLADII RUTILII
 TAURI ÆMILIANI
 DE
 RERUSTICA
 LIBER V.

I APRILI mense in areis, quas ante, sicut diximus, præparasti, Medica ferenda est. quæ semel feritur, decem annis permanet, ita ut quater vel sexies possit per annum recidi. agrum stercoreat, macra animalia reficit, curat ægrota. jugerum ejus toto anno tribus equis abunde sufficit. Singuli cyathi seminis occupant locum latum pedibus quinque, longum pedibus decem. Sed mox ligneis rastellis obruantur jacta semina, quia sole citius comburuntur. Post sationem ferro locum tangi non licet, sed rastris ligneis frequenter herba mundetur, ne teneram Medicam premat. Prima messis ejus tardius fiet, ut aliquantum semen excutiat. ceteræ vero messes, quam volueris cito peragantur, & juvenis præbeantur. Sed primo parcius præbenda est novitas pabuli: inflat enim, & multum sanguinem creat. Ubi secueris, sæpius riga. post paucos

dies, cum fruticare cœperit, omnes alias herbas runcato: ita & sexies per annum metis, & annis decem poterit manere continuus.

II. Nunc locis temperatis oliva inseratur, quæ inferitur inter corticem more pomorum, sicut supra dictum est. Sed ut oleastro inseras, contra illud, quod ex oliveto insito & casu incenso renascitur oleaster infelix, sic providendum est. positis prius oleastri brachiis in scrobe, in qua disponemus inferere, scrobes ita replebimus, ut mediæ vacuæ sint. cum comprehenderit oleaster, inferemus in infimo, vel insitum ponemus: & insitionem prope infra terram nutriemus. deinde sicut adolescit, terram subinde colligimus. Ita commissura in profundo latente, quisquis urit aut cædit, olivæ locum non aufert pullulandi: quæ & apertam redeundi felicitatem de olea, & occultam valendi feracitatem de oleastri connexione retinebit. Aliqui oleas in radicibus inferunt, & ubi comprehenderit, cum aliqua parte radicis avellunt, & transferunt more plantarum. Græci oleas ab octavo Kalendarum Aprilium die, usque in tertium Nonarum Julii inferi debere præcipiunt: ita ut locis frigidis serius, calidis maturius inferantur. Locis frigidissimis nunc vinearum fossio ante Idus peragenda est, & si qua de Martio mense restabant. Vites quoque inserimus. Seminaria, quæ sunt ante facta, herbis liberentur, & leniter circumspiciantur. Nunc locis mediocriter siccis milium serimus, & panicum. Hoc mense pingues campi, & agri, qui diu aquam tenent, proscindantur post Idus, cum & omnes her-

has protulerint, & earum semina nondum maturitate firmata sunt.

III. Hoc etiam mense ultimo, & prope vere transito brassicam serere possumus, quæ cauli serviet, quia cymæ tempus amisit. Nunc apium bene feritur locis calidis & frigidis, terra quali volueris, dummodo ibi sit humor assiduus, quamvis nasci, si necesse fuerit, & in siccitate non deneget, & prope omnibus mensibus, a primo vere [usque] ad autumnum seratur extremum. Ex ipsius genere est hippofelinon, durius tamen & austerius, & heleofelinon molli folio, & caule tenero, quod nascitur in lacunis, & petroselinon maxime locis asperis. hæc omnia genera possunt habere diligentes. Apios majores facies, si semen, quantum tribus digitis comprehendi potest, linteolo clauferis rariore, & breui fossa obrueris. ita omnium seminum germen capitis unius soliditate negetur. Crispi fiunt, si semina ante tundantur, vel si super areas nascentes aliqua pondera volutentur, aut pedibus proculcentur enata. Apii semina vetustiora citius nascuntur; quæ novella sunt, serius. Hoc mense atriplicem seremus, si rigare poterimus, & Julio, & ceteris, usque ad autumnum, mensibus. amat assiduo humore satiari. semen statim, cum spargitur, obruendum est, herbæ ei subinde vellantur. transferri necessarium non est, cum bene feritur, tamen potest melius adolescere, si spatio rariore pangatur, & juvetur succo lætaminis & humoris. ferro tamen recidendum semper est, quia ita pullulare non cessat. Nunc ocimum feritur: cito nasci dicitur, si

134. PALLADII RUTILII

statim cum severis, aqua calida perfundas. Rem miram de ocimo Martialis affirmat, quod modo purpureos, modo albos flores, modo roseos pariat, & si ex eo semine frequenter seratur, modo in serpyllum, modo in sisymbrium mutetur. Hoc etiam mense melones & cucumeres seruntur, & porrus, & in primordio capparidis, & serpyllum, & colocasiae plantaria ponemus, & lactucas, & betas, & cepullas, & coriandrum seremus, & intyba secunda satione, quibus utamur æstate, & cucurbitas, & mentam radice vel planta.

IV. Locis calidis Aprili mense ziziphum conferemus, frigidis vero Majo vel Junio. amat loca calida, aprica. seritur ossibus & stipite, & planta. crescit tardissime. Sed si plantam ponis, Martio magis [in] terra molli; si ossibus seras, in scrobe palmari, ita ut terna grana per scrobem cacuminibus ponantur inversis. quibus in imo & in summo affundatur lætamen, & cinis, & herbis adnascensibus manu planta liberetur erumpens. Cum pollicis soliditati similis fuerit, transferatur in locum pastinatum, vel in scrobem. Terram diligit non nimis lætam, sed proximam tenui atque jejunæ. Per hiemem prodest illi, ut circa codicem lapidum cumulus aggeretur, qui æstate debet auferri. Si arbor hæc tristis est, ferrea strigili subrafa hilarior fiet, vel si fimum bubulum radicibus modice & frequenter affundas. Zizipha collecta matura in longo vase fictili servantur oblito, & loco sicciore composito: vel recenter lecta poma, si guttis vini veteris perfundas, efficitur, ne ea rugarum deformet attra-

dio. servantur etiam decisa cum ramis suis, aut fronde sua involuta, atque suspensa.

V. Hoc etiam mense locis temperatis mala grana ponuntur, ea ratione, qua dictum est, & inferuntur. Nam circa Kalend. Majas Perficus inoculari potest, quo more emplastratur ficus, sicut diximus, cum de infusione loqueremur. Hoc mense calidis locis citri arbor inferitur, sicut supra memoravi. Nunc locis frigidis fici plantaria disponemus, servantur eam, quæ supra dicta est, disciplinam. Nunc etiam ficum debemus inferere in ligno, vel sub cortice, sicut ante præcepi, & eam locis siccis inoculare. Nunc planta palmarum, quam cephalonem vocamus, locis apricis & calidis est ponenda. Hoc mense sorbum poterimus inferere in se, in cydonio, in spina alba.

VI. Tot violæ uncias [infundas,] quot olei libras miseris, & diebus XL sub dio habere debebis. Violæ purgatæ, ut de rore nihil habeant, libras quinque vini veteris x sextariis debebis infundere, & post xxx dies x mellis ponderibus temperare.

VII. Hoc mense vituli nasci solent, quorum matres abundantia pabuli juventur, ut sufficere possint tributo laboris & lactis. ipsis autem vitulis totum molitumque milium cum lacte misceatur salivari more præbendum. Nunc locis calidis tondeantur oves, & serotini foetus hoc mense signentur. Nunc etiam prima est admiffura, quæ excellit, arietum, ut agnos jam maturos hibernaum tempus inveniat.

VIII. Hoc mense locis apricis apes quæremus. sed loca mellifica indicant apes, si circa fontes frequentissime pascantur : nam si rariores videbuntur, in his locis mellificari utiliter non potest. Quod si frequentes aquantur, ubi sint examina earum, hoc genere possumus invenire. Ac primo quam longe sint, exploremus, aut proxime. rubricam liquidam brevi vasculo infusam geramus, & observemus fontes aut aquas vicinas : tunc dorso apum bibentium tangamus illo liquore tincta festucula, atque ibidem moremur. Si cito reversæ fuerint, quas tinximus, hospitia earum proxima esse noscemus : si tarde, spatio longiore submota, quod pro mora temporis æstimamus. ad proxima facile venies ; ad longinqua hoc genere perduceris. Cannæ unum internodium cum suis recidas articulis, & in latere aperies. ibi mel exiguum vel defrutum mittes, & juxta fontem pones. cum ad eum convenerint apes, atque ingressæ fuerint post odorem, foramen pollice claudes apposito, & unam tantum patieris exire, cujus fugam persequere. ea tibi partem demonstrat hospitii. cum ipsam cœperis non videre, alteram continuo dimittes, & sequeris. ita singulæ subinde dimissæ, te facient usque ad locum examinis pervenire. Aliqui mellis brevissimum circa aquam vasculum ponunt, de quo cum apis aquando gustaverit, ad commune pabulum pergens, alias exhibebit : quarum frequentiam subinde crescentem, notata revolantium parte, usque ad examina persequeris. Quod si est examen in spelunca reconditum, fumo ejicietur, & cum exierit, æris sonitu

territum in frutice, vel in aliqua silvæ se parte suspendet, & ita admoto vasculo recipietur. Si vero in cavæ arboris ramo fuerit, acutissima serra idem ramus supra infraque decifus, & munda veste coopertus poterit afferri, & inter alvearia collocari. Vestigantur autem mane, ut tota dies sufficiat ad sequendum. nam vespere peracto opere ad aquam plerumque non redeunt. Vasa autem, quibus recipiuntur, perfricanda sunt citreagine, vel herbis suavis, & conspergenda imbre mellis exigui: quod si verno fiat, & circa fontes alvearia sic tineta ponantur, locis, quibus apum frequentia est, multitudinem sibi sponte conducent, si tamen servari a furibus possunt. Hoc etiam mense, sicut supra, purganda sunt alvearia sordibus, & necandi papiliones, qui maxime abundant florentibus malvis, quos hoc genere intercipientur. Vas æneum miliario simile, id est, altum & angustum, vespere inter alvearia collocemus, & in fundo ejus ponamus lumen accensum. illuc papiliones convenient, & circa lumen volitabunt, & angustia vasculi ab igne proximo interire cogentur.

IX. Hujus mensis horæ, horis mensis Septembris æquantur hoc genere.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIV
Hora	II	&	X	pedes	XIV
Hora	III	&	IX	pedes	X
Hora	IV	&	VIII	pedes	VII
Hora	V	&	VII	pedes	V
Hora	VI			pedes	IV

PALLADII RUTILII
TAURI ÆMILIANI
DE
R E R U S T I C A
LIBER VI.

I. MAJO mense locis frigidis & humectis panicum feremus & milium, more, quo dixi. Nunc omnia prope, quæ fata sunt, florent, neque tangi a cultore debebunt. Florent autem sic: frumenta & ordeum, & quæ sunt seminis singularis, octo diebus florebunt, & deinde per dies XL grandescunt, flore deposito usque ad maturitatis eventum. quæ vero duplicis seminis sunt, sicut faba, pisum, ceteraque legumina, XL diebus florent, simulque grandescunt. Hoc mense in locis ficcis, calidis, sive maritimis sœna recidantur, prius tamen quam exarescant. Quod si pluviis infusa fuerint, converti ante non debent, quam pars eorum summa ficcata sit.

II. Nunc consideremus novellæ vitis sarmenta, quæ protulit, & ei pauca & solida relinquamus, & adminiculis firmemus, donec brachia prolata durecant. non autem amplius resectæ & pullulanti

viticulæ, quam duæ vel tres materiæ relinquantur, & alligentur propter injuriam venti. Ideo autem tres materias dixi debere dimitti, ne dissipantibus ventis nulla remaneat, si in primordio reliqueris pauciores. Hoc mense pampinari conveniet. sed tunc est opportuna pampinatio, cum teneri rami digitis stringentibus crepabunt sine difficultate carpentis. hæc res uvas efficit pinguiores, & maturitati consulit solis admissu.

III. Nunc quoque pingues agri & herbofi proscindantur. sed si agros incultos volueris aperire, considerabis, ficcus an humidus sit ager, silvis aut gramine, frutetis vestitus aut filice. Si humidus erit, fossarum ductibus ex omni parte siccetur. sed apertæ fossæ notæ sunt, cæcæ vero hoc genere fiunt. Imprimuntur sulci per agrum transversim altitudine pedum ternum: postea usque ad medietatem lapidibus minutis replentur, aut glarea, & super terra, quam egresseramus, æquatur. Sed fossarum capita unam patentem fossam petant, ad quam declives decurrant: ita & humor deducetur, & agri spatia non peribunt. Si defuerint lapides, sarmentis vel stramine subjecto cooperiantur, vel quibuscunque virgultis. Sed si nemorosus est, exstirpatis aut raro relictis arboribus excolatur. Si lapidosus, per macerias saxorum a turba collectas & purgari poterit, & inde muniri. Juncus, & gramen, & filices frequenti aratione vincentur. sed filicem, si sæpe fabam conseras, vel lupinos, & si subinde nascentem mucrone falcis incidas, intra exiguum tempus absumes.

IV. Hoc mense arbores & vites, quæ ablaqueatæ

fuerant, occare, hoc est, operire jam convenit. Nunc ad rudem faciendam silva cædatur, quando omni fronde vestita est. Cædendi autem hic modus est, ut optimus operarius in alta silva modii spatium, mediocris vero tertia minus possit abscidere. Nunc & seminaria fodiuntur assidue, & locis prægelidis & pluviosis oleæ putantur, & eis muscus abraditur. At si quis lupinum stercoreandi agri causa seminabit, aratro illum nunc debet evertere.

V. Hortorum spatia, quæ per autumnum seminibus implenda destinantur, aut plantis, nunc conveniet pastinare. Hoc mense apium bene feritur, sicut jam ante dictum est, vel coriandrum, & melones, & cucurbitæ, carduus, & radices, & ruta pangentur. Porri quoque planta transfertur, ut rigationibus animetur.

VI. Locis calidis nunc mala Punica florere incipiunt. Ramus ergo cum flore, sicut Martialis dicit, si obruto circa arborem fictili vase claudatur, & ne resiliat, ligetur ad palum, pro vasculi magnitudine pomum reddit autumno. Hoc etiam mense locis calidis emplastrari Persicus potest. Locis frigidis nunc citri arbor inseritur, & ea, quæ dicta est, disciplina fervetur. Nunc frigidis locis ziziphum conferemus, & ficum inserimus. Hoc etiam mense palmæ planta disponitur.

VII. Nunc castrandi sunt vituli, sicut Mago dicit, tenera ætate, ut fissa ferula testiculi comprimantur, & paulatim confracti resolvantur. Sed hoc luna decrescente verno vel autumno fieri debere præcipit. Alii ligato ad machinam vitulo, duabus

angustis regulis stagnéis, sicut forcipibus, ipsos nervos apprehendunt, qui Græce *κρεμαστῆρες* dicuntur. His comprehensis tentos testiculos ferro refecant, & ita recidunt, ut aliquid de his capitibus nervorum suorum dimittatur hædere. quæ res & sanguinis nimietatem prohibet, & non omnino juvencos subducto robore virilitatis effeminat. Nec admirandum est, quod plerique faciunt, ut statim castratos coire compellant. nam certum est ab eis generari, sed ipsos fluxu sanguinis interire. Vulnere vero castrationis cinere sarmentorum & spuma linentur argenti. Castratus abstineatur a potu, & cibis pascatur exiguis, & sequenti triduo præbeantur ei teneræ arborum summitates, & fruticosa mollia, & herbæ viridis coma dulciore sagina roris aut fluminis. Pice etiam liquida mixto cinere & modico oleo post triduum vulnera diligenter unguenda sunt. Sed melius genus castrationis sequens usus invenit. Alligato enim juvenco & que dejecto, testiculi stricta pelle clauduntur, atque ibi lignea regula premente, deciduntur ignitis securibus, vel dolabris, vel, quod est melius, formato ad hoc ferramento, ut gladii similitudinem teneat. Ita enim circa ipsam regulam ferri acies ardentis imprimitur, unoque ictu & moram doloris beneficio celeritatis absumit, & ipsis venis ac pellibus a fluxu sanguinis strictis, plagam cicatrix quodammodo cum ipso vulnere nata defendit.

VIII. Locis temperatis nunc ovium celebranda tonsura est. Sed tonsas oves hoc unguine medicemus, Succum decocti lupini, fæces vini veteris, &

amurcam pari mensura miscebis, & in unum corpus omnia redacta curabis adlinere. Post triduum deinde, si mare vicinum est, litori mergantur extremo : si in mediis terris pascimus, aqua coelestis cum sale paululum decocta sub dio debet pecorum tonsa & uncta membra diluere. Hoc enim modo curatum pecus toto anno, nec scabrum fieri dicitur, & prolixas lanas creare fertur ac molles.

IX. Hoc mense caseum coagulabimus sincero lacte coagululis vel agni vel hædi, vel pellicula, quæ solet pullorum ventribus adhærere, vel agrestis cardui floribus, vel lacte ficulneo, cui serum debet omne deduci, ut & ponderibus urgeatur. Ubi solidari coeperit, loco opaco ponatur, aut frigidus, & pressus subinde adjectis pro acquirenda soliditate ponderibus, trito ac torrefacto sale debet aspergi, & jam durior vehementius premi. Post aliquot dies solidatæ jam formulæ per crates ita statuuntur, ne invicem se unaquæque contingat. Sit autem loco clauso & a ventis remoto, ut teneritudinem servet atque pinguedinem. Vitia casei sunt, si aut siccus sit aut fistulosus : quod eveniet, aut si parum prematur, aut sales nimios accipiat, aut calore solis uratur. In recenti caseo conficiendo aliqui nucleos virides pineos terunt, atque ita mixto lacte gelant. Aliqui thymum tritum & frequenter colatum congelant. Qualemcunque etiam saporem velis, efficere poteris, adjecto, quod elegeris, condimento, seu piperis, seu cujuscunque pigmenti.

X. Hoc mense incipiunt augeri examina, & in extremis favorum partibus majores creantur api-

culæ, quas aliqui reges putant; sed Græci eos *ἀντρίους* appellant, & necari jubent, quia requiem concutiunt quiescentis examinis. Nunc papiliones abundant, quos necemus, more, quo dixi.

XI. Nunc circa extremum mensem pavimenta in solariis fiunt: quæ in frigidis regionibus, & ubi pruina sunt, glacie suspenduntur & pereunt. Sed si hoc placuerit, sternemus duplices ordines tabularum transversos atque directos, & paleam vel filicem supra constituemus & æqualiter æquabimus saxo, quod manum possit implere. Pedaneum super rudus inducimus, & assiduo veste densamus; tunc antequam rudus siccet, bipedas, quæ per omnia latera canaliculos habeant digitales, jungemus, ita ut calce viva ex oleo temperata, bipedarum canales, qui inter se connectendi sunt, impleantur, & earum conjunctione rudus omne cooperiatur, nam siccata omnis materia unum corpus efficiet, & nullum transmittet humorem. Postea sex digitorum testaceum superfundemus, & frequenter virgis verberabimus, ne rimis possit aperiri. tunc tessellas latiores, vel tabellas qualescunque marmoreas, aut paginas imprimemus, & hanc constructionem res nulla vitiabit.

XII. Hoc mense lateres faciendi sunt ex terra alba vel creta, vel rubrica. nam qui æstate fiunt, celeritate fervoris in summa cute siccantur, interius humore servato: quæ res scissuris eos faciet aperiri. Fiunt autem sic. terra creta diligenter, & omni asperitate purgata, mixta cum paleis diu macerabitur, & intra formam lateri similem depri-

metur. tunc ad siccandum relicta, subinde versabitur ad solis aspectum. sint vero lateres longitudine pedum duorum, latitudine unius, altitudine quatuor unciarum.

XIII. [*De rosato.*] Quinque libras rosæ pridie purgatæ, in vini veteris x sextarios merges, & post xxx dies x despumati mellis libras adjicies, & uteris.

XIV. [*De oleo liliaceo.*] Per olei libras singulas dena lilia curabis infundere, & vas vitreum xl diebus locare sub dio.

XV. [*De oleo roseo.*] In olei libras singulas, rosæ purgatæ singulas uncias mellis mittes, & vii diebus in sole suspendes & luna.

XVI. [*De rhodomeli.*] In succi rosæ sextariis singulis libras singulas mellis admisces, & diebus xl sub sole suspendis.

XVII. Rosas nondum patefactas servabis, si in tanna viridi stante, fissa, recludas ita, ut fissuram coire patiaris: & eo tempore cannam recidas, quo rosas virides habere volueris. Aliqui olla rudi conditas ac bene munitas sub dio obruunt, ac reservant.

XVIII. In horarum mensuris Majus respondet Augusto.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIII
Hora	II	&	X	pedes	XIII
Hora	III	&	IX	pedes	IX
Hora	IV	&	VIII	pedes	VI
Hora	V	&	VII	pedes	IV
Hora	VI			pedes	III

PALLADII RUTILII
 TAURI ÆMILIANI
 D E
 R E R U S T I C A
 L I B E R V I I.

I. JUNTO mense area paranda est ad trituram, cujus primo terra radatur: deinde effossa leviter mixtis paleis & amurca æquatur insulsa. quæ res a muribus & formicis frumenta defendit. tunc premenda est rotundo lapide, vel columnæ quocunque fragmento, cujus volutatio possit ejus spatia solidare. dehinc sole ficcetur. Aliqui mundatis areis aquam spargunt, & minuta ibi pecora diu spatiari ac proculcare compellunt. & cum terra ungulis stricta fuerit, spectant solidam ficitatem.

II. Nunc primo ordeï messis incipitur, quæ consummanda est, antequam grana arefactis spicis lapsa decurrant, quia nullis, sicut triticum, folliculis vestiuntur. Quinque modios recidere potest pleni agri opera una messoris experti, mediocris vero tres, ultimi etiam minus. Sed ordeï culmos jacere in agris aliquantulum sinamus, quia fertur hoc more grandescere. Nunc etiam mense postremo locis

maritimis & calidioribus ac ficcis tritici messis absciditur. Quam paratam esse cognosces, si æqualiter spicarum populus maturato rubore flavescat. Pars Galliarum planior hoc compendio utitur ad metendum, & præter hominum labores, unius bovis opera spatium totius messis absument. Fit itaque vehiculum, quod duabus rotis brevibus fertur. huius quadrata superficies tabulis munitur, quæ forinfecus reclines in summo reddant spatia largiora. ab ejus fronte carpenti brevior est altitudo tabularum. ibi denticuli plurimi ac rari ad spicarum mensuram constituuntur in ordinem, ad superiorem partem recurvi. A tergo vero ejusdem vehiculi duo brevissimi temones figurantur, velut amites basternarum. ibi bos capite in vehiculum verso iugo aptatur & vinculis, mansuetus sane, qui non modum compulsoris excedat. hic ubi vehiculum per messes cœpit impellere, omnis spica in carpentum denticulis comprehensa cumulatur, abruptis ac relictis paleis; altitudinem vel humilitatem plerumque bubulco moderante, qui sequitur. & ita per paucos itus ac reditus brevi horarum spatio tota messis impletur. Hoc campestribus locis vel æqualibus utile est, & iis, quibus necessaria palea non habetur.

III. Nunc frigidissimis locis, quæ Majo sunt prætermissa, faciemus. agros æque proscindemus herbosis & gelidis partibus. vineta occabimus. colligemus viciam. fœnum Græcum refecabimus ad pabulum. Hoc mense locis frigidis peragenda est leguminum messis: itaque lenticulam collectam, ci-

neri mixtam, bene servabimus, vel vasis oleariis aut falsamentariis repletis, statimque gypsatis. Nunc & faba luna minuente velletur, ante lucem sane; & antequam luna procedat, excussa & refrigerata ponatur. ita gurguliones non patietur infestes. Hoc mense lupinus colligitur, & si placuerit, statim feretur ex area: sed longe ab humore est ponendus in horreis. sic enim diutissime custoditur, maxime si granaria ejus afflaverit fumus assiduus.

IV. Hoc mense circa solstitium brassicam seremus, quam inchoante transfereamus Augusto, vel irriguo loco, vel pluvia initiante madefacto. Apium quoque bene serere poterimus, betas & radices, & lactucas, & coriandrum, si rigemus.

V. Hoc etiam mense ramus Punici (sicut supra diximus) poterit intra fistile vasculum claudi, ut ad ejus magnitudinem poma restituat. Nunc pira vel mala, ubi ramos multa poma dentabunt, interlegenda sunt quaecunque viriosa, ut succus, qui ingrate his posset impendi, ad meliora vertatur. Hoc etiam mense, locis frigidis, ziziphum serere poterimus. Nunc caprificandæ sunt arbores fici, sicut in ejus narravimus disciplina. aliqui eas & hoc mense inferunt. Locis frigidis Perficus inoculatur: palmæ planta circumfoditur. Hoc mense vel Julio celebratur insitio in pomis, quæ emplastratio dicitur. solis arboribus convenit, quibus pinguis succus in cortice est, ut ficis & oleis, ac similibus, ut Martialis dicit, & Perfico. fit autem sic: Ex novellis ramis & nitidis ac feracibus gemmam, quæ bene apparebit sine dubio processura, duobus di-

gitis quadratis circumsignabis, ut ipsa statuatur in medio, & ita subtiliter corticem levabis acutissimo scalpro, ne gemma lædatur. item ex ea arbore, cui velimus inferere, similiter cum gemma tolletur emplastrum, nitido tamen atque uberi loco. Tunc ibi convenienter adstringitur, & pressum circa gemmam vinculis cogitur sine germinis læsione cohærere, ut ea, quæ appositæ redditur, locum gemmæ prioris includat. tunc luto superlinis, & liberam gemmam relinques. Ramos superiores ejus arboris fecabis ac stirpes: & ab uno & viginti diebus exactis, resoluta vimine vinculorum, reperiens externi seminis gemmam mire in arboris alienæ membra transisse.

VI. Hoc etiam mense vituli recte (ut dictum est ante) castrantur. Nunc etiam caseum jure conficimus, & oves in frigida regione tondemus.

VII. Hoc mense alvearia castrabuntur, quæ matura esse ad mellis reditum signis quam pluribus instruemur. Primum, si plena sunt, apum subtile murmur audimus. nam vacuæ sedes favorum, velut concava ædificia, voces, quas acceperint, in majus extollunt. quare cum murmuris sonus magnus & raucus est, agnoscimus, non esse idoneas ad metendum crates favorum. item cum fucos a sedibus suis, qui sunt apes majores, grandi intentione deturbant, matura mella testantur. Castrabuntur autem alvearia matutinis horis, cum torpent apes, nec caloribus asperantur. Fumus admovetur ex galbano & arido fimo bubulo, quem in pultario factis carbonibus convenit excitare: quod vas ita fi-

guratum sit, ut velut inverſi infundibuli anguſto ore fumum poſſit emittere. atque ita cedentibus apibus, mella recidentur. Ad examinis pabulum hoc tempore pars favorum debet quinta dimitti. ſane putres ac vitioſi favi de alveariis auferantur. Nunc mella conficimus, congeſtis in mundiffimum fabanum favis, ac diligenter expreſſis. ſed antequam premamus, partes favorum corruptas, vel pullos habentes recidemus: nam malo ſapore mella corrumpunt. Mel recens paucis diebus apertis vaſculis habendum eſt, atque in ſummitate purgandum, donec refrigerato calore muſti more deſerveat. Nobilius mel erit, quod ante expreſſionem ſecundam, velut ſponte profluxerit. Hoc etiam menſe ceram conficimus, quæ in vaſe æneo, ferventi aqua pleno, minute conciſis favorum reliquiis, mollietur, & deinde in aliis vaſculis ſine aqua reſoluta digeretur in formas. Nunc ſi menſe ultimo nova egrediuntur examina, cuſtos eſſe debet attentus, quia novellæ apes vagantibus animis juventute, niſi ſerventur, effugiunt. exeuntia in aditu ſuo morantur uno aut duobus diebus, quæ ſtatim novis alveariis excipienda ſunt. Obſervabit autem cuſtos affiduus uſque in octavam vel nonam horam, quia poſt hæc tempora non facile fugere aut emigrare conſueverunt, quamvis aliqua ſtatim & procedere & abire non dubitent. Signa futuræ fugæ hæc ſunt. ante biduum vel triduum acrius tumultuantur & murmurant. quod ubi appoſita frequenter aure explorator agnoverit, ſollicitior adverſum hæc eſſe debet. Solent hæc ſigna & cum pugnaturæ ſunt, fa-

cere : quarum pugnam compefcit pulvis, aut mulfæ aquæ imber afperfus. inest illi ad originis fuæ reparandam concordiam, dulcis auctoritas. Sed cum fe agmina fic pacata, in ramo aut loco quocunque fufpenderint, fi unius uberis eductione pendent, noris aut unum regem efle univerfis, aut reconciliatis omnibus manere concordiam. fi vero duo vel plura ubera fufpendens fe populus imitatur, & difcordes funt, & tot reges efle, quot velut ubera videris, confitentur. Ubi globos apium frequentiores videris, uncta manu fucco meliffophylli vel apii, reges requiras. funt autem paulo majores, & oblongi magis, quam ceteræ apes, rectioribus cruribus, neque grandibus pennis, pulchri coloris & nitidi, leves fine pilo, nifi forte pleniores quafi capillum gerunt in ventre, quo tamen non utuntur ad vulnus. funt alii fufci atque hirtuti, quos oportet exftingui, & pulchriorem relinqui, qui fi frequenter vagatur cum examinibus, exfectis alis refervetur : hoc enim manente nulla difcedet. Sed fi nulla nafcantur examina, duorum vel trium vasculorum multitudinem in unum conferre poffumus : dulci tamen liquore confperfâs apes, atque inclufas, per triduum tehebis, appofito cibo mellis, & exigua tantum fpiracula relinquemus in cella. Quod fi velis alvearium, cui per aliquam peftem multitudo fubducta eft, populi adjectione reparare, confiderabis in aliis abundantibus, ceras favorum & extremitates, quæ pullos habent, & ubi fignum nafciturî regis inveneris, cum fobole fua recides, & in id alvearium pones. Eft autem

hoc futuri regis signum : Inter cetera foramina, quæ pullos continent, unum majus ac longius velut uber apparet. Sed tunc transferendi sunt, quando erosus cooperculis ad nascendum maturi capita nituntur exferere : nam si immaturos transfuleris, interibunt. Si autem se subitum levabit examen, strepitu æris terreatur, aut testulæ : tunc ad alvearium redibit, aut in proxima fronde pendebit, & inde in novum vas herbis consuetis & melle conspersum manu attrahatur, aut trulla, & cum in eo loco requieverit, vespere inter alia collocetur.

VIII. Hoc etiam mense pavimenta faciemus subdivo & lateres, more, quo dixi.

IX. Græci afferunt, Ægyptios hoc more provenitum futuri cujusque seminis experiri : Aream brevem loco subacta & humido nunc excolunt, & in ea divisis spatiis omnia frumenti vel leguminum semina spargunt. Deinde in ortu caniculæ, qui apud Romanos quartodecimo Kalendarum Augustarum die tenetur, explorant, quæ semina ortum sidus exurat, quæ illæsa custodiat. his abstinent, illa procurant ; quia indicium noxæ aut beneficii, per annum futurum generi unicuique, sidus aridum præfenti exitio vel salute præmisit.

X. Per olei libras singulas chamæmeli herbæ florentis auream medietatem, projectis albis foliis, quibus flos ambitur, unciarum singularum pondus infundis, & quadraginta diebus in sole constitues.

XL [*De ananthe.*] Silvestres uvas, cum florent, sine rore colligimus & expandimus in sole, ne quid restet humoris, & flos ad excutiendum sic-

cior appareatur. tunc cribello spisso cernimus, ut grana non transeant, sed flos solus decidat. hunc in melle servamus infuso: & cum diebus triginta fuerit conditum, temperamus eo genere & more, quo rosatum moris est temperare.

XII. [*De alica.*] Ordeum semimaturum, cui adhuc superest aliquid de virore, per manipulos ligabis & torrebis in furno, ut facile mola possit infringi; & in modio uno salis aliquantum, dum molitur, miscere curabis ac servabis.

XIII. Junius ac Julius horarum sibi æqua spatia contulerunt.

Hora	I	&	XI	pedes	XXII
Hora	II	&	X	pedes	XII
Hora	III	&	IX	pedes	VIII
Hora	IV	&	VIII	pedes	V
Hora	V	&	VII	pedes	III
Hora	VI			pedes	II

PALLADII RUTILII
TAURI ÆMILIANI

D E

R E R U S T I C A

L I B E R V I I I.

I. JULIO mense agri, qui Aprili profcissi fuerant, circa Kalendas iterantur. Nunc locis temperatis tritici messis expletur, more, quo dictum est. silvestres agri utilissime extirpabuntur arboribus atque virgultis, cum luna decrescit, defectis radicibus atque combustis. Hoc mense arbores, quæ in messe steterant, sectis messibus obruantur aggestione terrarum propter nimios solis ardores. Opera una xx maximas obruet. Nunc & novellæ vites mane & vespere, jam calore deposito, effodi debent, & averso gramine pulverari. Hoc mense utiliter, vel ante caniculares dies, filices extirpabis, & caricem.

II. Hoc etiam mense cepullas serimus, irriguis ac frigidis locis, & radicem, & atriplicem, si rigare possumus, & ocimum, malvas, betas, lactucas & porrps rigandos. Hoc mense loco irriguo, napos seremus, & rapa, solo putri & soluto, nec spisso. locis humidis lætantur & campis. sed na-

pus in ficco & prope tenui, atque devexo, & sabu-
loso melior nascitur. Loci proprietates utrumque se-
men in alterum mutat. nam rapa in alio solo per
biennium fata mutantur in napos; alio vero, na-
pus transit in rapum. Subactum solum stercoreatum
versatumque conquirunt, quod & ipsis & segeti-
bus proderit, quæ ibi anno eodem feruntur. Juge-
ro raporum quatuor sextarii, napi autem quinque
sufficiunt. Si spissa sunt, intervalles aliqua, ut cete-
ra roborentur. Ut vero semina majora redigantur,
eruta rapa, foliis omnibus purgabis, & ad dimidii
digiti crassitudinem in caule succides. Tunc in sul-
cis diligenter subactis, octonis digitis separata ob-
rues, & injicies terram, & calcabis. ita magna na-
scentur.

III. Hoc etiam mense emplastratio celebrari pot-
est, sicut ante demonstravi, & pirus vel malus lo-
cis humidis nunc insita, me explorante, processit.
Hoc etiam mense in pomis serotinis, quæ ubertate
nimia ramos oneraverunt, sicut prædixi, interle-
genda sunt, si qua vitiosa repereris, ut arboris suc-
cum vertamus ad meliorum nutrimenta pomorum.
Nunc citri taleam loco irriguo, frigidis regionibus
me plantasse memini, & quotidianis animasse liquo-
ribus, quæ & nascendo & afferendo votum felici-
tatis æquavit. Hoc tempore, locis humidis inoculari
ficus, & inferi citrius potest: mense jam medio,
palmæ planta circumfodi. Nunc locis temperatis,
amygdala matura sunt ad legendum.

IV. Hoc tempore maxime tauris submittendæ
sunt vaccæ, quia decem mensium partus sic poterit

maturo vere concludi; & certum est, eas post vernam pinguedinem gestientes veneris amare lasciviam. Unī tauro quindecim vaccas Columella asserit posse sufficere, curandumque, ne concipere nequeant nimietate pinguedinis. Si abundantia pabuli est in regione, qua pascimus, potest annis omnibus in foeturam vacca submitti: si vero indiget hoc genere, alternis temporibus onerandæ sunt, maximeque, si eadem vaccæ alicui operi servire consueverunt. Hoc mense arietes candidissimi eligendi & admittendi sunt mollibus lanis, in quibus non solum corporis candor considerandus est, sed etiam lingua: quæ si maculis fuscabitur, varietatem reddit in sobole. De albo plerumque nascitur coloris alterius: de fuscis nunquam, sicut Columella dicit, potest albus creari. Eligemus arietem altum, procerum, ventre promisso, & lanis candidis recto, cauda longissima, velleris densi, fronte lata, magnis testibus, ætatis trimæ, qui tamen usque in octo annos potest utiliter inire. Femina debet bima submitti, quæ usque in quinquennium foeturæ necessaria est, anno septimo deficit. eligenda est vasti corporis, & prolixi velleris, ac mollissimi, lanosi & magni uteri. Sed providendum est in hoc genere, ut pabuli ubertate saturetur, & longe pascatur a sentibus, qui & lanam minuunt, & corpus incidunt. Admittendi sunt mense Julio, ut nati ante hiemem convalescant. Aristoteles asserit, si masculos plures creari velis, admissuræ tempore siccos dies, & halitum Septemtrionis eligendum, & contra eum ventum greges esse pascendos: si feminas generari velis,

Austri captandos flatu, & in eum pascua dirigenda, ac sic ineundas matres. [ut] mortuarum vel vitiosarum numerus novella sobole reparetur. Autumno debiles quæque pretio mutantur, ne eas imbecillas hibernum frigus absumat. Aliqui duobus ante mensibus arietes a coitu revocant, ut facem libidinis augeat dilatio voluptatis. Quidam coire sine discretionem permittunt, ut hoc eis genere per annum totum foetura non desit.

V. Hoc mense, cum sol Cancrī tenebit hospitium, luna sexta in Capricorni signo posita, gramen ablatum Græci afferunt nihil de radicibus rediturum. Item si bidentes cyprei fiant, & sanguine tingantur hircino, & post fornacis ardore non aqua, sed eodem sanguine temperentur, per eos erutum gramen exstingui.

VI. Hoc mense vinum scillite sic facimus: Scillam de montanis aut maritimis locis sub ortu Canicularum [lectam] procul a sole siccamus. Ex hac in vini amphoram unius libræ mensuram mittimus, incisis ante tamen superfluis & abjectis foliis, quibus pars extrema velatur. Quidam velamina ipsa filo inserta suspendunt, ut vino infusa mergantur, & non admixta facibus post XL dierum spatium fecta, quæ appensa sunt, auferantur. Hoc vini genus tussi resistet, ventrem purgabit, flegma dissolvit, splenetici proderit, acumen præstabit oculorum, concitabit digestionis auxilia.

VII. [*De hydromelli.*] Inchoantibus Canicularibus diebus aquam puram pridie sumis ex fonte. In tribus aquæ sextariis, unum sextarium non dispumati

mellis admisces, ac diligenter per carenarias divi-
sum quinque horarum spatio continuo per investes
pueros curabis agitare vasa ipsa concutiens. Tunc
XI diebus ac noctibus patieris esse sub cœlo.

VIII. [*De aceto scillitico.*] Squillæ albæ crudæ
projectis duris, atque extrinsecus positis omnibus,
teneram medietatem ad libram & sex uncias per
minutas partes recides, & in aceti acerrimi duode-
cim sextariis merges. Vas signatum quadraginta die-
bus patieris esse sub sole: post abjecta squilla ace-
tum diligentius excolabis, & in bene picato vase
transfundes. Aliud acetum digestionem & saluti ac-
commodum: Squillæ dragmas VIII, aceti sextarios
XXX mittis in vasculo, & piperis unciam unam,
mentæ & casie aliquantum, & post [aliquod] tem-
pus uteris.

IX. Sinapis semen ad modum sextarii unius & se-
mis, redigere curabis in pulverem, cui mellis pon-
do V, olei Hispani unam libram, aceti acris unum
sextarium misces, & tritis omnibus diligenter uteris.

X. Julii & Junii horas par mensurarum libra
composuit.

Hora	I	&	XI	pedes	XXII
Hora	II	&	X	pedes	XII
Hora	III	&	IX	pedes	VIII
Hora	IV	&	VIII	pedes	V
Hora	V	&	VII	pedes	III
Hora	VI			pedes	II

PALLADII RUTILII
TAURI ÆMILIANI
DE
R E R U S T I C A
L I B E R I X.

I. **AUGUSTO** mense ultimo circa Kalend. Septembris ager planus, humidus, exilis incipiat exarari. Nunc maritimis locis vindemiæ apparatus urgetur. Hoc etiam mense locis frigidissimis occatio vinearum fit.

II. Hoc tempore, si terra exilis in vinea est, & vinea ipsa miserior, tres vel quatuor lupini modios in jugero spargis, atque ita occabis. Quod ubi fructuaverit, everitur, & optimum stercus præbet in vineis, quia lætamen propter vini vitium non convenit inferre vinetis.

III. Nunc locis frigidis pampinatur, locis vero ferventibus ac ficcis obumbratur potius uva, ne vi folis arefcat, si aut vineæ brevitæ, aut facultas operarum permittit. Hoc etiam mense extirpare possumus carecta atque filecta.

IV. Nunc urenda sunt pascua, ut & aliorum fru-

ticum festinatio reprimatur ad stirpes, & incensis aridis nova lætius succedant.

V. Hoc etiam mense ultimo, ficcis locis rapa & napus serenda sunt, hac ratione, qua [ante] dictum est. Hoc mense ultimo, locis ficcioribus radices seruntur, quæ hieme sui usum ministrent. amant terram pinguem, solutam & diu subactam, qualem rapa. tosum & glaream reformidant. gaudent cœli statu nebuloso. serendæ sunt spatiis grandibus & alte fossis. meliores proveniunt in arenis. serantur post novam pluviam, nisi possint forte rigari. quod satum est, statim debet operiri levi sarculo. Jugerum duo sextarii, vel, ut quidam, quatuor, cum seruntur, implent. Lætamen non est ingerendum, sed potius paleæ: quia inde fungosæ sunt. Suaviores sunt, si eas aqua salsa frequenter aspergas. Radices feminini generis putantur, quæ minus acres sunt, & habent folia latiora [&] levia, & cum jucunditate virentia. Ex his ergo semina colligemus. Majores fieri creduntur, si, sublatis omnibus foliis, & solo tenui caule dimisso, sæpe terris operiantur. Si ex nimis acra dulcem fieri velis, semina die & nocte melle macerabis, aut passo. Raphanum tamen, sicut brassicam, constat esse vitibus inimicam. Nam si circa se serantur, natura discordante refugiant. Hoc etiam mense pastinacas seremus.

VI. Etiam nunc emplastrantur arbutta. Pirum nunc plerique inserunt, & locis irriguis arborem citri.

VII. Hoc mense crabrones molesti sunt alvearibus apum, quos persequi ac necare debemus. Nunc

etiam, quæ Julio non occurrimus, exsequamur.

VIII. Nunc, si deerit aqua, eam quærere ac vestigare debebis: quam taliter poteris invenire. Ante ortum solis iis locis, quibus aqua quærenda est, æqualiter pronus mento ad solum depresso jacens in terra spectabis orientem, & in quo loco crispum subtili nebula aerem surgere videbis, & velut rorem spargere, signo aliquo vicinæ stirpis aut arboris prænotabis. nam constat, ficcis locis, ubi hoc fiet, aquam latere. Sed terrarum genus considerabis, ut possis vel de tenuitate, vel de abundantia judicare. Creta tenues nec optimi saporis venas creabit; sabulo solutus exiles, insuaves, limosas, & spatio altiore submersas; nigra terra humores & stillicidia non magna ex hibernis imbribus & liquore collecta, sed saporis egregii; glarea mediocres & incertas venas, sed suavitate præcipuas; sabulo masculus, & arena, & carbunculus certas & ubertate copiosas: in saxo rubro bonæ & abundantes sunt. Sed providendum est, ne inventæ inter rimas refugiant, & per intervenia dilabantur. Sub radicibus montium & in saxis silicibus uberes, frigidæ, salubres: locis campestribus salsæ, graves, tepidæ, insuaves: quarum sapor si optimus fuerit, noveris, eas sub terris exordium de monte sumfisse. sed in mediis campis montanorum fontium suavitatem consequentur, si umbrantibus tegantur arboribus. Sunt & hæc signa vestigandæ aquæ, quibus tunc credimus, si neque lacuna est, neque aliquis ibi ex consuetudine humor insidet aut præterit. Juncus tenuis, salix silvatica, alnus, vitex, arundo, edera, ceteraque,

si qua humore gignuntur. Locus ergo, ubi supra dicta signa repereris, fodiatur latitudine pedibus tribus, altitudine pedibus quinque, & proxime solis occasum, mundum vas ibi æreum vel plumbeum interius unctum inversum ponatur in solo ipsius fossionis. Tunc supra fossa labra crate facta de virgis ac frondibus, additaque terra, spatium omne cooperiatur. Sequenti die aperto loco, si in eodem vase sudores intrinsecus inveniuntur, aut stillæ, aquas ibi esse non dubites. Item si vas figuli ficcum, neque coctum, eadem ratione ponatur, ac similiter operiatur; altero [vero] die, si aquarum vena est, in præsentem vas concepto humore solvetur. Item vellus lanæ æque positum, vel cooperitum, si tantum colligit humoris, ut alia die fundat expressum, copias inesse testabitur. Item lucerna oleo plena & accensa, si ibi similiter testata ponatur, & secuto die inveniatur extincta superantibus alimentis, aquas idem locus habebit. Item si in eo loco focum feceris, & terra vaporata humidum fumum nebulosumque ructaverit, aquas inesse cognosces. His itaque repertis, certa signorum firman- te notitia, puteum fodies, & aquæ caput requires: vel si plura sunt, in unum colliges. Tamen maxime sub radicibus montium in septemtrionali parte quærendæ sunt aquæ, quia in his locis magis abundant, utilioresque nascuntur.

IX. Sed in fodiendis puteis cavendum est fossorum periculum, quoniam plerumque terra sulfur, alumen, bitumen educit, quorum spiritus mixti an-

helitum pestis exhalant, & occupatis statim naribus extorquent animas, nisi quis fugæ sibi velocitate succurrat. Prius ergo quam descendatur ad intima, in eis locis lucernam ponis accensam, quæ si extincta non fuerit, periculum non timebis; si vero exstinguetur, cavendus est locus, quem spiritus mortifer occupabit. Quod si alio loco aqua non potest inveniri, dextera lævaque puteos fodiemus, usque ad aquæ ipsius libramentum, & ab his foramina hinc inde patefacta, velut nares, intus agemus, qua nocens spiritus evaporet: quo facto, latera puteorum structura suscipiat. Fodiendus est autem puteus, latitudine octo pedum quoquoersum, ut binos pedes structura concludat: quæ structura vectibus ligneis subinde densetur, & structa sit lapide tofacio, vel silice. Si aqua limosa fuerit, salis admixtione corrigatur. Sed dum foditur puteus, si terra non stabit vitio generis dissoluti, aut humore laxabitur, tabulas objicies directas undique, & eas transversis vectibus sustinebis, ne fodientes ruina concludat.

X. Aquam vero novam sic probabis: In vase æneo nitido spargis, & si maculam non fecerit, probabilis judicetur. Item decocta æneo vasculo, si arenam vel limum non relinquit in fundo, utilis erit. Item si legumina cito valebit excoquere, vel si colore perlucido carens musco, & omni labe pollutionis aliena. Sed qui in alto sunt putei, perforatis usque ad infimam partem terris ad loca inferiora, possunt vice fontis exire, si vallis subjæctæ natura permittat.

XI. Cum vero ducenda est aqua, ducitur aut forma structili, aut plumbeis fistulis, aut canalibus ligneis, aut fistilibus tubis. Si per formam ducetur, solidandus est canal, ne per rimas aqua possit elabi: cujus magnitudo pro aquæ mensura facienda est. Si per planum veniet, inter sexagenos vel centenos pedes sensim reclinetur structura in sesquipedem, ut vim possit habere currendi. Si quis mons interiectus occurrerit, aut per latera ejus aquam ducemus obliquam, aut ad aquæ caput speluncas librabimus, per quarum structuram perveniat. Sed si se vallis interferat, erectas pilas vel arcus usque ad aquæ iusta vestigia construemus, aut plumbeis fistulis clausam dejici patiemur, & explicata valle consurgere. Sed, quod est salubrius & utilius, fistilibus tubis cum ducitur, duobus digitis crassi, & ex una parte reddantur angusti, ut palmi spatio unus in alterum possit intrare: quas juncturas viva çalce oleo subacta debemus illinire. Sed antequam in iis aquæ cursus admittatur, favilla per eos mixta exiguo liquore decurrat, ut glutinare possit, si qua sunt vitia tuborum. Ultima ratio est, plumbeis fistulis ducere: quæ aquas noxias reddunt. Nam cerusa plumbo creatur attrito, quæ corporibus nocet humanis. Diligentis erit, aquarum receptacula fabricari, ut copiam vel inops vena procuret.

XII. Mensura vero fistularum plumbo servetur hujusmodi. Centenaria x pedum mille ducentas libras habeat. Octogenaria noningentas. LX. Quinquagenaria similiter x pedum pondo sexcenta. Quadragenaria pondo quadringenta LXXX. Tricenaria

164 PALLADII LIB. IX. AUGUSTUS.

pondo trecenta sexaginta. Vicenaria pondo ducenta XL. Oſtonaria pondo nonaginta ſex.

XIII. [*De omphacomelli.*] In uvæ ſemiacerbæ fucci ſextariis ſex, mellis triti fortiter duos ſextarios debebis infundere, & ſub ſolis radiis diebus XL decoquere.

XIV. Auguſtum Majo par ſolis curſus æquavit.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIII
Hora	II	&	X	pedes	XIII
Hora	III	&	IX	pedes	IX
Hora	IV	&	VIII	pedes	VI
Hora	V	&	VII	pedes	IV
Hora	VI			pedes	III

PALLADII RUTILII
TAURI ÆMILIANI
DE
RE RUSTICA
LIBER X.

L SEPTEMBRI mense, ager pinguis, & qui diu tenere consuevit humorem, tertia vice arabitur, quamvis humido anno possit & antea tertiarum. Nunc ager humidus, planus, exilis, quem primo Augusto arari diximus, iteratur & feritur. Graciles cliui nunc primum arandi sunt, & ferendi statim circa æquinoctium. Agri nunc stercoreandi sunt, sed in colle spissius, in campo rarius lætamina disponentur, cum luna minuitur: quæ res si seruetur, herbis officiet. Uni jugero asserit Columella xxiv stercoreis carpenta sufficere; in plano vero xviii. sed iidem cumuli tot dissipandi sunt, quot ea die poterunt exarari, ne stercorea exsiccata nihil profint. Ejiciuntur quidem lætamina, & qualibet hiemis parte, sed si tempore suo ejici aliqua ratione non poterunt, antequam seras, more seminis per agros pulverem stercoreis sparge, vel caprinum manu pro-

jice, & terram, sarculis misce. Nec prodest nimium stercore uno tempore, sed frequenter & modice. Ager aquosus plus stercoreis, siccus vero minus requirit. Sed si lætaminis copia non abundat, hoc pro stercore optime cedit, ut sabulosis locis cretam [vel] argillam spargas, cretosis ac nimium spissis sabulonem. Hoc etiam segetibus proficit, & vineas pulcherrimas reddit. nam lætamen in vineis saporem vini vitare consuevit.

II. Hoc mense uliginosis locis, aut exilibus, aut frigidis, aut opacis, circa æquinoctium triticum & adorem feretur, dum serenitas constat, ut radices frumenti ante hiemem convalescant.

III. Solet terra humorem falsum vomere, qui segetes necat. ubi hoc fit, columbinum sterces, aut cupressi folia oportet inspergere, & ita, ut eadem misceantur, inarare. melius tamen omnibus remediis erit, si aquarius sulcus noxium deducat humorem. In mediocris agri jugero v tritici modios, & adorei totidem conferemus. nam quatuor [ager] pinguis accipiet. Si modium, quo feretur, hyænæ pelle vestieris, & ibi aliquamdiu, quod ferendum est, esse patieris, sata bene provenire firmanentur. Item, quoniam quædam animalia subterranea sectis radicibus necant plerumque frumenta, contra hæc proderit, si herbæ, quæ sedum dicitur, succus aquæ mixtus una nocte madefaciat, quæ spargenda sunt semina: vel agrestis cucumeris humor expressus, & ejus radix trita, si aqua diluatur, & eodem, quæ ferenda sunt, macerentur humore. Aliqui ubi hæc segetes suas perferre senserint, inter initia vi-

torum insulsa amurca, vel prædicta aqua sulcos & aratra perfundunt.

IV. Nunc gracili solo ordeum feritur cantherinum, modiis v per jugerum. Post hoc genus agros cessare patieris, nisi forte lætamen aspergas.

V. Nunc, vel maturius aliquanto, lupinus feritur in qualicunque terra, vel crudo solo: cui hoc proderit, ut feratur antequam frigus incipiat. limoso agro non nascitur: cretam reformidat: amat exilem terram atque rubricam: x modiis jugeri mensura completur.

VI. Hoc mense postremo pisum feremus, terra facili & soluta, loco tepido, cœlo delectatur humecto. jugero quatuor modios vel tres sparsisse sufficiet.

VII. Nunc fisanum feritur putri solo, vel pinguibus arenis, vel terra congesticia. jugero quatuor vel sex sextarios sevisse conveniet. Hoc mense postremo, prima vice agros proscindemus, qui habituri sunt medicam.

VIII. Nunc viciæ prima fatio est & fœni Græci, cum pabuli causa feruntur. Viciæ vii modii jugerum, æque & fœni Græci semen implebit. Farrago etiam loco restibili stercoreto feritur: ordeï cantherini jugero x modios spargimus circa æquinoctium, ut ante hiemem convalescat. Si depasci sæpius velis, usque in Majum mensem ejus pastura sufficiet. quod si ex ea semen etiam redigere, usque ad Martias Kalendas, & dehinc pecora prohibebis.

IX. Hoc mense, ut loca fœcundentur exilia, lu-

pinus circa Idus seritur, & ubi creverit, vertitur vomere, ut putrefiat excisus.

X. Nunc prata, si libuerit, possumus novella formare. Si eligendi facultas est, locum pinguem, rosidum, planum, leniter inclinatum, vel huiusmodi vallem deputabimus, ubi humor nec statim præcipitari cogitur, nec diu debet inhærere. Potest quidem & soluto & gracili solo prati forma, si rigetur, imponi. extirpandus est itaque locus hoc tempore, & liberandus impedimentis omnibus, vel herbis latioribus & solidis, atque virgultis. Deinde cum frequenter exercitatus fuerit, ac multa aratione resolutus, submotis lapidibus, & glebis ubique confractis, stercoretur luna crescente recenti lætamine. Ab ungulis jumentorum summa intentione servetur intactus, præcipue quoties humescit, ne inæquale solum reddant multis locis impressa vestigia. Sed si prata vetera muscus obduxerit, abradendus est, & scalptis eisdem locis foeni spargenda sunt semina; & quod ad necandum muscum prodest, cinis sæpius ingerendus. Quod si sterilis factus est locus carie, incuria, vetustate, exaretur, ac de novo rursus æquetur. nam prata sterilia plerumque arare conveniet. Sed in novo prato rapa conferere possumus, quorum messe finita, cetera, quæ dicta sunt, exsequemur. Viciam tamen foeni seminibus mixtam post hæc spargemus. Rigari vero, antequam durum solum fecerit, non debet, ne ejus cratem minus solidam vis interflui corrumpat humoris.

XI. Hoc mense locis tepidis maritimisque cele-

branda vindemia est, frigidis apparanda. In doliis picandis hic modus erit, ut dolium ducentorum congiarum XII libris picetur: deinde pro minoris æstimatione subducas. Sed maturitatem vindemiæ cognoscimus hoc genere: si expressa uva, vinacia, quæ in acinis celantur, hoc est, grana, sint fusca, & nonnulla propemodum nigra: quam rem naturalis maturitas facit. Diligentiores optimæ ceræ in decem picis libras, unam libram miscent, quæ & odori proficit, & sapor, & picem lenitate permulcens, frigoribus eam non patitur diffilire. Picis tamen gustu exploranda dulcedo est, quia sæpe vina ejus amaritudine vitiantur.

XII. Nunc quibusdam locis panicum mêtetur & milium. Tempore hoc faselus ad escam seratur. Nunc in amitibus apparetur aucupium noctuæ, ceteraque instrumenta capturæ, ut circa Kalendas exerceatur Octobris.

XIII. Nunc papaver feritur locis ficcis & calidis: potest & cum aliis oleribus seminari. fertur utilius provenire, ubi virgæ & sarmenta combusta sunt. Tempore hoc brassicam seres utilius, ut plantas ejus Novembri inchoante transponas: de quibus & hieme olus, & vere possit cyma produci. Hoc mense spatia hortorum, quæ per vernum feminibus impleturus es, alte tribus pedibus pastinare debebis, & luna decrescente his sterminus inferre. Hoc mense ultimo thymum seremus, sed melius plantis nascitur, quamvis possit & semine. agrum diligit aprium, macrum, maritimum. Nunc circa æquinoctium seres organum: sterminari ac rigari,

donec convalescat, appetit. Amat loca aspera atque saxosa. Hisdem diebus feritur capparitis : late serpit : succo suo terris nocet. ferendum est ergo, ne procedat ulterius, circumveniente fossato, vel luto structis parietibus, solo sicco & gracili : herbas sponte persequitur : floret æstate. Sub occasu Vergiliarum capparitis arescit. Gith hoc mense ultimo bene feritur. Hoc mense nasturtium feremus & anethum locis temperatis & calidis, & radices locis ficcis, & pastinacas, & cærefolium circa Octobres Kalendas, & lactucas, & betas, & coriandrum, & primis diebus rapa & napos.

XIV. Mense Septembri circa Kalendas Octobres, vel Februario tuberes feremus sobole, vel nucleis, cujus tenera diligenter nutriri debet infantia. Sumatur cum radicibus planta divulsa : bubulo fimo linatur ac luto : statuatur pingui terra & subacta, subditis conchis, & marina alga : terris magna sui parte condatur. Alii pomis statim grana decussa & sole ficcata, pingui & prope cribrata terra, autumnino tria simul ponunt, quæ feruntur in unum coire virgultum : quod assidua rigatione juvandum est, atque fossura, quæ solum leviter scalpens teneritudini robur inducat. post annum deinde, vel aliquanto tardius, quæ fuerit de semine planta, transfertur : & hoc genere fructus efficit dulciores. Mense Januario ultimo vel Februario tuberum furculus mirabiliter proficit cydonio insitus, inseritur autem malis omnibus, & piris, & prunis, & Ca-

labrici melius trunco fisso, quam cortice. desuper qualo vel fistili vase munitur, repletis usque prope summitatem furculis terra subacta cum stercore. Profunt tuberibus, quæ malis prodesse memoravi. Tuberes servabuntur, si obruantur in milio, vel urceolis picatis & oblitis.

XV. Hoc etiam mense pavimenta in solariis & lateres faciemus eo more, quo Majo mense descripsi.

XVI. [*De diamoro.*] Succum mori agrestis paululum facies defervere. Tunc succi [ipsius] duas partes, & unam mellis admisceas, & mixta curabis ad pinguedinem mellis excoquere.

XVII. Uvas, quas servare volumus, legamus illas, neque acerbitate rigidas, neque maturitate defluentes, sed quibus est & granum luce penetrabili splendidum, & tactus cum molli jucunditate callosus. Si qua sunt corrupta vel vitiosa, reseceamus: nec patiamur interesse, quibus inexpugnabilis acerbitas contra blandimenta æstivi caloris induruit. Tunc incisos botryonum tenaces calida pice oportet amburi, atque ita in loco sicco, frigido, & obscuro sine luminis irruptione suspendi.

XVIII. Vitis, cujus fructus humore putrescit, per latera pampinanda est antè tricesimum vindemiae diem, & sola frons illa servanda est, quæ in summitate posita solem nimium defendit a vertice.

XIX. Septembris & Aprilis dies horis similibus conferuntur.

172 PALLADI LIB. X. SEPTEMBER:

Hora	I	&	XI	pedes	XXIV
Hora	II	&	X	pedes	XIV
Hora	III	&	IX	pedes	X
Hora	IV	&	VIII	pedes	VII
Hora	V	&	VII	pedes	V
Hora	VI			pedes	IV

PALLADII RUTILII

TAURI ÆMILIANI

DE

RERUSTICA

LIBER XI.

I. OCTOBRI mense adorem feremus ac triticum; Justa satio est a decimo Kalendarum Novembrium, usque ad sextum Idus Decembris regionibus temperatis. Nunc etiam lætamen effertur ac spargitur. Hoc etiam mense feremus ordeum, quod dicitur cantherinum. Seritur macra & ficca terra, vel multum pingui. nam quia hoc semine macescunt arva; pingui vincitur agro: alteri non habet quod amplius nocere possit, cum propter macritatem semen aliud ferre non valeat. læto agro non est ferendum. Etiam nunc ervum, lupinum & pisum, & sisamum feremus, ut dixi: sisamum usque ad Idus Octobres, & faselum, tamen terra pingui, ac restibili agro: quatuor modiis jugerum complebimus.

II. Hoc mense lini semen feremus, si placet; quod pro malitia sui ferendum non est; nam terræ uber exhaurit. Sed si velis loco pinguiissimo & mo-

dice humido, feretur in jugero VIII modiis. Aliqui macro solo spissum ferunt: ita assequuntur, ut linum subtile nascatur.

III. Nunc opportuna vindemia est, cujus tempore notanda est foecunditas vitium, & notis quibuscunque signanda, ut ex his ad ponendum sarmenta possimus eligere. Afferit autem Columella, explorari foecunditatem uno anno non posse, sed quatuor: quo numero cognoscitur vera generositas furculorum.

IV. Hoc mense postremo, ubi calidi ac sicci aeris qualitas est, ubi exilis & aridus [est] campus, ubi collis praeruptus aut macer, vites utilissime ponuntur, de quibus satis mense Februario disputavi. Nunc locis siccis, calidis, exilibus, macris, arenosis, aridis, quaecunque de pastinis, de vitibus ponendis, putandis, propagandis, reparandis, vel ar busto faciendo, ante dicta sunt, rectius fiunt, ut contra exilitatem glebae hibernis imbribus adjuventur. Sic & humorem sitientibus conferunt, & recisa vel merfa glacie non adurunt, quia talibus locis pruinarum vis & natura nescitur.

V. Post Idus Octobris ablaqueanda est omnis novella vinea seu in pastino, seu in scrobibus aut sulcis, ut amputentur radices supervacuae, quas produxit aestate: quae si convaluerint, inferiores radices faciunt interire, & ita remanebit vitis in summitate suspensa: quae res eam frigori obnoxiam faciet, & calori. Sed haec radiculæ non ad siccum debent recidi, ne aut plures inde nascantur, aut nova plaga corpori vitis impressa, vi secuturi algoris ura-

tur. recidemus autem relicto digiti spatio : &, si placida ibi hiems est , apertas relinquemus vites : si violenta, ante Decembres Idus operiemus : si præfrigida , aliquantum columbini stercoreis sub ipsa hieme circa viticularum vestigia largiemur , quod contra frigus nimium Columella dicit toto faciendum esse quinquennio.

VI. Hoc tempore idcirco , locis , quibus dixi , propagatio melior est , quia firmandis radicibus vitis incumbit , cum proferendi palmites , eam cura non permovet.

VII. Hoc mense aliqui vites & arbores locis calidissimis inferere consueverunt.

VIII. Nunc etiam locis calidis & apricis oliveta instituemus , more vel ordine , quem Februarius mensis ostendit. Seminaria quoque olearum locis talibus faciemus hoc tempore , & omnia , quæ ad oleam pertinebunt. Olivas quoque albas condiemus , sicut postea referetur. Hoc tempore ablaqueandæ sunt arbores oleæ provinciis ficcioribus ac tepidis , ita ut eis a superiori parte humor possit induci. Omnem sobolem convelli Columella præcepit. mihi autem videtur , paucas dimitti semper ac solidas , ex quibus vel in vetustate , matris loco delecta succedat , vel melius nutrita , & aggesta terræ beneficio , & jam suas habens radices , ad olivetum faciendum sine cura seminarii transferatur arbuscula. Nunc ; si suppetit , intermisso triennio stercoreanda sunt oliveta locis maxime frigidis. Caprini stercoreis sex libræ uni arbori , vel cineris modii singuli sufficient. Muscus tamen semper ra-

datur arboribus : & putentur (sicut Columella dicit) octo annorum ætate transacta. Videtur mihi, unoquoque anno sicca & infructuosa cum aliqua debilitate nascentia debere recidi. Quod si fructus arbor læta non afferet, terebretur Gallica terebra usque ad medullam foramine impresso, cui oleastri informis talea vehementer arctetur, & ablaqueatæ arbori amurca insulsa, vel vetus urina fundatur. Hoc enim velut coitu steriles arbores uberantur, quas tamen durante malitia oportebit inferere. Hoc mense fossas rivosque purgabimus.

IX. Græci jubent, si uvam nimius imber infuderit, posteaquam mustum ejus primo ardore fervebit, ut ad alia vascula transferatur. Ita propter naturæ gravitatem remanens aqua subsidet, & translatum vinum pure servabitur, relicto, quidquid se illi ex imbre miscuerit.

X. Nunc oleum viride faciemus hoc genere. Olivam quam recentissimam, cum varia est, colligis, & si diebus aliquot collegeris, expandis, ne calefiat. si qua ibi putris aut sicca est, removes. Ubi vero compleveris modum factorii, sales tritos, vel non tritos, quod est melius, in olivam eandem mittis per decem modios, tres salis, & molis primo, & sic salitam in novis canistris esse patieris, ut pernoctet cum salibus, & ducat in se eosdem saporos: ac mane premi incipiat olei meliorem fluxum redditura, salis sapore concepto. canales sane, & omnia receptacula olei, calida aqua prius lavabis, ut nihil de anni præteriti rancore custodiant. Focos etiam non propius admovebis, ne olei saporem fumus

inficiat. Nunc mense postremo locis siccis & calidis ad oleum faciendum lauri baccas legemus.

XL. Mense Octobri ferenda sunt intyba, quæ hiemi serviant. Amant humores & terram solutam. Arenosis & salis locis atque maritimis summa proveniunt. Area his planior apparetur, ne radices eorum terra fugiente nudentur, Quatuor foliorum transferantur ad locum stercoreatum. Nunc plantæ cardui ponuntur : quas cum ponemus, radices earum summas ferro resecamus, ac fimo tingimus : ternum pedum spatium separamus incrementi causa, pedali scrobe depositas binas aut ternas. cinerem sæpe sub hieme diebus siccis, fimumque miscebimus. Hoc mense sinapim seremus. terram diligit aratam, & si fieri potest, congesticiam, quamvis ubicunque nascatur. sarculari debet assidue, ut respargatur pulvere, quo fovetur. non minus gaudet humore. De quo semen legere disponis, suo loco esse patieris; quod ad escam parabis, robustius facies transferendo. In sinapi vetus semen inutile est, vel sationi, vel usui : quod dentibus fractum, si intus viride videbitur, novum est : si album fuerit, vetustatem fatetur. Hoc mense malva ferenda est, quæ occursum hiemis ab incrementi longitudine reprimetur. loco pingui delectatur, & humido : gaudet lætamine. Transferuntur plantæ ejus, cum cœperint folia quatuor habere, vel quinque. melius comprehendit ejus planta, quæ tenera est : major enim translata languebit. sapor illis melior est, si non transferantur. sed ne cito erigantur in caulem, in medio earum glebularum constitues, aut lapillos.

Rara ponenda est, sarculo delectatur assiduo. sic liberandæ sunt herbis, ne motum sentiant in radice. Si transferendis plantis nodum facias in radice, sessiles fient. Nunc etiam locis temperatis & calidis anethum seremus. Cepullæ seruntur etiam hoc mense, vel menta, & pastinaca, thymum & origanum, & cappar mensis initio. Item betam locis ficcioribus, nec non armoraceam seremus, vel transferemus ad culta, ut melior fiat: nam hæc agrestis est raphanus. Nunc porrum verno satum transferre debemus, ut crescat in caput. sane sarculis circumfodiatur assidue, & comprehensa porri planta velut tenacibus allevetur, ut inanitas spatii, quæ radicibus suberit, incremento capitis suppleatur. Ocimum quoque etiam nunc seremus, quod citius nasci fertur hoc tempore, si aceti imbre leviter spargatur infusum.

XII. Cui placet curas agere seculorum, de palmis cogitet conferendis. Hoc igitur mense dactylorum non veterum, sed novorum ac pinguium recentia ossa debet obruere, terræ cinerem miscere. si plantam velit, ponenda est Aprili mense, vel Majo. Locis delectatur apricis & calidis. Fovenda est, ut crescat, humore. Terram solutam, vel sabulonem requirit, ita tamen, ut quando planta deponitur, circa eam, vel sub ea pinguis terra fundatur. annicula transferatur aut bima, Junio mense vel Julio incipiente. circumfodiatur assidue, ut rigatione continua æstatis vincat ardores. Aquis palmæ aliquatenus falsis juvantur, quæ infici debent salibus, etiam si tales eas natura non præbuit. Si ægra est arbor,

fæces vini veteris ablaqueatæ oportet infundi, vel radicum supervacua capillamenta decidi, vel cuneum falicis interfossis radicibus premi. Constat autem, locum prope nullis utilem fructibus, in quo palmæ sponte nascuntur. Pistacia seruntur autumno, mense Octobri, & sobole & nucibus suis: sed melius ipsa pistacia junctæ ponuntur, mas ac femina. marem dicunt, cui sub corio velut offei longi videntur latere testiculi. Qui diligentius facere voluerit, pertusos caliculos, & stercoreata terra repletos parabit, & in his pistacia terna constituet, ut ex omnibus germen quodcunque procedat: quod, ubi convaluerit planta, hinc facilius transferatur mense Februario. Amat locum calidum, sed humectum, & rigatione gaudet, & sole. Inseritur terebintho mense Februario vel Martio: at alii amygdalo inferi posse firmarunt. Cerasus amat coeli statum frigidum, solum vero positionis humectæ. in tepidis regionibus parva provenit. calidum non potest sustinere. montana vel in collibus constituta regione lætatur. Cerasi plantam silvestrem transferre debemus mense Octobri vel Novembri, & eam primo Januario, cum comprehendit, inferere. Plantaria vero creari possunt, si prædictis mensibus spargantur poma, quæ summa facilitate nascentur. Ego sic hujus arboris facilitatem probavi, ut virgulta ex ceraso pro adminiculis per vineam posita in arborem profuuisse confirmem. Et Januario mense feri potest. Inseritur mense Novembri melius, vel, si necesse sit, extremo Januario. Alii & Octobri inferenda esse dixerunt. Martialis in trunco inferi jubet.

mihi inter corticem & lignum feliciter semper evenit. qui in trunco inserunt, sicut Martialis dicit, omnem lanuginem, quæ circa est, auferre debent: quam, si remanserit, insitis nocere manifestat. In cerasis hoc servandum est, & in omnibus gummatiss, ut tunc inferantur, quando his vel non est, vel definit gumma effluere. Cerasus inseritur in se, in pruno, in platano; ut alii, in populo. amat scrobes altas, spatia largiora, assiduas fossiones. Putari in ea putria & sicca debebunt, vel quæ densius arctata protulerit, ut rareseat. fimum non amat, atque inde degenerat. Cerasa ut sine osse nascantur, fieri Martialis hoc dicit. arborem teneram ad duos pedes recides, & eam usque ad radicem fines, medullam partis utriusque ferro curabis abradere, & statim utrasque partes in se vinculo stringis, & oblinis fimo, & summam partem, & laterum divifuras. post annum cicatrix ducta solidatur. hanc arborem furculis, qui adhuc fructum non attulerunt, inferes, &, ut asserit, ex his sine ossibus poma nascentur. Si cerasus concepto humore putrescit, in trunco foramen accipiat, quo possit educi. Si formicas patitur, succum portulacæ debbis infundere, cum aceti media parte permixtum, vel vini facibus truncum arboris florentis adlinire. Si æstu Canicularum fatigatur, trium fontium singulos sextarios sumtos post solis occasum radicibus arboris jubeamus influere sic, ne remedium luna deprehendat. vel herbam symphoniacam circa arboris truncum torquebimus in coronam, vel ex ea juxta imum codicem cubile faciemus. Cerasa non aliter quam

in sole usque ad rugas ficcata servantur. Mense Octobri aliqui mali arborem calidis & ficcis regionibus ponunt, & cydonia circa Novembres Kalendas, & sorbum vel amygdala in seminariis obruunt, & pini semen aspergunt. Hoc mense poma condienda sunt, atque servanda eo more, quo in singulorum titulis continetur, velut quæque matura processerint.

XIII. Hoc etiam mense alvearia castrabuntur; more, quo dictum est. quæ tamen oportet inspicere, &, si abundantia est, demere: si mediocritas, partem mediam relinquere pro hiemis inopia: si vero sterilitas apparet in cellis, nil prorsus auferre. Mellis vero & ceræ superius est demonstrata confectio.

XIV. Ne lecta præteream, quæ Græci sua fide media de condiendi vini genere disputarunt, demonstrare curavi: qui vini naturam tali ratione discernunt, & hanc in eo volunt esse distantiam, ut, quod dulce est, gravius dicant; quod album, & aliquatenus salsum, convenire vesicæ; quod croceo colore blanditur, digestionis accommodum; quod album & stypticum, prodesse stomacho laxiori; transmarinum, pallorem facere, & tantum sanguinem non creare; uvis nigris fieri forte, rubeis suave, albis vero plerumque mediocre. In condiendo ergo vino aliqui Græcorum mustum decoctum ad medietatem vel tertiam partem vino adjiciunt. Alii Græci ita jubent, aquam marinam mundam de puro & quieto mari, quam anno ante compleverint, reservari: cujus talem esse naturam, ut & salsedine

vel amaritudine per hoc tempus careat & odore ;
 & dulcis fiat ætate. ergo ejus octogesimam partem
 musto admiscant, & gypsi quinquagesimam. post
 tertiam deinde diem fortiter commovent, ac pol-
 licentur non ætatem solum vino, sed splendorem
 quoque coloris afferre. Oportet autem nona qua-
 que die vinum moveri atque curari : vel si tardius,
 undecima. frequens enim respectus faciet judicare,
 utrum vendenda sit species, an tenenda. Quidam
 refinæ siccæ tritæ uncias tres dolio immergunt &
 permovent, & vina diuretica sic fieri posse persua-
 dent. Mustum vero, quod per pluvias frequentes
 leve est, sic curari debere jusserunt, quod probari
 gustu ipsius poterit. Omne mustum decoqui jubent,
 donec pars ejus vicesima possit absumi : melius quo-
 que fieri, si centesimam partem gypsi adjicias. La-
 cedæmonii vero, eo usque decoquere, donec vini
 quinta pars pereat ; & quarto anno usus ministra-
 re. Suave vinum de duro fieri docent, si ordeacei
 pollinis cyathos duos simul cum vino subactos mit-
 tas in vini vasculo, & hora una ibi esse patiaris.
 Aliqui fæces vini dulcis admiscant. aliqui addunt
 glycyrrhizæ siccæ aliquantulum, & utuntur, cum
 diu vasorum commotione miscuerint. Vinum quo-
 que intra paucos dies optimi odoris effici, si baccas
 myrti agrestis montanas, siccas & tuntas mittas in
 cadum, & decem diebus requiescere patiaris : tunc
 coles & utaris. Vitis etiam flores arbuſtivæ colle-
 ctos in umbra siccare curabis. Tunc diligenter tun-
 sos & cretos habebis in vasculo novo, &, cum vo-
 lueris, tribus cadis unam floris mensuram, quam

Syri chœnicam vocant, adjicies, & superlines do-
 lium, & sexta vel septima die aperies & uteris. Vi-
 num fieri ad potandam suave ita dicunt : Fœniculi
 vel saturejæ singulorum congruum modum vino
 immergi atque turbari, vel fructum, quem duæ nu-
 ces pineæ produserint, torrefactum & linteo liga-
 tum mitti in vasculo, ac superliniri, & usui esse
 quinque diebus exactis. Vinum autem velut vetus
 effici de novello, si amygdala amara, absinthium,
 pini frugiferi gumen, fœnum Græcum simul fran-
 gas, quantum sufficere æstimaris, & pariter tun-
 das, & ex his unum cyathum per amphoram mit-
 tas, & magna vina conficies. Si vero senseris pec-
 catura, huic confectiioni aloen, myrrham, croco-
 magma, singula modis æqualibus tunsa & in pulve-
 rem redacta cum melle miscebis, & uno cyatho
 unam amphoram condire curabis. Anniculum quo-
 que vinum, ut longam simulare videatur ætatem,
 meliloti unciam unam, glycyrrhizæ uncias tres,
 nardi celtici tantundem, aloes epatices uncias duas
 tundis & cernis, & in sextariis quinquaginta co-
 chlearia sex reconde, & vas ponis in fumo. In al-
 bum colorem vina fusca mutari [asserunt,] si ex
 faba lomentum factum vino quis adjiciat, vel ovo-
 rum trium lagoenæ infundat alborem, diuque com-
 moveat, sequenti die candidum reperiri : quod si
 ex Asra pisa lomentum adjiciatur, eadem die posse
 mutari. Vitibus quoque hanc esse naturam, ut alba
 vel nigra si redigantur in cinerem, vinoque adjici-
 antur, ei unamquamque formam sui coloris im-
 ponere, ut ex nigra fuscum, candidum vero redda-

tur ex alba; ea ratione scilicet, ut combusti farmenti cineris modii unius mensura mittatur in dolio; quod habebit amphoras x, & triduo sic relictum post operiatur ac lutetur: album, vel (si ita visum fuerit) nigrum reperiri quadraginta diebus exactis. Vinum quoque asserunt ex molli forte sic fieri: Altheæ, hoc est, ibisci, folia vel radices, aut ejus caulem tenerum decoctum mitti, aut gypsum, aut ciceris cotulas duas, aut cupressi pilulas tres, aut buxi folia, quantum manus ceperit, aut apii semen, aut cinerem farmentorum, cui vis flammæ corpus reliquit exile, omni soliditate detracta. Vinum vero eadem die ex austero limpidum atque optimum fieri, si grana piperis decem, pistacia viginti, adjecto modico vino, simul conteras, & in fex vini sextarios mittas, diu omnibus ante commotis, tunc requiescere patiaris, & coles usui mox futurum. Item sæculentum statim limpidum reddi, si vii pini nucleos in unum vini sextarium mittas, diuque commoveas, & paululum cessare patiaris: mox sumere puritatem, colarique debere, & in usum referri. Item (quod Cretensis oraculum Pythii Apollinis monstrasse memoratur) fieri sic candidum, & sumere vetustatis saporem, si squinanthos uncias quatuor, aloes epaticæ uncias quatuor, mastici optimi unciam unam, cassiæ fistulæ unciam unam, piperis unciam unam, spicæ Indicæ semunciam, myrrhæ optimæ unciam unam, thuris masculi non rancidi unciam unam: tundis universa, & in tenuissimum pulverem cribro excutiente deducis. Cum vero mustum ferbuerit, despumabis, & omnia uva-

rum grana, quæ fervor in summum rejecit, expelles. Tunc gypsi triti atque cribrati tres Italicos sextarios mittis in vini amphoras decem, prius tamen partem quartam vini condiendi in alia vasa transfundes, & ita gypsum adjicies, & dolium viridi ac radicata canna per biduum fortiter agitabis. tertia vero die, ex supra scriptis pulveribus quaterna cochlearia completa modestius in denas vini amphoras mittes, & vini, sicut supra dictum est, quartam partem, quam alibi diffuderas, superadjicies, & dolium replebis, & item diu agitare curabis, ut specierum vis omne musti corpus inficiat. tunc operies atque oblinies, relicto brevi foramine, quo æstuantia vina suspirent. Sed exemptis quadraginta diebus, & hoc spiraculum claudis, & deinde, ut libuerit, gustas. Illud memento servare præ ceteris, ut, quoties vinum movetur, investis puer hoc, aut aliquis satis purus efficiat. Linimentum quoque dolii non gypso, sed farmentorum cinere debebis inducere. Item vinum, quod salutare contra pestilentiam sit, & stomacho profit, fieri hoc genere fertur: In optimi musti metreta una, antequam ferveat, tunc absinthii octo uncias linteo involutas demittes, & exactis XL diebus curabis auferre. id vinum refundis lagenis minoribus, & uteris. Nunc condiunt, primo amne musti spumantis egesto, quibus moris est gypso vina medicari. Sed si natura lenius vinum est, & saporis humecti, in congiis centum, duos gypsi sextarios misisse sufficiet. Quod si vinum nascitur virtute solidius, medietas abunde prædictis poterit satis esse mensuris.

XV. Nunc rosatum sine rosa facies sic: Folia citri viridia sporta palmea missa in multi nondum ferventis vase depones, & claudes, & exemtis quadraginta diebus melle addito, ad modum rosati, cum placebit, uteris.

XVI. Hoc mense omnia, quæ locis suis leguntur, ex pomis vina conficies.

XVII. [*De anomelli.*] Mustum de majoribus & egregiis vitibus post xx dies, quam levatum fuerit ex lacu, quantum volueris sumis, & ei mellis non dispumati optimi quintam partem, prius tritam fortiter, donec albescat, admisces, & agitabis ex canna radicata vehementer. Movebis autem sic per dies xl continuos, vel quod est melius, quinquaginta, ita ut cum moveris, mundo linteo tegas, per quod facile confectio æstuabunda suspiret. Post dies autem quinquaginta, munda manu purgas quodcunque supernatabit, & in vasculo gypso diligenter includis, & ad verustatem reservas. Melius tamen si in minora & picata vascula proximo vere transfundas, & gypsata diligenter operias, & in terrena & frigida cella recondas, vel arenis fluvialibus, vel eodem solo, vascula ex aliqua parte submergas. hoc nulla vitatur ætate, si tam diligenter effeceris.

XVIII. Nunc defrutum, carœnum, sapatam conficies. Cum omnia uno genere conficiantur ex musto, modus his & virtutem mutabit, & nomina. Nam defrutum a defervendo dictum, ubi ad spissitudinem fortiter despumaverit, effectum est. Carœnum, cum tertia perdit, duæ partes remanserint. Sapa, ubi ad tertias redacta descenderit; quam ta-

men meliorem facient cydonia simul cocta, & igni supposita ligna ficulnea.

XIX. Passum nunc fiet ante vindemiam, quod Africa fœvit univēsa conficere pingue atque jucundum, & quo ad conditum, si utaris mellis vice, ab inflatione te vindices. Leguntur ergo uvæ passæ quamplurimæ, & in fiscellis clausæ junco factis aliquatenus rariore contextu, virgis primo fortiter verberantur. Deinde ubi uvarum corpus vis contusionis exsolverit, cochleæ supposita sporta comprimitur. Hinc passum est, quidquid effluerit, & conditum vasculo, mellis more, servatur.

XX. [*De cydonite.*] Abiecto corio mala cydonia matura in brevissimas ac tenuissimas particulas recides, & projicies durum, quod habetur interius. dehinc in melle decoques, donec ad mensuram mediam revertatur, & coquendo piper subtile consperges. Aliter: Succi cydoniorum sextarios duos, aceti sextarium unum semis, & mellis duos sextarios miscebis, & decoques, donec tota permixtio pinguedinem puri mellis imitetur. Tunc triti piperis atque zinziberis binas uncias miscere curabis.

XXI. [*De fermento musteorum servando.*] Ex novo tritico purgato farriculum facies, & ex musto [de] sub pedibus rapto curabis infundere, ita ut modio farris lagoenam musti adjicias: deinde sole ficcabis, & item similiter infundis ac ficas. Hoc cum tertio feceris, panes ex eo brevissimos admodum facies musteorum, & in sole ficcatos vasculis novis fideilibus recondis & gypsas. Pro fermento, quo tempore anni musteos facere volueris, hoc uteris.

XXII. Uvam passam Græcam sic facies. Melioris acini & dulcis & lucidi botryones in ipsa vite tor-
quebis, & patieris sponte inarescere, deinde subla-
tos in umbra suspendis, & uvam constrictam cum
ponis in vasculis, substernis pampinos sicco algore
frigentes, & manu comprimis, & ubi vas imple-
veris, item pampinos addis nihilo minus non ca-
lentes, & operculabis, ac statues in loco frigido
sicco, quem nullus fumus infestet.

XXIII. October Martium similibus umbris sibi
fecit æquari.

Hora	I	&c	XI	pedes	XXV
Hora	II	&c	X	pedes	XV
Hora	III	&c	IX	pedes	XI
Hora	IV	&c	VIII	pedes	VIII
Hora	V	&c	VII	pedes	VI
Hora	VI			pedes	V

PALLADII RUTILII
TAURI ÆMILIANI

DE

RE RUSTICA

LIBER XII.

I. **N**OVEMBRI mense triticum seremus & far, *satione legitima*, ac semente solemni. Jugerum utriusque seminis modis quinque tenebitur. Nunc & ordeum maturum adhuc seremus. In hujus principio fabam spargimus, quæ pinguissimum vel stercoratum desiderat locum, vel vallem, quam succus veniens a summitate, foecundet. Primo feritur, deinde proscinditur, & tunc sulcatur. occanda est large, ut tegi plurimum possit. Aliqui locis frigidis dicunt in fabæ satione glebas non esse frangendas, ut per eas gelicidiorum tempore possint germina obumbrata defendi. Satione ejus generis, sicut opinio habet, non foecundatur terra, sed minus læditur. nam Columella dicit, agrum frumentis utiliolem probari, qui anno superiore vacuus fuerit, quam qui calamos fabaceæ messis eduxit. Pingue jugerum sex modii occupant; mediocrem, amplius. Spisso bene **provenit**: macrum solum nebulosumque

non patitur. Curandum est præcipue, ut luna xv feratur, si adhuc ictum solis reperiçssa non sensit. Aliqui dicunt, quartamdecimam potius eligendam. Sanguine caponis Græci afferunt fabæ semina macerata herbis adversantibus non noceri. aqua pridie infusa citius nasci, nitrata aqua respersa cocturam non habere difficilem. Nunc feritur prima lenticula, sicut Februario mense narratum est. Hoc etiam toto mense poterit lini semen aspergi.

II. In hujus maxime [mensis] principio, possumus instituere nova prata, more, quo dictum est. Hoc etiam toto mense locis calidis & siccis, vel apricis, erit vitium celebranda positio. Nunc & propago jure ducetur, & locis frigidis novellas vites, & arborum plantas circumfodere atque operire conveniet, & ante Idus. Nunc mergus, hoc est, propaginis curvatura, post triennium, quam pressa fuerat, recidetur a vite.

III. Nunc ac deinceps vinea vetus, quæ in jugo est vel pergula, si robusto & integro trunco sit, ablaqueata sumo satietur, & angustius putata inter quartum & tertium pedem a terra viridissima parte corticis, acuto ferramenti mucrone feriatur, ac fossa frequentius incitetur. Nam, sicut asserit Columella, ex eo loco germen plerumque producit, & veniente vere fundit materiam, qua vitis reparatur antiqua.

IV. Nunc putatio autumnalis celebratur in vitibus & arboribus, maxime ubi invitamur tepore provinciæ: & putantur oliveta: & oliva, cum varia coeperit esse, colligitur, ex qua primum fiet

oleum, nam cum tota nigrescet, quod speciei merito posteravit, fundendi ubertate compenfat. Est utilis olearum putatio, ceterarumque arborum, si loci patitur disciplina, ut, decisis cacuminibus, rami fluentes per latera prona fundantur. Quod si regio insolens & incustodita contigerit, agendum prius toto arboris corpore ab inferiore parte purgato, ut altitudine animalium supergressa, modus transcendatur injuriæ, & arbor jam spatio suo tuta curetur.

V. Nunc etiam locis calidis ac siccis regionibus oliveta ponuntur, sicut Februario disputatum est. Amat hæc arbor arduo locorum situ mediocriter ab humore suspendi, scalpi assidue, lætaminis ubertate pinguescere, feracibus ventis clementer agitari. Hoc etiam mense oleis sterilibus, quæ supra dicta sunt, remedia faciemus. Nunc & corbes, & pali, & nidicæ bene fieri possunt. Etiam nunc locis temperatis, est laurini olei iusta confectio.

VI. Hoc mense allium bene feritur, & ulpicum terra maxime alba, fossa & subacta sine stercore. Sulcos in areis facies, & semina in locis altioribus pones IV digitis separata, neque altius pressa. Sarcubalis frequenter, inde plus crescent. Si capitatum facere volueris, ubi cœperit caulis prodire, proculca; succus revertetur ad spicas. Fertur, si luna sub terris posita feratur, & item sub terris luna latente vellatur, odoris foeditate cariturum. Vel paleis condita allia, vel fumo suspensa durabunt. Nunc & cepulla feri potest, & carduorum planta disponi, & armoracea feritur, & cunela.

VII. Hoc mense locis calidis, ceteris vero Januario Perfici ossa in pastinatis areis sunt ponenda, binis a se pedibus separata, ut, cum ibi plantæ excreverint, transferantur. Sed ossa ponantur acumine deorsum verso, & non amplius quam duobus aut tribus digitis obruantur. ossa vero, quæ ponenda sunt, aliqui siccata prius paucis diebus cineris mixtione terra soluta in qualis reservant. Ego vero usque ad ferendi tempus sine ulla cura sæpe servavi. Locis quidem qualibuscunque proveniunt. sed & pomis & frondibus, & durabilitate præcipua sunt, si cœlum calidum, solum arenosum & humidum sortiantur: frigidis vero, & maxime ventosis, nisi objectu aliquo defendantur, intereunt. Dum tenera sunt germina, sæpe herbis circumfossa liberentur. Bimam plantam recte transferemus scrobe brevi. Nec a se longe statuendæ sunt, ut invicem se a calore solis excusent. Ablaqueandæ sunt per autumnum, & suis stercorendæ foliis. Putanda Perficus in autumno est, ut arida & putrida tantum virgulta tollantur: nam si quid viride reseceamus, arefcit. Languenti arbori veteris vini fæces aquæ mixtas oportet infundi. Affirmantibus Græcis Perficus scripta nascetur, si ossa ejus obruas, & post dies VII, ubi patefieri cœperint, apertis his nucleos tollas, & his cinnabari, quod libebit, inscribas. Mox ligatos simul cum suis ossibus obruas diligentius adhærētes. [Gēnera eorum sunt hæc, duracina, præcoqua Perfica, Armenia.] Si hæc arbor ardore solis inarescit, frequenti aggestione cumuletur, vespertino juvetur humore, objectis de-

sendatur umbraculis. Juvat in ea & spodium serpentis appendi. Nunc jam contra pruinas sterces ingeratur Perfico, vel fæces vini cum aqua permixtæ, vel, quod magis prodest, aqua, in qua faba decocta est. Si vermes Perficus patitur, cinis eos amurcæ mixtus exstinguit, vel bovis urina cum aceti tertia parte confusa. Si poma caduca sunt, nudatæ radici ejus, vel trunco, lentisci aut terebinthi cunens affigitur, vel terebratæ in medio, palus salicis imprimetur. Si poma rugosa creabit, aut putrida, circa unum truncum cortex recidatur, & cum inde modicus humor effluerit, argilla vel paleato luto plaga retegatur. Magna poma Perficus affert, si florenti per triduum ternos sextarios caprini lactis ingesseris. Contra vitia Perfici proficit spartum ligatum, vel sparteâ suspensa de ramis. Mense Januario vel Febuario locis frigidis, Novembri calidis Perficus inferatur, maxime circa terram surculis plenioribus, & prope arborem natis. nam cacumina vel non tenebunt, vel diu durare non poterunt. Inferitur in se, in amygdalo, in pruno: sed Armenia vel præcoqua prunis, duracina amygdalis melius adhærescunt, & tempus ætatis acquirunt. Mense Aprili vel Majo locis calidis, in Italia vero utroque exeunte, vel Junio Perficus inoculari potest, quod emplastrari dicitur præciso super trunco, & emplastratis pluribus gemmis, more, quo dictum est. Perficus rubescit, si platano inserta figatur. Duracina servantur, condita muria & oxymelle, vel detractis ossibus ficorum more in sole siccantur ac pendent. Item sæpe vidi, detractis ossibus dura-

cina melle condiri, & saporis esse jucundi. Item bene servantur, si umbilicum pomi gutta picis calentis oppleveris, ut sic sapæ innatare cogantur vase concluso. Pinus creditur prodesse omnibus, quæ sub ea seruntur. Pinum seremus nucleis suis, calidis & siccis regionibus mense Octobri vel Novembri; frigidis & humidis Februario vel Martio. amat locum gracilem, sæpe maritimum: inter montes & saxa vastior & procerior invenitur: ventosis & humidis, arborum fiunt incrementa lætiora. Sed sive montes velis conferere, seu spatia quæcunque, hæc huic generi deputabis, quæ alteri utilia esse non possunt. Exarabis ergo ea loca diligenter, atque purgabis, & frumenti more semen asperges, ac levi sarculo curabis operire: nec enim plus quam palmo debet abscondi. defendenda est tenera arbor a pecore, ne calcetur invalida. proficiet, si nucleos aqua ante triduum macerabis. Aliqui dicunt, fructum pineum translatione mitescere: sed plantas hoc modo procurant, ut prius multa semina in caliculis terra & fimo repletis obruant, quæ ubi processerint, relicto eo, quod solidius est, auferunt alia: ubi justum cœperit incrementum, trimam plantam cum ipsis caliculis transferunt, quibus fractis in scrobe indulgent radicibus largitatem. terræ tamen equæ stercus admiscet, facientes straturam alterno ordine subinde crescentem. Servandum est tamen, ut radix ejus, quæ una & directa est, usque ad summitatem suam possit integra & illæsa transferri. Putatio novellas pini arbores tantum promovet, (quod expertus sum) ut quæ

speraveras incrementa, duplicentur. Nuces pinæ
 & usque in hoc tempus in arbore esse possunt, &
 maturiores legentur. prius tamen legendæ sunt,
 quam patescant. Nuclei nisi purgati durare non pos-
 sunt. tamen aliqui in vasis fictilibus novis & terra
 repletis, cum testis suis missos asserunt custodiri.
 Pruna si ossibus serantur autumno, mense No-
 vembri solo putri & subacti duobus palmis obruan-
 tur. Ossa eadem ponantur & mense Februario. Sed
 tunc prius lixivio sunt maceranda per triduum, ut
 cito germinare cogantur. Ponuntur & plantis, quas
 sumemus ex codice mense Januario exeunte, vel
 Februario circa Idus, radicibus fimo oblitis. Gau-
 dent loco læto & humido: cœlo tepido melius pro-
 feruntur, tamen queunt & frigidum sustinere. Lo-
 cis lapidiosis & glareosis si juvantur lætamine, ex-
 cufant, ne poma caduca & vermiculosa nascantur.
 Exstirpandæ sunt soboles a radice, exceptis re-
 stioribus, quæ servabuntur ad plantas. Si languida
 pruni arbor est, amurca cum aqua æqualiter tem-
 perata radicibus debet infundi, vel bubulum lo-
 tium solum, vel humanum vetus cum duabus aquæ
 partibus mixtum, vel cineres ex furno, maxime
 sarmentorum. Si poma decurrant, oleastri epiorum
 terebratæ insige radici. Vermes ejus atque formi-
 cas, rubrica cum pice liquida si adlinatur, extin-
 guet: sed modestius propter arboris noxam, ne
 idem faciat remedium, quod venenum. Juvatur fre-
 quenti humore, & assidua fossione. Mense Martio
 extremo prunus inseritur melius trunco fisso, quam
 cortice, vel mense Januario, antequam incipiat gu-

men lacrimare. Inferitur in se, & Persicum recipit, vel amygdalum, vel malum, sed eam degenerem reddit & parvam. Pruna siccantur in sole per crates loco ficcioze disposita. Hæc sunt, quæ Damascena dicuntur. Alii in aqua marina, vel [in] muria fervente recens lecta pruna demergunt, & inde sublata, aut in furno tepido faciunt, aut in sole ficcari. Castanea feritur & plantis, quæ sponte nascuntur, & semine. sed quæ plantis feritur, ita ægra est, ut biennio de ejus vita sæpe dubitetur. Serenda est ergo ipsis castaneis, hoc est seminibus suis, mense Novembri & Decembri, item Februario. Eligendæ sunt castaneæ ad ponendum recentes, grandes, maturæ: quas si Novembri mense seramus, facilem se præsentia fructus ipsius præstat. Si vero Februario ponamus, ut usque tunc durent, ita faciendum est: In umbra castaneæ siccantur expansæ: tunc in angustum & ficcum locum translata cumulum faciunt, & eas omnes fluvialis arena diligenter operiat. post dies xxx eas remota arena in aquam frigidam mittis. quæ sanæ sunt, merguntur: supernatat quæcunque vexata est. item quas probasti, similiter obrues, & post xxx dies æque probas. hoc cum tertio feceris, usque ad veris initium, serere debes, quæ manserint illibata. Aliqui in vasculis fervant, arena pariter missa. Amant solum molle & solutum, non tamen arenosum. in sabulone proveniunt, sed humecto: nigra terra illis apta est, & carbunculus, & tofus diligenter infractus: in spisso agro & rubrica vix provenit: in argilla & glarea, non potest nasci: dili-

git cœli flatum frigidum, sed & tepidum non recusat, si humor assenserit: delectatur clivis & opacis regionibus, ac maxime in Septemtrionem versis. Pastinari ergo locus debet, qui huic destinatur arbusculo, altitudine pedis unius semis, vel duorum, vel totus; aut sulcis in ordinem destinatis, aut certe aratris resolvi hinc inde findentibus: qui fimo satius, ac redactus in pulverem, castanearum semen accipiat non amplius pedis dodrante demersum. Unicuique semini propter notam furculus debet affigi. ipsa semina singulis locis simul terna vel quina ponantur, & inter se quatuor pedum spatio separentur. Quibus transferre placuerit, bimas plantas transferre debebunt. Locus tamen deductoria liquoris accipiat, ne humor insidens limo germen extinguat. Cui placet, potest castaneæ in propaginem ducere ima virgulta, quæ in radice nascuntur. Novum castanetum circumfodi debet assidue. Mense Martio & Septembri, incrementum majus acquirit, si putationibus adjuvetur. Castanea inseritur, sicut probavi ipse, sub cortice mense Martio vel Aprili, tamen genere utroque respondet. Potest & inoculari. Inseritur in se, & in salice, sed ex salice tardius maturat, & fit asperior in sapore. Castaneæ servantur vel in cratibus dispositæ, vel intra sabulonem, ne invicem tangantur immerse; vel in vasculis fictilibus novis conditæ, & loco fictiore defossæ; vel inclusæ virgeis ex fago receptaculis, & lutatæ, ut spiracula non relinquant; vel ordeï paleis minutissimis obrutæ, vel palustri ulva figuratis densioribus sportis reclusæ. Hoc mense locis calidis ac

ficcis regionibus agrestium pirorum plantas ponimus, quas postea possumus inferere, & malorum, vel mali Punici, & cydonii, & citri, & mespili, fici, forbi, siliquæ, & plantas agrestis cerasi, post inferendas, & mori taleas, & amygdali semina, & nuces juglandes, si in feminariis, quo dictum est more, pangantur.

VIII. Hujus mensis initio apes ex tamarisci floribus, reliquisque silvestribus mella conficiunt: quæ auferenda non sunt, quia servantur hiberno. Eodem mense fordibus liberandi sunt alvei, quia tota hieme eos movere aut aperire non decet. Sed hæc die aprico tepidoque facienda sunt, & pennis maxime avium majorum, quæ habent rigorem, vel aliquo simili omnia interiora mudentur, quo manus non valebit attingere. Tum rimas omnes, quæ sunt extrinsecus, luto & fimo bubulo mixtis linamus: & insuper genestis vel aliis tegumentis similitudinem porticus imitemur, ut possint a frigore & tempestate defendi.

IX. Locis calidis & apricis vites, quæ fructu carent, fronde luxuriant, & pauperiem foetum compensant ubertate foliorum. nunc putare pressius conveniet: frigidis vero mense Febuario. Si permanebit hoc vitium, circumfossas arena fluviali, vel cinere debemus aggerare. Quidam lapides inferunt inter flexuosa radicum.

X. Hisdem temporibus & locis vitem, quæ sterilis fuerit, Græci ita præcipiunt esse curandam. Trunco ejus fisso lapidem asserunt includendum, & ibi urinæ veteris humanæ quatuor cotulas circa

truncum debere suffundi, ut ad radices instillatio ipsa descendat. Tunc adjiciendum terra lætamen admixta, & circa radices solum omne vertendum.

XI. Quamvis mense Februario sint conferenda rosaria, tamen locis calidis, apricis, atque maritimis hoc etiam mense poterimus instituere rosaria. quæ si indigus plantarum volueris ex paucis virgulis habere copiosa, quaternorum digitorum furculos gemmantes cum geniculis suis debebis excidere, [&] in modum propaginis sternere, [&] stercore ac rigationibus adjuvare: ubi anni ætatem compleverint, pedis spatio inter se transferre disjunctos, atque ita solum, quod huic generi deputabis, implere.

XII. Græcis asserentibus, ut uvam serves in vite usque ad veris initia, circa ipsam vitem, quæ fructu plena est, loco umbroso scrobem fodies, altitudine trium pedum, latitudine duorum, & mittis fabulonem, & ibi calamos figis, in quibus retorquebis assidue sarmenta fructibus plena, & illæsis botryonibus alligabis, ut solum non contingant, & cooperies, ut imber eo penetrare non possit. Item Græcis docentibus uvas in vite, aut poma in arbore si diu servare volueris, vasculis clausa fictilibus ab ima parte pertusis diligenter a summo testa suspende, quamvis poma & gypso cooperta in longam servantur ætatem.

XIII. Hoc mense agnorum prima generatio est. sed agnus statim natus uberibus maternis admovendus est. manu prius tamen exiguum lactis, in quo spissior est natura, mulgendum est, quod pa-

flores colostram vocant : namque hoc agnis, nisi auferatur, nocebit. Ac primo per biduum natus cum matre claudatur. tunc sæptis obscuris servetur & calidis : ita secluso parvulorum grege matricem mittantur in pascua. Sufficiet autem, priusquam procedant matricem mane, & cum saturæ revertuntur ad vesperam, agnis ubera haurienda permittere. qui donec firmentur, intra stabulum fursuribus vel Medica herba, vel, si est copia, farina ordeï pascantur ingesta, donec conceptum paulisper robur ætatis, pascuum matribus possint habere commune. Pascua ovillo generi utilia sunt, quæ vel in novallibus, vel in pratis siccioribus excitantur : palustria vero noxia sunt, silvestria damnosa lanatis. Salis tamen crebra conspersio, vel pascuis mixta, vel canalibus frequenter oblata, debet pecoris levare fastidium. Nam per hiemem, si penuria est fœni, vel palea, vel vicia, vel facilius victus ulmi servatis frondibus præbeatur, aut fraxini. Æstivis mensibus pascantur sub lucis initio, cum graminis teneri suavitatem roris mixtura commendat. quarta hora calescente potus puri fluminis aut putei præbeatur, aut fontis. medios solis calores vallis aut arbor umbrosa declinet. deinde ubi flexo jam die ardor infringitur, & solum primo imbre vespertini roris humescit, gregem revocemus ad pascua. Sed Canicularibus & æstivis diebus ita pascendæ sunt oves, ut capita gregis semper avertantur a solis objectu. Hieme autem vel vere nisi resolutis gelicidiis ad pascua prodire non debent : nam pruinosa herba huic generi morbos creabit. ac tunc semel

adaquare sufficiet. Græcas oves, sicut Afianas, vel Tarentinas, moris est potius stabulo nutrire, quam campo, & pertusis tabulis solum, in quo claudentur, insternere : ut sic tuta cubilia, propter injuriam pretiosi velleris, humor reddat elabens. Sed tribus, per annum totum, diebus aprico die lotas oves ungere oleo oportebit, & vino. Propter serpentes, qui plerumque sub præsepibus latent, cedrum, vel galbanum, vel mulieris capillos, aut cervina cornua frequenter uramus. Nunc hirci admittendi sunt, ut foetum primi veris fovere possit exortus. Sed caper eligendus [est,] cui sub maxillis duæ videntur pendere verruculae, magni corporis, crassis cruribus, brevi plenaque cervice, auribus flexis & gravibus, parvo capite, nitido, spisso & longo capillo. Ad ineundas feminas & ante anniculum congruus, non autem durat ultra sexennium. Capella similis corporis, sed magnis uberibus est eligenda. Non tamen ita multæ capræ, ut oves una statione claudantur, quam luto & stercore carere conveniet. Hoedis supra lactis abundantiam, edera & arbuti & lentisci cacumina sunt sæpe præbenda. Trimæ educare optime possunt; quod teneriores matres generant, transigendum est. sed ultra octo annos servandæ non sunt matricæ, quia genus hoc longiore sterilefcit ætate.

XIV. Hoc tempore glandis legendæ ac servandæ cura nos excitet; quod opus femineis ac puerilibus operis celebrabitur facile more baccarum.

XV. Nunc materies ad fabricam cædenda est, cum luna decrefcit. Sed arbores, quæ cædentur,

usque ad medullam securibus recisas aliquamdiu stare patieris, ut per eas partes humor, si quis in venis continetur, excurrat. utiles autem sunt hæ maxime: abies, quam Gallicam vocant, nisi perluatur, levis, rigida, & in operibus ficcis perenne durabilis. Larix utilissima, ex qua si tabulas suffigas tegulis in fronte atque extremitate tectorum, præsidium contra incendia contulisti. neque enim flammam recipiunt, aut carbones creare possunt. Quercus durabilis, si terrenis operibus obruatur, & aliquatenus palis. *Æsculus* ædificiis & rîdicis apta materies. Castanea mira soliditate perdurat in agris, & testis, & operibus ceteris intestinis, cujus solum pondus in vitio est. Fagus in sicco utilis, humore corrumpitur. Populus utraque, & salix, & tilia, in sculpturis necessariae. Alnus fabricæ inutilis, sed necessaria, si humidus locus ad accipienda fundamenta palandus est. Ulmus & fraxinus si ficcentur, rigescunt, ante curvabiles, catenis utiles habentur. Carpinus utilissima. Cupressus egregia. Pinus nisi in ficcitate non durans, cui contra celerem putredinem comperi in Sardina hoc genere provideri, ut excisæ trabes ejus, aut in piscina qualibet anno toto mersæ laterent, post operi futuræ; aut arenis obruerentur in litore, ut aggestionem, qua testæ essent, alternis æstibus reciprocans fluctus allueret. Cedrus durabilis, nisi humore tangatur. Quæcunque autem ex parte meridiana cæduntur, utiliores sunt: quæ vero ex septemtrionali, proceriores, sed facile vitiantur.

XVI. Hoc mense locis ficcis, calidis, & apricis

maiores arbores transferemus truncatis ramis, illatis radicibus, multo stercore & rigationibus adjuvandas.

XVII. Græci in conficiendi olei præceptis ista jusserunt. tantum legendum esse olivæ, quantum nocte veniente possimus exprimere. molam primo oleo debere leviter esse suspensam. ossa enim confracta fordescunt: quare de solis carnibus sit prima confectio. [& de] salignis canistros fieri debere virgultis, quia genus hoc oleum dicitur adjuvare. Nobilius erit, quod sponte defluxerit. Sales deinde ac nitrum jubent novo oleo misceri, ut hæc res spissitudinem ejus absolvat: deinde cum amurca subfederit, oleum purum, xxx diebus exactis, in vitrea vasa transferri. secundum, simili disciplina fieri, sed mola fortiore quassari.

XVIII. Oleum primum Liburnico simile fieri asserunt Græci, si in optimo viridi [oleo] inulam siccam & lauri folia & cyperum, omnia simul tusa, & subtiliter creta permisceas cum salibus torrefactis ac tritis, & diu oleo injecta perturbes, deinde tribus aut aliquanto amplius [decursis] diebus, cum quieverit, utaris.

XIX. Si sordet oleum, frictos & adhuc calentes sales injici jubent, & diligenter operiri. ita mundum reddi post tempus exiguum.

XX. Si fuerit odoris horrendi, virides olivas sine ossibus tundi, & in olei metreta choenicas duas mitti. si baccae defuerint, caules tenerrimos oleæ similiter esse tundendos. Nonnulli utraque permiscant, adjecto etiam sale. sed omnia intra linteum

clausa suspendunt, atque ita in vas olei demittunt, postea tribus diebus exemptis auferunt, & oleum in alia vasa transfundunt. Quidam mittunt vetustum laterem torrefactum. plerique ordeaceos panes breviter figuratos, & raro linteo involutos mergunt, & novos subinde permutant: ubi hoc bis aut tertio fecerint, sales mittunt, & in alia vasa translatum per paucos dies subsidere patiuntur. Quod si aliquod animal forte deciderit, & oleum putredine ac nidore vitiaverit, jubent Græci coriandri manipulum in olei metreta suspendi, atque ita paucis diebus manere. si nihil de nidore decusserit, mutandum est coriandrum, donec superetur hoc vitium. Sed maxime proderit, post senos dies in vasa munda transferre; melius, si acetum ante vexerunt. Quidam solum Græci semen siccum tritumque permiscent, vel incensos oleaginos carbones in ipso oleo frequenter extinguunt. Si acerbus odor fuerit, uræ excrementa, quæ Græci *γῆρα* vocant, præcipiunt, tusa & in massam redacta mersari.

XXI. Oleum rancidum Græci afferunt sic posse curari. Albam ceram mundo & optimo oleo resolutam, & adhuc liquentem mitti in oleo jubent. tunc sales frictos calentes addi, operiri, atque gypsari. sic fieri, ut oleum purgetur sapore & odore mutato. oleum tamen omne in terrenis locis esse servandum, & eam ejus esse naturam, ut sole vel igne purgetur, vel aqua ferventi, si simul misceantur in vasculo.

XXII. Hoc etiam mense olivas condierimus. Harum genera sunt diversa. Colymbades olivæ fiunt

fide Alternis cratibus olivarum pulejum spargis, & mel, & acetum, & sales modice, stratura intercedente, suffundes. Item sternes olivas supra furculos foeniculi vel anethi, sive lentisci, & ramulis olivæ subditis, aceti heminam & muriam superfundis, & has constructiones usque ad vasculi plenitudinem patieris insurgere. Aliter. Electas olivas muria maturabis, post XL dies muriam fundis universam: tunc duas defruti partes, aceti unam, mentam minute incisam vasculo adjicies, & olivis replebis, ut justa infusione liquor supernatet. Aliter. Olivas manu lectas, una nocte integra, in balnei vapore esse patieris, tabulæ vel crati superpositas: mane balneis exemptas salibus tritis consperges, & uteris: quæ non amplius, quam VIII dies poterunt custodiri. Aliter. Olivas illæsas primo mittis in muria: post dies XL levabis, atque intercides acuto calamo: & si dulciores habere volueris, duas sapæ partes, & aceti unam; si acriores, aceti duas, & sapæ unam debebis infundere. Aliter. Passi sextarium unum, cineris bene creti quantum manus utraque gestabit, vini veteris unum funiculum, & aliquantum cupressi foliorum: mixtis omnibus olivas infundis, inculcas, & subinde crustam faciendo saturabis, donec ad vasculorum summa ora pervenias. Aliter. Olivas, quas jacentes repereris, rugis contrahentibus crispas colligis, & salibus tritis resperfas expandis, donec sole inarescant. tunc substrato lauro alternas crates baccarum sæpius ordinabis: tunc defrutum cum satirejæ fasciculo duabus aut tribus undis fervere patieris: & postquam

tepuerit, supra compositas baccas refundes admixto fale paululo, & origani fasce coniecto, supra jus omne perfundes. Aliter. Lectas baccas ex arbore statim condies, rutam & petroselinum sternes inter spatia structionis, & subinde cyminati salis asper-
sione cumulabis. postremum mel. & acetum super-
fundes. novissime optimi olei quantumcunque mi-
scebis. Aliter. Legis olivas ex arbore nigras, & compositas muria diluis: tunc ollæ adjicis mellis partes duas, vini unam, defruti dimidiam, & ubi simul deferbuerint, deponis, ac permoves, & acetum misces: cum refrixerit, super olivas origani furculos sternis, & supra jus omne diffundes. Aliter. Olivas manu lectas cum pediculis aqua spargis tribus diebus: deinde mittis in muria, & post VII dies exemtas in vase adjicis cum musti & aceti æquis ponderibus. & impletum vas ita operies, ut aliqua spiramenta dimittas.

XXIII. Novembrem & Februarium ratio temporis per horas dierum fecit æquales.

Hora	I	&	XI	pedes	XXVII
Hora	II	&	X	pedes	XVII
Hora	III	&	IX	pedes	XIII
Hora	IV	&	VIII	pedes	X
Hora	V	&	VII	pedes	VIII
Hora	VI			pedes	VII

PALLADII RUTILII
TAURI ÆMILIANI

DE

RE R U S T I C A

LIBER XIII.

I. **D**ECEMBRI mense seruntur frumenta, triticum, far, ordeum: quamvis ordeï satio jam sera sit. Et faba circa septimontium feri potest. nam post exactam brumam male seminantur. Hoc etiam mense adhuc lini semen spargi poterit, usque [ad] VII Idus Decembris.

II. Nunc ad instituendas vites, sed post Idus pascua inchoemus effodere, sicut ante tractatum est. Et materiem bene hoc mense cædemus: palos quoque & corbes faciemus, & ridicas. Et locis frigidis oleum faciemus ex lauro, & myrti baccas atque lentisci in olei sui confectiōne quassabimus, & vinum myrtite, sicut dictum est ante, retingemus.

III. Hoc tempore serenda est lactuca, ut planta ejus Februario transferatur. Et jam nunc allium & ulpicum, & cepullæ, & sinapi, & cunela feri poterunt, disciplina & more, quo ante narratum est.

IV. Hypomelides poma sunt, ut Martialis asse-

rit, sorbo similia. mediocri arbore nascuntur, & flore candidulo. dulcedo huic fructui cum acuto sapore commixta est. feritur mense Decembri nucleis in vasculis positis. Mense autem Febuario hypomelidis planta, sed pollicis magnitudine robusta transfertur brevissimo scrobe, soluta terra, plurimo stercore. Sed munienda est, quia cito arefcit, si radices ejus ventus afflaverit. Terram qualemcunque non respuit. amat loca tepida, aprica, maritima, & sæpe saxosa. statum rigidum reformidat. inferi non potest, exigua durat ætate. Poma ejus aut in picatis & minutis urceolis, aut scrobe populi, aut in ollis inter uvas vinaceis obruta servabuntur.

V. Nunc rapa in partes minutas recisa, & leviter cocta, & tota die diligentius exsiccata, ne quid reservent humoris, & sinapi ex aceto, sicut moris est, temperato, mergere & condire curabimus, & repleta vasa claudemus, ac post aliquantos dies gustibus explorata, proferemus usuri. Quam rem Januario quoque & Novembri mense poterimus efficere.

VI. Nunc etiam, quibus litus in fructu est, ubi lunæ juvabit augmentum, quæ omnium clausorum maris animalium, atque concharum jubet incremento suo membra turgere, echini carnes salibus condire curabunt. quod solito more cōficitur. hanc quoque rem per omnes menses bene faciemus hibernos. Pernas etiam & lardum conficimus non solum mense hoc, sed omnibus, quos hiemalis algor adstringit. Tempore hoc per humiles silvas &

baccis foecunda virgulta ad turdos & ceteras aves capiendas laqueos expedire conveniet. hoc usque in Martium mensem tendetur aucupium.

VII. Decembrem Januario in horis causa dispar adjunxit, cum linea simili ille augeatur, iste decrescat.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIX
Hora	II	&	X	pedes	XIX
Hora	III	&	IX	pedes	XV
Hora	IV	&	VIII	pedes	XII
Hora	V	&	VII	pedes	X
Hora	VI			pedes	IX

PALLADII RUTILII
TAURI ÆMILIANI
DE
IN S I T I O N E
L I B E R
AD PASIPHILUM VIRUM DOCTISSIMUM.

HABES aliud indultæ fidei testimonium. Pro usura temporis hoc opus de arte insitionis adjeci. Sed quod volumina hæc ruris colendi serius, quam iusseras, scripta sunt, librarii manus segnior fecit, cujus ego tarditatem nunquam maligne æstimo. scio enim, quo frequenter inclinet argutia famulorum. malo operam ejus expectare potius, quam timere. Nescio, utrum commune sit dominis: mihi difficile contigit, in servilibus ingeniis invenire temperiem: ita sæpissime natura hæc vitiat commodum, si quod est, & miscet optanda contrariis. velocitas procurrit in facinus; segnities figuram benignitatis imitatur, & tantum recedit ab agilitate, quantum recessit a scelere. Diu tamen apud te pudorem meum distuli, sed hoc quasi bonus famulus feci. Verum nescio, si tuum ad has modo minutias inclinetur ingenium.

Grande erit, & par desiderio suo, quod studii tui
 quæret affectio. Et licet de his nugis favorabiliter
 sentias, ego meas opes æstimare non differo. Non
 est magni loci assibus intuendis oculos duxisse per
 pulverem, quia nescio quomodo notæ sunt quæ-
 dam maximarum personarum minuta compendia.

D E

I N S I T I O N I B U S

L I B E R X I V.

PASIPHILE, ornatus fidei, cui jure fatemur,
 Si quid in arcano pectoris umbra tegit,
 Bis septem parvos, opus agricolare, libellos,
 Quos manus hæc scripsit, parte silente pedum;
 Nec strictos numeris, nec Apollinis amne fluentes,
 Sed pura tantum rusticitate rudes, (5
 Commendas, dignaris, amas, & rustica dicta
 Affectu focii sollicitante colis.
 Nunc ideo modicum crescens fiducia carmen
 Obtulit, arbitrio lætificanda tuo. 10
 Est nostræ studium non condemnabile Musæ,
 Urbanum fari rusticitatis opus:
 Sub thalami specie felices jungere silvas,
 Ut soboli mixtus crescat utrinque decor:
 Connexumque nemus vestire affinis umbris, 15
 Et gemina partum nobilitare coma:
 Fœderibus blandis dulces confundere succos,
 Et lætum duplici fruge saporis al:

Quæ quibus hospitium præstent virgulta docebo,
 Quæ sit adoptivis arbor onusta comis. 20
 Ipse poli rector, quo lucida sidera currunt,
 Quo fixa est tellus, quo fluit unda maris,
 Cum posset mixtos ramis inducere flores,
 Et varia gravidum pingere fronde nemus,
 Dignatus nostros hoc insignire labores, 25
 Naturam fieri sanxit ab arte novam.
 Non segne officium nostræ reor esse Camœnæ,
 Aut operis parvi gratia fiet inops.
 Si velocis equæ pigro miscetur asello
 Ardor, ut in sterilem res cadat acta gradum, 30
 Fœcundumque genus productus deleat heres,
 Et sibi defectum copia prolis agat :
 Cur non arbor inops pinguescat ab hospite gemma,
 Et decus externi floris adepta micet ?
 Incipiam, quidquid veteres scripsere coloni, 35
 Sacraque priscorum verba labore sequar.
 PRINCIPIO multas species industria sollers
 Protulit, & doctam jussit inire manum.
 Nam quæcunque virens alienis frondibus arbor
 Comitur, his discit credita ferre modis. 40
 Aut nova discreto figuntur germina libro,
 Aut aliud summo robore fissa capit,
 Aut virideis oculos externi gemma tumoris
 Accipit, & lento stringitur uda sinu.
 Primus Echionii palmes se jungere BACCHI 45
 Novit, & externo tenditur uva mero.
 Nexilibus gemmis fœcundos implicat artus
 Vitis, & amplexum pascit adulta genus,
 Degenerisque comæ vestigia mitis inumbrat

LIB. XIV. DE INSITIONE. 213

Pampinus, & pingui curvat onusta Deo. 50
 Robora PALLADII decorat silvestria rami,
 Nobilitat partus bacca superba feros.
 Fœcundat sterilis pingues oleaster olivas,
 Et quæ non novit munera ferre docet.
 Germine cana PIRUS, niveos haud invida flores 55
 Commodat, & varium nectit amore nemus.
 Nunc rapit hirsutis horrenda fororibus arma,
 Et docet indomitas ponere tela puros.
 Nunc teretem pingui producit acumine malum,
 Fraxineasque novo flectit honore manus. 60
 Phyllida quin etiam grandi mitescere fructu
 Instituens, duræ dat sua membra cuti.
 Et steriles spinos, & inertem fœtibus ornum
 Dotat, & ignotum cogit amare decus.
 Hujus & immissi vertere cydonia rami, 65
 Pomaque confusus blanda creavit odor.
 Castaneæ sæptos aspro velamine fœtus
 Exuit, & placido pondere mutat onus.
 Mespilæque exarmat pugnacibus horrida membris,
 Et mala tranquillo cortice vota premit. 70
 Creditur in Libycis sua germina nectere ramis,
 Lætaque puniceo posse decore frui.
 PUNICA non alios unquam dignata saporis
 Mala, nec externis associata comis,
 Ipsa suas augent mutato semine gemmas, 75
 Et sibi cognato picta rubore placent.
 Insita proceris pergit con crescere ramis,
 Et sociam mutat MALUS amica pirum.
 Seque feros silvis hortatur linquere mores,
 Et partu gaudet nobiliore frui. 80

Spiniferas prunos, armataque robora sentes
 Levigat, & pulchris vestit adulta comis.
 Exiguam sorbum dulci distendere succo
 Novit, & ad cupidas flectere poma manus. 85
 Stipitibus gaudet nomen mutare salignis,
 Et gratum Nymphis spargere flore nemus.
 Robora thyrsifero platani concordia Baccho
 Foetibus instituit plena rubere novis.
 Illius insolitas miratur Persicus umbras,
 Populeæque ferunt candida dona comæ. 90
 Mespilus huic paret, lapidosaque viscera mutans
 Tenditur, & niveo plena liquore ruber.
 Pro sudibus foetis, & pro prægnantibus armis
 Castaneæ fulvum dant nova mala decus.
 Ipsa suos onerat meliori germine ramos 95
 PERSICUS, & pruno scit sociare genus.
 Imponitque leves in stipite Phyllidis umbras,
 Et tali discit fortior esse gradu.
 Cum præstet cunctis se fulva CYDONIA pomis,
 Alterius nullo creditur hospitio. 100
 Roboris externi librum aspernata superbit,
 Scit tantum nullo crescere posse decus.
 Sed propriis pandens cognata cubilia ramis,
 Stat, contenta suum nobilitare bonum.
 Æmula dura piri despecti mala saporis 105
 MESPILUS admisso germine tuta subit.
 Et geminis sese violentior inserit armis,
 Atque avidas terrent robora sæva manus.
 Nec non & CITREI patiuntur mutua rami
 Pignora, quæ gravido cortice morus alit. 110
 Pomaque pasturi blando redolentia succo

LIB. XIV. DE INSITIONE 215

Armatis mutant spicula nota piris.
 PRUNA suis addunt felicia germina membris,
 Donaque cognato corpore læta ferunt.
 Exarmat foetus, sed brachia roboris armat 115
 Castaneæ prunus iussa tenere larem.
 Affuescunt SILIQUÆ viridi mollescere succo,
 Et gremio pascunt cetera poma suo.
 Persuadet moris tetrum mutare colorem
 FICUS, & invasus dat sua jura comis. 120
 Se quoque miratur pingui grandescere succo,
 Et solitum gaudet vincere poma modum.
 Insignes foliis platanos, felicia mensis
 Brachia, gaudentes vitis honore comas,
 Ingrediens pingui se cortice maxima ficus 125
 Servat, & optatos implet adepta sinus.
 Mutua quin etiam MORIS commercia ficus
 Præstat, & oblatum robore germen alit.
 Fraxinus huic avidæ confert sua membra sorori,
 Et metuit foetus sparsa cruore novos. 130
 Proceras fagos, & poma hirsuta virentis
 Castaneæ, duris aspera mala comis
 Inficiens, monstrat piceo nigrescere partu,
 Et succo pascit turgida poma novo.
 Obsequitur moris blando terebinthus odore, 135
 Et geminis veniunt munera mixta bonis.
 SORBA suos partus merito majoris honestant
 Seminis, & pulchro curva labore nitent.
 Hæc arbos spinæ dueros mucronibus artus
 Exuit, ac libris mitibus arma tegit. 140
 Aureaque annexo miscere cydonia foetu
 Gaudet, & externi dona coloris amar.

216 PALLADII LIB. XIV. DE INSITIONE.

Inferitur lauro CERASUS, partuque coacto
 Tingit adoptivus virginis ora pudor.
 Umbrantes platanos, & iniquam robore prunum
 Compellit gemmis pingere membra suis. (145
 Populeasque novo distinguit munere frondes,
 Sic blandus spargit brachia cana rubor.
 PHYLLIS odoratos primævis floribus artus
 Discissi pruni cortice fixa tegit. 150
 Pomaque permutat velamine persica mixto,
 Duritiemque docet tegminis esse loco.
 In modicam tornat filiqua tendente figuram,
 Et frondes pulchro ditat odore feras.
 Castaneamque truce depulsis cogit echinis 155
 Mirari fructus levia poma sui.
 Quin & amygdaleos subeunt PISTACIA ramos
 Et debitum majus de brevitate petunt.
 Hæc & cognato cingens terebinthus amictu
 Nutrit adoptivis nobilitanda comis. 160
 Flumineam falicem fœcundant ardua membra
 Castaneæ, & multo pasta liquore vigent.
 Arbuteas frondes vastæ nucis occupat umbra,
 Pomaque sub duplici cortice tuta refert.
 Cetera, quæ sollers processu temporis usus 165
 Exprimet, exemplis instituere novis.
 Hæc sat erit tenui versu memorasse poetam,
 Quem juvat effossi terga movere soli.
 Carmina tu duros inter formata bidentes
 Aspera, sed miti rusticitate, leges. 170

VEGETII RENATI
ARTIS VETERINARIÆ

SIVE

MULOMEDICINÆ

LIBRI IV.

VEGETII RENATI
ARTIS VETERINARIÆ
SIVE
MULOMEDICINÆ

P R Æ F A T I O.

MULOMEDICINÆ apud Græcos Latinosque auctores non fuit cura postrema. Sicut enim animalia post hominem, ita ars veterina post medicinam secunda est. In equis enim ac mulis & adjumenta belli & pacis ornamenta consistunt. Sed quoniam minus dignitatis videbatur habere professio, quæ pecudum promittebat medelam; ideo minus splendidis exercitata, minus eloquentibus collata docetur in libros. Licet proxima ætate & Pelagonio non defuerit, & Columellæ abundaverit dicendi facultas. verum alter eorum cum rusticæ præcepta conscriberet, curas animalium levi admonitione perstrinxit: alter omiſſis signis causisque morborum tam magnæ rei fundamenta neglexit. Chiron vero & Abürtus, diligentius cuncta rimati, eloquentiæ inopia ac sermonis ipsius vilitate sordescunt. Præterea indigesta & confusa sunt omnia, ut partem aliquam curationis quærenti necesse sit errare per

titulos, cum eisdem passionibus alia remedia in capite, alia inveniantur in fine. Additur etiam, quod studio lucri quædam ita sunt compositæ potiones, ut pretium enorme contineant, & curæ taxatio animalis æstimationem prope videatur æquare: ut plerumque aut parci homines, aut certe prudentes, animalia sua canibus dedant, aut a damnosa curatione dissimulent. His & talibus rationibus invitatus, cum ab initio ætatis alendorum equorum studio flagrarem, hanc operam non invitus arripui, ut conductis in unum Latinis dumtaxat auctoribus universis, adhibitis etiam mulomedicis, & medicis non omissis (nam mulomedicinæ doctrina ab arte medicinæ non adeo in multis discrepat, sed in multis plurimisque consentit) in quantum mediocritas ingenii patitur, plene ac breviter omnia epitome congererem. Nam si laus prima medicorum est, genus ægritudinis in homine reperire, qui passionem suam & manu potest & voce signare, quanto magis in mulomedicina necessarium creditur genus ægritudinis nosse, cum mutum sit animal & non possit proprium indicare languorem, & ab imperitis ad opus aliquod laboremque cogatur, geminumque subeat ex morbo & fatigatione discrimen; aut certe neglectum inveterata ægritudine nequeat fero curari. Sic Mantuanus poeta divino ore testatur: *Morborum quoque te causas & signa docebo*. Absque dubio autem omnis cura vacabit, si genus passionis ignoretur. Ex inani persuasione illud generatur incommodum, ut honestissimus quisque erubescendum ac vile credat jumentorum nosse medi-

cinam. Primum nullius rei scientia vilis est. Nam cum humanæ vitæ conversatione aliud fugiendum, aliud vero sequendum; non est perfecta peritia, nisi quæ utraque cognoverit. Deinde, quis æstimet erubescendum talem peritiam, quæ damna submoveat? Nam sicut incolumitas jumentorum habet lucrum, ita eorum interitus asferre videtur incommodum. præsertim cum mancipia, quorum plebeja curatio non putatur sæpe vilioribus pretiis, quam equi vendantur aut muli. Postremo sive ad vehendos locupletes aptos, sive in circi contentione victores, sive in præliis, ut ita dixerim, probatissimos bellatores, acerrimum studium amoremque constat habere dominorum. Nec immerito voluptati natum animal aut saluti, gratiam meretur ab homine. Quis autem nosse curas jumentorum erubescendum putet, cum optima jumenta habere gloriosum sit? Quis vituperationi det, id posse curare, quod laudi ducitur possidere? Forsan ipsa opera mulomedicorum videtur abjectior, notitia autem curationis non solum honestissimis, sed etiam disertissimis convenit, ut provisione & ordinatione sollerti curatis animalibus, & damnis careant, & voluptatibus perfruantur. Sed alii morbi sunt, qui ea tantum animalia, quæ occupaverunt, vexant: alii etiam ab uno vel paucioribus, quæ peréunt, in plura, quæ pariter stabulantur vel aluntur, in totos sæpius greges sævissima contagione transmigrant, ut quamvis sanum animal intra breve tempus, alienæ ægritudinis afflante vicinia, repente depereat. Rectius est ergo eorum prius morborum & signa & causas præ-

dicere, curasque monstrare, qui quodam transitu pluribus nocent. nam adversus majora dispendia majorem sollicitudinem oportet impendi. Prima igitur jumentorum utilitas est domini, vel procuratoris, vel pastoris ipsius amor atque diligentia. Comes enim semper est affectionis industria: & incolumia cupimus, quæcunque diligimus. Domita animalia aut præsepibus aluntur, aut pastu: indomita latioribus nutriuntur in saltibus. Quotidie ergo, vel frequentissime speculari convenit habitum jumentorum. nam diligentibus morbus ipse se prodit.

E L E N C H U S

TITULORUM CAPITUM

L I B R I P R I M I.

- I. Quibus signis ægritudo animalium cognoscatur.
- II. Quot sint genera morborum.
- III. Signa morbi humidi.
- IV. Signa morbi aridi.
- V. Signa morbi subtercutanei.
- VI. Signa morbi articularis.
- VII. Signa morbi farciminofi.
- VIII. Signa morbi subrenalis.
- IX. Signa morbi elephantiasis.
- X. Cura morbi humidi.
- XI. Cura morbi aridi.
- XII. Cura morbi subtercutanei.
- XIII. Cura morbi articularis.
- XIV. Cura morbi farciminofi.
- XV. Cura morbi subrenalis.
- XVI. Cura morbi elephantiasis.
- XVII. Causæ & curæ generales morbi mallei.
- XVIII. Potio anniversaria physica.
- XIX. Compositio suffimentorum contra morbum malleum.
- XX. Alia compositio suffimentorum vehementior, ad lustranda animalia, quæ & fascinum tollit.
- XXI. De ratione flebotomi.
- XXII. Quæ diligentia adhibeatur in sanguinis detractioe.
- XXIII. Castrata animalia non deplenda.

224 INDEX CAPITUM

- XXIV. Admissum facientes non deplendos.
- XXV. In quibus passionibus & ex quibus locis sanguis sit auferendus.
- XXVI. De his, quibus sanguis in ungulam tollitur. Alias. Qui ungulam cogunt, vel ejecerint, quomodo sanguis tollatur.
- XXVII. De epistomicis, vulsis, colicis, strophosis, & qui morbo subrenali tenentur, unde sanguis tollendus sit.
- XXVIII. De ratione foci atque cauterii.
- XXIX. De passione & curis febrium.
- XXX. De lassitudine, quæ videtur febribus similis.
- XXXI. De febribus internis.
- XXXII. Si in auctumno febrierit.
- XXXIII. Si æstate febriat.
- XXXIV. Si hieme febriat.
- XXXV. Si ab indigestione febriat vel pletura.
- XXXVI. Si ex vulnere oris aut faucium febriat.
- XXXVII. De coactionibus, i. e. de nimia lassitudine.
- XXXVIII. Quæ genera ægritudinum ex coactione nascantur.
- XXXIX. De diversis passionibus ventris.
- XL. De aqualiculo, i. e. stomacho.
- XLI. De colo & coli dolore.
- XLII. Cura longanonis & ilei.
- XLIII. Causæ & curæ strophii.
- XLIV. De lumbricis, coxis, tineis & pediculis.
- XLV. De clysteriis ad curam lumbricorum & tinearum.
- XLVI. De calculosis jumentis.
- XLVII. De emphragma.
- XLVIII. De ileo.
- XLIX. De dolore ventris.
- L. De dolore coli.
- LI. De dolore vesicæ.
- LII. Cossi & lumbrici qua cura tollantur ad manum.
- LIII. De syncopatis & confixis.
- LIV. De his, qui sanguinem per nares emittunt.
- LV. De infestatione sanguinis.

- LVI. Quæ adhibenda est diligentia, ut animalia sana perdu-
rent.
LVII. Potio æstiva.
LVIII. Potio hiemalis.
LIX. Potio in auctumno & vere præbenda.
LX. Potio omni tempore necessaria.
LXI. De difficultate urinæ.
LXII. De stropho.
LXIII. De dorso curando.
LXIV. De potione probatissima diapente.

C A P I T A L I B R I I.

- I. De valetudinibus capitis.
II. De apptofo.
III. De frenetico.
IV. De cardiacis.
V. De rabiofo.
VI. Qua observatione curentur cyclo animalia. at unum
exemplariorum habebat, cibo.
VII. De cerebro commoto.
VIII. De capitis dolore.
IX. De distentionibus.
X. De apptofo.
XI. De rabiofo.
XII. De infania capitis.
XIII. De chirurgia.
XIV. De antribus.
XV. De pilis, qui nascuntur in oculis.
XVI. De suffusione oculorum.
XVII. De paracentesi oculi.
XVIII. De lunatico oculo.
XIX. De staphyloinate oculi.
XX. Ad album de oculo tollendum.
XXI. De suffusione curanda per nares.
XXII. De diversis passionibus oculorum.

Script. R. R. Vol. III.

226 INDEX CAPITUM

- XXIII. De strumis jumentorum.
- XXIV. De glandulis.
- XXV. De pullaribus.
- XXVI. De fistula maxillæ, vel de conficiendo collyrio fistulari.
- XXVII. De expositione fistulæ.
- XXVIII. De tumore faucium vel capitis.
- XXIX. Si ex pletura sanguinis fauces tument.
- XXX. De oncomatis, i. e. tuberibus.
- XXXI. De lingua incisa.
- XXXII. De gingivis & dentibus.
- XXXIII. De osse fracto.
- XXXIV. De cartilagine narium, si sanguis fluat.
- XXXV. De palato, si vena se non clauserit.
- XXXVI. De genere & qualitate mucorum, qui per nares fluunt.
- XXXVII. De cuferino, i. e. cum post cursum sanguis de naribus fluit.
- XXXVIII. De polyposo.
- XXXIX. De siderato.
- XL. De observatione flebotomi.
- XLI. De cervicibus.
- XLII. De malandria, i. e. de vulneribus cervicis.
- XLIII. De distillatione cervicis.
- XLIV. De distillatione scapularum.
- XLV. De armis læsis.
- XLVI. De genu commoto, vel basi.
- XLVII. De fractura articuli, vel cruris, vel coxæ.
- XLVIII. De phlegmone, marmore, sive mallonibus.
- XLIX. De aquatilibus & ozænis.
- L. De pedibus reumaticis, sive ventosis.
- LI. De impetiginibus.
- LII. De uligine.
- LIII. De podagra jumentorum.
- LIV. De orthocolis sive stillosis.
- LV. De pedibus & ungulis.

- LVI. Si pulmunculum ad aperturam fecerit.
- LVII. Si exungulaverit jumentum, & si suffusionem pedum
patiatur.
- LVIII. De pedibus attritis, five mollibus.
- LIX. De dorso confirmando.
- LX. De dorso curando jam læso.
- LXI. Si pulmunculus nascitur in dorso animalis.
- LXII. Si vulnus fecerit.
- LXIII. Ut pili renascantur.
- LXIV. De denigrandis pilis albis.
- LXV. Ut pili nigri albefcant.

CAPITA LIBRI III.

- I. De observanda boum sanitate, Rubricæ c. 1.
- II. De morbis boum, & primo de malleo. Rub. c. 2.
- III. De cruditate. Rub. c. 3.
- IV. De febre. Rub. c. 4.
- II. Si vermes animal fecerit. Lib. III.
- III. De cura lumborum.
- IV. Quibus signis dolor renum indicetur.
- V. De internis musculis renum.
- VI. Si talus exeat animali.
- VII. De dolore renum.
- VIII. De tumore testium.
- IX. Si natura revocari non possit.
- X. Si jumentum sanguinem minxerit.
- XI. De dysenteria.
- XII. Si otiosum animal sanguinem mingat.
- XIII. Si animal sanguinem evomat.
- XIV. Si percussa vena claudi non possit.
- XV. De indignatione vesicæ.
- XVI. De fluxu ventris.
- XVII. De verrucis.
- XVIII. De vitiis coxarum.
- XIX. De laccis gambarum.

218 INDEX CAPITUM

- XX. De gamboſo.
- XXI. De his, quæ læduntur a rotis.
- XXII. De ſyrmatico, id eſt, quod coxam ſubito trahit.
- XXIII. De morbo alienato.
- XXIV. De roborofiſis.
- XXV. De hydropiciſis.
- XXVI. De ſarcoſis.
- XXVII. De tympaniticiſis.
- XXVIII. De lienofiſis.
- XXIX. De implectico.
- XXX. De phragmatico.
- XXXI. De eo, qui aquam timet.
- XXXII. De ſpaſmo.
- XXXIII. De epilepſia.
- XXXIV. De eo, qui aquam revomit.
- XXXV. De ſideratio.
- XXXVI. De percuffo a ſole.
- XXXVII. De cruditate.
- XXXVIII. De bulimo.
- XXXIX. De anhelitu.
- XL. De æſtu.
- XLI. De paralytico.
- XLII. De intrinſecus rupto.
- XLIII. De infania.
- XLIV. De pletura ex hordeo.
- XLV. De paſſione pulmonis.
- XLVI. De ejeronica, vel orthotonico, vel ortholiſtophico.
- XLVII. De opiſthotonico, & empithotonico.
- XLVIII. De lethargico.
- XLIX. De morbo regio.
- L. De bili, id eſt, coleribus.
- LI. De bili arida.
- LII. De coli paſſione.
- LIII. De vomica.
- LIV. De coriagine.
- LV. De ſtomachico.

- LVI. De icterico.
- LVII. De stropho.
- LVIII. De dolore jecoris.
- LIX. De inflatione ventris.
- LX. De intestini vexatione.
- LXI. De tussi.
- LXII. De tussi, quæ venit, si quid faucibus hæserit.
- LXIII. De tussi ex perfrictione.
- LXIV. De tussi a colibus.
- LXV. De tussi ab interioribus.
- LXVI. De vulsis.
- LXVII. De tussi, quæ ex humorum acerbitate generatur.
- LXVIII. Ad tussim siccam, vel ad suspirium, & arteriam exasperatam.
- LXIX. Ad vomicas & tussim.
- LXX. De diversis potionibus vulforum & tussientium.
- LXXI. De scabie.
- LXXII. Si animal fœno malo lædatur.
- LXXIII. Si hordeo malo lædatur.
- LXXIV. Ad fascinum.
- LXXV. Remedium contra omnes morbos.
- LXXVI. Si animal lædatur, dum accipit potum.
- LXXVII. Si animal a venenatis bestiis mordeatur.
- LXXVIII. Si buprestem comederit animal in fœno.
- LXXIX. Si vipera percusserit animal.
- LXXX. Si araneum comederit.
- LXXXI. Si phalangius percusserit animal.
- LXXXII. De mure araneo.
- LXXXIII. Ad ictum scorpionis.
- LXXXIV. De canis rabidi morfu.
- LXXXV. Si animal comederit sterces gallinarum.

CAPITULA LIBRI IV.

- I. De numero & positione ossium.
- II. De numero & qualitate membrorum.

230 INDEX CAPITUM

- III. De numero & qualitate nervorum.
- IV. De qualitate venarum.
- V. De indiciis & ætate equorum.
- VI. De signis, quibus agnoscitur patria.
- VII. De temporibus vitæ.
- VIII. Potio ad reficiendum jumenta, & diapente.
- IX. Ad tussim & vulfos.
- X. Ad coſſos, vermes vel tineas.
- XI. Adversum omnia genera morborum.
- XII. Confectio suffimentorum salutaris.
- XIII. Confectio pulveris quadrigarii.
- XIV. Compositio caustici.
- XV. Compositio malagmæ.
- XVI. Compositio collyrii fistularis.
- XVII. Compositio malagmæ crudæ.
- XVIII. Compositio syncrismæ.
- XIX. Compositio traumatici.
- XX. Compositio malagmæ basilicæ.
- XXI. Alia compositio malagmæ.
- XXII. Compositio prima anacollimatis.
- XXIII. Compositio alia malagmæ crudæ.
- XXIV. Compositio malagmæ ad uligines.
- XXV. Compositio malagmæ ad nervos.
- XXVI. Compositio traumatici.
- XXVII. Compositio collyriorum.

SEQUUNTUR MEDICAMENTORUM

GENERA QUÆDAM, AD FINEM

QUARTI LIBRI

ADJECTA.

Cephalicum emplastrum ad claudenda vulnera.
Medicamentum consuetum.

Chlora, medicamentum ad vulnera limpidanda.
De tetrapharmaco, ad vulnera claudenda.
Glicium, ad vulnera fordida & cancrofa.
De officulari, ad omnia officula.
De ftyptico, ad vulnera humecta.
Medicamentum ad omnia vulnera claudenda.
Implectoricum, ad cava fupplenda.
Ad oculorum rupturas, & glaucomata.
De fyncrifma, aliud.
De lippariis.
Traumatici compositiones variz, ad varia.
Caustici compositiones aliz ad diverfa.
De malagmatis quibufdam.
Emplaftrum quoddam.
De ceroto.
Fomentum ad tumores, vel quamlibet dunitiam.
Potio hiemalis.
Potio æftivalis.

VEGETII RENATI
ARTIS VETERINARIÆ
SIVE
MULOMEDICINÆ
LIBER I

I. **C**ONTINUO animal, quod valetudo tentaverit; tristius invenitur, aut pigrius, nec consueto utitur somno, nec solito se more transvolvit, nec requiem ut assumat accumbit, nec deputatum cibum assumit ex integro: & potum aut intemperantius accipit, aut omnino fastidit, stupentibus oculis, auribus flaccidis, erecto visu, turpi pilo: exhausta sunt ilia, fit spina rigidior, anhelitus crebrior aut gravior, os asperum & solito ferventius, tussis aliquando lenis, aut gravior, incessus ipse, quo maxime notatur, segnis ac nutans. Cum huiusmodi signa in jumento unum vel plura conspexeris, statim illud separabis a ceteris, ut contagionem non inferat proximis, & facilius in solo jam causa morbi possit agnosci. Si diligenter habitum, post unam, secundam, vel tertiam diem ab illa mœstitia fuerit absolutum, nihilque resederit in corpore ipsius, quod putetur ambiguum, scito, ex levioribus causis

illam venisse tristitiam, & animal consuetudini pristinae esse reddendum. Nec explorandi omittatur intentio. nam frequentius inspicere debet & cautius, quod semel coepit esse suspectum.

II. Morborum quidem diversae sunt passiones, sed uno generali vocabulo continentur, quod ab antiquis malleus nominatum est, ipsa appellatione vim cladis periculumque testantes. Sunt autem species mallei numero septem: humidus, aridus, subtercutaneus, articularis, elephantiasis, subrenalis, farciminofus. Signa omnium dicamus.

III. Humidus morbus est, cui de naribus pro mucis humor defluit male olens, & spissus, colore pallido. Hujus gravatur caput, oculi lacrimantur, & stridet pectus, fit gracilis horrentibus pilis, tristis aspectu: quem profluvium atticum veteres vocaverunt. Quodcumque autem sanguinolentus humor vel croco similis per nares fluere coeperit, jam insanabilis est & vicinus morti.

IV. Aridus autem morbus his agnoscitur signis: Nullus ei per nares supra solitum humor emanat; suspirat tamen graviter, & nares habet extensas. ilia curvabit intrinsecus, & contractionem spinæ duritiamque patietur. testiculi ejus ita substringuntur, ut apparere vix possint. cibi parcius, bibendi appetentior ultra morem. propter quod pulmone siccato, internum patitur ardorem. tensis oculis in obliquum respicit, nec facile cubet. Hunc suspitum vocant & insanabilem, nisi ab initio festina curatione subvenieris.

V. Subtercutaneus morbus autem his proditur

signis. Vulnere in corpore ejus scabiei similia nascuntur, ex quibus humor effluit liquidus & viridis, qui pruriginem movet, ut scalpere parietibus vel columnis animalia sæpe fricare compellat, quo ulcera corticem ducent. Huic nec humor per nares emanat, nec anhelat, nec cibum recusat, nec respuit potum. propter quod diu vivit. Et ideo si cura non desit, ex hoc plurima jumenta liberantur. Quidam vero scabiem subtercutaneum morbum dicere tentaverunt, quod similia supradictis signis videatur ostendere, & contagionem transferre per proximos, & tardius sanari. Sed quia nec necem, nec gregi infert facile periculum, a pestiferi illius mallei societate discretus est, & seorsum ab illa dicitur.

VI. Articularis autem morbus, quem ἀρθρίτην Græci vocant, per hæc monstratur indicia. Interdum paucis, interdum plurimis diebus ab articulis claudicabit, ut aut ictu calcis animalis alterius percussus, aut negligentia impactus, aut saxo vel fuste videatur elisus. Sed hæc solet esse distantia, ut illa quælibet læsio loco figatur, hæc autem passio, quia erratica est, subito ad pedem alterum migrat. Præterea ossibus adstringitur cutis, & ad tactum trahenti dura resistit. Rigescit spina, corpusque contrahitur, pilus erectus & horridus, ac deformis aspectus, macie corpus affectum. & quamvis non recuset alimenta, nec curat si desint: in dies tamen deterior fit & tristior, difficulterque curatur.

VII. Farciminosum vocabulum ex genere passionis evenit. Hujusmodi deprehenditur argumento. In lateribus & in coxis, & in verendis quoque par-

nibus, & præcipue in juncturis membrorum, vel in toto corpore, collectiones inflantur: rursusque his velut sedatis, aliæ renascuntur: cibum potumque ex more recipiunt, macrescunt tamen, quia digestio eis plena non provenit. hilares aspectu sanisque similes creduntur ab indoctis artis mulomedicinæ, quia exterius agitur causa: quibus imperitia artificum sanguinem festinat auferre. Sed contraria ista curatio est. nam affectis sarcimino, quidquid superest virium, tollit. In initio tamen, ne morbus increseat, vel in fine, cum jam vires redire cœperint, emissio sanguinis juvat.

VIII. Subrenalis morbus non minus nomine, quam ipsa passione monstratur. Nam animal, velut renibus læsis, a posteriori parte deficiens, prodit mortiferæ necessitatis indicium. tussiet graviter, horrebit aspectu: cutis duritia ex spinæ rigore proditur: parcius potum, parcius appetit cibum. Huic quia tota vis morbi possidet lumbos, a femoribus incipit prima curatio.

IX. Elephantiasis autem dicitur ex similitudine elephantis, cujus naturaliter pellis dura & aspera, morbo nomen, & in hominibus, & in animalibus dedit. Cujus signa hæc sunt. In toto corpore uredo nascitur, præcipue in dorso, squamas similes corticibus facit. In naribus, in pedibus etiam & in capite, papularum fervor emergit, vel ozanæ asperiores frequenter oriuntur. Priusquam hæc ostendantur indicia, ventre soluto erit, & marcescit, & aspere tussiet. Cujus os totum cum lingua asperum & simile creditur esse combusto: quæ passio pullis

a matre depulſis plerumque perniciem conſuevit inferre. Hunc diligenter curare cupientes, non ante deforis aliquo medicamento fovere contendunt, niſi prius, potionibus datis, peſtis eleuetur interior. Nam extrinſecus cepta medicamenta morbum non eximunt, ſed ad interiora compellunt, & hac ratione periculum generant. In animalibus, ejuſmodi morbo laborantibus, generalia iſta ſunt vitia: tuſſis aſpera & crebra ſuſpiria, ſpina contracta & rigida, macies ſemper increſcens, cum ſtadium & alimenta non deſinant, demiffior cervix, ſtupentes oculi, tardior inceſſus. Nunç ſignis omnibus generaliter ſingulariterque digeſtis, ſingulorum morborum ſpeciales propriasque curas oportet adungere. Poſt hæc de generali minutione ſingulorum, & aduſtione docens, concludam librum primum.

X. Malleus morbus ſi humidus fuerit, ita ut per utramque narem virides deſſuant muci, inter exordia caput ejus adhibita curatione purgandum eſt ita: Olei optimi uncias 3, liquaminis floris unciam 1, vini veteris cyathos 3, ſereno tranquilloque die pariter commiſces, & cum tepereceſis, infundes in naribus. caput religabis ad pedes, ſenſimque jumentum impeditum compelles incedere, ut omnis humor emanet. (ad ſiphonem autem paulatim infundes non ſemel a cornu.) Quod ſi ſanguis poſtmodum cœperit fluere, nihil timendum, ſed potius ſciendum eſt, animal legitime fuiſſe purgatum. Poſt quod ſevum caprinum reſolutum oleo miſcebis: ſic infuſis naribus exulcerationis illius mitigatur aſperitas. Radicem quoque laſeris tonſam, & per ſiſtu-

lam vento naribus infitam, ut sternutum provocet, adhibere commodum est. Caput etiam extrinsecus aurículasque oleo calente diligenter perunges, & lana cerebro indita, ab omni perfrictionis necessitate munibis. Nasturtii quoque semen bibendum dabis ex aqua. Præterea potionem dabis, qui diapenton vocatur, & hac ratione conficitur: Murrhæ, gentianæ, aristologiæ longæ, baccis lauri, rasuras eboris bene tritas & cribratas æquis miscebis ponderibus, servabisque. Exinde prima die unum cochlearium cumulatam cum sextario vini veteris, secunda die unum & semis, tertia autem die duo cochlearia tepesacto mero aspersa, & diligenti agitatione permixta dabis ad cornu. Postea ex cervice de matricali vena sanguinem detrahes, permixtumque acerrimo aceto, omne equi corpus perunges, & contra pilum diligenter fricabis, ut ad similitudinem glutinis adhæreat. jumentum quoque in loco calido constitues. Si cibum fastidit, statim dumtaxat farinæ hordeaceæ sextarium unum, quinque sextariis aquæ permixtum, equo dabis in potu. Triticeam quoque farinam simili mensura & ratione offeres ad bibendum. Si autem fastidit, non ideo aliud dabis, quousque hoc ex ista necessitate sanitatem percipiat. De palato quoque postea sanguinem detrahes, ut omni ex parte, si qua morbus prægravare coeperit, relevetur. Scito, nisi diligenter occurras, hunc esse periculosissimum morbum. nam cito in suspirium, hoc est, anhelitum transit, & spem omnem salutis excludit.

XI. Aridus vero morbus, qui & suspiriosus præ-

cipue dicitur : & hic negatur a quibusdam posse curari, propterea, quod phthisi, quæ hominibus mortifera est, similis invenitur. Quotidie enim macie crescente, exilior redditur, penitusque siccat. In omni autem ratione medicinæ facilius est, quæ abundaverint diminuere, quam, quæ videntur deesse, supplere. Salus tamen jumentis etiam in hac passione præstatur, si inter principia possit occurri. Sanguinem ficcis detrahare contrarium est. Sed vino & oleo sufficienter admixto & tepesfacto, perungendum toto corpore animal est, ita ut caput & maxillæ, & extrinsecus fauces eidem largius infundantur, & contra pilum usque ad sudorem diutissime confricentur. Intrinsecus autem a prima die hac potione curandum est. Succum ptisanæ, adipem suillum remissum, & amilum ex melle passoque decoctum per cornu in potione dabis, ut canalibus gutturis eidem, maxillarumque compago laxetur, quam siccitas adstrinxerat morbi. Quo facto, in loco calido stabit. Infusum hordeum herbamque viridem, si inventa fuerit, debet accipere, ut omni ex parte periculosa ariditas temperetur. Consequenter talis eidem potio præparetur. Passi optimi sextarium unum, iridis Illyricæ unciam unam, piperis nigri semiunciam, croci scrupulum, myrrhæ trigonitis semiunciam, pollinis turis unciam unam, ova cruda quinque pariter mixta prima die dabis ex integro, ita ut per triduum ipsam misceas semper & offeras, ut tam gravis morbi asperitas, portionis dulcedine mitigetur. Post hæc, melle, butyro, axungia, salibus, & picula, offis pro æqua

omnium portione confectis, succo ptisanæ ac passo involutis, attinctum animal replebis, [&] die prima quinque pillulas, sequenti septem, tertia die novem daturus ex more. Expensis autem his, nec ungere cum vino & oleo tepesfacto desit industria: nam amarissimus morbus cum sit, aliter non potest, nisi amaris potionibus solvi. Contraria enim non nisi contrariis medicinis curantur. Potionem diapenten, sicut superius monstratum est, non solum per triduum cum vino, sed per dies plurimos dabis, ut tantum discrimen possit evinci. Quod si gravior tussis & strangulans urgebit, accipe fabæ frætæ sextarium unum, sevi caprini uncias tres, allii capita majora tria permixta decoques, & cum passo vel succo ptisanæ hordeaceæ tepidum dabis ad cornu. Quod si tardius profecerit ista curatio, ficus siccæ pondera duo diligentissime tundis in pila: fœnugræci sextarium decoques, quousque aqua ad medietatem veniat, post colabis, & fœnugræcum in mortario cum ficu conteres. allii quoque uncias tres contundes similiter in mortario, & tam rutæ, quam apii fasciculos ternos: quibus omnibus pariter mixtis, diligenter tritis, addis dracontii uncias duas. Aqua, in qua fœnugræcum coctum fuerit, superfundis, potionemque facias, quæ per cornu possit effluere: quam etiam tussientibus vel vulsis aut ruptis animalibus per triduum dabis. Sequens remedium ad aridum morbum: Inter nares jumenta scalpello secabis, & aquam frigidam per fistulam latam ejus ori suppones, naresque ipsius assidue diebus plurimis merges, ut suspirium distabescat in

aqua. Potionem quoque ei quotidie dabis hujusmodi. Succum ptisanæ cum sevo caprino decoctum, sextarium unum, sulphur vivum, tus quoque masculum æquis ponderibus deteris atque commisces: ex eo cochlearia singula diebus singulis cum ptisana permixta defundis ad cornu. Cum autem coeperit esse validior, de cervice sanguinem detrahes, additoque aceto animal perfricabis.

XII. Subtercutaneus morbus, cum humor pestifer intra corium & viscera com meat, hac ratione curandus est. Fistulam ei facies vel cauterium, inter armos ejus & ventrem loco consueto ad mensuram incisa cute, die sereno, & si spatium est, luna minuente, Indis ut mos est, per quam omnis e visceribus humor educitur, coloris aurei vel crocei, languoris tabe corruptus. Quæ si minus traxerit, radicem herbæ tithymalli eodem vulnere inferes septem diebus, quæ residuum virus educat. Est & aliud remedium: Radiculam, quam quidam consiliginem vocant, quidam pulmonaceam, qua multo medici frequenter & bubulci utuntur, in pectore animalis hac ægritudine laborantis eatenus pones, ut acuto cuprino circines locum. Postea corio perforato radiculam interferis. quæ ibidem sponte tamdiu permanebit, quousque cutis, quatenus cuprino signata, in putredinem sit versa, & a toto corpore ad illum locum humor trahatur, & per vulnus emittatur. Hinc potionem diapenten superius designatam, cum vino veteri optimo, per triduum, vel, si necessitas erit, per dies plurimos dabis. Apium quoque viride, & baccas lauri, vel istæ res si non

invenirentur, lauri & cucumeris silvatici folia, per partes minutissimas concides, hordeoque miscebis, ut animal sicut e portione diapente, ita ex cibo sentiat medicinam. Huic tamen aquam tepidam cum farina hordeacea vel triticea dare te convenit, & in loco tepido stabulare. Nam frigus humoris augmentum est, & reumatis. Cibus quoque magis siccum, quam viridem, in hac passione debet accipere, & exerceri vehementer, ut sudore ficcetur humor infestus.

XIII. Articularis morbus his declaratur signis. Claudicabit alternis pedibus, modo prioribus, modo posterioribus, & quasi tumor eidem in articulis circa coronas, vel certe in genibus apparebit: propterea quod pestilentia morbi corruptus sanguis nervos & venas implet, & lædit atque debilitat. Huic sanguinem primo de cervice, hoc est, de matricali vena, detrahes: quem aceto acerrimo permixtum per totum animalis corpus induces, ita, ut illa loca, quæ vexata sunt, diligentius ungas: quia creditur sanguis emissus e corpore, & corpori rursus cum aceto impositus, vitia morbosa siccare. Quod si vel in genibus vel articulis se morbus ostenderit, de eisdem locis sanguinem detrahes, cui adjicies cretam cimoliam, id est, albam, urticæ libram, tres sextarios aceti, cimini triti libram, resinæ frixæ libram, picis liquidæ libram, salis communis pugillum, stercus bubulinum recens, quantum creditur posse sufficere. ex hoc, ubicunque tumor apparuerit, diligenter sæpius illinies. De palato specialiter sanguinem detrahes, ne contagio caput oc-

cupet. Ab armis quoque deplendum est, si in prioribus pedibus claudicatio apparuerit. Vel certe de coxis auferendus est sanguis, si a posterioribus coeperit claudicare. Dabis quoque ei potionem adversus omnes morbos probatissimam: Centauream, absinthium, peucedanum, serpillum, sagapinum, betonicam, saxifragam, aristologiam rotundam. hæc omnia æquis ponderibus tundes diligenter, & cernes. Si febrit animal, cum aqua; si vero non febrit, cum vino optimo dabis, ut singulis diebus per sextarium vini, vel aquæ tepidæ cocti prædicti medicaminis singula majora cochlearia plena & cumulata commisceas, & per fauces degeras, ut amaritudinem morbi herbarum amaritudo compugnans possit expellere.

XIV. Farciminofus autem morbus, a similitudine farciminis appellatus est: quia velut per fistulas quasdam inter cutem & carnem corruptus humor emanat, & per totum corpus collectiones plurimas facit, & aliis velut minuentibus aliæ rursus nascuntur. Sed passio licet contagiosa sit, facilius tamen inter principia curabitur, quia interna eorum adhuc sana sunt, sed corruptus humor ex morbo inter cutem & carnem versatur. Huic tamen in initio, tantummodo, antequam incipiat marcescere, aut in fine, cum jam bene fuerit reparatum, detrahendus est sanguis. nam in media passione si flebotomia uti volueris, ægrotum animal nequaquam curabis. Sed collectiones quasunque fecerit, inuri rectis cauteriis convenit; & ut efficacius prosint, cuprinis cauteriis est utendum. quæ vulnera pice liquida,

admixto oleo & melle, curantur. Potiones catharticas, vel nimis amaras debet accipere, id est, diapente cum vino, sicut superius dictum est, quæ ad omnia genera morborum animalium efficaciter prodesse consuevit. Præterea radices ebuli lib. 1 infundis per triduum sextariis tribus vini optimi. Post semiunciam optimi aloes centaureæ unciam 1, opopanax unciam 1, diligentissime teres, & de illo vino, in quo ebuli radices infusæ fuerint, sextarium 1 mittes & tepidum per cornu dabis. Quam mensuram triduo custodire te convenit, ut etiam per ventrem hujusmodi catharticis potionibus digeratur humor infestus. Quem exercere in cursu, quousque ad plenum sudorem veniat, sæpius convenit: & curatum observatione prædicta, in pascua mittes, ut diu noctuque æstivo tempore sub divo & libero aere pascatur, quatenus & varietate herbarum oblectatus, & solis calore siccatus, rursusque noctis aura & rore contactus, facilius digerat morbum.

XV. Subtenalis morbus ut periculis plenus est, ita ad intelligendum apertissimus invenietur. Nam renes jumentis occupat atque dissolvit. propter quod animal in primis partibus alacre, posteriora trahere consuevit. Huic hac ratione succurratur. De utroque latere, vel de femore incisus competenti loco venis, copiosus sanguis emittatur, qui acri aceto permixtus per omne corpus, & præcipue super renes animalis inducitur. Portionem notissimam diapenten ad cornu per os debet frequenter accipere. Sed & per anum calidissimis speciebus clysterii in-

gestione curandum est. Aloes unciam 1, pyretri unciam 1, euphorbii unciam semis, pulegii bene triti unciam 1, baccharum lauri unciam 1, castorii semiunciam, seminis sinapis uncias 3, salis triti heminam: hæc omnia diligenter contusa in tres divides partes, & diebus singulis cum aqua, in qua furfures tritici decocti fuerint, tepida, sicut curæ exigat ratio, quasi singulos semisextarios, clystere per intestinum animalis infundis, ut calefactis intrinsecus renibus, resolutus humor possit per ventrem, cum stercore emitti. Præterea lumbi ipsius oleo laurino vino calido permixto confricandi sunt vehementer & sæpe, ut de foris & intrinsecus acerbissima passio possit evinci. Cauteria quoque renibus imponuntur, ut vis morbi ignis ardore sicceatur. Danda quoque est potio octo specierum decocta, cujus in articulari morbo fecimus mentionem, quia in omnibus efficaciter prodest.

XVI. Elephantiasis morbi causa superius est indicata, cui talis est adhibenda medicina, ut non extrinsecus uredinem, vel vulnuscula ipsius curare tentemus. Nam morbus refugiet intus, & penetrabit viscera, ac periculum gignet. Sed primum de matrice tollendus est sanguis, & acri aceto commiscendus, ac toto inducendus est corpori. Postea de palato, & si vires permiserint, de ceteris locis, quæ morbus infestat, pro modo ac tempore minuendus est sanguis, & cum aceto rursus imponendus. Pulli autem a matre depulsi, & ad stabula religati, præcipue solent hunc morbum incurrere: quia digestio cibi, qua in pascuis utebantur, pri-

mæ exercitationis aufertur, & nondum ad residendum robusti, ad præsepia stare coguntur. Elephantioſi morbo, & omnibus mallei paſſionibus, non ſolum diapente, cujus experimentis indubitatae ſunt vires, & ſine quo mulomedicus mutilus eſt, ſed hæc quoque portio præparanda atque ſervanda: Myrrhæ trigonitis libram 1, turis maſculi lib. 1, corii mali Punici ſelibram, piperis unciam 1, eroci uncias 6, acaciæ ruſæ ſelibram, abſinthii Pontici ſelibram, ſerpilli libram 1, betomicæ libram 1, centaureæ libram 1, ſagapini uncias 3, ſaxifragæ uncias 6, peucedani uncias 6: hæc omnia tuſa & bene cribrata, cum melle optimo decoques, & in vaſe vitreo vel ſtagneo recondita ſervabis. nam per vetuſtatem magis valet. Ex quo medicamento ſingula cochlearia cumulata, ſingulis animalibus morbidis, cum ſextario aquæ calidæ, & tribus unciis olei optimi permixta, per triduum dabis. Ubi proſicere cœperit, cum vino optimo & oleo dabis, ſicut dictum jam eſt, cochlearia ſingula continuis diebus. Ex qua potione, non minus quam diapente, quolibet morbo correpta animalia liberantur. Pulli tamen beneficio ætatis evadunt facilius: sæpe incurati moriuntur.

XVII. Ea, quæ ad morbi mallei exſecrabilis curationem pertinebant, abundanter conſtat expoſita: Sed tanta vis ipſius morbi eſt, ut nihil expediat omitti. nam gregum in paſcuis ſineſtus interitus, animalium quoque in ſtabulis mortes innumerae, ex ipſius contagione proveniunt, & ab imperitis, vel negligentibus curam, aut divinæ iracundiæ imputa-

tur, aut fato. Denique, sicut supra declaratum est, ab uno animali incipit ipsa perniciēs, & festinanter ad ceterorum transit exitium. Propterēa semper sunt separanda, in quibus suspicio tantæ pestis cœperit apparere, usque eo, ut etiam corpora mortuorum animalium, quæ ab illo morbo interemta fuerint, exportanda sint ad ea loca, per quæ aliorum animalium transitus non sit, & profunde obruenda sub terra. nam & vivorum, quæ corrupta fuerint, & mortuorum foetidissimo odore, sana primo jumenta corrumpuntur & pereunt. Cujus morbi causas, plurimi mulomedicinæ auctores reddere tentarunt, asserentes ex nimia lassitudine cursus, vel saltus violenter extorti; aut ex calore æstatis, vel frigidityte hiemis; aut si volentes emittere lotium non sinantur; vel si hordeum sudantes acceperint, & si post cursum calidi biberint; [& si plena vesica,] vel post potum cogantur ad cursum; aut fœnum comederint hordeumque corruptum: ex his vel hujusmodi necessitatibus malleum morbum solere generari. Vitanda quidem ista sunt omnia: nam ex his periculosa ægritudines jumentis sæpe proveniunt. Malleus autem morbus ex aeris corruptione præcipue descendit. Nam Austro & Africo vento flantibus, interpositis annorum spatiis, recursu, ut asserunt, catastematis, sicut certo tempore homines pestilentia corrumpuntur, sic animalia ille aer corrumpit & perimit. Unde probatissimæ & plures necessariae sunt potiones, quæ adversus tantam vim præstare valeant salutis auxilium. Quarum partem superiori jam pagina comprehendi-

mus, partem ex omnibus auctoribus collectas consequenter adjunximus. Remedium proficiens ad omnes generales morbos. Semen cucurbitæ Ægyptiacæ, [i. coloquintidem] quantum acetabulum capiet, frangis, & conteris, addita vini optimi hemina una, quod diligenti agitatione permixtum linteolo colabis, & per dextram jumenti narem infundes, ut pervenire possit ad viscera. Quæ compositio ad dysenteriam plurimum prodest. Alia quoque vilior, sed non minus apta curatio est. Radices cucumeris silvatici virides contundes, & in aqua nocte una macerabis, deinde sublatas contundes & colabis: ex quo succo tria cochlearia cum nitro trito permixta, cum vino, si animal sine febre fuerit, tepefacto, quotidie faucibus ingeres, ita ut septem diebus continuis curare non desinas. Nitrum quoque bene tritum, & cucumeris silvatici radices minutatim concisas, addita hemina vini tepidi, in hordeum bene purgatum, animali languenti ad pabulum infundas, ut non solum potio, verum etiam pabulum medicamento temperatum faciat ad salutem. Item aliud. Radicem ebuli & radicem urticæ æquis ponderibus minutim incisas, & infusas in liquamine optimo macerabis, colabisque per linteum. ex quo mensura unius ovi tepefactum per nares animalis triduo degeres. Consequenter ita facturus, ut jumentum, quod morbum patitur, hordeum cum apio & cucumere silvatico minutatim inciso, semper accipiat, contusumque ipsum agrestem cucumerem & aquæ sufficienter admixtum, bibere cogatur. Laudatur etiam hæc potio. Herbæ

Sabinæ libram 1, trixaginis uncias tres, centaureæ uncias 2, aristolochiæ uncias 4, baccarum lauri uncias 4, murrhæ uncias 4, omnia contundes & cernes, & in pulverem minutissimum rediges, & cum necesse fuerit, cochlearium magnum plenum cum sextario 1 vini tepefacto faucibus tædiantis infundes. Hæc quoque adversus omnes morbos medicina succurret, quod quatenus vires patiuntur, interpositis diebus [cum præscriptis minutionis observantiis] primo de cervice, post de palato & in quibuscunque locis se morbus ostendit, ut si in facie, de capite; si in primis partibus, de armis; si in posterioribus, de coxis, sanguis est auferendus, & cum aceto miscendus, ex quo animal perfricerur. Cui hæc per triduum potio dabitur: Panaces radicum uncias 3, eryngii radices ponderis tanti (Eryngion autem herba melior est; quæ in litore vicina marinis fluctibus nascitur, carduo silvestri pææ similis, flore galbino, cujus eruendæ sunt radices, nam longius penetrare dicuntur) feniculi quoque seminis uncias 3, aloes uncia una semis contusa & cribrata in tres particulas dividitur, & cum fracti & moliti tritici farinæ sextario candenti aqua misceatur, & ad cornu per fauces triduo animali infundantur. Pelagonius adversus omnes morbos efficacissimum pulverem credit esse, si pullum ciconiæ nondum adhuc stantem, sed jam plumas habentem, vivum in cacabum mittas, & gipses, perustumque vapore furni, in pulverem redigas, & tritum vitreo vase custodias, grande cumulatamque cochlearium cum vini sextario animalis faucibus

infundas, donec recipiat sanitatem. Chiron vero Centaurus præter alias compositiones, quæ jam relatæ sunt, afferit, catulum lactantem vivum in aqua ferventi missum, ac depilatum, ita decoqui, ut ossa separentur a carne: quibus diligenter ablatis, ejus caro cum aqua, in qua decocta fuerit liquamine optimo, vino veteri & oleo, & pipere cum melle condita, usque ad sextarium debere servari, ac singulis animalibus binas cotylas tepefactas, donec ad sanitatem perveniant, diebus singulis dari debere per fauces. Caput quoque hædinum, omnesque pedes depilatos ad caldarium eadem ratione, qua catulum, excoqui, ablatisque ossibus condiri, & binis cotylis per diem in potione, per cornu sæpius datis, animal morbidum liberari. De gallo quoque gallinaceo albo, eadem, quæ de catulo, observanda demonstrat. Radicem quoque herbæ tithymali decoctam cum vino dulci dare morbidis animalibus suadet. Ei quoque animali, quod profluvio Attico cœperit laborare, ita ut viridis ei; vel pallidus [per nares] humor erumpat, ex lotio humano vel arietino duas cotylas cum vino, & cyatho olei rosacii putat esse miscendas, & per nares, quæ humorem funestum egerunt, digerendas. quam curationem & pulmone sanitatem, & naribus siccitatem præstare confirmat.

XVIII. Pro physico autem & anniversario remedio tradidit ulpicum beticum vel allium majus, quod quidam Gallicum vocant, capitella singula, cum singulis semiunciis sagapini, & singulis cyathis olei optimi diligenter trita, singulis aquæ he-

minis oportere misceri, & heminas singulas per caput animalium dari octavo Kalend. Julias (hoc est, in initio canicularium dierum,) septimo, & sexto: quo facto trinis potionibus stagnata, ut dicuntur animalia armentina, vel domita integro anno a morbo intacta servari.

XIX. Adversus morbum malleum, cujus diversæ sunt species, quæ in potionibus, tam per os, quam nares degerendis, vel clystere, quæque in cauteriis vel flebotomo facienda sunt, declaratum est, sed restat alia non minus necessaria efficaciorque curatio, quæ suffimentorum genere & odore præstatur. Nam cum ipsa tabes ex corrupti aeris foetore nascatur, & usque in pulmonem & viscera penetrando, descendat, non minus austeritate odoris, quam potionum amaritudine consuevit expelli. Pro numero itaque animalium eliges locum humilem ex omni parte clausum, in quo induces animalia jam ægrotantia, quæ curare desideras; vel adhuc sana, & separatim, quæ non vis morbi contagione perfundi. Origanum, allium, mentam, asfaltum, peucedanum, castoreum & opopanax æquis ponderibus permisceas, & exinde, quantum tribus digitis levare poteris, in carbones vivos mittas, animaliumque os & caput super fumum tenebis, ut austeritas odoris, per os & nares intrinsecus ingressa, omnia compleat, & ad pulmonem usque penetrando perveniat, & præstet animalibus medicinam.

XX. Est & alia compositio suffimentorum ad morbos prohibendos, sumtuosior quidem, sed pur-

tatur utilior. Sulphuris vivi libras 2, bituminis judaici lib. 1, opopanacis uncias 6, achanti uncias sex, galbani & castorei, yreos crudi ana uncias 6, salis armoniaci uncias 2, salis cappadocis uncias 3, cornu cervini, lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis feminæ, ana uncias 3, lapidis ematitis, lapidis sideritis, lapidis argeritis ana unciam 1, equuleos, id est, caballiones marinos numero septem, caudas marinas, ungues marinos ana numero septem, uvæ marinæ uncias tres, medullæ cervinæ, cedrei, picis liquidæ ana pondera tria, ossa sepîæ numero VII, auri semiunciam, ballucæ siliquam: hæc universa commixta atque succensa, odore suo morbis tam hominum, quam animalium, resistunt, & dæmones fugant, grandines prohibere, & ærem defæcare dicuntur. Sed si memoratos lapides aut invenire nequiveris, aut enormitate pretii ab emtione cessaveris, reliqua efficaciter profunt.

XXI. Medicina omnis animalium, vel si verum querimus, etiam hominum, nisi rationem curationis ante cognoverit, atque prædixerit languentibus periculum, errabit frequenter. Exposita enim curandi ratio, & cum genere congruens passionis, indubitanter præstat auxilium. Ideoque pluribus membris ac morbis generale remedium diligenter oportet exponi, quod præcipue in sanguinis detractione consistit, si rationabiliter pro tempore & viribus animalium, & pro ætate perfecti mulomedici adhibeatur industria. Qui si ignarus fuerit hujus rationis, non solum per detractionem sanguinis non curabit, verum etiam periculum jumentis fre-

quentissime generabit. Nam cum vita virtusque animalium consistat in sanguine, rursus tempestive detractus sanguis corpori præstare adsolet sanitatem. Cujus rei talis redditur ratio. Sanguis enim ciborum humorumque indigestione corruptus, per membra discurrit, & languorum doloremque aut universo corpori, aut certis quibusdam partibus consuevit inferre. Nam per constrictionem nervorum, venarumque tensionem, inflatio, indigestioque generatur: quæ tensura, ut ita dixerim, corporis aliter laxari, nisi per detractionem sanguinis, non potest. Unicum enim compendium atque remedium est, corruptionem illam, quæ nocet, & quasi infesta tabe ægritudinem vel periculum gignit, cum sanguinis ipsius vitiosa parte detrahere.

XXII. Hinc plerique veris tempore quotannis de cervice jumentis sanguinem demere, & sic in herbam mittere necessarium putant, ne veteri corruptoque sanguis novus admixtus natura calefcens debilitatem valetudinisve periculum faciat. Veteres autem, prudentioresque auctores absque necessitate depleri animalia vetuerunt, ne consuetudo minuedi, si tempore aliquo facta non fuerit, statim intra corpus morbum ac valetudinem generet. Rectius ergo est, minoris ætatis animalibus & bene valentibus ex nulla parte corporis sanguinem detrahi absque palato: de quo assidue tam minoribus, quam maturis, detrahendus est humor, ut caput, oculi, cerebrumque releventur. Maturis vero animalibus non incommodum est pulsare venam, cum mittuntur in pascua. Illa tamen in omnibus, qui deplendi

sunt, conservanda est consuetudo, ut pridie, quam
 vena pulsetur, sustententur levioribus & pauciori-
 bus cibis, ut, per diastema composito corpore sint,
 non turbato per indigestionem. In solo autem æqua-
 li statues jumentum, cervicemque illius loro cin-
 ges, quo strictius super scapulas tangatur, ut vena
 possit ab aliquo clarius intueri. Tunc spongia cum
 aqua venam ipsam lavabis & sæpe deterges, ut al-
 tius emineat. Pollicem quoque sinistrae manus in-
 terius deprimes, ut non eludat, & tumidior atque
 inflator vena reddatur. Consequenter juxta præce-
 ptum artis, vel animalis ipsius positionem, sagit-
 tam dari calibis exiges coribus bene acutatam. Ob-
 servabis quoque, ne altius imprimas manum, & gu-
 lam atque gurgulionem rumpas, & arteriam præ-
 cidas. hoc enim vitæ consuevit inferre periculum.
 Percussa vena, foenum vel farraginem ad edendum
 apponas animali, quatenus agitatione maxillarum
 melius erumpat sanguinis impetus. Cum autem ni-
 ger vel corruptus humor egeretur, vel coeperit ma-
 nare purior, statim jumentum tolles a cibo, & im-
 posita fibula venæ plagam adstringes. In plaga vero
 pittacium imponas, ut diligentius claudat, licet qui-
 dam utantur & creta. Deinde in tenebroso loco
 & calido statues jumentum, & farraginem, si tem-
 pus est, vel foenum mollissimum dabis septem die-
 bus ac noctibus. aquam etiam offeres, ut, si volue-
 rit, bibat. Sed triticea farrago hordeaceæ præfer-
 tur: quæ si defuerit, hordeaceam dabis. Memento
 etiam, quod ea melior sit, quæ vicinior marinis
 fluvibus fuerit. Propter quod ventrem facilius sol-

vit, humoremque deducit. Pulsata etiam quocunque loco vena, omnem sanguinem diligenter excipies, & aceto oleoque permixtum vel aliis medicaminibus, quæ ratio deposcit, animalis ipsius corpus perunges, præcipueque illum locum, ex quo detractus est sanguis, & qui esse putatur in causa. Constat enim, naturali quadam ratione atque beneficio, ut quidam ajunt, ipsum sanguinem, cum superfusus est languentibus membris, præstare medicinam, vitiumque siccare. Quam curationis sollicitiam non oportet omitti. Præterea interpositis diebus post flebotomum, animalia producuntur ad solem, & sanguis detrahitur eis de palato. Despumantur autem tertio gradu a dentibus caninis. Quos oportet suspendi altius propter sanguinis fluxum, ita ut eo die mollissimis cibariis utantur & fursure. Sequentibus autem diebus, non ex integro hordeum consequantur, sed a vilibus incipiant, & ad consuetudinem per singulorum dierum augmenta perveniant. Consequenter tepido die ducantur ad mare vel fluvium, diligenterque loti tergantur. Vino quoque & oleo in sole perungendi sunt diligenter, & confricandi, ut corpora eorum calefacta aut repellant, aut perferant perfrictionis injuriam. Quibus perfectis, equi nobiles tum demum ad labores curfusque itineris revocentur.

XXIII. Sciendum est præterea, castrata animalia nunquam oportere depleri. causa hæc est, quia jam partem virium cum testibus amiserunt, & si depleta fuerint, vehementius enervantur. Hinc est, quod asinis non detrahendus est sanguis, quia naturaliter

minus habent sanguinis, gracilioresque sortiti sunt venas.

XXIV. Admissarios etiam equos flebotomare non est opus: partem enim virium & sanguinis in coitu natura digerit. Si tamen ab admissura cessaverint, nisi annis omnibus herbarum tempore depleantur, incidunt in cæcitatem, quia id, quod coitu digerere consueverant, declinat in oculos.

XXV. Nunc, ne quid relinquatur ambiguum, in quibus passionibus, & ex quibus locis, sanguis emitti debeat, indicabimus. Morbidis, & quibuscunque totum corpus in causa est, (sicut febrientibus, unde, infra dicendum) de matrice detrahendus est sanguis. Cephalargicis autem, apoplecticis, insanis, cardiacis, caducis, freneticis, bistrutitiis, scardiciis, rabiosis quoquo modo præcipitur de auriculis sanguinem demere. Verumtamen melius est, de temporibus, quæ in dextra & sinistra sunt parte, detrahatur, id est, sub cavatura temporum, tribus digitis ab oculo interpositis, inferius vena perquiritur, & ex utraque emittitur sanguis. Eis vero, quibus suffusio contingit oculorum, vel cetera vitia, quæ oculis nocent, inferiores venæ sub oculis positæ, quæ descendunt sub angulis oculorum inferioribus, quatuor digitis inferius, quam oculi sunt, inciduntur. Quibus quidem fastidium inhæret, vel arteriarum vel faucium tumor, vel prægravatio capitis, de palato auferendus est sanguis. Quibus autem pulmo est in causa vel jecur, vel cetera, quæ his vicina sunt membris, de pectore minuendus est, ex venis, quæ positæ sunt in dex-

tra ac sinistra, ubi brachiola conjunguntur, & flexura fit, cum armus plicatur. Quibus quidem armus est in causa, de brachiolis sanguis minuitur: quæ venæ positæ sunt interius, ubi centuriæ, id est, muscoli brachiolares sunt, sex digitis superius quam genu, tribus vel duobus digitis inferius quam centuriæ. Hæ venæ sagitta percutiantur, sed caute modesteque tangantur, propter debilitatem animalis; quia hæ commixtæ sunt nervis. Quibus autem articuli in causa erunt, vel si articulus insertus vel intortus fuerit, vel aquatilia habuerit, vel quidvis simile in articulis contigerit, de subcirro sanguis subtrahi debet: quæ venæ positæ sunt inferius quam articuli tribus digitis sub coronam. quæ venæ cum summa cautela tangendæ sunt, quia articulorum conjunctæ sunt nervis. Creciaco vel si basim moverit, de coronis rectis tollitur sanguis.

XXVI. Quibus autem jumentis vel suffusionis vitio, vel per voluntatem excruciatæ ungula fuerit, vel quibus remorata basis longi temporis claudiginem fecerit, ejusmodi curatione sanantur. Componis omnem ungulam quasi ad vivum, allidesque virantum, hinc suffraginem illius alligatam lino vehementer stringes, totumque simul ungulæ solum in circuitu scalpelletur, & circumgyrabis, ut a corona ungula sublevetur ex parte, tunc circumcisorium inferes inter unguem & solum, & cum bene elimpidaveris, suffraginem solvis, & invenies de calcaneo venas fluere, & cum sufficienter effluerit cruor, sale perfricabis, postea aceto & oleo inunges, & linteolis munies diligenter. Sparciam cal-

ciare curabis, ut post egestionem humorum ungula reparetur. Hujusmodi autem curam nunquam nisi singulis pedibus adhibere debebis, ut in tanto dolore animal duret ac stet. Si autem in alio pede similis est causa, cum in illo, qui prius curatus est, firmiter animal stare cœperit, tunc eum elides, & ut dictum est, simili observatione curabis. Si vero in his causis animal cremare volueris, semissabis illud hoc modo. Compones ungulam ejus ad vivum, & contra venam addita sagitta pertundis, ut possit sanguis acontizare per solum, quod sagitta pertulerit. Simili autem modo sale fricabis, oleoque & aceto, linteolisque munibis, dumtaxat singulos pedes, ita ut portare se possit. hi plane, qui semissantur, non eliduntur.

XXVII. Epistomicis, vel qui morbo subrenali laeduntur, vulsis etiam, colicis, & quibus venter frequenter dolet, de cauda sanguis emittitur, licet melius putetur propter hujusmodi causas ortas de visceribus debere sanguinem tolli. Quod si de cauda tollere volueris, sic facies: Erige & retupina caudam ad lumbos, quatuor digitis ab ano, ubi pilos non habet, cæde caudam cum tabula aliqua non ponderosa, quousque se vena demonstret, & in caudæ media divisura quatuor digitis ab ano sagitta percuties venam, ut acontizet sanguis, post decursionem fasciola colligabis. Cum autem de visceribus emittere volueris, sub inguibus de dextra sinistrave in singulis femoribus eminentes venas medias sagitta percuties, post decursionem sanguinis cretam impones, [sed caute, propter vicinam

mixturam nervorum.] Si laccæ in gambis fuerint, aut aliquis dolor coxæ vel gambæ, sanguis detrahatur gambis: sunt enim venæ a visceribus descendentes per gambas interius, quas medias propter vicinam mixturam nervorum caute transverso flebotomo percuties, & post decursionem fasciola ligabis.

XXVIII. In animalium curis ac medicinis duplex remedium auctores esse voluerunt, minutionem sanguinis, per quam constricta laxantur, & ustionem cauterii, per quod laxata firmantur. Sed cum flebotomi ratio evidenter videatur exposita, cauterii quoque, licet novissima cura sit, aperienda videtur utilitas. nam adustio laxata constringit, inflata attenuat, humectata desiccatur, coagulata solvit, carcinomata præcidit, veteres dolores emendat, alienatas corporis partes ex qualibet causa ad statum suum revocat, super naturam excrecentia, sublata, & adusta crescere non patitur. Nam cum candente ferro ruperis cutem, vitium omne concoquitur atque maturatur, & beneficio ignis dissolutum, per foramina, quæ facta sunt, effluit cum humore. atque ita sanatur passio, & tollitur dolor. Post quæ cicatricibus clausis, constrictior & robustior redditur locus, ac prope insolubilis cutis. Sciendum vero, cuprina cauteria plus effectus ad curandum habere, quam ferrea. Præterea si in capite morbus est, inuritur cervix: si subrenalis est, lumbis ignis adhibetur. Interdum autem puncta insiguntur, interdum ad similitudinem lineæ candens deducitur ferrum, aliquando velut palmulæ fiunt. In hoc

enim laudatur mulomedici ingenium, si ita animal canterio curaverit, ne deformet. Pro locis autem, in quibus est passio, & pro pellis æstimatione cauteria vehementius imprimuntur aut levius. Memoria autem retinendum est, quassaturas, emota vel extorta, aut ejecta de locis suis, uri penitus non debere. nam perpetua debilitas consequitur. sed melius est, cum locis suis reposita fuerint, & ligaturis diligentius communita, atque ita naturæ industriæque beneficio corroborata, colasticis unctionibus & malagmis, postremum causticis eadem percurrere ad spem perpetuæ sanitatis. Quod specialiter admonendum est, ne mulomedici festinantes, dum foco curare cupiunt, animalia debilitent aut deforment, cum flebotomis, potionibus, unguentis, syringis medicaminibusque diversis ante sit tempranda curatio, & si nihil profecerint, ad extremum ignis adhibetur.

XXIX. Quæcunque passionēs plus jumentis periculi inferre consueverunt, & difficilioribus obscurioribusque indigent curis, has primo amplectimur libro, ut & facilius reperiantur, quæ in exordiis ipsius occurrent, & legentibus fastidium non possint asferre. [De curis quæ prima sunt.] Febrientibus itaque animalibus primum convenit subvenire. nam non amplius, quam triduo, caloris vim sustinere posse creduntur. intra quod si curata non fuerint, moriuntur. Oportet igitur prius passionis hujus signa causasque prædicere, & mox medicinas exponere. Febriens jumentum dejectum caput e terra allevare vix poterit, erit oculis apertis, labiis

demissis, tristitia turpis & gravitas totius corporis insequitur, testiculi tumidiore laxius pendent, membra caloribus fervent, venæ vehementi pulsu saliant, anhelitusque creber & calidus, tussis assidua, incessus nutans, fastidium cibi, bibendi cupiditas, vigiliæ juges. Causa autem hujus passionis ex magno labore & fatigatione est, si negligentia consequatur. Interdum æstu nimio, aut perfrictione vehemente, vel ex cruditate ciborum, aut sudoris subita infrigidatione, vel ex fervore hordei novelli evenire consuevit. Curatio autem ista sollemnis est. Continuo sanguinem eis de facie, vel de temporibus, aut palato oportet emitti, ab omni esca prima die penitus abstineri, fœni optimi aut herbæ viridis subinde pusillum offerri oportebit, & quiescere etiam ab omnibus rebus, & etiam sequestratum temperato tempore, & inambulationibus levibus animal commoveri, calidis quoque locis coopertum stabulari. Cum cœperit melius esse, herbam minutatim concisam porrigito. quæ si defuerit, hordeum maceratum, ablatisque suis folliculis tustum, in modum ptisanæ paulatim offeratur, & frequenter exiguum.

XXX. Plerumque autem equi ultra vires ad cursum coacti, aut ponderibus prægravati, ac sudore defecti, similia febricitantibus signa demonstrant. Quos sic intelliges: Oculi sublacrimantes erunt, & tanquam subfusi sanguine, præterea spiritum crebrius agitat, fœnumque fastidit, & de posterioribus pedibus melius se sustentabit. nam primos quasi subtritos tardius ponit.

XXXI. Quod si febris interna fuerit, non facile animal dormiet, & quotidie deterius fiet, interdum furunculos in dorso vel in lateribus habebit: scias, eum a morbo, qui superius disputatus est maleus, detineri. Cui lotium aliquot dierum tam hominum, quam arietum, per nares infundes. Et sic potiones, que de isto morbo supra scriptæ sunt, dabis.

XXXII. Si autem autumnii tempore cœperit febrere jumentum, statim de cervice sanguinem detrahes, vel gradu tertio de palato; post herbæ trixaginis sextarium, draganti, rosarum ana unciam & in pila lignea pistabis, cernesque subtiliter, ex aqua cum mulsa & oleo potionabis, atque ita restitues sanitatem.

XXXIII. Si autem æstate febrere cœperit, totum sudabit, sataget salientibus venis mincturam & naturam simul dimittere, ad terram transverse ambulabit. De coxa media quatuor digitis ab ano venam inquis, & ex ea sanguinem detrahes. Si autem non inveneris, de cervice tollendus est. Cui hanc potionem pro tempore dabis: Herbam portulacæ plenam manum tundis, succumque ejus cum dragante & ture, & succo rosæ campanæ mulsa addita offeres, potionem non satis grandem, ne plus, quam oportet, infrigides: quia cum quasi splene careat, simul & defectione sanguinis calore privatur.

XXXIV. Hieme vero si febrierit, supra dictas species aridas contundito, diligenterque misceto, & per sinistram narem dato: sanitas consequitur. Febrientibus autem hæc potio utilis traditur: Man-

næ turis uncias 2 semis, yrisillyricæ uncias 6; piperis unciam 1, baccharum lauri, seminis apii ana unciam 1, cum passo potionabis. Item post detractionem sanguinis de matrice aut de palato sic potionabis febrientem: Hyssopi libram unam, abrotani uncias 6, lactis caprini sextarium, amili cyathum, olei optimi uncias 3, herbæ urceolaris succi cyathum unum, misce cum ceteris, & per cornu faucibus infunde, erit salutare remedium. Item alia potio. Lactis sextarium, olei cyathos 2, croci scrupulum 1, myrrhæ scrup. 2. appii seminis cochlearium plenum, miscebis pariter, & dabis ad cornu. Hieme farinam triticeam cum aqua tepida, æstate autem farinam hordeaceam cum aqua frigida dabis in potum. Si febrient, mensuram non des, iliorum autem loca cauterio inurenda sunt, & usta curanda. Item alia potio. Lactis caprini heminam, amili cyathum, ova 4, olei cyathum, succum herbæ urceolaris quotidie potum dabis usque ad sanitatem. Item unctio, qua perfricandi sunt febrientes. Rosæ libram, olei veteris libram 1, aceti heminas 3, lactis caprini libram semis, portulacæ seminis & nucis amaræ ana uncias 6, menthæ vel rutæ quantum expedit. s. teres & commisces, & tepesfacto utere, ita ut diutissime confrices contra pilum, & in loco tepido unctum animal coopertumque statues. Item potio alia, si hieme febrierit. Gentianæ unciam unam, aristolochiæ, hyssopi, absinthii, abrotani, singulorum unciam unam, caricarum uncias 6, seminis apii uncias tres, rutæ fasciolum 1, omnia in cacabo cum aqua decoques ad tertiam,

&, cum nigrescere videris, coctum est. Exinde vini heminam misceto, sicut supra scriptum est, & per cornu faucibus infundito.

XXXV. Si quod jumentum ab indigestione vel pletura febricitaverit, naribus spiritum ducet, & illa frequenter agitabit, anhelitusque erit fervens & aridus, spinam facilius flectet: nam qui ex perfrictione febrit, rigidus est; quia calor membra dissolvit, frigus adstringit. Ex pletura igitur febrienti copiosus sanguis emittitur de cervice, nares aceto perfricantur, ut sternutet sæpius. Venter quoque febrientis si durior fuerit, per anum injecta manu, sterus extrahatur, a cibo absteineat, paucissimum potum per intervalla suscipiat, & unctum supra scripto medicamine, diuque fricatum, loco stabit calido horis tribus aut quatuor coopertum, postea ad ambulandum producet, nihilominus involutum.

XXXVI. Si quando ex vulnere aliquo vel supuratione oris aut faucium nascitur febris, de temporibus, nec non etiam de palato detrahendus est sanguis. De maxillis quoque sive de cervice, & ad postremum quicumque locus febrienti doluerit, ex eodem cum mensura sanguinem oportet auferri. Quod si cibum penitus respuerit, farinam aquæ mixtam ad cibi instar faucibus ejus infundes. Offas quoque de passio facies justæ magnitudinis, & septenas cum oleo digeres, ut possit habere substantiam. Ita denique febrienti utilis est, ex quacunque parte detractio sanguinis fiat, si consideratis viribus animalis mensura servetur. nam ut emissus ratio;

nabiliter relevat, ita enormiter ablatuſ evirat vel turbat.

XXXVII. Coactio in animalibus paſſionis eſt nomen, ex qua ægritudinum diverſa genera naſcuntur, ideo ſic appellata, quod ab injuria vel labore vel ex coactione contingat. Quoties enim laſſum animal fatigatione itineris, vel nimietate curſus, vel magnitudine ponderum, non ſtudioſe refovetur, vel æſtate ſitire, vel hieme algerè compellitur, vel certe penuriam ſuſtinet cibi, aut hordeo novo, aut ſœno peſſimo læditur; & per dies aliquot circa curam ejus nulla adhibetur induſtria: ſic totius corporis compago, & interiorum viſcerum diſpoſitio per injuriam & fatigationem vitiatur.

XXXVIII. Ex qua coactione hæc paſſionum genera naſcuntur. Ex perſtriſtione enim ſiunt epiſtomici, podagrici, phthiſici. Ex æſtu autem evenit gravedo, febris, inſania, capitis dolor. Ex ſudore oritur tumor in cruribus, ſuffuſio in pedibus, febris, ſpaſmus, & tuſſis. Ex humore quoque, qui de naribus profluſit, paſſio apertiffima declaratur. A cerebro enim vel a capite venit multa pituita crebra & ſpiſſa. A perſtriſtione erit humor tenuis, aquaticus, & frigidus: ex qua re ſiunt coriaginoſi & epatici & phthiſici. A colibus & glandulis & arteriis humor erit candidus & viſcoſus, ex quo evenit faſtidium & faucium præſocatio & ſynanche. A pulmone autem humor craſſus, ſanguinolentus, & male odoratus emanat, colore pallido. Ex qua cauſa ſiunt peripleumonici, vomicoſi, ortomici, & phthiſici. A morbo autem malleo venit humor mul-

tus & crassus, & pallidus. Ex qua re fit ortomicus, profluviis Atticus, & suspirium articulare. A jecore humor erit lividus, yricus, & viridis, & tabidus, non valde crassus, neque olidus. Ex qua re fiunt sciatici, hydropici, febricofi. Ideo autem fingam passionum causasque divisimus, ne ingratus error noceret, & facilius evidens doctrina curaret. Absyrus hujusmodi de coactionibus prodidit medicinas: Si equus, inquit, coactus de via venerit, oculi ejus intro abibunt vel versabuntur, spirat calidum frequenter atque suspirat, & auriculæ hujus ac reliquum corpus extensum erit. Cujus talis est curatio, ut parum hordei accipiat, foenumque non multum. Potio autem hujusmodi præparabitur: hyssopi, abrotani ana unciam 1, sampsiuci uncias 6, foenugræci libram unam, lini seminis pondo duo: hæc omnia tusa & cribrata in cacabo novo cum sex aquæ sextariis infundis, addisque novem duplices ficus, quæ cum ad partem dimidiam decocta fuerint, universa conteres atque liquabis, præterea vini veteris optimi sextarios tres, mellis heminam, piperis triti drachmam adjicies supra scriptis, rursumque fervere facies omnia, ex qua calidam potionem plurimis diebus dabis, quæ mirifice juvare consuevit. Si de labore itineris suffusio pedum forte provenierit, cave, ne sanguinem calido detrahas, sed requietum pausatumque flebotomabis, hujusmodi beneficio potionis usus: Turis masculi drachmas 2, foliorum caprifici libram, grana piperis 25, fermenti uncias 3, croci drachmam: omnia bene trita in tres partes divides, & expausatum jumen-

tum triduo cum oleo potionabis & vino : si hiems fuerit, tepida os ablues, æstate frigida : si tardius, aut non recte ambulat, sulphurem & refinam calentem ungulis imponis, non semel tantum, sed aliquoties, donec rectus incedat. Si vero ista non profuerint, semissabis eum, ut de ungulis sagitta contactis competenter profluat sanguis, & vulnera traumatico curabis pharmaco. De laxis hæc signa erunt : toto corpore gravabitur, & posteriora crura quasi inligata habebit. posca itaque & pulegio nares ejus & totam faciem fovebis, panem & merum dabis, ut manducet, offeresque ei lactucas vel gramen diligenter lotum atque concisum, consequenter daturus hujusmodi potionem : Succum ptisanæ, passum, ova, oleum rosatum, quæ omnia pariter mixta per triduum dabis, ita ut hordeum primo corticatum siccatumque manducet. Præmonendum autem est, ne jumento ex coactionis injuria laboranti pulses venas calenti. continuo enim nervorum contractio & debilitas consequitur. Oportet autem armos eorum & genua vino calido & oleo tepido suffundere, totumque corpus multorum manibus diutissime confricare, & loco statuere tepido, mollia de siccato stercore vel de paleis strata præbere. Posteriorem partem flebotomo laxis non oportet contingi, ne penitus evirentur. Quod si venæ in cruribus tument, & plenæ sunt humore, de coronis sanguis auferatur.

XXXIX. Non minus multæ & obscuræ valetudines in internis animalium, quam hominum, existere consueverunt. immo, si verum quærimus, pro-

pe pares atque confimiles fumus. Nam animalibus ; quia rationales fumus, fola mente præftamus : corporis vero natura communis eft, maxime in doloribus. Dolorem ventris in jumentis Veterinorum imperitia putat facile poffe curari, quod grave ; nefeit : & ex ventofitate vel confipatione vitium, torfiones vocant & interiorum incifiones, quibus aut præcantationes anicularum more, aut aliquod quafi phyficum remedium afferre conantur. Cum quid enim intrinfecus jumentis dolere inceperit, ftatim fe allidunt & volutant, & folius ventris creditur effe caufa, cum plures & difficiles fint paffiones ; ex quibus dolor & volutatio illa contingit. & nifi fingulis pro caufarum genere competens medicina fubvenierit, fanitas redire non poterit. Efficaciter autem curare poteft nemo, nifi qui internarum ægritudinum figna rationesque cognoverit.

XL. Primum venter ipfe, qui aqualiculus nominatur, totius corporis obtinet dominatum, in cujus capacitate cibus potioque mifcetur, ac per digeffionem naturali calore decoctus, feparatis humoribus, partem ad fubftantiam membrorum convertit in fanguinem, & partem in urinas refolvit, partemque fecum trahit in ftercora. Quod fi loca illa præftrictio longi temporis vitiaverit, inteftinorum dolor, & corruptio digeffionis neceffario fequitur. nam pars humoris coagulatur ex frigore, & fit conglutinofa in præcordiis, atque in inteftinorum partibus, quæ ducuntur ab aqualiculo ufque ad colum, quod appellatur enteron, retinetur & hæret, quod Latine jejunum dicitur, per quod in colum

humor pessimus transit, & interclufione sua cibum non patitur ad interiores partes more solito pervenire. Hinc etiam tortura & extenfio ventris dolorque cum magno periculo generatur: quæ passio Græce emphragma, Latine præoccupatio dicitur.

XLI. Exoritur & alia causa doloris asperior; quæ Græce chordapfos appellatur, cum præclufa intestina viscerum vento fumove se urgente colligant, usque eo, ut aquam, & cibum, & stercus animalia etiam interdum removere cogantur. Præterea ad similitudinem hominum propter inflationis injuriam, coli quoque dolore vexantur, propter quam necessitatem animalia diverse vehementerque volvendo rumpuntur, quod curari jam non potest, & ideo moriuntur.

XLII. Ilei quoque vitia ex perfriktione hujusmodi humoris nascuntur: qui cum intestina majora & præcluserit, & in eorum finibus stercora coeperit detinere: prohibet illa ad catachlytum longanonis decurrere (Longanon autem intestinum vocatur, per quod stercus egeritur:) tunc venter crassus vel præclufione ipsa intra viscera increfcit, ac sibimet dolores morsusque excitat vehementes, ex quo jumenta se projiciunt ac volutant, extensusque pedibus calcitrant. sed per impatientiam se sæpe jam jactando ventus increfcit, & mixtus stercorei usque ad intestina descendit, nec jam, ut supra, rumpitur, sed jumento, quod in vitium, qui ileos vocatur (ex eo, quod intestina locis suis exclusa, animal quasi elices facere faciunt) inciderit, ea valetudo periculosa est, nisi cum celeritate subvenieris.

Hujusmodi autem sunt adhibenda remedia: Aqua calida renes animalis diutissime fomentabis, fœnumque cum calida, ut vapor magis penetret, frequenter apponis, post ciliciis diligenter absterges, oleum vetus & picem liquidam, & oleum laurinum mîsces, calefacies, & diutissime perfricabis, ita & testiculos ejus perunges, & in aurículas calidum medicamen infundes. Tam diu autem fricabitur, ut sudare incipiat & ventum emittere, ex quo spes ostenditur sanitatis. Quod loco calido statues, ac sagis cooperies diligenter, hanc daturus quotidie portionem. Piperis grana quinquaginta, petroselinum quantum quatuor digiti comprehendunt, cimini Alexandrini tantundem, cimini quoque Africani tantundem, semen apii, murrham, nepitam, trixaginem, æquis ponderibus, quibus ad dimidiam omnium partem nitrum admiscere te convenit. Quæ omnia bene trita ex vino calido & oleo æquis ponderibus, & melle, quantum satis fuerit, dabis. Hæc autem potio & calefacit, & ventrem resolvit. Quod remedium si tardius subvenerit, faccellos cum fure calentes per totum dorsum & renes animalis imponis. Clysteriabis etiam ex aqua calida & oleo, quod cum sale & melle Afro, & nitro, ovoque miscebis, & ita ventre laxato, & stercora emittuntur & ventus. Quod si clyster defuerit, sal bene tritum & mel coques, pastillosque longos & duros facies, & in anum jumenti interius immittes. Quæ res omnem spurcitiem humoris intus stantem abstrahit, & ad sanitatem perducit, nec est aliud, quod magis valeat subvenire.

XLIII. Sunt animalia, quibus assidue ventris impendit dolor, qui strophus appellatur, & hac ratione concipitur. Interdum sudor animalium vel nimio cursu, vel labore profluens, in internis refidet intra ventris intestinorumque compaginem, qui punctiones doloresque præstat interius. & cum totum a labore cessaverit, ac refrixerit corpus animalis, cessat & dolor. Sed cum a labore calefieri cœperit, rursus exoritur, & ideo strophus vocatur. nam frequenter volutatur, & cum surrexerit, terram pedibus tundit, & interdum terram quasi manducare conatur, & jacens videtur quasi pusillum requiescere, & surgens citius ambulare se cogit. Sed ex hac injuria frequenter volutando ventum sibi nutrit intrinsecus, & fit tympanites, ex quo & jumentum rumpitur, & præsens vitæ periculum consequitur. Quod vitium si in perpetuum auferre voveris, paracentesim facies sic: Quatuor digitis sub umbilico veretrum versus, medio climate ventris sagittam injicies, ut non solum cutem, verum etiam peritonæum ipsum aperias. Peritonæum enim dicitur membrana, quæ intestina omnia continet. Ad mensuram autem cum magna cautela peritonæum aperies, ne intestina lædas, & præsens discrimen inferas. Post exemta sagitta subjicies fistulam centimalem, quam mulomedici portare consueverunt; minutis foraminibus multisque pertusam, per quam foras humor emanat, quem suscipies in vase, & invenies limpido lotio similem, tolles vero non minus sextario. Hæc cura etiam illa animalia sanabit, quæ vel stupida vel macra sunt ex coactione longi

temporis, quibus nitrum diligenter cribratum in hordeum debes aspergere, quod omnes asperrimos humores & spurcicias corporis purgat. Sed strophosis dabis potionem superius declaratam plurimis diebus. Etiam acopo termantico renes eorum, totumque corpus perunges, & diebus aliquot a pluribus facies confricari. Ad ultimum renibus eorum causticum induces, & sic revoces ad laborem.

XLIV. Intolerabilem dolorem intestinis inferunt lumbrici, vermes, & tineolæ, quas alii pediculos appellant. nam coagula & aqualiculum intus erodunt, & vulnera faciunt. ex qua necessitate animalia macrescunt, & coriaginosæ fiunt, & sine febre non erunt, & celeriter moriuntur. Hujusmodi passionis signum est, cum invenitur humor in ano fabæ costæ similis: est namque sanies ex illis vulneribus, quæ bestiolæ intrinsectus fecerunt. Jejuna animalia ex hac necessitate vehementius torquentur. nam cum his deest cibus, magis vitalia consumuntur a vermibus. Hi non sunt inflati, & tamen per dolorem se volutant, & in spinam se projiciunt, & caput sibi intra pedes mittunt, & ostendunt doloris sui locum, dentibus illa sibi quasi scalpunt, & rodunt nonnunquam lumbos, & caudam parietibus confricant. Cum ista signa ostendere coeperint, & crebro clamare, hoc est, vehementer hincire, scias, eos jam morti esse vicinos. Quibus adhibetur ista curatio: Olei viridis & amari sextarios 2, fasciculum absinthii Pontici concoques: præterea nasturtii seminis, fantonici, coriandri seminis, radicum seminis, sinopidis Pontici uncias sine

gulas , mirtis & fœnigræci felibram : hæc infusa & decocta in oleo illo facies permanere , ex quo heminam olei , & aquæ tepidæ heminam dimidiam per cornu dabis. quæ virtus medicamentorum , & lenitas olei , animalia ipsa intus occidit , & foras ejicit. Ex qua potione si per multos dies acceperit , permixto nitro tunso & castoreo , omnes lumbricos & tineolas & vermes discludit a corpore , & cum stercore ejicit , & restituit sanitatem. Alia potio ad lumbricos , tineolas , & cossos : Santonici , absinthii Pontici pulveris , lupini crudi , seminis nasturtii , scobis cornu cervini , seminis radicum uncias ternas , sinopidis Pontici pastillos tres , pollinis ervi uncias 3 , vini austeri sextarios tres , olei Hispani sextarium unum , opopanacis unciam 1 , seminis coriandri heminam : hæc omnia diligenter trita decoques , & quotidie jejunis heminas singulas dabis.

XLV. Sed quia pestes ipsæ sæpius ad coagula se conferunt , & potio , quæ per os data , ad loca , ubi morantur , rarius pervenit , ideo etiam per anum adhibenda sunt clysteria : aceti acerrimi sextarium unum semis , olei viridis tantundem , opopanacis unciam 1 , centaureæ uncias 2 , absinthii Pontici uncias 3 , santonici uncias 3 , farinæ lupini crudi uncias 3 , ervi uncias 3 , seminis rafani , seminis coriandri uncias ternas , nitri triti uncias 3 , radices capparis tunfæ uncias 3 . hæc omnia decoques cum oleo & aceto , & per triduum singulos sextarios bene calentes per anum de clystere diffundis animalibus. Memento autem , quoties per os potionem das , animal contra clivum teneri debere , ut facilius ,

quod acceperit, ad interiora descendat. quoties autem clysteriabis, caput animalis in valle statues, & clunes ad altiora convertes, ut, quod per clysterem diffundis, ad interiora perveniat. Diutissime autem post potionem in talibus locis animal retinetur, ut facilius necentur vel ejiciantur pestes intestinæ. Ad coſſos & lumbricos specialis potio. Herbe cameleontis radicem ex aqua ad tertiam decoques, & cum opopanacis duabus uncis misces, ac vini heminam, & ad cornu per sinistram narem diffundis. Item alia ad lumbricos. Seminis coriandri quantum una manus ceperit friget, nasturtii quoque seminis tantundem diligenter teres, quæ utraq; cum aqua tepida per triduum faucibus infundes. Ad matricis dolorem medicamen. Aloe epaticum, masticem, castoreum, lauri bacca, amoniacum, vino & melle mittis in ollam, & bullita atteres, dabisque ad bibendum.

XLVI. Si quod jumentum calculosum fuerit, hæc signa monstrabunt: torquetur, gemit, extendit se ad conatum mingendi, stillat veretrum ejus guttis materiam, modicum mingit, & plene mingere non potest, quod quotidie patitur. Sed hujusmodi vitium teneris ætatibus plerumque contingit, quod sic invenies: Manum ad interiorem partem mittes, & a cervice vesicæ sub ipso ano ad hippocentaurum versus palpabis digitis, & calculum ibi invenies. Quod vitium difficile curatur. Nam interdum nimio conamine prope ipsum anum vesica dirumpitur, & lotium per anum emittit, & quasi aquæ assimilatur. Ideoque missis digitis per foras

men, quod fecerit, longanonis, & ipsius vesicæ, aculeo calculum eximis, & curabis clysteriis collecticiis, [id est, quæ glutinent,] ut foramina illa sanentur. Potionabis autem illos duritica potione. Difficilis autem hujusmodi cura est, quia vim patientes ex corruptione vesicæ tortione moriuntur.

XLVII. Quodcunque jumentum ex qualibet causa inveneris volutare, oleo manum perunges, & ipsum anum oleo satiabis: post quod manum in interiorem partem longanonis protendis, & si inveneris ipsum longanem clibano subtili patere, scias eum strophum pati, & continuo stercora ejicies paulatim ad manum, quibus egestis cito noverris animal percurandum. Si vero manu injecta longanonis præclusionem inveneris, & stercoris modicum, hoc est, duas aut tres pilulas squibala, & præfocatum longanem, qua manus vix introeat, scias eum emphragma pati & periclitari, & ideo curandi sunt renes medicaminibus supra scriptis, & clystere utendum, quod indignationem intestini resolvat & curet.

XLVIII. Si manum injeceris, & totum ventrem tympano similem pertractando senseris, scias eum ileum pati, & cito periclitari. Et ideo unctionibus calidis fricandus est vehementer & diu. Si ventum coeperit emittere, tunc in illo spes incipit esse vendi.

XLIX. Item si manum miseris, & inveneris valde patere longanem, & stercora non multa habere; nec esse vehementer inflatum, scias ipsum ventrem dolere, id est, aqualiculum. Cito requie-

scere solet, si celeriter supra dictas & calidas acceperit potiones, diligenterque ex calido unguento fuerit perfricatum. Si moram curationis non absteris, difficile evadet. nam ex hac passione chorda-
 psum fieri consuevit.

L. Si manum miseris, & similiter longanone patere sine ulla inflatione repereris, & non frequenter volutantem se, sed projicientem subinde in dexteram partem, & quasi extensionem interdum ad conamen minctionis, invenies duritiem in intestinis ingentem cucurbitæ similem, scias animal coli dolore vexari: & quanto durius intestinum inveneris, tanto pluribus diebus dolore cruciatur. Ex qua causa raro periclitantur, & dolent biduo, vel triduo, vel si nimium quinque diebus. Sed quanto inveneris molliorem ipsum locum, tanto velocius mitigabitur dolor. nam quædam stercorea in longanone reperies. & erit salubris curatio, si post clysterem vel potionem multum stercoreis adsellatus ediderit. quo facto, statim intestinum, quod a colo induratum fuerat, & tumebat, non apparebit, red-
 dita sanitate.

LL. Si [vesica] currendo fuerit inversa, similis dolor sine inflatione ex cursus injuria & nimietate frequenter emergit. Huic manum subicies in anum, & deprimes usque ad veretrum versus, ubi invenies vesicam ejus lotio plenam, quam a dextra & sinistra parte leniter adducis sursum ad anum versus [cum oleo,] & minctionem provocas tam diu, donec urinam faciat: liberabitur periculo, de quo animalia difficile evadunt.

LII. Sunt alii, qui assidue dolorem ventris patiuntur sine ulla inflatione, nec vehementer se volunt, & quasi in cursu provocant, aliquando se projiciunt, & ilia sibi corrodunt, & quasi scalpunt. In hujusmodi dolore manum immittis in longanone per circuitum, & interiore parte per plurima loca diligenter tentabis, & invenies vermes collectos exisse in singulis locis, & intestinum pertundere. ex qua necessitate nascitur dolor periculosus. Digiti evelle eos, qui quidem vix evelluntur, & ipsa tibi in manu coherent, ut difficile eos projicias. ex qua ratione multa jumenta caudam frequenter parietibus fricant, propter morsum vermium, quos purgare de longanone studiose debes, & potionem dare per plurimos dies eam, quæ ad lumbricos faciat. ita omnes vermes, quos cossos appellamus & tineolas, purgabis. Similiter etiam qui lumbricos habent in ventre, sic eos convenit mederi. Pice liquida & oleo calido renes & totam spinam cum dorso perfricare oportet tam diu, donec calefactionem patiantur ex manibus. & auriculas eorum & anum ex oleo complebis. ventrem quoque & testiculos perunges. sal tritum cum melle decoctum mixtum in anum subicies, animal [portionibus] crebris ambulationibus potionatum exercebis. Si ex hac ratione non mitigaverit, clysteribus eum calida, & afronitro & sale. Præterea super renes & dorsum saccellos calidos ex furfure plenos imponis, & tam diu innovabis calefactionem, donec ventum reddat. Potionabis cum potionibus supra dictis & clysteriis, ut a discrimine liberetur.

LIII. Si quod jumentum syncopaverit, his agnoscitur signis: Pigrius ambulabit, tanquam suffusione constrictum. Inter suffusos autem & syncopatos hæc distantia est, ut suffusi, licet tardius a terra levant pedes, flectentes crura incedere solent: syncopati autem universo corpore constricti & rigidi sunt, etiam cum se projiciunt, non sine gemitu & toto corpore decidunt. Hi verò non sine febre erunt, cibum & potum fastidiunt, magis jacere cupientes. qui cum se levare voluerint, impetu conantur exsurgere, sed propter dolorem omnium membrorum tardius exsurgunt. Quod contingit ex magno labore & cursu nimio, vel ex humoribus nimis, cum plurimus sudor fatigatis nervis membra conquasset, unde syncope, id est, defectio nascitur: cujus ista curatio est. Calida cum flore scœni cum fomentabis a spina, armis, & renibus, tepesandumque diligenter tergendo siccabis, tunc vino & oleo calido totum perunges, diutissimeque confricabis: coopertum deinde locis calidis statues, molliaque substernes, ut dormiat. Quod cum per tri-duum feceris, hac potione refovebis. Myrrhæ uncias 2, draganti uncias 4, croci drachmas 4, melilori unciam unam, anagallici libram, turis masculi pondus unum. quæ omnia cribrata in pulverem rediges, ex quo duo cochlearia cum aquæ calidæ hemina, & mellis cochlearibus duobus, & olei rosei cyathis duobus potionem dabis plurimis diebus, donec sanum fiat. Etiam vulsis hæc potio, & tensione laborantibus prodest.

LIV. Sæpe ex cursu nimio jumenta sanguis infes-

stat, & per nares emanat, qui difficile, veluti ruptis venis labore & calore, substringitur, & velocissimam etiam postulat medicinam. Succum itaque viridis coriandri, vel si defuerit, porri sativi succum in naribus periclitantis infundes: pollinis triticei drachmam, turis pulverizati drachmam 1, anagallici unciam 1, amyli semiunciam, commixta & in tres partes divisa, ex vino nigro suffundes naribus, sanguinemque præclodes.

LV. Animal sanguine laborare hæc signa declarant: Oculi tument, frigidum erit corpus & cervix, tristitia fastidiumque jungetur, difficileque curabitur. Hac ratione curandum. A cibo potuque temperabitur, somnique indulgebatur copia mollioribus stratis, tum de matrice, quantum ratio postulat, sanguis auferatur, nec potionis cura cessabit. Succum itaque viridis coriandri, vel si defuerit, porri sectivi, trixaginis quoque & centaureæ violacæ, & nitri æqui ponderis mixtura inungitur. Ex quibus tunsis atque cribratis diurnum cochleare ex hemina aquæ tepidæ infundatur faucibus. Quæ potio humores & sanguinem, imminentesque alios morbos purgat, prohibet & sanat.

LVI. Obscuras difficilesque curas prima fronte digessimus, consequenter ad cetera pergentes: sed necessarium credimus ostendere rationes, ex quibus incolumitas jumentorum incorrupta servetur. Melius enim est diligenti studio custodire sanitatem, quam ægritudinibus præstare remedia. Diligens itaque dominus stabulum frequenter intrabit, & primum dabit operam, ut stratus pontilis emi-

neat, ipsumque sit non ex mollibus lignis, sicut frequenter per imperitiam vel negligentiam evenit, sed roboris vivacis duritia & soliditate compactum. Nam hoc genus ligni equorum ungulas ad saxorum instar obdurat. Fossa præterea, quæ lotium recipiat, deductorium debet habere cuniculum, ne peces jumentorum redundans urina contingat. Patena, quæ appellatur, hoc est, alveus, ad hordeum ministrandum, sit munda semper, ne fordes aliquæ cibariis admisceantur & noceant. Loculi præterea, vel marmore vel lapide vel ligno facti, distinguendi sunt, ut singula jumenta hordeum suum ex integro, nullo præripiente, consumant. Nam sunt animalia ad edendum avidissima: quæ cum celeriter propria devoraverunt, partem consortis invadunt. Alia vero naturali fastidio tardius comedunt, & nisi separatim acceperint, vicinis rapientibus macrescunt. Cratibus, quæ jacca vocatur a vulgo, pro equorum statura nec nimis alta sit, ne cum injuria guttus extendatur, nec nimis humilis, ne oculos contingat aut caput. Luminis plurimum stabulo infundi oportet, ne tenebris assueta, cum producuntur ad solem vel caligent, vel aciem visus imminuant. Æstate in apertis locis, tam noctibus, quam diebus, jumentis libera aura præstanda est. hieme vero tepere debent stabula potius, quam calere. nam nimius calor licet custodiat pinguedinem & reficere videatur, tamen indigestionem facit, & vehementius nocet naturæ. Propter quod diversa genera morborum ex vapore ipso animalibus generantur. Si producantur ad frigus insolitum, statim ægritudinem

ex frigoris novitate percipiunt. Curandum est præcipue, ut five fœnum, five paleas, vel manipulos viciæ pro regionum usu vel copia animalibus præbeas, incorrupta ac bene olentia & munda mittantur. De hordeo quoque non erit sollicitudo dissimilis, re aut pulverulentum sit, aut lapidosum, aut mucidum, aut vetustate corruptum, aut certe recens de areis sumtum, & ipsa novitate præservidum. Aqua etiam limpida ac frigida, etiam perennis ac profluens ministranda est. Nam quidquid importunius fluit, virus non admittit. Bis in die multorum manibus animalia sunt toto corpore confricanda. quæ cura & mansuetudinem docet, & laxata cute pinguedinis præstat augmentum. Hordeum quoque non semel nec bis, sed pluribus portionibus præberi conveniet. quidquid enim paulatim acceperint, legitima digestionem conficiunt: quod vero semel & enormiter sumserint, cum fimo indigestum integrumque transmittunt. Vicinum vero stabulum convenit esse loco arido, stercore vel paleis mollibus adopertum, in quo ante potum animalia volutentur. Quod exercitium & sanitati proficit, & ægritudinis vitium commonstrat. nam quoties animal, aut non solito more se transvolvitur, aut omnino detrectat accumbere, scias illud ex tædio laborare, & ideo separari debere, atque curari. Ad quod opus quoque plurimum juvat, si sæpius & cum moderatione animalia sedeantur. Nam imperitia rectoris & incessus eorum debilitat, & mores, præcipue servorum impatientia, qui, absentibus dominis, ad cursum equos vehementer stimu-

lant, & non solum flagellis, sed etiam calcaribus cadunt, dum aut inter suos velocitatem cupiunt experiri, aut cum alienis vehementi obstinatione contendunt, nec revocant aliquando currentes, nec temperant. neque enim de damno domini cogitant, quod eidem contingere gratulantur. Quam rem diligens paterfamilias summa severitate prohibebit, & iumenta sua idoneis & moderatis hominibus, scientibusque tractare committet. Post sudorem quoque si æstus sit, pusca os ablui convenit: si hiems, muria. Vinum quoque & oleum faucibus infundi oportebit ad cornu, æstate frigidum, hieme tepidum, ita ut hieme meri sextario, olei unciae tres, æstate autem duæ tantummodo misceantur. Nec convenientium potionum debet cura cessare. nam languor, macies, & tussis, & internorum dolor facile submovetur, si sulphuris vivi semiunciam [1. scrup. 12] myrrhæ scrup. 4. redactos in pulverem, ovoque crudo immixtos cum hemina vini optimi per os dederis. Est alia sumtuosior, sed accommodatior potio ad omnes morbos, quæ & celeriter reficit, &, cum intrinsecus purgaverit, curat omnes morbos, tussim veterem, phthisicos, vulsos, & quæcunque vexata sunt in opertis. Prisanæ sextarium 1, feminis lini heminam, foenigræci heminam, croci unciam 1, acronem salsum porci pinguis, vel longanonem, vel si porcina defuerint, caput hædinum depilatum, cum pedibus suis, & cordulis intestinorum mundis, hyssopi fasces duas, cochleas germanas xv, bulbos xv, ficus duplices xx, rutæ fasciculum 1, baccarum lauri, cum vi-

rent, sextarium, dactylos xx, allii capita tria, sevi caprini uncias 6, pulegii ficci fasciculum. hæc omnia purgata leniterque contusa decoques in aqua cisternina, donec acron ille, vel certe caput hædi lique scat & dissolvatur ab ossibus. propter quod assidue aquam refundis, ne comburatur, sed fervendo pinguescat, vel succus ipse pinguior efficiatur. Post hæc diligentissime colabis ad colum, tum draganti unciam 1 in tres divides partes: ita quod exinde in unam potionem missurus es, pridie infundas in calidam, ut inturgescat. tunc addis passis sextarios 3, & tribus diebus singulos sextarios dabis, ova numero sex, (in die secundo olei rosati ova plena numero 2) butyri uncias 3, (in die tertio) anagallici uncias 3, amyli uncias 3, pulveris quadrigarii selibram, lomehti fabæ selibram. Quæ omnia mîsces, ut dictum est, æquis ponderibus per triduum divides, & jejunum animal potionabis, & horis aliquot deambulare facies, usque ad septimam, a cibo abstinenceatur & potu. Animalia vero macie attenuata, non absque studio diligenti revocantur ad corporum firmitatem. Nam oleo veteri vinoque permixtis, & tepefactis in sole, per totum corpus unguntur, & contra pilum multorum manibus perfricantur, ut & nervi mollescant, & cutis laxetur, & sudor erumpat. Quo factò cooperta in pontili strato collocentur. Et si hiems fuerit, condita cum semiuncia apii seminis triti, & olei tribus unciis calefacto per os ipsius oportet infundi. Si æstas fuerit, absinthium vel rosatum cum 4 scrupulis croci, & duabus unciis olei frigidum per os si-

militer debet accipere. Quorum si non suppetit copia, vinum simpliciter convenit præberi cum ceteris. Præterea ejusmodi species tempore hiemis cum hordei modiis 4 misces, fabæ sextarios 8, tritici sextarios 4, ciceris sextarios 8, fœnigræci sextarios 4, ervi sextarium 1, & si meritum equi vel facultas domini suppetit, uvæ passæ & nuclei sextarios singulos. quæ omnia sollerter commixta cum fuerint, unum modium in aqua mûndissima pridie debes infundere, & paululum mane ficcare, ex quo equo semimodium ante prandium, & semimodium ad vesperam dabis per plurimos dies in loco optimo. viginti uno die ita stabuletur, ut intrinsecus bibat. Quod si ultra modum saginâ provenerit, ne pletura noceat, auferendus est sanguis a matrice. Præterea graminum radices, quas aratrum frequenter evellit, studiose collige, & quam potueris longas minutatim concide, hordeoque commisce, & quotidie præbere non dubites. Æstate vero, excepto ervo, species illæ, quas diximus, pro æstimatione mensuræ farragines ad invicem præbeantur, hoc est, hordei viridis plures majoresque fasciculos, tritici vel ciceris vel fœnigræci minores & pauci. Quæ omnia contusa oportet apponi. Præcavendum tamen, ut in longiore vestatione vel itineribus, jumentis urinæ copia non negetur, quæ res non sine periculo plerumque differtur. Pedes quoque eorum post viam eruendi sunt diligenter, ne quid luti vel sordium in articulis basique permaneat. Unguento etiam confricandi sunt, quo ungula nutriantur, & medicaminis beneficio subcre-

scat, quod itineris attriverat injuria. Allii capita tria, rutæ veteris fasciculum, aluminis scissi & cribrati uncias 6, axungiae veteris pondo 2, stercoreis asinini recentis manum plenam, quibus commixtis atque decoctis domi, ut volueris in itinere uteris ad vesperam. Præterea aliud, quod ungulas nutrit & firmat. Picis liquidæ libras 3, absinthii libram 1, allii capita 9, axungiae libram 1, olei veteris libram semis, aceti acrioris sextarium unum, universa contundes & misces, & decoques, & ex eo coronas vel ungues animalium confricabis. De palatis singulis mensibus minuente luna sanguis detrahetur. quo facto, si qua est, capitis passio relevatur, & ciborum fastidium tollitur. Oportet autem ferramento concisorio animalium soleas ramulæque purgari, quod evaporat atque refrigerat, & fortiores ungulas reddit. Si animal domi forisque perfrixerit, calidioribus unguentis, quæ multa sunt, lumbi eidem confricentur & cerebrum, potionibusque & pigmentis, & herbis, quarum ferventior est vis, per os continuo oportet infundi, ut perfrictionis incommodum evincatur atque pellatur. Nam si in visceribus permanferit algoris injuria, diversos periculososque procreat morbos. Si vero dierum canicularium tempore æstu animal fatigabitur, vel aquis frigidis est perfundendum, vel in mare flumenve mittendum, frigidis etiam potionibus recreandum, ut necessitati laboris aut temporis aptior medicina succurrat. Sed in equis non solum utilitas, verum etiam decoris ratio servanda est. Nunquam itaque, nisi necessitas passionis exegerit,

de articulis refecandi sunt cirri. Naturale enim ornamentum pedum natura in illis constituit. Cervicem etiam ipsam diligens debet ornare tonsura. Multi enim sicut curulibus, ita & sellaribus jumentis pressius colla radunt. Quæ res licet præstare creditur augmentum, tamen sub honesto sessore deformis est. Alii ita tondent, ut arcum videantur imitari. Nonnulli Armeniorum more crines aliquos in tonsura ipsa per ordinem derelinquunt: sed gratiora sunt, quæ translata de Persis posterior usus invexit. Nam media juba ad omnem accurationem ex sinistra parte tondetur, a dextra vero omnino insecta servatur. Et nescio quo pacto plurimum deceat, quia illud, quod naturaliter laudat Virgilius, imitantur:

Densa juba, & dextro jactata recumbit in armo.

Quod si bicomis fuerit, ut vulgus appellat, mediæ cervicis setas æqualiter oportet attondi, ita ut tam dextri, quam sinistri limitis continuata serie jubæ relinquantur intactæ. Quod nihilominus inventum constat a Parthis, quibus consuetudo est, equorum gressus ad delicias dominorum hac arte mollire. non enim circulis atque ponderibus prægravant, ut soluti ambulare discant, sed ipsos equos, quos vulgo Trepidarios, militari verbo Tottonarios vocant, ita edomant ad levitatem, & quædam blandimenta vesturæ, ut Asturconibus similes videantur. In sicco itaque æqualique solo quinquaginta passus in longum, & quinque in latum plenis cophinis digeritur per ordines creta, ad similitudinem stadii, quod aulicibus asperius sit, tum dif-

ficulrate coronam velocitatis optantibus ingerit, in quo spatio cum equus frequentissime exerceri cœperit, in illos aulices necessario offendit, & priores & posteriores ungulas impingit, & aliquando vel cadit, vel sic offendit, ut cadere videatur, post quod admonitus injuria, tollit altius crura, & inflectione gemiculorum atque gambarum molliter vehit. Præterea minutos gressus imitatur, ut inter aulices ungulas ponat. nam si extendere voluerit, offendit in cumulum. Minutim autem equus ambulans commodius vehit, & pulchrius videtur incedere. Potiones etiam hiemales æstivasque conscripsimus, quibus aut conservetur sanitas perpetua, aut vehemens ægritudo pellatur.

LVII. Dum æstus incanduit, hæc potio animalibus commoda est, quia humectat & refrigerat: Croci unciam unam infundes in vino veteri, draganti uncias tres infundes in aqua calida, his adjunges fasciculum viridis porri 1, item fasciculum viridis apii, herbæ portulacæ succi heminam, lactis caprini sextarios tres, ova septem, olei rosei libram, mellis uncias 3, passi sextarium 1, vini veteris quod sufficiat. ex quibus omnibus diligenter commixtis atque contritis, ad cornu per triduum sextarios singulos animalibus dabis. Alia quoque refrigeratoria potio: Vini veteris sextarium, olei libram semis, ova tria, succi coriandri cyathum 1, lactucarum cyathum 1, follester admisces, & in tres divides partes, daturus per triduum jumentis æstuantibus salutare remedium. Tamen eo momento, quo potionem defusus es, per singula ani-

malia singulas heminas aquæ frigidæ & recens sum-
tæ potioni debes adjungere.

LVIII. Hieme quoque potio ista præbetur : Vini
veteris sextarios 3, olei selibram, piperis unciam
1, rutæ viridis uncias 6, cerefolii viridis vel feminis
ipſius uncias 3, draganti uncias 3, feminis fenicu-
li uncias 3, baccarum lauri unciam 1, mellis uncias
6, ova quot volueris, & passi quantum usus exegerit.

LIX. Vere vero & auctumno hæc detur potio.
Costi semiunciam, cassiæ fistulæ unciam, Celticæ se-
miunciam, petroselini semiunciam, betonicæ se-
miunciam, glicericæ semiunciam, sagapini semiun-
ciam, spicæ Indicæ semiunciam, saxifragæ, eupato-
rii, meliloti, iris Illyricæ, ana semiunciam, cen-
tauræ, gentianæ, aristologiæ longæ, ana unciam
1, amomi, aristologiæ rotundæ, ana semiunciam,
scinoanthos semiunciam, asari, aloë, ana semiun-
ciam, murrhæ unciam, opopanacis, radicis dracon-
tæ, ana semiunciam, croci unciam, draganti un-
cias 6, castorei unciam, absinthii Pontici fascicu-
los 2. hæc omnia in pulverem redacta ad XII ani-
malia per triduum sufficere creduntur, ita ut cum
vino optimo digerantur.

LX. (Alia potio, quæ omni tempore exhibetur.)
Costi, meliloti, hyssopi, iris Illyricæ, aristologiæ,
sampsuci, dracontii, asari, draganti, centaureæ mi-
noris, marrubii, gentianæ, spicæ Celticæ folia,
æquis ponderibus misces, redactaque in pulverem
cernes. sed si æstivam dare volueris potionem,
commisces croci, mellis, & draganti quod sufficiat.
Si autem potionem facies hiemalem, addis feminis

piperis, appii feminis, & feminis sinapis. Utroque autem tempore cum boni vini sextario plenum cochleare miscetur, faucibusque animalium diffunditur.

LXI. De urinæ difficultatibus ordine suo multa dicenda sunt, sed viatorium istud, & physicum, & semper paratum te scire convenit. Lutum ex cujuscunque equi lotio factum vino permisces, colatumque per nares infundes, & confestim provocat urinam. Item allium conteres, & in anum injicies & veretrum, mox egerit lotium. Item, pulverem quoque turis cum ovo vinoque permixtum, addito succo apii & caulium, si potionem dederis, provocabit urinam. Item, betas ac malvas ad tertiam decoques, ex quibus aquam calentem ad medium sextarium cum melle commisces, & per os digeres, proderit minctioni. Item, cimicem quoque vivum in aurem equi mitte, & alterum supra naturam in ipso foramine, quo mingit, confrica, facillimum certumque remedium est.

LXII. Itinerum casibus subvenire cupientes, de pluribus pauca, sed manifesta libabimus. Nam animalia sub sessore vel onere dolor ventris frequenter affligit; ut volutentur & procumbant. Semen itaque rutæ silvestris vel hortensis, si illa defuerit, diligenter tritum cum vino calido per fauces oportet infundi. Præterea aquam, in qua usque ad tertiam betæ decoctæ sunt, succumque earum nitro trito solerter admisces, oleique addes heminam, tepefactaque in intestinum per clysterem diffundes, cum prius pronum animal statueris, ut injectum ad interiora

perveniat. quæ si forte defuerit, mel coctum cum tertia parte salis triti cogis in pilulas, ita ut collyria ad ovi magnitudinem facias, similiterque prono animali in intestinum vel quinque, vel septem, aut novem collyria inferere curabis. post solvitur venter & mitigatur dolor. Item, physicum traditur os limacis neque manu immunda, neque terra, neque dente contactum alligare umbilico dolentis, curare continuo.

LXIII. Plerumque dorsum animalibus aut sarcina lædit, aut sella, propter stramenti negligentiam vel oneris injuriam. quod in itineribus interdum necesse est evenire, sed recens tumor hac ratione curatur: Mallonem ceparum, vel ipsas cepas in ferventi aqua decoques, & calentes, quantum corium valet sustinere, tumori superimpones, & fascia ligabis. una nocte omnis aufertur inflatio. Præterea sal tritum cum aceto miscebis, additoque vitello ovi, loca, quæ tumere coeperint, perfricabis, recens indignatio destituta siccabitur.

LXIV. Cui curæ est animalium salus, potionem superius declaratam, quam specierum numero diapenten Græco vocabulo nuncupant, gentianæ, aristologiæ, murrhæ, baccarum lauri, rasuræ eboris, paria pondera diligenter trita atque permixta, domi, sive in itineribus prius condita, habere oportet in promptu, ut, quoties moestum aut horridum videris animal, aut morbi alicujus labe tentatum, statim plenum cochleare ex pulvere memorato cum sextario vini optimi per fauces diffundas, & per triduum, etiam equo in labore constituto, digeras,

ut adversus virus internum subveniat. probata curatio. Tuffienti autem cum passu heminam dabis, & statim sentiet curam. Si liber, cui jam ponendus est finis, legentium non offendit auditum, sequenti volumine inchoantes a vertice usque ad ungulas ex diversis auctoribus enucleatas animalium publicabimus curas, ut ordo, qui a natura datus est, in medendi dispositione fervetur, ne indigesta ac membrorum consequentiae repugnans pagina quærentem confundat, aut tardet.

VEGETII RENATI
 ARTIS VETERINARIÆ
 SIVE
 MULOMEDICINÆ
 LIBER II.

PROLOGUS.

MULOMEDICINÆ ars jamdudum vitio cupiditatis & exiguitate mercedis, nullo studiosius discente, collapsa est. Numquid vero exemplo Hunnorum sive gentium aliarum artis ipsius etiam usus intercidet, dum homines refugientes expensas, barbarorum consuetudinem imitari, velle se simulant, & incurata animalia hibernis pascuis, & negligentiae casibus dedunt? Quæ res nulli compendium, plurimis attulit damnum. Primo quod barbarorum animalium aliæ naturæ, & ad omnem injuriam durius corpus est. Deinde quod sic instituuntur a parvulis, ut nec potionem medicinalem requirant, & hibernis pascuis vigeant, ac sine perniciæ frigora pruinaeque sustineant. Nostra vero jumenta & mollioris generis sunt, & tectis frequentioribus assueta, calidissimis etiam stabulis imbuta, cum indignatio-

nem ex aliqua necessitate contraxerint, continuo in aliquod genus incidunt morbi. Diligens itaque paterfamilias, cum mortibus animalium suorum & cum medicinæ expensis atque mercedibus faciat rationem, intelliget, unius vilissimi jumenti pretium ad multorum, quæ sine dubio peritura sunt, si curata non fuerint, salutem posse sufficere.

C A P U T L.

IN universo animantium genere caput obtinet principatum, quod eminentius ceteris, dominatum quendam circa loci, ipsius conditionem sortitur. In eo est odor, gustus, auditus, ac visus: quod quantum habet potestatis, tantum sustinet ex labore discriminis. Causas itaque, ex quibus ægrotudines generentur, & signa, per quæ qualitas eorundem possit agnosci, curas etiam, quarum medela sanitas revocetur, per ordinem indicare tentabimus. Plerumque autem in corporibus jumentorum indigestionis vitio sanguis corrumpitur: quod evenit, cum ex æstu vel frigore debilitata sunt membra, & in capite frixus sanguis vertitur in virus. tunc enim repletis venis cerebri membrana distenditur, & somni salubritatem frequenter excludit. Ex quo necessario dolor capitis, mœstitia, & imbecillitas subit. Quæ valetudo & prima videtur, & levior, si velox medicina subvenerit.

II. Ceterum cum noxius sanguis membranam cerebri & ex una parte pertuderit, & eandem dolore nimio cœperit prægravare, efficitur animal appio-

sum : cujus & mens hebetatur , & visus. Nam cerebri incolumitas & oculos pascit & sensus. In qua passione , quia una pars capitis pręgravatur , tantquam ad molam vadit in gyrum.

III. Cum vero medium cerebrum corrupti sanguinis virus infecerit , animal freneticum redditur , ut repente saliat , & velut effugere velit , parietibus se tanquam irregibilis impingat , nec possit ratione aliqua contineri.

IV. Cardiacus is est , cui cor dolet. Cardiacus autem fit , quoties sanguinis illa corruptio stomachi vel thoracis impleverit venas , cerebrumque percusserit , cor etiam pestiferi humoris labe constriat. Quę valetudo inducit mentis alienationem , & corporis sudore monstratur , ex quo difficillime liberatur.

V. Quod si apicisum simul passio thoracis invenerit , facit continuo rabiosum. Ex ardore enim nimio jecinoris & sanguinis , venę cordis nervique pręfocantur , ex qua constrictione fit dolor ipsius loci usque adeo , ut mordendo se comedat. Ex quibus valetudinibus si animal fuerit liberatum , & post curationem aliqua pars cerebri fuerit imminuta , vel tumor subcreverit , ineptum jumentum , pigrumque redditur. & in illa parte capitis , ubi vitium remansit , difficile se gyrabit , & ex eo latere se parietibus jungit , & tarde incedens , non sentiens plagam , ambulaturę gratiam perdit , & erit submissio capite , & cum stare cœperit , cum tarditate se movet , minus etiam videbit , nec cibum nec potum recusat. Quem si curare volueris , cyclo-

curabis. In omnibus supra scriptis valetudinibus, primum de temporibus minuendus est sanguis, sed & de matrice aliquando tollendus: Cura autem pæne omnium similis est, ejus ordinem sequentia declarabunt.

VI. Memineris autem, omnes valetudines capitis, præcipue veteres, periculosas, cyclo oportere curari. Cui hæc observantia & ordo est adhibendus: Triduo ab hordeo abstinebitur animal, temperabitur etiam mollibus cibus, post diem tertiam de dextra ac sinistra, prout ætas aut vires, vel valetudo permiserint, de matrice sanguis auferetur. Quo facto, per triduum viridi cauliculorum ac lactucarum sustentabitur cibo. Primo uno die a cibo eum sustinebis & aqua. novo autem die offas caulium cum liquamine & oleo optimo temperatas non minus viginti digeras, cui nihilominus lactucam dabis in cibo ter in diē: post potionem bibere semper incipiat. Si vero venter vehementer solvi inceperit, caulium offas dare desistes: sed dabis paleas & fures, ita ut sequente die penitus nihil manducet, sed solam aquam percipiat ad bibendum, ac postero die inducatur in cellam balnei calidam, & sudet. Opus est autem diligentia, ut reducatur celeriter de calore, ne intercluso spiritu pereat: tunc extergetur diligenter, vinoque & oleo largiter perfricatus, accipiet cum nitri pulvere folia rasani conspersa, quantum commodum est. Postmodum cum radicibus cucumeris asinini viridis minutatim concisis oleum optimum misces, & in vase novo ita decoques, ut tertiam perdat. ex quo singulas

heminas per capita animalium per triduum dabis, ut potio ventrem resolvat. Sed si ultra modum fluere coeperit, lenticulam & hordeum pari mensura friges, & de his singulas bilibres per dies singulos cum furfure & paleis dabis. Quinque itaque diebus operam refectioni ejus impendes, & leviter exercebis, ut intelligas, quantum vires corporis sanitasque profecerit. Post hæc eum pro arbitrio despu- mabis. Sequentie die caput ejus purgabis exonica, vel radice Dianaria, quam Artemisiam dicimus: si hæc non fuerint, ex liquamine optimo cum oleo mixto. cujus caput pedesque connectis. Cum bene purgatum agnoveris, solvito, butyrum ex oleo ro- seo solutum infundes in nares, ut illo purgationis mitigetur asperitas, ita ut singulæ cotylæ singulis naribus infundantur. Si supra dictæ potiones non solverint ventrem, mellis, hellebori albi pondus unius denarii cum hemina dulcis vini bene tritum in potione recipiat, vel certe scammoniae pondus duorum denariorum diligenter tritæ cum dulcis vi- ni hemina simili ratione diffundes in fauces. Quod si venter ultra modum dissolutus discrimen impor- tat, anagallicum succo ptisanæ ad restrictionem ipsius dabis, lenticulamque & hordeum fixum, sin- gulas bilibres cum paleis & furfure præbebis in ci- bo. Ad ultimum, partes, quæ in causa sunt, sinapi- zabis diligenter, sinapizatum cauterere ferreo, vel, quod utilius creditur, cuprino combures, usta cu- raturus ex more. Potionem quoque ex antidoto polygesto per dies plurimos dabis, & exercebis le- viter, & ad cibaria ipsius aliquid per partes semper

adjunges, donec ad pristinam consuetudinem revo-
cetur. Insanabiles valetudines cyclo affirmantur
posse curari, id est, insani corroborari. Caduci cy-
clo curati uruntur in capite: morbi vero, dysen-
terici, coriaginosi, orthopnoici, strophosi, cyclo
curentur in renibus.

VII. Cerebrum plerumque diversis passionibus
commovetur, quod his deprehenditur signis: Am-
bulabit pravus, & frequenter offendet, & toto se
corpore commovet. Cujus ista curatio est: Baccas
lauri numero XX, nitri felibram, rutæ manipulum:
quæ omnia diligenter trita, cum aceto non acri,
& oleo optimo rosaceo commixta, hieme calefa-
cies, perunctoque oleo capite ejus & cerebro, vel
auriculis cerebellum de lanata pelle convolvīs. Quæ
si forte defuerint, farinam hordeaceam refinamque
miscbis, ex quo cataplasma confectum cerebro
oportet imponi. Præterea ceram oleo cyprino con-
jungis, & linteolo inter auriculas ad ceroti instar
imponis. Sed & reliquum corpus potionibus refo-
vendum est. Tres fluviatiles cancrios conteres dili-
genter, & cum duabus unciis succi caulium, addito
lactis sextario, olei duobus cyathis, permiscebis,
& colatum per os diffundes ad cornu. Quorum si
inopia est, mellis cyathos duos, aquæ calidæ sex-
tarium 1, coquito: ex quibus pastillos facies, &
in aqua frigida dilues, & dabis in potum. Præterea
si hieme curaveris, farinam triticeam; si æstate,
hordeaceam, aquæ frigidæ adinvicem amuli per-
mixtam, in potione præbebis.

VIII. De capitis dolore multi auctores multa

dixerunt. Cujus hæc sunt signa: Tumor circa oculos apparebit, pabulum recusabit, lingua ejus & palatum labiatque tumbent, quanto vehementius increverit morbus, tanto exoritur amplius tumor: ambulantes toto corpore vacillant, umbramque suam velut odorantes expavescunt. Cujus passionis ex corruptione sanguinis nascitur causa, cum indigestio ciborum naturali meatu intercluso, vel certe derelicto, in eas venas, quæ circa tempora sunt, defluit, membranamque cerebri vitiat. Cui sanguinem de temporibus oportet minui, & continuo oleo acetoque permixto caput largiter perungi. Quod si hiems fuerit, hordeum pridie infundes in aquam & decoques, calidamque in faccellos immittes, jumentorumque caput fumentando diutius vaporabis. Alii auctores tolli de palato sanguinem jubent. Tunc cimoliam cretam ex aceto infusam, & merdam bubulam recentem cum nitro trito miscent, & in cacabo super carbones decoquant, calidamque cerebro languentis imponunt, aceto rigantes, ne creta adstringatur ad pilos usque, cum prius calida fumentaverunt caput. Dolorem capitis prope ad insaniam ista signa demonstrant: Quoties grave est, & in præsepio se deponit, lacrimæ frequenter oriuntur, auriculæ stabunt, oculi graviores erunt, anhelitus creber, aridus pilus, tremores frequentes, tristis aspectus. Quem inprimis ab aqua abstinebis, ne nimium bibat; de utraque parte colli sanguinem detrahes; caput, sicut scriptum est, curabis.

IX. Distentionis quoque valetudo ad capitis præ-

cipue causam refertur. cujus hæc erunt signa: Impediente caligine obscurabitur visus, tremor & sudor totius corporis insequitur. quod vitium contingit ex aqua, si sudans jumentum biberit: vel ex indigestione cibi, si non dormiat, vel substrictus manserit. Huic capitis membrana distenditur. quæ passio ceterarum valetudinum & fons probatur & mater. nisi enim inter initia curaveris caput, ut animal dormiat competenter, fiunt appiosi, insani, rabiosi, frenetici, cardiaci. Igitur cum animal distentionis ægritudo comprehenderit, de cervice eidem sanguinem tolle pro magnitudine corporis & ætatis. Et si ætas erit, oleo & aceto caput totumque corpus perunges, & diutissime confricabis, loco refrigerato & opaco inclusum continebis, substernes etiam stercora sicca vel paleas, ut provocet ipsa mollietates ad cubandum. locum calidum declinabis, nam impedit somnum. furfure, vel paleis, vel foliis lactucarum reficies. præterea potum præbebis exiguum. cum convalescere coeperit, modicis ambulationibus exercebis. ubi idoneum visum fuerit, ad cibaria largiora infusum hordeum ad pristinam consuetudinem paulatim per incrementa revocabitur. Si die septimo non profecerit, sanguinem iterum de temporibus emittes, & caput sine intermissione curabis. Potionem dabis, qua sanantur appiosi: Nasturtii seminis, apii seminis, seminis lactucae, anagallici, petroselini, aneti, papaveris silvatici seminis uncias singulas, piperis scrupulos 3, croci drachmam unam. Quæ omnia bene cribrata atque commixta ex aqua temperabis. trochiscos facies, ut

habeant non minus, quam singulas drachmas. In dieta unum trochischum in aqua dissolutum per os digeres. quod quotidie oportet fieri, donec sanitas redeat. Si non appetit cibum, singulos trochiscos solutos cum succo ptisanæ quotidie præbebis. Vinum nunquam dabis. Capitis enim valetudo sumto mero deterior efficitur.

X. Si quod jumentum appiosum fuerit, in præsepio incumbit, oculos tenfos habebit, micabit auriculis, visus caliginem patietur, & gyrat in circulo tanquam ad molas.

XL Quod si etiam fuerit conversus in rabiem, sic intelliges: Subito hinniet tanquam sanus, parem suum appetit morfu, vel hominem, præsepia, aut illa sibi mordicans rodit: quem sicut appiosum curabis. Prorsus abstinebis ab hordeo, mollibus cibariis sustentabis. Præcipue tamen apium viridem, quantum voluerit, præbebis. Sanguinem de temporibus aut de cervice emittes, loco tenebroso statues, caput eidem hujusmodi acopi confectioe curabis: Opopanacis libram 1, resinæ, terbentinæ ana uncias 2, galbani unciam 1, resinæ frixæ uncias 3, masticis tritæ uncias 2, olei veteris libram 1. ex hoc ei cerebrum & auriculas confricabis, oleum tamen solum ac liquidum in aures ejus suffundes. cujus tamen prius quam acopo utaris, faccellationibus caput cerebrumque vaporare te convenit, & caput apposito cerebello communire. Potiones quoque ex trochischo superius memorato quotidie præbebis, collyrio acri inungis assidue, ut caligo ex oculis possit auferri. Quæ cura si non profice-

rit, caput & tempora sub ipso protocomio semisse inuris cauterio, quod & super v̄enas temporales facies. Plerique tamen, facies ne deforment jumentum, solo tabulare palati confecto, sani fieri possent. Fervor enim foci debilitatem capitis tollit, & membranam menti pristinæ, sanitatique restituit.

XII. Alii auctores infanientis jumenti ardentes & sanguineos oculos & humore suffusos, stantes aurículas dicunt vel micantes, ut ad instar indomituum nec capi possit, & captum, parietibus se illidens conetur effugere. terram pedibus fodiet, & multum flegmatis ex ore profundet. quod hac ratione curatur, ut auferatur ei sanguis de angularibus venis, de palato, & post de cruribus. a cibo eadem die abstinenceatur & potu. Alia autem die aquam frigidam dabis ei bibere. Auferantur stercorea, quæ in ano ejus sunt, per quatrimum continuato clystere, curabitur venter, ungetur cerebrum, secreto collocabitur loco, accipiet in substantiam porros, & herbam mollissimam, aut mollissimum foenum. His potionibus percurandum: Pulveris turis drachmam 1, acepi albi sextarium 1, radicis panacis unciam 1, herbæ saxifragæ uncias 3, ex aqua mulsa per os dabis. Lactis caprini sextarium unum defundis in fauces. quod si defuerit, ciminum rusticum pondo duo in pulverem rediges, additoque olei optimi uno ebulo, ex aqua mulsa diffundis ad cornu. Sed ceteris potio hæc aptior creditur: Apii unciam 1, jusquiame unciam 1, seminis apii unciam 1, seminis lactucæ uncias 2, papaveris silvestris unciam. quæ omnia in pulverem redacta commisces,

& unum cochlearium magnum ex aqua dabis, vel si cibum non accipit, ex succo ptisanæ. obscuro & frigido, & laxiore loco statues, silentiumque præbebis, ut dormiat. prius tamen oleo ac pice liquida caput perunges, auresque complebis, tempora etiam munies cerebellare vel fasciis, myrtam quoque aridam conteres, & aceto oleoque miscebis, corpusque ejus totum diutissime confricabis. Solent confringi & obrui stercore, ut sudent & dormiant. Quibus si somnus venerit, afferet sanitatem. Rabiosum vero jumentum eadem omnia, & majora ostendit, quam insanum. nam & alia animalia comedit, & facit ipsa contagione rabiosa. Plerumque etiam morfibz intestina sua extrahunt, & hinnunt fortiter. Quæ valetudo ex nimia sanguinis abundantia & ardore contingit. Curatur autem observatione & potione superius declaratis.

XIII. Chirurgia appellatur, quodcunque secatur ferro, vel cauteriis uritur. quæ cum sit omnibus, membris animalium, præcipue tamen capitis necessaria est medicina. Quodcunque igitur jumentum in qualibet parte fregerit caput vel nudaverit casu, sollicitè curandum, ne indignatio vulneris in nervos cerebrumque penetrando periculum generet. nec in primò medicamentis uti acrioribus convenit, sed magis melle curare. cum ad maturitatem venerint illa, quæ fracta fuerant, ossa laxantur, tenta sollerter, & mobili manu vel forficibus eximito. Reliqua fragmenta ossis, quæ asperata sunt, ferramentis cædito atque perradito, ut carnem facilius inducant. nunquam enim clauditur vulnus,

si non raseris, donec sanguis per os ipsius respon-
 deat. In quo maior est adhibenda cautela, quia so-
 let in locis ossuosis & commissuralibus fistula fieri.
 quæ cum evenerit, parumper injuria afficit vulnus,
 per quod non sanies, sed humor liquidus emanat,
 nec unquam deducta cicatrice solidatur. Quod si
 evenerit, hac ratione curabis. Papyrus per ipsam
 fistulam trajicies, ita ut capita papyri, quæ extra
 fistulam eminent, ex utraque parte alligas lino, ne
 cadat, & diebus v, vel pluribus, donec callositas fi-
 stulæ papyri distentione turgescat, & majus vul-
 neris foramen fiat. Tunc ad mensuram vulneris ex
 fistulari medicamento collyrium faciens, exempto
 papyro intra fistulam injicies, ut impleatur ex in-
 tegro, plane ne excidat, munies diligenter. Post
 dies quatuor vel quinque solvis, si fistula ceciderit,
 traumatico curabis, quod vulnere semper immittes,
 donec spissa sanies & non multa in eo loco repe-
 riatur. Cum autem jam limpidum videris collyrium,
 fac pollinem herbi, & tus masculum tritum æquis
 ponderibus cum melle decoquito, & plagæ ipsi im-
 ponito, per dies plurimos quotidie curato ita, ut
 deprimas ipsas partes vulneris, quatinus junctæ ci-
 tius cohærescant. Si graviter offenderit caput, ut
 cerebrum vexet intrinsecus, continuo de temporibus
 sanguinem eidem oportet auferri, & spongiam
 aqua, si æstas fuerit, oleo roseo, & aceto æqua
 parte commixto capiti ejus imponi, fasciæque con-
 necti, & cibos virides præberi. si nec ipsos appetit,
 quia omnem cibum recusât, fabam moles & con-
 vertes in pollinem, farinam quoque triticeam pa-

riter admifces, & cum mulfâ per cornu ad fubftantiam animali tam diu faucibus ejus infundes, donec cibos virides appetat, quos aqua marina vel falſa oportet afpergi.

XIV. Aurium ut vicinitate proxima, ita periculi non difcrepans cura eſt. quæ ſi caſu aliquo fuerit a radice contuſa, & collectionem fecerit, eam cum maturaverit, ſcalpello ſecato, & pus finito fluere. tum linis aceto acerrimo & oleo per triduum, quarta die traumatico curato, donec ſanetur. Etiam ſi cartilaginem vexaverit, ejusdem medicinæ obſervatione proficiet. Si vero a radice auriculæ, vel commiſſura capitis tumor magnus cum duritia exſtabit, ex ſœnigræci & lini ſemine, & tritici pol-line cataplaſma imponito, maturatam collectionem ſcalpello ſecato, ita ut inferius plâga ſpectet, quatinus humor per prona decurrat. Vino, oleo, & ſale mixto infuſos lemnifcos inducis, & vulnus per quatrimum ſovebis, poſt traumatico uteris. ſed difficilis cura eſt, quia fiſtulæ in talibus locis frequenter oriuntur. quæ ſi evenerint, ſupra ſcripta curatione curantur. Si tamen ægritudo vulneris ulterius etiam poſt medicamenta procedat, vicinæ urendæ ſunt partes, & cauterio in iſſis collectionibus inſigenda ſunt puncta vehementius, ut & cutis, & cauſa perrumpatur interior. poſt ſolletter uſta curanda ſunt. Non enim aurium eſt negligenda curatione, ne ex dolore nimio generetur infania. Primum purganda eſt auris diligenter intrinſecus, ut auferatur, quod dolorem mover, aut lædit. Si nihil invenitur, ſpongiam nitro & aqua molliter in-

fundes & dilues, unamque noctem intra auriculam infusam spongiam manere patieris. Die tertio nitro & aqua calida fovere incipies frequenter & diu, donec dolor recedat. Quod si aqua fuerit ingressa, oleum vetus & acetum æquis ponderibus adjecto nitro in aurem mittito, & succidam lanam superimponito. Si vulnera fuerint, lyparem auribus inferes, & curasti.

XV. Quodcunque jumentum in oculis tritiacem patietur, id est, ut pili aliam palpebram urentes lacrimas moveant, visumque conturbent, hac ratione curatur. Non longe a pilis ab interiori parte scalpello plagam dabis in cute palpebræ, post forpicipibus per longum ad mensuram oculi fasciolam præcides, & impositis fibulis consues palpebram foris versus, ut oculus sine deformitate recipiat visum & gratiam naturalem. Tunc vero optimo oleo, nec non etiam muria infusam spongiam superpones, & oculum fasciabis. Post die quinto solvis, tunc intrinsecus oculum collyrio curabis: de foris vero tetrapharmacum impones, non prius fibulas ablaturus, quam duxerit cicatricem. Nihilominus & cadentibus fibulis, collyrii cura non deerit, ne caro rursus superflua excrescat. Sed plerique adhibent cum deformitate compendium, ut partem, quæ prominet, ad mensuram naturæ forpicipibus amputent, pusca, quæ frigida sunt, propter fluxum sanguinis foveant, oculum collyrio intrinsecus curent, ne indignationis necessitate lædatur.

XVI. Suffusio sicut hominum, ita jumentorum impedit visum, cujus tria genera ab auctoribus in-

dicantur: stenocoriafis, platycoriafis, hypocoriafis, Græce pupula nominatur. Stenocoriafis dicitur, cum constringitur visus & vires amittit. Quæ hac ratione curanda est, ut sanguis de temporibus auferatur: radicem quoque fœniculi, & herbam chelidonium, vel rutam decoques ad tertias, & cotidie ex ipsa aqua, quantum manus patitur, oculus foveatur. Inunges etiam collyrio opobalsamo, quod suffusionibus prodesse consuevit. [Adversus instantes pilos tertia cura est, ut leni tenuique cauterio genæ, quæ procreverint, inurantur, quo facto, ducta cicatrice contrahitur pellis, & palpebra altius elavata a pupilla cursu pilorum arcet injuriam.] Platycoriafis autem est, cum se ultra naturalem modum pupilla diffundit, & eripit visum, nec curari ullatenus potest. nam sicut ovi vitellus casu aliquo disruptus in priorem formam coire non potest, ita semel pupilla diffusa recipere non potest usum videndi. Quod evenit equorum sudore, dum membranula, quæ continet lumen, indignatione caloris dirumpitur: vel certe sollicitudo longi itineris ad indignationem jumenta compellit, aut læsum oculum dominus curare neglexerit. Quod cum accidit, oculus videtur incolumis, nullis lacrimis, nullo sanguine, nulla indignatione prodit injuriam, sed visus tantum declaratur indicio, quod in pupilla ipsius imaginem tuam, tanquam in speculo, videre non potes. Hypocoriafis autem a capitis humore descendit, & in uno oculo sese primo ostendit, postea etiam ad alterum transit. Intelligitur au-

tem humore vel lacrimis. Continuo sanguinem ei de supercilio, vel de ipsa parte temporum detrahes, fomentabis ex tepida aqua, in qua radices foeniculi decoctæ fuerint cum ruta. Præterea inunges collyrio opopanato & opobalsamato. Quod si institeris medicinæ, per lacrimarum cursum consuevit sæpius caligo sanari. Temporales quoque venæ cauteriis inuruntur, & meatum humoris excludunt.

XVII. Quod si vis passionis intulerit cicatricem, diligenter attende, quo colore sit membrana, quæ apposita pupillæ impedit visum: si auroso colore fuerit, insanabilem scias: si candida nimium, etiam noveris non posse curare ipsam. Si vero spissa fuerit, colore oleagino, mucosimilis, per paracentesin ad hominum similitudinem, cum fuerit maturata, curatur. Jumentum igitur pridie temperabis a cibo, vel potu maxime prohibebis, in loco molli elides, caputque ejus & cervicem apte collocabis. ita patentem oculum facies, ut claudere non possit. deinde ab ipsa fronte paracenterium inter tunicas oculares subjcito, ne pupillam tangas, aut aliquid lædas interius, sed ipsum album de superiori parte, ubi hypochysis posita est, capitello paracenterii deorsum deprimis ad palpebram inferiorem subtiliter. Quod si depositum fuerit, non prius paracenterium eximas, nisi clausum oculum penicello calido diutissime vaporaveris. solet enim resilire. Quod si ita evenierit, reprimito, donec ita componatur, ut resilire non possit. Cum itaque intellexeris claritatem pupillæ sine ullo obstaculo hypochysis, tunc eximes ferrum, & invenies animal vide-

re. Curabis sic. Ex oleo roseo & ovi albo anacollima facies, lanam infundes, & super oculum curatum impones, ac desuper fasciabis. Caveto, ne ipsa die manducet, & moveat oculum agitatione maxillæ; sed tamen, si voluerit, bibat. Altera die solvis, & calida fomentabis diutissime. deinde fœnigræci succum in oculo subfundis, & rursus anacollima supra dictum similiter imponis, fasciabisque. Quod cum per triduum, aut quatrimum feceris, oculum solvis, & fœnigræci succo fomentabis, ex melle optimo Attico unges, donec cicatrix se confirmet & oculus.

XVIII. Est aliud vitium ejusmodi, ut interdum oculo album inducat, interdum limpidet: ex qua passione lunaticum oculum veteres nominavere. Cujus ista curatio est, ut de ipsa parte temporum detrahatur sanguis. interpositis diebus, sub oculo nihilominus sanguinem oportet minui. Cotidie quoque calido fomento oculum curabis deforis; intrinsecus autem inunges collyrio thermantico & acerrimo per plures dies, donec recipiat sanitatem. Si nihil ex hac ratione profecerit, venas superiores in temporibus supra ipsum locum, qui sustinet passionem, diligenter perquires & inures, ut humor noxius possit arceri.

XIX. Quodcunque jumentum in oculo habuerit staphyloma, incurabile est: talis tamen curatio consuevit adhiberi: Desub oculo sanguinem ei detrahes, & fomentabis calida cum radicibus fœniculi & rutæ decocta, inunges etiam collyrio non valde acri: si vulnus fecerit & deplanaverit, ex succo

foenigræci fomentabis, & inunges collyrio leni; quod facit ad tunicas ruptas, donec se cicatrix cum planitie claudat, tunc uteris acriori collyrio, & per dies plurimos, donec quæcunque pars æquari possit ad naturæ similitudinem, compleaturque, ut non deformetur obtutus.

XX. Si casu aliquo animal oculum impegerit aut confricaverit, vel ex percussura læserit & album induxerit, etiam si totus oculus præclusus sit, tamen experimentis hac ratione probatum est cito posse curari. Hederam colliges terrestrem, & in pila mundissima diutissime contundes, succum exprimes, ex hoc animal inunges: potestate medicaminis, quamvis desperata, consumitur albugo. Sed si terrestrem hederam non inveneris, sive baccas hederæ, sive folia contundes, & succum exprimes, & ex eo succo inunges. Si hoc quoque difficile videbitur aut morosum, paululum aquæ frigidæ cum foliis hederæ diutissime contundes, succum exprimes, & per siphonem ei in oculum defundis. Quod cum per dies plurimos tam mane, quam ad vespere feceris, album omne tollitur. Sed si vinum miseris optimum & recens, efficacius curata sanat.

XXI. Aliqui auctores dixerunt, si dexter oculus suffusionem susceperit, vel album incurrerit, dexteram partem naris, si sinister sinistram diligenter inspiciet: in ipsa callositate narium foramina subtilissima inveniet, quibus tenuis inferenda est fistula, per quam ille, qui curare debet, os plenum vino insufflet, ut merum per foramen illud penetret. Quo facto oculus incipiet lacrimare. Velocius autem pro-

ficiet, quia per interiores venas meri virtus ad oculum penetrat.

XXII. Jumentum in oculo in osse percussum, si tumorem fecerit durum, callosum, & ossilagini similem, hac ratione est curandum. Dejesto animali contra causam ipsam cutem aperito, & ossis cisorio gingivulam, vel cartilaginem, vel os, quod ex se excrecere cœperit, cædito, ut deplanes ad similitudinem partis alterius. Si apte deplanaveris, aceto & oleo linteolis vel licinio addito, locum ipsum comples, & fasciabis. tertia die solves, & similiter curabis per dies 5, donec fervor desinat. post traumatico uteris. Catastolico quoque medicamento libraturam cutis consumis, quam diu limpidum vulnus curetur & adæquetur. Quod si ipsum os concarnari non potuerit, tam diu cotidie eradico, donec sanguinet atque concarnet, ita ut medicamenta congruentia vulneri imponas. Quod si post sanitatem causa eadem crescere cœperit, punctis cauterio subtiliter urito. Oculorum epiphora infra oculum detractus sanguis emendat, si usque ad sanitatem melle optimo inungatur assidue. Præterea prodest eidem passioni: myrrhæ pondus denarii unius, crocodili stercoreis semiunciam, salis armoniaci semiunciam, sepia ossium semiunciam, mellis Attici cyathos 2: ex quibus omnibus tunsis atque permixtis oculum perunges. Magnæ lippitudini adhibetur tale remedium: Myrrhæ troglotidis unciam 1, turis masculi, croci Siculi, limpidis Cypriz, æris usti, ana uncias 2, teres simul, consparges & cernes, aquæ coelestis, & Falerni vini.

mellis Attici adjicies quantum sufficit, in vase vitreo condes, & cum necesse fuerit, uteris. Si casu cilium ruperit, fistulam dabis, & mannam turis cum ovo impones. Discutit cicatricem oculorum ejusmodi compositio: Spicæ nardi unciam semis, salis armoniaci uncias 3, catimæ unciam semis, croci unciam 1, piperis semiunciam, in pulverem convertes, & uteris. Albi vitia deterget ista curatio: Sepiæ marinæ ossis rasi scrup. decem, croci scrup. duos, salis armoniaci scrupulos 2, myrrhæ, crocodili stercoreis scrupulos duos. Item, album sive glaucomata emendat, vini Aminei veteris sextarii tres, gariofli sextarius, mellis uncia tres, quibus omnibus decoctis uteris. Album tollit, si ex humore vel percussura evenerit: Sandaricæ uncia 2, ossis sepiæ combusti uncia 4, piperis albi semiuncia, salis armoniaci uncia 2, cum melle permixtis. Cicatricibus oculorum medetur jejuna saliva, si cum sale mandatur in ore, & exspuatur in oculum. Sal quoque tritum cum osse sepiæ, & sinapis agrestis semine. Collyrium nardinum: Opopanacis scrupulos 2, violæ uncias 2, spicæ nardi, cassiæ, marrubii ana semiunciam, croci Siculi unciam semis, olei semiunciam & scrupulos 4, piperis albi uncias sex, gummi scrupulos 5. Item alia confectio collyrii: Æruginem æris & salem optimum æquis ponderibus, & aceti quantum sufficit misces. Necessaria compositio: Rutæ scrupulos 4, turis masculi, stercoreis columbini, murium, olei, croci, mellis, catimæ, olei rosati ana scrupulos 4, diligenter trita miscebis & uteris. Si vero oculus istu vulneris in-

sanabilis redditur, &, (ut mulomedici dicunt,) cancremata fecerit, ne periculum mortis incurrat, ervi pollinem cum oleo roseo & ovo simul immitto. Cum purgatum vulnus fuerit, cum melle Attico iungito. Sunt & alia multa collyria, quæ, quia eandem vim easdemque species continent, enumerare superfluum duximus.

XXIII. Plerumque strumæ, vel parotides, aut scrophulæ jumentorum guttur infestant, & faucium tumorem producunt. Nam & subrecto sunt capite, & tanquam ab stranguria præfocantur. Hos primum fomentis calidis, & cataplasmate ex polli- ne hordeaceo, & resinæ unciis tribus mero valido coctis curari expedit: & cum collectio fuerit maturata, scalpello secari opus est, & quidquid collectum fuerit, emittere, & aceto, & sale, & oleo infusos lemniscos subjicere. ceteris quoque diebus traumatico & medicamentis aptis sollerter curare, si vulnus pateat, dum sanetur. Nam in his locis ex præclusione cito solet fistula fieri: quæ si evenierit, ut supra demonstratum est, papyro & collyrio poterit perfanari.

XXIV. Glandulæ quoque animalibus, & præcipue pullis, usque ad periculum interdum molestæ sunt, & in morbum transeunt aliquando; quæ inter maxillas inferioresque fauces nascuntur, & ad similitudinem pilularum majores, aliæ vero minores connexæ ex carne obdurescunt, & tumorem sine doloribus faciunt. Quæ inter initia peruntæ oleo, picula perfricari solent, vehementiusque manibus corrumpi, & ita velut vanescendo sanari.

Quod si excreverint amplius, dejecto animali, ita ut per medium secentur scalpello subtiliter, cum radicibus eximuntur, ne aliqua vena tangatur. Quo facto, aceto & oleo cum sale medicamentisque superius declaratis sananda sunt vulnera. Plerique urenda dixerunt. Sed si parva sint, prodest: ceterum majores exsecandæ sunt ferro.

XXV. Dum caput pullorum calefecerit prima dentitio, inter gingivas atque maxillas tumor collectioque generatur, quæ pullaria vocatur. Cujus passionis tanta tensura est, ut manducare vix possint. Sed cataplasmatibus studiosissime maturanda sunt, deinde scalpello aperienda, post sale, & aceto, & oleo curanda. Plerique etiam, cum ferro extempe fuerint glandulæ, propter sanguinis fluxum loca uri debere præcipiunt, post sale & oleo octo diebus utuntur. nec non ex nitro & aqua calida diluunt. Si nitri inopia est, lotio calido aut lixivio utuntur. Deinde vinum & oleum, & farinam de ervo imponunt per triduum, consequenter de vino ac oleo, & farina hordeacea, & melle percurant. Addentes, quæcunque plaga fuerit, aut strumæ, vel parotidis, glandulæ, quæ tolluntur Lycio medicamento, vulnera percurari ita, ut de malis granatis siccis pulvis aspersus, celeriter afferat sanitatem.

XXVI. [*De conficiendo collyrio fistulari.*] Si ex aliqua hujusmodi curatione jumentum fistulam in ore fecerit, hac ratione curabitur: Papyrus injicias in fistulam, ut pars ejus in ore existet, quam lino diligenter ligabis, ne possit elabi: pars vero fo-

ris exeat, quæ nihilominus constringenda est lino, ne cadat. triduo permaneat, quarta die papyrus eximes, collyriumque ad longitudinem & cavatam vulneris ad arctum fistulæ subijcies, &, ne forte labatur, fasciabis locum, ita ut ad manducantum possit maxillas agitare: tertio die solves. Si istula ceciderit, diebus septem unguento traumatico curabis. deinde collyrium ex melle & ervi plline decoctum subijcies ad plenitudinem foraminis diebus plurimis. Ad ultimum, anapleroticum ipsi vulnere medicamen imponis, donec omnis plagæ, ducta cicatrice, solideretur. Fistulare autem collyrium hac ratione conficies: Anisi unciam 1, ferule unciam 1, æruginis æris unciam 1, battituræ calcis unciam 1, cimini seminis unciam 1, teres cum ætæo acerrimo, & secundum qualitatem vulnens, cum usu exegerit, collyria formabis.

XXVII. Fistulæ nascuntur, quoties nervus, aut cartilago, aut os negligentia vel imperitia curantur, ex plagæ alicujus tabido humore vitiatur. Tunc enim, quæ commeaverit, ad instar cuniculi, carnen indurat & incallat, & fit fistula, quæ nulla ratione sanari potest, nec aliquando coire, nec solidari, nisi penitus eximatur. Hujus a diversis auctoribus tradita est diversa curatio. Alii enim scalpello resecari & aperiri jubent, & syringotomio decarnari, medicamentisque acerrimis consumi, & sic postmodum vulnus ad cicatricem coire. Quod cum laboris ac discriminis habeat plurimum, minus tamen prodest. Alii vero cauterio omnem fistulam inurendam, vicinasque partes ejus punctis serven-

tibus prærumpendas esse duxerunt, quatinus per ignem callositate submota, astalticis medicamentis vulnera percurentur. Sed melius est fistulam, sicut superius declaratum est, papyri injectione curare: quia neque nervus, neque vena, neque commissura vexatur. Nam scalpello vel cauterio sæpe fit causa deterior, & periculum creant. Collyrium vero omnem callositatem fistulæ de alto a radice ejus eximit. Quod si os fuerit vexatum, quod oporteat radi patens vulnus, per medicamenti curam non potest impediri. Si vero in alto tabes aliqua vel nervus aut cartilago remanserit, ex eodem collyrio pulverem facies, & frequenter injicies. Omnia enim vulnera elimpidat atque persanat.

XXVIII. Interdum ad similitudinem synanches animalibus fauces & caput interius intumescunt, adeo ut bibere aut manducare non possint. Cujus totum & os & lingua aqua calida fomentatur, & taurino felle perlinitur. Potio autem datur hujusmodi ad cornu. Olei veteris libras 2, vini sexarium 1 commisces, novem quoque caricas cum novem capitibus porrorum decoques, & diligentissime conteres, & in aqua ipsa nitrum Alexandrinum tritum, quantum sufficit, misces, & ex his omnibus potionem mane & ad vesperum heminas singulas dabis, ut tumoris ipsius relaxetur & mitigetur asperitas. Manducet autem herbam viridem, aut, quod melius est, pascatur. Quæ si defuerint, farinam de hordeo facies, cui nitrum admiscebis, & sic apponis. Fœnum quoque mollissimum eliges; quod nihilominus nitro & aqua consperges. San-

guinem non detrahas, nisi forte de palato despu-
mes. Cum coeperit convalescere, nitrum tunsum
& cribratum, pulveres de radicibus cucumeris asi-
nini silvatici commisces, & vini sextarium, coch-
learia pulveris ipsius junge, ut hujus potionis vi
resoluto ventre purgetur. Alii auctores tumorem
capitis ac linguæ, vel faucium, etiam si obdurave-
rit, ita festinantes propter periculum curare nitun-
tur: Lapidés molares plures igne succendunt: cum
candere coeperint, caput equi cooperiunt, & vas
plenum lotio sub ore & naribus supponunt, & per
vices singulos candentes lapides in lotium immit-
tunt, ut ille vapor ac fumus, a calore lapidum con-
citus, os equi & nares impleat. Nam & fustem
transversum, ut apertum os habeat, debet accipe-
re. Quod cum diutissime feceris, aquam marinam
calescito, vel certe salem in aqua dulci miscebis,
fervendoque dissolves; addito aceto acerrimo, ca-
put ejus & os, & gingivas diutissime confricabis.
Postea sinum bubulinum cum acri aceto miscebis,
& tepefacies, ex quo caput totum frontemque &
labia perunges, tunc farinam hordeaceam cum aqua
tepidâ sufficienter pro cibo dabis & potu.

XXIX. Quod si ex sanguine tumor ille indigna-
tionis evenerit, ita intelliges, si venis tensis obru-
rabitur halitus, & oculi sanguinei apparebunt. cui
de temporibus, si non tumbunt, aut certe de pa-
lato, si ibi indignatio non erit, sanguinem oportet
auferri. Cretam Cimoliam duabus partibus, & ter-
tiam partem cretæ nigrae, ex vino austero tempe-
rabis, & dum calet, illinis caput.

XXX. Sciendum est autem, tubera in corporibus frequenter excrescere, quæ Græci oncomata vocant. Horum variæ qualitates & diversa sunt nomina. Steatoma est tuber, quod in se adipem vel pinguedinem continet. Meliceris est tuber, in quo caro inspissata, quomodo in verrucis, invenitur. Aneurysma est tuber, in quo sanguis conspiratus uberis venæ similis invenitur. Atheroma est tuber, in quo farinosa congeries reperitur. Ganglion est tuber, quod fit ex duplicatione nervi, similis tubero cum dolore immobili. Horum omnium una est curatio. Jumentum colligatum deponitur, & contra locum causæ sagitta aut scalpello in longum dextra ac sinistra pro mensura tumoris aperitur, ita ut media fasciola cutis, quæ supra tuberculum est, intacta permaneat. Post egestis vel everfis omnibus, quæ tumorem moverant, medicamentis competentibus, ea, quæ supra declarata sunt, producit ad cicatricem.

XXXI. Si jumento lingua fuerit incisa, statim cum fibulis consuito, deinde vino lavato, post gallam tundito & pulverem cernito, ex eo imponis, donec sanetur. cui dabis foenum molliissimum concisum, & pro hordeo furfures. Alii, postquam fibulas acceperint, linguaque vino fuerit elota, mel imponendum esse duxerunt, ut plagam purget & curet. Ad ultimum ex malo granato pulverem injecerunt.

XXXII. Si jumento oculamenta dentium, id est, gingivæ vel dentes doluerint, his agnoscitur signis: Hordeum solidum glutiet, macescit, saliva-

rum plurimum effundit, gingivæ intumescunt. Creatam Cimoliam cum aceto acerrimo macerato, & calentem extrinsecus maxillis inducito, ne minus quinque diebus: gingivas autem interius cum pulvere corticis mali granati & melle tertia die diutissime confricato, donec egesta sanie convalescat. Quod evenit, cum humor acrior ex capite in maxillarum defluerit venas.

XXXIII. Quod si animal juxta collum vel molares, vel alio oris loco os fregerit ut morsum claudere non possit, & apertis dentibus horreat propendentibus labris, continuo calida fomentabis, & labrum & quæ sunt disrupta componis, fasciola tenuissima aceto & oleo madefacta diligenter unam partem, deinde alteram compingis ad locum, & similiter fasciato, ne iterum dissipetur: cui & corbem constrictam oportet imponi, ne depravet dentes & labia. Cum solveris ad curandum, manu, quæ ante composueris, contineto, fursurem & farinam hordei mixta in cophino ad manducandum dabis, ita ut, quamdiu manducat, manus tua a loco, quem continet, non recedat. Cum jam manducare noluerit, offerito ei aquam, ut bibat. Cum biberit, curato similiter, ut supra scriptum est. cui & succum ptisanæ convenit dari, si minus fortasse manducaverit. Quem tali observatione per dies quadraginta curatum restitues sanitati.

XXXIV. Jumento narium cartilago si corrupta sit, & sanguis reprimi non possit, spongiam Afram & turis masculi pollinem commixtum impone ad locum, qui læsus est, & si vulnus factum fuerit in

cartilagine, hac ratione curato. Interdum animal despumatum remissus semel de palato sanguis non potest reprimi, propter quam necessitatem, sicut supra scriptum est, in loco, in quo sagitta ruptum est palatum, spongiam imponis, caputque ejus sursum constringe, & aqua frigida renes cerebrumque testiculosque perfundis. Quæ res si tardius subvenit, acatiam nigram & turis pollinem æquis ponderibus ex aceto acerrimo temperabis, totumque caput illinies, donec sanguis ipsa constrictione claudatur.

XXXV. Mature periculum creat, cum incisa vena claudi non potest in palato: sed continuo sanguinis profluvium inhibetur, si aut candenti cauterio fuerit meatus ille combustus, & suspensum altius caput. Cum per nares sanguis defluit, nec potest aliter retineri, coriandrum viridem sufficienter tundes, succumque ejus expressum, substricto equo, naribus infundes, frigore naturali venas protinus claudit: chartam etiam & lanam combures, ipsumque pulverem per fistulam insufflabis naribus.

XXXVI. Mucorum etiam qualitates, qui per nares effluunt, convenit nosse, ex quibus genus passionis ostenditur, & causa cognita facilius curari potest. Mucus limpidus cotidianus est, &, nisi nimius fuerit, non debet esse suspectus. Crassus autem & candidus a cerebro defluit, & admonet ad medelam capitis festinandum. Rubens, tenuis, frigidus, veteris perfrictionis prodit injuriam. Propter quod thermanticis potionibus calefieri animal oportet. Cæruleus, id est, fuscus, levis ab interioribus

venit, qui indicat febrem : & ideo conveniens le-
ptiperifis, id est, piretran adhibenda curatio est.
Crassus autem, spumofus, & pallidus, a pulmoni-
bus nascitur, qui suspiriosos ostendit : quibus dif-
ficile, nisi festinatum fuerit, subvenitur. Fabaceus
vero a glandulis serpit, quæ celeriter aut eximen-
dæ sunt, aut ferro curandæ, ne convertantur in
morbum.

XXXVII. Sæpe istu vulneris animalibus per na-
res sanguis fluit, quod vitium cuserion vocant,
quod præcipue contingit, si equus ultra vires aga-
tur ad cursum : omni corpore oleo & aceto perun-
gendum est animal, ac loco tepido statuendum,
cooperiendum etiam diligenter, dandaque opera,
ut molliter cubet, nec ad deambulandum cogatur,
sed cibo diligentius reparetur. tunc erucæ unciam
1 cum lacte conteres, & per cornu naribus infun-
des. Quod si eruca defuerit, aristolochiæ unciam
1, croci semiunciam cum vino dulci conterito, &
dejecto per nares. Similiter coriandri viridis suc-
cum exprimes, & naribus infundes.

XXXVIII. Si polypus oritur in naribus, præ-
cluso spiramine strangulabitur, stertet, humidi pro-
fluent muci, pericula passionis plurima. hæc medi-
cina subvenit. Si prope polypus fuerit, acutissimo
excabatur ferramento. Curandum his rebus, qui-
bus circumcisa sanantur. Si vero altius fuerit, cau-
terium plubeum quadratum facies, ex quo calefa-
cto polypum frequenter inures, & sic polypum
sanas.

XXXIX. Jumentum si fuerit sideratum, his agno-

scitur signis. Labia ejus & maxillæ, nec non etiam nares ejus depravantur in parte, ita ut vix cibaria dentibus illidat. Quæ etiam humoribus plena reperies, & cum voluerit bibere, os usque ad nares demerget in aquam; quia infirma sunt labia, quibus haustus attrahitur. Aceto & sale lingua ejus & labia diutissime perfricantur, donec sanguis emanat. Tertia die causticum crudum in illa parte labii imponis, quæ sentit injuriam, cum cautela, ut prius alliges linguam, ne medicamenti violentia noceat. Cum medicamento labia perusta videris, aqua lavabis, deinde aceto & oleo fovebis, sicut alia vulnera, & hac ratione curabitur. Si vero maxillam fideratam habuerit & tortam, hæc est cura. De temporibus partis ipsius sanguinem detrahes, fimum bubulum acerrimo aceto permiscebis, & diutissime decoques, & parti temporum, ex qua sanguinem extraxeris, calidum induces sæpius, ut exsicceetur & curet, hac usus potione. Trixaginem, hyssopum silvaticum, origanum, serpillum, aristolochiam, mannam croci, pro æquis ponderibus contundito atque cribrato, ex quo pulvere plenum cochleare, cum aqua mulsa, oleo & vino per narem sinistram ad unam heminam quotidie oportet infundi.

XL. Convenit de cervicis curatione dicturo observationem indicare flebotomi: quia circa ea loca frequenter operatur. Detrahturus sanguinem animal a cibo abstinebis & potu, æquali loco constitues. tunc locum supra cervicem alius teneat, & adstringat ad normam, ut vena facilius appareat. Deinde supra laqueum, de sinistræ manus pollice venam

deprimas, ne ludat, tum sagitta tangas. Duæ autem venæ a capite summo descendunt, & conveniunt se sub maxillis usque ad gulam, inde a geminis venis inferius quatuor digitis ferramentum deprimis; ne in gulam mittas, & bifurcum tangas, & jumentum occidas. Statim sagittam duobus digitis tenebis, nec plus ferri imprimas, quam extra digitos eminebat. Nihilominus etiam mediano digito manum tuam moderando suspende, ut sit levior, ne vehementius imprimas, quam oportet: quia non plus debet, quam mucro, descendere. Si parum apte profuat sanguis, jumento foenum dabis, aut aliquid, quod manducet. Agitatione maxillarum plus sanguinis vena profluet.

XLI. Si jumentum cervicem ejecerit, aut laxaverit, aut certe vertibulas ejecerit, vel extorserit, hac ratione curabitur. Deponito jumentum atque constringito, & cervicem ejus extendito supra fossam, donec omnia vertibula laxentur. Post oleum vetus & axungiam veterem tunsam colatamque permisce, & cum calefacto eodem unguento cervicem diligenter infundis, in locum reponis, & fasciam tenuem & amplam ex oleo tepido & vino madefactam alligabis ad corpus. Lanæ quoque succidas ex oleo & vino infusas supra convertes, post regula soleaginiis non minus quatuor digitis, ita ut tantum spatii sit inter regulas alligatas & connexas, & lino constringes. Et si æstas fuerit, quater in die suffundis; si hiems, bis. Cum modum fecerit, regulas solves. hoc die quinquagesimo & primo; post unctionibus uteris, donec ad sanitatem perducas. Si

tardius confirmabit vires, regulatim & solemniter ulla curabis.

XLII. Si jumento malandria de cervice auferre volueris, ita facies. Candentia prius cauteria præparabis, deinde ferramento decarnabis sic, ne nervos tangas, & venulas quascunque videris emittere sanguinem, aduris, ut possit cruoris fluxus inhiberi. Cave autem, ne cauteriis plus aduras, & indignatione nervorum periculum facias. Post axungia veteri cervicem perfricabis, & fascia munies. Sequenti quoque die cataplasma imponere incipies, ablataque ferunta lotio calido fovebis, deinde aceto & oleo dilues, & medicamentis aptis curabis. Si jam videris cicatricem pilos renovare, pulverem ex canino capite combusto, & adipem suillum recentem permisces, & inducis: ex quo medicamento & sanitas consequitur, & pilorum redit ornatus.

XLIII. Si cervix destillationem patiatur, tumidior videbitur, quam oportet, foetorem habebit canceraticum cum humore nigro & liquido. Cujus foramina scrutaberis diligenter, ne ulterius inter nervos aut armorsum destillationem fecerit. Quod si accidit, pauca hinc difficulter evadunt. nam his signis discrimen ostenditur: stridet de pectore, & per nares humorem liquidum projicit. hac ratione curabis. Foramina desuper marrubio & sale pariter contuso implebis, atque calcabis, subter autem cataplasmate apposito laxabis. Et si loci conditio patietur, diæresin dabis, ut foras per plagam humor emanet. Tertio quoque die calida urina lavabis, deinde traumatico & pannis lineis limpida & pu-

rata jam vulnera sanare incipies, cujus compositio talis est: Ervi pollinis sextarium, iris Illyricæ uncias 2, turis masculi uncias 2, miscebis & facies cephalicum medicamentum, quo uteris ad consumptionem medelæ.

XLIV. Quod si jumento scapulæ fuerint dissolutæ, diligenter inspicias, ne quas inter nervos & commissuras pendigines faciat. quod si inveneris, quacunque parte plagas accipere poterit, cataplasmatibus mollire, & scalpello vel cauterio aperire curabis, ut sanies illa atque collectio defluat. Foraminibus autem traumaticum & lintheola sicca dabis. Si quod inter nervos foramen factum fuerit, cautissime curato, ne ulterius aut ferrum aut cauterium procedat, neque putorem neque putredinem lavis, sed magis siccis omnibus curare festina. nam omnis humor destillationi præstat augmentum. Cum incisa vel usta duxerint cicatricem, pro confirmatione in ultimo causticum imponitur.

XLV. Si armus læsus erit, in medio crure utraq; solventur venæ, & pulvere turis cum eo, qui profluit, sanguine copiosissime immixto armi liniantur. Quod si plus profluat, quam necesse fit, stercus ipsius jumenti fluentibus imponitur venis, & fasciis alligatur. Postero quoque die quasi epaphærectis fit, & ex eisdem locis sanguis detrahitur, atque similis in omnibus cura procedit. Ab hordeo abstinabitur, sæno sustentabitur exiguo per tri-duum. deinde porri tres cyathos, & olei heminam miscebis, & per cornu faucibus infundes. Post sextum diem lente ingredi cogatur, & cum ambulave-

erit, mittatur in piscinam vel flumen aut mare, uti
natet, cum sparteâ & pannis vincto pede. postea
firmioribus cibis ad faginam pristinam revocandus.
Si leviter dolebit, vino & oleo tepesfacto perfrice-
tur in sole: si validius dolebit, ventum in armum
mittito atque pertundito, a summa juba infra digi-
tos octo, ne cartilaginem tangas. Et cum inflaveris,
ferula vel virga molli armum cædito, sale & oleo
perfricato, ipso die postero stracta uteris, cujus
hæc erit compositio: Similæ sextarios duos, si de-
fuerint, pollinis triticei sextarios duos, cum aceto
acri & cum tribus ovis miscebis; sed ovorum so-
lum album mittes: adjicies etiam pulveris turis un-
ciam semis. quæ omnia manu subigis, & in armos
inducis, & per dies multos armum aqua calida cum
flore scœni fovebis diligenter, ut mollescat, stra-
ctam quotidie imponito, de vino puro armum la-
vato, additurus unguentum: Baccas lauri selibram,
olei sextarium, vini boni sextarium, nitri uncias
3. sed nitrum & baccas lauri in pulverem rediges,
& cribrabis. Ex quo in sole, cum calida armus fo-
mentatus fuerit, inungatur ex tepido, & diutissime
confricetur. Post syncrisma ad curandos armos in-
ducitur, & cum melius habuerit, natatum mittito.
Quod si ejecerit juxta consuetudinem ad rotam ar-
mum, reponito, & supra scriptis medicamentis cu-
rato. Si non senserit, ultimum est, ut uratur. Armi
doloris hæc sunt signa: Pedem priorem tentum qua-
si rigidum aforis extrahit. sed convenit inspicere di-
ligenter, utrum ex percussura vel casu coeperit cau-
sa; & si ex jectura fuerit, prius locis suis repo-

enda sunt membra, & sic reliqua facienda. Quod si ex humore vel sanguine armi gravabuntur, sanguinem emittis a pectore, vel unctionibus uteris.

XLVI. Genu vel basim si semoverit ad tormentum rotæ vel machinæ, locis suis ejecta restitues, lanam succidam ex oleo & aceto infusam imponis, & alligabis ex more, tertio die solves fomenta-
bisque, post refinam induces & piculam, ad ultimum malagmate uteris aut caustico.

XLVII. Impulsu axium vel rotarum in circo vel in aliis locis varietate casuum animalibus crura franguntur, aut coxæ vel articuli: in qua necessitate si extra cutem fractura ossis eruperit, hoc est, si exhercen fecerit, difficilem noveris & prope insanabilem curam. Similis desperatio est, si coxam fregit, aut acroteria, aut supra gambam, insani-
bilis est casus, quia non recipit ligaturam. Si vero fractura sit sine vulnere in his locis, quæ constringi possunt, hac ratione curabis. Primo fracturam recompones, & fasciis mundis scissilibus infusis ex vino & oleo conligabis, insuper lanarum munimenta conjunges, & regulas circumduces, jumentum autem in canterio vel in scalis vel in suspenso loco, ne fractura flebiliter commeet, cui quotidie mane & ad vesperam suffundes, tertio die solves, & expleta curatione ligabis. Quinto quoque, VII, aut IX die eadem facies, donec corpus inducat. Post hæc adjicies muscum de vitice, aut salicis radicem, & ova cruda quinque, verum non regulis, ut prius, sed circumductis serulis alligabis. die tertio solves & fomentabis, de refina & axungia

perunges : ubi cura profecerit, malagma vel causticum inducis, non ante tamen permittis stare jumentum, quam dies quadraginta prætereant. hoc autem tempus est, quo divulsa vel fracta solidantur.

XLVIII. Plerumque in genibus, vel articulis, aut phlegmon oritur, aut marmora, aut mallones. Quæ vitia ex malo humore generantur, & passionem cum deformitate tumoris ostendunt: sed ista distantia est, quod phlegmon tuber est molle, marmor duritiam ostendit ex nomine, mallo inflatus tuber est sine dolore. quibus recentibus potest facilius subveniri. Primo lanam succidam ex oleo & acero induces, contra aquam frigidam & currentem animal constitues. post sine ferro hac ratione curabis. Sinapis & salis Alexandrini scrup. 4, aceti cyathos 2, axungiae veteris sēlibram, simul conteres & induces, post diem tertium solvis. Si aperturam fecerit, spongiam cum aceto & lasere imponis, vulnera styptico curabis. Præterea locum, quem curare volueris, inducto psilothro decalvas, radicem filicis, & ervum, & ficus aphros contundes in pila, & induces in panno, per triduum ligatum patieris manere. Alii radicem filicis & ervum cum axungia veteri & aceto acerrimo putant oportere misceri. Item cineris quoque de foco uncias 3, calcis vivæ uncias 6, vino subigito ad crassitudinem oxymellis, &, antequam obdurescant, tubercula obline. Quod si assidue in recenti feceris, passionis molestia siccabitur. si vetustiora sint, punctis subtiliter inurantur, ne vi & igne vitientur. Talis quoque

compositio spargere phlegmon asseritur. Rhododaphnes uncias 3, bituminis, nitri ana uncias 3, axungiae veteris colatae uncias 3. Plerique dixerunt, cauterio cuprino candenti duobus punctis debere pertrumpi, & phlegmon effundi, licinio quoque intorto cum axungia, & aceto, & oleo loca, de quibus muscus eiectus fuerit, satiare: per foramina etiam uestionis lemniscum trahi debere, ut, quidquid humoris est, egeratur. Post hæc cataplasma & foenugræco & vino confectum inducis, cum uista ceciderint & tumor resederit, lemniscum eximis, traumatico curabis, ad ultimum causticum inducis. Alii sagitta pertuso corio phlegmon effundunt, & lanam madidam cum aceto & lasare plagis inferunt; sic spongiam cum pusca acri & lasare supra vulnus imponunt: tertia die solvunt, lanam eximunt, & tetrapharmaco curant quinque diebus vel septem. Si vero marmor habuerit, ex quo validius claudicet, & vix flectat articulos, inurendus est leviter. Cui post feruntam malagma, quæ cupressina appellatur, oportet imponi. ex qua curatione sanitas redditur, & deformitas permanet. Si autem mallon in genibus vel articulis excreverit, continuo curam adhiberi oportet, ne, neglecta passione, deformitatem tumor augeat, vel obduratione diuturna convertatur in marmor. Aperies in pedibus sive genibus dextra ac sinistra vel ferro vel cauterio cuprino, sicut superius declaratum est. lemniscum trajicies cum aceto, & sale, & oleo, ut supra. cataplasma imponis, donec fervor desinat & saniem faciat. Post, purgatis vitiis, lemniscos eximis, & trauma-

ticum imponis, & ternis diebus interpositis solves, & medicamentum renovabis, donec sanetur.

XLIX. Si aquatilia in articulis vel in gambis fuerint, frigido ferro omnino non sunt tangenda, ne abundantia humoris jumento discrimen importet. Sed utendum est scarificatione subtili, & detractione sanguinis: post quæ lavis validissimis, tam cum aceto, quam cum optimo sale tunso, & oleo, vel axungia. per dies quinque colliganda sunt loca. Si tardius hæc cura profecerit, utendum est ferventissimo caustico, ut faciat ustiones. Alia quoque ratione sanantur, si sletam, qua trictores utuntur, & salem pro dimidia parte commisceas, lanamque succidam ex aceto alliges, post diem tertium soluturus. Si aperturam fecerit, farinam hordeaceam ex melle coctam cum lini semine & foenigræco inducis, ad ultimum malagma crudum impones. Præterea atramentum sutorium, gallulas minutas, & alumen æquis ponderibus tunsum cum axungia miscebis, addito pulvere mali granari, nitro, & aceto: quæ in commune decocta, vitium, si adjungatur, emendat. Ficus sicca cum sinapi contusæ mixto aceto imponuntur. Post diem tertium soluto medicamento, si tardius profecerit, eadem cura renovatur. Cum melius habere coeperit, alliccem impone articulis. Alii opoponacem cum farina hordeacea coctum in modum cataplasmatidis imponunt. Nonnulli fabam fractam in aqua decoquunt, & mixto melle deterunt, & in panno inducentes curant. Ad ultimum malagma cupressinum imponunt. Plures calcem vivam & cineres ex melle & vino com-

miscent, & ozænis frequenter imponunt. Ad ultimum caustico utuntur. Quæ genera curarum & posterioribus pedibus adhibenda veterum censet auctoritas. Usus invenit, addito sale & aceto ciliciis ozænas defricare, donec cruor aut tumor emanet. Quæ observatio etiam si non persanaverit, sequentes tamen adjuvat curas.

L. Interdum reumatici jumentorum, interdum ventosi sunt pedes : quæ vitia nunquam tangenda sunt ferro, sed exsiccanda per malagmas vel causticum, & aliquando urenda leviter per venas, ut cauteriis meatus, qui humorem suscipiunt, angustentur, & constringantur, ut pro tempore afferant medicinam : quia in totum, etiam si intercissæ & adustæ sunt venæ, non poterit talis causa sanari.

LL. Impetigines quoque in articulis vel genibus inter nervos commissuralibus locis aliquando nascuntur, & sit vulnus simile rhagadio, & non facile sanatur, nisi stalticis vel stypticis rebus, non sine alligatura, vel interdum adustione, curetur. Malagmas quoque convenientes oportet imponi.

LII. Uligines etiam in pedibus, cruribus, ungibusque, vel sub armis aliquando generantur, quas quidam dulcedines vocant : habent similitudinem scabiei. Quæ cum se diffuderint, pedes exulcerant ad similitudinem lepræ, & , urgente prurigine, animalia sibi partes illas corrodunt, vel alternis pedibus confricando vulnerant. Quod vitium a crudo vel putrido humore consuevit generari, & idem curatur detractione sanguinis, unctionibus, & purgationibus ventris. si radix cucumeris silvatici cum

nitri pulvere misceatur infusa per fauces, humores pessimos purgat.

LIII. Podagra vero nonnunquam solet occupare jumenta, cum hominum vitium transit in pecudes. cujus passionis hæc sunt signa: Nec stare potest, nec ambulare; sed, si cogatur, claudicat, & sæpe se projiciet, sicut indigesta ex hordeo animalia faciunt, quæ propter dolorem non coquunt cibum. & ideo fit horridum, & corpus ejus calebit, venæ etiam exstabant, natura submissa erit, in pedibus sterus hærebit propter nimium eorum calorem, sicut subtritis solet evenire. Cui proderit, si non sinatur accumbere, sed minutim deambulare, & loco sicco, donec fudet, multorum manibus confricandum est, ut vehementius fudet. sanguinem ei detrahes a capite a superioribus venis, sed non multum. sequenti die de posterioribus locis detrahes supra talos. tertio de gambis, vel desub ipsis dolorum locis. Memineris semper, parum oportere detrahere. Aquam calidam dabis in potu, in qua adjicies pulverem nitri, & triticeam farinam, pollicem quoque turis acetabulum plenum in vino maceratum infundis, & triduo per nares singulas cotylas. betas etiam excoques, & aquam earum ad tres cyathos suffundes, & exercebis eum singulis diebus. ventrem quoque eidem expurgabis, ut auferatur humor pessimus, qui descendit in venas. Hoc genus purgationis adhibebis: Thymi acetabulum plenum in vino veteri dulci macerabis, & singulas cotylas per nares eidem infundis, scœnum viride apponis. quod si defuerit, succum nitro aspersum da-

bis. Si nihil profecerit, castretur, & vitio carebit. nam podagra raro vexat eunuchos.

LIV. Orthocola etiam jumenta vel stillosa dicuntur, quæ contractionem nervorum patiuntur in pedibus, & de capitibus ungularum calcant, & sunt rigidi articuli, plenas ungulas in terram ponere non possunt. Quod vitium nascitur ex enormitate onerum & labore confragosarum viarum. sed hac ratione curantur: sanguinem ei desub cirro vel de coronis detrahes, ungulas bene compones, pollinem ex hordeo & resina cum axungia decoques, & ter in die perunges. tepida quoque, in qua verbenadecocta fuerit, confovebis, & tota ejus crura acopo perfricabis. Post dies quinque cataplasmaabis eum ex polline hordei & lini semine & foenigræco æquis partibus ex vino decoctis: cataplasma imponis in omnibus cruribus ante acopo perunctis ab articulis usque ad genua: quæ loca lanis succidis munies & fasciabis, & ter in die paulatim incedere facies. Si hoc non profecerit, malagmam hanc articulis ejus imponis: Armeniaci, galbani, opoponacis, medullæ cervinæ lib. 2, resinæ terbentinæ uncias 2, apochymatis libram, resinæ frixæ libram S. oleum vetus, quod sufficiat, lento igne decoques & colabis, impones in alutam per dies plurimos omnibus pedibus, donec sani sunt. Sed necessaria festinatio est, quia sic solent remanere, si tardius cura præstetur. Alii vero urendos censent paulatim in articulis, sed raro etiam prodest ista medicina.

LV. Animalium ungulæ asperitate ac longitudine

itinerum deteruntur, & impediunt incessum. Ex tortura quoque, si in aspero vel lapidoso itinere iumenta coguntur ad cursum, indignationes oriuntur. Postremo etiam, si nulla causa præcesserit, otiosa in stabulis ex collectione humorum incipiunt claudicare. Oportet autem solum ungulæ celeriter aperiri, ut per inferiores partes apostema digeratur, ne eruptionem super coronulas faciant, & difficile ac tardius cura procedat. Cujus hæc sunt signa: Pedem priorem planum ponet: quod si suspendere videris gressum, ut diligentius intelligas causam, ungulam subradis, & locum, quem videris nigriorem, digito pulsabis: si cesserit in dolore, & maturum fuerit, aperies, & saniem emittis. pendiginem circumcides ad vivum. ex oleo roseo, & aceto & sale cum stercore ipsius linteola imponis, animal calceabis, tertio die solvis. si caro excrescit, gramen decoques cum oleo, & impones. Si videris carnem ipsam nigrescere, inspicies, ne aliquam fracturam habeat, neque clavum aut lapidem acutum, aut spinam. propter quod fomentis & resina utaris, ut possit educi. Cum purum videris vulnus, traumaticum impone. Post quod adjicies fuliginem siccam. Cum autem compleveris curam, resinam remissam & sulphur imposito. Quod si adhuc in alto apostema fuerit, hordeum vel fabam in aqua decoques, & exinde fomentabis, ut exinde ad maturitatem possit adduci. Subtritos pedes fomentabis aqua calida, axungiaque veteri perunges. deinde testa candenti decoquis, oleo post & sulphure pariter contrito lamina candente leviter ures per triduum.

Si vero contuderit, sanguinem de corona emittes, & calida fomentabis, axungia veteri perunges, ovinum quoque stercus cum aceto permiscebis, & imponis : quamvis alii caprinum efficacius credant.

LVL Si jumentum ad aperturam pulmunculum fecerit, scias totum solum, hoc est assem, hac ratione tollendum : Ungulam subradis, deinde inter commissuram calcis & assis in circuitu incidis, sublevabis a parte priore, & solum calcis retroversus expelles, ubicunque pulmunculus fuerit, radis ad vivum, & adjicies lanamentum ex oleo, & aceto, & sale, & stercore ipsius [imponas] & calceas, tertia die solvis & tollis, post hoc fomentabis : farinam hordeaceam, refinam, & acetum decoques, per triduum impones; hoc enim medicamento etiam fracturam curabis, si frequenter apponas. post etiam traumaticum cum liniamento impone, &, cum corpus fecerit, corium mali granati & bitumen Judaicum ex aceto decoques & impones triduo, &, cum solveris, iterum impone, donec obdurescat in cornu.

LVII. Si exungulaverit jumentum, cura difficilis, sed profutura, si non egebit industria, papyrum candelarum purgatam, subtiliter carpis, intingis in ovi crudi albumento, circa nudatum pedem in circuitum pones, panno & fasciolo superligabis, post diem tertium solvis, fomentabis farina frumentacea, refina, aceto & melle pariter decoctis, interdum lomentum pro farina mittis. Si vulnus non erit purum, vino tepido lavabis, liniamenta cum melle impone : cum-purgaverit, traumatico uteris. Cum

autem duxerit cicatricem, corium fabæ cum pelle cervina combures, ex melle temperabis, addito pulvere bituminis Judaici & mali granati, cum aceto. alternis diebus medicamentum renovabis, donec cornu ungulam faciat. Ad ultimum sparteam veterem contundes, ex aceto in olla nova decoques, ex quo ungulam obdurescentem obvolves, & ad plenam revocas sanitatem. Si suffusiones pedes patiantur, ficus siccas cum sale pro æqua parte contunde, & ungulis impone.

LVIII. Animalibus exiguae ungulae crescunt, vel attritæ reparantur, si allii capita 7, rutæ manipulos 3, aluminis tunsi & cribrati uncias 7, axungiae veteris pondera 2, stercoris asinini plenam manum commisceas, ac decoques, & utaris. Prudentius consilium est, pedum tueri sanitatem, quam passionem curare. Corroborantur autem ungulae, si jumenta mundissime sine stercore vel humore stabulentur, & roboreis pontibus consternantur. Articuli quoque vel suffragines post iter calido foveantur vino. Naturaliter autem molles ungulae solidantur, si hederæ seminis duas partes & aluminis rotundi unam partem pariter contundas, & calceatis pedibus per multos dies inducas. Item subtritis pedibus prodest, picis liquidæ selibram, aceti heminam, salis libram, hederæ foliis, quantum sufficit, pariter contundis, & laboranti quotidie pedes perunges. Mollissimæ ungulae hoc uno medicamine, quo potentius nihil est, assolent indurari. lacertum vivum viridem in ollam novam mittis, adjicies olei veteris libram 1, aluminis Judaici selibram, ceræ libram, absinthii

tunfi selibram, & decoques cum lacerto. Cum fuerit resolutum, calentia universa colabis, abjectisque ossibus & purgamentis, liquatum medicamen in ollam remittes, &, cum ungues indurare volueris, ungulam subradis, & factum unguentum in cannam viridem mittes, adhibitis carbonibus prope fervens, per cannam instillas ungulis: provisurus, ne coronam tangas aut ranulas, si his exceptis, in solo & in circuitu solidaturus ungulam confricabis. Memineris autem, ungulas excrecendo renovari, & ideo interpositis diebus vel singulis mensibus talis cura non deerit, per quam naturæ emendatur infirmitas.

LIX. Animalium dorfa ut laboris plurimum sentiunt, ita diligentius sunt curanda. Exceptis enim his, qui deputati sunt circo, reliquum mulorum, equorum, asinorumque genus sub sellis aut sagmis solo tergo præstat officium. Unde laudabilior industria est, quæ incolumitatem tuetur, quam quæ cupit læsa curari. nam diligentia defendit a vitio, si centones vel saga primum sufficientia, deinde mollia imponantur, & lota, atque ad tempus diligenter excussa, ne aliquid sordidum aut asperitatis inhæreat, quod sub pondere inulceret pellem. tunc sagmarum vel sellarum mensura conveniens, & apta qualitas debet adhiberi. Si enim ista minora fuerint, vel majora, angustiora, vel ultra modum lata, vel quæ non congruunt, graviter nocent. Hinc enim collisiones, suppurationes, apostemataque nascuntur, cum nimis locis inæqualibus premittur pondere, vel discentes tracturam mercurius aut

spina deteritur. Ipsorum quoque pondere, etiam si in stratis nulla sit culpa, enormitas nocet, & ideo temperanda est mensura, ne inferat vulnus.

LX. Quod si dorsum sedentis injuria tumere jam coeperit, in recenti statim mallonem ceparum, id est, calamos siccos, unde fasces dependent, in aquam ferventissimam mittis, & aliquamdiu maceratum, calidum super tumorem impones, fascia constringes, vel cordiscum superimpones, una quoque nocte manere patieris. absque suppuratione palpabitur tumor. Quod si clavum fecerit, farinam hordeaceam cum foliis caulium contundis pariter, & tepidam impones. Cinerem quoque cum oleo miscebis, & inducis, quamdiu clavus cadat: cum ceciderit, lipara utere cum minutissimis pannis, vel mel cum linteolis: tum ulcus purgaverit, Lycio percurabis.

LXI. Si pulmunculus natus fuerit in dorso, difficile est; eum medicamentorum appositione sicari: sed si parvulus fuerit, cauterere, & præcipue cuprino aperiendus est, ut sanies, quam collegerat, egeratur: tunc curandus est, sicut moris est ulla curari. sed commodius est, pulmunculum decussatim ferro secare & eximere, ita ut pellem ad modum præcidas, ne, cum cicatricem duxerit, inveniatur epidermis: oleum, acetum, & salem continuo addis in plagam, &, ne nimius sanguis erumpat, ster- cus ipsius vulneri superponis, & colligabis, die tertiò folia caulium tunsa cum oleo & acetò imponuntur per dies quinque. Cum jam ducere cicatricem coeperit, Lycio curabitur.

LXII. Si vero fecerit vulnus, indulgebis otium, ut diligentius curetur, & recepta sanitas confirmetur induciis, nec imponendus est labor, qui rescindat adhuc teneras cicatrices. Sanatur autem ulcus, si gallas Syriacas combustas cum melle superimponas. Pulveres quoque corticum pini & flos calcis vivæ æquo pondere miscebis, & vulneribus inspergis. Pilulas quoque cypressi tundas & cribratas, & cortices quercus tritos & in pulverem redactos mitis. Præterea ossa sepiarum & testas etiam ostrearum in pulverem rediges, & ærei quoque vasis fuliginem pariter miscebis, quæ bene tunda si frequenter asperferis, ficcatum vulnus ducet celerius cicatricem.

LXIII. Quod si pili tardius crescunt, vivam teftudinem supra farmenta combures, & cineres ejus in novum cacabum mittes, addidis unciis 3 aluminis crudi, medullæ cervinæ quod sufficit, & vino infuso decoques, & diebus plurimis imponis. revocare pilos creditur. Pulvis de fabis combustis vel de lupinis crudis, vel de foliis fici combustis, sevo commixtus superponitur assidue. Quod si nulla præcedente causa decidunt pili, spicam nardi, & uvas passas pariter tundes, & ex aceto decoques, calidumque medicamentum glabro corpori impones.

LXIV. Si album pilum nigrescere cupias, atramenti furoricii scrupulos 7, rhododaphnes succum

§38 VEGETII LIB. II. ARTIS VETERIN.

scrupulos 4, febi caprini quod sufficit, pariter temperabis & uteris.

LXV. Si e diverso albos pilos facere volueris, cucumeris silvestris radicum libram unam, nitri scrupulos 12, in pulveres cogis, heminam mellis adjicies, quibus permixtis uteris.

VEGETII RENATI
ARTIS VETERINARIÆ
SIVE
MULOMEDICINÆ

LIBER III.

PROLOGUS.

MULOMEDICINÆ me commentarios ordinante, civium atque amicorum frequens querela, accepti operis continuationem suspendit, desistentium ægritudines, mortesque clamorissimas bouum, cum magnopere peterent publicandum, si quid pro salute tam commodorum animalium scriptum reperiretur in libris. Cedens itaque familiarium honestissimæ voluntati, ex diversis auctoribus enucleata collegi, pedestrique sermone in libellum contuli. Cujus erit præcipua felicitas, si eum nec scholasticus fastidiat, & bubulcus intelligat. Maximo autem incitamento mihi fuit ipsorum bouum utilitas & grætia, sine quibus nec terra excoli, nec humanum genus sustentari ullatenus poterunt. Cuncta igitur legumina sive frumenta bobus merito aratrisque debentur: vinearum ipsarum usus periret, nisi eorum adminiculis

subvehendis carpenta sudarent. Quid de diverforum onerum comparatione referamus, dum inter mobilia & quidquid gravius est, absque vehiculis pæne reddatur immobile? Reliqua quoque animalia, ipsæque cohortales aves ex eorum capiunt labore substantiam. Unde enim equis hordeum, unde cibum canibus, unde porcis pabulum dominorum follertia ministraret, ni pararentur boum labore frumenta? Et ne longum faciam, bobus debent alimenta, quidquid ali potest. Apud alios genus mulorum, apud alios camelorum, apud paucos elephantorum licet exiguus usus est: nulla potest natio esse sine bobus. Postremo ut ad providentissimorum virorum scripta redeamus, quorum firmatur auctoritas, Justitiam jumentorum cæde violenta derelictis terris ad siderum remeasse consortem. Quid potest laudabilius reperiri, quam ut nomen æquissimum, boum fugaretur interitu? quod, dum homicidia fierent, permanebat in terris. Duplicem igitur sollicitudinem oportet impendi, ut sanitas incorrupta maneat, & ægritudo, quæ ex casu, vel negligentia, sive labore contracta est, competentis medicinæ curetur ratione.

C A P U T I.

UT longævi & sani sint boves, bubulcum convenit providere vel dominum, quatenus frigoribus calidissimo cubili muniantur, &, si fieri potest, semper foco vicini sint boves. Quodam enim beneficio naturali ejusmodi animalibus semper ignis commo-

dum est, five quod inutilis & pestifer humor exudat, five conceptum ex pastu vel opere frigus expellitur, five in flammaram halitu interna curantur. Præsepium oportet exstructum esse diligenter, ne quid pabuli inter pedes animalium pereat. Bovile autem loco sicco statuendum est, assidueque mundandum est, ita quod quotidie pabulum ad edendum inutile substernatur, ut boves siccius & mollius cubent. Par quoque studium est, cum boves revocantur ex opere, ut colla eorum ex vino tepido perfundantur, & diutissime perfricentur. Cum vero de via vel pastu redeunt lutulenti, adhibita, priusquam deducantur ad bovine, aqua diluendi pedes, ne inhærentes corpori sordes ulcera generent, vel ungulas faciant molliores, vel certe molestiam manducantibus, vel inquietudinem afferant dormituri. Sed hieme omni sollertia frigus est prohibendum, velut æstivis mensibus pura aura quærenda. Per diem igitur sub umbra, per noctem sub divo boves stare convenit. non enim pauciores, si æstua-verint, quam si alserint, colligunt morbos. Præterea unum ovum crudum cum hemina salis, & sextarium vini per singula capita septimo diffundi percommodum est. Juvat etiam, si allium tunsum hircino misceas sevo, herbam quoque verbenam additam deteras, rutam herbam, etiam pollinem inungas, & cum vino per os digeras. Cavendum præcipue est, ne aut cursu nimio, aut longo itinere fatigentur, vel ullis gravioribus certe oneribus affligantur. nimiam enim lassitudinem sequitur ægritudo, & omne animal est debile, si rumpitur.

Aquam quidem istius generis animal non requirit nitidissimam, nec usque adeo læserit, si sordidam biberit. Sed tamen bubulci diligentius est procurare, ut mundam semper & optimam bibant. Maxime autem studendum est, ut competentibus redundantibusque saturi semper habeantur & pingues. Omnis enim ægritudo exordium sumit ex macie. Exhaustum animal celerius labor frangit, æstus vexat, frigus penetrat. Non solum enim æstivis mensibus pascuum sufficit, ubi frondes diversi generis addantur, & minuat varietas ipsa fastidium. Hieme non tantum paleis, sed fœno quoque & hordeo, & sæpius ervo faginandi sunt boves. Nullus autem uberiores ciborum repudiabit expensas, qui considerare voluerit, boum per inopiam pereuntium quam cariora sunt pretia. Adversum boum morbos non minor adhibenda est diligentia, quam equorum.

II. Nam equinum genus morbus, qui appellatur malleus, diverso genere passionum emigrans per plures contagione consumit, boves quoque idem morbus interficit, sed a diversis diverso nomine vocatur, quem plerumque vulgus appellat. Hic morbus bovem si quando tentaverit, istis agnoscitur signis: erit pilo horridus, & tristis, stupentibus oculis, cervice dejecta, salivis assidue per os fluentibus, incessus pigrior, spina rigidior, fastidium maximum, pauca ruminatio. Cui si inter initia subvenire tentaveris, discrimen evadet: si per negligentiam adhibeatur tardior cura, vetustioris morbi non potest superari pernicies roborata.

Inter exordia igitur tædianti bovi adversus omnes morbos potio ista succurrerit: Tres semis uncias squillæ minutatim concisas, præterea radices teneræ populi effossas & diligenter lotas contundes in pila, & tria ex iis pondera, addito sextario salis, in vini septem sextarios mittes, & per septem dies per os bobus singulos sextarios digeres. Quod si toto anno adversus omnes ægritudines desperatas boves stagnare volueris, incipiente vere, id est, ab Idibus Februarii quindecim diebus continuis, hanc potionem dabis omnibus diebus, quæ usque adeo salutaris est, ut approbatum sit, integro anno boves sic curatos nullius morbi contagione tentari. Talis etiam compositio & morbis resistit, & vires animalium firmat: Folii caprinis, folii myrti silvestris, folii cypressi ana uncias tres diligentissime deteres, infundes in congium aquæ, & una nocte sub divo manere patieris, & inde unoquoque bove tepescito per triduum singulos sextarios dabis. quæ potio ad stagnanda animalia quater in anno faciendâ est ultimis temporibus veris, æstatis, autumni, & hiemis. Morbos ægritudinesque depellit. tres uncias baccarum lauri, gentianæ, aristolochiæ longæ, myrrhæ, betonicæ diligentissime detere, & misce cum mero, ex quo trinas heminas triduo jugiter jumento per os dabis. Spicæ quoque allii tritæ, cum vino quoque per nares infusæ, purgant capita jumentorum. Ova cruda cum melle jumentorum faucibus inferuntur, atque ita fastidium ac nausea discutitur. Expedit tamen, salem pabulis misceri, marubium quoque tritum mane cum oleo vinoque dif-

fundere. Turis pulverem cum mero sive per nares injeceris, sive per os dederis, prodest. Nec minores medicinæ bobus horum copia subministrantur. Nam porros, rutam, apium, & herbam fabi-
næ si quis large deterat, & misceat vino, ternasque heminas præbeat ad potandum, ægrotantibus subvenit. Plurimique caulem vitis albæ concisam atque serpillum & squillæ partem in aqua macerant, ternasque heminas per triduum digerunt, quæ potio ventrem purgat, vires quoque confirmat. Ad interna autem curanda præcipue amurca creditur salutaris, si tantundem aquæ misceas, & animal bibere consuescat. Sed quia, licet sitiat, potum fastidiat ignotum, primo cibi asperguntur, deinde aqua exigua potio medicatur, ad ultimum pro mensura miscetur, & usque ad saturitatem sitientibus datur. Quocunque autem tempore, sed maxime æstate, si boves concitentur ad cursum, aut alvus eorum ad perniciem solvitur, aut febriculæ commoventur. Natura enim pigrum, & labori potius quam velocitati accommodum, vehementer læditur, si ad opus cogatur insuetum. Periculosum quoque est, si ad præsepia sues aut gallinæ pervenerint. Nam bos, cum gallinæ fimum inter pabula sumferit, statim nimio ventris dolore torquetur, inflatusque moritur. cui hac ratione succurri convenit: Apii seminis uncias 3, cimini sextarium semis, & duas lib. mellis commisces, & tepidum per os infundes, ac tam diu ambulare compellis, & confricas manibus plurimorum, donec ventrem potio moveat. Gifni quoque cum vino deterere, & per os dare

creditur salutare remedium. Lixivium quoque ex arbore ulmi, vel cujuscunque generis ligni cinerem, dummodo bene coctum, cum oleo miscebis, & liquidum ac tepidum diffundere per fauces, adversus stercus plurimum prodest. Si autem porcinum stercus bos devoraverit, statim pestilentiam contagionis solius mallei sustinet morbi. Qui cum semel in gregem vel armentorum vel domitorum inceserit jumentorum, statim omnia animalia, quæ levem suspicionem habuerunt, de possessione tollenda sunt, & distribuenda illis locis, ubi nullum pecus pascitur, ut nec sibi invicem, nec aliis noceant. nam pascendo herbas inficiunt, bibendo fontes, stabulo præsepia: & quamvis sani boves, odore morbidorum afflante depereunt. Usque eo etiam mortua cadavera ultra fines villæ projicienda sunt, & altissime obruenda sunt sub terris, ne forte ipsorum corporum interna sanorum contingantur & pereant. Uno quidem vocabulo pestilentia appellatur; sed habet plurimas species, quas enumerare non licet [vel riget]: facilius ipsa principia a diligentibus intelligi possint. Est itaque humidus [humor], quoties per os & nares humor effluit bobus, & fastidium ægritudoque consequitur. Est siccus, quoties nullus humor apparet, sed animal quotidie macescit & fit deterius, nec juxta consuetudinem appetit cibos. Est articularis, quoties interdum de prioribus, interdum de posterioribus pedibus claudicant boves, cum habeant ungulas sanas. Est & subrenal, quoties a posterioribus debilitas appareat, & quia lumbi dolere creduntur. Est farciminofus,

quoties per totum corpus bobus tubercula exeunt, aperiunt se, & quasi sanantur, & iterum in aliis locis exeunt. Est & subtercutaneus, quoties humor pessimus in diversis partibus corporis bobus erumpit & decurrit. Est elephantiosis, quoties velut scabies minutæ cicatrices exeunt extra corium, & ad similitudinem lenticulæ. Est mania, quæ resectis bobus eripit sensum, ut nec audiant more solito, nec videant: ex qua passione celerrime moriuntur, quamvis hilares pinguesque videantur. Hi omnes morbi contagione sunt pleni, & si unum animal apprehenderit, celeriter ad omnia transeunt, & sic interdum aut integris armentis, aut omnibus domitis afferunt interitus. Unde omni studio, quæ semel tentata fuerunt, segreganda sunt animalia, & ad ea loca mittenda, ubi nullum animal pascatur, ne contagione sua omnibus periculum generet, & negligentia domini (sicut solet a stultis) divinæ imputetur offensæ. Evincendi tamen sunt, & exquisitis remediis expellendi quamvis acerbissimi morbi. Panacem supplasariis comparas. Eryngion autem herba dicitur, quæ in litore nascitur prope undam maris, florem habet quasi aureum vel galbineum, folia ejus sunt quasi folia cardui silvestris, inter arenas litorum largissime spargitur: hæc effodies, & in umbra siccatas servabis. adversus morbum tam equorum, quam boum, plurimum profunt. Ex quibus potio componitur ista: Radicis panacis, itemque radicis herbæ eryngii ternas uncias, seminis quoque fœni uncias 3 pariter deteres diligenter, addisque farinæ triticeæ sextarium, ita ut prius

frumentum frangas & molas : quæ omnia de calida fervente conspergis , & cum melle vel sapa novenas offas singulis diebus digeres. Præterea sanguinem marinæ testudinis colliges , & cum vino per os dabis. quam quia invenire difficile est , vulgarium testudinum prodesse æstimant. quod utrum bene opinantur , usus viderit. nam auctores de terrestri testudine tractaverunt. Pulverem & cassiæ fistulæ , nec non etiam turis pro æqua parte admisces , ex eo unam semis unciam cum sextario vini veteris in die per nares bovis infundis. Quod medicamentum per triduum facies. Morbi quoque , quos superius nominavimus , amari sunt , & non nisi amaris potionibus superantur. nam contraria contrariis potionibus curantur ratione medicinæ. Ideoque pulverem herbæ absinthii & crudorum lupinorum , herbæ quoque centaureæ vel peucedani æquis ponderibus diligenter misces & in sextario vini veteris trina cochlearia singulis diebus , additis unciis 3 olei , per os dabis. Præfens quoque remedium experimentaverunt : radiculam herbæ consiliginis (quam alii pulmonariam vocant , alii tantundem radiculam) sinistra manu ante ortum solis collige , (quia sic majorem vim habere creditur ,) tunc ad acum , vel acutum cuprinum pars auriculæ , quæ lata est , quasi in circulo signatur , adprematque , ut rupta cute leviter sanguis exeat. Quod cum ex utraque parte feceris , medium orbiculum perforas ad acum , & in eodem foramine inferes : quod ubi exierit , omnis pestilentiae virus per ipsum defluit vulnus , donec ille solus locus , qui designa-

tus est, putrescat & decidat, atque ita animal liberetur. Visci folia cum vino trita defunduntur in nares, atque ita singulis bobus, sive universis gregibus, cum morbum incurrerint, subvenitur. Suffimenta quoque plurimum juvant, sulphur, bitumen, allium, origanum, semen coriandri, carbonibus insperge, & cooperta boum supra vas, in quo suffimenta incenderis, diutissime continebis, ut fumus os eorum capiat, ac nares impleat, atque ita ad cerebrum & interna salutari remedio penetret. Sed & totum suffimentare percommodum est, ut ab eodem morbi pernicies expellatur, & cetera pestilentiae contagio non coinquinet. Generalia igitur remedia adversus morbos generales contagiososque retulimus: nunc adversus valetudines, quæ singulis animalibus accidunt, nec in alia transeunt, remedia subjungemus.

III. Cruditas plurimum nocet, cujus hæc sunt signa: crebri ructus, cibi fastidium, sonitus ventris, intensiones nervorum, oculi hebetes: propter quæ nec bos ruminat, neque linguam detergit, ut solet. Prodest itaque, ut duos congios, ubi bibi possit, digerere per fauces. post quos statim brassicæ triginta caules modicas decoques, & ex aceto dabis, suspensumque animal ab alio cibo penitus abstinebis. Alii cruditate laborantes, clausos in bovili detinent, nec cibos præbent. præterea lentisci & oleastri cacuminum pondera 4 deterunt, & cum lib. mellis atque aquæ congio miscent, quæ una nocte sub divo mittunt, atque ita faucibus digerunt. Deinde interposita hora, macerata infusaque ervi 4 lib. objiciunt,

ab alio quoque cibo vel potione prohibentur. nam si neglecta fuerit cruditas, ventris inflatio intestinorumque subsequitur, exprimit gemitus, cibosque capere non finit, nec in loco consistere, decumbere & volutare cogit, caudamque frequenter commovet. De experimento medicina est, caudam juxta clunes resticula vel lino vehementer adstringi, vinique sextarium cum hemina olei tepidum dare per fauces, atque ita per mille quingentos passus bovem currentem trahere: si dolor permanserit, ungulas ejus secare, & uncta manu per anum finum extrahere, & rursus agere currentem. Si tardius proficit, tres partes lauri diu conteruntur, & cum duplici aquæ calidæ dantur. Si ista non valent, myrtæ silvestris foliorum duæ lib. tunduntur in pila, & duæ ex calida aqua miscentur, ac per vas ligneum faucibus infunduntur. atque ita sub cauda quatuor digitis ab ano percussa vena sanguis emitatur. Qui cum satis effluxerit, papyro ligata cauda restringitur. post concitatus bos agitur, usque dum anhelet. Ante detractionem tamen sanguinis adhibentur ista remedia: Tribus heminis vini, quatuor uncia contriti allii permiscentur, postque potionem cogetur currere: duæ quoque uncia salis cum decem unciis ceparum atteruntur: mel quoque decoctum admiscetur, ex quo facta collyria longiora non parum valida immittunt in anum, ut ventrem resolvant: atque ita bos currere cogitur. Ventris quoque & intestinorum dolor sedatur, si anseres natantes, & maxime anates, animal aspexerit. nam anas mulos, etiam equinum genus conspectu sui ce-

leriter sanat. Sed interdum nulla medicina con-
 venit, sequiturque torminum vitium, quorum si-
 gnum est, si cruentum mucosumque ventrem edi-
 derit. Singulare remedium est cupressinæ quindecim,
 verbenæ quindecim, gallæ diligentissime tri-
 tæ, quantum utræque ponderantur, tantæ pon-
 deris vetustissimus caseus, quibus pariter detritis
 admiscuntur vini austeri sextarii 4, & in potu dan-
 tur, ita ut lentisco mixtaque oleastri cacumina præ-
 beantur. Si venter cœperit fluere, & videris egere
 corpus, & vires capito plerumque inutilem reddit,
 quia ex cibariis ad medelam bovis nil pervenit,
 [quod sic videris, per ventrem projicit, quam quod
 manducaverit.] Quæ cum acciderint, prima die a
 cibo & potu abstinendum est, ita quod nec secun-
 da die bibere permittatur, cacumina tamen oleastri
 & cannæ silvestris, itemque baccae lentisci & myrti
 dandæ sunt, nec post triduum etiam potestas bi-
 bendi, nisi perparum, concedenda est. Sunt, qui ex
 foliis lauri teneris libram 1, abrotanum hortense
 pari portione, deterunt cum aquæ calidæ 2 sexta-
 riis, atque ita faucibus infundunt, pabulaque supe-
 rius præbent. Aliqui vero 2 lib. ex vinaceis ad fo-
 cum torrent & conterunt, & cum sextario vini au-
 steri ad bibendum dant, & commemorata sæpius
 cacumina objiciunt. Quod si neque proluvies ven-
 tris erit, neque intestinorum dolor, recusat tamen
 cibos, & prægravato capite erit. lacrimæ quoque
 oculis & pituita naribus currit, usque ad ossa frons
 media uratur, auresque ferro discindantur, sed ustu-
 ræ igne factæ ut sanescant, veteri urina bovis ipsius

confricandæ sunt. aures vero scissæ picula oleoque curantur. Periculosum fastidium bobus ranulæ faciunt, quæ aperiendæ sunt, & allio cum sale pariter trito ipsa vulnera confricanda, ut omnis humor exeat provocatus. Melius creditur, si ad acutam cannam exseces ranulam. post vino os lavatur. Interposito unius horæ spatio virides herbæ vel frondes dantur. Tam diu autem sustentantur molli-
bus cibus, donec facta vulnera cicatrices ducant. Si neque ranula fuerit, & non appetent cibum, allium tritum cum oleo naribus infundes.

IV. Bos si febrile coeperit (quod ex venarum inquietudine, & calore totius corporis vel oris intelliges) una die a cibo est penitus abstinendus, ita ut postero jejuno eidem sub cauda exiguum sanguinem detrahas, atque interposita hora triginta parvos aculeos decoques, & ex oleo ac liquamine per os digeres, eamque escam per dies quinque jejuno dabis. Præterea cacumina lentisci, vel olivarum, vel tenerrimum quemque frondem, ac pampinos, si eodem tempore sunt, præbebis in cibo. Labra quoque ejus deterges ad spongiam, & aquam frigidam ter in die offeres ad bibendum, ita ut infra tectum bōs febriens teneatur, nec, antequam sanatus est, dimittatur in pastum. Febrientis autem ista sunt signa: lacrimæ profluunt, gravatur caput, oculi semiclausi sunt, labra salivis madida, longior & cum quodam impedimento tractus spiritus, frequenter & gemitus. Tussis boum non minus diligenter sananda est, quam equorum: si recens fuerit, sextarius farinæ hordeacæ cum uno

ovo crudo & hemina passî per os datur jejuno : gramen quoque concisum tunsumque admixta farina fabæ frixæ & pollinis lentis , sextario aquæ calidæ miscetur , agitataque diligenter per os diffunditur. Veterem tussim sanant duæ libræ hyssopi maceratae ex aquæ sextariis tribus , quod infusum teritur , & cum duabus partibus farinæ miscetur , & per os datur , super quod aqua hyssopi , in qua [decoctum] infusum decoctumque etiam propinatur ad cornu. Porri etiam succus expressus cum oleo & ipsi feбри cum hordeacea farina remedium præstant. Radices quoque ejus diligenter lotæ , & cum farre triticeo contusæ , jejunoque datæ , discutunt vetustissimam tussim. Idem præstat ervum , si in pabulis cum ptisana hordei molitum , & cum aqua tepida vel mulsâ in fauces salivanti ore dimissum. Suppuratio , quam apostema dicunt , melius ferro aperitur , post , cum expressum pus aut sanies fuerit , finis ipse , qui eam continebat , urina bubulina calida lavatur , ac linamentis ac stuppis sive linteolis pice liquida & oleo infusis curatur. Quod si colligari ea pars , ubi est ulcus , non potest , lamina candente sepum caprinum aut bubulinum stillatur. Aliquantum , cum vitiosam partem inunxerint , tunc urina veteri humana lavant , atque ita æquis ponderibus pice liquida cum veteri axungia incoquunt & liniunt. Sanguis cum ex aliqua necessitate ad pedes venerit boum , claudicationem affert. Quod cum accidit , inspicito ungulam , invenies eam ultra solitum calere , & vitiatam partem premi vehementer bos non patitur. Sed si sanguis adhuc super

ungulas in cruribus est, ad triduum triti salis perfricatione discutitur Quod si tantum in ungues descenderit, cultello leniter inter duas ungues aperies, & mundabis deintus, & postea stuppam sale atque aceto infusam applicabis ad solum, sparta opere calceatur, maxime quæ datur operantibus, & in aquam non mittat pedem, sed, ubi siccum est, ambulet. Qui sanguis nisi emissus fuerit, saniem creabit. Quo suppuratio etiam curabitur. Nam primo ferro circumcisis expurgatur ad vivum. Deinde pannis aceto & oleo & sale madefactis impletur, mox axungia veteri & sepo hircino pari pondere ferro candenti stillantibus curatur, & perducitur ad sanitatem. Si sanguis in interiori parte ungulæ est, nec aperturam facit, & tantum claudicat animal, extrema ipsius ungulæ ad vivum resecantur, & ita remittitur, ac stупpa vel linteolis cum sale & oleo aceto infusis pes involutus sparteâ munitur. Mediam vero ungulam ab inferiori parte non expedit aperiri, nisi eo loco, in quo suppuratio facta est. Si claudicat ex dolore nervorum, oleo & sale genua poplitesque & crura confricanda sunt calido aceto, & lini semen aut milium detritum infusumque aqua mulsa imponendum est, & sponsia quoque ferventi aqua infusa & expressa, conspersaque postmodum melle, genibus circumdatur ac fasciis alligatur. Quod si humor est cum tumore, fermentum vel farina hordeacea ex passo aut aqua mulsa incocta imponitur, & cum maturaverit suppuratio, scinditur ferro, emissaque sanie (ut supra docuimus) percuratur. Potest etiam radix lili vel

squilla cum sale, vel herba sanguinalis (quam polygonon Græci appellant) vel marrubium, ferro aperta sanare. Omnis autem corporis dolor, si sine vulnere est, recens fomentis mellinis discutitur: vetus autem uritur, & supra vulnus vel butyrum, vel caprina instillatur axungia. Scavies sanatur trito allio defricata: eodemque remedio rabiosi canis sanatur morsus, vel lupini vulnus illatum. Vetus quoque salsamentum utramque perhibetur plagam curare. Ad scabiem quoque præsentior medicina ista est: si cunila bubula sulphurque conteritur, admixtaque myrrha cum oleo atque aceto decoquitur, & cum tepescere cœperit, alumen scissum tritum inspergitur: quod medicamentum candente sole illinitum prodest. Ulceribus gallarum tritarum pulvis inspergitur. Succus quoque marrubii impositus cum fuligine sanat. Insecta pestis est bubulino pecori (quam coriaginem rustici vocant) cum pellis ita dorso hæret, ut apprehensa manibus deduci non possit a costis: quæ res non aliter accidit, quam si bos ex languore aliquo ad maciem deductus est, aut sudans in opere faciendo refriguit, aut si lapsus sub onere vehementer est infusus in pluvia. quæ quandoque perniciofa sunt, custodire debemus, ut, cum ab opere redierint boves adhuc æstuant anhelantesque, vino aspergantur, & offula panis vino infusa faucibus eorum inferatur. Quod si prædictum vitium inhæserit, expedit decoquere laurum, & cum calida & oleo & vino spinam dorsumque animalis confricare contra pilum, ac per omnes partes apprehendere pellem, & velut a co-

sis separare. Quod aut in loco calidissimo faciendum est, aut sub divo sole fervente. Aliquantum fæces vini & axungiae commiscet, eoque medicamento tepido post fomentum prædictum utuntur. Est etiam gravis pernicies, ut cum pulmones exulcerantur, unde tussis & macies, ad ultimum vero, phthisis invadit, quæ mortem afferant. Radix consiliginis, succus porri, omnium hemina per mensuram olei miscetur, & bibendi sunt cum vini sextario per dies plurimos. Nonnunquam & tumor palati ciborum fastidium facit, crebrumque suspirium. Prodest palatum ferro aperire, ut profluat sanguis, cui eryum sine corio maceratum ad manducandum dabis, viridemque frondem, vel quodlibet aliud molle pabulum, dum sanetur. Si in operibus contuderit collum, præstantissimum remedium est, sanguis ab aure emissus. At si id totum in tempore, quæ vocatur amati amaticum sale tantum & imposito. Si cervix mota & dejecta est, considerabimus, in quam declinet, & ex diversa parte sanguinem detrahimus, ex ea vena, quæ in aure videtur amplissima, quæ sarmento prius verberanda est, & cum intumuerit, ferro aperiatur, effusoque sanguine postero die ex eo loco emittitur cruor, & biduo vacatio operis datur. Tertio vero die levis injungitur labor, & paulatim ad operis consuetudinem revocatur. Quod si cervix in neutram partem dejecta est, mediaque intumuit, ex utraque auricula sanguis emittitur. Qui si inter triduum, quod bos vitium cœperit, emissus non est, intumescit collum, nervique tenduntur, & ita nata durities ju-

gum non patitur. Tali vitio comperimus aptum esse medicamentum, ex pice liquida & bubula medulla, hircino sepo, & axungia veteri, oleo quoque veteri æquis ponderibus impositum concoquitur, quo utendum est, cum bos ab opere disjungitur. & in piscina in quolibet tumore cervix lavatur, confricaturque diligenter prædicto medicamento, deterfaque diluitur. Si ex toto propter tumorem cervicis jugum recusat, paucis diebus requies ab opere danda est, & cervix cum aqua frigida lavanda, & spuma argenti linienda est. Celsus quidem tumenti cervice herbam, quæ vocatur avia, ut supra dixi, contundi & imponi jubet. Quæ cervicem infestant, minor est cura. nam facile sanantur per ardentem lucernam oleo instillato. Melius tamen est custodire, ne nascantur venæ. Etiam colla calvescunt, quæ non aliter glabra fiunt, nisi cum sudore aut pluvia cervix madefacta est in opere. Quod si acciderit, pulvere lateritio trito, priusquam dejungatur, bovis colla conspergi oportet: & cum exsiccati fuerint, exinde oleo iterum infundi. Si talum, vel ungulam vomer læserit, picem duram & axungiam cum sulphure & lana succida involvito, & candente ferro supra vulnus imposito & ungi-
to: quod remedium optimum facit, si clavum calcaverit, aut acuta testa vel lapide ungula pertunditur: quæ tamen, si altius vulnerata est, latius ferro circumciditur, ita inuritur, ut supra præcepi. Deinde sparteæ calceata per triduum aceto suffuso curatur. Quod si vomer intraverit, laëuca marina, quam Græci cyniolam vocant, admixto sale im-
po-

nitur. Subriti etiam pedes. eluuntur calefacta bubulina urina. Deinde favillam sarmentorum ferventem calcare compellitur, & pice liquida cum oleo vel axungia cornua ejus unguntur. Minus tamen claudicant, si ab opere disjunctis frigida pedes laventur, & suffragines coronæque ac scissura ipsius ungulæ, veteri axungia defricentur. Frequenter etiam vel ab asperitate itineris, vel in proscindendo duritiam foli, aut obviis radicibus obvolutatus convellit armos. quod cum acciderit, ex prioribus cruribus sanguis emittitur, si dextram ex sinistro. Et si vehementius utramque vitiaverit, etiam in anterioribus cruribus venæ solvuntur. Perfractis vero cornibus, linteola, sale, atque aceto & oleo imbuta ponuntur, superligatisque per triduum eadem infunduntur. Quarta die tantum axungia cum pice arida & cortice pini pari pondere imponitur, & ad ultimum, cum jam cicatricem producant, subito infricatur. Solent autem neglecta ulcera vermes creare: quæ, si mane ex aqua frigida perfundantur, rigore ejus contracti, decidunt; vel si hæc ratio nihil profecerit, marrubium aut porrum conteritur, admixto sale imponitur, vel calcis vivæ pulvis inspergitur, aut cucurbitæ viridis succus cum aceto mittitur. Ideoque universis ulceribus picem liquidam, oleum vetus & axungiam oportet adhiberi, & extra vulnera etiam eodem medicamento circumliniri, ne infestentur a muscis, vel vermes creent, cum vulneribus inciderint. Serpentis quoque ictus mortiferus est bobus, sed & minorum animalium noxium virus. nam vipera & Cæcilia, cum in pa-

scuis bos improvide supercumbit, stimulo mōrfus imprimunt. Araneus quoque, quem Græci Mygalen appellant, parvi quidem corporis, non parvam solet inferre perniciem. Verum viperæ venenum depellit, supra tumorem, qui inflatur ex ictu, scarificatione ferro facta, ita ut herba, quam personatam vocant, imponatur trita cum sale. Creditur, radix si contusa ponatur, vel filer montanum reperiat, & trifolium Symonianum, quod fragosis locis efficacissimum nascitur, odoris gravis, bitumini similis, propter quod a Græcis asphaltion appellatur, nostri autem propter figuram acutum trifolium vocant. nam longis & hirsutis foliis viret, caulemque robustiorem facit, quam pratense. Hujus herbæ succus cum vino faucibus infundatur, atque ipsa folia cum sale trita imponantur in plagam. Quod si viridem minime reperiunt, semina ejus collecta & trita dantur ad potandum cum vino. Radices quoque ejus cum succo caulis tritæ, addita hordeacea farina & sale, cum aqua mulsa scarificationi superponuntur. Est etiam præsens remedium, si fraxini cacumina tenera conteras cum sextariis vini quatuor vel olei, expressumque succum faucibus infundas. Itemque cacumina ejusdem arboris cum sale trita læsis naribus superponas. Cæcilie enim morsus tumorem, suppuratumque generat. idemque facit muris aranei. Sed Cæcilie morsus sanatur, si acu ærea locum læsum compungas, & creta Cimolia ex aceto oblinis: muris vero pernicies, si animal ipsum oleo mersum neces, & plagam dentium ex eodem confrices. quod si non fuerit,

contritum ciminum cum picula & axungia, ut similitudinem malagmæ habeat, impositum plagæ, perniciem submovet. Quod si, antequam tumor discutiat, suppuratio fuerit generata, optimum est ignea lamina vel cauterio collectionem aperire, quidquid vitiosum est inurere, atque ita cum liquida pice & oleo illinere. Quidam vivum murem araneum creta figulari circumdant, & collo boum suspendunt, morsusque ipsius bestię submovent. Oculorum vitia plurima in illis sanantur. nam sive intumuerunt, aqua mulsæ triticea farina conspergitur & imponitur: sive album in oculo est, salis fossilis Hispani vel Armeniaci, vel cum melle permixti vitium extenuant. Idem præstat trita sepia testa, & per fistulam oculo ter in die insufflata. Prodest etiam radix, quam Græci silphion vocant, nostri autem aserpitium. hujusmodi quantum volueris ponderis cum decima parte salis Armeniaci & cum fistula oculo insufflas. quæ radix tinsa, & cum oleo lentisci mixta, vitium expurgat. Si genæ humorem profundunt, lacrimisque visus confunditur (quam epiphoram vocant) polenta ex hordeo mulsæ aquæ conspersa super genas superciliaque imposita reprimat humorem. Paltinaca quoque agrestis, quam arnoneaceam vocant, cum melle trita oculorum sedat dolorem. Memineris vero, quoties mel aliosve succos remedio adhibes, ut prius pice liquida cum oleo circumlinias oculos, ne a muscis apibusve vel vespis infestentur, quas dulcedo mellis invitat. Plurimumque hircus, id est, sanguisuga, cum foris juxta fauces hæret, sanguinem trahit, eam a jumen-

to digitis oportet auferri: sed si interius sit, ut manu detrahi non possit, cannam vel fistulam perforatam inferito faucibus, ac per eam calidum oleum infundes. nam eo contactu bestiolæ importunitas recedit. Odor quoque cimini, super carbones impositi, ubi sanguisugam afflaverit, evellet à vulnere. Quod si stomachum vel intestinum tenuerit, calido aceto per cornu infuso necatur. Machina quoque describenda est fabrica, qua conclusa cujusvis generis jumenta bovesque curantur, ut ei tutus ad pecudem medendum accessus sit, nec luctando quadrupes aut membra conuxet, ac sic remedia despuet. Roboreas asses constringis, folium, quod in longitudine novem pedes debet habere, in altitudinem pars posterior duos, semipedem: pars vero, quæ ad priora animalium pertinet, quatuor pedes: texuntur ita, ut velum in caudam ductum non possit exire. Sed a parte posteriori paululum latiore, a priore strictiorem machinam compingi oportet. Cui transversum tigillum ad modum jugi confirmandum est, ad quod equorum capita, vel boum cornua religantur. nam reliquum corpus ad temones socios, vel funibus alligetur, ut juvamentum præstetur ad medentis arbitrium. Quæ machina ad omnium majorum animalium medelam solet esse communis.

II^b. Si vulnus in dorso, aut quacunque parte corporis coeperit habere vermes, & timetur, ne putredo vulneris transeat in cancrum, nepitam & cedrinam sive cyminum vel cicutam conteres ex aceto & impones. Calcem quoque vivam ex aceto acerrimo temperatam, necare vermes experimenta

docuerunt. Si vermiculus dorso putredinem fecerit, utilissimum est, cauterizare subtiliter, postea viscum cum melle & vino conterere & imponere. Pannos quoque minutos cum oleo & aceto vulnera purgare manifestum est. Quo facto, si necessitas fuerit, ustio rursus adhibetur. Ad ultimum cornu caprinum combustum & contritum valet, ulceribus superinspergitur, ut recuperetur, & sanitas ei detur.

III^b. Lumborum quoque cura vicina est. nam animalia, aut cum nimio pondere, aut cum transcendere fossam conantur, si posteriores resederint pedes, aut nimio frigore dolorem renum contrahunt. Ideoque aqua calida cum flore foeni diutissime confovendi sunt lumbi. Inunctionibus etiam calidissimis perfricandi, & ad ultimum afronitri diluti inducto caustico corroborandi. Quod si dolor vehementior fuerit, de inguibus solvendæ sunt venæ, & oleum cum axungia, sanguini, qui profluit, immixta renibus illinuntur. Et si necessitas fuerit, cataplasms utendum est. Potio quoque renibus subvenit, si pilulas cypressi incidis duodecim supra carbones, nitri quoque uncias tres assis, & utraque in pulverem redigas, cum unciis tribus mellis, & vini veteris sextariis tribus, & olei boni tribus unciis, quod per quatrimum æqua parte faucibus digeras. Vitio lumborum medetur hemina (seminis brassicæ, cum sextario polentæ attusa ex aqua frigida subacta atque imposita dolentibus locis. Sisymbrium quoque cum polentæ sextario, & aqua subactum medetur. Efficacius tamen est, si cypressi folia ad modum heminae diligentissime contundas, &

polentæ sextarium admisceas, acrique aceto subactum dolenti imponas. Præterea resinæ duræ uncias sex decoquas, ut lique scat: cui ferventi superaspergis hordeaceam farinam, quamdiu inspissetur ad similitudinem pulmenti, & diu subactum, & calidum ita, ut manus pati possit, superillinis renibus. Quod si frequenter renovaveris, & dolori subvenit & tumori. Si vero tanta indignatio fuerit, ut ejusmodi non sentiat curas, aut cauterio cuprino, locis opportunis urendo deprimes puncta, ne deformetur animal, aut si vilijus est, & necessitati aptius, quam decori, craticulatim, sicut moris est, ures.

IV^b. Renum autem dolor his agnoscitur signis: Posteriores ungulas trahit, lumbi vacillabunt, cauda dejecta erit, fæculentum minget, ilia dura atque contracta. Interdum tales sunt renes, ut sanguinem mingant, & si nimium effuderit, incurabilis est passio. Si parum cruoris abundaverit, scito posse curari. Cui post detractum sanguinem vel de matrice, vel de femoribus, hanc potionem dabis, videlicet, porri sectivi succum ex aqua.

V. Sæpe muscoli, qui in renibus sunt, vexantur ex casu, & exteriores facilius curantur, si justæ medelæ afferunt tarditatem. Optimum est, quoties ceciderit jumentum, loco non moveri, & aqua frigida perfundi, & postmodum unguentis uti. Quæ passio ista consuevit ferre indicia: Renes obdure scunt, contrahuntur testes, coxamque trahit, & colligere se non poterit. Quæ valetudo nascitur ex itineris longi fatigatione, aut ab infractu clivosa-

rum viarum. Incitatio quoque cursus, & saltus extensio, hanc afferunt causam. Sanguinem igitur ex visceribus oportet emitti, prout qualitas corporis patietur. Utendum est potionibus etiam ad valetudinem necessariis, molli dormitione animal collocandum.

VI. Ex perfrictione nonnunquam animalibus foras exit extalis. qui hac ratione curatur. Scalpello scarificabis, præcipue loca, quæ videntur eminentiora, similiaque vesiculis, scarificatio digitis exprimitur, & decarnatur, pulvere salis perfricatur, donec cum sanguine actus humor exsiccet. Post calida & sale fovebis, & deprimendo intus remittis, & continuo revertetur ad locum, unde exierat. Altera intus digitis missis illita lipara, vel meliloto, donec sanetur. Quod vitium si ferro tangere dubitas, hoc medicamento curabis quotidie: Castorei uncias tres, salis triti pondera duo, salis Ammoniæ lib. unam, sinopidis Ponticæ fescunciam. hæc omnia tunsa & cribrata pariter decoques, impones extali, & alligabis, quotidie autem lixivio calido fovebis, & medela continua, usque ad sanitatem. Potionibus autem thermantidis calefiet ægrotum. Alii in hac passione, cum axungia ad manum extale fulciri & reponi oportere, dixerunt, postea spongiam apponi caudam supra alligando. Si tamen diebus aliquot fuerit cura neglecta, prius foveri ad sex ex lixivio, vel sale, & urina calenti, & sic reliqua curationibus impleri.

VII. Dolor renum animalibus sæpe contingit. his proditur signis: Nec incedere poterit, nec cu-

bare, ilia ejus inflantur & obdurescunt. quorum ista curatio est. Sanguis de utrisque femoribus emittitur, postea lotium vetus & putridum in vase supponitur, & lapides molares ferventes mittuntur, animal sagis diligentissime, usque ad ungulas operiatur, ut vapore lotii venæ testium fudeant, post aqua calida confoventur, nitrum & alumen scissum pariter conteres diligenter, & admixto oleo testes perunges fricando. Si molares [lapides defuerunt, qualescunque calefacies, & mittes in lotium. Alia quoque] hujus rei proditur medicina. Lentis heminam unam decoquis, admixto vino mortario teres, cypressi folia scrup. 4 mollissime pariter trita commisces, tantundem etiam suillæ adipis adjunges, vinumque vetus desuper sparges, panno illinitum testibus. apponas, donec sanitas procuretur. Si tardius dabitur sanitas, testes subter stillatis cauteriis urito, vel leviter scarificato.

VIII. [Quod si testes tumbunt,] hordeum comburito, pulveresque ex eo trito, suillæ adipi misceto, ex quo medicamento mane & vespere testes illinito. Physicum autem creditur, testes animalium ablutos canino felle sanari. Alii auctores aqua calida testes, cum dolent, fovendos esse duxerunt, suffumigandos etiam viridibus foliis cypressi, quæ arbor specialiter mederi testibus creditur. Sed si defuerit, testas ardentes nihilominus in aqua calida mitti, & inde suffumigari, post cretas Cimolias cum stercore bubulino ex aceto acerrimo calentes induci, & quotidie revocari, quousque sanitas subsequatur,

IX. Si natura jumento excedit, & revocari non possit, in aqua frigidissima constituendum est, & ibi fovendum, & sublitam manum in anum ejus injicies, & contra vesicam fricabis, post diligenter cooperies, ne perfrigescat. Potiones dabis, stercus suillum quotidie ex vino, aut in aqua dulci, donec liberetur.

X. Si jumentum sanguinem minxerit, vel adsellatum fuerit, hac ratione curabitur. De superiore vena sanguis auferatur, asphodeli quoque herbæ radix teritur, & cum vini albi dulcis duabus cotylis per os infunditur, quæ glutinosa videatur. Prodest etiam farinam triticeam cum adipe suilla & pulvere corticis mali granati decoquere, & non crassas portiones, sed liquidas per os fundere. & non solum a cursibus, sed etiam ab ambulatione abstinendum est, ut glutinetur vena, quæ interrupta est. Contingit enim cursu vel saltu, ut intrinsecæ venæ rumpan-
t: quapropter rebus stypticis, & his, quæ consolidationem faciunt, curetur. Super renes hoc anacollima oportet imponi: Bulbos tascedeas vivas contusas, allia quinque, anagallici libram, quæ omnia pariter bene trita commiscis, & renibus ejus imponis. quod prodest etiam illis, quibus evulsi vel emoti sunt renes. His autem, quibus per nares effluit sanguis, pusca frigidissima caput ejus fovebis, modicum salis adjicies. post anacollima in capite, & in temporibus oblinis, & in medicamento contritis venis fluxum sanguinis reprimes.

XI. Si dysenteria jumentum apprehenderit, re-
versatur ejus extasis: qui ut curetur, circumsecan-

us est cautissime, ne intestinum, quod præpositum est extali, frangatur. Procidit intestinum a contactu: vitæ periculum facit, si tangatur; quod semel non redit, & sic remanebit, & paululum exit extalis supra.

XII. Animalibus otiosis & pigris contingit expletura sanguinem mingere, cum hoc, quod abundat, erumpendi per urinam invenit viam: attenuati & exhausti animalis interdum est urina sanguinea. Quod accidit aut ex nimio ascensu, aut labore ponderis, aut nimietate cursus. sed illis, qui ex deliciis aut abundantia contraxerint passiones, de matrice auferunt sanguinem; attenuatis venas laxare contrarium. Utrisque tamen salutaris est potio, si lac caprinum cum a matricibus obolis & vitio laris herbæ succo [pastillos facias, ex quibus unum] per os frequenter infundas. Certissima quoque ad ipsorum salutem potio prædicatur, si draganti unciam semis, mēspili scrup. storacis scrup. tres, nucleos pini, hos purgatos ducentos decem infundis in vino optimo, ac diutissime conteres, post ad magnitudinem nucis avellanæ cum apibus attritos & vini sextario resolutos dabis ad cornu, & faucibus digeres, per dies continuos septem, quod etiam omnibus prodest, ad fabæ magnitudinem cum ovo dedisse.

XIII. Si vero sanguinem vomat, oportet genestæ succum, cum vino atque porri succo lixivio oleoque permixta, faucibus infundere. Aliquando animalia sanguinem vomunt, quibus hac porione succurritur: Absinthium Ponticum & spicam nardi

æquis ponderibus in cacabo novo cum aqua decoques, & dabis in potu.

XIV. Si sanguis interdum nimis per venam, cum percussa fuerit, ut claudi non possit, erumpat, remedium est, stercus ipsius animalis superponere fluentibus venis: aut si perseveraverit, urere cauterio subtiliter, ne nervi lædantur. Floccum etiam competenti oleo tinctum venæ admoveto. etiam assem ligneum in vena, qua sanguis profluit, ponis & ligas, præsens est remedium.

XV. Vesicæ indignatio generatur ex plurimis causis: quæ propter urinæ difficultatem celerimum, immo præsens discrimen importat. De qua valetudine diligenter tractari convenit, ut passioni competens medela succurrat; quæ his agnoscitur signis: Mingere non poterit, omnia crura flectentur, dimittitur venter ad terram. Et si difficulter mingit, dysuria appellatur. Sed quando guttas per veretrum mittit cum labore, stranguria dicitur: cum in totum non potest mingere, ischuria appellatur, & vicinus est morti. Propter quod extensiones & tubercula nascuntur in dorso, & præfocatio circa fauces ex dolore ventris. Cui hac ratione succurris: de pectore venas pungis, & sanguinem, quantum videbitur, detrahis, & sic accipitur laxamentum. Præterea manum tepidam cum oleo in anum mittis, & si qua stercorea inveneris intus, quia impedimentum præstant, attrahis. Post, cum libra olei, salis triti plenum acetabulum misces, & calefactum injicies in anum, jumento in locis pronis posito, ut facilius ad interiora descendat, dul-

cedo etiam sequitur ac solutio ventris, & dolor mitigatur. Quæ remedia si tarde subvenerint, manus & brachia perungito, & cum magno sensu atque cautela in anum injicito in partem dextram, & reversato in sinistram: vesicam manu plena leviter premito, ut incipiat urina procedere, & sic liberabitur. Valde premere est contrarium. Ex his autem causis passio ista descendit, si jumentum in opere aut cursu magna parte diei cogatur, & urinæ faciendæ spatium denegetur, tunc a vesicæ meatu usque ad veretrum nascitur tumor, & cum dolore egestionis foramen angustatur. E diverso, si jumentum exerceri solitum, diebus plurimis steterit, indigestione nascuntur spurcitia, & humores effe-runtur, usque ad vesicam, compunctiones etiam & morsus urinali fistulæ præstant, ex quo stranguria plerumque contingit. Ex perfrictionis indignatione dysuria solet venire, cum nimio rigore meatus intumuerit. Et ideo calefactionibus diversis a frigore solvenda est injuria celeriter. Interdum & indigestione hordei, & cum aquam frigidam avidissime biberint, dolores ventris animalia patiuntur, & propter vicinitatem commota vesica stranguriam sustinent. Aliquando & stercus pullinum, & alia noxia, in cibo sumta, cum inflationem fecerint, impediunt minctionem. Bestiolæ etiam, quæ appellantur buprestes, araneæ similes, cum devorata fuerint, animal præfocant. Aqua quoque cœno vel limo turbida si bibatur, meatus impedit minctionis. Vermes quoque vel lumbrici in intestinis cum ex ulcere venerunt, vesicam lædunt, & dupliciter ani-

malibus discrimen important. Quod his deprehenditur signis : Animal , quod tardius mingit , latera sibi scalpit , vel terram mordet , scias eum vermibus vel lumbricis extorqueri. cui hac ratione succurris : Brassicæ folia subtilissime contundis , & commiscis boni vini cotylas quatuor , & per sinistram narem infundis. Sulphur etiam vivum in pulverem rediges , & cum oleo totum ventrem animalis & veretrum perfricabis. Absinthium etiam largiter cum vino decoques , & per sinistram narem defundes. laser quoque Syriacum & nitri pulverem cum vino decoquis , & per os digeris. Inambulationibus & leni cursu exercebis in loco molli vel herbido : vel ad aquam leniter abeuntem ad urinam invitabis. Si , ubi aliquod aliud animal minxerit , teneatur , facilius provocatur. Quæ præmittuntur , ut veniatur ad curas : aqua enim calida diutissime lumbi fovebuntur & renes , tunc avenam agrestem ex vino dulcissimo duabus cotylis decoquis , & per sinistram narem infundis colatos humores : ficus præterea optimas decoques in aqua cotylis quatuor , mixtoque nitri pulvere similiter defundes. Allium quoque cum vino decoctum , & per sinistram narem infusum , producit urinas. Memineris statim , cum in passione ceciderit , hordeum eis subtrahendum penitus , & potus , herbas virides , vel farragines ad sustentandum dandas. Sarmatarum autem equitatus veteres plurimum valuerunt , usus invenit , ut animalia a collo usque ad pedes involvantur de sagis , suppositisque carbonibus vivis addito castoreo suffumigentur , ut totum

ventrem testiculosque eorum castorei fumus evaporet, & confestim detractis carbonibus cooperti deambulant & mingunt. Alumen scissum & sales fricato, admixtoque oleo & melle collyrium longum & tenue facito, & in veretri ipsius foramine inferito, continuo provocabitur. In ano panacis quantum digiti minoris extremitas est, dabis. Alii cepas acerrimas & leviter contusas tres aut quinque ponunt in anum, & sic deambulare faciunt. Ad urinas inventus est, qui affirmat, & ungulam equi ipsius radi, & teri cum vini sextario, & per nares infundi ad celerem minctionem. Si non tali ratione prodesset, betas & malvas decoques, & aquam earum calentem, cum melle ad unum sextarium naribus infundes. Si tempus virides denegat cibos, fœnum melicrato adpersum præbebis: vel succum ptisanæ hordeacæ cum melicrato similiter dabis. Aliquantum rosmarinos decoquunt, & ex ea calida (testes) fœvent. Alii cimices tritos in nares animalis mittunt, & alium super naturam, quæ mingit, confricant, certissimum dicitur. Porros decoques, & succum eorum exprimes ad sextarium 1, & cum vini veteris hemina olei acetabulum permisces, & per narem dextram dabis, deambulando ducis. Vulgare & verum est remedium, lutum de via ex lotio cujuscunque equi factum, vinoque permixtum & colatum naribus infundas. Apii radices aut melicrato decoctas præbebis, pulveremque turis, ovumque crudum, cum vino dulci permixta, [per os convenit dari oleo cum vino permixto] & calefacto supra renes & ilia inungens

confovebis. Ex melle quoque decoctio & sale collyria longa & tenuia foramini immittuntur, quo emanat urina. Musca viva & loco ipsi immittitur, vel mica turis apponitur, & de bitumine collo inferitur, ut provocetur urina.

XVI. Quibus modis strictus venter solvi debet, saepe praedictum est. Nunc exponendum est, quemadmodum, si solutus, postea restringitur. Etenim hoc animalibus periculosum nimis est, nisi velox medicina subvenerit, cujus necessitatis de experimento principale remedium est. balauſtii seminis unciam ex vino austero dabis, caryotas tundis & gallas Syriacas, & exinde datur potio salutaris. Talis quoque subvenit compositio: Ceræ uncias 2, lardi libram unam, piperis unciam semis, piculae semiunciam diligentissime tundes, castæ unciam semis trita pariter consperges, ossas facies, solito more intinges in cera, cum remissa est. Sic quoque digeres stercoreis ovis libram, & in aceti & mulsæ sextario per cornu dabis. herba rubea restringes, si dederis in vino. spongiam Afram intinges in pice liquida, post combures, farinamque ejus vino austero defundes, farinæ triticeæ heminas quatuor commisces & digeres. Nitrum quoque, (si potest fieri) virginem diligentissime tritum, & in pulverem redactum, cum hemina aceti semiunciam dabis. Pulvis ex pumice datus cum vino in potu mox medetur.

XVII. Aliis quoque partibus corporis nascuntur aliquando verrucæ, & vitium difformitatis important, hac ratione curandæ: Lino subtili constriungentur ipsæ verrucæ. dein causticum crudum im-

ponitur, & sponte decidunt. Ferro etiam præciduntur, & de cauterio leviter adusta sanantur.

XVIII. Interdum jumentis misera fit coxa, cui de venis femoris sanguis emittitur, & in vase diligenter excipitur. admiscetur etiam pulvis sulphuris, nitri baccharum lauri, simul tritis, & contra pilos diutissime perfricatur, & per triduum sic permanere permittitur. Aqua etiam, in qua verbenæ coctæ sunt, tepida ter in die fomentabis: pedes, quos sanos habet, glante ferreo, vel si defuerit, sparteæ calceabis, cui lemniscos subjicies, & addita fasciola diligentissime colligabis, & suppositiciam facies parti illi, quæ misera est, ut planas ungulas possit ponere. Synchrisma etiam perunges in sole, & non minus, quam unam horam, contra pilum diligentissime confricabis. Si ejusmodi cura tardaverit, contra coxæ commissuram quatuor foraminibus caute pertunde, & pannos vel lemniscos ex aceto & oleo sub cute per foramina traice per triduum, post traumatico illinitos pannos, diebus novem per eadem foramina traicies, vel calida verbenacea utaris, & sic lemniscos subjicias. Undecimo quoque die lemniscos educes & incretas locum, ut cutis ad pulpas adhæreat. Cum cicatrices se clauferint, causticum imponunt. Hac ratione emota vel læsa coxa sanabitur. Sed si coxam ejecerit emoveritque, quod a mulomedicis dicitur filius læsisse, certior & facilius curatio inventa docetur, & probata. nam dudum claudum animal in sole ponunt, vino & oleo calefacto calefaciunt ipsum, hoc est, juncturas coxæ diutissime confricant, donec sudet:

tunc animal capistro trahunt, & sensim currunt, alius lorum vel funes tenens laxos sequitur, & subito, dum animal currit, recta ad se coxam ipse cum impetu trahit. si sonuerit, scias loco suo redisse, paululumque cessabis, post sensim deambulando tentabis. Si ad locum suum redierit, retractos pedes ponit, & minus claudicat, ulterius animal non convexabis, sed triduum fomentabis calida verbenacea, post causticum induces. Quod si prima die junctura componi non potest, secunda die simili ratione coxam sæpius trahis, donec revertatur ad locum. Quidquid autem vexatum vel emotum fuerit, vel ictu rotæ, aut quocunque alio casu in prioribus vel posterioribus partibus vel articulis, vel genibus, hoc anacollima constringit & consolidat. Bulbos rufos triginta, cochleas vivas triginta, anagalli libram 1, plantaginis viridis manum plenam diligentissime contrundis & misces, additis tribus ovis, cum stupa imponis, & colligas, laxata constringet & tumefacta sedabit.

XIX. Si jumento laccæ enatæ fuerint in gambis, his agnoscitur signis. Dextra ac sinistra ad similitudinem vesicæ inflabatur cutis. Curandum est autem hac ratione, qua flegma in genibus diximus oportere curari. Est & alia medicina. Lentæ, quæ supra aquam natant, colligis & contundis, additaque veteri axungia colligabis. Vitium exficcare perhibetur. Si gamba vel armus aliquo loco ex ictu aliquo tumere cœperit, cretam Cimoliam & rubricam ex aceto acerrimo miscebis & oblinis.

XX. Si gambosum factum fuerit animal, & re-

cens passio est, de tibia sanguinem emittito, lanam succidam circumligato. Cave, ne fomentis aut cauterio tangas: utrumque enim in tali curatione contrarium est. Malagma cruda uteris, tertio die semper solvis & curas. Cum videris animal profecisse, causticum inducis. Si quod jumentum coxam fregerit aut supragambam, scias, non posse curari, quia partes istæ ligaturas tenere non possunt.

XXI. Si jumentum aut rotæ, aut axis ictu fuerit elisum, in recenti lanam succidam ex aceto & oleo colligabis per triduum, post ficus duplices, & nitrum pariter tritum imposito, die tertio solvito ac renovato. Si nihil profecerit, malagma tetrapharmaci imposito per triduum. Si & ipsa tardaverit, imposito malagmam, quæ dicitur meliacinus, usque dum sanetur.

XXII. Syrmaticum jumentum his agnoscitur signis. Prodiens de equili, vel de loco, ubi steterit, coxam trahit, & transversam ungulam inflexis coronis terræ superimponens ostendit, & Syrmaticum a tragædorum palliis, quæ trahuntur, dicitur. Sed quamvis alienata horum vel emota coxa videatur, si super ipsum pedem cessim repellantur, continue emendabitur gressus, & sine claudicatione rectus incedet. Et hac autem ratione contingit, si commissuram vertibuli, ex corruptione corporis, vel perfrictione natus humor intraverit, tunc se defundit ad nervos, & eos reddit immobiles, & velut alienatos. quæ hac ratione curantur: Sanguis ei de subgamba detrahitur copiosus, in quo admisces sal, sulphur, marinas cochleas, mannam turis, feculam,

nitrum, baccas lauri, æquis ponderibus, confusa omnia atque cribrata, vino quoque veteri & oleo miscebis cum sanguine ipsius: qua unctione præparata post inflationem illinis. coxas calida, in qua verbenæ decoctæ sunt, interposito triduo diutissime confovebis, post unctionem renovabis. si ex hoc plenam non receperit sanitatem, vulnus uris cauterio in ipso vertibulo. Similiter sciaticis fieri consuevit. Quæcunque aut de ozœnis ceterisque vitiis articulorum, vel de ungulis primorum pedum nunc dicta sunt, scias etiam in posterioribus debere servari.

XXIII. Alienatum morbum auctores vocaverunt, quoties hæc signa procedunt. Patentes oculos animal habet, nec sentit hominis adventum, quibus & labra & ipsa orificia intumescunt, quasi ab aliqua bestiola contacta. Quem morbum alii auctores orabum nuncupaverunt. Est autem nequissima passio. primo, quod pestifero transitu contagionem spargit in plurimos: deinde, quod imperitos decipit specie sanitatis. nam refecta & bene curata animalia ex hac passione subito inflata moriuntur. Alienatus autem vocatur, quod eripit animalibus sensum, Malleus, quod pestilentia internecivum contagium facit. Plerumque autem viscera interius vermis consumit. Quorum morfu pertuso aqualiculo animalia suffocata, subito moriuntur; sed si velocior medicina succurrat, hac ratione salvantur: De cervice sanguinem detrahis, potionem componis huiusmodi: Gallici lib. unam, hyssopi libram 1, abrotani libram semis, aristologiæ rotundæ lib.

semis, mannæ succari uncias 3, trixaginis uncias 3. quæ omnia contundito, & cernito, ex aqua multa copiose decoques, & animal ægrotum diebus plurimis potionabis. Sed quia plerumque hujus ægritudinis pestilentia transit in proximos, totum gregem si inciderit, ut singulas heminas singulis degeras, potionare te convenit, frequentissimis etiam suffumigationibus, stagnare pariter & curare, sicut in malleo superius constat expositum. Quibus usque adeo mutanda sunt pascua, ut, si fieri potest, in alias transmittenda sint regiones. nam qua transeunt, in lanis & in ipso anhelitu inficiunt universa. Velocius autem curabuntur, si separata fuerint atque translata.

XXIV. Roborosa passio dicitur, quæ animal rigidum facit ad similitudinem ligni: cujus hæc sunt signa. Totum corpus adstrictum, extensæ sunt nares, & aures rigida, immobilis cervix, os constrictum, caput extensum, colligati armi vel crura, pedes etiam constricti, ut nulla commissura flectatur: cujus caput si erigere volueris, non poteris: oculi præcluduntur, spina prærigida, & ideo distendit & erigit caudam, ut eam flectere atque movere non possit, dura ilia, adstricti sunt renes: cubare penitus non potest. Contingit autem hæc passio ex nimia perfrictione, vel spasmo nervorum, vel tremore, unde & tetanici dicti sunt. Plerumque in hanc valetudinem incidunt, qui cum ab igne castrati fuerint, negliguntur, & inambulantes frigore læduntur. Quorum nervi recenti dolore & frigore compellente, & spasmus patiuntur, & obdurescunt in robur. E diverso etiam altius, quam

expedit, in pedibus uſta jumenta, vel quocunque alio loco, contactis nervis patiuntur ſpāſmum, & robur incurrunt. Ex nimia quoque pruina, vel ſi in nimio frigore ſudabunt, vel e calidis ſtabulis producuntur in frigus, fieri adſolent roborofſi. Sed ſi a poſteriore parte fuerint comprehenſi, ut morbus deſinat in lumbos, opiſthorotici ſunt, calefactionibus tamen unguentisque curantur. Si quos vero robur a priore parte comprehenderit, ita ut os aperire non poſſint, deſperanda ſunt, quia conſtrictis dentibus fame perire coguntur. Quæ autem ex toto corpore æqualiter periclitantur, ita ut ex aliqua parte os valeant aperire, tam diu unctionibus calidiſſimis perfricanda ſunt, donec ſudent, coopertaque ſagis copioſiſſime, loco calido ſtatuuntur, ignisque juxta ea fieri conſuevit ſine fumo, ut amplius ſudent. Surculos quoque laureos validiores in os eorum inter malas mittito, ut rodendo eos exagitent maxillas & caleſiant. Fabas quoque ſolidas, cum baccis lauri mixtas, jejuno dabis. Aquam quoque calidam offeres ad potandum. Ventrem ipsis cum mulſa calida, admixto caſtoreo, clyſtere purgabis: oleum quoque optimum cum ſucco ptifanæ mixtum per narem ſiniſtram deſundis, hordeum emoliturum cum furfuribus admixtum dabis ad ſubſtantiam, donec ſanetur. Aliquantum dixerunt, oportere eos aere candenti, in arena fluviali vel maritima colligatos obrui, ita ut caput eorum exſtet & nares, & tam diu detineri, donec ſudent. Sed ex ſupra ſcripta cura ſæpe plures conſtat eſſe ſanatos. Quod ſi ex hac re non pro-

fecerint, ures eis cervicem, dextera sinistraque decussatim, saccellationem ex furfuribus supra totum tergum calidum imponis per triduum. & hac unctione quotidie uteris in sole, si caluerit, vel in calidissimo loco: Ceræ libram, afroniti libram, resinæ terebintinæ selibram, galbani libram, castorei selibram, opopanacis libram, piperis unciam, medullæ cervinæ uncias duas, olei veteris uncias duas & semis, vini veteris optimi, quantum opus fuerit, admisces & uteris. Præsens tamen experimento remedium est, si picem liquidam cum oleo & vino veteri decoquis, calentique medicamine jumentum perungis. Ex qua unctione & auriculas cum oleo tepesfacto oportet infundi, ut sanitas matura proveniat. Sed ut venæ eorum calefiant intrinsecus, & conceptum frigus exfudet, necessaria potio est, quæ roborosos tetanicos, & opisthotonicos salubriter curat, clabi feminis uncias 2, cimini Alexandrini uncias duas, agallici, castorei, abrotani uncias singulas, trixaginis uncias duas, mannæ croci unciam unam, succari unciam, hyssopi unciam unam, piperis albi semiunciam, quæ omnia diligenter tunsa atque cribrata redigantur in pulverem, ex quo bina cochlearia lassis & periculose se habentibus cum succo ptisanæ tepidæ propinantur: fortioribus vero cum vini veteris calida hemina defunduntur in os, nunquam tamen sine oleo, propter leniendam potionis austeritatem, & canalem faucium mitigandum. Alii auctores ejusmodi passionem hac dicunt ratione curandam. De temporibus sanguinem detrahes, excipiesque diligenter,

infecto nitri pulvere, sale atque castoreo, animalia perfricari, & loco calido statui oportere, atque hanc offerri potionem: Lac caprinum, rutam, baccas lauri, piper album, oleum, & fabas solutas: hordeumque etiam datur, ut agitet edendo maxillas. Die tertio de cauda sanguinem tollunt, & resnes calidis unctionibus fovant. Interdum etiam in balnea intromittunt animalia, ut diligentius convalescant. dant etiam quotidie potiones. fustes quoque vel de salice, vel de robore in os mittunt, ne maxillarum usus indormiat. Si melius habere coeperit, post duodecim dies coopertum exercebis, ut sudet. Si ista non valuerint, uteris superius declaratis. Plerique asseverant, ficulneas frondes robustis oportere præberi, quæ naturaliter calent. Potionem quoque per os dandam: Opopanacis uncias 2, storacis uncias 3, gentianæ uncias 3, mannæ succari uncias 3, myrrhæ scrupulum 1, pipæris longi scrupulos 2, cum vino veteri tepido, atque ad cornu digerere. Hac etiam unctione ad curandum robur vel expellendum frigus utuntur: Ceræ libram, resinæ terbentinæ uncias 8, opopanacis uncias duas, medullæ cervinæ uncias duas, storacis uncias quatuor, baccarum lauri selibram, olei pini, prout opus fuerit: quæ omnia in unum adjecta in aqua decoquunt, & perfricantes inungunt.

XXV. Hydrops non levius animalia, quam homines, frequenter infestat. Vitalibus namque vitatis, cum digestio ciborum plena non provenit, humor noxius perniciem corporis, tumoremque consuevit inferre. Quam valetudinem hæc signa de-

monstrant. Turgent venter, & crura, testiculi, scapulæ, latera & tergus inflantur, usque eo, ut nec in capite ejus appareant venæ. Cui cum sub linguam tetigeris, subtruffiet. Hunc ambulationibus brevibus opertum gravioribus sagis, donec sudet, exercebis in sole, & adversum pilos, per totum corpus postmodum confricabis, cibum daturus, radices cum foliis suis, quia & purgationem faciunt, & vitio medentur. foenumque conspersum aqua nitroque præbebis, die ac nocte maceratos lupinos in aqua, rursumque siccatos, præbebis in cibo. Radicem quoque cucumeris silvatici vel folia, quæ ventrem moveant, eidem dabis, ut purges. Quæ curatio si tardaverit sanitatem, evocandus est humor. Quatuor itaque digitis ab umbilico ad veretrum versus sagitta pungis, ut peritonæum ipsum rumpas, sed cave, ne intestinum tangas, & animalia perimas, subjicis fistulam centimalem, & patieris humorem currere, quantum æstimaveris necessarium, quem in vase excipies. Cum fistulam abstuleris, duo vel tria grana salis in plagam inseris, ne claudatur. Insuper & pastillos imponis. Alia vel tertia die epaphæresin quasi facturus, denuo fistulam appones, humorem ejicies, donec partes totas exsiccet. tunc vulnus curandum solemniter, potionesque catharticas per os dabis frequenter. Interdiu, usque dum sudet, exercebis. Quanto fortius esse coepit, tanto diligentius est curandum, & semper abstinendum a potu, ut tepidum & modicum ad sustentationem bibat tantum.

XXVI. Sarcosis quoque talis est passio: Jumen-

tum cum biberit, inflatur & sufflat. Hac eum ratione curabis : Cineris vel lixivii sextarium unum, feminis plantaginis uncias 5, conteres & cum vino dabis & oleo celeriter, usque quo resideat inflatio. Alii auctores asserunt, ab umbilico duobus digitis contra pectus plagam fieri debere, & fistulam poni, & educi humorem vel aquam noxiam usque ad sextarios tres, vel amplius, si major est tumor. Sed cautius est, per partes sæpe tollere, ne repentina exsiccatio periculum faciat. Potionibus utendum esse dicunt, quæ urinas moveant, frequenter etiam confricandum esse, ut fudet, pro fœno gramen accipiet, & pro hordeo cicer infusum. Prodesse etiam dicunt, si inter pigmentarios frequentissime deambulet animal : quia diversi odores latentes pulmonibus profunt. Potionem etiam hujusmodi dant : Petroselinum & mala granata contundunt, & cum vino veteri per os digerunt. Apium quoque, quantum appetere voluerit, offeres ad edendum. Asparagi silvestris radices uncias 2 cum vini veteris sextario decoquis, ut ad tertiam redeat, & ad heminam per os digeres.

XXVII. Tympaniticus quoque hydropico similis est, sed aliis agnoscitur signis. venter quidem ejus crescit ut hydropici, & cervix fit rigidior; sed nec testiculi, nec crura intumescunt. Convenit itaque tympanitico calidum cinerem cum liquamine optimo in panno, vel linteolo umbilico vel ventri supponere, & fasciis colligare, sed a pluribus animal tenendum est, ne luctando moveat ligaturas. Radicem panacis, sil Gallicum pariter conte-

res, & cum oleo vinoque tepesfacto per cornu faucibus digeres. Præterea thymum silvestrem & etargium in vino decoques, & singulas heminas per triduum dabis. Tympaniticum hæc signa demonstrant: Ciborum bibendique fastidium, exiguus somnus aut nullus. Si per nares mucos coeperint emittere, desperandum est: si mundas nares habuerint, hac ratione curabis: Cremorem ptisanæ & defrutibinos cyathos per triduum dabis tepidos. Præterea hyssopi uncias quatuor, allii viridis manum plenam, palmas numero viginti, foenigræci cyathos sex, aquam cisterninam & vinum odoratum verus pariter mîsces, diligentissime decoques, & in positionem per triduum dabis.

XXVIII. Lienosi ut manifestum est periculum, ita manifesta sunt signa. nam oculi invertuntur & suffusi sunt sanguine, tardius ambulant, collum habent extensum, & fit deterius & rigidius. Quæ passio principium indicat roborosi, quorum latera intumescunt, siue cervicis media spina ad similitudinem alvei sit concava, adstringuntur aliquando maxillæ, quod vitium consuevit inferri ex nimia perfrictione, cum animalis dorsum aut frigore, aut pluvia, aut grandine cæditur, aut nivibus. Cujus ista curatio est. De cauda parum sanguinis demis. nam si amplius tuleris, infrigescet & rigori additur rigor, admîsces in eum merum & oleum, & calefacies, & statim hac dorsum & cervicem perunges; saccellum quoque ex fursure calidum impones, ut totam spînam tenere possit & lumbos. altera die extergebis diligenter, & unctione eadem

perfricabis, supra quam similiter cum furfure calentem saccellum imponis, hoc usus unguento: Medullæ cervinæ libram unam, mannæ turis uncias quatuor, depli uncias tres, castorei uncias tres, opopanax uncias tres, resinæ frixæ uncias tres, apocymæ uncias tres, resinæ terebintinæ uncias duas, ceræ libram semis, olei laurini uncias octo, olei cyprini libram, olei glaucini sextarium unum. Ex his sicca quæ fuerint, tundis & cribras, cetera super carbones solvis, quibus cretam admisces, & leviter decoquis in vase novo, uncturus cum necessitas postulaverit, reponis ac servas. Hac quoque potione intrinsecus curabis. Absinthii unciam unam, aristolochiæ uncias tres, betonicæ uncias duas, petroselini unciam unam, & semis, trixaginis unciam unam, turis masculi uncias tres, castorei uncias duas, mannæ succari uncias duas, contundis pariter & cernis, & ex aqua mulsa & oleo diffunde per fauces, absque dubitatione curabis. Alii auctores asserunt, sanguinem de brachiolis auferendum, & animal abstinendum ab hordeo, alium, nitrum, marrubium, [sanguinem de brachiolis] æquis ponderibus tritum cum absinthio Pontico & vino austero per os dandum. & cum biberit, deambulet, & spongiis calidis foveatur, & pressa manu diutius perfricetur. Si ventris permanserit tumor, pectus cauteriis inurendum est. Post quinque dies ternos digitos subjicis, hac atque illac inurendum est iterum; observabis autem, ne venas forte comburas.

XXIX. Implecticus autem quia similem sustinet

passionem, perfricandus est unctione superius memorata, &, si necessitas postulaverit, inurendus.

XXX. Si phragmaticum erit jumentum, his agnoscitur signis: Febricitabit, oculos introrsum reducet, aures tensas habebit & rigidas, terram pedibus tundet. quod hac ratione cūrabis: Sanguinem detrahas de matrice, adjunctoque oleo & vino tepefacies, totumque jumentum contra pilos diligentissime confricabis, loco tepido statues, & curasti.

XXXI. Aliquando jumenta aquas timent, quæ dicuntur hydrophoba. signa hujus hæc sunt: Venas omnes habebit extensas, sudabit suffusus oculis, tremorem frendoremque patietur, illidet se parietibus: ex qua passione converti consuevit in rabiem. Cui hac ratione succurris: Sanguinem ei de femoribus detrahes, a cibariis abstinebis, in loco sic clauso, ut lumen videre non possit, constitues, magno silentio aquam in situla vel alveo ita apponis, ut non audiat sonitum, manipulum rutæ deterito, & baccas lauri xv, olei rosati libram, aceti unciam unam commisceto, caput & nares diligentissime perunges, & sanabitur.

XXXII. Spasmus certum est animalia sustinere. quæ necessitas his declaratur indiciis: Subito concident, & articuli eorum extensi sunt, & toto corpore palpitant, aliquando etiam de ore spumam emittunt. Quibus escam dabis pusca nitroque conspersam, cucumeris quoque silvatici pulverem, & nitrum tritum per septem dies in potione dabis, ut purget. Sanguinis quoque marinæ testudinis dimidiam cotylam, aceti tantundem, laseris aliquantu-

lum pariter mifces, & fuffundis in nares. Utile dicitur, terga eorum oleo, & aceto, & nitro frequentiffime confricari.

XXXIII. Quadam ratione lunari animalia, ficut homines, frequenter corruunt, & intermoriuntur. Quorum ifta funt figna: Jacentia contremifcunt, falivæ per os defluunt, desperata pro morituris repente confurgunt, & pabula appetunt. Cartilaginem naribus eorum digito tentabis: quanto frigidorem inveneris, tanto plus cafurum fcias. Si minus frigida fuerit, rarius cadet. Cujus ifta curatio eft. De cervice ejus copiofum fanguinem tolles, poft quintum diem de temporibus, loco calido tenebrofoque conftitues, totum corpus thermanticis confricabis unguentis, cerebrum quoque ejus & auriculas pice liquida cum oleo laurino admixto largius perunges, & mittes intrinsecus, caput etiam acuta vel cerebellari communies, potionem autem catharticam dabis ejufmodi: Sileris radice uncias duas, panacis radice unciam unam, diagridii unciam unam, cum cucumeris filveftris uncia. quæ omnia bene trita commifces, cum mellis sextario uno decoques, ex quo cochleare plenum in aquæ calidæ sextarium, & olei drachmas tres mittis, & per os defundis. Caput quoque ejus sæpius curabis. Radicem Dianariam, id eft, herbæ Artemifiæ, in pulverem rediges, & per fiftulam naribus infufflabis. Radicem quoque laferis tunfam fi naribus defuderis, eadem ratione proderit. Si autem paffio perduraverit, caput ejus ures, ut apiofo fieri confuevit.

XXXIV. Animalia sæpe aquam revoment, quam biberant. quæ passio e nimia perfrictione descendit, cum stomachus paralyfin ex frigore sustinet. Sed hac ratione curantur: Sanguis de cervice detrahitur, potiones thermanticæ propinantur, unctionibus calidissimis armi pectusque confricantur, purgatur per nares caput, & si necessitas postulaverit, etiam sinapizantur.

XXXV. Sideratitia jumenta dicuntur, cum venas vacuas percusserit frigus, aut æstus, aut impleverit cruditas, aut jejunia bulimum fecerint. Redditur enim stupidum animal, & titubans ambulat. Quod mollibus cibariis, lenibusque potionibus curari oportebit ita: Laferis unciam unam, & heminam mulsæ succumque ptisanæ miscebis. Et si ex frigore causa est, cum vino & oleo tepido dabis. Si ex æstu, cum rosato præbebis. Si ex cruditate, abstinebis a cibo. Si de bulimo, ciceris offeres largiores.

XXXVI. Sol quoque canicularis ardentior, animalia percutit in cerebro: quibus de temporibus sanguis emittitur, & simili ratione curantur. His autem ostenditur signis, quia dejectum caput portare coguntur.

XXXVII. Cruditas jumentis generat ægritudinem, quæ hac ratione dignoscitur: Modo in unam partem, modo in aliam ambulantes inclinant. Quorum ista est medicina: Sanguis eis de cervice detrahitur, a potu & cibariis abstinentur. Si æstas est, refrigeratorias accipiat potiones, non parum natura compellitur.

XXXVIII. Bulimum animalia sustinent frequenter ex fame, frequenter ex lassitudine. Cujus ista sunt signa: Oculi interius fugiunt, incertus est visus, corpus tremit. Qui hac ratione curandus est, ut primo omnium defricetur ex vino oleoque tepesfacto, tunc panis mundi mollem partem vino infundes, [& cum eodem confricabis.] Si cylon feceris, per cornu digeres, & reparabitur. Quod si permanferit bulimus, similæ heminas cum sextario vini infundes, & per cornu digeres. Quod si iter agens inciderit bulimum, ubi necessaria desunt, terram faucibus infundes, aut ossas facies, & per os degeres.

XXXIX. Quod si ex anhelitu inflationes contigerint, cujus causæ rationes reddi non possunt, piscam calidam cum spongia cerebro ejus apponis, & pectori in aures ejus oleum laurinum mstites, frigidissimo loco eum constitues, nares quoque titillabis, ut frequentius sternuter. quo facto, statim exhilaratur.

XL. Si æstuaverit animal & defectionem patietur, brassicæ folia cum apio contundes, & cum vini sextario permiscebis, & per narem sinistram infundis. Si vero fortius æstuaverit, petroselini, daucii, filis Gallici, abrotani, spicæ nardi, schinuanthus æquis ponderibus tunduntur, & cum aqua mulsa data, æstum relevant. Quod si his ita membra defecerint, ut concidant, quibusdam placet abstinere eos a potu, & sitientes in aqua frigida una hora stare, & continuo reparari. Alii dixerunt, hordeaceam farinam cum vino per cornu faucibus in-

fundi. Plerique experti sunt, triticeam farinam cum aqua frigida datam continuo profuisse. Vel certa tria ova cruda cum pulegio & pusca, oleoque permixto, faucibus infundunt.

XLi. Paralyfin ad similitudinem hominum jumenta patiuntur, quæ his ostenditur signis; Ambulabit pravius in latere ad similitudinem cancri, cervicem incurvabit, ut solent habere, quibus fractæ sunt, rectos pedes mittere non potest. si coegeris, parietibus se illidunt, cibum & potum non recusant. Hordeum autem ipsius udum semper apparet. Hac ratione curabitur: Sanguis ei de temporibus parte contraria, non qua contractus est, tollitur. unctionibus thermanticis perfricatur, cervicesque ejus constringuntur usque eo, ut cratellis ex ligno apposis constricta cervice pravitas dirigatur. Loco autem calido stabulatur sicut roborosus. cui ipsæ potiones dantur. Si parum in totum ista medelarum adjumenta profecerint, cervices eorum uruntur, non qua contractus est, sed ex parte contraria de caute accipit palmas ab armo usque ad cervicem auriculæ, & in tempore uritur ad mensuram semissis. In alia autem parte temporis quasi stellam parvam cauterio facies, & in parte renum usque ad mediam spinam virgulas dabis solemniter, & curasti.

XLII. Jumenta nimio saltu, vel cursu aut ruina, cum aliquid ruperint, vulsant. quorum ista sunt signa: Stranguriam patientur, excreabunt etiam purulentum, & quoties volutata fuerint, non revolvuntur, nec se excutiunt. Si recens ruptura fue-

rit, sanguinem magis excreabit, quam pus. Quæ curantur glutinosis & lenibus cibis. Talem etiam accipiunt frequentissime potionem. Turis masculi unciam unam, opii unciam unam, heliotropii unciam, quod intybum agrestem vocamus, rutæ unciam unam, quæ omnia diligenter trita cum vino austero quatuor mensuras adjicies, & per dies singulos dabis ad cornu, donec quæ intus rupta sunt, glutinentur.

XLIII. Sed animal nonnunquam invadit insania; ut præsepium frangat, seseque morfu laceret, impetus etiam in homines faciat, auribus micat, oculis erit attentis & splendidis, & ex ore egerit spumam, quem caute, ne medentem lædat, diligenterque constringito. Sanguinem ei de cervice & de cruribus trahito, rursusque in tenebris contineto, donec appetat cibum. Cum coeperit ad patientiam revocari, succum cicutæ uno acetabulo, & aquæ unam heminam admisce, & per os defundis. Post rutam conterito, & supra cerebrum ponito, caputque lanata pelle constringito & curato, & cum profecerit, calide stabuletur. Talis quoque potio equis subvenit rabiosis. Baccas lauri novem, & allii purgati grana viginti & unum, diligenter conteres, & cum vino veteri candido per narem sinistram injicies.

XLIV. Si animalia, dum sudant, hordeum comederint, vel ipsum hordeum novum fuerit, quia vehementius ealet, vel copiosius, quam oportet, otiosa pascuntur, absque dubio indigestio & plethura comitabitur. Quæ passio his agnoscitur signis;

Sudabit, ligati erunt. armi, ambulabit incertum. Sanguinem ei de cervice detrahes, aceto oleoque permixtis totum corpus diligentissime confricabis, levibus ambulationibus exercendum est, & ab hordeo penitus abstinendum. Cui ejusmodi subvenit potio: Brassicæ folia contundis, succumque exprimis, & myrrhæ pulverem, & parum liquaminis, & vinum vetus optimum misces, quod per triduum per os defundes, ita digestio & sanitas consequetur. Aliquantum præcantatione tentant afferre remedia, quæ vanitas ab aniculis solis diligenda est, cum animalia, sicut homines, non inanibus verbis, sed certa medendi arte curentur.

XLV. Pulmones ut integri præstant substantiam vitæ, ita vitati periculum afferunt mortis, quorum dolor manifestis declaratur indiciis: stertet, tussiet graviter, & exscreabit purulentum. Si ægritudo longior fuerit, de prioribus claudicat pedibus, gravem foetorem naribus expellit, difficile se collocat, sed febriens præsepio incumbit. corruptum affellabit. Aliquando in corpore ipsius similia furunculis tubercula nascuntur. Quorum ægritudo difficilis est, sed hac potione curanda: Turis masculi uncias tres, hyssopi uncias duas, folii unciam unam, mannæ croci unciam unam, myrrhæ uncias duas diligenter tundis & cribras, ex quo pulvere unum cochlear cum tribus ovis & aqua temperabis, & diffundis per os. Si cibum non appetit, pro aqua lac caprinum miscebis, & addito mellis cochleario propinabis. Succum quoque ptisanæ cum oleo rosaceo, & pulverem superius comprehensum

cum ovis per os dabis ad cornu. Offas quoque ex duobus sextariis farinae triticeae, & uno sextario ervi pollinis facies, quibus admiscebis ex supra scripto pulvere quinque cochlearia. Sed septenas offulas diebus singulis digeras, quas quotidie ad substantiam dabis, donec cibos tentet appetere. Cui omnem escam propter fastidium viridem oportet offerri, & contrario lenticulam cum tritico vel hordeo torrefacto, cum palea dabis, ut, quidquid ex diversitate ciborum voluerit, eligat. Lac tamen recens cotidie ei convenit dare. Deambulet primum: ubi coeperit convalescere, ad exercitium revocandum est. Lac si defuerit, aquam, in qua ervum prius lotum die ac nocte permanferit, dabis in potu. In causa pulmonum de cervice vel de palato his sanguis aufertur, quibus nec fastidium evenit, sed fortiora sunt corpora. Cineres quoque ulmi loti & infusi aqua cum vino veteri optimo odorato heminas singulas misces & dabis. Quod si vehementius vexatum ægritudine, transiit in morbum: radicis lentisci drachmam, turis uncias duas, myrrhæ drachmam, succari semiunciam, contere diligenter, & cum vino suffunde. Sunt & ista remedia: Uva alba in os equi frequenter exprimatur, semen radicis datur in vino, amygdalæ frixæ cum aqua offeruntur. Sed est alia efficacior potio: Cardamomi uncias duas, cassiæ unciam, storacis unciam unam: quæ omnia, si validior & sine febre erit, cum vino; si febriens, cum succo ptisanæ per os dabis.

XLVI. Orthopnoicum jumentum his agnoscitur signis: Etiam si trahatur, ambulare detractat, an-

helat graviter, frequenter suspirat, ronchos ducit, ilia suspendit, dum manducat, tussit. Ex quo vitio difficile liberabitur, licet in longum protrahat vitam. Pulmo enim eorum contrahendo se comburit, unde & macies cum morte insequi consuevit. In recenti tamen hanc curam festinanter adhibebis: Sanguinem de pectore detrahes, & mero oleoque permixtum atque calefactum perunges. Lixivium quoque cineris diligentissime cretum cum oleo optimo temperabis, & per nares diebus quinque continuis eidem digeres. Potionem quoque dabis postmodum: Sinapis Alexandrini frixi, & sulphuris vivi, & myrrhæ, cardamomi species æquis ponderibus contundis & cernis, & cum melle optimo decoquis. Ex quo medicamento ad magnitudinem nucis cum vino nigro calido dilues, & quotidie per os potionabis. Alii vero myrrhæ uncias duas, sulphuris unciam unam, nitri semiunciam, picis liquidæ pusillum deterunt, additoque melle & vino vetere odorato, candido, per nares sæpius infundunt. Curabis autem, ne algeat, temperabis exercitationibus ut sudet: & non solum in potione, sed etiam in foeno, nitrum cum melicrato aspersum semper accipiat.

XLVII. Opisthotonici quoque similis passio declaratur. Orthotonicus, qui totus est rigidus, opisthotonicus, cui in posterioribus partibus morbus infederit. Cujus ista sunt signa: Aures rigidas habebit, collum extensum, oculos minores, tensa pellis in facie, labia gravia, ut oscitare & aperire vix possit, cibum potumque fastidiet, cauda rigida,

gressus incertus, membra distensa, difficile progreditur, & frequenter in posteriorem partem concidit, unde opisthotonicus nominatur. Quod genus passionis hieme curare difficile est, æstate autem, si diligentior fueris, obtinebis. Quæ passio per æstatem his nascitur causis, si jumentum ardentissimo fuerit sole percussum, vel si in itinere priore claudicans pede, coactum fuerit ambulare vel currere, & vehementius sudaverit, ex dolore, vel si armum læserit, vel supra ipsum jacuerit, ut armus indormiat. Hieme autem cum de itinere vel de exercitatione venerit, & cum sudore steterit sub divo in frigore, aut in loco (recenti) vel humecto, aut marmorato, aut tessellato, vel si frigore maxillæ obdormierint, tunc ista ægritudo contrahitur. Cui hac ratione tentabis succurrere: Adipis porcinae veteris libras duas, resinæ terbentinae semilibram, piperis triti drachmam, ceræ libram, olei veteris sextarios duos pariter decoques, & calidissime totum animal perunges. Multi ervum decoquunt, calentemque aquam capiti ipsius languentis imponunt. Alii in stercore ipsorum calido obruunt ægrotantes, ut languor exsudet. Plerique colligata jumenta commodum credunt arenis sole ferventibus operire. Hæc quoque porio traditur salutaris: Piperis triti grana viginti, cedri pondus denarii, nitri unciam unam, mixturæ laevis Cyrenaiici globulum ad magnitudinem fabæ, trita atque permixta, addita liquaminis floris hemina, & vini veteris [summi] sextario bis in die per os digeres. Expertum dicitur, sanguinem bubulinum calidum & fumantem, sed moderate per

cornu faucibus infundis. Quod si forte defuerit ; turis cribrati & salis triti ternas uncias cum vino optimo prodesse dixerunt. Calidis medicamentis animal expedit, dum fanetur, perungi. Adipis quoque porcinae recentis coctae, quantum existima-veris, cum oleo optimo & vino summo & melle commiscet, & ad carbones [semper] decoques, ac per nares infundes. Malagma quoque de calidis speciebus in carbonibus cum oleo cyprino vel communi, sed veteri, solvitur & perungitur. Post curam operitur fagis, & in sole calido exercetur a fessore, trepidans dum fudet. Post sabanis validioribus abstergetur, & denuo unctum operitur, pice quoque liquida admixto oleo perungendum : non tamen nimia pix sit, ne corium lædat. Nonnulli jam validioribus de cervice sanguinem detrahunt. Plerique in balneum ducunt, calidissimis potionibus curant, id est, lasare & cymino, aniso, oleo, bac-cis lauri, ex quibus quotidie aliquid cum vino ministrant. Unctionibus quoque istis utuntur : Ceræ libram, resinæ uncias quatuor, opopanacis uncias duas, medullæ cervinæ uncias tres, olei storacini uncias tres, olei laurini uncias quatuor, quæ omnia decoquunt, & in sole aut in loco calido perungunt. Alia quoque unguenti compositio talis est : Bacca-rum lauri sextarium unum, cymini sextarios duos, sulphuris vivi uncias tres, resinæ unciam unam, galbani uncias tres, olei sextarios duos : quæ omnia decoques & uteris.

XLVIII. Lethargici quoque jumenti ista sunt si-gna : Jacebit semper & dormiet, neque cibum ap-

petit neque potum, cum excitatum fuerit, continuo aggravatur, & se projicit, & macescit, & quamcunque ei dederis potionem, tanquam dormiens vix suscipit. quod hac ratione curabis: Substernito in stabulo, ubi stat, ut bibat ibi. cui caput fomentabis ex calida pulegio decocta, postmodum perunges oleo cum adarce trito, ita ut caput ejus & aures infundas, ea usus potione: Camomillam Illyricam, (idem nos trace) & herbam Artemisiam in aqua decoquis, ex qua quotidie ei binas cotylas propinabis. Cui & pedes priores frequenter fomentabis calida. Solet enim hæc passio adstrictius ad redum pedem contingere. Est quidem periculosa passio atque curatio. cujus ista sunt signa: Oculi ejus lacrimabunt, quasi lippiant, in præsepio dormitans incumbit, a posterioribus ambulans nutat, & totum gravatur. Cui sanguinem detrahes de pede priori dextro, & de femore sinistro: ex quo eum perunges. Herbam Artemisiam contundes, & cribratam dabis cum lixivii sextario, & olei cyathis duobus, per triduum. quarta die intermites. Quod si cibaria non appetit, ervum mollitum ex aqua tepida [comedat, & aquam] bibat. Si minus profecerit, lini semen cum aqua in olla decoques, & heminas singulas per dies singulos dabis ad cornu, addito melle, quantum sufficiat. quæ potio etiam febricitantibus prodest. Lethargicum animal frequenti exercitatione prohibendum, constat a somno. Assidua quoque injungenda est deambulatio, si anteriores pedes ejus miseris in fomentum. nam surfures sale & aceto permisces, & calentes ungu-

lis imponis. farinam quoque triticeam cum tritis salibus & puscæ sextario uno, faucibus infundes, herbam Artemisiā tunfam cum oleo & modico lixivio dabis ad cornu, abstinebis ab hordeo, fabæ solidæ sextarium porrigis, ut vigilet, donec duriores edomet cibos. de cervice sanguinem ei detrahes. Depletum hac ratione curabis: Afronitri uncias tres, gallæ Syriaticæ uncias duas, spicæ nardi uncias duas, radices capparis uncias duas, tunfa & cribrata permiscēs, & terna cochlearia in sextario aquæ tepidæ dabis in potu. Nunquam frigidam, nec nimium calidam, sed tepidam, ad bibendum semper accipiat. Assidue flagello excitandum aut voce, ut vitium timore deponat.

XLIX. Si quod jumentum morbum regium habuerit, his agnoscitur signis: Utrique oculi virides sunt, & cervicem inclinatam habebit in dextra parte, & pede [dextro etiam] sinistro videbitur claudicare. cujus curatio est ista: Loco tenebroso, ubi lumen videre non possit, clauditur, & operitur sagis ita, ne oculi ejus aperiantur in die, oleo & vino tepido ungetur atque fricabitur. Lapidēs molares non minus pondera quinque in ignem imponuntur, animalis caput copulatur ad pedes, cum bene canduerint, sub ejus naribus apponuntur, perfusi oleo suffumigatur os, nares, & oculi, ut morbi virus exsudet. quod per septem dies continue est faciendum. Tali etiam ratione succurrimus: Sanguine caprino & lacte ovillo, anagallico, costo, oleoque pariter admixto potio conficitur, quæ per dies duodecim datur.

L. Sed interdum biles, quæ cholerae appellantur vulgo, solent iumenta vexare. quæ passio his declaratur indicibus: Commovetur ac volutatur, ut strophosus. Sanguinem de cervice emittis, daturus ejusmodi continuo potionem: Herbae trixaginis nigrae unciam semis, mannæ succari unciam unam, nitri uncias duas, altei uncias duas, vini optimi sextarium unum, conteres, ex aqua mulsa heminam unam per sinistram nares infundes.

LI. Quod si aridam bilem habuerit, myrtum agrestem cum vino contritam per nares dextram defundes, pro hordeo far triticeum dabis. Potionem ipsam temperabis ex aqua.

LII. Coli passio gravissimos cruciatus jumentis consuevit inferre, ita ut cardiaci aut strophosi esse credantur; sed his agnoscitur signis. Cum stat, repente concidit, ut arreptum putes, si satis suspensum fuerit, dolor subsequitur, & jacet nonnunquam: cum frigidam aquam acceperit, tremit, sudat, anhelat. Cui hac ratione succurritur: Anisi Pontici unciam unam, petroselini unciam unam, sceniculi seminis unciam, piperis nigri uncias duas, marrubii unciam unam, abrotani unciam unam, anethi uncias tres, Levistici scrup. 4, centaureæ minoris & majoris uncias duas, cametris semiunciam, eupatoris scrup. quatuor, gingiberis unciam semis, pulegii semiunciam, rutæ unciam, apii unciam semis, pariter contundes & cernes. tunc mellis optimi pondera duo cocta & despumata cum omnibus misces, ex quo medicamento ad magnitudinem nucis avellanæ cum aquæ tepidæ sextario dilues, &

per os infundes. certissima medicina est. Quod si dolor perseveraverit, foeniculi seminis cochlearia quinque bene trita cum vino sincero, sed cibario, sext. i dabis. Præterea piperis aliquantulum, & pelliculam de ventre pulli siccatam in furno & tritam cum vino dabis.

LIII. Vomicæ plerumque animalibus nascuntur intrinsecus. Cujus passionis signa sunt ista: Cum accubuerit, difficile surgit, os ei graviter olebit, incumbet in eo loco, a quo vexabitur, tussiet, & purulentum exscreabit interdum. Turis uncias duas, aristolochiæ uncias duas in uno cum vino tepescito per nares degeres. Item sulphuris vivi uncias duas, aristolochiæ unciam semis, similiter dabis. Cibo autem maxime sustentandum est, ut habeat corporis nutrimentum. Et cum ruperit vomitam, cauteriis circa pectus aduris, ut facilius provocatus humor emanet.

LIV. Passio, quam Græci ecedermiam vocant, Latini coriaginem appellant. cujus ista sunt signa: Macescet, & sine febre non erit, corium illius adhærebit costis, spina sit durior, in dorso ejus nonnunquam furunculi exire consueverunt: magis etiam, quam assueverat, appetit cibos. Cujus ista curatio est: Thymum & sales cum vino rubro conteris, & tubera, si qua in eo sunt, confricas. Parabis etiam aliam unctionem: picem, ceram, resinam cavealem, & turis pollinem ex oleo veteri temperabis ac decoques, totum animal confricando diutissime perunges. Sed parum est unctione corio mederi, nisi potionibus & intrinseca curentur. Piperis

albi triginta grana, myrrhæ semiunciam, vini odorati veteris cotylam, olei viridis cyathum unum admiscebis & per os digeres. Item fasciculos rutæ viridis atque purgatæ & opopanacis unciam unam in cotylam vini & olei viridis cyathum admisces, & dabis in potu. Quod vitium ex perfrictionis injuria, aut ex coactione alicujus necessitatis descendit. Aliquantum suis non vetulæ, sed novellæ sanguinem vino permixto ad cornu faucibus degerunt, ignorantes, si plus sanguinis fuerit, continuo animal interire. Cautius est, hac magis potione curare: Cepas germanas & semen rutæ pariter admisces, & deteres, ex quo uncias tres cum vini cotyla per dies singulos dabis, usus curationibus, quæ conveniunt roborosis.

LV. Syntexin animalia patiuntur & homines: quæ valetudo his declaratur indicis: Cotidie tenuantur, & macie ossa eminent, multum manducantia esuriunt semper, quidquid invenerint, tentant fame cogente corrodere, durum stercus emittunt, trahunt longam ac miserabilem vitam, ut nec surgere valeant. sed jacentia, fatigata, multumque manducantia fame moriuntur. Omnis enim esca, quam sumserint, ad stercus, & omnis potus convertitur in urinam: nullus ex his succus, nullum alimentum pervenit ad medullas: propterea quod stomachus eorum nimio rigore perstrictus, nec coquere poterit, nec epati aliquid propinare, in quo tota virtus ad nutriendum corpus per dispensationem ciborum, & sanguis præparatur. Tabescit semper, jecurque ejus minuitur ad similitudinem ar-

boris, quæ, radicibus ex majori parte præcisis, cum a parvulis aliquamdiu sustentata portaverit frondes, celeriter exarescit. Quorum manifesto periculo hac ratione tentatur occurri : Inter principia facies unctionem, ceræ libras duas, resinæ terbentinae libram, medullæ cervinæ libram, axungia veteris sine sale libram, propoleos selibram, irisillyricæ libram, farnuci libram, olei laurini, quantum satis fuerit, decoques carbonibus lentis, & ad ceroti mollitiem percolabis, cui adhuc tepenti mices pulverem irisillyricæ & cretæ Cimoliæ, donec infrigescat, agitabis. Ex quo medicamento totum jumentum perunges, & multorum manibus confricabis, donec calefiat & sudet. Quod interposito triduo convenit fieri, ita ut coopertum animal sit, & cotidie paulatim exerceatur, ut digerat. Cui hæc præparabitur potio : Abrotani uncias quatuor, santonici uncias quatuor, trixaginis uncias quatuor, chamæpityos uncias quatuor, gentianæ uncias duas, murrhæ uncias duas, opopanacis uncias duas, ejusdem radicis, succari semiunciam, rutæ aliquantulum, omnia bene tundis & cribras. ex quibus duo cochlearia in vino veteri decocta cum succo ptisanæ, in quo acro decoctus est, admiscebis. adjunges etiam ervi pollinis cochlearia duo : quæ cum per novem dies continuos dederis, intermittis aliquamdiu, ut vires colligat & resumat, & per singulas periodos alternis curabis. Nec cessabis, donec sanitas redeat. Diebus autem vacuis ofas ex farina triticea in lacte conspersa ad substantiam degeris. furfures quoque triticeos & paleas

dabis: hordeum non dederis, nisi fortassis infusum, denegabis etiam herbam viridem, donec reparare cœperit corpus.

LVI. Ictერი იშა სუნთ სიგნა: Oculi virides, de quibus profluet lippitudo, ad similitudinem fabæ: indurefcit corium, fit horridum pilis, insequitur fatigatio, ambulans genibus claudicabit. His sanabitur medelis: Panacis Syriatici & apii feminis singulas libras contundito atque cribrato, & cum mellis Attici libra misceto, tunc aquæ, in qua lupini crudi fuerint decocti, sextario, ex medicamento superius descripto, quatuor cochlearia miscebis, & in potione dabis per dies quinque. Si tardius adjuvat, vini sextarios tres in pultario novo, caviini stercoreis albi uncias tres admisceto, & posito sub divo, ex qua potione quinque diebus per os degeres. Præterea aquam, in qua ciceres decocti fuerint, & stercus caninum simili ratione præbebis.

LVII. Strophos diversæ causæ & diversæ sunt curæ. cujus ista sunt signa: Volutatur, patitur torsiones, ilia sibi respicit, stercus durum assellat, terram pedibus tundit dolore cogente, intermissis horis refrigerationem sentit & requiem. Hac potione curandum est: Acori, anisi, opopanacis, singulas libras pariter contundis & cernis, ex quo pulvere duo cochlearia in vini veteris sextario, & olei pondo semis admisces, & tepidum per os dabis triduo. Si strophosus fuerit, & non facit ventrem, caudam inter coxas suas mittet, & ad ventrem suum conversus attendet. cui pulverem de semine

rutæ silvaticæ cum vino per os dabis. Præterea cepas decem veteres, ficus siccæ scrupulos octo, nitri scrupulos quinque, stercoris columbini scrupulos quatuor, ex quibus, addita urina, collyria facies, & bina vel terna in anum immittes. Si vero fortius venter induruit, convenit adhibere clysterium, sed prius ventrem aqua calida perfovebis. Tunc succum Cantabricum, in quo fuerint betæ malvæque decoctæ, cum nitro & hemina olei, & columbini stercoris quatuor scrupulis, primum constitues, & per anum injicies jumento, ita ut post clysterem inambulet aliquantulum. Alii firmum leporis cum novem cochlearibus mellis, & quindēcim granis piperis, addito caulium succo, per os salubriter defundunt.

LVIII. Jecoris dolor solet infestare jumenta. cujus ista deprehenduntur indicia : Cibi fastidium, potus appetentia, ventris inflatio ; macies. Cui primo cremoris ptisanæ sextarium unum, cum olei rosacei tribus cyathis per os degeres. Si passio permanet, alia potione curabitur. Apii seminis uncias tres, hyssopi uncias tres, abrotani unciam unam, allii viridis, quantum sufficit, vel ficci paulo minus, si viridem abnegat tempus, ex vino optimo ad tertias decoques. per aliquot dies potionem dabis. Similis quoque hujus passionis est ratio. Sine febre enim animal non erit, nec facile cibum conficiet, testiculus dexter tumebit & indurescet. Cui ista subvenit medicina : Foenigræci cyathos quatuor mittis in aquæ fontanæ sextarios quatuor [i. grana triginta] & decoques ad tertiam partem. he-

mina per os data potione curabis. Nonnulli turis drachmas duas tritas cum vino, quantum sufficit, miscent, & inde totum corpus multorum perficitur manibus, faccis cooperiunt, ut fudet.

LIX. Inflatio ventris interdum jumenta non sine dolore conturbat. Cujus passionis ista sunt signa: Testes eorum sudabunt, alternis pedibus terram tundunt, subito inde alterna parte se convertunt, caput ad ilia sua ponunt, tanquam qui locum doloris ostendant, gemitus interdum & tremor totius corporis insequitur. Hunc paulatim deambulare facies, manum unctam in anum mittes, & sterces extrahes. deinde sale & melle mixtis in anum infundes, ut assellandi augeat voluntatem. Si hiems fuerit, oleo & pice liquida lumbos & aurículas illis saturabis, hanc daturus potionem: Laurum viridem vel baccas ipsius, piper & cyminum, petroselini & foeniculi semen, semen agrii & nitri, quæ pariter admixta, tusa & cribrata cum vino, & oleo tepido, & calidæ aquæ parvula portione potionabis, & deambulare compellis moderate, donec dolor cesset.

LX. Intestini quoque vexatio, quod colon vocatur, & inflationes & dolores consuevit inferre. quæ his agnoscitur signis: Cum ambulare cœperit, prioribus pedibus transvaricat & dolore subglutit, & crebras deambulationes & calores stabuli, si diligenter etiam operiatur, diligere consuevit. Cui per nares suffundes laser Cyrenaicum in vino tepido solutum.

LXI. Frequenter omni genere deforme vitium;

eo quod maximæ animalium parti accidit, tussis est, quæ interdum sponte desinit, interdum medicamentorum ratione curatur, interdum insanabilis penitus invenitur. Difficultas autem curationis emergit, quia causæ, ex quibus tussis evenerit, a medentibus nec discernuntur, nec intelliguntur interdum. Quam passionem universis auctoribus evolutis, quanto crebrius accidit, tanto studiosius credimus exponendam.

LXII. Exasperatio aut injuria faucium gravissimam commovet tussim, quoties aut pulvis, aut arista, aut os, aut furculus, aut lapillus, aut aliquid inhæserit gutturi. Quæ res adeo periculosa est, ut, nisi celeriter subveniatur, animalibus per impatientiam doloris insaniam generet. In sole igitur diligenter inspicito, si quid hæserit, evellito. Ex tepida etiam, addito nitri pulvere, infusa spongia tergito. Deinde oleo rosaceo tepido cum lana obturato locum, qui indignationem sustinet. Post diem tertium lanam ejicies, eadem ex aqua calida fovebis, & tale medicamentum imponis. succari scrup. quatuor, aluminis colati scrup. i ex tepido vino infundes, & sic exasperata sanabis.

LXIII. Ex perfrictione quoque nascitur tussis, cujus ista sunt signa: Cum tussierit, caput deorsum mittit usque ad terram, & cum biberit, aqua ei per nares currit. Quam hac ratione curabis: Machinam ori inseres, manum planam injicies, comperies in parte superiore quasi vesiculam, quam unguibus rumpis. Deinde tres pilulas bene confusa axungia mollissimas facies, quas in subtilissimo lo-

mento, hoc est, farina fabacea, convolves, & per os digerēs. Deinde per triduum venaculo & sale perfricabis, & pastillos cum speciebus calidis & vino in potionibus dabis.

LXIV. Tussis a colibus si fuerit, his signis agnoscitur: Coles injuriæ pleni sunt ac tumbunt, dum bibunt, continuo ruminant. Ovum in aceto acerrimo mittis, resolutaque testa, ita ut integra membrana permaneat, pice liquida perunges, & faucibus degeres. Post alumen, axungiam, salem, in vino conteres; offas facies, & ex melle dejicies, ita ut aqua calida, & si facultas suppetit, cum eviseo decocta, assidue fomentare non desinas. Hanc quoque potionem adjicies: Myrrhæ uncias duas, piperis albi semiunciam, nuclei pini purgati sextarium semis, uvæ passæ sextarium semis, mellis uncias tres, pastinacæ unciam unam, cariotæ viridis selibram, decoques pariter ex aqua, & addito vino tepido quinque vel sex diebus potionare non desinas.

LXV. Ab interioribus gravior & pæne insanabilis tussis est, quæ hac ratione dinoscitur: Nares jumentis præcludēs, ut spiritum reddere non possit, tunc ilia ei inspicies: quæ si spissis pulsibus duxerit, scito esse tussim ex causa jecinoris, pulmonis, vel præcordiorum, sed recentem. Si lentis pulsibus ilia duxerit & ventrem, indicat tussim de interioribus, hoc est, de his locis, in quibus intestina jumentorum ligantur, quorum tensione & injuria compelluntur tussire. nam si cursu nimio vel latiore saltu convexata ilia fuerint, hæc nascitur causa. Ex nimio quoque æstu, vel intolerabili fri-

gore interiora vitiantur, & faciunt tussicos. [Unde vulsi appellantur.] Sive igitur ex supra scriptis, sive ex aliis causis interioribus nata fuerint vulnera, etiam si post sanitatem duxerint cicatrices, strictius tamen contrahendo se & asperitatem faciunt, & assidua titillatione perpetuam excitant tussim. Quæ causæ lenissimis medicamentis adjuvari vel suspendi aliquatenus possunt, per sanari omnino non possunt. Hinc est, quod in herba viridi vel pascuis vulforum vitia celantur. Sed omni tempore hæc compositio est salutaris: Fœnigræci heminam, seminis lini heminam, traganti unciam unam, turis masculi unciam unam, myrrhæ unciam unam, succari, ervi pollinis ana unciam unam tunsa & cribrata in calida infusa permaneant, altera die ex aqua tepida singulas cotylas dabis ad cornu, cyatho olei rosati permixto, per plurimos dies. Ex qua compositione recens causa sanabitur; vetus sentiet levamentum. Ad quæ vitia nunquam dederis austeriorem potionem, ne exasperet & decidat: sed lenem & simplicem, & refrigeratorem. Cavendum etiam est, ne in tali passione unquam sanguinem detrahas. Plerique tracanton ex oleo dedere per bi-duum, tertio die decoctos raphanos atque contusos propinarunt cum vino, refrigeratorium pastillum addentes in æstate. Ad tussim diversæ sunt potiones, quas proprie omnes inserere necessarium duximus, ut pro qualitate passionum, medentis arbitrio remedia commodentur. Farinæ fabæ frizæ sextarios duos infundis in passi sextariis tribus, & in mortario diutissime conteres. piperis triti grana

triginta, sepi hircini libras tres pariter admisces, & omnia tusa & cribrata per os ad cornu per triduum dabis. Nonnulli vero duobus sextariis conditi fabæ frixæ heminam ante triduum fundunt, post deterunt diligenter, & æquatis partibus per triduum degerunt. Aliis placet farinæ fabaceæ sextarium unum tribus sextariis vini veteris infundere, additaque olei optimi libra pariter deterere, ac dare per cornu. Si tussis ex ruptura vel vulsione provenierit, anagallicum primo tundes, post herbam parietariam [pro duabus partibus] teneram admisces, adjunctaque axungia veteri conteres diligenter, & pastillos facies, quos impari numero & imparibus diebus cum resolutio butyro ac melle diffundes. Ad levem tussim viatoria sunt expeditaque remedia, porros decoquere, & cum herba parietaria bene tusa miscere, factisque pastillis in ovo resolutio & oleo roseo, nec non & passo & melle convolvere, & per triduum dejicere, succum ipsius juris, in quo decocti sunt porri, insuper dare per cornu. Item laser [id est, opium Cyrenaicum] ad magnitudinem fabæ cum vino veteri deteres & per cornu dabis. Tussi & gravedini capitis medebitur oleum roseum vel certe simplex, sed viride cum aqua calida per narem dextram per triduum diffusum.

LXVI. Vulsis glutinare creditur, si draganti uncias duas pridie infundas in calida, foeni quoque Græci heminam, lini feminis heminam, separatim infundas, die postero in cacabo decoquas & pariter teras, post medullæ cervinæ uncias duas, sepi hircini li-

bram, radicis drancontiae unciam unam, gentianae unciam unam, centaureae unciam unam, sepi taurini unciam unam contundes, & illis, quae prius parata sunt, addas: quae omnia in mortarium mittes, & diutissime conteres. Ad ultimum passii sextarios tres, & aquam, in qua foenum Graecum vel semen lini fuerat infusum, adjicies & decoques, ac per triduum ad cornu dabis. Graviter tussientes & vulsi hac portione recreantur: De masculo pinguis porcinus acro decoquitur, donec omnis caro solvatur, abjectisque ossibus universis, cum jure, quo deferbuerant, & tribus sextariis passii & sextario ptisanæ rursus in cacabum mittis. glutis taurinae semiunciam, aceti acerrimi hemina dimidia conjungitur, & fervet, ut quilon fiat. traganti unciae tres, lini seminis & foeni Graeci unciae singulae decoquuntur extrinsecus & teruntur: adjunges etiam medullae cervinae & sepi hircini uncias tres. quae ad ultimum, cum omnia pariter calefacta fuerint & colata, facies potionem, ex qua per cornu dabis animalibus diebus septem, aut novem: curaturus, ut tepescam degeras, quae ne spissentur, adjectio passii, & aquae illius copia, in qua cocta sunt semina, praestat liquamentum. Aliquantum caput agninum tam diu decoquunt, donec omnis compago solvatur, abjectisque ossibus terunt, adjectoque ad jus ipsius melle, diebus septem ad cornu digerunt. Quod si tussis ex faucibus veniat, myrrhae uncias tres, cardamomi unciam unam, nuclei sextarium, uvae passae sextarium, deteres diligenter, additoque melle agitando lentis carbonibus decoques. cum intepue-

rit, pastillos ad nucis magnitudinem facies, quos ternos cum butyro diebus quinque vel septem degeres. Item si ex faucibus causa est, occisum pulum palpitantem aperies, & tollis ejus ventriculum, quem cum suo stercore calentem & integrum in melle convolves, & per canalem degeres. certissimum ac verum remedium est. Si exasperatio gutturis moverit tussim, murrhæ uncias duas, pipæ uncias duas, seminis lini frixi & contusi sextarium, cardamomi semiunciam, uvæ passæ sextarium, nuclei sextarium, mellis pondo duo, diligenter trita commisces ac decoques, pastillos ad nucis magnitudinem facies, ternos in die degeres.

LXVII. Tussi, quæ ex acerbitate humorum provenit, tali ratione succurritur. In primis purgandum est corpus tussientis. Cucumerem itaque silvaticum vel radices ejus cum nitro Alexandrinò conteres, adjunctoque vino vetere per os dabis ad cornu. Quæ potio cum laxaverit ventrem, post diem tertium squillæ validioris scrup. quatuor contundes, & optimi laseris, quantum fabæ patitur magnitudo, commisces, vinique odorati sextarium, & olei veteris libram addis, & cum diligenter omnia cribraveris, triduo per os defundes ad cornu. Istis quoque suffimentis non minus, quam potionibus, adjuvabis: Sandarici uncias tres, asphalti uncias tres, allii & ceparum uncias tres. quæ cum pariter triveris, in tres partes æqualiter divides, & per triduum cooperto ori vel capiti subiectis carbonibus suffumiges, ut odor impleat nares. cujus tamen oculos prius ligabis, ne medicamentum acerbum

tate lædantur. Herbae quoque marrubii fasciculum, quam magnum volueris, deteres, & cum ovo & vino succido admisceas, addita adipe cervina, vel si defuerit, vervecina cum cera resolvis, & cum tepida ad cornu degeris. Gravissimæ subvenit tussi, si pilulas cypressi decoquas, & purges diligenter, addita axungia, & anagallico, & foliis tenerioribus herbae parietariæ, contundas in pila, & pastillos ad nucis magnitudinem facias, quos quotidie impares cum melle & oleo & vino passo, ovis intinctos dejicies. Si placet pro pilulis etiam folia cypressi contusa miscere cum omnibus supra scriptis, potes liquidiores facere potionem, & dare per cornu. Ad omnes tusses talem dedere plerique potionem: Draganti, myrrhæ, spicæ nardi ana unciam unam detrivere sollerter, & cum duobus sextariis passi per triduum diffudere.

LXVIII. Ad arteriam exasperatam, & ad spasum: Hyssopi libram, foeni Græci selibram, feminis lini, tracanti, anagalliei, rutæ viridis singulas selibras, salis heminam dimidiam conteres, & usque ad tertiam decoques cum passo, tussienti per triduum, vulso per novem dies dabis. Alii petroselinum Macedonici unciam unam semis, dauci unciam unam, myrrhæ, spicæ nardi, costi, tracanti, singulas uncias, prius in mulsa tepida diffusas, accori, piperis, succari ana unciam unam, guttæ Ammoniacæ uncias duas, cassiæ unciam unam, pariter deterunt, pastillos ex mulsa faciunt, post cum passo dejiciunt tediati. Ad tussim veterem & ad suspirium, vel anhelitum, & ad synanchen mox dede-

ris storacis rubæ uncias tres, myrrhæ trogloditis uncias duas, opopanacis uncias duas, irifillyricæ uncias duas, galbani uncias duas, refinæ terbentinæ uncias tres, herbæ symphoniacæ unciā unam, pariter commifces & deteres, pastillos facies cum melle. Præterea axungię libram semis, Caricas quidecim, pineam combuftam, & in pulverem redactam, liquaminis optimi heminam, mellis libram cum cauliculis excoctis, offas faciunt, & cum paffo degerunt. Aliquanti hederæ folia, item populi albi folia, æquo pondere deterunt, & cum vino albo per nares defundunt. Alii rutæ folia cum melle deterunt, & cum vino optimo per nares defundunt. Alia. Cucumeris filvatici folia fœno mifcent, radicemque ipfius contundunt, & cum lini femine & hordeo commixta offerunt. Experimento probatum eft tuffim fufpiriumque fanare, fi fulphur vivum & rofmarinum cum melle & vino veteri per finiftram narem degeras. Aliquanti panacis radicem detritam cum vini optimi hemina & tribus cyathis olei, per cavernas naris finiftræ infundunt. Præterea rofmarini fcrup. quatuor, myrrhæ fcrupulos duos, cum vini veteris fextario, olei hemina, per nares triduo defundunt, ita ut in die detur hemina. Anethi acetabulum, irifillyricæ acetabulum, rutæ fcrupulum unum, olei heminam dimidiam per os digerunt. Sufpirium quoque ac tuffim relevat, fi radicis mori fcrupulum unum, herbæ heliotropii uncias tres, diligenter conteras, & cum hemina vini candidi per os defundas. Recens quoque tuffis experimento curationis fedatur. Len-

2 V E G E T I I L I B. III.

tis sextarium semis emolis, farinamque mollissimam facies, ex qua singulas heminas cum singulis heminis aquæ per os per triduum degeres. Vetus autem tussis aboleri creditur, si cyathos tres ex succo porri cum hemina olei pluribus diebus per fauces defundis. Tussientes ac vulsi hac potione curantur: Panacis radices uncias duas, sulphuris vivi unciam unam, turis masculi uncias duas, myrrhæ troglodytis unciam unam commixta in pulverem rediges, ex quo duo cochlearia cum duobus ovis, addita vini veteris hemina, diebus quinque vel septem per os dabis. Expertum dicitur, ulmi cinerem levissimum, id est, favillam aqua tepenti permiscere, & olei boni æquam mensuram addere, junctisque tribus ovis, diebus, quot volueris, dare per fauces.

LXIX. Validissima contra tussim & vomicas compositio est: Succi marrubii expressi heminam, caricæ siccas xxv, mellis Attici, vel cymini sextarium semis, in olla nova ad medium decoques, post myrrhæ troglodytis uncias duas, dauci unciam unam, cassiæ fistulæ unciam semis, cinnami semiunciam, turis masculi unciam, aristolochiæ uncias duas, opopanacis unciam, irisillyricæ unciam semis, radices panacis unciam, universa conterito atque cribrato, & supra medicamentum, in quo mel & ficus coxeris, mittito, & studiose agitando fervere facito paulatim carbonibus lentis, post in pixidem plumbeam vel ligneam condito, ex qua bina cochlearia cum hemina vini per os quotidie degeres. Vulsis vel tussientibus prodest singulos sex-

tarios lentis, fœni Græci, & lini seminis frigere separatim, & pulvereꝝ facere, & de singulis speciebus singula cochlearia cum succo anagallici, & succo plantaginis, quantum volueris, addito vino, per os dare.

LXX. Ut diversæ causæ sunt, ita & difficiles curæ. Quapropter studiose, quæ experimentis nostris vel aliorum probata cognovimus, intimamus. Ad unum itaque animal talis potio præparatur: Fabæ fixæ sextarium sine sale cum aqua decoques, quemadmodum hominibus consuevit apponi. Præterea fœni Græci sextarium separatim mittis in cacabum, & cum fervere cœperit, primam aquam fundes, post addis aquæ sextarios quinque, caricas viginti, liquiritiæ uncias duas, tantum ferveat, donec quatuor sextarii remaneant, tunc fabam istam coctam & fœnigræcum cum caricis vel liquiritia in mortario diligenter deteris, addis insuper butyri, sepi hircini ana uncias duas ad calorem diligenter resolutas. quæ cum omnia miscueris, addito jure, in quo fœnum Græcum decoxeris, tepesacta, per cornu plus quam singulas heminas diebus singulis faucibus digeris. Quod si spissiore videris potionem, tantum passi addis, ut possit per cornu exire. Barbarorum usus adversus tussim invenit salutare remedium. Radicem herbæ, cui nomen est inula, quam Campanam plerique appellant, colliges, in umbra siccabis, postea deteres, in pulverem rediges, ex quo terna majora cochlearia in singulos sextarios vini veteris pridie infundis, & cum bene agitaveris, claudes, ne odor

herbæ salutaris exhalet; per os triduo, vel quot volueris diebus, degeres. Item alia. Lentis Alexandrinæ, fœni Græci, lini feminis, heminas singulas decoquis, addisque ei traganti unciam semis, pridie in tepida infundis, & anagallici uncias tres diligentissime resolutas, quæ cum omnia in mortario triveris, in cacabo novo cum tribus aquæ sextariis decoquīs, exinde tertiam partem cum sextario passī tepidum per os dabis triduo continuo. sanare creditur vulfos. Si jumentum ex vulneribus faucium tussis urgebit, irisillyricæ unciam unam, piperis nigri semiunciam, succari scrup. unam, myrrhæ troglitis semiunciam, turis pollinis semiunciam, traganti prius infusi & triti unciam unam, ova quinque cum passī sextario commisces, & triduo per fauces degeres ad cornu. Post mel, butyrum, axungiam, salem & piculam commisces, ofas facies, & in passo intinctas degeres. Si ab internis intussierit, succi ptisanæ heminam, defruticyathum misces, & per triduum dabis. Si gravius tussierit animal, fabæ frixæ & coctæ sextarium, fevi hircini uncias tres, allii capita tria pariter decoquis, & in mortario deteris, & cum passo dabis. Curat autem vulfos & ruptos: Fœni Græci sextarium unum, cum viginti caricis, fasciculo apii, & fasciculo rutæ in aqua ad medium decoquis, ita ut post modum traganti resoluti uncias tres, & anagallici contusi uncias tres, & allii tres addantur, & omnia conterantur, offulisque ad nucis magnitudinem factis, ternæ, quinæ, septenæ per triduum degerantur.

LXXI. Scabies jumentis deformem passionem, & interdum periculum generat. Contagiosa namque est, & transit in plures. Cui nascenti medicamentis non oportet occurrere, ne præclusa cute in visceribus residens convertatur in morbum. Sed ut eruperit foras, primo purgatio ventris adhibetur, si pulverem ex cucumere silvatico cum vino faucibus animalis infundis, vel certe, si radicem concisam copiose cum hordeo subministres. Quod cum ex ratione processerit, interposito triduo, aliquantulum sanguinis, si caput & collum scabies infestat, de cervice detrahes. Si vero scapulæ, vel armi, aut pectus in causa est, de brachiolis sanguis emittitur. Cum spinam, vel lumbos, aut coxas papulis æstuans prurigo pervaserit, de femorum venis sanguis emittitur. Asphaltum, sulphur vivum, picem liquidam in butyrum æquis ponderibus pariter deteris, & in sole diutissime confricans totum jumenti corpus perungis. aceti acris sextarium, piculæ uncias quatuor, cedrinæ uncias quatuor pariter decoquis, scabiosum animal ex lotio humano & calida permixta diligentissime perfricaturus, tunc penicillo in fuste ligato medicamentum inducis in sole. asphaltum & sulphur æqualiter conteris, addita adipe porcina, & olei veteris tantundem, quæ cum decoxeris, perunges in sole. Adipis libram, sulphuris vivi uncias duas, bituminis unciam unam, olei selibram, picis liquidæ cyathos duos, omnia conteris & decoquis, & perungis, sicut supra scriptum est. Lotii veteris humani, facis scrup. quatuor, stercoris ovilli selibram, olei heminam, sul-

phuris vivi uncias tres, picis liquidæ cyathos tres, omnia contere & decoque, & in sole calido animal semel in die perunge. Bituminis pondo duo, sulphuris vivi selibram, ceræ libram, mannæ turis selibram commisces in oleo, in quo prius fasciculus anchusæ decoctus est, & perungis in sole. Alia. Si minus habeat integras vires, ranas in aqua decoquis, unctumque earum colligis, & cum polline lenticulæ, adipe & oleo permisces, tepefacto perungis. Item alia. Cucumeris silvatici radices lavas & tundis, in cacabo novo cum oleo, quantum sufficit, decoquis & uteris. Sulphur quoque cum vino decoctum similiter juvat. Si vetustate scabies occalluit, prius obradenda ferro vel testis ad vivum est, insuper humano lotio cum aqua marina vel falsa mixto confricandum est. post sulphuris, bituminis, picis liquidæ, axungię veteris, sepi caprini, ceræ, aluminis spissi, singulas libras contundis, misces, & decoquis, & sic animal perungis in sole. Folia rhododafnes cum oleo vetere decoques, addita pice liquida, & aceto, & cera. certum est de experimento remedium. Memineris tamen in omni unctione, contra pilum jumentum in sole diutissime confricandum.

LXXII. Vitiatum aliquo casu vel mucidum fœnum ad similitudinem veneni animalibus nocet, quorum ista sunt signa: Oculos habebunt vagos & semper micantes, ipse gradus eorum erit incertus. His de matrice auferendus est sanguis, de brachiolis flebotomandi sunt, & potionandi [ita,] Caricis in vino odorato decoctis, rursus detritis: absti-

nendi ab hordeo & foeno : dandæ etiam diureticæ potiones.

LXXIII. Simili observatione curantur, quæ nimio hordeo aut malo læduntur. Sed hæc etiam in aqua frigida adversus torrentem diutissime detinentur. Utrique remedium est, pelliculam de ventre pulli ficcata fumo deterere, additisque octo scrupulis piperis, & quatuor cochlearibus mellis, & uncias pollinis ex ture cum sextario vini veteris tepescato per os dare.

LXXIV. Fascinatum animal triste est, gravatur incesu, macescit, &, nisi subveneris, incidet in morbum. Bituminis igitur & sulphuris parum cum granis lauri ex aqua defundis per nares. Præterea coriandrum vel semen ipsius cum sulphure & teda carbonibus circumferes, ex aqua ferventi animal consperges, suffumigabis. Universis quadrupedibus remedium præstat ista suffumigatio, curat, atque morbis resistit.

LXXV. Adversus universas infirmitates & morbos equorum vel boum, ubi primum cœperint ægrotare, potio ista succurrit: Radix scillæ, radices populi, quæ græce appellatur rhamnos (nam est fuscior & nubellula) & sales communes, quantum sufficit, mittes in aquam, eamque animalibus usque ad sanitatem dabis in potu. Quod si desperatas valetudines præoccupare volueris, ne unquam accidant animalibus tuis, incipiente vere hanc illis præparabis potionem, & per quatuordecim dies continuos dabis in potu.

LXXVI. Ostendendum autem est, potiones ipsas
Scriptu. R. R. Vol. III. D d

oportere cum ratione defundi. siquidem frequenter evenit, ut, dum animalia potionantur, tussiant, sudent graviter, & tremorem musculorum omnium patiantur, follicent etiam, & submisso capite se sustinere vix possint. Quod accidit, si quando per imperitiam [artis] dantis, potio in arterias & spirituales partes pulmonis resilierit. Unde fit & periculum præsens. Quare observandum est, ne tussienti jumento & pendenti adſcias potionem, sed statim [eum] solvas, paululumque deambulet, & magis ei alia potione subvenias: aquæ tepidæ oleum rosatum commisces & agitas, & per os sæpius dabis. Pusca quoque pulejata nares ejus fovebis, & emendabitur culpa. Observandum quoque est, ut subtracto hordeo & negato potu digerat animal potiones.

LXXVII. Plerumque a nocivis animalibus, id est, colubris, scorpiis, phalangiis, & muribus cæcis animalia feriuntur, & in periculum veniunt. Cujus ista sunt signa: Fastidium ciborum, pedes trahuntur, &, cum producuntur, succumbunt ad singulos gressus, per nares defluit sanies, gravedo nascitur capitis, ita ut dejiciatur ad terram, ad surgendum vel incedendum deficiunt corporis vires. Generaliter curatio ista succurrit: Locus, qui percussus est, ante omnia fumigandus est succensis testis ovorum gallinæ, quæ prius infundes in aceto, addito etiam cornu cervino vel galbano. Post suffimentum loca ipsa scarificabis, & sanguinem ex his emittis, vel certe candenti ferro comburis loca, quæ venenata pestis attigit. Obſervare autem

debes, ne aut supra articulos aut nervosis in locis in quacunq[ue] passione unquam cauterium imponas. Adu[er]tis enim nervis vel articulis, perpetua debilitas consequetur. Sed diligenter considera, ut aut superius, aut inferius pusillum, quam nervi aut articuli sunt, cum necessitas fuerit, apponas cauteria. Animal autem, quod venenata bestiola tetigerit, expedit, ut sudet, & calidis coopertoriis involutum deambulet, & farinam hordeaceam in cibo sumat, additis frondibus fraxineis & vitibus albis. In plaga autem mel Atticum vel cyminum in vino veteri mixtum, calefactum oportet imponi. Nonnulli stercus suillum recens & mel Atticum cum vino miscent, & calefactum quasi cataplasma inducunt, addentes urinam humanam.

LXXVIII. Equus si buprestem comederit in foeno vel in pabulo, hæc signa statim sequuntur. Venter ei inflatur, a cibis resilit, & stercora minutatim & frequenter reddit. qui statim sternendus est, & cogendus ad cursum. Post ei vena tangenda est de palato leviter, ut sanguinem suum defluentem transglutiat, assidue deambulet, triticum cum passio infusum, & porros afferes ad cibandum. Vinum autem tepesactum cum uva passa diligenter contritum ad cornu dabis eidem in potu.

LXXIX. Vipera si momorderit jumentum, ex morfu ejus pus consuevit exire. nam si prægnans erit, totum rumpitur corpus. Ad morsum tamen viperæ, vel phalangii, aut muris aranei, commune remedium est, terram formicarum cum vino miscere & dare per fauces. Vel certe de ipsa terra fre-

quentissime vulnera confricare. Ad quas causas etiam terra talparum creditur posse prodesse. Quod si in itinere, aut in locis, ubi desit copia fomentum, necessitas ipsa contingit, piperis grana triginta cum sextario vini veteris tepefacto faucibus degeres. & herbam thymum tritam cum vino si dederis, prodesse creditur. Morsus viperæ vel cujuscunque serpentis ostenditur, si humor putidus de plaga incipit currere. Præsens remedium est, si hædum, vel gallum, vel agnum in recenti occideris, & calentes pulmones ejus cum sanguine, vel corde, vel jecore vulneri apposueris, diligenterque constrinxeris, ut omne virus educat: daturus continuo potionem: Acori Pontici semiunciam tritam cum vini veteris sextario, salis triti heminam pariter mifces, & tepefactum faucibus degeris. Si perseverat tumor, vitem albam silvestrem copiose comburito, & ex cineribus ejus lixivium facito, & in potionem triduo ad unum sextarium dato. Cinerem quoque ipsum cum aceto in modum cataplasmatismis vulneri imposito. Si nihil profecerit, cauteriis urito, usta solemniter curato. Farinam quoque hordeaceam cum vino & sale, oleoque decoctam in cicatricem oportet imponi.

LXXX. Jumentum si in pabulo araneum comederit, hæc erunt signa: Totum corpus tumebit, sed circa auriculas, & oculos, & nares inflatio cum indignatione major apparet. cui hac ratione subvenis: De palato sanguinem tolles, eumque exceptum cum sextario aceti & hemina salis mifcebis, & circa plagam vel loca tumentia perunges,

diligenterque operies, ut fudet. Hac ratione sanabitur.

LXXXI. Si phalangius jumentum percusserit, his apparebit indiciiis. Stat ei veretrum præ dolore, & videbis velle mingere. cui ista ratione subvenies: Piperis unciam unam, pyrethri unciam, uvæ silvaticæ unciam, terito, & cum vino veteri per fauces dato.

LXXXII. Mus araneus pestis venenata, & tam equis, quam bobus, noxia. atque ideo, cum captus fuerit, merfus necabitur in oleo, ibique in putredinem vertitur, ex quo medicamento, cum animal mordetur, plaga linitur, & curatur animal. Vel si inventus non fuerit, cyminum tritum cum pice liquida axungiaque miscetur, ad spissitudinem malagmatis coquitur, impositumque a periculo liberat & sanat. Quod si in suppurationem fuerit plaga conversa, lamina ferrea candenti aperienda est, & quidquid vitiosum est, inurendum, atque ita pice liquida vel oleo curandum. Ne autem mus araneus animal mordeat, ipsum animal vivum de creta circumdabitur, quæ cum induraverit, suspenditur in collum, & non contingetur a morfu. certissimum est. Adversus morsum comprobatur allium tritum cum nitro, & si nitrum defuerit, cum sale & cymino permiscere, atque ex eo pulvere loca, quæ morfu contacta sunt, confricare. Quod si eruperint vulnera venenata, hordeum combustum in pulverem rediges, & diluto aceto vulneri insperges, & hac ratione sola curabis: daturus portionem, pollinem tritici, hordeum, cedriam, & vini

fextarium per fauces degeres. Quod si prægnans mus araneus fuerit, qui percusserit, his agnoscitur signis: Pustulæ per totum corpus exeunt; sed simili, ut supra scriptum est, ratione curabitur.

LXXXIII. Scorpius si jumentum percusserit, his agnoscitur signis: Genua contrahuntur, claudicat, non manducat, de naribus fluent pituitæ virides, ut accumbit vix resurget. Simili ratione curatur, sicut serpentis ac viperæ morsus: stercus tamen asinum velocius in plagam oportet imponi.

LXXXIV. Canis rabiosi morsus & jumentis & hominibus exitium inferre consuevit, usque eo, ut ipsos, qui contacti fuerint, hydrophobos faciat & convertat in rabiem. qui hac ratione curantur: Locus, qui morsus est, ferreis, vel, quod utilius est, cuprinis cauteriis urito, in loco tenebroso eum constituito. Sic etiam eum alligabis in tenebris, ne aquam videat. Quod si canem ipsum occidere poteris, jecur ejus decoctum dabis ad manducandum, vel detritum faucibus degeres. Fœni quoque flores combures, & eum axungia veteri deteres, & ad morsum appones. salutare remedium est. Sed specialiter prodest, si radicem cynorhodon, id est, herbæ, quæ appellatur rosa canina, effoderis, & lotam prius atque contusam diligenter, sive homini, sive animali, quod rabiosus canis momorderit, in plaga apposueris, contritamque cum vino veteri propinaveris quotidie ad bibendum. Hac enim sola ratione nec hydrophobus fiet, &

imminens discrimen evader. Canis rabidi morfibus subvenit, si tres scrup. nitri, Judaici bituminis scrupulum unum, tritum cum hemina vini veteris tepentis triduo per os degeras. Sambuci quoque grana vel succum de foliis aut de cortice exprimes, & cum vino veteri dabis in potu. Sed tunc efficax est hæc potio, si de eo sambuco dederis, quod non in terra, sed in alia arbore fuerit innatum.

LXXXV. Si fimum gallinarum animal in hordeo comederit, vel fœno sumserit, quasi a venenatis bestiis percussus cruciatur continuo, internorum dolor & inflatio subsequitur, ad similitudinem quoque strophii & volutatio ac tussis asperrima. Adversus quam necessitatem, apii seminis deteris uncias duas, & cum vini veteris sextario, & hemina mellis temperas, & per os defundes, & tam diu deambulare compelles, donec potio ventrem moveat. Quod si nimius dolor etiam obrobatio fuerit subsecuta, baccarum lauri libram, nitri selibram, aceti sextarios duos, olei sextarium, diligenter trita permisce, & ad focum calefacies, & in loco calido per triduum unges, & contra pilum diligenter fricabis, certissimum daturus ex sudore remedium. Adversus hujusmodi casum physicum remedium experimenta docuerunt: Pullum si occideris vel gallinam, ventremque ejus crudum, & adhuc calentem, cum stercore suo equo vel mulo involutum melle digerere per fauces. optimum creditur. Tres pilulas gypsi cum vino veteri deterere, & te-

pidum per os dare, eadem optime sanare firmatur. Lixivium quoque de arbore ulmi, vel cujuscunque generis ligni cinerem, dummodo bene creatum, cum oleo miscere, ac liquidum & tepidum defundere per fauces, phyticum & salutare laudatur.

VEGETII RENATI
 ARTIS VETERINARIÆ
 SIVE
 MULOMEDICINÆ
 LIBER IV.

P R Æ F A T I O.

SOLEMNIS excusatio negligentium est, dispendia ex dissimulatione venientia Deo imputare vel casibus. Minus namque peccare se credit ignavia, si id, quod ipsius culpa accidit, ad potestatem incipiat deferre fortunæ. Sic de ægrotantibus dicitur morituros, & si medicina cesset, evadit. Cui dissimulationi, quia non solum iners, sed etiam impia est, non libenter assenserim. Malo enim nihil expertum relinqui, quam si quid calamitatis evenerit, avaritiæ vel dissimulationibus imputari. Sed fortasse aliquando vera [illa] videantur in homine, qui divina providentia ac dispositione factorum creditur regi. Animalia vero, cum quibus divinitas nihil dignatur habere commune, nisi hominum studio impensisque curentur, absque ambiguitate depereunt. Quid enim jumentis spei superest, quæ divinitas fovere respuit, si hominum medela cessaverit? Sæpe

accidit, ut neglectis animalibus, quæ primo cum perirent morbo, contactu crescens pestilentia greges integros perimat, cum polluta a languidis pascua, infectique fontes, ita nocent, quasi in venena vertantur. Postremo ægroti odor cum sanorum impleverit nares, ipso foetore visceribus inferet morbos. Sic ad pullos mors a matribus corrupto lacte transmigrat. Sic in numerosis stabulis, quamvis vile jumentum, si contagiosam semel susceperit passionem, veloci transitu pretiosa quoque jumenta consumet. Sed adversum omnia diligentia, studium, herbarum potestas, curandi scientia, prodesse consuevit. Sicuti medicorum prima doctrina est humani corporis partes organorumque cognoscere, ita necessarium Mulomedicis, de ossibus, de nervis ac venis jumentorum universa perdiscere. Neque enim curare rationabiliter potest, qui qualitatem rei, quam curat, ignorat.

C A P U T I.

JUMENTUM igitur habet in capite ossa duo, a fronte usque ad nares alia duo, maxillaria inferiora duo, dentes quadraginta, id est, molares quatuor & viginti, caninos quatuor, rapaces duodecim. In cervice autem sunt spondyli septem, spatulæ renum sunt octo. a renibus usque ad anum septem, muscarium habet commissuras duodecim. In armis prioribus sunt regulæ duæ. ab armis usque ad brachiola duo. A brachiolis usque ad genua duo. In genibus parastaticæ duæ. a tibia usque ad arti-

culos duo. Bases quæ appellantur, numero duæ. Usque ad pumices ungulæ ossa minuta sedecim, in pedore unum: costæ tamen in interioribus triginta sex. Item a posterioribus a cumulari usque ad molaria duo; a molaribus usque ad vertebrae duo, costales duo. Ab acrocolesio usque ad gambam duo; a gamba usque ad cirros tibiales duo, minuta usque ad ungulas sedecim. Et sunt ossa omnia centum septuaginta.

II. Nunc mensuras numerumque membrorum oportet exponi. In palato gradus sunt duodecim. Longitudo linguæ habet pedem semis. labrum superius habet uncias sex, inferius uncias quinque, maxillæ singulæ uncias denas: a cirro frontis ad nares habet pedem. auriculæ singulæ continet uncias senas. In oculis autem singulis uncia quaternæ. a cirro, ubi definit cervix, usque ad Mercurium continentur calculi octo. Spina continet subter spatulas triginta duas. a commissura renum (quod cumulare dicitur) usque ad imum muscarium commissuræ sunt duodecim. Sagulæ longicia uncias duodecim; ab armis usque ad brachiolum uncias sex, a brachiolis usque ad genua longitudo continet pedem; ab articulis usque ad ungulas uncias quatuor; in longitudinem vel prolixitatem pedes sex. Hæc eumetria equi convenit staturæ honestæ ac mediæ. Ceterum non dubitatur, in buricis minora ista, & in primæ formæ equis esse maiora.

III. Nervorum quoque numerus, qualitas, ac mensura pandenda est. A mediis naribus per caput, cervicem, ac mediam spinam, usque ad imum mu-

scarium descendit filum duplex, quod continet pedes duodecim. duo nervi in cervice palmarum continent pedes quatuor. ab armis usque ad geniculum nervi duo. a geniculo usque ad basin nervi quatuor. In prioribus sunt nervi decem, in posterioribus decem. a renibus usque ad testes nervi quatuor. fiunt in se omnes nervi triginta quatuor.

IV. Consequenter venarum quoque indicandus est numerus. In palato venæ sunt duæ, suboculares duæ, in pectore duæ, de brachiolis duæ, de sub cirris quatuor, de talis duæ, de coronis quatuor, de feminibus quatuor, de femoribus vero duæ, de sub gambis duæ, de muscario una, venæ matricis in cervicibus duæ. fiunt pariter venæ undetriginta.

V. Ætatem jumentorum ex dentibus aliisque signis oportet agnosci, ne vel ementes imperitiæ subeamus incommodum, vel curantes ægrotantis ignoremus ætatem: quia sicut hominibus, ita & equis, aliud convenit, cum jumenta sunt fervida, aliud cum senectute jam frigida. Manifestum est autem, notas corporis cum ætate mutari. Pullis enim bimis & sex mensium, medii dentes superiores cadunt, quos lactantes vocant. cum autem quartum annum agere cœperint, decidantibus his, qui canini appellantur, alios supponent. Deinde intra sextum annum molares cadunt. Sexto anno quos primo mutavit, exæquat. Septimo omnes expleantur æqualiter, & ex eo cavatos habere incipiunt dentes, nec postea, quot annorum sint, sciri ad fidem potest, nisi signis aliis, quæ usus edocuit. Decimo namque anno tempora cavari incipiunt, & super-

cilia nonnunquam canescere. Duodecimo anno nigredo in medietate dentium apparet. Plerique afferunt, domitis & steno affuetis animalibus rugas, quæ in labris sunt superioribus, computandas, ita ut ab angulo, ubi incipit morsus, incipientes, usque ad extremum labrum perveniamus; quia annorum numerum, rugarum numerus ostendit. Prostremo rugarum multitudine, tristitia frontis, dejectione cervicis, pigritia totius corporis, stupore oculorum, palpebrarumque calvitie senectus ipsa se prodit.

VI. In permutandis equis vel distrahendis, maximam fraudem patriæ solet afferre mendacium. Volentes enim carius vendere, generosissimos fingunt. Quæ res nos compulit, qui per tam diversas & longinquas peregrinationes equorum genera universa cognoscimus, & in nostris stabulis sæpe nutritimus, uniuscujusque nationis explicare signa vel merita. Nam ut viliora ministeria taceamus, equos tribus usibus vel maxime necessarios constat, proeliis, circo, sellis. Ad bellum Hunniscorum longe primo docetur utilitas patientiæ, laboris, frigoris, famis. Toringos deinde & Burgundiones injuriæ tolerantes. Tertio loco Frigiscos, non minus velocitate, quam continuatione cursus invictos. Postea Epirotas, Samaricos, ac Dalmatas, licet contumaces ad frena, habiles armis [ac bellis] asseverant. Curribus Cappadocum gloriosa nobilitas: Hispanorum par vel proxima in circo creditur palma. Nec inferiores prope Sicilia exhibet circo; quamvis Africa Hispani sanguinis velocissimos. præstare consueverit. Ad usum sellæ Persis provinciis omni-

bus meliores præstat equos, patrimoniorum censibus æstimatos, tam ad vehendum molles, & pios incessibus, nobilitate pretiosos. sequuntur Armeni atque Saphareni, in qua nec Epirotas Siculosque despexeris, si mores ac pulchritudo non deferat. Hunniscis grande & aduncum caput, exstantes oculi, angustæ nares, latæ maxillæ, robusta cervix & rigida, jubæ ultra genua pendent, majores costæ, incurva spina, cauda filvosa, validissimæ tibie, parvæ bases, plenæ ac diffusæ ungulæ. ilia cavata, totumque corpus angulosum, nulla in clunibus arвина, nulli in musculis tori, in longitudine magis, quam in altitudine, statura, propensior venter exhaustus, ossa grandia, macies grata, & quibus pulchritudinem præstet ipsa deformitas: animus moderatus & prudens, & vulnerum patiens. Persis & statura & positio a ceteris equorum generibus non plurimum differt, sed solius ambulatoriæ quadam gratia discernuntur a ceteris. gradus est minutus & creber, & qui sedentem delectet & erigat, nec arte doceatur, sed naturæ veluti jure præstetur. Inter colatorios enim, & eos, quos totonarios vulgus appellat, ambulatoria eorum media est, & cum neutris sint similes, habere aliquid creduntur ab utriusque commune. His, sicut probatum est, in brevi amplius gratiæ, in prolixo itinere sevirior patientia, animus superbus, & nisi labore subjugetur assiduo, adversum equitem contumax. mens tamen prudens, & quod mirum est, in tanto fervore cautissime decoris est observantior, incurvata in arcum cervix, ut mentum recumbere videatur in pectore.

VII. Aetas longæva Persis, Hunniscis, Epirotis, ac Siculis : brevior Hispanis ac Numidis. Frequens opinio est, Barbaricis nulla adhibenda medicamina, quod usque adeo naturæ beneficio ægroti convalescant, ut eis nocitura sit cura. Sed falsa erat ista persuasio. nam quanto fortiora membra sunt, tanto diutius vivunt, si ex arte veniens medela non desit. Spadonibus tamen inter auctores constitit sanguinem de matrice nunquam, nisi forte ex nimia & extrema necessitate, tollendum : propterea quod caloris maximam partem cum testibus amiserunt. De palato tamen, si non impediat negligentia, omnibus prope mensibus tam spadonibus, quam testiculatis, minuendus est sanguis. Admissarii vero si cohibeantur a venere, nisi dematricati fuerint, cæcari sæpe dicuntur : quamvis eo anno, quo admissum faciunt, non sit eis vena laxanda, ne generationi intentum corpus cura geminæ necessitatis exhauriat. Studiosis equorum quæ cura stabuli, qui alimentorum cultus, quæ observationis sollicitudo præstanda sit, primus ac secundus indicat liber. Nunc, decursis omnibus his, quæ hujus artis doctrina poscebat, ad compositiones necessariorum potionum medicamentorumque descendimus, in quibus & explorata congeffimus, & ea, quæ non tam ad utilitatem curandi, quam ob caritatem emendi, mulomedicorum cupiditas inflaverat, submovimus. Constat namque, non tam multis neque pretiosis speciebus, sed paucis, & ad causam, de qua agitur, accommodis posse sanari. Primum igitur ut pingua sint jumenta tam in curuli-

bus, quam in fellaribus, decet: deinde, ut sana permaneant: post, ut ægrota curentur, confessiones (ut dictum est) medicaminum proferemus electas ex auctoribus multis, de experimentis manifestissimis approbatas.

VIII. Traditur Chiron ad reficienda jumenta, vel curanda, hanc edidisse potionem, quæ internos extergeat morbos, quæ tussim reprimat, vulsos ac tussicos curet. Ptisanæ sextarium, lini feminis heminam, croci unciam unam, intestinum porcinum recens, quod longanonem vocant, prius diligenter lotum, vel acronem: quæ si in præsentia forte non suppetunt, hædinum caput cum pedibus & intestinis ac ventre, & diligenter quasi ad hominum usus curatum, in cacabum mittis. addes superioribus hyssopi fasces duos, cochleas germanas purgatas quindecim, bulbos quindecim, ficus duplices viginti, rutæ fasciculum unum, baccarum lauri sextarium unum tritum, dactylos viginti, allii purgati capita tria, sepi caprini uncias sex, pulegii ficci fasciculum. Quæ omnia trita decoquis in aqua cisternina vel coelesti, donec liquefacta carne defluant ossa. sed aquam sæpius adjicies, ne medicamentum ustura constringat. Sed cum spissum videris, colabis, abjectisque excrementis & ossibus, tracanti uncias tres pridie calida infusas, ut inturgescat & solvi possit, adjicies, passi sextarios tres, ova cruda sex, olei rosacii ova plena sex, butyri resoluti uncias tres, anagallici uncias tres, amyli uncias tres, pulveris quadrigarii uncias tres, lomenti fabæ [id est, farinæ] sextarium. Hæc omnia ita temperabis,

ut per cornu defluant, & sextarios singulos jejunis animalibus per triduum dabis. & si volueris, septem diebus interpositis repetis, & das a capite portionem. Jumenta a morbis vindicat & custodit: Gentianæ, aristologiæ rotundæ, myrrhæ troglodytis, rasuræ eboris, & baccharum lauri æquis ponderibus pulvis immixtus, ex quo grande cochleare plenum sumis. Adde hyssopi triti scrupulos quatuor, mellis vel passî uncias tres, vini sextarium, gisni resoluti pastillum unum, post cursum sive post laborem conditi bene piperati heminam adjicies, æstate roris vel absinthii tantundem, & per os dabis ad cornu. Si æstu animal fatigatur, puscam cum pulegio trito mîsces, naresque & faciem confovebis: ova quoque trita cum hemina vini veteris optimi faucibus infundes, ut per ovi refrigerium vini virtus accrescat. Maciem languoremque depellit, si semiunciam sulphuris cum myrrhæ scrupulis quatuor in pulverem resolutis ovum crudum & vini veteris sextarius addatur, frequenterque per fauces detur. Diapente est (ut supra retulimus) necessarium pluribus causis ac morbis, & semper diligenti confectioe servandum. Gentianæ, aristolochiæ rotundæ, myrrhæ, rasuræ eboris, & baccharum lauri, de recentibus speciebus in unum redactis minutissimis pulvis, ex hoc febrientibus plenum cochleare cum tribus unciis mellis, & aquæ tepidæ sextario, in qua radices junci, & apium sufficiens decoctum fuerit, per os dabis, ita ut triduo similiter cura procedat. Idem pulvis si ultra cochlearium cum sextario vini veteris & olei viridis hemina detur, animal a quibuslibet venenis, vel

serpentum aut bestiolarum morfibus liberat. Cui si piperis atque pulegii, nec non etiam cymini pulveris, aliud cochleare addideris, & cum vini veteris sextario dederis, omne frigus expellit.

IX. Tussim quoque insanabilem cura cum hemina passi, & tribus uncis olei & ovo crudo, si per triduum defundis faucibus, addito fabæ polline, & fœni Græco binis cochlearibus. Præterea valde tussientibus prodest fabæ frixæ sextarius sine sale coctus, sepi caprini uncia tres, butyri unc. 3, allii purgati capita tria decocta cum succo ptisanæ, data per triduum. Quo medicamento validius creditur: Ficus siccæ pondera duo, fœni Græci sextarium, tracanti unciam, pridie in calida infusa, anagallici unciam, rutæ viridis fasciculum, apii fasciculos tres, pariter in aqua diutissime decoques, & faucibus per triduum defundes. Curare etiam vulfos creditur, si septem uncias cineris mundissimi colligas, addasque olei uncias tres, bulbos tritos septem, anagallici unciam, butyri unciam, sepi caprini unciam, mellis uncias tres, plantaginis viridis trita uncias tres, passi heminam, ptisanæ vel lini seminis heminam: quæ ita temperata, ut per cornu defluant, per triduum, vel, ut necessitas cogit, per plures dies, jejunis singulos sextarios dabis. Desperatam tussim sæpe curavit potio vilis ac facilis: Pulveris ex faba uncias sex, pulveris ex fœno Græco uncias sex, enulæ tunfæ siccæ pulveris uncias sex, pulveris anagallici tunfi uncias tres, butyri uncias sex: quæ omnia cum tribus boni vini sextariis, additoque passi sextario uno semis, pariter agitabis,

& uni equo jejuno ante lucem bina cornua per os dabis, donec omnem eibat potionem. Curam quoque non parum profuisse experimenta docuerunt, hac ratione compositam: Fabæ frixæ sextarium sine sale decoques, addeſque ſepi hircini reſoluti uncias tres, butyri uncias quinque: in mortario deteres univerſa. Præterea ſœni Græci sextarium bene purgatum fervere facies, primamque aquam inter initia fervoris effundes, addeſque aquæ sextarios quinque, pinguiſſimas caricas viginti, & liquiritiæ uncias quatuor, pariter decoquas, donec aqua ad tres sextarios redigatur. tunc in mortario deteris ſœnum Græcum, liquiritiam & caricas, miſceſque cum faba, ſuperfundis etiam calidam, in qua carica cum ceteris coctæ ſunt: contemperatiſque omnibus, ſi liquor ſpiſſior fuerit, tantum paſſi addeſ, ut per cornu facile poſſit exire. diebus plurimis ex eo per os ſingulos sextarios tuſſientibus dabis.

X. Coſſos, vermes, vel tineas, ceteraque animalia ventris exſtinguit, ſi heminam cineris, ex olive ligno arido collecti, cum hemina olei viridis per triduum dabis ad cornu. Aliâ quoque confeſtio, ſed quæ ſæpe mortiferam liberat paſſionem: Pulveris ſantonici, itemque abſinthii Pontici, nec non lupini crudi, & herbæ centaureæ, & ervi polinis, & ſeminis raphani binas uncias mittis, addeſque cornu cervini unciam, ſinopidis Pontici paſtillos tres, opopanacis ſemiunciam, vini tenetani vel alterius auſteri sextarios duos, olei viridis sextarium, quæ tepeſacta ita animali deſundis, ut per os cornu accipiat, in clivo conſtitutum, quatenus

succus facilius ad interiora perveniat. Postero die idem animal proum constituatur in clivo, & per clysterem illius tepidæ potionis sextarius ingeratur, quatenus alternis diebus ex utraque parte injecta potio coagulare, quod appellatur, possit infundere, in quo illæ noxiæ bestiolæ coguntur, & pertuso ventriculo excruciatâ doloribus animalia perimunt. Est & tertia confectio non minus valida: Radicis capparis Siculi, vel baccas cum foliis ad unam libram deteris, pariterque commisces, addisque aceti sextarios duos. Quod medicamentum interdum per os, (sicut superius dictum est) interdum per intestinum injicis animali, ut internos hostes potionis austeritate consumas.

XI. Adversum omnia genera morborum salutaris confectio præparanda est, ut inter ipsa initia ex conditis possit occurri. Cassa est enim medicina, quæ sera est. Myrrhæ libram, turis masculi libram, mali Punici corii tunsi libram, piperis uncias tres, croci uncias tres, acaciæ rusæ selibram, Cadmiæ botryodis selibram, resinæ ustæ selibram, absinthii Pontici selibram, pulveris serpylli selibram, betonici selibram, centaureæ selibram, sagapeni selibram, saxifragæ selibram, peucedani selibram. quæ omnia bene tunsa & cribrata in mellis optimi tribus sextariis misces, & ad carbones leniter paululum coquis, post in vase stagneo vel vitreo condita servas, ex qua confectio morbidis, si febriunt, ad diem singula cochlearia majora cummulata cum hemina aquæ tepidæ, & olei floris tribus uncis dabis. Quod si absque febre sunt morbi,

vel convalescere jam cœperint, cum vino & oleo plurimis diebus dabis, donec animal liberetur, quam validissimam & approbatam noveris potionem.

XII. Suffimentorum compositio fascinum pellit, lustrat animal, fugat dæmones, submovet morbos. Odor namque fumi ac spiritus per os ac nares ingrediens, penetrat ad viscerum omnes recessus, ac curat sæpius loca, quæ potiones non potuerunt curare. Etiam in hominibus suffimentorum vapor præcipue sequitur. Denique desperatos & periculosissimos morbos auctores mulomedicinæ afferunt, non ex pabulo aut aquarum vitio, sed aeris corruptione descendere. Et ideo facilius languorem, quem pestilens morbus ingessit, suffimenti salubris hujus curat afflatus. At talis compositio suffimentorum: Sulphuris vivi libram, bituminis Judaici libram, opopanacis unciam, galbani selibram, castorei selibram, ciceris crudi selibram, albitis selibram, salis Ammoniaci uncias tres, rasuræ cornu cervini uncias tres, sinopidis uncias tres, gagatis feminæ uncias tres, lapidis gagatis uncias tres, lapidis ematitis unciam unam, lapidis fideritis unciam unam, lapidis argyritis unciam unam, cabaliones marinos septem, stellas marinas quatuor, pilas marinas septem, caudas marinas septem, ungues marinos septem, uvæ marinæ uncias tres, medullæ tedæ pineæ pondera tria, cedriæ pondera tria, picis liquidæ pondera tria, ossa sepia septem. hæc siccata pariter deteruntur atque miscentur. ex quibus unum cochleare, cum opus fuerit, vivis carbonibus aspergis, & cooperto capite, ut fumum

per os naresque suscipiat, animal suffis. Quod suffimentum, præter curam jumentorum, sanat incurrentes hominum passiones, grandinemque depellit, dæmones abigit & larvæ.

XIII. Quadrigarium pulverem vocant, qui ex diverso pigmentorum genere mixtus & per se adjuvat animalia, & aliis potionibus pro modo vel curatione miscetur. Hujus Chiron talem compositionem saluberrimam credit: Tracanti pondera tria, aloes uncias sex, myrrhæ uncias sex, & scrup. 1, costi unciam unam, & scrup. 1, amomi unciam unam, & scrup. 1, cassiæ unciam unam, & scrup. gentianæ libram unam, aristolochiæ libram, centaureæ libram, betonicæ libram, saxifragæ libram, farnsuci libram, opii libram, abrotani libram, eupatorii uncias sex, cardamomi uncias sex, folii uncias tres, spicæ nardi uncias tres, spicæ Celticæ uncias sex, asari libram, dauci uncias tres, castorii uncias sex, opopanax uncias sex, galbani uncias sex, struthii uncias sex, panacis radicis uncias sex, liquiritiæ uncias sex, absinthii fascēs tres, succi herbæ peristerei ficcæ & cribratæ uncias quinque, hæc omnia pariter conteres, & diligentissime in vase vitreo vel stagneo servabis. Pelagonius vero quadrigarii pulveris ejusmodi composuit confectio-nem: Cinnamomi, spicæ Syriacæ, spicæ Indicæ, croci Siculi, myrrhæ Troglodytis, sciæni, piperis nigri, piperis longi, mannæ croci, betonicæ, casæ nigræ, trissaginis, folii, nardi, lentisci, cepe Indici, nardi, storacis, acori Pontici, turis masculi, irisillyricæ, thymi Cretici, piperis albi, calami

aromatici, asari Pontici, petrosilini, mannæ croci, mali terreni, gentianæ, rosæ aridæ, cassiæ fistulæ, enulæ: omnia æquis ponderibus pro modo animalium misces, conteris, cribras, in pyxide vel vitreo dolio condis, & cum opus fuerit, singula cochlearia, vel amplius, si vires patiuntur, jumentis singulis dabis, addito vino & oleo. Interdum aliis potionibus misces, si ratio artis vel cura mandaverit. Absyrtus quadrigarium pulverem hac ratione composuit: Folium, spica nardi, crocus, piper album, piper longum, piper nigrum, opopanax radix, cassiæ dasnitæ, cassiæ marmalitæ, cassia nardina, irisillyrica, apii semen, malum terræ, peucedanum, sabina, gentiana, herba rosina, thymum, myrrha, trixago, costum, tus masculum, gesse mantium, malum Punicum, calamum aromaticum, rosa sicca, ruta agrestis, petroselinum, aristolochia longa, amomum, calamum Syriacum, herba Artemisia. hæc omnia pro numero animalium præparas, æquis ponderibus intermisces & tundis, cribrasque & servabis, adversus passiones usurus.

XIV. Causticum humectata ficit, laxata confringit, luxata parat, læsa confirmat. Hujus Chiron talem compositionem demonstrat: Bituminis Judaici pondera duo, bituminis Apollonii pondera duo, mannæ turis uncias sex, bdellii Arabici uncias duas, medullæ cervinæ pondera duo, propoleos uncias duas, galbani uncias duas, guttæ storacis uncias duas, ceræ communis pondera duo, resinæ cavealis libram unam, visci Italici uncias tres, apo-

chymatis uncias duas, succi hyssopi uncias duas, guttæ Ammoniacæ uncias duas, picis Brutæ libram, [liquefacienda liquefac, pulverem aliorum addens agita & coque, ut sit una substantia, quo uteris adversus vesicas & suffusiones, quæ nascuntur in genibus & tibiis, & nodis, & articulis: & glandulas & ossilaginem curare creditur.] Pelagוניus causticum, quod suffusiones vesicasque siccaret in genibus vel articulis, hac ratione composuit: Ceræ Punicæ libram, resinæ pondera duo & semis, galbani uncias tres, asphalti Judaici pondera duo, myrrhæ secundariæ pondera duo, bituminis libram, Ammoniaci uncias sex, costi uncias sex. Verum cetera decoquis in cacabo fictili novo, qui cum refrixerit, addis asphaltum & Ammoniacum & costum pro mensura, qua scriptum est, tritum ad modum farinæ, & agitabis, & iterum coques, ut sit una substantia, quo uteris adversum venas & vesicas, & suffusiones, quæ nascuntur in genibus, aut in tibiis, aut inter nodos, aut in articulis, usque eo, ut ossilaginem curare credatur. Malagma quoque causticum hac voluit ratione componi. Picis pondera duo, ceræ pondera duo, galbani uncias tres, resinæ libram, adipis taurinæ pondera duo, bdellii uncias septem, turis pollinis uncias tres, resinæ terebinthinæ uncias sex, visci pondera duo, glutis uncias tres. Absyrtus hujusmodi causticum hac ratione composuit: Glandularis resinæ frixæ uncias tres, picis duræ uncias tres, bituminis Judaici uncias tres, evisci uncias tres, galbani uncias tres, bituminis Græci uncias tres. hæc omnia in vino

decoquis. Bitumen vero contundis, & superimittis.

XV. Compositio malagmæ ad tumores duros & veteres: Galbani uncias duas, resinæ libram, Ammoniaci felibram, picis Brutiaë felibram, ceræ libram, olei, quod temperare possit. Item malagma ad tumores duros & veteres: Galbani libras duas, Ammoniaci felibram, resinæ terebinthinæ felibram, opopanax libram, storacis libram, ceræ rufæ libram, bdellii libram, piperis albi unciam unam, baccæ lauri libram, piperis longi unciam unam, picis Brutiaë felibram, olei irini quantum sufficit.

XVI. Collyrium fistulare, quod conficitur, ut mittatur in fistulas vulnerum, quæ ab initio curata fuerint negligenter. Formatur autem ad mensuram ipsius fistulæ, ut, cum immissum fuerit, eandem possit implere, ut celerius jam consumpta duritie, caro viva ducat solidam cicatricem. Misy libram, feculæ libram, æruginis libram, chalcitis libram, cimini uncias sex, teres cum aceto, vel collyria facies. Item aliter componitur collyrium fistulare: Misy, æruginis, chalcitis libras singulas, mellis uncias sex, zungitis pondera duo, coquas ex vino veteri, pastillosque inde facies fistulis inferendos.

XVII. Compositio malagmæ crudæ: Calcis vivæ libras duas, sinapis Alexandrini libram, ficus siccæ uncias sex, axungiaë quantum sufficit, immisces, contundis, & uteris.

XVIII. Compositio syncrismæ: Ceræ rufæ pondera duo, resinæ frixæ pondera duo, olei laurini libram, sepi taurini libram, axungiaë libram, me-

dullæ cervinæ libram, olei Cyprini, æruginis, hyssopi, axungiae veteris libras singulas : hæc omnia pariter ad carbones decoquis & uteris.

XIX. Traumaticum medicamentum curationi vulnerum valde convenit. nam absumpta putredine, vivam carnem ad sanitatem reducit. Hujus est talis compositio : Misy libram, chalcitis pondera duo, æruginis libram, pariter colabis, & supra tegulam in ignem pones, & coques, ut rubeum fiat. Post in mortario teres, & ad similitudinem farinæ pulverem facies. Deinde duos sextarios mellis in olla nova coquis cum vino, & cum fervere coeperit, pulverem supra scriptum agitabis, & pariter decoques : refrigeratoque ad cancrumatas plagas, ad famicem & cicatrices reducendas uteris. Traumaticum quoque hac ratione componitur : Misy, cathimiae, aloes, acori libras singulas, æruginis libras duas, chalcitis libram, mellis libras duas in olla nova decoques, refrigeratoque uteris.

XX. Malagmæ quoque istiusmodi compositio approbata est : Mellis libram, galbani, storacis, bdellii, piperis albi singulas libras, Ammoniaci pondera duo, medullæ cervinæ, baccarum lauri ana libram, turis pollinis uncias duas, sepi caprini uncias quinque.

XXI. Malagmæ quoque medicamentum hac ratione componitur : Ammoniaci uncias tres, ceræ libram, nitri floris uncias duas, resinæ terebinthinæ pondera duo, storacis uncias tres, baccarum lauri uncias sex, olei Cyprini uncias tres, olei laurini uncias tres, medullæ cervinæ uncias sex, olei

rosati uncias tres, adipis aserinæ uncias sex, hyssopi uncias quatuor, adipis cervinæ uncias sex, opopanax uncias sex, piperis albi uncias duas, galbani uncias tres, axungiae veteris libram, aceti acerrimi heminam, turis masculi uncias quatuor.

XXII. Absyrus compositionem anacollimatis ejusmodi composuit & prodidit: Floris nitri sextarium, opopanax uncias tres, croci Siculi uncias duas, piperis albi unciam, pollinis turis uncias tres, cochleas contusas decem, bulbos viginti, avellanas viginti, quæ omnia contusa & permixta, si aceto temperaris, divulsa conjungis. Efficacius tamen est, si locis dolorosis emissum sanguinem ipsius animalis addideris. Compositio synchrismæ: Storacis uncias quatuor, Ammoniaci uncias tres, medullæ cervinæ uncias duas, olei glaucini uncias sex, olei Cyprini uncias tres, sevi taurini uncias tres, resinæ terebinthinæ uncias quatuor, adipis ursinæ uncias tres, adipis leoninæ uncias quatuor, propoleos uncias tres, olei veteris uncias sex, axungiae veteris libram, olei Sabinensis libram, opopanax, galbani uncias tres. hæc ad carbones lentis vaporibus decoquuntur, & unctionem saluberrimam præstant.

XXIII. Compositio malagmæ crudæ talis est: Cerae Punicæ selibram, Ammoniaci selibram, bdellii uncias tres, storacis uncias duas, sagapeni uncias quatuor, turis pollinis uncias sex, olei veteris uncias quatuor, propoleos uncias duas, medullæ cervinæ uncias sex, sepi taurini uncias duas, resinæ firixæ uncias duas, adipis ursinæ uncias duas, adi-

pis leonis uncias duas, opopanacis, baccarum lauri, ana uncias duas, olei Cyprini uncias quatuor, gentianæ uncias tres, refinæ Colophoniz uncias sex, galbani uncias sex. Item alia compositio malagmæ: Ceræ Ammoniaci ana libram, storacis uncias sex, sagapeni uncias tres, turis pollinis uncias tres, medullæ cervinæ uncias quatuor, opii Hispani uncias duas, propoleos uncias quatuor, sepi caprini uncias sex, galbani uncias sex, picis Brutiz uncias quatuor, refinæ terebinthinæ uncias tres, refinæ fritæ uncias quatuor, aceti acerrimi uncias quatuor, olei lentiscini uncias sex, olei irini uncias quatuor.

XXIV. Compositio malagmæ ad uligines. Salis Afri libram unam, bulbi libram, nitrum, sulphuris libram unam, mysi libras duas, olei libram. his coctis diligenter, uteris.

XXV. Compositio malagmæ ad nervos: Sulphuris vivi, aluminis, refinæ, picis Brutiz ana libram unam, ceræ pondera duo, medullæ cervinæ libram unam. hæc omnia pariter diu agitas aut verberas.

XXVI. Compositio traumatici: Gallæ uncias quatuor, æris usti uncias tres, corticis mali Punici uncias tres, misy uncias quatuor, vini unciam unam, aceti uncias tres, in olla nova excoquis & uteris.

XXVII. Compositiones collyriorum Absyrti, Pelagonii, Chironisque subjecimus. Ad album enim de oculis tollendum & abstergendum Absyrtus tradidit: Nuces avellanas combustas, donec redigantur in cineres, in mortario deteres, addeſque mannæ

turis idem pondus, quæ diutissime trita, & melle optimo adjecto comprehendantur, & sic inungatur animal. Idem Absyrtus ejusmodi collyrium laudat: Piperis albi grana octo, mellis Attici uncias duas, croci uncias duas, sepiaë marinæ testa diligentissime trita uncias duas, balsami unciam unam. Pelagonius tale collyrium monstrat: Oleum, sal, refinam, cerussam, opobalsamum, addito melle deteris atque componis, alternis diebus inducis usque ad sanitatem. Nardinum quoque collyrium hac ratione composuit. Violæ uncia una, spicaë nardi uncia semis, cassia, myrrhæ unciaë tres, croci unciaë tres, olei Cyprini unciaë sex, piperis albi unciaë duæ, cymini unciaë tres. Item alia collyria composuit. opobalsami, croci, myrrhæ, salis Hispani, lepidis, offis sepiaë, singulas uncias, cadmiaë uncias duas, afronitri unciam unam, mellis Attici libram. Chiron etiam vetera glaucomata hac collyrii indicat confectiione purgari. Cornu bubulum extremum, ubi solidum est, combures, ac turis masculi pulverem, stercoris quoque humani combusti & salis Ammoniacy pari mensura pulverem facies, piper longum, ossa sepiaë, flos æruginis, vetus vinum, crocum, rutam, pariter detrita commisces, addito optimo melle, quod sufficit, & inungis. Aliud quoque collyrium simile composuit. Ossa sepiaë marinæ, crocus, myrrha, troglodytis: item sal, ac stercus crocodili. hæc omnia pariter ac diutissime deteruntur, & bene trita cernuntur, additoque optimo melle unctionis utilitatem animalibus præstat. Licet parva & prope nulla de his, quæ diversi auctores retulerunt, præteris-

se doceam, tamen quæcunque videbantur probata conscripsimus. Verum ne longior liber confusio-
nem magis legentibus, quam instructionem videretur afferre, modum plenum credimus faciendum, illud iterum iterumque commonentes, ut diligenti cura passionum occurratur exordiis. nam etiam incurabiles ægritudines, si præventæ fuerint, medentis arte vincuntur. Inveteratas causas, etiam faciles, curari sæpe non posse, legi.

XXVIII. Cephalicum, quod facit ad omnia vulnera difficilia claudenda & supplenda: Herbae panacis radices, tus masculum, myrrham, pollinem ervi, rosæ folia arida bene trita & cribrata. hic pulvis confectus difficilia vulnera claudit ac curat. Nunc etiam si melle decocto, & huic medicamento mixto collyrium facias, & altis sub vulneribus fistulæ subjicias, citius supplere & sanare cogit. Medicamentum consuetum, in usu quotidiano necessarium, propter compendium & moras ita facies: *Æruginem*, *chalcitem*, *æris florem*, *æs ustum*; hæc bene trita & cribrata æquo pondere catafalticum faciunt, quod carnem supercrescentem comedendo effovet. Hoc idem cum aceto & melle decoctum ad mellis crassitudinem, facies medicamentum, quod facit ad omnia vulnera & canculos elympidanda, & ossa scabrosa. *Chlora* medicamentum, quod facit ad omnia vulnera complete lympidanda, vel sine difficultate claudenda. *Punicam*, *resinam terebinthinam*, *medullam cervinam*, *æruginem*, *oleum*, ita conficies, quantum sufficit. *Tetrapharmacum*, quod facit ad omnia vulnera elympidanda, & velocius

curanda: Adipem taurinam, ceram, picem, oleum. Igitur medicamentum, quod supra dixi, catuloticum est. Glicium, quod facit ad omnia vulnera fordidā & cancroſa: Amurcam, ſalem, acetum: his mixtis, quantum volueris, ad craſſitudinem mellis uteris. Officulare medicamentum, quod facit ad omnia officula, & (darſcus quo loco factum, ſi deſiciendum volueris) Picem liquidam, axungiam veterem, æruginem bene tritam & admixtam, colas bene coctum, poſt decoctionem ſupra ſcripta purgat vulnera diligenter. Stypticum, quod facit ad omnia vulnera humecta, & fungos exſiccandos: Alumen ſciſſum, gallas minores, cortices mali granati, ſubcorticem de ipſa arbore: hæc omnia trita, pulvis ipſius vulneribus exſiccandis valde prodeſt. Medicamentum, quod facit ad omnia vulnera claudenda: Abſinthium, ſinopidem, lepidam. hæc tria bene commixta faciunt medicamentum ſiccum, quod ad omnia vulnera prodeſt. Implectoricum medicamentum, quod facit ad omnia cava ſupplenda: Pollinem turis, pollinem herbi, lepidam. hæc bene trita medicamentum faciunt ad ſupplenda vel elympidanda vulnera. Ad oculorum rupturas & tuniculas ſervandas prodeſt, ſi fel caprinum lacti caprino miſceatur, & ſic pennia nigra oculi inungantur. Ad oculorum album ſive glaucomata ſic facies: Vini ſextarios 4, gari ſloris ſextarium unum, mellis uncias 4, pariter decoquis & uteris. Ad recentem ocularem percuſſum: Croci, myrrhæ, turis maſculi, gummi, medullæ vervecinæ, anagalliçi ſucci, mellis, cardami, binas uncias. Synchriſma: Ceræ ruſæ pondera 2, ax-

unguæ pondera 4, opopanax uncias 2, olei veteris pond. 2, galbani unc. 3, myrrhæ pond. 4, Armeniæ pond. 3, olei Cyprini pond. 4, medullæ cervinæ pond. 2, hyssopi pond. 2, storacis pond. 4, olei lentiscini pondera 4. Synchrisma ad alia genera: Galbani pond. 2, opopanax pond. 1, ceræ pond. 4, medullæ cervinæ pond. 3, turis masculi pond. 2, piperis albi pondus 1, resinæ terebinthinæ pond. 3, storacis pond. 1, adipis anserinæ pond. semis; euphorbii uncias 6, adipis leoninæ, mellis, castorei, libras singulas, olei myrrhæ lib. 2, olei lentiscini pond. 2, olei Syriaci lib. 2, olei veteris lib. 2, olei mellini pondera 2, olei storacis pond. 2, opii pond. 3. Lipparia sic facies: Spumæ argenti pondus 1, cerussæ uncias 2, vini sextarios 3, olei pondus 1, & semis. omnia conficies, & sic uteris. Lipparia alio genere sic facies: Spumam argenti, cerussam, tus masculum, acetum album, oleum. hæc omnia in unum conteres, & cum vino melicrato admisces, & sic uteris. Traumaticum sic facies: Chalcitidis pond. 1, misy pond. 1 semis, æruginis unciam 1, stercoris columbini pond. 1, adarcis uncias 3 & scrupulos 3. decoquis una, & sic uteris. Item alio genere ad flegmonas tollendas: Sinapis Alexandrini unc. 6, fici Afræ unc. 3, axungie veteris uncias 6, aceti scrup. 3. Item Traumaticum alio genere ad verrucas tollendas: Floris chalcitis uncias 2, nistri uncias 2, lasari uncias 3, aceti heminam. Item alio genere ad suffraginosos: Æruginis, aluminis ana pond. 5, herbæ fideritis, ferrariæ pond. 1, aceti acri sextarium unum. Ad flegmonas discutiendas:

radicis, ervi, axungiae, aceti acris, linis in linteo, & sic uteris. Causticum ad nervos. crassos, vel quaecunque in notitia sunt: Galbani, opopanacis, medullae cervinae, resinae terebinthinae, Armeniaci, propoleos, violae, turis pollinis, bina pondera, resinae frixae pondera 5, bituminis pond. 3, picis durae pond. 5, resinae pituinæ pond. 5, ceræ pond. 5, olei cerini pond. 3, incomii pond. 2, storacis pond. 2, visci pond. 2. Causticum ad nervorum dolores: Galbani, storacis, violae, propoleos, resinae singula pond. Colophoniae uncias sex, resinae terebinthinae pond. 6, opopanacis pond. 1, turis pollinis, hyssopi, Armeniaci, baccæ lauri, singula pond. picis Brutiae pond. 1 & semis, vini Aminei pond. 1 semis, resinae bituminis pond. 1, hæc omnia in uno cacabo coques, in linteolo induces calida. Malagmam cocticam sic facies. Ceræ albæ, galbani uncias singulas, resinae terebinthinae pond. 2, adipis taurinae pond. 3, hyssopi pond. 2, bdellii pondus 1 semis, irisillyricæ pond. 2, adipis anserinae pond. 1, hæc omnia decoquis, & uteris. Malagma ad nervorum dolorem: Ceræ unc. 6, adipis cervinae unc. 3, galbani, piperis, Armeniaci, resinae terebinthinae uncias ternas, tracanti uncias 5, singula contundis, permisces, & uteris. Malagma ad nervos vexatos: Menthae, galbani, rubricæ, storacis, violæ ana pond. 6, similaginis pond. 4, hæc omnia cum similagine & vino decoques in cacabo, & liquida facies, deinde similaginem & vinum in unum permiscebis, illinis in linteolo, & alligabis ferventia. Malagma ad tumo-

res sic facies. Ceræ uncias 6, adipis cervinæ uncias 3, galbani uncias 3, violæ, piperis albi uncias ternas, Armeniaci unciam, resinæ terebinthinæ unc. 3, storacis unc. 3, gentianæ unciam 1, singula contundis, postea permisces in vino, & sic uteris. Emplastrum : Ceræ viridis pond. 1 & semis, olei Cyprini unc. 9, olei myrrhini uncias 2, adipis anferinæ uncias 2, turis pollinis unc. 2. hæc omnia in cacabum mittis, coquis, & linteolis illinis. Cerotum ad ulcera. (strumenta) pond. 2, ceræ rufæ pond. x, olei myrrhini pond. 6, olei veteris pondera 8, aluminis pond. 9, olei Cyprini pond. decem, calcis pond. quinque. Fomentum ad tumores, sive ad duritiam quamlibet sic facies. Eviscum ex vino decoctum conteris cum axungia, & sic uteris. si minus, herbam sabinam conteris, & ex rosaceo concoquis, & sic uteris ad sanitatem. Compositio ad colicos : Afari Pontici, petroselini, fœniculi uncias singulas, piperis nigri uncias 2, marubii maf. unciam 1, abrotani unciam semis, mellis optimi pond. 2, coques & despumabis, & hæc omnia contundes & cernes, & sic in melle commiscebis, inde figuram facies nucis avellanæ, & ex aqua dabis, & aquæ congiū 1, in potum. Item diebus, quibus eo morbo tenetur, fœniculi seminis cum vino cochlearia tria aut quatuor fricabis in mortario, adjicies vini cibarii sextarium 1, mittes in ampullam aut cornu, & dabis, ut bibat, & cum sagis bene munies. Malagma ad nervos claudos : Sepi hircini libram, molybdænæ selibram, resinæ libram, æruginis selibram. Compositio ad genua :

Aceti hemina, salis pusillum, æris usti selibram, sinopidis quod satis est. Potio hiemalis: Croci, costi, petroselini Macedonici, murrhæ, turis masculi, tracenti, cymini Alexandrini, crocomagmæ, piperis uncias singulas, vini & olei quod sufficit (ova). hæc omnia permisces, & dabis cum succo ptisanæ, cui immittis palmas xxv, bulbos xxv, hyssopi fascem, caprinos adipēs, catulum brevem vivum mittis, quem cum madefactum videris, tunc omnia efficcabis, & adjicies olei quod sufficit, tunc illa omnia permisces, & potionabis. Potio æstivalis: Traganti, croci, abrotani, cardamomi, glaulii, petroselini Macedonici binas uncias, gingiberis unc. i. hæc temperas, & cum dare cœperis, mittis quotidie heminas singulas singulis jumentis. Adde porri sectivi, porcia fil Gallici, tus, apium, olei Afri heminam, temperabis quod sufficit, & uteris.

GARGILII MARTIALIS
FRAGMENTUM.

C U R Æ B O U M

EX CORPORE

GARGILII MARTIALIS.

AD boum morbum. Salem tritum per cornu cum vino in potionem dabis. Boves morbos ne noceat, dato sumtas salis, terna lauri folia, & totidem porri sectivi, & ulpici alii ternas spicas, turis grandis grana terna, herbæ fabinæ erbas ternas, rutæ cauliculos ternos, sambuci carbones ternos. Hæc omnia sub dio coeli per triduum ex eadem potionem dato: adjecto scilicet vino. Quod ita partieris, ut æquas potiones per triduum accipiat. Sane is, qui dabit, sublime stet, & vaso ligneo infundat in os, deiciat in gutture. Boves si ægrotare cœperint, dato continuo ovum gallinacium, quod crudum integro facito ut devoret: postero die caput ulpici alii. Bos si ægrotat, quotidie ei dato unam eminam vini, & exercere bene vivere medium. si ægrotat, herbam centauream contrita ex vino infunde per cornum. Bos si ægrotat, muriam falsamenti optimam, & malum terræ aquæ sext. aceti fil. ruta conterito, & labris perfricato. Vel radicem herbæ personaciæ conterito, & primo die dato unc. 1, vinique sext. 1, & aquæ. Bos si ægrotat, junci radicem decoques, & per cornum dabis. Bos si tussiet, aut si su-

spiravit, terræ malum, ovum crudum & adipem suillum, & vinum vetus, adipem tamen prius liquefacito & dato, juvat; vel marrubium cum vino datur. Si bos collum subtorserit, ebulo contrito perungitur, sæpe vel medullam taurina, prius tamen axungiam perfricato. Si in collum nervi laboraverint, fumito corticem novam de subero, comburito, ut carbones fiant, & terito ex vino veteri & axungia bene inter se commixto & perfricato, ei collo pili sæpius defluunt. Ulmi vernaculi radicem ex vino decoquitur ad tertias, & eum, cum opus non faciet, sæpius perungito, vel adipem ursinam, vel medullam taurinam, prius tamen axungia perfricato. Si bovi intestina dolebunt, fumito vini sext. III, & olei emin. & permixtum per cornum & curat, remediabitur. Item aliud. Salis pugnum, & cepæ capita x, pariter conterito, & in offæ modum reficito, eam in anum bobis inicito, & fac eum arare continuo folli, & sanus erit. Scabies bobis neves. & erbam si satrum tundes, & ex eo pecus lavabis. Et ex aqua, in qua lupini decocti fuerint, nihilominus lavabis. Bobus & ceteris pecoribus scabiem ut discutias, intibum silvaticum conteris & perunguis. Bos aut asinum si eosdem morbos inciderint, fumito scilla aut rumnisa radicem, id est, spinam albam quam tenerrimam, & in aquam infundito. Ex qua per dies quatuordecim bibat. Unde expurgabuntur, & sanitas consequitur. Irudinem si bos devoraverit, cimicem conteres, & ad nares ejus admovebis, statim eicies. Bos si non rumigat, salicis folia aut corticem ejus viridissimam

contundito, & in eo sext. vini addito, & olei partem quartam in se bene misceto, & per cornu bovi infundito. Intestinum enim movit, ut pedere non cesset, enovit sanabitur. Jumenta si potionabis. Stercus leporinum & cepam siccam cum vino conterito, & per cornu dato. Jumentum ruscones si habebit, alium cum axungia conteris & dabis : agri des remedium, foeniculi cum cepa conteris & potionabis jumenta, si crocinabuntur jumenta, marubium & axungia conteris, & in vino dabis. Ad glandulas jumentorum. Luna XIV mane, antequam manus laves, jumento omnia impedimenta tollis, & manus sinistra digito medicinali de glandulam apprehendis, & hæc dicis : Senti precante nec lapis lanam feri : Nec lumbicos oculos habet, nec mula parit. Utriculum cossia herpiosum arbor fuit manu humana hæc ipsa concisa est, corbo factus est & si tuber, si panus evala subula neceris, nec radices agas. Hoc semel dices. Si jumentum stercus gallinacium comederit, brassicam agrestem terito cum oleo & aceto, bibat per cornum. Ad abundantiam sanguinis genestam viridem conterito, & eam in vino sive in aquam permixtam dato per cornum. Jumentum si male habuerit, cineres, lixiva, cyathos VIII, olei cyathos VI, confubige & in se & dat. bibat per cornum, & currat ne minus horam aut seniores. Ut bene valeant. Ypopomaces unc. i conteris, ex vino dabis potionem. Ad scabiem jumentorum. Arabis bituminis p° . III, sulfuris p° . II, picis liquidæ p° . VI, picem, mentam, oleum, mitte in ollam integram, sine quiescat. Dein super infri-

458 GARGILII MART. CURÆ BOUM.

cato, qui & trita erunt, & quæ soleta, adice. bitumen, sulfur nigro & ita infunde, sed diligenter coques, ne ferveat, sed lene igni vel carbonibus calefacito, & remobes ab igne, & colas, ac resolutum prius aceto admiscebis. Hoc medicamento perunguis jumenta alternis diebus plus bis aut quater. Ad pituitas, aniscis unc. III, benetoris dabis cum vino permixtos cyathos VI ad cornum. Ex quo medicamento etiam per sinistram narem duas dragmas infundis. Item aliud: Stercoris scrupuli pulverem contritum diligenterque cribratum studiose servabis, ut si quando jumento pituita molesta erit, ex confecto pulvere cum vino veteri, quantum videtur posse sufficere, per cornum deicias, & sanabitur statim. Si quod jumentum cujuslibet generis stranguriam patitur, de sinistra manica tunice pediculum eximis, eumque in aurem equi sinistram conicies, continuo sanabis. Sed cum hoc facies, pediculum omnino non nomines. Si quod jumentum mus cœcum morderit, acetum acrum bene cum orbita infundito, & cum subigis & sic tollis, & inde acu ferrea morsum bene compungito, & supra dicta terra confricato. Hoc per triduum facito, & cornu cervino suffumigato. Ad vermes necandos scyllæ fucum instillato & pice liquida tangito. Boves si pedes attriverint, priusquam in viam mittas, pice liquida cornua perungito. Famicem si boves habuerint, sale & aceto diligenter eluito posa æris flos contritum commixtum cum axungia vel alumine solo, vel galla cum allumine.

AUSONI POPMÆ FRISI
DE
INSTRUMENTO FUNDI
LIBER QUI
APPENDIX AD REI RUSTICÆ
SCRIPTORES LATINOS
VETERES.

INDEX CAPITUM.

- I. Instrumenti fundi definitio & divisio.
- II. Præfecti villæ & rei rusticæ, Villicus, Villica, Procurator, Actor, &c.
- III. Operarii rustici, & eorum diversa ministeria & nomina, Politor, Arator, &c.
- IV. Pecudes majores agriculturæ servientes, Boves, Equi, Afini, &c.
- V. Pecudes minores, ut Ovis, Sus, Capra, &c.
- VI. De canibus, & eorum diversis generibus & usibus.
- VII. Aves villaticæ, terrestres, & aquatiles, Gallinarum tria genera.
- VIII. Instrumenta inanimata & muta trium generum: & quæ fructus quærendi gratia parata.
- IX. Colligendi fructus causa parata instrumenta, & primum messis.
- X. Fœnificiæ instrumenta.
- XI. Vindemiæ instrumenta. Torcularis descriptio particularis.
- XII. Oleæ legendæ & premendæ instrumenta.
- XIII. Lacticii instrumenta.
- XIV. Florilegii & fructuum hortensium colligendorum instrumenta.
- XV. Conservandis fructibus destinata instrumenta, Cellæ, Apothecæ, Cisternæ, Horrea, &c.
- XVI. Vasa vinaria majora, Culleus, Cupa, Orca, Seriæ, Dolia.
- XVII. Minora vasa vinaria, Cadus, Amphora, Fidelia, Lagenæ, &c.
- XVIII. Vasa Salgamaria & Salfamentaria.
- XIX. De instrumentis instrumentorum fundi.
- XX. De cibariis & vestimentis familiæ rusticæ.
- XXI. De instrumentis jumentorum, & ornamentis eorundem.

A U S O N I P O P M Æ

D E

INSTRUMENTO FUNDI

L I B E R .

I NSTRUMENTUM fundi est apparatus rerum necessariorum, cum ad culturam agri villæve, tum ad fructuum perceptionem, vel conservationem. Nam quod ornatus, aut usus sui causa paterfamilias habet in fundo, id appellatur instructum: veluti suppellex, bibliotheca, pædagogia, artificia; hæc enim omnia non agri, sed ipsius domini sunt instrumenta, quibus ille lautior in re familiari, & ad vitæ cultum fit instructior. Quæ autem continentur instrumento fundi, partim sunt animalia, ut homines, pecudes, aves: partim inanima, ut ferramenta, vehicula, dolia: sine quibus neque agricultura, neque frugum fructuumque reliquorum collectio, vel conservatio esse ulla potest. Ac homines quidem ad usum rusticum parati, vel liberi, vel servi sunt soluti, aut vincti: & alii præfecti, alii operarii: utrique vero a diversis ministeriis & operis diversa habent nomina, quibus discernuntur.

II. Inter præfectos primus est VILLICUS, agri colendi causa constitutus in villa: cui contubernalis VILICA, quæ rem familiarem & domestica opera

curat. *Villa* autem appellatione intelliguntur omnia ædificia extra urbem, quæ non pecora modo armentaque recipere possunt, sed etiam familiam & fructus fundi. Tres enim partes villæ constituuntur, una *Urbana*, ampla & ornata, quæ *Prætorium* quoque dicitur, & ipsius domini habitatio est: altera *Rustica*, laxa & impolita, quæ habet familiam villaticam, pecora, stabula, præsepia, omne denique instrumentum rusticum: tertia *Fructuaria*, ubi fructus fundi ac redditus reponuntur, ut fœnisechia arida in tabulato, vindemia in cella, in granario messis. PROCURATOR est socius villici, & in omnibus rebus administer; Græco vocabulo dicitur *Epistata*. Cato 57, *Villico*, *Villicæ*, *epistatæ*, *opilioni*. ACTOR in familia rustica acceptorum expensorumque actum administrat, cibaria familiæ distribuit. DISPENSATOR rationes villaticas dispensat, pecuniam fœnerat, locat, mercedes præstat. Plinius Epist. 3, *Sub eodem procuratore, & pantiisdem actoribus habere*. Quintilian. declamat. 345, *Quod per dispensatores fœneratis, quod familiam per procuratores continetis*. ATRIENSIS villæ & suppellectilis rusticæ munditias curat, videtque ut ferramenta deterfa nitidentur, atque rubigine liberentur, ceteraque si refectioem desiderant, fabris concinnanda tradantur. MONITOR est, qui tenet nomina operariorum totius ac familiæ, & unumquemque nominatim sui muneris & operæ admonet: sicut qui in scena adest histrionibus, & gestus verbaque suggerit, dicitur etiam *Monitor* auctore Festo. Columella lib. 1, *Et in turba & sub Moni-*

tore vinitor opus facere debet. ibidem : Ne praeuntis monitoris diligentiam multitudo confunderet. Ulpian. tit. De inst. & instrum. leg. Villici & monitores. CELLARIUS cibum & potionem præbet familiæ, &, rationes cellæ ne turbent, videt. ideo, more veteri, cellam penumque omnem signo herili obsignabat. *Plant. Captiv. Obsignate cellas, referte annulum ad me. Persa : Allium servo obsignant cum sale. Vocabulo Plautino Promus & Condus appellatur. Pseudolo : Promus & Condus fuit, procurator peni. CUSTOS* torcularium servabat, ne quid incuria aut furto deperiret; & erat homo liber: contra qui dolia curabat, servus. in lapide prisco: A TERENTIUS, M. L. CHRYSOGONUS SER. DOLEARIS. FORNACARIUS accendendi fornacis curam gerit, ignemque custodit, ne evagetur: qui ab Jurisconsultis tit. ad legem Aquil. *Fornicarius*, & tit. de instr. & instrum. leg. *Fornicator* appellatur: nimirum propter affinitatem & commutationem literarum A & I, quam multis exemplis ostendi lib. 1 De usu antiquæ locutionis. ERGASTULARIUS erat custos & præfectus ergastuli, in quo vincti & compediti servi concludebantur, cum cessassent ab opere, ne noctu aufugerent. Erat enim *ergastulum* in villa tanquam privatus carcer. Juvenalis, Sat. 14, *Quem mire afficiunt inscripta ergastula carcer Rusticus.* & Sat. 8, *Nempe in Lucanos, aut Tusca ergastula mittar.* Hinc Apulejus lib. 9 *Metamorph. vocat Tullianum: Eos retrorsum abducunt pagani, statimque vindos in Tullianum compingunt.* OSTIARIUS sive JANITOR foribus tutelam gerit, ut ait Plautus, & in-

troitus exitusque observat: ob quod olim in cella sua prope januam catena vinctus cubabat, non ruri modo, sed etiam in urbe. Petronius Satyrico: *Non longe ab ostiarii cella.* Columella lib. 1: *An putem fortunatius a catenato repulsum iri janitore.* Ovidius Fastor 1: *Janitor immixtis, dura religate catena.*

III. Operarii rustici pro modo & natura agrorum diversas operas præstant, vel colendis arvis, vineis & hortis, vel pascendis pecoribus, vel salictis aut saltibus instituendis atque tuendis. In quibus singulis Columella requirit singularem animi ac corporis habitum, ut in aratore proceritatem, in vineatore latitudinem, in bubulco vocis vastitatem pariter & corporis, in pastore sedulitatem ac frugalitatem. Ex horum numero est POLITOR, qui agrum cultura expolit, dummodo id facit fide domini. Non enim tenetur instrumento fundi, (quod idem de aliis omnibus intelligendum) si pecuniariam mercedem, aut certam fructuum partem capit, pro ratione operæ & artis, vel conditione soli: ut olim in agro Casinate & Venafro, loco bono, si politor tantum demessuisset fruges, & ex una cum spicis in corbem corruerentur, accipiebat partem octavam, at si etiam impendisset trituræ & ventilationis laborem, & purgatum frumentum modio divideretur, ferebat partem quintam, auctore Catone, 136. Ulpianus tit. Pro socio: *Cum pecus in commune pascendum, aut agrum politori damus in commune querendis fructibus.* ARATOR terram aratro sulcat & proscindit, JUGARIUS in aratione juga ducit & regit. Columella 1: *Jugario ad*

circumeundum laxa ministeria præbeat. MEDIASTINUS est quasi in medio actu agricolationis, & post aratorem reliquas partes tractat. Habent enim opera rustica commune quoddam vinculum, quo inter se alia aliis statò ordine succedant, ut terra primum variis modis illecta & præparata ad sementim profcinditur aratris: deinde illius gremio mollito & subacto semen inspergitur, quod mox constrata humo altius obcæcatur: tum ubi herbescens ex eo viriditas se ostendit, spinæ noxiæ succrescentes leviter evelluntur rastris, sarculis, runcinis: post fruges jam adultæ desecantur, quæ calore solis afficcatæ bacillis furcillisve in area trituantur & excutiantur: ad extremum grana ventilabro per longum spatium in ventum projiciuntur, atque ita purgantur. Quæ opera qui efficiunt, singuli sua privaque habent nomina, ut SATOR, OCCATOR, SARRITOR, RASTRARIUS, RUNCATOR, MESSOR, TRITURATOR, VENTILATOR, & uno simul omnes vocabulo Mediastini appellantur: sicut in familia urbana *Mediastini* sunt servi medii inter actores & compeditos, id est, inter summos & infimos. Lucilius lib. 17 Sat. *Villicum Aristocratem, mediastinum atque bubulcum.* Columella 1: *Mediastinus qualiscunque status potest esse, dummodo perpetiando labori sit idoneus.* VINITOR colit vineam: cui adjungitur PUTATOR, FRONDATOR: ille vites aut arbores amputat & purgat: hic arbores defrondat, ut e frondibus faciat manipulos ad pastum pecoris per hiemem; vel vitium folia decerpit, quo, uva solis calori exposta commodius maturescat. Utriusque

insigne olim erat falx. Ovidius *Metamorph.* 14: *Falce data frondator erat, vitisque putator.* PASTINATOR terram vinealem fodit & præparat. VINDEMIATOR colligit vindemiam, & Græce *εμψυγνής* dicitur. OLEARIUS loco & ordine socius ac æqualis est Vinitori: quia apud veteres fuit gemina & juncta cura vineæ & oliveti. Huic operam præbet LEGULEJUS, qui oleam caducam & verberando decussam nuda manu legit: STRICTOR digitabulis pressam decerpit ab arbore: FACTOR oleam facit ex primitque, ut *Factus* est, quod uno tempore conficitur; & *Hoflus*, quod ex uno facto reficitur, quasi haustus, ut *Horio* pro haurio veteres dixerunt, & *dehorito* pro dehaurito Cato 67: idem 6, *Hoflus nequam erit*, id est, inutilis & nullæ rei. CAPULATOR oleum expressum *capulis* deplet, & e *cortina* in *labra* aut *dolia* transfundit. *Deplere* enim est haustu minus facere, ut ait Statius *Achilleid.* 1, *Fontes deplevimus haustu.* HORTULANUS & OLITOR curat fructus hortenses, & vendit impositos asino vel caballo, ut olim fieri solebat. Horatius *Epist.* 1: *Olioris aget mercede caballum.* PASTIONI pecoris præest MAGISTER PECORIS, idem PASTOR, qui pecus pascit, regit & curat, ut *Magister camelorum* Victori, *sarcinalium principis jumentorum magister*, Ammiano lib. 15. ARMENTARIUS sive JUMENTARIUS & ARMENTI CUSTOS Ovidio 11 *Metamorph.* cui qui præfectus est, dicitur SUPERJUMENTARIUS. Suetonius in Claudio: *Barbarum & olim superjumentarium.* Sed a pecoris genere, cui præsunt armentarii, habent diversa nomina, ut *Equiso*, *Asinarius*, *Mu-*

lio, *Bubulcus*, *Suhulcus*, *Opilio*, *Caprarius*, *Porculator*, qui observat porcellos lactentes. AVIARIUS est, qui aves villaticas pascit & curat; FARTOR, qui saginat. Horat. 2 Sat. 3, *Cum scurris fartor*. Antiqua inscriptio: AVIUM FARTOR. GALLINARIUS, curator gallinarum, DELIACUS, saginator. Varro de re rust. 1: *Qua gallinarius curator earum ire possit*. ibid. *Ut maxime fecerunt Deliaci*. Cicero Academic. 2: *Accepimus, Deli fuisse complures salvis rebus illis, qui gallinas alere permultas quaestus causa solerent*. Plinius 10: *Gallinas saginare Deliaci capere*. SALICTARIUS est, qui salictum curat, & ex eo materiam salignam parat, vel texendis corbibus, canistris, & cistellis, vel viti pedandæ, jugandæque. Sunt enim *salicum* duo genera: aliæ *viminales*, suppellectili villaticæ texendæ; aliæ *perticales*, vineis jugandis vel soboli plantandæ, vel denique sæpimentis usum præbent. Unde Cato in æstimatione prædiorum tertium locum tribuit salicto, præponitque olivetis, agris frumentariis & pratis. SALTUARIUS vocatur custos saltuum: sive fructuum conservandorum gratia paratus sit, sive finium tutandorum causa, ut ille Tyrrhus Virgilianus, *cui lae custodia, credita campi*. Nam omnino Saltuarii continentur instrumento, si fundus saltus pastionesque habeat: sicut etiam accedunt instrumento, si villa cultior est, SCOPARII, & si viridaria habeat, TOPIARII, qui hedera deambulationes gestationesve conveſtiunt, & formas varias ex plantis, arboribus, fruticibus compositis & plicatis reddunt: si in agro venationes sunt, VENATORES; si ab aucupio

reditus percipiatur, AUCUPES; si ex melle, MELLARII, qui sunt curatores apium & mellis, ut ait Varro 2. Denique est in instrumento fundi FOSSOR, qui, compeditus erat, & minimæ dignationis. Unde pro inerti & stupido dixit Persius 5: *ne cum sis cetera fossor*. Juvenalis 2: *Squallidus in magna fastidit compede fossor*. MESSOR, FŒNISEX, vel Fœnisteca: illius insigne, more veteri, erat corbis, hujus corona e fœno. Cicero pro Sestio: *Messoria se corbe contextit*. Ovidius Metamorph. 13: *O quoties habitu duri messoris aristas Corbe tulit, verique fuit messoris imago*. Idem 14: *Tempora saepe gerens fœno religata recenti, Defectum poterat gramen versare videri*. Propertius 4: *Arma tuli quondam, & memini, laudabar in illis, Corbis at imposito pondere messor eram*. Ibidem: *Da falcem, & torto frontem mihi compprime fœno, Jurabis nostra gramina scdâ manu*. GERMINISECA, qui in hortis & vineis germina falculis præcidit. Varro L. L. 4: *Falculas has phancillas germinisecæ vocant*. Sed Pistor, Molitor, Coquus, Faber, Tonsor, Fullo, Textor, & alii opifices, si qui in fundo sunt, continentur instrumento, non ut fundi instrumenta, sed instrumenti, nempe familiaræ rusticæ, cujus causa parata sunt, ut infra dicemus.

IV. Sequuntur reliqua duo genera instrumenti animalis, *Pecudes & Volucres*, quæ fundi culturæ inserviunt. Non enim, si quæ habentur, ut dominum lautiorem reddant, iustrumento fundi annumerari debent: sed hæ modo, sine quibus recte exerceri nequit possessio. Itaque si dominus paravit greges ve-

nalium, ut ex iis fructus caperet, hi non sunt in instrumento, nihilo magis, quam si induxit plures in fundum textores, fabros, aut alios artifices rei quærendæ. *Pecudes* autem promiscue appellantur omnia animalia, quæ parent hominis imperio, & pabulo pascuntur: & sunt aliæ majores, ut bos, asinus, mulus, equus, aliæ minores, ut ovis, capra, sus: quæ familiæ victum, vestitum ministrant. Majores pecudes communi nomine dicuntur ARMENTA, ab arando, vel ab armis, id est, scapulis majoribus, ut Servius putat; & JUMENTA, a jungendo, sive a juvando, quod necessarium rusticum laborem vel subvestando, vel arando juvent: etsi jurisconsulti hæc distinguant subtili quadam differentia, quam tamen alii auctores non observant, ut notavi lib. 1 de differentiis verborum. Ex his veteres præcipuum usum & honorem tribuerunt bovi, socio laboris rustici, & tanquam colono; ob quod Hesiodus ex viro & uxore aut bove domum constare dixit. Cognominatur autem BOS JUGATORIUS, qui iugo submittitur, contra INJUGIS, qui sub iugo non fuit, ut Festus tradit. ALTILIS, ad publica sacrificia saginatus, apud Varronem lib. 2, ut gallina altilis, apud Martialem 13. STERILIS, qui est exsecutus. Tibullus 3: *Dum subigunt steriles arva secunda boves.* LACTARIA, bos femina, vacca, quæ lac præbet. FORDA & HORDA, vacca, quæ prægnans est; unde *Fordicalia*, seu *Hordicalia* festa dicta, quod tum hordæ boves immolarentur. Ovidius Fastor. 6: *Forda ferens bos est, secundaque dicta ferendo.* Hinc etiam fœtus nomen habere putant. PARTA, vacca fœta, ἡ τοκάς; contra

EXPARTA, quæ parere desit, effœta. Glossæ: *Expar-
ta, partu vacua*. Varro de re rust. 2: *Ætate potius ad
fructus ferendos integra, quam expartæ*. Columella 7:
*Exparta nutrici consociata minus laboret in educatione
fœtus sui*. Item a diversâ cornuum forma bos LÆVUS,
cujus cornua terram spectant; LICINUS, cuius cor-
nua sursum versus reflexa sunt; CAMURUS, qui
conversa introrsus cornua habet; contra PATULUS,
cui cornua diversâ sunt & late patent: ob quod
plaustris & aratris aptus est, Græcis dicitur *πάταλος*
& *πατάλις*: qua forma Plautus Truculento, *Ut ego
me ruri hamaxari mavelim patalem bovem*. Equus va-
riis rebus & usibus destinatur, ut vecturæ, agricul-
turæ & admissuræ. Hinc VECTARIUS, qui vehit, vel
aptus est ad vehendum. Varro lib. 2: *Qui vectarios
facere vult*. JUGALIS, qui curru junctus intra jugum
sive temonem decurrit, Græcis *ζυγίος* dictus, ἢ ἐντὶ
τῷ ζυγῷ ἵππος: contra FUNALIS, qui extra jugum de-
currit, sive ante, sive ad latera adjunctus sit: inde
appellatus, quod fune, sive loro aut catena exterius
vagatur, ut in quadriga duo jugales, duo funales,
dexter & sinisterior. Græcis vocatur *παράγιος*, vel
σειράγιος. Sophocles Electra: *δέξιόν τ' ἀντὶς Σειράγιον ἵπ-
πον εἶργε τὸν προκείμενον*, dextro funario laxans habe-
nas attrahebat in firmum. Suetonius Tiberio: *siniste-
riore funali equo*. Statius Thebaidos 6: *funalemque
Thoam*. Aufonius Epicedio Phosphori: *Pegasus hinc
dexter currai tibi, lavus Arion Funis eat, quantum det
tibi Castor equum*. ADMISSARIUS, qui admittitur ad
coitum, quasi maritus equarum, quod periphrasi
poetica decepter expressit Virgilius Georgicor. 3:

Quem legere ducem, & pecoris dixere magistrum. SAGMARIUS, idem qui *Clitellarius & Dossuarius & Sarcinalis* apud Lampridium in vita Heliogabali. Nomen habet a *sagmas*, quod stratum significat, quo farcinæ aptantur. Isidorus *sagma*, quod corrupte vulgo *Selma* dicitur, stratum sagorum vocatur. Unde Cabballus Sagmarius. ASINUS alius est PLOSTRARIUS, qui plaustra trahit, alius DOSSUARIUS, ut nominat Varro lib. 2, qui onus dorso fert, alius CLITELLARIUS, qui & ORNATUS dicitur Catoni, ab impositis *clitellis*, id est, sellis dossuariis. Apulejus Metamorph. 10 de se asino: *Sarcinis propriis onustum, & prorsus exornatum armatumque producant in urbem.* Alius MOLARIUS, qui molas frumentarias versat, Cato 10 & 11, idem dicitur ab Africano tit. de legatis 3, & Ulpiano tit. de instr. & instrum. leg. MACHINARIUS eo, quod catillum sive machinam infixam molæ frumentariæ trahit & volvit. Nam asini solebant agitare *molas versatiles*, quas Cato vocat *asinarias*, sicut servi *trusatiles & pistrinarias*: ex quo Catullus ait, *Et non pistrino traditur atque asino*, id est, datur ad molas trusatiles & versatiles. Quamquam nonnulli asinum machinarium in libris Jurisconsultorum accipiunt eum, qui tympanum rotamve, qua aqua de flumine aut puteo tollitur, versat: quibus non consentio.

V. Post majores pecudes ovilli generis prima ratio est, si utilitatis magnitudo spectetur. Nam simul & corporibus nostris vestitum præbet, & casei lactisque abundantiam, & carnis lautissimæ dapes subministrat. Quod Virgilius scite expressit: *inque*

tuendos Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar, Mollia quæ nobis vestras velamina lanas Præbetis, vitæque magis, quam morte iuvatis. Oves autem varie cognominantur: AGNÆ, quæ nondum dentes ediderunt: BIDENTES, quasi *Biennes*, interposita D litera, id est, duorum annorum, ut tradit Gellius; aut a dentibus duobus eminentioribus, quibus ad sacrificia censebantur aptæ: etiam si illos non sola ovis bima, sed & alia pecus habet, cum ad bimatum ascendit, teste Hygino. Glossarium: Bidentes *διόδωτα πρόβατα*. AMBIDENTES, quæ superioribus & inferioribus sunt dentibus. ADASIÆ, vetulæ recentes a partu. Isidorus in Glossis: *Adasia ovis major natu*. APICÆ, quæ non amplo corpore sunt, nec multam lanam habent circa collum ac ventrem. nam *ἀπικας* est glaber. MINÆ ventre glabro sunt. Varro 2, & Plautus Truculento, *Perperas minas oves*. DELICULÆ vel ætate vel morbo delinquant & deficiunt, ut *armenta delicula*, Cato 11. REICULÆ ob vitium aliquod rejiciuntur & alienantur, ut minæ, perperæ: INCIENTES sunt vicinæ partui: PUSTULOSÆ corripuntur sacro igne, quem *Pusulam* vocant pastores, eo quod pus contineat & pustulas cuti imprimat. PASCALES passim in nemoribus & montibus pascuntur, eadem HIRTE & SOLOCES, quod lana crassa & squalida, quæ Solox dicitur, contextæ sint. Lucilius: *Pascali pecore ac montano, hirtio atque soloce*. Quibus opponuntur PEL-LITÆ, quæ propter lanæ bonitatem pellibus integuntur, ne lana inquinetur, & in tenerrimis pascuis aluntur, ut sunt Tarentinæ & Articæ. Horat.

Carmin. 2: *Dulce pelliis ovibus Galefi flumen.* PECULIARES vel PECULATORIÆ, quæ servis aut filiis familias sunt in peculio; sicut *Peculiares servi & ancille*, quæ adolescentulos aut puellas sectabantur & curabant, proprio sibi ministerio. Plaut. *Afinaria: Eniam opilio, qui pascit, mater, alienas oves, Aliquam habet peculiarem, qui spem soletur suam.* Captivis: *Parvolum peculiarem parvulo puero dedit.* Persa: *Sophoclidisca hæc peculiaris est ejus, quo ego missus sum.* Præterea agni dicuntur CORDI, ferotini, ut qui post x Kal. Augusti nascuntur, vel qui post tempus gignuntur, ac remanserunt in volvis five membranis involuti, quæ Græci vocant *χρῆστος*, auctore Varrone, sicut *Cordum sænum autumnale*, quod autumno secatur, & *corda frumenta*, quæ ferro maturescunt: *olus cordum* apud Columellam. DEPULSI, qui a materno lacte depelluntur. Virgilius: *depulsos matribus hædos.* SUBRUMI, lactantes. Nam *Rumis* five *Rumia* est mamma. Varro de liberis educandis: *Ruminæ propter rumam, id est, prisco vocabulo mammam: a quo subrumi etiam nunc dicuntur agni.* MUSTEI recens ablectati & in pascua ducti. Cato in oratione *de agna mustea pascenda.* Sus culinæ rusticæ uberrimos apparatus præbet, & ganæ exquisitam materiam, quam Censoriæ leges sæpe coercuerunt, interdixeruntque coenis abdomina, vulvas, & alia gulæ irritamenta. Nam sapidissima omnium pecudum æstimatur vulgo suilla caro, ut ait Plautus in *Milite, Occisam sæpe sapere plus multo suam, cum manducatur.* Hæc ubi peperit, FÆTA dicitur: ubi omnem foetum ad utrumque latus

circum se habet, CONFËTA, qualis ad sacrificium adhibebatur, teste Festo. Quæ semel tantum peperit, PORCETRA: quæ sæpius, SCROFA. Verres castrati mutant nomen, atque dicuntur MAJALES. Porci a mamma depulsi, *Lactentium* nomine omisso, DELICI appellantur. A partu decimo die puri & integerrimi dicebantur SACRI, sive, ut antiqui loquebantur, SACRES, quod tum primum idonei ad sacrificia, quæ Laribus agno & porco fiebant ab iis, qui insani fuerant, aut piaculum aliquod admiserant, aut liberorum prole familiam auxerant, ut ex Plauti Menæchmis & Rudente constat; iidem MYSTICI Tibullo dicti 1, 10: *Hostiaque e plena mystica porcus hara*. NEFRENDÆ, quod nondum fabam fren- dere, hoc est, frangere possunt. Terentius Scaurus de orthographia: *Ne pro non positum est, apud antiquos, ut Nefrendes porci, qui fabam frendere non possunt*. SERARII, qui sero pasti sunt. Cato 151. COLLUVIARIS, qui omnigeno potu nutritur, cibo permixto.

VI. *Canis* etsi pecudum numero non est, ut recte censent jurisconsulti, quoniam pabulo non pascitur, tamen instrumento continetur. Nam & nocturnas vigilias agit, pro tutela domus ac villæ, & custos est pecoris, quod eo comite defenditur, maxime Ovillum & Caprinum: cui inermi generi lupi insidiantur, nisi Canis opponatur defensor. Itaque alius dicitur DOMESTICUS sive VILLATICUS, alius PASTORALIS & PECUARIUS, alius VENATICUS. *Domesticus* intra villam & ædificium excubat, vel libere circumiens, vel catena per diem vinctus,

& nobis solutus. Unde dicitur *catenarius*, qui etiam in urbe domus custos ad januam accubabat. Seneca de ira 3: *Iraſceris ergo cantenario cani? & hic cum multum latravit, obiecto cibo mansueſcit. Pecuarius* pastorem apud gregem comitatur: in quo maxime requiritur fortitudo & acritas, ut lupum aliasve feras repellere, aut raptoreſ perſequi & prædam eripere poſſit. Tales olim laudatiſſimi fuerunt MOLOSSICI, ſive EPIROTICI. Virgilius Georgic. 3: *acremve Moloffum Paſce ſero pingui. & ALBANI* magnitudine ac robore præſtantiſſimi, ut qui parvas feras contemnenſes, leones & elephantos proſternerent. Venaticus indagine vel curſu & labore feras proſequitur. Eſt enim alius *Veſtigator*, qui præcipua ſagacitate feræ latebras & veſtigia ſcrutatur ac prodiſ; de quo Ennius Annal. 10: *Veluti ſi quando vinclis venatica. Venox Aptæ ſilet: ſi forte feram ex nare ſagaci Senſu, voce ſua niſſatque ululatque ibi acute.* Alius *Emiſſarius* ac *Vertagus* ſive *Vertrahus* dictus, ex eo, quod feram trahat ad dominum. Martialis Epigram. 14: *Non ſibi, ſed domino, venatur vertagus acer, Intactum leporem qui tibi dente refert. Gratiuſ: Et piſſam macula vertram delige fulſa.* Ejus generiſ celebrantur ob velocitatem LACONICI, ſive SPARTANI, unde Virgil. Georgic. 3: *velocet Spartæ catulos.* Horatius Epodo: *Nam qualiſ aut Moloffuſ aut fulvuſ Laco Amica viſ paſtoribuſ.* Ammianuſ 29: *Ad obſervandam venatitiã prædam Spartanum canem retinere diſpoſituſ.*

VII. *Aveſ* iſtrumento fundi contineri volunt iuriſconſulti, ſi redituſ & fruſtuſ ex iis percipiã-

tur, ut si intra septa villæ sint cortes, aviaria, & aquatiliū receptacula, quæ venditorum animalium pretio uberrimum quæstum præbent, & mensam pretiosis inemistque dapibus exornant, denique fimo vineas & arva lætificant. Quod si fundus non est ita instructus, ut septa & stabula avium habeat, sed unius generis aves quasdam, puta gallinas vel anates; hæ nihilominus instrumento continentur: quoniam earum cura colono maxime necessaria est, propter quotidianum proventum, & saginam lautissimam, quam suppeditant. Avium vero villaticarum aliæ terra modo sunt contentæ, ut gallinæ, columbæ, pavones, turdi, turtures, phasiani; aliæ etiam aquam requirunt, ut anseres, querquedulæ, anates, cygni. *Gallinæ* sunt trium generum, *Villaticæ*, *rusticæ*, & *pergrinæ*. *Villaticæ* rure nascuntur in villis; quæ, si adhuc effoetæ non sunt & pullos edunt, appellantur *PULLITRÆ*, quibus contrariæ *VETULÆ* aut *Veteranæ*. Varro de re rustic. 2: *Potius vetulis, quam pullitris*. Quæ sunt humiles & curtis pedibus, *PUMILIONES*, sicut *Pumilos* homines brevi & humili corpore, paulum supra terram exstantes, Suetonius Augusto vocat, *Pumiliones* Gellius 19, *Pumilos* Papinius Silvar. 1, *Hic audax subit ordo pumilorum*. *Rusticæ* pullos & ova edunt in silvis, neque sunt mansuetæ, sed ab aucupe capiuntur, & ad cibos delicatos parantur. *Pergrinæ* propter amplitudinem & speciem corporum nobiles ipsæ, patrias quoque suas nobilitarunt, a quibus complura & diversa nomina habuerunt, ut *Africanæ* sive *Numidicæ*, *Chalcidicæ*, *Medicæ*, *Rho-*

dia, *Tanagrica* a Tanagra urbe Atticæ. Ex his *Medicæ* erant similes facie gallinis vulgaribus, corpore majore, pedibus oblongis, quales nos *Longobardicas* vocamus. *Africana* grandes, variæ, gibberæ, rutilam comam & cristam in capite gerebant; quas utraq; cæruleas habebant *Meleagrides*, ut testatur Columella. Itaque falluntur, qui putant, *Meleagrides* vel *Africanas* esse nostras gallinas Indicas & *Turcicas*, ut vulgo appellantur, quas scimus non habere cristas, sed palearia tantum. De reliquis avium generibus videndi rerum rusticarum scriptores.

VIII. Restat alterum genus instrumenti rustici, inanimum & mutum, quo comprehenduntur ea, quæ fructus quærendi, colligendi, conservandi gratia parata sunt. Quærendi, velut frumentum, quod serendi causa sepositum est, & vasa, quæ culturæ serviunt, ut escaria & potoria ad ministerium operariorum in messe & vindemia. QUALA SATORIA, in quibus semina feruntur ad sementim. TRIMODIÆ SATORIÆ, e quibus jaciuntur. URCEI AQUALES sive AQUARII, quibus aqua fertur ad irrigationem arborum & vitium. Quæ genera vasorum intelligit Ulpian. tit. de instr. & instrum. leg. 8, ubi inter instrumenta fructus quærendi refert *vasa, quæ utilia culturæ sunt*. Item ferramenta, pedamenta, pali, ridicæ, falces putatoriæ, crates. Ferramenta sunt necessaria ad culturam arborum, hortorum & vinearum, ut ARATRUM terræ proscindendæ ad sementim; cujus partes *Siiva*, *Buris*, *Culter*, *Vomer*, *Temo*, *Ralla*, quæ est stimulus ferratus, quo vomer

detergetur & terra inhærente liberatur: sic dicta a radendo. Plinius 18, 19, *Purget vomerem subinde flimulus cuspidatus Ralla.* RUNCINA, SARCULUM purgandis hortis, segetibus & vineis. *Runcare* enim & *Averruncare* est ex agro noxias herbas evellere, *Sarrire* leviter purgare sata. IRPEX, compago e pluribus dentibus ferratis, quam jumenta trahunt, ut eruant, quæ in terra serpunt. Cato vocat *Urpicem*, Græci ὄξινον. Hesychius: ὄξιναι ἐργαλεῖον τι γεωργικὸν σιδηροῦς γόμφους ἔχον ἐλκόμενον ὑπὸ βοῶν. RASTRUM, lignum itidem dentatum confringendis glæbis, & terræ in aratione exæquandæ, a quo ὑποκοριστικῶς RASTELLUM, quo stipulæ raduntur, & fœnificii cumulo adduntur. RUTRUM, lignum in ima parte patens & cavum, quo terra arenave corruitur in cumulum, aut calx vel lutum subigitur, aut fruges conjiciuntur in modium: Græci vocant κάρπιον. Ejus diminutivum *Rutellum* usurpat Lucilius Satyra 9: *Frumentarius est, modium hic secum atque rutellum Unum affert*: ubi nonnulli perperam censent esse instrumentum hostorium ad æquandam mensuram, quod Græce ῥόχαιον. RUTABRI noxia eruunt e terra, ut auctor est Varro L. L. 4. CAPREOLUS, ferramentum bicornè ad terram comminuendam, in plantatione herbarum hortensium. LIGO, BIDENS, instrumenta ferrea fossoria. MARRA itidem ferrea, excindendis herbis inutilibus comparata, ut sarculum, runcina. Juvenalis: *ne marra & sarcula desint.* Columella 10: *Contundat marra, vel fracti dente ligonis.* Plinius 23: Verno feri debet, liberarique ceteris herbis, ad trimatum marris a solo radi. PALÆ ferreæ, planæ,

quibus terra foditur, & fossa vel egeritur, vel aggeritur, ut BIPALIUM pala duplo latius; unde ei nomen. Plaut. *Poenulo*, *Palas vendundas* sibi ait. Columella 10: *Tum mihi ferrato versetur robore pala Talis humus*. PASTINUM, vineaticum instrumentum bifurcum, quo semina in scrobes demissa panguntur. PEDAMENTA, PALÆ, RIDICÆ sunt sustentacula vitium, quæ Plinius optima commemorat e salice, robore, olea, arundine, junipero, cupressu, sambuco, castanea. CRATES & SIRPEÆ sunt vehicula e viminibus contexta, quibus stercores evehitur. Unde *Crates & Sirpea stercoraria* apud Catonem. Varro L. L. 4: *Sirpea, quæ virgis sirpatur, id est, colligando implicatur, in quo stercores aliudve quid evehitur*. Virgil. Georg. 1: *Vimineasque trahit crates*, quod Servius male exponit, ad agrorum scilicet exæquationem, quam rustici *Irpice*m vocant. Nam poeta intelligit agrorum stercorationem, ad quam adhibentur Crates, multum diversæ ab Irpice, de quo ante dixi. *Falcis putatoria* multiplex usus est, & species diversa, ut ARBORARIA, SILVATICA, VINEATICA sive VINTORIA, putandis arboribus, silvis, vineis. LUMARIA refecandis lumis, id est, herbis spinosis in agris. RUSTARIA rubis sentibusque, qui per agros serpunt. Nam *rustus* est rubus, auctore Festo. SIRPICULA amputandis ligamentis, quibus sirpantur & alligantur fascies, incisi fustes. STRAMENTARIÆ defecandis stramentis exstantibus in segete post messem.

IX. Colligendi fructus causa parata instrumenta sunt varii generis: nonnulla serviunt messi, quæ-

dam foenifeciæ, alia vindemiæ, oleitati, lactificio, florilegio. Messis instrumentis seges matura demetitur, deinde exsiccata in horreis conditur, tum excutitur atque purgatur. Cui rei parantur FALCES MESSORIÆ sive ADOREÆ, id est, frumentariæ, Trahæ, Tribula, Vanni, Furcillæ, Corbes. Falcium variorum formæ, pro locorum regionumque varietate, reperiuntur. LUNATÆ, quibus fruges robustioris culmi, ut triticum & filiginem demetunt, dextra secantes stipulam secundum terram, sinistra autem unco prælongo convolventes & in fasces cogentes refecata. *Sicilas* hodieque vocant, [Germ. *Sicheln*] a prisco verbo sicilire, id est, secare; unde Sicilimentum pro fœno secto apud Catonem. Glossæ: *Sicila* σιμίλα χορτοτόμος. VERRICULATÆ sunt majusculæ longo manubrio, perinde ut falces foenariæ. His in modum verriculi affixis ligneis quasi cratibus utraque manu segetem præcidunt, strathamque longo ordine in fasces alligandam relinquunt. ROSTRATÆ, DENTICULATÆ nominantur ex eo, quod rostrum, dentes habent: sicut TRIBULATÆ, quæ tribulum, quibus solebant filicem abscindere, ut tradit Palladius. TRAHA, TRIBULUM, FLAGELLA, FURCILLÆ usurpantur ad excutienda e spicis in aream grana, etsi forma & usu multum distent. Nam *Traha* est asserum compago dentata cum orbiculis, quæ bubus per aream trahitur ad frumenta excutienda. *Tribulum* sive *Tribula* est tabula ferro vel lapide asperata, quam trahunt jumenta juncta, infidente auriga, vel grandi pondere addito. *Triblas* vocat Cato 135, *Plostrum Panicum* Varro. Virgil.

Georg. 1 : *Tribulaque irahaque & iniquo pondere rastro. Flagella sunt bacilli loreis vinculis penduli e fuste, quem trituratores manibus tenentes, tundentesque spicas flagellis excutiunt grana. Furcilla sunt ferreae dentatae, quibus frumenta moventur, & ubi fuerint excussa stramenta, extra aream ejiciuntur. Unde furca sive furcilla expellere proverbii specie dicitur, pro eo, quod est vi ejicere. Cicero ad Atticum 16 : *sed quoniam furcilla extrudimur.* Catullus : *Musa furcillis precipitem ejiciunt.* Horatius : *Naturam expellas furca, tamen usque recurrit.* MERGÆ sunt furcæ ferreae, quibus spica legitur, vel acervi fiunt : *dicta a mergis volucris. Ut enim illi se in aqua mergunt, dum pisces persequuntur; sic messores eas in fruges mergunt, ut elevare possint manipulos,* auctore Festo. Plaut. Pœnulo : *Palas vendundas sibi, mergas datas.* PECTEN ligneus manubrio affixus, quo paulo longius a terra interposito existans spica profcinditur, quemadmodum fit in capilli tonsura per pectinem. Colum. 2, 21 : *Multi mergis, alii pectinibus spicam ipsam legunt, idque in rara segete facillimum, in densa difficillimum est.* Plin. 18, 30 : *Panicum & milium singillatim pectine manuali legunt Gallie.* VANNUS, VALLUM, VENTILABRUM, sunt instrumenta viminea lata, forma plana : quorum motu vel jactu ad ventum, frumentum excussum purgatur, ut, quod levissimum sit in eo, atque appellatur ACUS vel PALEA, evolet; ac quod est ponderosum, purum remaneat. CORBES sunt sportæ vimineæ aut sparteæ, quibus frumenta feruntur & dimetiuntur : sicut veteres etiam vina metiebantur*

per corbes, quas picatas fuisse verisimile est. Ovid. *habitu duri messoris aristas, Corbe tulit.* Cato 137: *Parte octava corbi dividat.* Ulpian. tit. de peric. & comm. rei vend. l. 1, *de mensura vini dolearis: faciendum quod veteres putaverunt, per corbem venditorem mensuram facere & effundere.*

X. Foenificiæ instrumenta sunt FALCES FŒNARIÆ, RASTELLI LIGNEI: illis fœnum maturum secant; his exsiccatum & arefactum contrahunt in acervos, deinde in metas exstruunt, stipulasque de pratis, quas fœnifeces præterierunt, eradunt. FURCÆ ferreæ dentatæ, quibus fœnum demessum versant, & exsiccatum componunt; pabulumque pecoribus ministrant; Cato 10 vocat *ferreas*, tacito furcæ nomine.

XI. Vindemiæ parantur FALCULÆ & UNGUES FERREI, quibus uvæ maturæ desecantur, ne vindemiatoris manu distringantur & lædantur. CORBES & CORBULÆ, quæ ab oppido Ameria dicuntur Amerinæ, ut Amerina retinacula, Virgil. Georg. 1. FISCI, FISCINÆ; corbulæ breves, in quibus uvæ desectæ reponuntur & deferuntur, unde Nævius poeta proverbialiter dixit, *In pectus tuum, tanquam uvam vindemiator in fiscinam.* Et si in corbibus etiam spicæ, grana, in fiscinis paleæ, semina, frondes, & id genus reliqua portantur: ex quo Plinius *fiscinas frondarias* nominat. Eidem rei sunt DECEMMODIA, TRIMODIA, sic dicta a mensura decem, trium modiorum. ALVEUS, LINTER, NAVIA, a navis similitudine appellantur vasa concava uno e ligno exsculpta; in quibus portantur & servantur collectæ uvæ,

donec perveniant ad torcularium. Tibullus 1: *Hæc mihi servabit plenis in linteis uvas*. Servius in illud Virgil. Georg. 1: *cavat arbore linteis*: *Alii*, inquit, *linteis*, in quibus uvæ portantur, accipiunt. Festus: *navia est ex uno ligno exsculpta, ut navis, quo utuntur alveo in vindemia*. QUALI vindemiatorii exceptoriique sunt corbes vimineæ, in quibus uvæ feruntur, ut in canistro, apud Ulpian. tit. de instr. & instrum. leg. l. 8, quamvis etiam QUALI & COLA sunt vasa viminea, vel juncea aut sparteæ, per quæ liquatur & defluit calcatis uvis. Cato 11: *Cola vitilia III, cola, qui florem demant*, id est, primum liquorem & optimum, qui flos vini est. Virgil. Georg. 2: *tu spisso vimine quallos Cola que prelorum fumosis deripe rectis*. Præterea colum nivarium vas erat ex lapide spongioso factum, quo aquam ex nivibus colare solebant delicatuli, ut æstivo tempore frigidius biberent. Martialis: *Attenuare nives norunt & linteæ nostra, Frigidior celo non salit unda tuo*. His annumerandus SACCUS VINARIUS, quo per colaturam vina franguntur & castigantur, reddunturque mitiora, defæcata & liquida, vel etiam odoratiora & magis grata, injectis in sacco aromatibus: quæ ratione comparatur vinum Hippocraticum vulgo dictum; Martial. *ut liquidum potet Alauda merum Turbida sollicitio transfundere Cæcuba sacco*. CRATES, texta viminea, in quibus planis super terram uvæ & fici strætæ siccantur, vel erectis & acclinatis in testudinis morem, a rore, pluvia & frigore defenduntur: cui usui sunt crates ficariæ Catonis 49. SPORTE FÆCARIÆ prelo suppositæ fæcem exci-

piunt, unde vinum fœcatum exprimitur, ut Cato docet 154. URCEI MUSTARII, quibus mustum progeritur in labra, hodieque mustum bibitur. URNÆ SPARTEÆ & AMPHORÆ SPARTEÆ ad vinum diffundendum in dolia, quæ picatæ non tam facile, quam fictiles, franguntur. CORTINÆ sunt vasa ænea patula, defruto sapæque coquendæ accommodata, & *Cortinale*, locus ubi fit: licet *Cortine* quoque sint vasa tinctorum & infectorum, in quibus coquunt pannorum pigmenta. TORCULARIUM & TORCULAR machina est uvis premendis ac torquendis apta: etsi quandoque significat locum vel ædificium, ubi vindemia perficitur. Hujus descriptio exstat apud Catonem, quæ varii generis instrumenta habet, *tractoria*, *funaria*, *pressoria*, de quibus singulatim dicemus. PRELUM est trabs, qua uva calcata premitur: quod Cato de carpino atrapotissimum faciendum præcipit ob duritiem ejus arboris, ex qua boum juga olim fabricabantur, Vitruvio teste, & manubria rusticis fiebant, ut tradit Plin. 19, 6. LINGULA est novissima pars preli, quæ inter duas arbores rectas inseritur in modum linguæ. FIBULÆ sunt clavi lignei, qui per tabulas tignave trajiciuntur, ut ea constringant: & CONFIBULÆ sunt tanquam duplices fibulæ, quæ, si quando partes dishiascent, ad constringendum utrinque adhibentur. ARMILLÆ sunt annuli ferrei cavati, in quibus vertibula versantur. SUBSCUDES sunt tabellæ ligneæ, quibus immixtis asseres aut tigna compiguntur: sic dictæ a succudendo, quod locus, cui inferuntur, cudendo scalpris excavatur,

& ipsæ ictu mallei immittuntur. Pacuvius apud Festum: *nec ulla subsclus cohibet compagem alvei*. PEDICINUS est pes tenuis edolatusque, quo arbor inseritur cardini aut suæ basi. SUCULA a suis similitudine vocatur machina tractoria, inter *chelonia* versatilis, circum quam *ductarius funis* obvolvitur: cuius ope trajectis per foramina vestibus, prelum tenditur vel subducitur, & trabes attolluntur, vasa vinaria ex apothecis educuntur. PORCULUS est paxillus vel uncus in medio fuculæ fixus, ut teneat funem, qui fuculam circumplexus simul versatur. MELIPONTI sunt funes longissimi & crassissimi, sic dicti, quod melius premant. Nam *pontare* pro depingere etiam hodie mechanici usurpant. CAPISTRUM est retinaculum, quo prelum subductum tanquam freno retinetur, ne subsidat decidatque. TROCHLEA est machina tractoria cum rotulis vel orbiculis æreis aut ligneis, qui per ariculum versantur, trajectis ductariis funibus, quibus relevatur prelum. Nomen habet a *τροχλῆς*, id est, rotula, sitque ad similitudinem Græcæ literæ *θ*, auctore Isidoro. FORUM est pars torcularis, in quam uva deferitur, ut prelo subjiciatur. Varro appellat forum vinarium. PATTBULA sunt fustes validiores, quorum usus in torculari ad aliquid moliendum, muniendum, ferendumve. Titinius Fullonibus: *Si quisquam hodie præter hanc Posticum nostrum pepulerit patibulo hoc, Ei caput defringam*. Ubi Nonius minus recte: *patibulum est sera, qua ostia occluduntur, quod hac remota valva pateant*. Non enim a patendo, sed a patiando, dictum patibulum. VECTES sunt pali robusti, qui-

bus per foramina trajectis, machina tractoria &acula circumagitur, ab operariis, aut prelum torque-tur. Eos Cato in premendo fortiter prelo adhibet longos triplici ordine, pro numero scilicet eorum, qui premunt: in torquendo leviter & remisse bre-ves, quos vocat *remissarios*.

XII. Oleæ legendæ & premendæ serviunt DIGI-TABULA, tegumenta digitorum, quibus pressam oleam strictiores ex arbore decerpunt: sic dicta, ut acetabula, ignitabula. CORBULÆ DECEMMODIÆ, TRIMODIÆ, quibus districta bacca fuscipitur. FISCI & FISCELLÆ sunt quali, in quibus olivæ inclusæ prelo supponuntur, ne fraces & sordes in lacum cum olea defluant: quem usum monstrat Colum. 12, & Ulpian. tit. Locati l. 19, cum ait, *Fiscos autem, quibus ad premendum oleam utimur, colonum sibi parare debere*. CORTINÆ, vasa plumbea, in quæ oleum expressum fluit, & inde in labra funditur, ut fraces & amurca liquentur. CAPULÆ, vasa an-fata, quasi Capides minores, quibus oleum deple-tur, & in fistilia vasa diffunditur: cui rei quoque serviunt CONCHÆ, ferreæ & rotundæ, ut testatur Plin. 23, ut & Colum. 12, 50. INFUDIBULA, per quæ oleum aut vinum infunditur in vasa angustioris, ut urceos, amphoras: sicut Vitruvio *infudi-bulum* est, per quod in molam frumentum decurrit ac transmittitur. SPONGIÆ majores & minores, quibus fiscinæ aut dolia effinguntur & purgantur: URCEI, quibus oleum progeritur in lacum aut cor-tinam: UNCI ferrei, de quibus urcei urnæve suspen-duntur, vel quibus gestantur. LABRUM, clearium

vasculum rotundum, in quod oleum transfertur e cortina aut lacu: ut *labrum lupinarium*, in quo lupinus aqua maceratur: *labrum eluacrum*, in quo aliquid eluitur & lavatur: *labrum culleare*, quod capiebat mensuram cullei, & vino admetiundo parabatur, ea forma, qua Cato præseribit 55. *Labelum poltulum* est labrum parvulum. GEMELLAR *strudile* est, quasi duplex labrum olearium: cui nomen dedit gemina structura. MOLA, CANALIS, SOLEA, TUDICULA, referuntur a Columella inter instrumenta olearia prefforia; sed minora, quam TRAPETUM, quod Varro 1 ait esse *molam oleariam e duro & aspero lapide*; Colum. 12 a mola separat, & pro trabe accipit, qua oleum exprimitur: Cato totam constructionem & fabricam intelligit, in quo ORBIS est ipsa olearia mola, quæ in trapeto vertitur, & oleam terit. MOLILE, scapus vel manubrium, quo mola impellitur & circumagitur. MILLIARIUM, vas angustum & longum milii forma; quod sub trapeto ponitur ad excipiendum liquorem: etiamsi alios quoque usus præstat, in culina, in balneo, ad aquam calefaciendam; quod ad Catonem notavi. TYMPANUM est machina tractoria versatilisque, quæ prelum tendit, deprimit aut sustollit: sicut *tympana* appellata mechanicis axes, quorum capita habent foramina, quibus inditis vectibus, iisque funibus advolutis pondera vel protrahuntur, vel sustolluntur, ut est apud Vitruvium, Oribasium, & alios. Ulpian. tit. Locat. 69: *quod si regulis olea premitur, & prelum, & fuculam, & regulas, & tympanum, & trochleas, quibus relevatur pre-*

lum, dominum præstare oportere. Ubi REGULÆ sunt tabellæ ligneæ oblongæ, quibus, ut in fiscis, imposita bacca prelo subjicitur & exprimitur. Colum. 12: Suspensa mola oleam frangito, eamque vel in regulas, vel in novos fiscos adjicito. Ibid. Aut regulis, si consuetudo erit regionis, aut certe novis fiscinis fampspæ exprimi. Plin. 15: exilibus regulis pede incluso.

XIII. Lacticinii instrumenta sunt MULCTRA five MULCTRUM, vas, in quod lac mulgetur, five sit urna ahenea five lignea. *Mulctralia* dixit Virgilius Georg. 3: *implebunt mulctralia vacca. Mulgaria* Valgius poeta: *Sed nos ante casam tepidi mulgaria lactis Et sinum vini cessamus ponere Baccho.* CYMBIUM est vas & poculum a cymbæ figura dictum, in quo lac servare, & Dis manibus libare solebant: etsi Varro *cymbia* refert inter vasa vinaria; Plin. 37, 8 inter pocula. Virg. *Æneid. 3: Inferimus tepido spumantia cymbia lacte.* Statius Thebaid. 6: *Capti gratissima cymbia lactis.* SINUS & SINUM, vas rotundum capace alveo, in quo lac retinetur & deportatur, atque olim etiam offerabatur Diis minoribus rusticis, ut Priapo, Rumia; ex qua consuetudine dixit Virg. *Eclog. 7: Sinum lactis, & hæc te liba, Priape, quotannis Exspectare sat est.* Quamvis *sinum* etiam vas vinarium est, de quo Varro lib. 1, de vita pop. Rom. *ubi erat vinum in mensa positum, aut galeola aut finum.* Ibid. *Item erant mala vinaria, fini, cymbia, culigna, patera, gutti.* FISCELLA, CALATHUS, FORMA, caseo faciendo adhibentur, suntque vasa viminea vel juncea, in quæ lac coagulatum trans-

fertur, ut serum percoletur, & caseus formetur: quod nunc fere faciunt in formis ligneis perforatis. Glossarium: *fiscella, forma, ubi caseus exprimitur*. Tibullus: *Tum fiscella levi detexta vimine junci* *Raraque per nexus est via facta sero*: quem postremum versum Ovid. Fast. 4, ita æmulatur: *Dentque viam liquido vimina rara sero*. Colum. 7: *liquor in fiscellas, aut in calathos vel formas transferendus est*.

XIV. Florilegio & fructibus hortensibus colligendis parantur instrumenta viminea, *Corbes & Sportæ, Stora* e funibus aut junco, *Tegetes canneæ*, vel cannabinæ, quibus subjectis, ficus, uvæ, poma soli exponuntur & siccantur. Item SIRPICULI, canistra sirpea, vel quod e sirpo junci genere contextuntur, vel a sirpando, id est, ligando appellati: quamvis apud Plautum Captivis etiam sunt *sirpiculi piscarii*, scilicet nassulæ sive sportulæ sirpeæ piscatorum; & apud Varronem in vinea *sirpiculi jugorum*. Colum. de cultu hortarum: *cavo jam vimine textum scirpiculum ferrugineis cumulate hyacinthis*. Lucilius Satyr. 15: *Tintinnabulum abest hinc, Scirpiculique olerorum*, etsi Scaliger ibi legit *scirpiculaque*, & putat esse duo genera vehiculorum *Tintinnabulum & Sirpiculam*, diminutivum a sirpea. Ego arbitror, Lucilium loqui de venditione olerum, quæ, ut ex Horatio & Apulejo constat, olitores vendebant imposita caballis vel asinis, ad quorum colla forte erant suspensa tintinnabula, quæ etiam hodie jumentis & minoribus pecudibus aptari solent: vel tintinnabulum ad venditionem

olerum significatdam adhibebatur; sicut apud Græcos in venditione piscium fieri solebat, ut testatur Strabo 14, & Plutarch. Symposiac. 4, 4. Plautus in Pseudolo, cum ait, *lanies inde accensam duos cum tintinnabulis*. Intelligit compedes vel catenas, quæ ubi moventur, sonant & tinniunt, ut dixit Afran. *Janitoris impedimenta tintinnire audio*.

XV. Conservandis fructibus deserviunt Cellæ; Apothecæ, Cisternæ, horrea, granaria, vasa, ollæ. CELLÆ & APOTHECÆ sunt diverforum generum, vinariæ, oleariæ, penuariæ, torculariæ, defrutariæ: CISTERNÆ ad vini custodiam effodiuntur & construuntur; quod si cui mirum videatur, is sciat, etiam LACUS VINARIOS in terra depressos vina e torculari excipere, & per canales structos, vel tubos fistiles in dolia defundere, ut tradit Colum. 1, Ulpian. tit. de furtis l. 21: *si cisterna vini sit, quid dices? aut aquæ cisterna*. HORREA sunt frumentaria, vinaria, penuaria; quorum mentio est in libris jurisconsultorum tit. de acquir. rer. domin. de instr. & instrum. leg. de penu leg. Horatius: *Parcis deripere horreo, Cessantem Bibuli consulis amphoram?* ubi interpret horrea, in quibus vina vetera reposita erant, appellat veterana, ut Seneca veteraria epist. 112, *adspice veteraria nostra, & plena multorum seculorum vindemiis horrea*. GRANARIA reponendis frugum granis erant destinata, & ex tabulis fiebant, stipitibus vel in terra defixis, vel supra terram collocatis. Horum usum in nonnullis provinciis præstabant SIRI, sub terra in modum speluncarum & puteorum effossi, ad recipiendas & conservandas fruges: de

quibus Varro & Colum. 1, Plin. 38. Curtius 6: *Siros vocant barbari circa Caucasum, quos ita sollerter abscondunt, ut, nisi qui defoderint, invenire non possint; in iis conditæ fruges erant.* RISCUS est genus vasis contexti e junco, capaci alvo, utraque parte acuminatum, in quo rustici fruges, vel far molitum hodieque asservant: quém ejus usum an veteres habuerint, nescio; nomen quidem Græci & Latini usurpant; sed pro cista vel arca vestiaria. Terent. Eunuch. *Abi, cistellam domo effer cum monumentis, ubi sita est? in risco:* quo loco Donatus nomen id esse Phrygium notat, eoque significari cistam pelle contectam. Ulpian. tit. de auro argent. leg. l. 25: *Velui labasir, riscus;* utrumquë vocabulum peregrinum, alterum Phrygium, ut dixi, alterum Græcum, λαβαστης apud Hesychium. Pollux 10, 31: *ῥίσκος οἷς ἀποτίθενται αἱ ἐσθῆτες ῥίσκον παρὰ τοῖς νεοτίμοις λεγεται.* Glossarium: Riscus *κισσὸς μεγάλη.*

XVI. Vasa vinaria majora & capaciora sunt: CULLEUS sive CULLEUM, quod viginti amphoras capit, urnas quadraginta: *qua nulla est major mensura liquoris,* ait Fannius: eoque vinum vendere & admetiri solebant per labrum culleare, ita ut in vini culleos singulos quadraginta urnas, & austarii loco unam præterea adderent. CUPÆ lignæ sunt, latæ & vastæ, in quibus vinum novum & recens expressum servatur. Cic. in Pison. *panis & vinum a propola & de cupa.* Augustin. Confession. 8, 9: *Jubere-tur a parentibus de cupa vinum depromere.* ORCA est genus vinarii vasis magni & teretis, a quo *Urceos & Urceolos* dictos putat Horatii interpres. Varro 1:

quæ in Hispania fervore musti ruptæ. SERIÆ, DOLIA, interdum erant decem amphorarum capacia, aliquando minora. Hæc oblinebantur & oppicabantur cortice, pice & resina, ne vinum fugeret, unde *oblinire dolia* est obturare, & contra *relinire* est resignare & aperire. Terent. Heautont. *relevis dolia omnia, omnes serias.* Quamquam in doliis & seriis etiam frumenta condebantur, ut testatur Cato 11; & Ulpian. tit. de verb. signif. l. 206, & hoc amplius, dolia erant *olearia, amurcaria, deacinata*, quæ acinis liberata sunt, ubi mustum deferbuit. Cato 26.

XVII. Minora vasa vinaria sunt CADUS sive metretes, qui continet urnas duas, vel, ut nonnulli censent, tres cum dimidia. AMPHORA, FIDELIA, LAGENA, CULIGNA, FESTA, vasa fictilia vel vitrea, in quæ vinum e dolio vel cupa defundebatur, ac vetustas ac nobilitas vino diffuso quærebatur, obsignatis vasis, & in tabella appposito nomine vini, & numero consularis anni, ut apud Petron. amphoræ vitreæ gypsatæ affixis pittaciis cum hoc titulo: FALERNUM OPIMIANUM ANNORUM CENTUM. Proculus tit. de trit. vino & oleo leg. *Amphoras & cados, in quibus vina diffusa servantur, legatos esse.* Horat. Carmin. 3: *Corticem adstrictum pice dimovebis Amphoræ fumum bibere instituta.* Idem epist. 1, 5: *Vina bibes iterum Tauro diffusa.* Juvenalis 5: *Ipsæ capillato diffusum consule potas.* Hinc *vinum Doliare*, quod in doliis est, dixit Ulpian. tit. de peric. & comm. rei vend. *Amphorarium*, quod in amphoras diffusum est, idem tit. de trit. vino. Est autem *amphora* e Græco ἀμφορα, continetque, quemadmo-

dum Columella scribit, duas urnas, five sextarios quadraginta, ut vero Metianus & Festus, octo & quadraginta sextarios. Latini vocant *Quadrantal*, quasi vas pedis quadrati five magni, quo utitur Plaut. Curcul. *modica est, capit quadrantal*. FIDELIA fictilis aut vitrea ad vina & conditanea servanda, apta; quæ capiebat congium, & antiquo ritu cum vino offerebatur Diis, ut Fidei a Plautino servo Aulularia: *mulsi congialem plenam faciam tibi fideliam*; atque etiam donabatur caufidicis a clientibus, quo respexit Persius 3: *ne invideas, quod multa fidelia putet*. LAGENA & LAGUNCULA vas fictile, vel e radicum filis, cum fici, tum etiam silvestrium, auctore Plin. 16, 31, aut e cucurbita, Colum. 10. Ejus usus plurimus in conviviiis, in itinere, in venatione olim fuit, atque etiam hodie manet: sed fere stanneæ aut vitreæ & vimine obductæ. *Flossa* vulgo dicitur: Horat. lib. 2 Sat. ult. *Convivæ reliqui minimum nocuere lagenis*. Plin. epist. 6: *Cum venabere, licebit, auctore me, ut panarium & lagunculam, sic etiam pugillares feras*. CULIGNA dicta a Græco κύλιξ, ut Festus tradit. Cato 133: *Culignam vini dapi*. Idem: *culignam in fano Græco ponito*. Varro de vit. pop. Rom. lib. 1: *Cymbia, culigna, patera, gutti*. TESTA fictilis ad vina condenda accommodata: quam Horat. vocat Græcam, quod vino Græco primo imbuta fuisset, vel quod Cumis, civitate Græcæ originis, facta, ut Martialis: *Cumanam testam*. Juvenal. 5: *Cujus patriam titulumque senectus Delevit multa veteris fuligine testa*. His addendus UTER VINARIUS, e corio consutus, qui ut

ἀσκάς apud Pollucem inter vasa vini conditoria erat, & in conviviis primo ponebatur, postea TINA: cujus nomen integrum in Belgico idiotismo rustici hodieque usurpant, sed pro vase ligneo, in quo lac, mulsum vel expressum asservatur. Varro de vit. pop. Rom. lib. 1: *antiquissimi in conviviis utres vini primo, postea tinas ponebant.* Apulejus Metamorph. 7: *Vinarios utres ferentes.* D. Matthæus Evangel. 9: οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον εἰς ἀσκούς παλαιούς.

XVIII. Vasa *Salgamaría* sunt, in quibus conditanea ad cibum, quæ veteres *Salgama* dixerunt, fervantur, ut puta mala struthæa, cydonia, melimela, pyra, fici, nuces, rapæ, oleæ. Ejus generis sunt URCEI, ORCULÆ apud Catonem, & alia vasa fictilia aut vitrea, patenti ore, & usque ad imum æqualia, ut Colum. præscribit 12, 4. SALSAMENTARIA Græci κεράμια appellant, in quibus asservantur sale condita ad diuturnum usum ciborum, ut pisces salsi, carnes, pernæ, muriatæ, & alia, quæ Græcis τὰ τάρχηα, Latinis *Salsamenta*, Plauto *muriaica* dicuntur, eo quod in muria servabantur. Est autem *muria* aqua sale commixta, in qua aliquid maceratur aut fervatur: licet etiam significet piseium salforum, præcipue thunni, liquamen. Hujusmodi vasa fictilia sunt CADI-SALSAMENTARII, quos nominat Plinius. DOLIA, SERIÆ, in quibus pernas saliri præcipit Cato; ORCÆ, angusto ore, specie tereti & uniformi, ad similitudinem orcæ, belluæ marinæ. Suidas: ὅρας κεράμια ἀγγεῖα ὑποδεικνύει τὰ τάρχηον δύο ὅπῃ ἔχοντα: interpres Horatii ad illud Sat. 2, 4, *Byzantia putruitorca: Olla Græca*

hæu, seu *vasis* genus ore angusto, in formam *κavνα-
λίου*. In his conditas menas & pelamides, viles pi-
sciculos, clientes pauperculi caufidicis & patronis
suis donabant : quo allusit Persius Sat. 3 : *Menaque
quod prima nondum defecerit orca* ; & Juvenal. 7 :
*Quod presium vocis ? ficus , petasunculus , & vas Pela-
midum*. Præterea VASA STANNEA piscium falsuræ
tribuit Plautus ; cuius versus apud Festum ita le-
gendos arbitror : *Muriaticam autem video in vasis
slagneis Bonam naritam , & cantam , & tagurica ,
Apuinas fartas , conchas piscinarias* ; ubi *muriatica*
intelligitur cœna, *slagneis* pro stanneis antiqua scri-
ptura, de qua alibi dixi, *narita* piscis minutus, Græ-
co nomine *Rhina*, Latine *squarus*, *Canita* eadem ca-
nicula, nisi quis malit *cornutam*. Utraque Plinio
memorata 32, ult. *Tagunia* piscis, qui Athenæo
ταγύνετα. *Apuina*, apuæ pisciculi ; e quibus ga-
rum optimum conficiebatur, ut refert Plin. 31, 8.
OLLE serviunt condituris fructuum hortensium,
ut pomorum, ficorum, uvarum, quas inde ollares
vocat Coel. Aurelian. & Martial. 7 : *Dulci placenta
sordidam linis mappam. Illic & uvæ collocantur olla-
res*. Horat. Sat. 2 : *venuncula convenit ollis*. Et hæc
quidem sunt ipsius fundi instrumenta, quæ rursus
habent alia sibi propria, sine quibus nullum omni-
no opus effici potest. Quam ob causam juriscon-
sulti instrumento contineri censuerunt personas &
res ad usum familiæ rusticæ & pecudum intra vil-
lam paratas : de quibus quam potero brevissime
dicam.

XIX. Villatici opifices & ministri sunt, molito-

res, pistorēs, coqui, fabri, fullones, calcarii, qui calcem domino coquunt ad refectiōem villæ; textores, lanificæ, focarii & *focariæ*, quæ sunt villicæ adjutores, focum curant, ligna afferunt, cibum & pulmentaria coquunt: de quibus fit mentio tit. Nautæ caupon. l. 1. tit. de instr. & instrum. leg. l. 12 & l. 25 tit. C. de donat. inter vir. & uxor. l. 3, ubi tamen *focariæ*, concubinæ quasi focum & larem colentes, accipiendæ sunt. Horum instrumenta cum sint multa & diversa pro ratione artis & operæ, recensentur inter cetera a scriptoribus rei rusticæ, maxime a Catone, **FISTULA** & **PILA FARRARIA** ad far pinsendum, **PILA FABARIA** ad fabam fressam, **PILA LIGNEA**, in qua tunduntur grana molliora, ut zea: cujus mentio Plin. 18, 11. **PILA SEMINARIA** ad terendos seminum nucleos. **PILUM FABARIUM**, **FARREARIUM**, **SEMINARIUM**, quo faba, far & semina in pilo sive mortario feriuntur & tunduntur. **PILA BULLONICA**, in qua tunduntur panni & vestes, ut poliantur. **CRIBRA INCERNICULA**, quibus frumenta purgantur, antequam molantur, vel pollen a furfurum recrementis discernitur ac separatur. **MATEOLA** est parvus tudes ligneus ad succudendam & adigendam materiam, dicta a rusticis κατ' ἀφαιρῶν *mateola* pro materiola; quomodo sæpe dictiones pronuntiabant, ut Plautinus rusticus Truculento, *Cauliator*, *conia*, *rhabo*, pro *cavillator*, *ciconia*, *arrhabo*: nisi est a Græco *ματίω*. **PAVICULA** est lignum ponderosum utrinque ansatum, quo sola & filices tunduntur, ut æquentur & solidentur. *pavire* enim & *depavire* est ver-

berare. Hoc major & ponderosior est FESTUCA sive *festuca*, qua pali & trabes magna vi in terram adiunguntur; unde *festucare fundamentum* dixit Cato pro fistucis solidare. FORCIPES ferreæ, ad focum ignemque instruendum & ornandum. RUTABULA lignea, quorum usus pistoribus in prouendo igni, panis coquendi gratia, auctore Festo. FOCULUS fictilis, æneus, ferreus, ut ignitabulum, in quo ignis servatur & accenditur, vel prunæ candentes inferuntur mensæ ad calefaciendum cibum. Cicero pro domo: foculo posito in rostris. Gellius 1, 19: *Tum illa foculum coram eo apposuit.* TESTUM & TESTUS est vas figulinum vel æneum, sub quo in foco calefacto cinere & prunis superinjectis & circumpositis panes, liba, ceteraque dulciaria coquebantur. Unde *testuarium* edulium, quod sub testu calido coquebatur. Varro L. L. 4. Ovid. Fastor. 2: *Ara fit, huc ignem curto fert rustica testu; & 5: Stant calices; minor inde fabas, olus alter habebat, Et spumat testu pressus uterque suo.* BATILLUS instrumentum domesticum ferreum vel ligneum, ad similitudinem palæ, quo cineres & prunæ tolluntur, aut immunditia effertur. Varro 3: *pastorem cum batillo circumire oportet, ac sterces tollere.* Horat. *latum clavum prunæque batillum.* ROTA AQUARIA sive *tympanum*, quo aqua de puteo aut flumine trahitur ac tollitur; vel etiam far molitur. Plin. 17, 11: *Rotis etiam, quas aqua verset obiter & molat.* RUDIS & RUDICULA est instrumentum coquinarium ferreum vel æneum, qua versant in aheno elixa, aut spumam detrahunt. Cato: *rudicula agitato crebro.* Plin. 34:

versatum rudibus ferreis, aut ferulaceis. TELA JOGALIS, instrumentum textorium, in quo imponitur & convolvitur detexenda tela. Ovid. Metamorph. 6: *tela jugo juncta est.* AHINEUM, ÆNEUM vel ÆNUM, vas ex ære factum, in quo aqua ad potandum aut lavandum calefit. Cæcil. Hymocide: *quin mahra licitari adversum æneum cepisti sciens.* Glossæ: *Æneum, λέβης.* Paulus tit. de instr. & instrum. leg. l. 18: *Nec multum refert inter cacabos & anum, quod supra focum pendet: hic aqua ad potandum calefit, in illis pulmentarium coquitur.* Ulpian. tit. locati l. 19: *Item ænum, in quo olea calida aqua lavatur.* AHENUM COCULUM, in quo cibus familiæ coquebatur: quod cepisse culleum non mirum in numerosa familia, qualis rusticorum Romanorum fuit. Plaut. *æneis coculis mihi excocta est omnis misericordia.* Festus: *cocula vasa ænea coctionibus apta.* Isidorus: *cocula-ligna arida, vasa area.* Quamvis etiam in aheno vinum, sapa, defrutum decoquebantur. Virg. Georg. 1: *Aut dulcis musti Vulcano decoquit humorem, Et foliis undam tepidi despumat aheni.* CATINUS & CATINUM, vas escarium fictile, in quo parabantur & apponebantur pulli, pisces, & jurulenta, pulmentaria, vel intrita, ut in lance assa; dictum a Græco *κάτανος*, inde diminutivum *catillus*. His accedebant LINGULÆ, quæ sunt instrumenta plana & oblonga instar linguæ, apta ad miscendum & secandum, ut videre est apud aromatarios. HAMA, vas aquarium rotundum, ventre gibbofo, compescendo incendio accommodatum, quod Cato refert inter vasa ahena cap. 136, meminit Juvenal. 14: *dispositus*

radives hamis, & Plin. epist. 10. Paulus tit. de
 refecto vigilum, Ulpian. tit. de instr. & instrum.
 g. Sed in quotidiano usu etiam fuisse hauriendæ
 quæ indicat Colum. 10, ubi e cucurbita fieri di-
 cit: *aut habilem lymphis hamulam, Bacchove lage-
 ram*. MATELLIO, vas aquarium ansatum, ad simili-
 tudinem matulæ, unde nomen invenit. NASITER-
 NA, genus vasis ænei, ansati & patentis: quale erat,
 quo equi in Circensibus post confecta spatia per-
 fundi & refici solebant: ita dicta, quod tres nasos,
 id est, ansas haberet: meminit Cato de re rustica
 & in orationibus, Plautus, Stichus, Varro & Fe-
 stus: licet interdum gemino s scriptum *nassiterna*,
 quasi a nassa deducatur. SCUTRISCUM est patella a
 rotunditate scutiformi dictum, sicut & *scutra*, un-
 de *scutula* & *scutella*, de quibus in notis ad Cato-
 nem. Cæcil. Hymnide: *quæ narrare inepti est scu-
 tras ferventis*. SITULUS AQUARIUS, vas hauriendæ
 aquæ proprium, quod *Situla* vulgo dicitur; Plaut.
si hanc situlam accepero. Alius SITULUS BARBATUS,
 vas aquarium humile & concavum, quod Græca
 voce *Nanus* dicebatur, auctore Festo. SOLIUM, vas
 concavum & patens, ut alveus, cujus usus in la-
 vatrina ad pannos lineos emaculandos, vel in bal-
 neis ad lavanda corpora. TRULLA fictilis ænea vel
 lignea, quæ per manubrium cavum e culina in la-
 vatrinam aquam fundit, vel vinum aut oleum in
 solia, a *truva*, *truvula* diminutive, deinde *trulla*:
 sicut etiam vas portorium oblongum, naviculæ in-
 star, apud Plautum, Ciceronem, Horatium, Pli-
 nium, Juvenalem, & Scævola, vel *lufanum*, in

quod ventris onus deponitur, vel cæmentariorum instrumentum trigonum, quo dealbati testorio muri aut delutati linuntur & complanantur, a tērendo, vulgo TROFFELL. Palladius 1, 13: *trulla aquabimus*, & c. 15: *prima trullis frequentetur inductio*. TRULLEUS & TRULLEUM, vas est aquarium latius & capacius, quam trulla, sine manubrio cavo, quo manus, Nonio teste, abluuntur. URNA QUINQUAGENARIA, quæ quinquaginta sextarios capit, sive urnas duas cum dimidia. URCEUS AQUARIUS, quo aqua frigida in ahenum infunditur.

XX. Adhuc continentur cibaria & vestimenta, quæ dominus familiæ præstare cogebatur. Seneca de benef. 3: *aliquid, quod dominus præstare servo debet, ut cibarium, vestiarium*. Cibus autem rusticorum non erat omnibus idem, sed alius præfectis & liberis, alius operariis servis & compeditis; nec eadem mensura omnibus, aut omni tempore dabatur. *Panis rusticus* nominatur a Plinio 19, 8, cujus crustæ inspergebatur candidi papaveris semen, ovo affuso inhærens, inferior crusta allio, gitaque cereali sapore condiebatur. Hic fuit vel triticeus, vel filigineus, vel hordeaceus, sive ex solo hordeo, sive ex hordeo & tritico mixto, vel denique ex milio, ut testatur Cato 57, & Colum. 2, 9. Vilior *panis cibarius* vel *secundarius* ex farina non cribrata, vilissimus *furfuraceus* vel *acerosus*, furfurum recrementa & aceris paleæque sordes retinens, quem vocat Plautus in *Asinaria*, & Suetonius Nerone *sordidum*, Terent. in *Eunucho atrum*, Juvenal. 5 *caninum*, quod canibus cum jusculo præberetur, Apicius &

Cœlius Aurelian. *Cantabrum*. PULS ex panico pin-
firo, vel ex milio, vel ex farina hordeacea, aqua
cocta interdum lacte commixta: *pulmentarium* co-
ctum vel crudum, quale Catonis, quod habet oleas
conditas; *halecem*, id est, piscosum falfamentum;
salem & acetum; quo postremo designari *poscam*,
nonnulli perperam existimant. Nam *posca* non fuit
inter diaria, sed urbana, nimirum plebeculæ & fer-
vorum potio vilis, confecta ex vino mucido, aquæ
vel aceto mixto, ut præter medicos indicat Plau-
tus Milite, ubi servus queritur, *alios ebrios esse ex
optimo vino, alios poscam potitare*. Præterea erant
inter edulia familiæ rusticæ fici, cæpæ, allium cum
sale, olus cordum, moretum, factum e lacte, caseo
& herbis, etsi non omne intritum significat: inter
dulcioria *panis depsticius*, id est, subactus manibus
in mortario, placentæ, liba, globuli, spiræ, scri-
blitæ & similia. Potus LORA, quæ sit vinaceis aqua
lotis & perfusis, quasi mustum dilutum, *Vinum præ-
liganeum* Catoni, *operarium* Plinio, quod ad usum
familiæ operarumque, ex uvis ante justam maturi-
tatem prælectis expressum, per æstatem bibebant;
sicut per hiemem mustum cum aceto, sapa, & aqua
marina mixtum. Mensura, quæ & *demensum* dicitur
a demetiendo, & *diurnum*, & *diarium*, quod in
dies singulos fiebat, non semper eadem servabatur,
sed pro conditione operæ & temporis variabat;
veluti, Villicus, Villica, procurator & alii, qui
magis cura & custodia, quam labore res villaticas
administrabant, in menses singulos accipiebant tri-
tici modios tres: operarii per hiemem modios qua-

tuor, per æstatem modios quatuor semis: compediti per hiemem panis pondo iv; ubi vineam fodere incipiebant, pondo v. Contra in urbana familia pro ratione & dignitate ministeriorum demensum distribuebatur: & majorem mensuram accipiebant servi lautiores & honestiores, quam mediastini & infimi. Ex qua varietate est, quod Sallust. histor. 3 in oratione Macri Trib. pleb. & Seneca epist. 80, servis quinos modios assignat; Donat. in Terent. Eunuch. quaternos. Vestimenta familie erant tunicæ pelliceæ, saga, centones & centiculi, manicæ de pellibus, quæ vel in silvis, vel in vepribus rustico operi & venatorio poterant esse communes: Cuculli, sive Cuculliones, *Galeri* in modum galeæ facti, *pilei* densi crassi, & futiles e pellibus lanariis, quales prisco ritu fuerunt Romanorum pontificum *galeri*. Utraque capitis tegmina ad arcendas pluvias. Colum. 1: *cultam vestitamque familiam magis utiliter, quam delicate habeat, munitam diligenter a vento pluviaque, quæ cuncta prohibentur pellibus manicatis, centonibus confectis, vel sagis, cucullis*. Auctor Moreti de Similo rustico, *rectusque galero Sub juga parentes jungit lorata juvencos*. PERONES & SCULPONEÆ, quas Cicero in Pisoniana, & Petronius Satyrico *soleas ligneas* vocant, sunt calceamenta rustica & sevilia: illa e corio crudo fiunt, hæc ex solido ligno exsculpto, dicta a sculpendo: unde *Peronatus* & *Sculponeatus* indutus peronibus sculponeisve. Virgil. lib. 7: — *crudus regit altera pero*; ubi Servius: *Pero rusticum calceamentum*. Pertius: *Navim si poscat sibi peronatus arator*.

XXI. Similiter comprehenduntur pecudum majorum instrumenta, ut boum *juga lignea*, vel *lorea*, quæ binos ternosve jugant, Asinorum *infrata*, *capistra*, illis insternuntur, his alligantur, si quando incenduntur. *Clitella*, id est, sellæ dossuariæ imponi mulis & asinis consuetæ, ad onera commodius gestanda. *Helcia* lorata, sparteæ, vel cannabina, ante pectus ab armis dependent, quibus asini equive currus per *temonem* trahunt, vel molas per machinulam ipsis annexas versant: dicta a Græco ἑλκω, traho. Apulejus 9: *defectum alioqui me helcio sparero, demoto nexu machinæ liberum, applicant præsepio*. Equorum habenæ, frena, *orca*, quæ ori induntur, *Murices*, iidem *lupi* & *lupata* frena ferrea asperima. *Stragula* insterni solita, *Ephippia* sellæ ad insidendum impositæ propter mollitiem vectorum, calcaria, cingula, eadem zonæ, quibus cinguntur & distringuntur, soleæ pedibus suppositæ. Quæ magnam partem non tam instrumenta fuerunt, quam ornamenta: qualia etiam censentur *frontalia*, quæ sunt laminæ a naribus ad frontem inter oculos ductæ, in summo latæ, in imo contractæ, forma scuti longi; *balsæ*, qui tergo injecti ventrem superiorem ambiunt, unde *phaleræ* dependent; *Monilia* circa collum & pectus demissa, *phaleræ* ornamenta pensilia, quæ omni corporis parti adduntur: etsi Suidas frontem, Herodotus maxillas, Servius pectus ornari phaleris tradant. In his autem ornamentis veterum imperatorum & principum fastus maxime enituit: habuerunt enim ista aurea, gemmata & cæolata, ut de *frontalibus gemmatis* testatur 37,

504 AUS. POPMÆ DE INSTRUM. FUNDI.

12, de *sokis aureis*, idem lib. 38, 11, de frenis, monilibus, stragulis, cingulis aureis & gemmatis, Virgilius *Æn.* 7 : *Aurea pectoribus demissa monilia pendent, Tecti auro, fulvum mandunt sub dentibus aurum.* Statius *Thebaid.* 3 : *Spumantes procul mandunt adamanta jugales ;* & lib. 12 : — *ignea gemmis Cingula.*

Claudianus de equo Honorii Imperat.

*Dumque auro phaleræ, gemmis dum frena renident,
Hac uterum zona cinge frementis equi.
Sanguineo virides morsu versare Smaragdos,
Et Tyrio dignum terga rubere croco.*

Apulejus de Deo Socratis : *Neque in emendis equis phaleras consideramus, & baltei polimina inspicimus, & ornatissimæ cervicis duritias contemplamur, si ex argento & auro & gemmis monilia varia gaze dependent, si plena artis ornamenta capiti & collo circumjacent, si frena cælata, si ephippia fucata, cingula aurata sunt.*

VOCUM QUÆ IN HOC LIBELLO

EXPLICANTUR SYLLABUS.

Actor	cap. 2	Cortinæ	11, 12
Adafæ oves	5	Cordi agni. Cordum	5
Admissarius equus	4	Crates	8, 11
Africanæ gallinæ	7	Cuculli	20
Aheneum, Ahenum	19	Culleus	16
Albanus canis	6	Deliacus	3
Altis bos	4	Deliculæ oves	5
Alveus	11	Delici porci	5
Ambidentes oves	5	Digitabula	2
Amerinæ corbes	11	Dispensator	2
Amphoræ	17	Doliaris servus	2
Apicæ oves	5	Dossuarius asinus	4
Armenta, Armentarius	4	Ephippium, sella equi	21
Armille	11	Epistatæ	2
Arriensis	2	Ergastularius	2
Aviarius	3	Epiroticus canis	6
Baltei equorum	21	Expartzæ oves	5
Batillus	19	Factor. Factus	3
Bidens, Bipalium	8	Fartor	3
Bidentes oves	5	Fœta fus	5
Cadus	17	Fibula, Confibula	11
Cadus salsamentarius	8	Fidelia	17
Calathus	13	Fisci, Fiscina, Fiscella	12
Capistrum	21	Fistula farraria	19
Capreolus	8	Fistuca	19
Capulæ	12	Flagellum	9
Capulator	3	Focarii, Focarizæ	19
Catinus, Catillus	19	Foculus	19
Cellarius	2	Forda Bos	4
Cisterna vinaria	15	Forma casearia	13
Clitellæ	21	Fornicarius	2
Coltaviaris porcus	5	Frontalia	21
Confoeta fus	5	Funis ductarius	11
Colum vinarium, nivarium	11	Funalis equus	4
Conchæ	12	Furca	10
		Furcilla	9

Galernus	10	Meliponti	11
Gallinarius	3	Mellarius	3
Gemellar	12	Miliarium vas	11
Germinifeca	3	Minæ oves	5
Globuli	20	Molossicus canis	6
Granaria	15	Monitor	2
Hama	19	Mediolanum unde	1, 3, 9
Helcium	21	Moretum	20
Hippocraticum vinum	11	Murex	21
Hirtæ oves	5	Musia	18
Horda bos	5	Myfici porci	5
Horrea	15	Navia	11
Hostus	3	Nasiterna	19
Incerniculum	18	Neffrendes porci	5
Incientes oves	5	Occator	3
Irpex	8	Olearius	3
Jugarius	3	Orca	18
Jugatorius, injugis bos	4	Oreæ	21
Jugalis equus	4	Ostiarus	2
Jumentarius	3	Pala	8
Labatir	15	Panis depsticius	20
Labrum eluacrum	12	Panis cibarius, secundarius	20
Laconicus canis	6	Parta vacca	5
Lactaria vacca	4	Pascalis ovis	5
Lævus bos	4	Pastinum	8
Lagena	17	Patibula	11
Legulejus	3	Patulus bos	5
Licinus bos	4	Pavicula	19
Lingula	11	Pecten	9
Lintir	11	Peculiæres oves	5
Lora	20	Pedicinus	11
Lumaria	8	Perones	20
Lunatæ	9	Pellitæ oves	5
Lupus, Lupatum	21	Phaleræ	21
Machinarius asinus	4	Pila, Pilum	19
Mala struthæa	18	Plostrarius asinus	4
Mala cydonia	18	Politor	3
Mala melimela	18	Porculator	2
Marra	8	Porculus	11
Mateola	19	Porcetra	5
Mediastinus	3	Posca	20
Medicæ gallinæ	7		

Præliganeum vinum	20	Situlus aquarius	19
Pollitræ gallinæ	7	Spira	20
Pumiliones, Pumilii	7	Soloces oves	5
Putulofæ oves	5	Storia	14
Quali	11	Strictor	3
Quala fatoria	8	Subjugium lorum	21
Quadrantal	17	Subrumi agni	5
Ralla	8	Subscudes	11
Rastrum	8	Sucula	11
Rastrarius	3	Superjumentarius	3
Rastelli	10	Tanagricæ gallinæ	7
Regulæ	12	Testa	17
Rejiculæ oves	5	Testum	19
Riscus	15	Tela jogalis	19
Rota aquaria	19	Tintinnabulum	14
Rud's, Rudicula	19	Torcular & torcularium	11
Runcina, Runcator	3	Topiarii	3
Rustaria falx	8	Traha	9
Rutabulum	19	Trapetum	12
Rutum, rutelum	8	Tribulum	9
Sacres porci	5	Trimodiæ	11
Sagmarius equus	4	Trochlea	11
Salgama	18	Trulla, trulleum	19
Salictarius	3	Tympanum	12
Saltuarius	3	Tullianum pro ergastulo	2
Sarculum	8	Vallum, vannus	9
Sarritor	3	Vectarius equus	4
Scutrisum	19	Vectis	11
Sculponeæ	20	Vectes acrifolii	11
Scirpiculus	14	Ventilator	3
Scriblita	20	Ventilabrum	9
Seria	16	Verriculata falx	9
Serarii porci	5	Ungues ferrei	11
Sinus & Sinura	13	Urceus, urceolus	16
Sirpea	8	Urcei mustarii	11
Sirpiculus	14	Urna quinquagenaria	19
Sirpicula falx	8	Uter vinarius	17

TURNEBI ET GESNERI

ANNOTATIO DE TRAPETO.

Turnebi, ex Advers. 20, 7.

TRAPETUM, quo oleæ teruntur, ita accommodari præcipit Cato capite 22, ut statuatur ad libellam æquatum, ne quid fastigii, ne quid devedi habeat: sed ut æquato situ & planitie perhibrata positum sit. id enim, *librare* cum dicit, intelligit: *ab labris digitum minimum orbem abesse* vult. orbis autem mola est olearia, qua in trapeto olea teritur: qui ita in trapetum cavum convenire debet, ut labra trapeti eum non tangerent nec terant, sed ab eis digitum minimum undique absint. *Ab solo mortarii, orbis cavere oportet mortarium ne terant*: ut diximus, ab labris orbis abesse debere mortarii & trapeti, item abesse a fundo & solo eos oportet, ne terant ejus fundum. *Inter orbem, & miliarium, unum digitum interesse oportet. Miliarium* vas est angustum & oblongum, milii formam referens. subdebatur autem etiam trapeto miliarium, tanquam fulcimentum, & in eo columella ferrea recta stabat, qua mola tenebatur: quod miliarium ita temperari accommodarique oportebat, ut quod ad latitudinem attinet, inter orbem & miliarium non amplius digitum interesset. quod si plus interesset, miliarium constringebatur, & in arctum adducebatur ejus laxitas. Ita operi aptius erat & firmitus. ita enim quod

nimum intererat explebatur, & spatium illud inane minus reddebatur, quod amplius ante hiabat. si orbes sint altiores, nimisque deorsum descendant ad inum mortarii, eis orbiculos supponit, quibus attollantur. eodem modo latitudo temperatur & accommodatur. nam si lati satis non sint, circumdantur orbiculis ligneis eorum margines, aut armillis, velut rotæ suo cantho. mox sequitur, *summa sumtus DCXXIX nummi sestertii*, pro trapeto, composituris, vectura, operis hominibus v, cum bubulcis vi, quæque alia enumerat. Illa autem tota fabrica trapetorum difficultatis nonnihil habet. proinde conatus sum, si non picturæ lineamentis eam repræsentare, certe umbra quadam leviter designare. Hæc Turnebus.

Gesneri.

Varro L. L. p. 34, 5, *Trapetes*, inquit, *mola olearia vocantur*. *Trapetes* a terendo, *nisi Græcum*. Esse Græcum, jam ostendit Scaliger ex Odyss. η, 124 *ἑτέρας δ' ἄρα δὲ τρυγῶσιν*, "Ἄλλοι δὲ τραπέουσι. Plura habet Hesychius. Unde apparet, vocem *trapetus*, *trapetum*, vel plur. *trapetes* (tot modis enim dicitur) generatim notare machinam *calcandis* vel *exprimendis* sive uvis, sive, ut apud nostros, credo, semper, oleis. Huc pertinet etiam Varr. 1, 55, 5, ex lectione primarum editionum, a quibus cum discessissent reliquæ, Scaliger eam revocandam censuit, *demittatur ad trapetas, quæ res mola olearia, & duro & aspero lapide*. E lapide fuisse orbes, lapidibusque adeo molaribus, quos nostra ætas usurpat, non dissimiles, apparet præsertim ex Cat,

135, 6. Hic *orbis* fuit, quæ postea *meta*. Orbi subiectum fuisse *mortarium*, lapidem alium, aliquantum excavatum, cum *labro* five margine, qui *catillus* deinde dictus est, ad quod ita accommodandus erat orbis, ut neque fundum ejus five solum, neque labra tereret, constat ex Cat. 22, 1 & 2. Ad eam rem, tollendo nimirum orbi, columella in medio erat mortario fixa, quæ sustineret impositum sibi orbem non proxime illa quidem, sed intercedente *cupa*. *Cupam* autem & *miliarium* Catonis c. 20, it. 21 & 22, unum idemque intelligo, pyxidem nimirum, intra quam continetur *columella*, cui imposita pilei instar fuit. Hoc miliarium, hæc *cupa* deinde & transivit *orbem*, & sustinuit, ita ut stante firmiter columella, orbis, miliarii five cupæ opē illi impositus, deinde funium & trochlearum beneficio circumageretur. Altitudo & latitudo temperabatur *orbiculis* ligneis vel *armillis* ferreis. Tantum intelligere me puto; superesse quædam in illa trapeti descriptione c. 20, 21, 22 mihi plane *άδυνα* non nego. Interim si comparentur ista cum iis, quæ ad ipsum Catonem notata sunt, non multum superesse puto. Vid. etiam ad Col. 12, 50, 7.

SCRIPTORES
REI RUSTICÆ

VETERES LATINI

RECENSIONE JO. MATTH. GESNERI

VOLUMEN QUARTUM

LEXICON
RUSTICUM

BIPONTI

EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS
CICIODCLXXXVIII

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

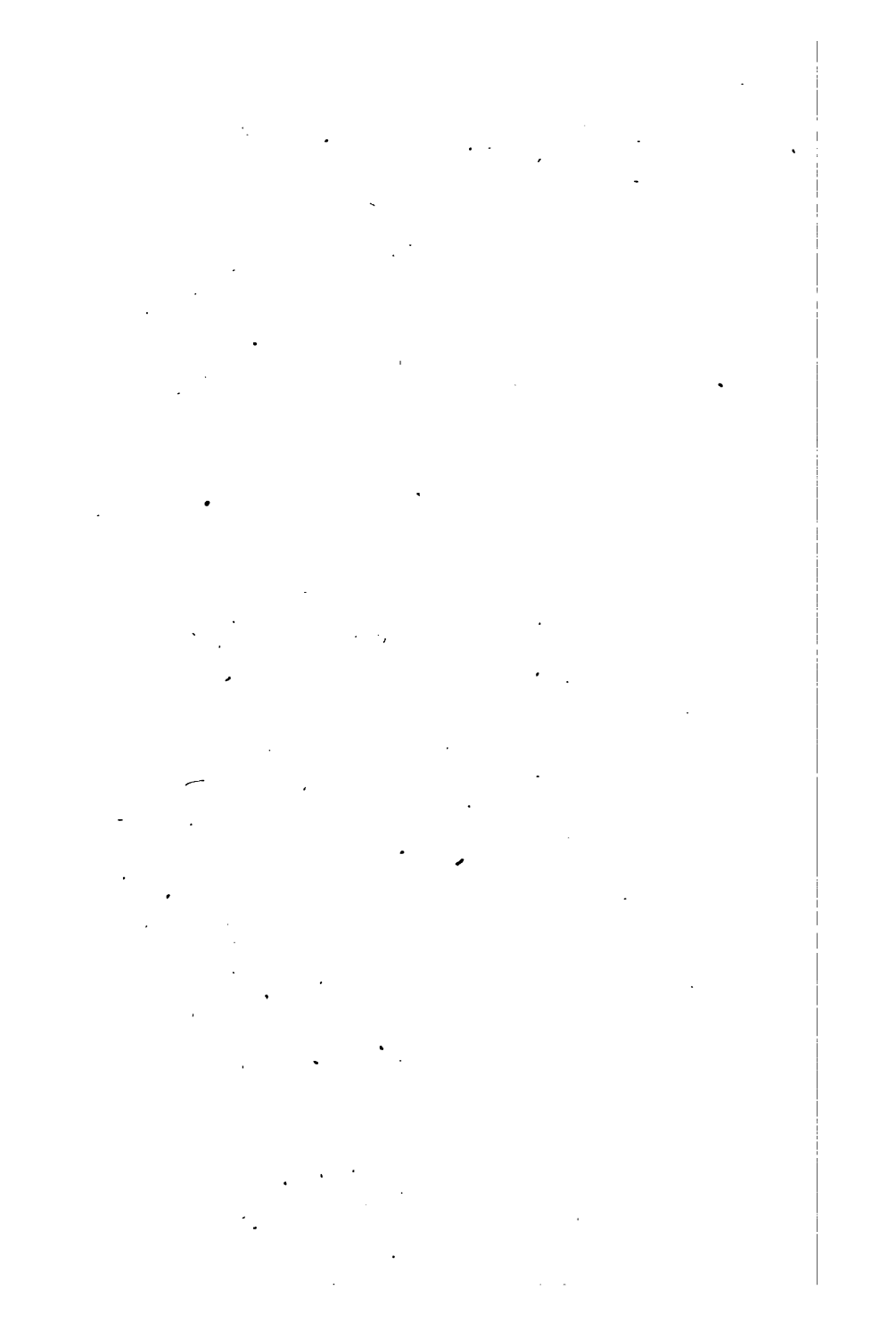
24

25

26

27

**LEXICON
RUSTICUM.**

LEXICON RUSTICUM.

A.

ABIMA fructum ferre incipit vacca, Varr. 2, 1. a Menate libertus, Varr. 2, 8. a se instituit ipse, Col. 11, 1. ab aspectu decorus, Col. 6, 29. ab hinc, Pall. 4, 13. ab his leguminibus, *h. e. post*, Col. 2, 10. ab uno & viginti diebus exactis, Pall. 7, 5.

Abacus, Cat. 10. *mensa fructoria & coquinaria*. Ge. Alex.

Abiegnas cobis, Col. 12, 43.

Abies Gallica, Pal. 12, 15.

Ablaqueatio nudavit radices, Col. 4, 14. adopertas (*int. ante ablaqueationem*) ostendit radículas, Col. 4, 8. ablaqueationis lacusculi, Col. 4, 8. *Malim ergo a lacu derivare hoc verbum, cum Georgio Alex. Beroaldo, quam a laqueis radicum, quibus liberantur arbusculae.* ablaqueationis orbem fortius exaltare, Col. 4, 4. *Ursin. coni. scrobem. Sed quidni orbem dicat illam aream, quae in ablaqueatione refoditur? Rotundum certe spatium ipsa stirpium & ablaqueationis natura desiderat.* Quid quod Graecorum consuetudo γυρν, γυρνῶν & γύρῳσις hic agnoscitur? & ipse Moderatus 5; 9. altis gyris ablaqueari oleas praecipit.

Ablaqueo. Quid sit ablaqueare disertissime docet Col. 4, 8. *vid. ablaqueo.* ablaqueari vitem antiquissimum est, Col. 4, 29.

pro Ablativis consequentiae, Nominativi, Veg. 2, 34. interdum animal despumatum remissus semel de palato sanguis non potest reprimi. *An Graecismus est? Debebat certe animali despumato.*

Ablegandum pecus a prato, Varr. 1, 47. cum ablegabuntur boves, Col. 6, 5.

Abnodare palmitem focaneum, *h. e. ablato illo vulnus levare*, Col. 4, 24.

Abnuit Saserna id ruris genus, Col. 3, 3. *h. e. respuit, damnat.*

Abolescit siccitatibus vitis, Col. 3, 2. abolescunt, *quae Scripta. R. R. Vol. IV.*

LEXICON

ex majoribus minora fiunt, ac tandem pereunt. Siccitatibus igitur abolefcunt uvae, h. e. rugis contrahuntur, ac tandem fuco omni deftituta decidunt. Idem verbum occurrit apud Lucretium 5, 732. & Virg. Aen. 7, 232.

Abominari, *h. e. deprecari*, Col. 6. Praef.

Aborigines solum mutarunt, Col. 1, 3.

Aborto. ne abortet, Varr. 2, 4.

Abrado dolabra acuta, Col. Arb. 10.

Abrotonites vinum, Col. 12, 35.

Abrotoni virga pro caprifico, Pall. 4, 10. macerati portione sedatur dolor ventris in pecudibus, Col. 6, 7. Veg. 3, 3.

Abscido *fere Lugdunensis MS. apud Palladium, & ita Jenson. & Bonon. cum Commel. 4, 10. ubi scindere rel. Sed abscidere arbores*, Pall. 6, 4. absciditur messis, Pall. 7, 2.

Abinthiatum conditum, Pall. 3, 32.

Abinthides vinum, Col. 12, 35.

Abinthium Ponticum, Cat. 159. Veg. 3, 28, & *saepe al.*

Abfisto. nec abfistat id facere, donec &c. Col. 12, 19.

Abfolvit spiffitudinem olei fal, Pall. 12, 17. abfoluta sunt liba, *i. e. parata, fertig*, Varr. 2, 8. abfoluta tempeftatibus dies, Pall. 4, 12. nebularum noctibus loca, *i. e. libera*, Pall. 1, 3.

Abftineo. abftinere pullos cibo & aqua, Col. 8, 5. *significatio transitiua, curare ut abftineant, prohibere, coercere. Sichelz. si se imber abftineat*, Pall. 3, 24. *h. e. si non pluuiat.* abftinentiffimus fomni & vini, Col. 11, 1. rebus Venereis, Col. 12, 4. abftineantur hordeo, Col. 6, 30. portione, Col. 7, 10. abftineatur a potu, Pall. 6, 7. abftineri debent, Col. 8, 5. abftinendus cibo bos, Col. 6, 7 & 9. ab humore, Col. 6, 26. abftinendae cibis aves, Col. 8, 5. *Talia plus dedit Barth. 19, 15. p. 992.*

Abftiaclum pro Concreto pon. vid. Acerbitas, Ariditas, Maturitas.

Abfumta ablaqueatione, Col. 5, 10. *De hac phrafi dubitat Ponted. ad Col. Arb. 24. abfumtas vires refovere*, Col. 2, 14.

Abunde fit dixiffe, Col. 5, 3.

Abundo. fi abundaverit parum cruoris, *h. e. effluxerit*, Veg. 3, 4 b. *Ita abundavit fanguis per nares, Scribo. Comp. 47. in Abus Dativi & Ablativi non femper adhibentur. Scal. ad Varr. 2, 1. sed ex his equis qui nati pulli &c. h. e. equabus.*

R U S T I C U M.

- Ac etiam, Varr. 1, 47. Col. 9, 12.
 Acacia nigra, Veg. 2, 34.
 Acanthini caules, Col. 9, 4.
 Acanthos imitatur pinea, Col. 10, 241.
 Acapnon mel, Col. 6, 33. *acapnon mel etiam laudat Plin.*
 11, 16. f. 16. *Strabo ἀκάπνιστον appellat l. 9, p. 400. genus mellis Antici, quod circa argenti fodinas confieret, idque dici αἰς τοῦ τρώου τῆς ἀναστας, credo quod fumus non adhiberetur ad repellendas apes, quo aliquantum vitari mel necesse est. cf. Harduin. ad Plin. l. c. ligna acapna vid. Cat. 130.*
 Accedit propius ut non sit macra, quam ut sit jejuna, Varr. 1, 9. per gradus vindemia, Pall. 3, 9.
 Accendere Venerem, Col. 8, 11. accendi æstatis vaporibus, Col. 9, 6.
 Accessiones parvæ, Col. 1, 7.
 Accipiter. Col. 8, 4 & 8. *MS. Lips. ancipiter.*
 Acclamationum verens bos, Col. 6, 2.
 Acciues inter se crates, Col. 12, 15. acclivibus locis, Col. 3, 15.
 Acclivitatis difficultas, Col. 2, 4.
 Accommodare trapetum, Cat. 21. accommodantes operæ temporibus, Col. 11, 2.
 Accommodum digestionem, Pall. 8, 8. labori potius, quam velocitati animal bos, Veg. 3, 2.
 Accubans non nisi sacris diebus cœnet villicus, Col. 11, 1.
 Accuratio. ad omnem Accurationem, Veg. 1, 56. *h. e. accuratissime.*
 Accurare victum & cultum, Col. 12. Præf.
 Accusativus absolute positus pro ablativo, Cat. 90. patumbum recentem ut prensus erit &c. *subaudi quod ad. vid. Perizon. ad Sanct. 4, 11 extr. add. Cat. 42. hystici unciam, ius. lumen, vel simile quid, Col. 12, 57. Turis masculi unciam unam &c. Veg. 3, 42. pro nominativo, Col. 6, 3. eoſque nemo dubitat, quin optimi sint. Sic e. c. etiam Caesar B. G. 1, 39. rem frumentariam, ut satis commode supportari posset, timere se dicebant.*
 Aceo. si aceat vinum, Cat. 148.
 Acerbitas, pro uvæ acerbis, Pall. 3, 9.
 Acerbæ uvæ, Col. 3, 21. *maturis opponuntur.*
 Acervatim enectæ, Col. 9, 13.
 Acetabulum. quantum acetabulum capiet, Veg. 1, 17.
 add. 2, 53. *Hemina signatur quarta pars, i. e. drachma quinta.*

L E X I C O N

decim. Bero. Idem verbum Catoni restituendum c. 102. pro cætabulum. Apud Vegetium sæpe scriptum est accetab.

Acetum ut fiat, Col. 12, 5. acerrimum & pulcherrimum, Cat. 104. ficulneum, Col. 12, 17. laespitiatum, Cat. 116, e malis, Pall. 3, 25. mulsu[m], Cat. 157. de piris, Pall. 3, 25. scylliticum ut fiat, Col. 12, 34. & Pall. 8, 8. e forbis & piris, Pall. 2, 15. mellis aceto, Col. 12, 5. *Fortè legendum aceti. Plin. 11, 15 pr.* In omni melle quod per se fluxit, ut mustum oleumque, vocatur acetum. *Hesych. ἀκάρτου, κράτιστον. An etiam mellis aliquod acetum est, sive mel acidum? Certe prohibent quantum possunt mellarii, ne qua panis incidat mica, a cuius fermento scilicet effervesce[re] & vitari mel putant.*

Achæi solum mutarunt, Col. 1, 6.

Achaica myrrha, Col. 10, 173. τὸ σμυρναῖον ita vocat, quod in Græcia nascatur. Dioscoride vero teste provenit in Bætiæ, quæ etiam Achæjæ nomine cum adjacentibus regionibus venit. *vid. Cupe[r] in epist. ad Constant. Hugenum, quam profert Columbus ad Lactantium de M. P. c. 50. Schættg.*

Achanti unc. 6. Veg. 1, 10. inter suffimenta.

Acheloides nymphæ Pegasidum comites, Col. 10, 163.

Achrades pyri, Col. 7, 9. 10, 15 & 250. unde silvestres esse apparet.

Acina crassa, Col. 12, 43. proprie igitur sunt folliculi, quibus vinacea celantur, Col. 11, 2. *vid. Græv. ad Ciceronem de Sen. 15.*

Acina pro ipsis baccis uvarum, ut arida & vitiosa, Col. 12, 39. corrugata, Col. 12, 39. corrupta, Cat. 112. Col. 12, 39. rugosa, Col. 12, 43.

Acinaria dolia, Varr. 1, 22.

Acinaticium vinum, Pall. 1, 6. *Huius conficiendi rationem vid. apud Cassiodorum Var. 12, 4.*

Acinus, acini varii in una uva coloris, Col. Arb. 9.

Acnua quid? Varr. 1, 10. Col. 5, 1.

Acontizare ut possit sanguis, Veg. 1, 26 & 27. h. e. profilire, emicare.

Acopon thermanticum, Veg. 1, 43. unguentum dolores leniens & calefaciens. *add. 2, 11 & 54. Plinii etiam & Celsi vocem esse, docet Rhodius Lex. Scribo.*

Acorem facit hæc res, Col. 3, 21. concipit lac, Col. 7, 8. redolere, Col. 12, 18. acore vitatur lac, Col. 12, 13.

Acori libra, Veg. 3, 57. Pontici, Veg. 3, 79. *Descriptio*

R U S T I C U M.

pariter & pictura Dodonæi convenit cum eo, quem cives mei vocant Calmus. Sed calamum aromaticum male dici acorum idem confirmat.

Acquiescit vinea palo, adminiculo, Col. 4, 12.

Acratophorum, Varr. 1, 8. *vasis genus.*

Acredinem cepis tollunt nuces, Pall. 2, 19.

Acrimoniæ brassicæ non potest ferre ulcus, Cat. 157.

Acria. Acre ut fiat vinum vapidum, Col. 12, 5. acrior sol. Col. 11, 2. ignis, Col. 12, 19.

Acrus, 2, una, *etiam dixere.* Acra radice, Pall. 9, 5. cum aceto non acro, Veg. 2, 7. aceti acri, Veg. 4, 28.

Acrifioneos amores, Col. 10, 205.

Acro vel acron. Acronis fuilli usus, Veg. 3, 66. *it.* 4, 8. *ad Morgag.* 4, 43. ungulam de perna in simili re commendat Cat. 158.

Acrocolesium, Veg. 4, 12.

Acroteria, *al.* acrocolia, *quas glossa est τῶν ἀκροτηρίων; certe synonymum.* Veg. 2, 47. ἀκροκόλια, ἀκροτήρια, *ex vena artuum, manus, pedes &c.*

Acrusfolii vectes, Cat. 31. *Monet Popma in omnis ista: Catonis Acrifolia arbor eadem est, quæ vulgo Agrifolium, Germanicè Hulsen dicitur, habetque folia aculeata, & ob duritiem apta est vectibus; quod Plinius per incuriam non animadvertit, & Aquifolios reposuit. Sed vid. Aquifol.*

Actæonis μῦθος, Varr. 2, 9.

Actæus. Actæi mellis Hymetti, Col. 10, 386.

Actiones Mamillii, Varr. 2, 5 & 7. *h. e. formulæ, quas quidam rerum agendarum modi. Vid. Formulæ.*

Actor, servi genus, villico simile, Col. 1, 7 & 8. *it.* 12, 3. *Sic forte etiam legendum Col. 6, 27. pro auctor. convenit providere auctorem industrium. Vid. Schætzg. ad Juven. 3, 719. Cort. ad Plin. Ep. 13, 19, 2.*

Actus primus villaticæ pastionis, Varr. 3, 11 extr. *conf.* 2, 9. 1, 26. 2, 10.

Actus agrimenforum quis? Col. 5, 1. minimus Varro-
nis, *ibid.* quadratus, Varr. 1, 10.

Aculei caleis, Col. 8, 2.

Acumina seminum terræ insigenda, Pall. 2, 15. acumi-
ne deorsum verso ponuntur ossa Perfici, Pall. 12, 7.

Acuminis strenui minister, Col. 1, 9.

Acuo. acuere palos, Col. 11, 2.

Acus grani, Varr. 1, 52. fœminum, Cat. 37. fabaginum,

LEXICON

Cat. 54. substernendum gallinis, Varr. 3, 9. durissimæ, Col. 2, 10. mixto acere e frumento.

Acus mergendis sarmentis, Pall. 1, 43. *h. e. subula.*

Acutata bene sagitta, Veg. 1, 22.

Acutum cuprinum, Veg. 3, 2. *it.* 1, 12.

A. D. *ante diem.* Schœug. ad Varr. 1, 28.

Ad medium complere, Col. Arb. 4. ad pabuli condimentum, Col. 7, 3. ad ischiadicos vinum, Cat. 123. ad alvum crudam &c. Cat. 125 sqq. * *Pro in.* ad casas, Varr. 2, 10. *Vid. de hac ratione Scheff. ad Petron. c. 61. * Pro ablative instrumenti.* ad acutam cannam exfeces, Veg. 3, 3. ad spongiam deterges, Veg. 3, 4. *Vid. Morgag. 3, 8. Ita* ad siphonem, ad cornu, 1, 10, 11, 17, 34, 45, 56. ad manum, Veg. 1, 47. ad colum colabis, Veg. 1, 56.

Adaggerare terram circa arbores, Col. 5, 11. *it.* Cat. 94.

Adamat partes suas orbis spiritus, Col. 10, 199.

Adapertas vites relinquere, Col. 5, 5. *Forte legendum etiam* adaperta Col. 10, 145 & 239 & 261. *pro* adoperta.

Adaquare, Pall. 3, 33.

Adarce, Veg. 3, 48. 4, 28. *ἀδάρεα, spuma falsa concreta ad arundines. v. Gorraeus.*

Adaruit amurca, Cat. 98.

Addere, *h. e. indere, infundere, etiam de prima specie, cum nihil adhuc est in vase.* Varr. 1, 54. *it.* 3, 15. Col. 12, 22 & 57. *Pliniana plura damus ad Fabri thesaurum. v. Adjicio.*

Addubitare, Col. 3, 8.

* Adduco. adducere ad utilitatem, Varr. 1, 20. *de bobus domandis.* adduci ad aratrum. Varr. 1, 20. adducunt te pedes ad mercatum, Varr. 2. Præf. adduci, *h. e. credere,* Col. 2, 1.

Adeps. adipis præfulsi, Pall. 4, 12. *sed MS. Syll. præfulsæ, ut est etiam* Col. 6, 2. *Ita* leoninæ, *it.* urlinæ, Veg. 4, 22. porcina, Veg. 3, 47.

Adepta pass. Pall. 14, 126. *recepta, adoptata.*

Adfero, adfio. *vid.* Aff.

Adfrico. adfricare se arbori, Col. 7, 5.

Adfrio, Varr. 1, 57.

Adhærescunt Persica amygdalis, Pall. 12, 7. *h. e. infusa illis comprehendunt. Forte eundem intellectum habet* adhærentes, *ibid. paulo ante:* obruas diligentius adhærentes.

Adhiberi admissuræ, Col. 6, 27.

Adjaceo. adjacere foribus, Col. 1. Præf. adjacens complexibus feminæ, Col. 12, 1.

R U S T I C U M.

Adigere fissuram cuneo, Col. 5, 10. fissuram cuneum tedæ pineæ adigito *legi vult Urfin.* Forte librarii culpa interceffit; voluitque *Urfinus* in fissuram. adigi oportet lactentes ad matres, Varr. 2, 5.

Adijcialis cœna, Varr. 3, 6. dicebatur convivium, quod pontifices, augures, & alii sacerdotes, in aditu honorum suorum populo dabant; quale describit *Macrobius* 2, 9. præter quem consulendi *Baccius de conviviis* 1, 2, & *F. Urfinus ad Ciacconium de triclinio* p. 175. Unde aditiales dicere mavult *Grævius præf. T. XII. Ant. Rom.* cui lectioni favet *Coll. Ang. Politian.* Sic & apud *Plin.* 10. s. 23. it. 29, 14. habent libri scripti pariter atque excusi. Et hoc verius puto. Certe ἐτυμολογικώτερον ἐστ.

Adjicio, de medicamentis vel cibis, ut addere, etiam ubi de prima aut una adeo specie sermo est, Col. 12, 3, 16, 21, 43, 54 & 56. Pall. 12, 22.

Adindito subscondes, Cat. 18.

Adinvicem, *vid.* invicem.

in Aditu, Col. 9, 15.

Adjugare vites, Col. 4, 17. *Auctoritates alia in Fabiano thesauro allatae.*

Adjuutores, Cat. 21.

Adjutorio calami annecti debet, Pall. 4, 1. adjutoria se-nectutis, Col. 12. Præf.

Adjutrice data, Col. 12, 1.

Adjuvo. nisi stercus adjuverit, Pall. 3, 9. *add. c.* 18. & *vid.* Juvo. adjuvandas salices aquationibus, Pall. 3, 17.

Adlatrare locupletissimum quemque, Col. 1. Præf.

Admetiri vinum, *it.* admensum vinum resolvere, Cat. 148.

Adminiculo. adminiculari vinea ut debeat, Col. 4, 26.

Adminiculum viti contribuere, Col. 5, 8. adminicula fistilia, Col. 4, 33. hominum, Varr. 1, 17. amminiculum *scribunt omnes edidi* Pall. 3, 24, 4, 9.

Administratio tempestiva harum rerum, Col. 11, 2. *h. e.* peractio.

Administro fœnificium, Varr. 1, 17. infitionem, Col. 11, 2. sementem, Col. 2, 22. vindemiam, Col. 11, 2. *ubi est peragere. sed administratur mel in secundam mensam* Varr. 3, 16.

Admisco in sextariis singulis, Pall. 6, 16. & 8, 7. *admiscoes an futuri temporis?* Veg. 3, 22 & 28. *Vid. sub misceo.* de Admissariis equis, Col. 6, 27. Pall. 4, 13. *admissarius* asinus, Pall. 4, 14.

LEXICON

de Admissione (pecoris) videndum, Varr. 2, 1.

Admissuræ idonei boves, Col. 6, 24. equi, Col. 6, 27. admissuras facere, Varr. 2, 4.

Admissus, *a, um.* admissæ canes, Varr. 2, 9. *videtur enim h. l. legendum: quæ tunc admissæ, h. e. veris initio.*

Admissum faciunt equi, Veg. 4, 7. admissu solis territz talpæ, Pall. 4, 9.

Admitto. quemadmodum admittant, Varr. 3, 9. *de gal-
linis.* admisit ovibus arietes, Col. 7, 2. admittitur equæ,
Col. 6, 37. Veneri, Col. 6, 37. admitti oportet vaccis tau-
ros, Pall. 4, 11. *sed si vera est V. L. quam profert Schœtz-
ex MS. Vlis. ad Nemesian. 114. admittuntur tauris vaccæ.* ad-
mittendi equibus admissarii, Pal. 4, 13: admittendis anse-
ribus tempus, Varr. 3, 10. *add.* Col. 8, 14.

Admixta aliqua re terra, Varr. 1, 9.

Admodum nimia ubertas, Col. 4, 21.

Admonere flagello, Col. 2, 2.

Admotus, Varr. 1, 13. *i. e. propinquus.* admota naribus
spongia, Col. 6, 27.

Admovent caput utero, Col. 6, 30.

Admulcere illecebris ciborum, Pall. 4, 12.

Adnatæ sunt prospere apes, Varr. 3, 16. *h. e. soboles
habuerunt.*

Adnexione aliqua conglutinare, Pall. 4, 10.

Adnixæ vires pedaminibus, Col. 5, 4.

Adnumerare æs, Varr. 2, 2. adnumeratur generosissimis
piscibus, Col. 8, 16.

Adobruere arbores, Col. 11, 2. farculo, Col. 2, 11.

Adoleatur id igne, Col. 12, 31.

Adolescentulos vigentis sensus, Col. 11, 1.

Adoperiunt ova sale, Col. 8, 6.

Adoperta resolvit nexus suos foeta, Col. 10, 145. ado-
perta genas virgineas rosa, Col. 10, 261. *Sed forte utroque
loco legendum adaperta.*

Adoptatis frugibus curvatur arbor, Col. 10, 39. *h. e.
insuis.*

Adoptione novæ prolis, Col. 9, 13.

Adoptivus arbor onusta comis, Pall. 14, 20. *ii.* 160.
adoptivus pudor, Pall. 14, 144.

Adoreum far, Col. 11, 2. *hæc igitur vox intelligitur, cum
simpliciter possum est adoreum: quod apparet etiam ex Col.
2, 6. ubi quatuor generum esse dicitur. Videtur autem illud*

R U S T I C U M.

genus esse, quod Dünkel appellat superior Germania. Nam habet folliculum firmum & durabilem, Col. 2, 8. qui tritura ordinaria non decedit, sed peculiari machinatione, molis suspensis elidendus est, & vento excitato abigendus, quod vocant cives mei Gerben, quo vocabulo utuntur etiam in coriis subigendis. Huc refert etiam Turnebus illud Catonis 2. expinſi far. Porro duplex fere adorei modus, quam tritici, ferendus est teste Col. 2, 9. quod præclare convenit in frumentum tam ampli folliculi, cui etiam modium majorem ideo adhibent, qui illud colunt, cives mei. Adoreum semen ubi feri velit, Cat. 34. add. Col. 2, 6. Pall. 10, 2 & 11, 1.

Adraſi furculi, Col. Arb. 8.

Adrepere ad columbarium, Varr. 3, 7.

Adſellabit (*animal*) corruptum, Veg. 3, 45. ſtercus durum, Veg. 3, 57. adſellatus multum ſtercoris ſi ediderit, Veg. 1, 50. ſi jumentum adſellatum fuerit (*credo ἀπὸ τοῦ ζαῖρου ſupplendum*) ſanguinem, Veg. 3, 10.

Adſerere vitem propter ridicam, Varr. 1, 26.

Adſiccare, *vid. Aſſicare.*

Adſignificant ſtatuz, Varr. 2, 11. adſignificari, Varr. 2, 1.

Adſita ad olus vitis, Varr. 1, 16.

Adſum. niſi adſueris velocitate remedii, Pall. 4, 15. adefſe ad rem divinam, Cat. 83.

Adinctum animal, Veg. 1, 11. *Alius morbus eſt eodem nomine apud Laur. Ruſum hippiatr. c. 110. p. 97. læſio caſualis in nervo magiſtro cruris anterioris — cum a crure poſteriore percutitur in anteriore &c.*

Advenæ volucres, Varr. 3, 5.

Adveneror Minervam, Varr. 1, 1.

Adventitius humor, Varr. 1, 41. adventitium genus, Varr. 3, 5.

Adverto animum, Cat. 1. advertendum, ſi, Varr. 1, 12.

Adulatio vocis, Col. 6, 2.

Adulor. adulantur furem, Col. 7, 12.

Adulterina ſemina propter ſimilitudinem, Varr. 1, 40.

Adumbrantur uvæ tegumentis, ne exareſcant, Col. 11,

2. *it.* 5, 5. adumbrari frondibus, Col. 9, 7.

Adunare membra diviſa, Pall. 3, 29. adunatum germen, Pall. 4, 10.

Adunca roſtra, Col. 8, 2.

Advocatus veni mihi, Varr. 2, 5.

Adurit ſtercore ungulas pullus, Col. 6, 27. adurunt gla-

LEXICON

cie, Pall. 11, 4. aduritur planta calore stercoris, Pall. 2, 15. mustum, Col. 12, 19. aduruntur arđmata in fundo subsidentia, Col. 12, 20.

Aduſus. donec Aduſus eris omne caſcum, Cat. 76.

Adyta, Col. 1. Præf.

Æacii flores, Col. 10, 175. ex cruore cæſi Ajacis ſtatim dicitur nata herba hyacinthus, *Plinius ait. Æacidæ legendum præclare vidit N. Heinfius ad Ovid. Met. 10, 215. Nimirum Telamonis pater fuit Æacus, filius Ajax.*

Ædificium in agro quomodo inſtituendum, Pall. 1, 8.

Ædificare piſcinas, Varr. 3, 17. ædificandum quando? Cat. 3. quomodo? Col. 1, 4.

Ædificator ne ſit agricola, Col. 1, 4.

Æditimus veteribus, qui poſt ædituus, Varr. 1, 2. *conf. Gell. 12, 10. ex eodem Varrone. æditumi libertus, Varr. 1, 69.*

Æeta in Colchide aureum arietem habuit, Varr. 2, 1.

Ægeum pelagus a capris dictum, Varr. 2, 1.

Æger. ægri ut tractandi, Col. 11, 1. ægræ arbori remedium, Pall. 3, 25. viti, Pall. 4, 7.

non Ægre, Col. 9, 8. *h. e. impigre.*

Ægritudinis hujus peſtilentia, Veg. 3, 23. ægritudine affectis agnis, Col. 7, 5.

Ægyptii quomodo explorent proventum futuri anni, Pall. 7, 9. Ægyptiæ gentis memorabilis auctor Bolus, Col. 7, 5. Ægyptiæ aves, Col. 8, 8.

Ægyptus fervens regio, Col. 3, 12. Ægypti ſolum, Col. 2, 2. bonitas, Col. 2, 12. feracitas, 3, 8.

in Æmilianis qui habitant, Varr. 3, 2. *vid. Urſin ad Varr. 1, 2. & Sueton. in Claudio c. 18.*

Æmulor, æmulari pomis recentibus, Pall. 4, 10. *pro poma recentia.*

Æmulus, æmula umbra, Col. 5, 6. *h. e. æque ſpiſſa, atque pampinorum in vitibus maritatis eſt.*

Æoles Bœotii, Italiæ coloni, Varr. 3, 1 & 12.

nulla Æque quam prædictæ falſuræ pabula, Col. 8, 17.

Æquabiliter, Cat. 103. Varr. 3, 9.

Æqualiter æquabimus, Pall. 6, 11.

Æquilibrio undique ſtabilita in ſe requieſcit vitis, Col. Arb. 5.

Æquinoctialis oriens, Col. 1, 5. meridies, Col. 1, 6. *bis. Inaudita forte alias appellatio, rationi certe adverſa, cum meridies, ut Plinii in hoc ipſo argumento verbis utar, ſemper*

R U S T I C U M.

fit idem. Nimirum ille & 18, 33 f. 76 & 77, ubi speculam quamdam ventis explorandis, sive anemothericum construere docet, octo tantum plagas numerat, adjunctis ad decumanum limitem (h. e. lineam ab oriente æquinoctiali, ad eundem occidentem protensam) utrinque hinc hiberno hinc æstivo ortu vel occasu; quem deinde decumanum ad angulos rectos secat cardo, h. e. a septentrione in meridiem procurrens linea. Et 2, 47 f. 46, ubi XII ventos enumerat, orientis quidem & occidentis hiberni, æstivi, itemque æquinoctialis mentionem facit; de meridie autem & septentrione aliter loquitur. Vitruvius etiam 6, 7, ubi disputat, ad quas regiones cæli ædificiorum genera spectare debeant, meridiem æquinoctialem ignorat: itemque 1, 6, ubi dedita opera ventorum patrias & vias describit. Quin diserte Apulejus de mundo p. 62. ex Favorino, Quatuor mundi plagas imparem numerum habere ventorum; eo quod ortus & occasus mutantur tertia vice cum solis accessu, Meridies & Arctos iisdem [semper] regionibus sunt notatæ. Ortus quippe accepimus Æquinoctialem, Solstitialem, Brumalem &c. Quid ergo? an plane, & tribus quidem locis (taceo, quod & 8, 8 & 9, 5 hibernum & brumalem meridiem commemorat) expungemus? vel ipsum Columellam imperitiæ postulabimus in re non obscura? Neutrum opus est. Scilicet analogia quadam & proportionem usus æquinoctialem meridiem vocat ipsum cardinem, nusquam ad orientem neque ad occidentem declinantem: ut oriens æquinoctialis est ipse decumanus limes, nihil vel ad septentrionem, vel ad meridiem inflexus.

Æquinoctium primum, Col. 9, 14. æquinoctii autumnalis dies, Col. 2, 8. æquinoctia quando fiant, Col. 9, 14.

Equiparo. ut alimentum pomis succus æquiparet, h. e. alimento sufficiat, Pall. 3, 25.

Equo. æquare stercora, Col. 2, 22. h. l. idem est, quod supra c. 16. dixerat dissipare, *Mist breiten*. Schætzg. æquavit votum felicitatis arbor, Pall. 8, 3.

Equor maris, Col. 8, 17. Ennæum, Col. 10, 270. æquora dulcis humi, Col. 10, 87.

Equoreus pater, Col. 10, 200. Oceanus, cujus uxor Thetys.

Equus. æquo modo, Pall. 1, 6.

Equas scalas reddere, Cat. 144. h. e. æque bonas.

Aer. aeris mutationes an statis diebus respondeant? Col. 11, 1. salubritas ut probetur, Pall. 1, 3.

Ærea acus commendatur Veg. 3, 4. vid. Cupr.

Ærugo æris, Col. 7, 5. Veg. 2, 22 & 4, 16.

L E X I C O N

Æs flatum, pecore notatum, Varr. 2, 1. æs uftum, Veg. 4, 28. æris exigui res, Col. 9, 16. æris flos, Veg. 4, 28. *h. e. chalcanthus.*

Æsculei afferes, Pall. 1, 9.

Æsculus ad quæ utilis, Pall. 12, 15.

Æstas quod initium, & quot dies habeat, Varr. 1, 28. Col. 11, 2. æstate quæ fiant opera, Varr. 1, 27.

Æstimator officiorum, Col. 11, 1.

Æstimare personam, cui præcipias, Pall. 1, 1.

Æstivaria piscium, Varr. 3, 17.

Æstivo. æstivant greges in montibus, Varr. 2, 2. æstivatum abiguntur greges, Varr. 2, 1. æstivans sol, Col. 11, 2. *h. e. in signis æstivis commorans.*

Æstivolis locis, Col. 5, 8.

Æstivus. æstivæ partes vitis, Col. Arb. 5.

Æstuabunda confectio, Pall. 11, 17.

Æstuantis mulæ curatio, Col. 6, 38. æstuantia vina, Pall. 11, 14.

Æstuosa caligo, Col. 11, 2. *mox æstum nebulosum vocat. ætuosissimum animal sus, Col. 7, 10. Æstuosa dicuntur animalia, quæ calore & æstu infestantur, sicut alsiola, quæ frigore vexantur. Beroaldus.*

Æstus nebulosus, Col. 11, 2. æstuum calores, Col. 1, 5. æstibus alternis reciprocans, Pall. 12, 15.

Ætas media villicationi aptissima, Col. 11, 1. *h. e. quæ inter juvenem & senem est. viridis, vegeta, Col. 1. Præf. vetus & novella, Col. 8, 9. ætatis indicia in equis, Col. 6, 29. ætatem anni complere, Pall. 12, 11.*

de Æternitate mundi sententiæ, Varr. 2, 1. æternitati naturæ nulla tarditas afferre potest fastidium, Pall. 3, 25.

Æternam juventam fortita tellus, Col. 1. Præf.

Ævum pati, Col. 2, 10. *quod alii dicunt ætatem ferre, h. e. durare, non statim perire. ævi longioris vitam fortitus est cervus, Col. 9, 1. ævo manet, Col. 11, 3.*

Afer. Afra spongia, Veg. 2, 34. ex Afra pisa lomentum, Pall. 11, 14.

Affatim se replere, Col. 9, 13. paleas, Col. 3, 6. viridem frondem, pabulum, Col. 11, 2.

Affectionis comes industria, Veg. 1. Præf.

Affero. affert ager segetes lætas, Col. 2, 18. uvam vitis, Varr. 1, 8. afferunt plantæ fructum, Col. 11, 3. florem furculi, Col. 11, 2. vinum vites, Col. 3, 2. afferre den-

R U S T I C U M.

tes in dominum, *h. e. in pecus domini impetum facere*, Varr. 2, 9. plurimum, Col. 3, 10. afferendo æquavit arbor votum fertilitatis, Pall. 8, 3.

Afficta villæ septa, Varr. 3, 3. *Sic reposuit Victorius e vetustis libris pro vulgata lectione Affixa. conf. Varr. 3, 9. i. fictus pro fixus* 3, 7. tabulæ fictæ. Deficta habet etiam Medicus liber 3, 7. virgis fiscatis defictis; *ubi vulgo legitur defixis.*

Affictitius ad villam actus, Varr. 3, 12.

Affinitas, pro *connexio*, Varr. 1, 16.

Afflatus. ut ab omni afflatu protegantur, Col. 11, 3. *h. e. vento.* Afflatus pro adspiratione *f. litora* H. dixit Varr. 3, 1. Afflicta senio aut tempestate arbor, Col. 5, 6.

Affligit herbas lupinus, Pall. 2, 9.

Afflo vel addflo. afflat fumus assiduus granaria, Pall. 7, 3. odor, Veg. 3, 4. afflante vicinia alienæ ægritudinis, Veg. 1. Præf. afflari a serpente pestilens est, Col. 8, 5. *plura Rhodius Lex. Scribon.*

Affusione medicaminis radices infundunt, Pall. 3, 28.

Africam vocat Varr. 2, 1. *quam modo Libyem dixerat*, Hesperidum patriam. Africa Numidia, Col. 1. Præf. Africæ bonitas, Col. 2, 12. feracitas, Col. 3, 8.

Africanæ gallinæ, Col. 8, 2. fici, Cat. 8. *ii.* Varr. 1, 41. Col. 5, 10.

Afronitri, Veg. 3, 3 *b. h. e. aphronitri.*

Agallici uncia, Veg. 3, 24. *utrum agarici an anagallici?*

Ageladæ arte, Col. 10, 30.

Acta æstate, Varr. 3, 16.

Ager emi pararique ut debeat, Cat. 1. Col. 1, 3. Pall. 1, 7. optimus quis, & quis huic proximus, Varr. 1, 4 & 7. Col. 1, 2. campester, collinus, montanus, Varr. 1, 6. cultus, silvester, humidus, graminosus, siccus, spurcus, Col. 1. Præf. frumentarius, Cat. 6. nebulosus, frigidior, macrior, *ibid.* quibus locis conferendus? *ibid.* & Pall. 1, 5. inprimis curandus, Cat. 6. Col. 1, 7. uti colendus? Cat. 61. quibus rebus? Varr. 1, 17. quando proscindi possit? Pall. 2, 3. pinguis & herbosus quando proscindatur? Pall. 6, 3. herbosus & gelidus quando? Pall. 7, 3. incultus quando & quomodo aperiendus? Pall. 6, 3. silvestris ut extirpandus, Pall. 8, 1. ut pastinari soleat? Col. 3, 13. quibus temporibus stercorandus? Col. 2, 10. sationi faciendæ ut expediendus? Col. 2, 11. feri quando incipiat? Pall. 10, 1. aqua per hiemem ne lædatur, Cat. 155. ut lustrari.

L E X I C O N

soleat, Cat. 141. quibus remediis curetur? Pall. 1, 35. agri genus ut sapore exploretur, Col. Arb. 3. forma quotuplex, & quæ dimensiones? Col. 5, 2. quot operis quisque modus agri coli possit? Varr. 1, 18. Col. 2, 13. quot jugis? Varr. 1, 19.

Agger terreus quis bonus? Varr. 1, 14.

Aggerare cinerem, Col. 11, 3. aggerari debent circumfossæ arbores, Col. 11, 2.

Aggestio fluminum saturat valles, Pall. 2, 13. *h. e. limus a fluminibus inuestus*. ex æstu recipr. Pall. 12, 15.

Aggravatur ratio rustici, Col. 2, 4. longis itineribus imbecillitas, Col. 7, 5.

Agilis opera, Col. 11, 1. agile corpus ab aspectu, Col. 6, 29.

Agilitas currentis aquæ, Pall. 1, 17.

Agitatio terræ, Col. 2, 2. agitationes agrorum, Col. 2, 1.

Agitator afelli, Col. 7, 1.

Agito. agitare caput, & caudam crebrius agere, Col. 6, 6.

Agnati. ad agnatos & gentiles deducendus, Varr. 1, 2. Col. 1, 3.

Agnus. agnorum cura, Varr. 2, 2. Col. 7, 3. Pall. 12, 13. maturi caractere signantur, Pall. 2, 15. ægrotantes ut juventur? Col. 7, 5.

Ago. agit arbor colicolum, Col. 5, 9. folia ficus, Col. 5, 10. lupinus secundum, tertium florem, Col. 2, 16. mundus ver, Col. 10, 210. agere citatum & currentem per M. passus, Col. 6, 6. caudam crebrius, Col. 6, 6. agendum ut vitis non sit spissa, Pall. 3, 13. nihil agendo male agere discunt homines, Col. 11, 1.

P. Agrasius, publicanus, collocutor, Varr. 1, 2.

Agrestis. res agrestis, *h. e. rustica*, Col. 11, 1. agreste negotium, Col. 11, 1. agrestium operum studiis, Col. 5, 1. agrestis pastinaca, Col. 9, 4. 6, 33. agrestes columbæ, Varr. 2, 7. 3, 7. pavonum greges, Varr. 3, 6. mures ut profligantur, Pall. 1, 35.

Agrestis (*an* Agrostis?) herbæ radices, Col. 6, 31. Puto *gramen vulgare significari, agrostin, ἀγρωστίν dictum botanicis, quæ vox idem fere quod agrestis notat, quam ἀμαξίτην etiam αἰγυκὸν, sanguinalem, uniolam dici notat Dodonaus; de qua Discor. 4, 30. ἀρροσίτη ad h. l. ἢ ῥίζα καταπλαττωμένη λίμνι τραύματα κολλᾷ.*

Ἀγρία σταφυλή, Col. 8, 5.

R U S T I C U M.

Agricola perfectus qui, Col. 1, Præf. agricolarum duces
Dii, Varr. 1, 1.

Agricolare opus, Pall. Insit. 3.

Agricolationis neque doctores se ulli, neque discipulos
proficentur, Col. 1. Præf. ii. 11, 1. studiosi, Col. 4, 1. agri-
colationi qui studium dedit, Col. 1, 1.

Agricoltores, Col. 1. Præf.

Agricultura ars est, Varr. 1, 3. ejus laus, Cat. Præf. par-
tes, Varr. 1, 5. Pall. 1, 2. summa, Varr. 1, 2. principium
& finis, Varr. 1, 4. præcepta generalia, Pall. 1, 6. aucto-
res Græci, Varr. 1, 1. Col. 1, 1. Latini, Col. 1, 1.

Agrii semen (*an Argii*,) Veg. 3, 59. *puto prius*: Agrion
enim est peucedanum.

C. Agrius, Socraticus, *collocutor*, Varr. 1, 2.

Aheneum signum, Varr. 3, 2. aheneum unum, Cat. 11.
ahenei orbes, Cat. 10. aheneus orbis, Cat. 11. ahenea om-
nia, Cat. 98.

Ahenum coculum, Cat. 11. *vid.* Coculum.

Ala. alis exsectis, Pall. 7, 7.

Alaternus arbor, Col. 7, 6. *frutex sterilis, sepibus aptus*.
vid. Plin. 16, 26. Schætzg.

Alba, Cat. 135. Alba condita, Varr. 2, 4.

Albanus ager, Col. 3, 8 & 9. collis, Col. 3, 2. Albani
solum mutarunt, Col. 1, 3. Albanæ Curiatæ trigemino-
rum matres, Col. 3, 8.

Albarium opus ut fiat, Pall. 1, 14. albarii operis nitore
decorare, Pall. 1, 40.

Albiceris olea, Cat. 6. Varr. 1, 24. *a colore ceræ, ut vi-
detur, sicut ficus albicerata Plin. 15, 18. Schætzg.*

Albiduli coloris liquor, Pall. 3, 25. albidum granum,
Col. 2, 9.

Albineus color equi, Pall. 4, 13.

Albitis, Veg. 4, 12. *inter suffimenta*.

Albium Ingaunum, Varr. 3, 9. *Vetus lectio est*: Album;
Ingaunum. *Sed scribitur sine interposito commate etiam apud*
Plin. 3, 5. & contrahitur etiam Albingaunum & Albigaunum
apud Mel. 2, 4, 99. Schætzg.

Albor ovorum, Pall. 11, 14. *Plures auctoritates dedit Rhe-
dus Lex. Scribon.*

Albaelis vitis, Col. 3, 2.

Albæ ficus, Col. 10, 417.

Album in oculo ut curetur, Col. 6, 17.

Scriptt. R. R. Vol. IV.

B

L E X I C O N

Albumentum ovi, Veg. 2, 57.

Ἀλκὼν, *canis nomen*, Col. 7, 12.

Alea negotiationis, Col. 1, Præf. ultæ domini, Varr. 1,

4. aleam sequi, Varr. 1, 18. vindemiatorum subire, Col. 3, 21.

Alescere, *h. e. crescere*, Varr. 1, 2, & 44. *id.* 45. *ante Vir-
dor. pro* adolescere, alescendo roborari, Varr. 2, 4.

Aleum *quoties pro allio positum fuit in libris Vegetii, osten-
dit Morgag.* 4, 37. v. g. 3, 43.

Alexandrinæ columbæ, Col. 8, 8. cucurbitæ, Col. 11,
3. Alexandrinum cuminum, Veg. 4, 28. Alexandrina lens
Vegetii *videatur* Pelusiaca aliis laudata, vel Ægyptia. Alexan-
drinum nitrum, Veg. 2, 28.

Alexis spernat opes Corydonis, Col. 10, 298.

Alga marina suspenditur in ficis arboribus, Pall. 4, 10.
ad radices obruitur, *ibid.* algæ tæniolis involvuntur radices
brassicæ, Col. 11, 3. Pall. 3, 24. herbis vestiuntur scopuli,
Col. 8, 17. alga marina vestire, Pall. 4, 10.

Algiana olea, Col. 5, 8.

Algor obest prægnantibus, Varr. 2, 7.

Alibile *aut* *σπρττίνδν* lac *active*, Varr. 2, 11. alibiliores
sunt pulli, *passive*, Varr. 3, 9.

Alica ut fiat, Pall. 7, 12. prima, Cat. 76. *Sunt enim tria
ejus pro granorum magnitudine genera. Vid. Plin.* 18, 29. *id.*
Voss. Etymol. & præcipue Jo: Rhod. ad Scribon. c. 104. p. 172.

Alicastrum *ea forma ab alica derivari putamus, quæ a sili-
qua siliquastrum. Georg. Alex. Sed nostri omnes cum scribant
halicastrum, ibi quære.*

Alienatus morbus, Veg. 3, 23.

Alienigeni pisces, Col. 8, 16. alienigenos pullos, Pall.
1, 28. alienigenis fortibus, Col. 8, 5. alienigena semina,
Col. 3, 4.

Alieno, *pro* vendo, Varr. 2, 1.

Alienus odor opplet nares, Varr. 3, 4. *saliena* huic tem-
pori satio, Col. 11, 2. omni labe pollutionis aqua, Pall. 9,
10. alienum exteræ regionis difficilius convalescit, Col.
Arb. 1.

Alimentum, *de fimo*, Col. 2, 5 & 14. *vid.* Pabulum.
alimento materno destitutus, Col. 3, 10. alimenta terre-
stris. Col. 12. Præf.

Alimonium, Varr. 1, 8. 2, 1. 3, 16. seminum, Varr.
8, 44. in alimoniis pecus sic contuendum, Varr. 2, 5.

R U S T I C U M.

Aliquantis diebus, *pro aliquot*, Pall. 1, 19. post aliquantos dies, P. D. S. *Sape ita* Vegetius v. g. 3, 4, 15 & 44. & in altero opere de re milit. v. g. 3, 22 *bis*. lt. 3, 23 &c. Sic & Palladius 10, 5 aliquanto dixit pro paulo.

Aliquis. aliquod semen, *h. e. aliquantum seminis*, Col. 11, 3. aliqua V folia, Cat. 156. Varr. 1, 2. Ita & alibi Cato in originibus apud Nonium locutus est. Faciendum, inquit, ut quadringentos aliquos milites ad verrucam illam &c. & est elegans hoc loquendi genus, & scriptoribus clafficis non infrequens. *Apulejus Mil. f.* 2: Quo placito ociter surrexit, & ad aliud me cubiculum induxit. Ibi corpus splendentibus linteis coopertum, introductis quibusdam septem testibus, manu revelat.

Aliter. cornibus nigris potius quam aliter, Varr. 1, 20. nisi aliter existimamus, *i. e. alia de causa*, Col. 1, 3. aliter, *i. e. alio remedio*, Pall. 1, 41. 4, 10. 12, 21 &c.

Alium, pro allium. *vid. Victor.* ad Cat. 132. Pompon. ad Col. 10, 112. & ita fere semper Vegetius Corbej. unde & saepe aleum, oleum.

Alius ab alio separati, Col. 5, 6. aliufve quis ferus, Col. 9, 20. aliave quæ bestia, Varr. 3, 5 & 11. aliudve quid animal, Varr. 3, 7. aliam atque aliam emittit, Col. 9, 8. aliud melle, *h. e. diversum a melle*, Varr. 3, 6. alii Dei, *genit.* Varr. 1, 2.

Allecto. allectare sibilo, Col. 2, 3:

Allectores captivorum turdi, Col. 8, 10. *h. e. conciliatores consolatoresque*, qui alliciant oblectentque captivos, mittuntque in libertatem captivitatis. *Beroaldus.*

Allecula. *vid. halec.*

Allevare plagam ferro, Col. 4, 24. *i. e. levem & planam reddere.* nodos & cicatrices, Col. 3, 15.

Allicem impone articulis, Veg. 2, 49. *utrum halecem, an alicam?* Alicæ favet farina hordeacea, haleci autem sinapi. *Salsamentum detractis spinis ac pelle in ozæna commendat* Eumelus Hipp. 2. p. 113. Halecula in simili remedio Col. 6, 8.

Allidere. alliduntur, Col. 4, 20. *i. e. praterlabente humore rigantur.* allidere & elidere Veg. 1, 26. *videtur idem significare, quod equum dejicere curationis causa.* cf. Veg. 2, 17. allidi dominum (*ab agro suo*) *i. e. affligi*, Col. 1, 3.

Alligator vitis, Col. 4, 13, 17, 20, 26.

Alligatura infitionis, Col. Arb. 8, 3.

Allinire. alliniatur, Pall. 1, 41. 3, 33. & alias: & in uni-

L E X I C O N

versum linio cum compositis ita saepe ex quarta conjugatione flexum invenias in nostris scriptoribus, ut solis librariis hoc tribuere, apud Palladium certe, non, audeam. Vid. Linio.

Allium ne foeteat, Pall. 12, 6. Punicum, ἀπποσάποδον, Ulpicum, Col. 11, 3. allii satio & cultura, Pall. 2, 14, 12, 6. allia cum cepis, Col. 10, 314.

Allobroges qua pice ad condituras utantur, Col. 12, 23.

Allobrogicae vites, Col. 3, 2.

Alluvies fluminum, Col. 3, 11.

Alnus ad quæ utilis, Pall. 12, 15. alnos indomitas, Col. 10, 250.

Aloe epatica, Pall. 11, 14. aloes optimi, Veg. 1, 14.

Alphius foenerator, Col. 1, 7.

Alfiosum pecus caprile, Varr. 2, 3. *Glossarium* alfiosum interpretatur δὲσπρυος. vid. Æstuosus.

Alta novem pedum, Col. 8, 14. ternis pedibus, Pall. 1, 38. tribus pedibus, Pall. 2, 10. in altum descendere, Col. 11, 3. altissimi homines Germani, Col. 3, 8.

Alte duos digitos, Col. 5, 6.

Alter. post tricesimum & alterum diem, Col. 12, 41. alteræ parti, Col. 5, 11. alteræ alteræ, Varr. 2, 2. alteræ partes, Varr. 2, 1. altera altera non contingant, Col. 12, 45. de alteris quatuor, Varr. 1, 17. 2, 2. alteris valis, Cat. 18.

Alternatæ qualitates, Col. 2, 2.

Alternemus vernaculas & Atinias, Col. 5, 6.

Alternis æstibus reciprocans, Pall. 12, 15. annis, Varr. 1, 44. Col. 2, 9. alternis dormiunt, Varr. 3, 16. sal ingeritur, Col. 12, 53. alterna tabulata olivarum & salis usque in summum componunt, Col. 12, 48.

Althea, ibiscus, Pall. 11, 14. e *simplici etiam* MS. Sylb. Gr. ἀλθαία.

Altiles boves, Varr. 2, 1.

Altinae vaccae, Col. 6, 24. *Legi vult Harduinus ad Plin. 8, 45. p. 274* Alpinæ. Nam inquit, si ab Altino Italia oppido, de quo Plin. 3, 18, nomen hæ haberent, non Altinæ quidem, sed Altinates dicerentur, uui nominum ratio postulat, & ipse Col. 7, 2 Altinates oves commendat. Similia habet Bochartus Hieroz. 1, 2, 29. qui duo loca adducit ex Varrone & Gratio, quibus confirmatur terminatio Altinas, non Alcinus. Schættg.

Altinates oves, Col. 7, 2.

R U S T I C U M.

Alveare. alvearium castratio, Pall. 11, 13. purgatio, Pall. 5, 8.

Alvearium, μελιττὸν, Varr. 3, 16. populi adjectione ut reparetur, Pall. 7, 8. alvearia quæ probentur, Col. 9, 6. quando & quomodo castrantur, Pall. 7, 7.

Alveati fulci, Cat. 43. *h. e. alvei formam habentes in summo latiores, lateribus inclinatis, ut fundus sit contractior.*

Alveolus, Col. 8, 5.

Alvei, apum habitacula, Col. 9, 2. ex fimo, lateribus, Col. 9, 6. collocandi ut sint, Col. 9, 7. alveorum cultores, Col. 9, 3. * **Alveus**, supellex alia. in alveo indere, Cat. 81. salire herbas, Col. 12, 9. alvei, Cat. 11. *quibus in lintres portantur collecta uvæ.* Turneb. 7, 23. *Oblique concavos fuisse alveos inde intelligitur, quod angulis expressis opponantur eorum flexus* Col. 4, 4. alveus ad hordeum ministrandum equis, Veg. 1, 56. in alveo aqua apponitur bovi, Veg. 3, 31.

Alumen crudum, Veg. 2, 63. rotundum, Veg. 2, 58. *habet etiam Scribon. comp. 30 & c.* scissum, tritum, Col. 6, 13.

Alumnus gregem, de porculis, Pall. 3, 26. alumnos educere, Col. 4, 27.

Alvus, monstrum vocabuli, nescio qua irrepsit in *Lexicon Reyhero - Junckerianum*, adscripta significatione, vis alens, & laudato Cat. 157. *Deportavit illud Cl. Facciolatus. Errori occasionem dedit* Cat. 157, si alvus non ibit.

Alvus superior ut dejiciatur (vomitu) Cat. 156 & 158. quali vino moveatur, Cat. 115. citatur, Col. 7, 9. cruda, Cat. 125. non consistens & cruda quo vino curetur, Cat. 126. alvus cruda simpliciter alvus vocatur Col. 6, 7. si alvus non ibit. Cat. 157. alvum bonam facere, Cat. 156. alvo materno, Col. 10, 146. *Antiquarium id esse ostendit Barth. ad Guil. Brito. 6, 360. Alii legunt arvo, quæ lectio Schætzgenio melior videtur, quia notum fit alvum maternum arvum etiam vocari a Lucretio & Virgilio. Igitur hanc vocem h. l. duplicem significationem habere posse, propriam, qua scil. flores in arvo materno s. matris suæ terra consistunt, & metaphoricam, qua flores pullulare dicuntur ex arvo s. alvo matris suæ, h. e. terra.* * **Alvi apum** unde dictæ, & qua materia fiant, Varr. 3, 16. *add.* Col. 9, 6. aperiendæ sunt, Col. 9, 14. castratæ, Col. 9, 15. 11, 2.

Amaracus odoratus, Col. 10, 296.

L E X I C O N

Amarantini flores, Col. 9, 4. *Sed tamaricini reponi vult Bodæus a Stapel. cf. Amarantus.*

Amarantus, Col. 9, 4. *Inter arbores h. l. recensetur, verum non est inter arbores, sed potius herbas, quapropter Bodæus a Stapel ad Theophr. hist. plant. 4, 7 ex veteri codice, qui habet amaricus substituit tamarica vel tamariscus, quæ inter arbusculas est, & cujus historia prolixè recensetur a viro laudato. Juvat & nonnihil Lips. qui habet amaracus. Schættg. Amaranti immortales, Col. 10, 175.*

Amarefcunt amygdala, si rodantur arbores a pecore, Pall. 2, 15.

Amarissimus morbus amaris potionibus solvendus, Veg. 1, 11.

Amati quæ vocatur herba, Veg. 3, 4. *vid. Morgagnus Ep. III, §. 22. qui pro amati amati, verbis in prima editione obdole confixis, avia reposuit ex Col. 6, 14.*

Amat frequenter effodi, Pall. 3, 24. putari & circumfodi, Pall. 4, 10.

Ἀμβολιστρύδς ἀνὴρ, Col. 11, 1. *h. e. dilator, qui ἀναβάλλει, rejicit ac differt necessaria. Ex Hesiod. épy. 2, 31.*

Ambrosios succos, Col. 10, 408.

Ambulacra in cella vinaria, Pall. 1, 18.

Ambulatio, Varr. 3, 5. *locus, ubi ambulatur, sicut Gestatio Cic. Att. 4, 9. ad Q. Fr. 3, 1. Plin. ep. 5, 6, 17. Schæug. ambulationes villaticæ, Col. 1, 6.*

Ambulator ne sit villicus, Cat. 5. Col. 1, 8. *vocabantur autem ambulatores, circulatores & homines circumforanei. Sic Mart. lib. 1, epigr. 42. & ita infra Cato eod. cap. si hoc faciet, minus libebit ambulare. Meurf. Ambulatrix ne sit villica, Cat. 143.*

Ambulaturæ gratiam perdit equus, Veg. 2, 5, 4, 6. *Vid. Salmas. ad Capitol. Maxim. cap. 3. Est nimirum illud incessus genus, quod Galli hodieque vocant l' Amble.*

Ambulat feriata familia, Varr. 1, 16. *ambulare composite, Col. 6, 2. ambulant naves, Cat. 1. Ita naves ire dicuntur. Vid. Heins. ad Ovid. R. A. 488. Gellius 10, 26 hac auctoritate tuctur Sallustium, quem reprehenderat Pollio, quod transgressos dixerat, qui transfretassent. Navibus peragrarè litora Justin. 12, 10. Barthius Adv. 73, 2. p. 1118 lenitudinem & suavem cursum ita indicari putat.*

Amelli frutices, Col. 9, 4. radix, Col. 9, 13. *Copiose describit Cerda ad Ge. 4, 271.*

R U S T I C U M.

Amerina mala, Col. 5, 10. falix, Col. 4, 30. *laudatam* Virgilio Georg. 4, 265. Add. Salmas. de homonym. c. 73. Scharrg. corbulæ. Cast. 11.

Ames. in amidibus apparetur aucupiom noctuæ, Pall. 10, 12. amites baltemarum, Pall. 7, 2.

Amethystos vitis, Col. 3, 2. Ita legendum. Nam inerti-
cula uva cum a nostris ita nominetur, quia temulentiam sola
non facit, merito a Græcis appellatur amethystos, h. e. sine
ebrietate. Plinius eleganter inquit, quod nostri justius hanc
uvam sobriam appellassent, quam inarticulam dicunt. Beroald.

Amicitia. ex amicitia domini hospes, Col. 11, 1. h. e.
ex amicis.

Amicus. amiciores jugo quam arboribus vites, Col. 3,
2. amicissimi apibus flores, Col. 9, 4. venti, Col. 1, 5.
Amictus gemmantis caudæ, Pall. 1, 28. de pavone.

Aminneum vinum, Cat. 6. Ita libri veteres Catenis sine ulla
varietate habent. sed amineum efferunt poëta omnes, & est in
veteri inscriptione VINEAM VOBIS AUGUSTALES ID-
CIRCO DARI VOLO, QUÆ EST AMINEA. Ejus ge-
nera duo Cato memorat, Plinius quinque: quæ cum in diversa
Italia regionibus provenirent, etiam dispari natura fuerunt. hinc
Virgilius Aminea vina prædicat firmissima, Galenus aspe-
ra, Florentinus dulcia. Popma. Vix est, ut quis in concordiam
redigat discrepantes doctorum virorum sententias, vel codicum
adeo veterum varietatem. Nobis, postquam legimus, quæ ad
Georg. 2, 97 dixere Pierius & la Cerda, ad Plin. 14, 2 s. 4
& Harduinus, ad Serenum Sammon. p. 204 Ro. Keuchenius,
Hins. & Burm. ad Virg. Georg. 2, 97, inspectisque ipsis vete-
rum locis, quæ illi laudant, ac præterea Geoponicis Græcis,
usu venit, ut diceremus, probe fecistis, multo sum quam ante
incertior. Hoc tamen apparet, non peccare, qui vel Ammi-
neum legat cum Pierio, Sunt etiam Ammineæ vites, cui
succenuriatur Ausonius epist. 18 ad Ursulum versu ult. Solus
qui Chium miscet & ammineum, vel Sereni auctoritate Ami-
neum, Succus Amineæ vitis cum pane medetur. Si quis
tamen alterutrum modo verum esse contendat, malim Amineum,
quod & Virgilius quibusdam scripsisse videtur, Sunt & Amineæ
vites &c. In Sereno non ita facilis est mutatio. In Geoponicis
nunc ἀμιναιος video, nunc ἀμινιων. Ex Galeno ἀμιναιος
σταφυλὰς laudat Cerda. Apud Columellam fere Amineæ scri-
ptum inveni & reliqui. Hæc de descriptione. non multo certiora de
aïmo. Præteritis Servii, vel interpolatoris ejus nugis, illud

L E X I C O N.

maxime placet, quod Hesychius offert in ἀμιναιός ubi cum jussisset uno v scribi vocem, subjungit, ἡ γὰρ πενκτεία ἀμιναιά λέγεται. quem locum Harduinus ad Plin. l. c. no. maj. 5 confert cum Macrobij Sat. 2, 26 (320) Uva Aminæ, scilicet a regione. nam Aminæi fuerunt, ubi nunc Falernum est. Salentum vult resiliui pro Falerno, quod Pcedani fuerint in Salentinis. ἐπὶ τοῦ. Conf. Jo. Rhod. ad Scribon. comp. 64. p. 123. it. ad 257. Aminneum minusculum & majusculum, Cat. 6 & 7. Varr. 1, 25. Amineæ vites quales & quot generum, Col. 3, 2. Pall. 3, 9. Amineæ vetustissimæ quæque vineæ, Col. 3, 9. vinum Amineum, Veg. 2, 22.

Amiterninus, cognomen P. Aufidii Pontiani, Varr. 2, 9. Amiterninis arvia, Col. 10, 422.

*Ammoniacus fal, Col. 6, 17. ejus usus in maltha, Pall. 1, 41. Armoniacum fere scribunt editi. Vegetii, sed ex Corhejensi resiliuimus Ammon. * Ammoniacæ guttæ, Veg. 3, 68. iia legi etiam vult Rhodius Lex. Scribon. * Ammoniacum, ferula liquor in Africa Cyrenaica frequentis, de qua multa Diosc. 3, 98. Itaque sic forte legendum pro Armoniaco, Veg. 4, 14. & reliquis locis, quæ laudamus in Armeniacum.*

Amnis altera, Varr. 3, 5. amne primo multi spumantis egesto, Pall. 11, 14. h. c. fluxura.

Amœnitate aliqua demerenda erit matrona, Col. 1, 4.

Amor nunc ad coitus properat, Col. 10, 197. de var.

Ἀμπελοέσσα appellat Phrygiam Homerus, Varr. 1, 2. i. e. multis vineis instructam. Locus exstat Iliad. T. 143. Eadem laus Phrygiæ occurrit apud Claudianum in Eutropium 2, 270. Planities Cererique favet, densisque ligatur Vitibus, & glaucos fructus attollit olivæ. Schætzg.

Ἀμφισία, Varr. 3, 10. Col. 8, 13.

Amphitrite Dea, Col. 10, 201.

Amphora defracto collo, Cat. 88.

Amphrysi nemus, Col. 10, 265. Amphryfus fluvius Thesaliæ juxta lacum Bebeidem, ad quem Phæbus, ut ostendit Valerius Flaccus lib. 1, pavit armenta regis Admeti. Pompon.

Amplexum genus, pass. Pall. Insit. 48.

Amplius. hoc amplius, Cat. 142. Locutio frequens Catoni & ab aliis auctoribus etiam usurpata. Ejus vim & usum explicat Pomponius Jurisc. L. VII ad Sabinum. Si pure tibi legavero, deinde postea scripsero ita, Hoc amplius, si navis ex Asia venerit, heres meus ei fundum dato; verius est;

R U S T I C U M.

eo verbo superiora repeti. Sicut dicimus L. Titius plebi quina millia dedit, *Hoc amplius*, Sejus viscerationem; quina millia quæque Sejum dedisse intelligamus. *Idem significat hoc plus Terens. Eun.* Vigilabis lassus, hoc plus facies: *id quod Græci πλέον ποιήσεις. Philemon τὶ δὲ πλέον ποιήσεις. ὁδὲν. Cic. Lib. 2. de Leg.* Jam cetera in duodecim, minuendi sunt sumtus lamentationesque funeris, translata de Solonis fere legibus. **HOC PLUS NE FACITO, ROGOM ASCIA NE POLITO**, ita enim locus ille in vulgatis libris omnibus legitur: qui tamen mihi videtur corruptus ignoratione hujus antiquæ locutionis, atque ita restituendus: Translata de Solonis fere legibus; hoc plus **ROGOM ASCIA NE POLITO**, aperta sententia. Omnia sunt, inquit, translata de Solonis legibus, sed in XII hoc plus est, **ROGOM** &c. *Popma.*

Ampullaceum corium, Col. 8, 2. *vel ex ampulla veteri coriaceæ sectum*, (tales enim fuisse etiam Casaubonus docet ad Theophr. Charact. p. 169, non ex Græcis modo, sed ex Plauto etiam & Festo) *vel certe ita inflexum, quasi ex ampulla vel bulla sectum esset.*

Amputare mergum, Col. 4, 15. scabiem, Col. 6, 32.

Amulum s. amylum uti fiat, Cat. 87. ad invicem amulli, Veg. 2, 7. *add. 4, 8. ubi scribitur amylum.*

Amurca quid esset? Varr. 1, 64. sincera, falsa, Col. 12, 50. insulsa, Col. 2, 9. i. e. quæ salem non habet, ut nosler infra cap. 15 & 20. h. e. cui sal non est admixtus. Schættg. ut condatur, Varr. 1, 61. ut fervetur & promatur, Varr. 1, 64. inimicissima oleo, Col. 12, 50. itaque tollere eam caveat capulator, Cat. 66. ejus utilitas plerisque incognita est, Varr. 1, 55. varii ejus usus, Cat. 91. *add. 101. it. 103.* Varr. 1, 51. veteris amurcæ usus, Col. 2, 15. bubus salutaris est, Col. 6, 4. Veg. 3, 2. ad aream, Col. 2, 20. ad granaria, Varr. 1, 57. adversus pulices, Pall. 1, 35. spiffæ adhærent mures, *ibid.* arboribus spargenda, Cat. 36. Pall. 3, 25. oleis speciatim, Col. 11, 2. *Amurga passim scribitur per G in MSS. Palatinis, teste Sylburgio, & Græco ἀμύργη.* Serv. ad Georg. 1, 94. Amurca per C scribitur & per G pronuntiatur, ut C. Gajus, Cn. Gnejus, Schæstg.

Amurcaria dolia, Cat. 10.

ad **Amullum** non est numerus, Varr. 2, 1.

Amygdaleos ramos, Pall. Infit. 157.

Amygdali fatio & cultura, Pall. 2, 15. 3, 25. *infittio*, Pall. Infit. 149. amygdalo inferitur pirus, Pall. 3, 25.

L E X I C O N

amygdalæ arbores, Col. 9, 4. quando inferantur, Col. 11, 2. parum feraces ut medicandæ, Col. 5, 10. amygdalum, nucem, Col. 12, 55. amygdala qualia ferenda & quomodo, Pall. 2, 15. feracia ut fiant, Col. Arb. 25.

Amylum, *vid.* amul.

Amythaonius docuit quem plurima Chiron, Col. 10, 348. *Amythaon pater Melampodis medici: unde Amythaonius Melampus dictus. Hunc docuit Chiron filius Saturni & Philiræ Oceani. Pompon. Virg. Georg. 3, 550: Phillyrides Chiron, Amythaoniusque Melampus.*

An. ars an sit, an quid aliud, Varr. 1, 3. an universa, an aliqua, Col. 1, 1.

An pro ana distributivo, Gr. ἀνὰ, sæpe apud Vegetium, c. 8. 3, 2. ana est 3, 65.

Anacollima (ἀνακόλλημα) emplastrum quod divulsa coniungit, Veg. 4, 22. e in penultima poscit analogia; sed iocissabant librarii, & ipse forte Vegetius. Describitur aliquod anacollima Veg. 3, 18. 4, 23. oculo per paracentesin curato imponendum, Veg. 2, 17. ad sanguinem sistendum, Veg. 3, 10.

Anagallicum apud Vegetium quid sit disputat Morgæ IV, 38. Adi 1, 53. 2, 6. 2, 9. 3, 10. 3, 49. 3, 65. *conf.* Symphytum. 3, 67. 4, 8. 4, 9, 22. εὐώδης ἀναγallis βοτάνη Geop. 15, 1, p. 402. Diosc. 2, 209.

Anapleroticum, Veg. 2, 26.

Anates. de anatibus Varr. 3, 11. ut alantur, Col. 8, 15. conspectu suo intestinorum dolores, præsertim equini generis, sanant, Col. 6, 7. Veg. 3, 3. anatum stabula, Varr. 3, 5.

Anceps ad favonium spectet, de nuce ferenda, Col. 5, 10. & Arb. 22. anceps eventus, Col. 3, 6.

Anchusa, Veg. 3, 71.

Ancoras tollere, Varr. 3, 17. *h. e. discedere.* ancoræ ferreæ, Pall. 1, 40. *uncinos vocat Vitruvius.*

Andrachne humida, Col. 10, 376. herba, quæ solet insci montibus. Portulacam esse volunt. *vid.* Plin. 13, 22. Schættg.

Andromeda, Col. 11, 2. *fidus.*

Anethi satio & cultus, Col. 11, 3. Pall. 3, 24. papaver ei iungitur, Col. 10, 314.

Aneurysma, Veg. 2, 30. tumor mollis a sanguine ex arte.

R U S T I C U M.

na vel vena profusa excitatus, dictus ab ἀνευρύειν, dilatare, unde orthographia patet.)

Angi pluribus radicibus inter se connexis, Col. 4, 2. desideris naturalibus, Col. 6, 27. angentem exterminet herbam, Col. 10, 149.

Anguifer, ἀφιδύχος, Col. 11, 2.

Anguinei cucumeris humore medicata semina, Col. 2, 9. radix, medicina suum, Col. 7, 10. Cucumerem anguineum mali esse arbitrantur cucumerem silvestrem, qui erraticus vocatur, ex quo fit medicamentum, quod elaterium appellant, succo expresso ex semine, nec ullum ex medicamentis longiore ævo durat: annis ducentis servatum auctor est Theophrastus. Beroald. Ἀγρίον σίκυον vocat Africanus; agrestem Pall. 10, 3. cf. Plin. H. N. 20, 2. & de voce anguineus vid. Jf. Vossius ad Catullum p. 215.

Anguina pellis, Cat. 73.

Anguis corio involvitur truncus arboris, ut florem contineat, Pall. 4, 10.

Angularis lapis, Cat. 14. est ad angulos rectos casus. angularis ordines, Col. 5, 3. extremi. venæ, credo, nulla sunt, quæ leguntur Veg. 2, 12. etiam Sambucus jugulares.

Anguste putare vel deputare, Col. 4, 16 & 22. angustius aut laxius de re aliqua constituere, Varr. 2, 10. angustissime præcisus, Col. 4, 24.

Angusto. angustatur foramen egestionis, Veg. 3, 15.

Angustus. angusta putatio, Col. 4, 10. 3, 21.

Anhelitum pestis exhalant spiritus, Pall. 9, 9. ex anhelitu inflationes, Veg. 3, 39.

Aniciana pira, Col. 5, 10. Cat. 7.

Anima, h. e. aer, Varr. 1, 4.

Anima auriga rectrixque membrorum, Col. 3, 10. sui pro sale data, Varr. 2, 4. animam efflare, Varr. 1, 3. animas extorquent naribus, Pall. 9, 9. h. e. suffocant.

Animadvertuntur sues a facie, Varr. 2, 4.

Animal si quod in mustum ceciderit, Col. 12, 31. si in oleum, Pall. 12, 20. animalium generandi principium an fuerit? Varr. 2, 1.

Animatæ quotidianis rigationibus arbores, Pall. 4, 10.

Animo. animare plantam quotidianis rigationibus, Pall. 8, 3. animans machina, Col. 3, 10. animantur ova, Col. 8, 5. semina genitalibus locis injecta, Col. 6, 36. animari alimento contra vim cœli torrentis, Pall. 4, 1.

L E X I C O N

Animus. animi ingenium variat etiam in bobus, Col. 6, 1. animi lumen, Col. 1, Præf.

Anisi satio & cultura, Pall. 3, 24. 4, 9. anisum Ægyptium, Col. 12, 49 & 51.

Annalis cursus solis, Varr. 1, 27. annale tempus, *ib.*

Anniculus malleolus, Col. 4, 7. furculus, Pall. 4, 10. annicula ætas, Col. 7, 9. mula, Col. 6, 37. Pall. 4, 14. planta, Pall. 11, 12. vitis, Col. 4, 15. anniculum defrutum, Col. 12, 20. vinum, Varr. 1, 65. anniculi pulli, Varr. 2, 7. ramuli, Col. 5, 11. anniculæ nuces, Cat. 17.

Anniversarii vicini, Varr. 1, 16. *videntur annua mercede conducti.*

Annius Capra, Varr. 2, 1.

Annona regionis, Col. 3, 15. *latissime patet, & pro tota ratione accipitur, qua utile aliquid, aut secus videtur.* lactis, Col. 8, 17. macelli annonam excandefacere, incendere, Varr. 3, 2. *loquendi hanc rationem illustrat Turneb.* 22, 33. musti annonam expedire, Col. 3, 21. vini, Col. 3, 3. annonæ sterilitas, Col. 2, 10.

Annosa mater, Col. 6, 28.

Annotini ungues custodum, Col. 4, 24. annotinæ plantæ *pro* hornotinæ *MS. Pol.* Col. Arb. 30.

Annoto, quid, & cui, & quando datum, Col. 12, 3.

Annumeravimus sua cuique, Col. 12, 3. annumerantur agni duo pro una ove, Varr. 2, 2. *alias*, procedunt.

Annus quibus partibus constat, Varr. 1, 27. prospiciens, Varr. 1, 23. anni tempora e foliis cognosci possunt, Varr. 1, 46. anni quo tempore quæque fieri oporteat, Varr. 1, 28. Col. 11, 2. *Ita Palladii totum fere opus dispositum.* anni Romani princeps mensis Januarius, Col. 11, 2. in annum *intell. futurum*, Varr. 2, 2.

Ansatum vas, Col. 9, 15.

Anser. *de his* Varr. 3, 10. Col. 8, 13. Pall. 1, 30. Capitoli custodes, Col. 8, 13. ut alantur, Col. 8, 14. uti farciantur, Cat. 89.

Anserculis excusis, Col. 8, 14.

Ante annum, Col. Arb. 4 & 16. *pro* anno ante. ante diem IX Kalend. Nov. Col. 2, 8. ante quadragesimum vindemiæ diem, Col. 12, 18. ante quam extrahatur, prurumpitur, Col. 3, 18.

Antelucana lucubratio, Col. 11, 2. antelucanis temporibus, Varr. 1, 14. Col. 11, 2.

R U S T I C U M.

Antepagmenta, Cat. 14. sunt valvarum ornamenta, quæ insculpi vel affigi hodieque solent, sive sint hominum formæ, sive belluarum, sive gentilia insignia, dicta ab ante & pangendo, non, ut Festus nugatur, ab antis, i. e. lateribus ostiorum. Sic antefixa dicebantur signa fictilia, vel ærea inaurata, quæ in fastigiis ædium ponebantur. Liv. lib. 34: Antefixa fictilia Deorum Romanorum ridentes. Sic Popma. Facciolati, cujus plura sunt in hos scriptores merita, explicationem dedimus ad Fabrum. Neque contemnenda Schættgenii conjectura, qui pessulorum vel repagulorum genus antumat. Certe ad ipsam parietis firmitatem referri videntur eod. capite, & etymologia convenit planissime.

Antes sitientes andrachne protegit, Col. 10, 376. antes fulci sunt & in vineis, & in agris, & in horiis. Pompon. Ordines primos cujusque rei ex etymo significare videtur. Sed etiam de his est erudita Cl. Facciolati disputatio in Fabri thesaurum a nobis relata.

Περὶ ἀντίπαθῶν liber Democriti, Col. 11, 3. h. e. de repugnantibus, discordantibus diffidio quodam naturali, ac potentia. Plinius ex hac (ut conjectare licet) doctrina Democritica prodidit cuncta constare ex sympathia atque antipathia, hoc est, ex concordia rerum atque discordia. Nam ignes aquæ restinguunt: aquam sol devorat: luna parit, ferrum ad se trahit magnus, adamas diffidet cum magnete in tantum, ut juxta positus ferrum non patiatur abstrahi: aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat atque auferat: at ipsum adamanta rumpit sanguis hircinus recens & calidus. Igitur Democritus per hanc antipathiam scripsit feminam menstrualem repugnare erucis vermiculis, ut decidant emorianturque repente omnes: si ea solutis crinibus & nudo pede ter circumeat areolam, in qua eruca olera infestant: super quâ re Palladius sic refert: Aliqui feminam menstrualetn nusquam cinctam, solutis capillis, nudis pedibus contra erucas & cetera infestantia hortum faciunt circuire. Beroald.

Antiqua vitis, Pall. 12, 3. antiquæ apes & veteres, Col. 9, 11. antiqua canneta, Pall. 3, 23. rosaria, Col. 11, 2. Pall. 3, 21. * antiquus & Atticus confunduntur in MSS. vid. Atticus. * antiquissima fides pastoris, Col. 8, 4. pars, Col. 3, 21. antiquissimum sit considerare, Col. 3, 6. ei esse debet conservare &c. Col. 4, 20. est explorari parentem, Col. 6, 36. sic. 2, 9. 4, 29. 8, 7.

Antistites artium, h. e. magistri, Col. 11, 1. singulis dare,

LEXICON

qui observent & præcipiant, Col. 3, 21. *Plures auctoritates dabit Barthius 34, 6, p. 1554.*

Antisto. antistat brassica oleribus omnibus, Cat. 156. *Lucretium & Ausonium ita locutos ostendit Barth. 34, 6, p. 1554.*

Apelles, Col. 1, Præf.

Apennini boves, Col. 6, 1.

Aper. de apris Varr. 3, 13. apri fues feri, Varr. 2, 1.

Aperire agros, Pall. 6, 3. arboreos foetus, Col. 10, 401. *μῦθον de Actæone, Varr. 2, 9. i. e. ostendere, quæ ejus sit significatio.*

Apertio floris, Pall. 1, 6.

Aperturam si fecerit, Veg. 2, 48.

Apertus locus, Cat. 35 & 46. Pall. 1, 5. *est soli expofitus.*

Apes, *vid. Apis.*

Aphronitrum, *vid. Afron.*

Aphroscorodon, allium Punicum, ulpicum, Col. 11, 3.

Apiacos, Cat. 157. *brassica species. Apud Plin. 19, 8, Apianam vocasse hanc Catonem, legitur.*

Apiana vitis, Col. 3, 2. uva, Col. 12, 39. Apianum vinum, Col. 12, 45.

Apiarium, *apum, grex, examen*, Col. 9, 3.

Apiaria, *μελισσῶνες*, apum cubilia, Col. 8, 1. 9, 5. 9, 7 & 12.

Apialtrum, *μέλινον, μελίφυλλον, μελισσόφυλλον*, Varr. 3, 16. Col. 9, 8.

Apicæ oves Varr. 2, 2. *Festus*: apica dicitur ovis, quæ ventrem glabrum habet. *Plin. 8, 48*: Quibus yenter nudus esset, apicas vocabant. *Scaliger, & qui post eum hunc locum attigere, a πείκος derivant.*

Apicæ uvæ, Cat. 24. Varr. 1, 58.

Apicium vinum, Cat. 6, 7 & 24. Varr. 1, 25.

Apis grandior, Col. 9, 3. evadit, Col. 9, 12. De apibus Varr. 3, 16. Col. 9, 2 sq. *ad finem libri.* Pall. 1, 37—39. quomodo e juvenco progenerentur, Col. 9, 14. Varr. 3, 16. mellifica loca ut indicent, Pall. 5, 8. adversus hiemem ut muniendæ, Pall. 12, 8. silvestres ut investigentur & capiuntur, Col. 9, 8. earum seditio & fuga ut nosci & compesci possit, Pall. 7, 7. apum reges qua forma, Col. 9, 10 & 11. Pall. 7, 7. apum morbi & remedia, Col. 9, 13. Pall. 4, 15. *Genitivus pluralis indifferenter apum habet & apium. v. c. de originibus apum*, Col. 9, 2. ceterarum

R U S T I C U M.

apum, Col. 9, 14. apium causa, Varr. 3, 16. natura, Col. 9, 9 &c.

Apium. ejus satio & cultura, Col. 11, 3. Pall. 5, 3. genera tria, Pall. 5, 3. apio fascies cingere, Col. 10, 371. apios majores & crispas ut facias, Pall. 5, 3. sic apium viridem, Veg. 2, 11. pro viride. appium saepe pro apio Veg. c. g. 1, 56.

Ἀποκατάστασις, Col. 3, 6. *Conversio sive restitutio solis, quam post quadriennem statuit, quæ etiam a quibusdam Eudoxi τετραετηρίς existimatur. Alias illa revolutio sive periodus anni magni, quo sol ad centrum suum revertitur, statuitur contingere post annos 532. Vid. quæ docent Jos. Scaliger epist. 3. Salmas. ad Solinum c. 33. p. 390. Harduinus ad Plin. 10, 2. Schættg. Nimirum ipsa est hæc Juliani anni 365 diebus 6 horis definiti ratio, ubi quatuor annis adjicitur dies unus, qui sunt ipsi dies 1461. Sed quid ea ἀποκατάστασις, satis illa quidem imperfecta, ad fecunditatem stirpium conferat, difficile sane est ad intelligendum, & mirum si non plane falsum.*

Apocimatis libra, Veg. 2, 54. eadem est apoxima 3, 28. 4, 14. Sed verum est

Apochyma Diosc. 1, 98. ubi de Zopissa dicit καλουμένην ἢ ἐὶν ἄπρχυμα, οὗσαν διαχυτικὴν (dissipandi vim habentem) διὰ τὸ ἐν τῇ θαλάσῃ βρέχεσθαι. Dixerat ἐνομένην ἢ τινὲν. Itaque forte non malum Apoxyma. Quoties χι Græcorum & x Latinum confusa sint, constat. Ceterum Apocimam, vel utcumque legere verum sit, utroque genere ponit Vegetius, ut malagma.

Ἀποδυτήριον, Varr. 2, Præf. locus, ubi in balnea, vel palastram ingressuri, vestes deponerant. Plin. ep. 5, 6, 25: Inde apodyterium balinei laxum & hilare. Vid. Greenium de rusticatione & villis vet. 2, 7. p. 281. Latini vocant Spoliarium. Glossa Græcolatinæ apud Barthium 47, 19 Ἀποδυτήριον, spoliarium. Glossa Isidori: Spoliaria exteriores balnearum cellulæ. Inscriptio apud Gruterum p. 489, 12: ETIAM. GLADIATORIIUM. ET. SPOLIAR. SOLO. EMPTO. SUA. PECUNIA. EXSTRUCTUM. PUBLICÆ. OPTULERIT. Confer Lipsium Saturnal. 1, 18. P. Fabrum Semeft. 2, 11. Spoliare enim & exspoliare est vestes exuere, qua notione occurrit apud Abdiam Babylonium 3, 40. & in Actis S. Martinæ c. 19 apud Bollandum Tom. 1. Jan. p. 19. Schættg.

Ἀπώροσις, Col. 2, 10. initium decrescendi in luna, quod

L E X I C O N

fit, cum radios solis e diametro oppositi transcurrit, ut jam non præcedat solem, sed sequatur.

Apollonium bitumen, *vid.* bitumen.

Apothema, Veg. 3, 4.

Apostolicum medicamentum. *Sic legitur etiam pro anaplecticum, Veg. 2, 26. Sambucus in margine: Forte pro castolico; ubi vid.*

Apothecæ villaticæ, Col. 1, 6.

Apoxima, *vid.* Apocima.

Apparent Vergiliæ, totæ, taurus totus, Col. 11, 2. *opus non apparet domino, Cat. 2. h. e. non constat ratio, non satis operis factum videtur domino pro operatum, i. e. hominum opus facientium, ac dierum numero.*

Apparitor Appii, Varr. 3, 7.

Appellatione blanda mulcere, Pall. 4, 12.

Appellare. non appellando optima nomina sunt mala, Col. 1, 7. *Significanter & propriis locutus est. Nam appellare dicitur creditor debitorem: cum ab eo reposcit quod debetur. Quintil. Pauper eras & a creditoribus appellabaris. Item non debui tibi pecuniam, nunquam me appellasti. M. Tull. in oratione pro Quintio: Eum tum impudenter appellare volebas. Ne multis agam, sic loquuntur qui pure, munditer Latine loquuntur. Beroald.*

Appellere oves ad bibendum, Varr. 2, 2.

Appendix. adjicitur, Varr. 3, 9. appendices fundi, Varr. 1, 16.

Appetit stercoreari origanum, Pall. 10, 13. *Lugd. amplectitur, probante Gronovio Obs. 2, 16. Sic Ammianus Lib. XVII: offerre obsides, quietis vincula conservandæ, gratanter amplexi sunt. * appetit ver, Cat. 94. h. e. advenit.*

Appiosus equus describitur, Veg. 2, 2, 9 & 10. *Cum opiosus etiam sit in libris antiquis & somnolentum sit hoc genus, ab opio forte ita vocari divinabat excellentissimus Medicus Platerus, quem aliquoties honoris & officii causa nomino.*

Appius, collocutor, pauper & parvus in adolescentia, Varr. 3, 16.

Appius Claudius augur, Varr. 3, 2.

Applicatus ad eam ramus, Col. 5, 6. applicato adminiculo, Col. 4, 6. applicata trunco, Col. 5, 6. applicitus trunco palus, Col. 4, 22. applicatis auribus equus, Varr. 2, 7. *Col. brevibus auriculis & adrectis. Pallad. aures breves & argutæ. Apfyrtus: ἀποστειμένη, quæ sunt arreæ.*

R U S T I C U M.

Applicatæ ergo sunt adeo, ut quasi ad reliquam cutem applicatæ videantur. Schœtzg. Melius cum Needhamo legitur *πρὸς ἡμῶν*, quod est ipsum applicatæ. Quod ipsum etiam in feminarum pulchritudine censeatur, si aures suo ingenio applicant se ad caput.

Applico. si applicueris vitem, Col. 5, 6. applicatur huic officio, Col. 3, 10. applicandæ propagines palis, Col. 4, 17.

Appositus ad vitem locus, Varr. 1, 7. ad fœnum, Varr. 1, 23. equus ad medendum, Varr. 2, 7. appositissimæ sunt ad pariendum gallinæ, Varr. 3, 9.

Apprehendet libido, Cat. 156. apprehendit morbus animal, Veg. 3, 2.

Approbavi, *h. e. experimentis didici*, Pall. 2, 13. locus approbatur, *ibid.* approbatum sit, Veg. 3, 2.

ad Apricationem exire, Col. 8, 8.

Apricitas diei, Col. 7, 4. 8, 15.

Apricus. apricioribus locis, Col. 11, 3. apricissimo die, Col. 9, 14.

Aprilis mensis descriptio & opera, Col. 11, 2. Pall. 4, 15. in Apulia loca calidiora, Varr. 1, 6. inde æstivatum in Samnium abiguntur greges, Varr. 2, 1. hic hibernant oves, Varr. 2, 2. granaria hic sublimia, Varr. 1, 57. pecuaria ovaria, Varr. 2, Præf. Apuliæ segetes, Varr. 1, 29. maritima, Col. 11, 3.

Apulus ager, Col. 3, 8. Apuli pecuarii, Varr. 3, 17. Apulæ oves, Col. 7, 2.

Aptati publicis sacrificiis fastus, Col. 9, 14.

Aptum melius jugum, Col. 2, 2.

Apud te, *h. e. domi tuæ*, Varr. 3, 2.

Apyrenus vel Apyrinus fructus mali Punici, Col. 5, 10. *Harduin. ad Plin. 13, 34 utramque scribendi rationem probat, quia πυρήν & πυρίην nucleus, acinus, Græce dicuntur. Sen. ep. 85: Apyrina dicuntur, non quibus nulla ineſt duricia granorum, sed quibus minor. Apyrenum Punicum, Col. Arb. 23. Laudat Beroaldus epigramma Martialis: Non tibi de Libycis tuberes & apyrina ramis, De Nomentanis sed damus arboribus.*

de Aqua villæ Col. 1, 5. vestigari ut possit, Pall. 9, 8. nova ut probetur, Pall. 9, 10. *ii.* 1, 4. limosa ut corrigatur, Pall. 9, 9. duci quot modis soleat, Pall. 9, 11. de agro per hiemem depellenda, Cat. 155. coelestis s. pluvialis, Col. 12, 6. 9, 20. ad bibendum omnibus antefertur, Pall.

Script. R. R. Vol. IV.

C

L E X I C O N

1, 17. aquæ calidæ potus in nausea, Col. 7, 10. aqua candens, Col. 6, 5. 12, 53. marina ut concinnetur, Cat. 106. Col. 11, 2. mulsa ut fiat, Col. 12, 11. falsa quomodo vinis adhibeatur, Col. 12, 21 & 25.

Aqualiculus, venter equi, Veg. 1, 40.

Aquarius, aquarii fulci, Col. 2, 8. 11, 2. Pall. 10, 3. aquaria vasa, Cat. 11. aquarium, Cat. 1.

Aquaticæ aves, Pall. 1, 31.

Aquatilis silva, Col. 7, 9. aquaticum genus, Varr. 3, 3.

Aquatilia, ium, morbus jumentorum, Veg. 1, 25. *suntne ea, quæ vocantur hydatides? in lemmate ozænæ vocantur.*

Aquationibus juvandæ salices, Pall. 3, 17. coll. 19. aquationes mutare, Col. 7, 5.

Aquatus humor, Pall. 4, 1. *h. e. aquosus, dilutus.* aquara nimis mulsa MS. Pall. 2, 15. *pro mulsa aqua ita ut ne nimis.* Aquati fructus, Pall. 1, 6. *multa dabit Jo. Rhodius Lexico Scribon.*

Aquifolii vestes, Cat. 31. *legebatur ante Victorium. Aquifolia illex Plinii, si Salmasio fides ad Solin. c. 23. p. 190. a, D. est Theophrasti πρίνος δξύφυλλος: estque aquifolia quasi acufolia ab acuendo. Sed in neutro aquifolium Plinio est δξύφυλλοι Theophrasti, in quo quidem errare illum dicit. Itaque p. 582. b, D. apud Catonem etiam pro acufolium vel acrifolium legendum putat acufol. idque vitium p. 675. b, B. ita ait antiquum esse, ut inde etiam Italorum agrifolio nomen habeat, quæ Gallice houx vocetur, voce cognata ilici, Ital. elce. Ceterum potest fieri, ut ἀκρόφυλλον cogitarent, qui acufolium primi fecere.*

Aquila occidit, Col. 11, 2. ejus ortus, Col. 2, 10. 11, 2. bis.

Aquilonius piscis, Col. 11, 2.

Aquor. aquantur apes frequentes, Pall. 5, 8.

Aquosus & uliginosus locus quid distent, Varr. 1, 6.

Ar pro ad in compositis. vid. Arveho.

Arabia pretiosis odoribus illustis, Col. 3, 8.

Araneus mus, μυγαλή, Col. 6, 17. araneum si comedit in pabulo jumentum, Veg. 3, 80.

Arationis iteratio, Col. 11, 2.

Arator qualis esse debeat, Col. 1, 9.

Aratra simplicia & aurita, Pall. 1, 43. minora, Col. 2,

2. aratris minimis proscindunt, Col. 2, 11. *de aratri patibus locus classicus est Varr. L. L. 4, 31. p. 33.*

R U S T I C U M.

Arbitratu boni viri, Cat. 144, 145, 148, 149.
 Arbitrium habebit, *h. e. pro arbitrio potest*, Pall. 2, 14.
 Arbor citri, Pall. 5, 5. piri, Pall. 3, 25. pruni, Pall.
 12, 7. arbores alni, Varr. 1, 7. cydonii, Pall. 3, 25. fici,
 Pall. 4, 10. Col. 5, 11. ficorum, Col. 11, 2. ficulneæ,
 Col. 5, 11. 11, 2. arbores quam terram ament, Col. 5, 10.
 feri ut debeant, Col. 5, 10. & Arbor. 19. earum cul-
 tus rei rusticæ pars non minima, Col. 3, 1. cultura per-
 petua quæ, Col. 5, 6. species varix, Col. 3, 1. plantæ
 circumfodiendæ &c. Pall. 12, 2. arbores e pomis sponte
 progenitæ, Pall. 2, 15. majores quomodo transferantur;
 Pall. 12, 16. fructum non ferentes ut curandæ, Col. 5,
 9. Pall. 3, 25. *vid.* Clavus, cuneus &c. feraces ut melio-
 res fiant, Cat. 93. frugiferæ trium generum, Col. 3, 1.
 maritæ, Col. 11, 2. vitiferæ, Pall. 3, 10 & 13. quando
 cædendæ, Col. 11, 2.

Arborariæ falces, Cat. 10 & 11.

Arborator bonus, Col. 11, 1.

Arborei fœtus, Col. 10, 401.

Arborideus ramus dicitur, qui alitur, ut arborescat, *h. e.*
ut arbor fiat, & arborea magnitudine adolescat. Hæc Beroaldus,
laudato Columella 5, 4. ubi nihil tale reperio: neque alias ubi
fitæ vox, vel ejus similis, comminiscor.

Arbusculæ ficorum, Col. 11, 2. *ii.* 5, 11. transferendæ
 ut sint, Col. 5, 10.

Arbustum, Cat. 1 & 7. *Veteres rei rusticæ scriptores ita pe-*
culiariter appellant arbores vitibus maritatas: unde & arbussti-
vum vinum dictum, quod in arbussto progignitur. Plinianum ver-
bum est arbusitare agros, quod significat arbusstum in agris facere,
& arbores idoneas vitibus maritare, quo teste judicatur nobilia
vina in arbusstis gigni, & laudatiora in summis, uberiora in
imis. Vites enim maxime gaudent arboribus, quia naturaliter
in sublime procedunt. Sicut territorium nostrum pæne totum ar-
busstis confutum mira pulchritudine, nec minore uvarum largitate
spectatur. Hinc arbusstiva vitis, quæ scilicet in arbussto poni-
tur, arborique copulatur. Beroald. cujus declaratio confirmatur
 Col. 5, 6, 7. ut constituendum arbustum, Col. Arb. 1.
 Pall. 3, 10. disponi ut debeat & coli, Col. Arb. 16. *ii.*
 5, 6. arbussti Gallici ratio, Col. 5, 7. Arbustum quamvis
 vetus posse transferri, ab Ægialo didici Seneca ep. 86.

Arbusstivus aut silvestris locus, Col. 3, 13. arbusstiva po-
 sitio, Col. 4, 1. arbusstivi Aminei urnæ, Col. 12, 41. at-

L E X I C O N

bustijæ vites quæ, Col. Arb. 4. ut serantur, Col 4, 1. ut colendæ, Col. Arb. 16. Pall. 3, 10. ut putandæ, Pall. 3, 13.

Arbutum inter primos cibos mortalium, Varr. 2, 1.

Arbutus arbor, Col. 7, 9. arbuti baccæ, Col. 8, 10. *Arbutus arbor Græcè κόμπος, cujus folia hædis grata esse docet Virgilius Ecl. 3, 82: Dulce satis humor, depulsis arbutus hædis. Fructus ejus dicitur arbutum, neutro genere, quamvis etiam feminino semel utatur Horatius, alias unedo, quia non plus quam unum pomum comedere prodest, Græcis μαιναίνων. Hæc ita distincte proponere volumus, quia confuse admodum tractat Plinius H. N. 15, 24. quo nomine & a Dalechampsio, & Salmasio ad Solinum c. 46, p. 674, item de homonymis hyles iatrica c. 5 refellitur. Confer etiam J. B. Pontan Villa 3, 14. Schætzg.*

Arca vestiaria, Cat. 11. arcam domini exhaurit ea res, Col. 3, 3. complent columbæ pretiis pullorum, Col. 8, 8.

Arcades solum mutarunt, Col. 1, 3.

Arcadici asini nobiles, Varr. 2, 1.

Arcanius, Col. 3, 2.

Arcelaca major, vitis, Col. 3, 2 & 7. *al. arelata. Sed rectius arcelaca. Plane fallitur Ge. Alexandrinus, qui de Arcelate urbe hic somniavit.*

Arcellæ vites, Col. 3, 21. *sed arcelacæ etiam hic malis Ponted.*

Arcessere boves ex longinquo, Col. 6, 2. arcessita humus, Col. 2, 16. *Hæc auctoritate etiam alias contra libros scripsi arcessi. pro accersi. e. g. Col. 3, 15.*

Archetypon inventoris, Varr. 3, 5.

Architectus piscinam facit, Varr. 3, 17. architecti professio, Col. 5, 1.

Arctata densius quæ protulerit cerasus, putanda, Pall. 11, 12.

Arcto. arctare flores canistris, Col. 10, 277. *Sic malum pro vulg. aptare. R & P frequentissime, ob figuram cognatam, miscentur. foramini taleam, Pall. 11, 8. transversos fustes, Col. 12, 43. transversis furculis, Col. 12, 45. de spissamento. vid. Artio.*

Arcturus oritur, Col. 9, 14. occidit, Col. 11, 2. Arcturi sub sidere, Col. 10, 413. Arcturo exoriente, Col. 2, 10.

Arctus. ad arctum, Veg. 2, 26. arctior spes, Col. 1, 5.

Arcuato pecori remedium, Col. 7, 5. *h. e. laboranti idcirco morbo. Arquatam morbum veteres dixerunt, qui alio nomine*

R U S T I C U M.

regius vocatur, eo quod arquus celestis ei concolor sit de virore. Græci *ictæpdr* vocant, & vulgo ictericam. Icterici homines sunt aureoli coloris, & lutei, unde & auriginem appellant. Cornelius Celsus: Æque notus est morbus, quem interdum arquatum, interdum regium nominant, quem Hippocrates ait, si post septimum diem febricitante ægro supervenit, tutum esse molibus tantummodo præcordiis substantibus. Diocles ex toto, si post febrem oritur, etiam prodesse: si post hunc febris, occidere. Color autem eum morbum detegit maxime oculorum, in quibus quod album esse debet, fit luteum. Cur autem regius morbus dicatur, docet Quintus Serenus, scribens: Regius a vero signatus nomine morbus, Molliter hic quoniam celsa curatur in aula. Consimiliter Celsus tradit utendum esse in hoc morbo frigidis natationibus, lecto etiam & conclavi cultiore, clauso loco, ludis, lascivia: per quæ mens exhilaretur, ob quæ regius, inquit, morbus dictus videtur. Plinius memorat, icteron avem vocari a colore: quæ si spectetur, sanari id malum, & avem mori. Est & gemma nomine ictérias, lucido colori similis, ideoque existimata salubris contra regios morbos. Beroald.

Arculæ fagineæ, Col. 12, 45.

Arcus dimensio, Col. 5, 2. arcus propaginis, Col. 4, 29. arcu fidereo fulget, Col. 10, 292.

Ardeæ in publico scriptum, Varr. 2, 11.

Ardeatinus ager, Col. 3, 9.

Ardebat cura, Varr. 3, 17. *Mediæ vetustatis liber*: In Bajano autem ardis tanta. alii: In Bajano aut ardis. Cum igitur Mss. tam diversi sint, vereor, ne quod hic mendum lateat. Vidor. Inusitatus est modus loquendi hac in parte, & celo Latino inanditus, quo utitur Varro. Sed non puto Varronianum esse, tanta arsit cura. Immo, cum veteres codices hic variant, puto reconcinnandum. Lego: In Bajano autem arsit tantu, ut architecto &c. Tantu ut, pro tantum ut, quemadmodum supra: Secunda ea, & datu iri, & talia. Scalig. Locus interpolatus, qui in nonnullis libris antiquis ita legitur: In Bajana aut ardis tanta ut; ex quibus vestigiis legi posset, in Bajano haud par, sed tanta ut. Non par, inquit, illi piscinarum cura fuit in Bajano, sed major, & quidem tanta ut. Mox infra eundo suam domum; fortassis legendum, endo suam domum, ut sit integrum illud Ennii, endo suam domum, quod observant Grammatici, pro in suam domum. Popma. Salmasius ad Solinum c. 23. p. 189 ita legit: In Bajano autem tanta ardes,

L E X I C O N

ut architecto permiserit, velut &c. *Vulgo editur*, in Bajano tanta ardebat cura. *Sed quæ a nobis reposita est, innuitur veteris scripturæ auctoritati, quam ab hac lectione haud longe abesse eruditissimi viri testimonio scimus. Accius apud Nonium: Arde foeta lampade, i. e. ardoris plena. Ipse male legis ardefoeta, unica voce. Sic loca foeta furentibus austris apud poetam. Ardes, ut tabes, labes & similia. Hac Salmasius. Schanz, arduerunt arbores attactæ, Inscr. Fr. arval. p. 127.*

Ardor Sirius, Col. 10, 289. *Prudent. de Epiph.* Et si quod astrum Sirio Fervet vapore. *Buchnerus.* ardore primo fervebit mustum, Pall. 11, 9.

Arduitas montium, Varr. 2, 10.

Arduus clivis, Varr. 1, 18.

Aræ omnis modus ut comprehendendi possit, Col. 5, 1. *h. e. superficiei, ut loquuntur geometræ. area villæ, Col. 1, 6. area granis terendis, Cat. 91 & 129. Varr. 1, 51. Col. 2, 20. Pall. 1, 36. 7, 1. conferenda deinde rapis, Col. 11, 3. aræ hortorum, Pall. 1, 34. cf. Col. 11, 3. qui locus hunc interpretatur, ut legitur in antiquis editionibus, sic divisas vult areas propter spatia utrinque purganda, quia in semita consistens opera ultra tres pedes vix porrigere manus potest, sine periculo incidendi in sata.*

Arelata vitis, *vid.* Arcelaca.

Arenæ genera, Pall. 1, 10.

Arenariæ, s. fodinæ, Varr. 1, 2.

Arenato calce, Cat. 18. *De hac ratione pavimenti conf. Salmas. ad Solin. c. 28. p. 268 seq. it. c. 56, p. 867 seq. Ex instituto hanc partem adificandi tractant Vitruv. 7, 1. Plin. 36, 60 seq. itemque Pall. 6, 11. Ceterum ex h. l. corrigas errorem quorundam Lexicorum, quæ calcem pro lapide tantum feminini generis esse volunt: de quo jam dubitabat Vossius de anal. 1, 34 cujus hinc sententia confirmatur.*

Areo. arentes culmi, Col. 2, 21.

Areolas horti, Col. 10, 362. in areolas differere semina, Col. 11, 2.

Arepennis, Col. 5, 1. *Gall. arpent.*

Arfacere, pro arefacere, Cat. 69. it. 125 & 157.

Argeritis lapis, Veg. 1, 20. 4, 12. *leg. argyrites.*

Argilla, creta figularis, Col. 3, 11. Pall. 1, 34.

Argillofa terra commodior, quam argilla sola, Pall. 2, 13.

Argitis vitis, Col. 3, 2. *De hac ait poeta: Argitisque minor, qui non certaverit ulla Aut tantum fluere, aut totidem*

R U S T I C U M.

durare per annos. *Videtur Argitis nuncupari a candore, ἀργὸς enim albus dicitur. Beroald.*

Argo navis, *fidus*, Col. 11, 2.

Argonautæ, Varr. 2, 1.

Argos Ἰππίου, Varr. 2, 1. *Hoc oppidum Italiæ esse, non Græciæ, docet Plinius lib. III: Argos Hippium Diomede condente, mox Argyripam dictum. De quo celeberrimus vates canit: Vidimus, o cives, Diomedem, Argivæque castra, Atque iter emensi casus superavimus omnes, Contigimusque manus, qua concidit Ilia tellus. Ille urbem Argyripam patriæ cognomine gentis Victor Gargani condebat Iapygis agris. Quare scriberem: Ut oppidum in magna Græcia. Ponder. πολύπυρον, Varr. 1, 2. vid. πολύπυρον.*

Argutia famulorum, Pall. Infit. Præf.

Arguto gramine fontes, Col. 10, 284. arguti boves, Pall. 4, 11. sapores, Pall. 3, 25. 4, 10. argutæ valles, Pall. 9, 5. arguta corpora, Pall. 4, 13.

Argyrites lapis, *vid. argeritis.*

Aricia porri mater, Col. 10, 139. *Martial. 13, 19: Mitit præcipuos nemoralis Aricia porros, In niveo virides stipite cerne comas. Laudat etiam Plin. 19, 33.*

Ariditas fimi, *h. e. finus aridus*, Pall. 3, 4. *rasariorum reciditur, Pall. 3, 21. i. e. sarmenta arida.*

Aridus morbus f. malleus, Veg. 1, 4 & 11. *vid. ficcus.*

Aries aureus, Varr. 2, 1. petulcus & pugnax uti mitigetur, Col. 7, 3. arietes qui probentur? Col. 7, 3. *add. Varr. 2, 1 & 13. qui cujus coloris agnos generent, Col. 7, 2. Pall. 8, 4. quales & quando admittendi, Pall. 8, 4. silvestres & feri, Col. 7, 2. tenuioris velleris, Col. 7, 2. arietum admissura prima, Pall. 5, 7.*

Arietinum cicer, Col. 2, 10. *eo quod arietino capiti simile sit, ut vult Plinius 18, 12: Schætzg. An arietillum? Hoc certe invenit Nic. Heinsius in Cod. Paris: ut testatur epistola ad Munckerum Syll. Burm. T. 5, p. 381. Add. Burman ad Petronium c. 35, p. 145. arietina cornua circa fici radices obruta, Pall. 4, 10.*

cis Ariminum, Varr. 1, 2.

Arista, quæ ut acus tenuis longa eminet e gluma, Varr. 1, 48.

Aristolochia, Veg. 1, 17. rotunda, 3, 23. *apud Vegetium semper fere scribitur aristologia.*

Aritudine perire, Varr. 1, 12.

L E X I C O N

Armamentis instructa navigia, Col. 4, 3.

Armarium promptuarium, Cat. 11. Sic cella promptuaria, & videtur illa ratio, ubi substantive ponitur promptuarium, aliquanto recentior. Armarium vero non est cella promptuaria, ut Turnebus putat, sed ligneum repositorium, in quo obsignato reconduntur & asservantur necessaria ad usum familiae, ut cibaria; indusia, nummi. Cic. pro Caelio, Tunc aurum ex armario promovere ausa es? Plaut. Captiv. Cellas refregit omnes intus, reclusitque armarium. Idem Epidic. Quin ex occluso atque obsignato armario Excutio argenti tantum. Popsma.

Armatus cornibus aries, Col. 7, 3.

Armenia, int. terra, Veg. 4, 28.

Armeniacus sal, Veg. 3, 4. vulg. Armoniacus vel potius Ammon. Sed esse tamen Armenium etiam salem, docet Salmasius ad Solin. p. 811. b, C. Armeniacæ arbores, Col. 11, 2. Harum sunt Armenia poma vel Armeniaca, quibus stipantur calathi, Col. 10, 404. Hæc eadem esse præcoqua, vulgo Abricots, Abricosen, fere convenit.

Armenium pigmentum in luxu villarum commemoratum Varr. 3, 2. Inter pretiosos colores etiam ponit Vitruv. 7, 5. Salmasius l. c.

Armeniorum mos in equis tondendis, Veg. 1, 56.

Armentarius, Varr. 2, 5. int. pastor.

Armenticium pecus, Varr. 2, 5. armenticii greges, Varr. 2, 10.

Armentum equinum, Col. 1, Præf. de vaccis, 6, 27. armenta boum, Pall. 4, 11. asinorum, Col. 7, 1. armenta alibi alia statura, Col. 3, 8. qualia emenda, Varr. 2, 5.

Armilla cuparum, Cat. 21.

Armoneacea, vid. armoracea.

Armoniacus sal, vid. Ammoniacus.

Armoniacum etiam positum forte pro Armeniaco.

Armoracea, raphanus agrestis, Col. 9, 4. Pall. 4, 9, 11, 11. ejus succus remedio est contra ictus serpentum, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. ubi scribunt armoneacea. Armatorum cyma ut condiatur, Col. 12, 9. Feminino genere armoracia est Plin. 19, 5 & 20, 4. Neutro genere in glossariis, Armoracia παρὰ πείρας. e vero pro i habet & Palladii MS. codex. Sylb.

Armos si convellit bos, Col. 6, 16. conf. Veg. 3, 4.

Aro. arare quando & quomodo conveniat, Col. 2, 4. Pall. 2, 3.

R U S T I C U M,

Aromata, Col. 12, 20.

in Arpino arundo pro jugis vinearum, Varr. 1, 8.

Arceptus, Veg. 3, 52. *interpretatur, credo, ἐπιληπτικόν. candidum enim epileptici, & morbus ipsorum est caducus.*

Artes in Græcia quando repertæ, Varr. 3, 1. Tuscæ & Dardanizæ, Col. 10, 358. artium magister usus, Col. 4, 11.

Arteria. ad arteriam exasperatam, Veg. 3, 68. arterias & fauces curat mel, Pall. 2, 15.

Articularis morbus equorum, Veg. 1, 6 & 13. boum, Veg. 3, 2.

Articularius morbus, Cat. 157. *Glossa: ἀρθριτικός.*

Articulus. in articulum it seges, Col. 2, 12. articulos omnes experiri, Cat. 157. *Meursio præferenda videtur lectio, omnes articulares morbos expellere. Ego vero putaverim, loqui Catonem de experimento articulorum in digitis, præsertim vulgo usitato, qui trahuntur intorquenturve ad eum finem, dum crepitum edant. Quod quidem arthriticus ne tentare quidem ausit.*

Artio. artito furculum, Cat. 40 & 41. artiveras, Cat. 40. *Est autem artire, interprete Turnebo, 11, 13, demittere, adigere, inferere, immittere.*

Artus sæcundos compleat, Col. 10, 212.

Arvehant ligna, Cat. 138. *i. e. advehant. arvectum, Cat. 135. Ar veteres pro Ad dicebant, ut arfero, arvenio, arcesso &c.*

Arundinei canales, Col. 9, 13. cuneoli, Col. 4, 29.

Arundineti satio & cultura, Cat. 6. Varr. 1, 24. Col. 4, 32. jugerum, Col. 4, 30.

Arundo, jugi genus in vineis, Varr. 1, 8. degener, Col. 7, 9. castratur, cæditur, &c. Col. 4, 32. arundinis satio, Cat. 47. Col. 4, 32. & Arb. 29. oculi, Cat. 6. arundine fecantur quædam, Col. 12, 7, 14 & 47. *vid. Canna.*

Arundulatio in ficis, Varr. 1, 8. *Sermo h. l. est de quarto genere jugandarum vitium, ubi traduci locus est, cum nimirum, qua sustinere suo se trunco non possunt, vites in aliam arborem traduntur. Hic opulos arbusi loco adhibent Mediolanenses, ficus Canusini; sed cum infirmi & fragiles sint earum rami, arundine eos deligata firmasse videntur; eaque dicta arundulatio.*

Aruspices notati, Cat. 5. Col. 1, 8. 11, 1. Varr. 1, 40.

Arrum, quod aratum, necdum satum est, Varr. 1, 29.

As generatim unum notat, Col. 5, 3. *ter. as jugeri, Col. 5, 1. in assem, Col. 2, 13. ii. 3, 3. totum solum h. e. assem, Veg. 2, 36. & mox commissura calcis & alfis.*

L E X I C O N

Asaron Ponticum, Veg. 4, 13. *ajunt esse nardum rusticam, Gall. cabaret, Haselwurz.*

Ascalonii generis cepæ, Col. 11, 3. 12, 10.

Afcia dolare, Pall. 1, 14. afciæ rastris fimiles, Pall. 1, 43. *vid. Phil. a Turre monum. vet. Antii p. 22.*

Ascræum carmen *Virgilii*, Col. 10, 436. *Ascra oppidum & vicus in Bœotia, patria Hesiodi poetæ, qui versus de rusticatione composuit. Ascræus Hesiodus dicitur, ut Virgilius idem de se ait: Ascræumque cano Romana per oppida carmen. Pompon.*

Asellus, f. vulgaris asinus, Col. 7, 1. aselli dossuarii, Varr. 2, 6. affellus *pro frabe, cui aliquid imponitur. vid. Bafellæ.*

in Asia Myſiaque terra densa, Col. 1, Præf.

Asianæ oves, Pall. 12, 13.

Asiatica mala pigro foetu, Col. 10, 412.

Asinæ calvaria in hortis, Pall. 1, 35.

Asinarius, *agaso*, Cat. 10 & 11. Varr. 1, 18. asinaria mœ, Cat. 11.

Asinus XL millibus emtus, Varr. 3, 2. asini caput nudum cute in limite ruris figitur, Col. 10, 344. de asinis quæ tenenda, Varr. 2, 6. asini vulgares, Col. 7, 1. Arcadici & Reatini, Varr. 2, 1. eorumque pretia, Varr. 2, 6 & 8. admiffarii quales esse debeant, Pall. 4, 14. mulino generi feminando quales destinandi, Col. 6, 37. ab equabus ut admittantur, Col. 6, 37. plostrarii & molarii, Cat. 11. *Ad plaustra adhibitos, docet etiam Col. 7, 1. add. Scheffer de re vehicular. 1, 8. feri, Varr. 2, 1. ornati clitellarii, Cat. 10.*

Asparagi fiunt e corruda, Cat. 6. *nimirum asparagi corruda simillima filo, Col. 10, 375. spinosa herba, Col. 10, 246. Duo genera asparagi, hortense & silvestre, sed inculum gratius est, quod Corrudam, alii Libycum vocant. Asparagus non a Græco dicitur, aut ab asperitate, ut dicit Varro: sed ab Chaldaea voce, quæ caulem significat: quia hæc herba semper crescit in caulem & virgultum. Pompon. asparagi satio & cultus, Cat. 161. Col. 11, 3. Pall. 3, 23. 4, 9.*

ad Aspectum folis versare lateres, Pall. 6, 12.

Asper bos mansueto conjungitur, Pall. 4, 12. aspro velamine, Pall. Inf. 67.

Asperati parietes, Pall. 1, 11.

Aspergito sale minuto, Col. 12, 52. aspergitur pini semen, *h. e. spargitur*, Pall. 4, 10. 12, 1 & 7.

R U S T I C U M.

Aspergo ne noceat, Cat. 128.

Aspero. asperare medicabiliter limum dysentericæ passionis, Pall. 3, 31. *h. e. duriorem reddere; ut glacialis hiems aquilonibus asperat undas, Æneid. 3, 285.* asperantur gradibus, Col. 8, 3. ac macescunt apes propter laborem, Varr. 3, 16. caloribus apes, Pall. 7, 7.

Ἀσφάλτιον, trifolii species, Col. 6, 17. Plin. 21, 9: Mianthos vocant Græci, alii asphaltion majore folio, quo utuntur coronarii.

Asphodilus, s. asphodelus, *herba apibus grata*, Pall. 1, 37. asphodeli scapus, Col. 4, 4.

Aspicit meridiem tabulatum, Col. 8, 8. aspicere ad aliquem, Varr. 1, 2.

Aspirare ne possit vipera, Col. 8, 14.

Aspro velamine, *h. e. aspero*, Pall. Inf. 67.

Astaria pecuina daps, Cat. 132. *h. e. apta & parata assura. Popm.*

Astellare, *vid. Adsell.*

Assentiri, *de facto vel historia*, Varr. 2, 3. si assenserit humor, *h. e. si non renuerit, si adsit nimis*, Pall. 12, 7.

in Asserculo alligato scopas, Cat. 152. *h. e. baculo s. vericulo, qualibus etiam apud nos alligantur sarmenata.* assercula quinque, Cat. 12. asserculis modicis, Col. 8, 3. *in quibus locis & ipsis, ut simplex asser non latum illud ligni segmentum notat, ein Bret, sed angustum, qualibus utimur ad suspendendas regulas, ad clathra &c. eine Latte. Verum hoc in Fabro olim observatum est.*

Assero vites, Cat. 32. asserit, non posse generari, *h. e. confirmat, asseverat*, Pall. 1, 19. Veg. 1, 17. 3, 26.

Asseverare non expertus non audeo, Col. 9, 13. *pro polliceri*, Col. 5, 1.

Assiccatus succus, Col. 1, 6. assiccatos in cratibus caules, Col. 12, 9.

Assiccescere in cratibus, Col. 12, 9.

Assiccant venti nebulam, Col. 4, 19. assiccare in sole, Col. 2, 9. 12, 15, 16 & 33. assiccatur spongia humor, Col. 12, 50. assiccari, Col. 12, 49.

Affidunt in ornithone volucres, Varr. 3, 5.

Affiduus perfricabis, Pall. 1, 29. assiduiore facere pastores, Varr. 2, 10.

Affignatum suo loco, Col. 12, 2.

Affiliens admissarius, Col. 6, 37.

L E X I C O N

Affis vel Axis, pro eo, quem vulgo, sed falso, afferent dicunt. Affes quernæ cum esculis non misceantur, Pall. 1, 9. Conf. locum Viruvii, quem præ oculis videtur habuisse nosser, L. 7, 1: Danda est opera, ne commisceantur axes esculini quernis, quod querni simul ac humorem perceperunt, se torquentes rimas faciunt in pavimentis &c. roboreas, Col. 6, 30. Veg. 3, 4. ex assibus dentatis tribulum, Varr. 1, 52. vid. Scheffer. de re vehic. 2, 7, p. 127 sq. affis ligneus, Veg. 3, 14. Axes & axiculi, Col. 6, 19.

Assumere fugam meditantur apes, Pall. 1, 39. nisi tam præstat cum Crescentio legere a tipere. assumit pro absumit habet antiqua edii. Crescentii Pall. 6, 7. & 7, 2.

Affura. requiro farsuræ affuræ membra de palumbis &c. Varr. 3, 9. Videtur in actionibus conducti locati fuisse, uti farsuræ tecturæ præstaretur, aut non multum dissimile: i. e. ut aliter in iisdem legibus dicitur, ut saria tecta insula aut ades præstarentur. Nam olim farsum pro fartum, ut farsum pro fartum. Ergo ludit παρ' ὑπόβοιαν. nam quod diceretur in lege conductionis farturæ tecturæ, ludens in avium lege dixit farsuræ affuræ, utpote cum aves ipsæ ad assandum nata sint. Nam affura, quod prius diceretur arsuræ. Et quod dicimus nunc assum, prius erat arsum. Cum igitur tractatus de palumbis & gallinis hic defideraretur, vult hoc fartum sibi & integrum præstari Axis. Sed veram lectionem, ni fallor, conficiemus, si non farsuræ, sed farsuræ, legamus. Ita nihil dubii relinquetur: nam farsura, quia de fariendis gallinis & palumbis sermo instituitur &c. Hæc Scaliger. Alia alii. Me sola Victorii reverentia impediit, quo minus revocata primarum editionum fide ponerem farturæ affuræ, quæ ἀσσυδέτωρ, ut multa alia, posuisse puto Varro-nem. Sic Cat. 14: lapide calce, ir. 132. domo familia &c.

apud Assyrios pomis non caret citrus, Pall. 4, 10. Pro non Ponted. vult reponi nunquam, ex Italica Palladii interpretatione: ed afferma Marziale che in Assiria questi arbori hanno tutto l'anno frutto. Sed id etiam Palladius statim docet. Adiciamus Plinii locum elegantem 12, 7 de citro, quam hic Assyriam malum vocat: Omnibus horis pomifera est, aliis cadentibus, aliis maturefcentibus, aliis subnascentibus — nisi apud Medos & in Perside nasci noluit. Palladius igitur forte primus est, qui hujus arboris extra Mediam convalescentis meminit, quæ postea non in Italia tantum, Hispania Galliaque coli se passa est, sed in ipsum septentrionem translata fructus edidit, quamquam bonitate inferiores his, qui sub

R U S T I C U M.

clementiore fidere educantur. Non ignoro, quid de hac re disputetur, v. g. apud Spanh. de usu & præst. numismat. diff. 6. p. 329 sq. sed illum sequor characterem, quem indicat Palladius, orbem continuæ fœcunditatis: quidquid sit de mira totius generis varietate, quam elegantissime, ut reliqua, quæ ad cultum & naturam ejus arboris pertinent, persequitur Jo. Bapt. Ferrar. eleganti libro, quem vocat Hesperides: de qua appellatione, ad quem fructum pertineat, præclare etiam meritus est, quem modo laudabam, Spanhemius. Assyria radix, Col. 10, 114. eadem Syriaca, Col. 11, 3.

Astringere frondem, Col. 5, 6. h. e. destringere: vel etiam adstringere, h. e. alligare. Locus aliquantum obscurus.

Astrologiæ literæ, Col. 1, 1.

Astrologi cœlum descripserunt, Varr. 2, 1. h. e. astronomi. Conf. Varr. 2, 3. adversus astrologos compositi a Columella libri, Col. 11, 1.

Atavi Romani, Col. 1. Præf.

Ater. atræ ficus, Cat. 8. atrum olus, ἰπποσέλιον vel σμύριον, Col. 11, 3. vid. olus atrum. vinum, Cat. 157.

Atheroma, Veg. 2, 30. tumoris genus, continens quasi pulliculam, ἄθροαν dictam. Sed latius etiam patet. vid. Gorræus.

Athletæ comitiorum, Varr. 3, 5. pecuarii, Varr. 2, 1.

Atinia ulmus, Col. 5, 6. ab Atina Galliæ Cispadanæ urbe dicta videtur, de qua Plin. 3, 19. Schœttg. ut seratur, Col. 5, 6. eadem Atinea, rustice, credo, pronuntiata voce, Col. Arb. 16.

Atlantides, Col. 10, 54. Vergilia.

Atque etiam, Col. 2, 2 & 15. simili ratione atque in arboribus, Col. 5, 7.

Atramentum sutorium, Veg. 2, 49. sutoricium, Veg. 2, 64. Chalcanton vocatur Hippiatr. Ruell. p. 112, b. extr. Plura Rhodius Lex. Scribon.

Ἀτράφαξ, atriplex, Col. 11, 3. ejus satio & cultura etiam Pall. 5, 3. atriplici gravis phaselus, Col. 10, 377. accusalam a Pythagora, interpretatur Georgius Aloxandrinus.

Atreus auream pecudem habuit, Varr. 2, 1.

Atrienfes servi, Col. 12, 3.

Atriplex, vid. Ἀτράφαξ.

Attactu frequenti, Pall. 1, 35.

Attentando, Col. 1, 4.

Attenuata cacumine sagitta, Col. 3, 17.

Attenuare vepres, Col. 11, 2.

LEXICON

- Atteruntur oculi, Col. 11, 2.
 Attice, *h. e. Attica regio*, Varr. 2, 5.
 Atticus interlocutor, Varr. 2, 1. Atticus ante T. Pomponius, nunc Q. Cæcilius, Varr. 2, 2.
 Atticum mel, Col. 6, 33. Veg. 2, 17. *ubi MS. antiquo pro Attico, quæ voces etiam confunduntur* Veg. 1, 17. Atticæ lanæ, Varr. 2, 2. Atticum profluvium, *vid. h. v.*
 M. Attilii Reguli dictum, Col. 1, 4.
 nihil Attinet, Col. 2, 21.
 Attinctum animal. *vid. Addinctum.*
 Attollit minas serpens, Col. 8, 2. *Virgiliana formula Georg. 3, 421: Tollentemque minas, & sibila colla tumentem. Tælia sæpe sunt apud nostrum, quibus tanquam gemmis orationem distinguis.*
 Attondi, *pro attonderi*, Veg. 1, 56.
 Attractio rugarum ne deformat zizipha, Pall. 5, 4.
 Attrahit auxilio hortis amnes, Col. 10, 24. attrahetur præceps ædificium, Col. 1, 5.
 Attrectatione manus frequenti, Pall. 4, 12.
 Attusus, *contusus*, Veg. 3, 3^b.
 Avara vitis, Col. 3, 2.
 Avare. avarius opus exigit, Col. 1, 7. *Rarior usus hujus comparativi; sed etiam apud Sextum Rufum in breviario observante Crenio 10, p. 59. Schættg.*
 Auctio facienda, Cat. 2, 7.
 Auctor incertus bonitatis color terræ, Pall. 1, 6. auctorem industrium equini generis providere, Col. 6, 27. curatorem *legendum suspicatur Lichtenhanus; certe intelligitur is, qui curam habet.* auctorem in aliquo habere, Varr. 3, 15. auctores memorabiles, Col. 1, 1.
 Auctoritas rei ex nomine alii rei tributo, Varr. 2, 5. auctoritas dulcis mellis, Pall. 7, 71.
 Auctumnitate, Cat. 5. prima, Cat. 155.
 Auctumnalis agnus, Col. 7, 3. *Conf. Plin. H. N. 8, 47. f. 72.*
 Auctumnus. auctumni imber, Cat. 5. auctumno semine, Col. 11, 3. *lectio dubia; quamquam & apud Catonem l. c. in Pol. & Wrat. legitur imber auctumnus, æstiva notione: qua lectio non condemnanda videtur, nec sine auctoritate est. Vid. Heins. ad Ovid. Met. 3, 729. auctumni initium & numerus dierum, Varr. 1, 28. opera, Varr. 1, 27 & 34.*
 Acupium laqueis tenditur, Pall. 13, 6. noctuæ, Pall. 10,

R U S T I C U M.

12. aucupio nomenclationis studiosos demorari, Col. 3, 2.
 Aucupor. aucupari apum examina, Col. 9, 8.
 Audius imbellicitas ut levetur, Cat. 157.
 Avellanæ nuces, Cat. 8. earum satio, maturitas, Pall.
 3, 25. Avellana Tarentina ut fiat, Col. 5, 10. Avellana,
modi f. mensuræ nomen, Veg. 3, 12 & 52. *Ita etiam Scribon.*
 135.
 Avenæ satio, Col. 2, 11.
 Aventinus mons, Col. 1, 3.
 Avertuncesque, Cat. 141.
 Aversus a ventis, Col. 12, 50. a sole locus, Col. 12;
 44. a Venereis amoribus, Col. 11, 1. contubernio uxoris,
 Col. 12, 1. averso sole agit pecus, Varr. 2, 2. averfa sole
 positio, Col. 4, 22.
 Avertere se admissario, Col. 6, 37.
 Aves duum generum, Varr. 3, 5. fecundissimæ gallinæ,
 Col. 8, 2. Rhodiæ, *h. e.* gallinæ Rhodiæ, Col. 8, 11. *Ita*
κατ' ἔξοχην aves gallinas, ut ὄρνις Græcorum, notare videntur
 Col. 8, 5. avium stercus, Col. 2, 15.
 M. Aufidius Lurco, Varr. 3, 6. P. Aufidius Pontianus
 Amiterninus, Varr. 2, 9.
 Augmentum lunæ, Pall. 13, 6.
 Augur. ad auspicia augures pararunt pullos, Varr. 3, 3.
 citantur a consule, Varr. 3, 7.
 Augurali adjicali cæna, Varr. 3, 6. *vid.* adjicalis.
 Augustalis Claudius, Col. 11, 1.
 Augusti mensis descriptio & opera, Col. 11, 2.
 Augusto augurio, Varr. 3, 1. *conf. Sueton. Aug. c. 7.*
 Avia herba, Col. 6, 14. *quæ fuerit apud veteres, hodie*
ignoratur. Ponder. in Emendatt. reponi vult Lamiam aut La-
mium ex Plin. H. N. 22, 16.
 Avarius, *custos avium*, Col. 8, 3, 5 & 11.
 Aviarium Luculli, Varr. 3, 4. Varronis, Varr. 3, 5. avia-
 ria veterum, Varr. 3, 3. *add.* 3, 4 & 5. Pall. 1, 33. co-
 hortium avium, ὀρνιθῶνες, Col. 8, 1. nantium volu-
 crum, χηνοτροφεῖα, Col. 8, 1. turdorum, Varr. 1, 38.
 Avitus color, Col. 6, 37. avita fortitudo celeritasque,
 Col. 6, 37.
 Aula f. olla nova, Cat. 85. aheneâ, Cat. 81. in aulas
 propagare, Cat. 52.
 Aulia succidia, Varr. 2, 4. *vox corrupta.*
 Aulicibus alperius stadium, Veg. 1, 56. *Quid si aulacibus?*

L E X I C O N

ab αὔλαξ. *Legenti totum locum, & sedem vocis repetita in-*
tuenti, res manifesta videbatur. αὔλαξ est excelsum illud inter
duas fossas. Gracissae saepe noster. Alioquin cogitare etiam po-
tas elices.

Auratae pisces, Col. 8, 16.

Aureolus color, Col. 9, 3. aureolum collum gallorum
laudatur Varr. 3, 9. quod est Col. 8, 2 ex auro flavum.

Aureus color equi, Pall. 4, 13. aurea medietas chamæ-
 millæ floris, i. e. flava. Pall. 7, 10. aureum medicamen-
 tum, Col. 6, 14. idem quod *Vegetio aptum remedium. aureæ*
pelles unde dictæ, Varr. 2, 1. aurea mala Hesperidum,
Varr. 2, 1.

Auriga, *fidus cæleste*, Col. 11, 2. auriga rectrixque mem-
 brorum anima, Col. 3, 10. *vid. origa.*

Auris. aurem apponere, Pall. 7, 7. aures applicatæ in
 equis *laudantur Varr. 2, 7. auribus prægravantibus & flac-*
cidis, Col. 7, 6. auribus spiritum ducunt capræ, Varr. 2,
3. cf. Plin. 8, 50. Simile Archelai mendacium est Varr. 3,
11. it. 3, 12.

Auritus. aurita aratra, Pall. 1, 43. *nisi fallor, opponantur*
βραχέα, Geop. 3, 1. Schæstg.

Aurosi pulveris lapidosa macies, Pall. 1, 5. *aurosum pul-*
verem Barthius Adv. 39, 8 explicat grandiore & coloris
aurei, metallicæque duritiæ. Sed Cresc. habet arenosum,
quod prætulerim, eumque dici puto minutissimum arenæ genus,
duritiem & rigorem arenæ habens, & nihil vel parum viscidæ il-
lius & limosæ naturæ, qua proprie aluntur plantæ. auroso co-
lore membrana, Veg. 2, 17. h. e. aureo. aurosa arena ster-
nebatur via imperatoribus. vid. Casaub. ex Synesio ad Lam-
pridii Elagab. c. 31 extr.

Auscultetur, *active*, Col. 8, 5.

Auspiciari carminis principia, Col. 3, 1. culturarum of-
 ficia, Col. 11, 2. auspicandi causa, Col. 11, 2. *h. e. ut*
felix capiant anni totius auspicium.

Auster hibernus, Col. 11, 2. *h. e. χειμῶνα hiemem, i.*
e. tempestatem asserens. Ita sæpius noster hoc ipso in Kalendario
hiemat, hiemat cum frigore &c.

Austeritas nimia in quibus uvis, Col. 11, 2. austeritate
 prope omni fugantur serpentes, Pall. 1, 35. austeritates
 psilothri, Pall. 1, 35.

Austerus. austeriorem gustum efficere, Col. 12, 12.

Austrinus dies, Col. 11, 2. *piscis, ibid.*

R U S T I C U M.

Aut quid item aliud, Varr. 2, 5 & 9. aut nisi, Varr. 1, 31. modo vera sit lectio. Certe Codex Ryck. loco nisi habet inde, longe rectius.

Autolycus fur, Col. 1, 3.

Axis, axiculi, vid. Affis.

Axis meridianus, Col. 3, 21. de oriente etiam & occidente, Col. 4, 24.

Q. Axis, tribulis, Varr. 3, 2.

Axungia, unguen, Pall. 1, 17. Veg. 3, 4. caprina, Veg. 3, 4.

B.

Bacæ cum virgis ut servantur, Cat. 101. Bacas etiam semper fere scribit Codex Corbej. Vegetii, v. g. 3, 24. baccæ ederacæ, Col. 8, 10. bacca stercoris caprini, Pall. 2, 14. Germani quidam Ziegenlorbern. Ita vero vocantur ob similitudinem stercora, quæ sigillatim decidunt; Græci στυπὰδες & στυπάδους vocant, Plinius Valerianus pilulas. Schætzg.

Bacchea voce frementem, Col. 10, 223.

Bacchus pater, Col. 10, 429. condit odores, Col. 10, 301. illius genus, Col. 10, 38.

Bacchor. spiritus orbis bacchatur Veneri, Col. 10, 198. l. c. tota mundi anima jam nihil aliud potest, quam generare & gignere. Schætzg.

Baculis excutuntur spicæ, Col. 2, 21. vid. Fustis.

Badius color equorum, Pall. 4, 13. vid. Isid. Orig. 12, p. 1114, 45. Saniora Gothofr. ad l. c. cui convenit lectio Lugdan. Cod. baidius.

Bætica provincia, Col. 11, 3. modice clivosa, Col. 5, 8. ejus ora maritima, Col. 3, 12. 11, 2. regiones, Col. 1, Præf. Bæticum vocabulum, Col. 5, 1.

in Bagiennis quales atreæ, Varr. 1, 51. Nihil dubio, quin Bagienni iidem sint, qui Plinio 3, 5 f. 7. 3, 16 f. 20. & 3, 20 f. 24 Vagienni dicuntur, & in Liguribus collocantur, quibusque ad Padi recentis ripam sedes assignantur a Cellario. Ita a Silio 8, 607 Pernix Ligus & sparsu per saxa Vagenni conjunguntur. Ad rem nostram facit, quod etiam apud hunc vetustissimæ editiones Bagenos vel Bagennos habuere, observante Drakenborchio, ac de Plinii quibusdam exemplaribus idem refert Cluver. Ital. ant. 1, 10, p. 87, quocum convenit inscriptio Taurinensis apud Sponium Cellario laudata. Porro quæ de situ Vagiennorum, Vagennorumve prodidere Silius Plinius

Scriptt. R. R. Vol. IV.

D

L E X I C O N

que, ea bene conveniunt his, quæ a Varrone hic commemorantur. In montanis enim locis a mari non multum remotis, ad fluviorum origines, crebros circa messem nimbos esse, quis mirabitur?

Bajanum L. Luculli, Varr. 3, 17.

Balani pisces, Col. 8, 16. in marinis referuntur a Plin. 9, 33. Schætzg.

Balatrone, Varr. 2, 5. Balatrone, inquit Festus, quod de calceamentorum coriis eraditur, nimirum παρὰ τοῦ βάλλειν. Omnino sic puto quæcunque coriis rescantur, quæ Nicandro dicuntur λάδαργοι, Οἷον ὅτε πλαδῶντα περὶ σὺλα καὶ δὲρν ἵππων Γναμπτόμενοι μυδῶσιν ὑπ' ἀρκήλοισι λάδαργε. Unde despiciati & rugatorii homines dicti balatrone. Huic opinioni adspiciuntur ea, quæ sequuntur: huc adferam meum corium & flagra. In Italia hodieque retinentur, Belitroni, ut in Gallia Belitre. Tamen nihil dubium, quin fuerit convicium in eos, quos abominabantur: & Baratrone prius dictos, tanquam dignos, qui in barathrum conjicerentur: ex consuetudine Atheniensium, qui maleficos in barathrum, ut Lacones in καὶνδᾶς, quæ erant ut Puticuli Romæ extra portam, conjiciebant &c. Scal. Schætzgenio ista denominatio originem habere videtur a quodam Balatrone, sicut nepos in luxuriosi significatu a quodam Nepote. Nomen ejus exstat apud Horat. Sat. 2, 8, 21. Appellativum apud eundem 1, 2, 2. Vid. etiam Bentl. ad Horat. Sat. 2, 3, 166. & de toto h. l. Brenemannii Epist. ad Schætzg. in Miscell. Obs. 6, 3, p. 587. adde & Voff. ad Cat. p. 119.

Balausti sterilis comæ, Col. 10, 297. h. e. balaustii. Est autem balaustum, Gr. βαλαύστιον, flos mali Punice, de quo Plin. 13, 19: Flos balaustum vocatur; & Medicinis idoneus & tingendis vestibus. Græci scriptores, ut animadvertit Harduinus, balaustum dicunt esse florem mali Punice silvestris, non domesticæ, quos hoc loco secutus videtur Columella, cum appellat sterile. Plinius promiscue usurpat, pro flore cum silvestri tum domestico, quod colligitur non solum ex loco allato, sed etiam ex 23, 6. Facciolatus. Diligentia summa & felicissima de balaustii flore egit Ex. Spanhemius de usu & præf. num. 6, 4, p. 315 sqq. balaustii semen, Veg. 3, 16.

Balineorum colluvies, Pall. 1, 40.

Ballucæ siliqua, Veg. 1, 20. quid sit n. l. Dufresnius interpretatur arenam aurosam; vid. Salm. ad Plin. 239. b. G. Somnibam etiam de ballote, quod & porrum nigrum Plin. 27, 8 p.

Balnearia cubicula, Col. 1, 6.

R U S T I C U M.

Balnei ædificandi ratio, Pall. 1, 40. balnea rustica jura-
gantur fumariis, Col. 1, 6. balneas (pro in baln.) domi-
num sequitur oleum, Varr. 1, 55.

Balo. satis balasti, Varr. 2, 3. *h. e. de ovibus locutus es.*

Balsama cum casia nectens, Col. 10, 301.

Balteum, Cat. 76 & 78. *in opere pistorio est pars soli re-
plicata, quæ placentam tingit, & ambit.* Popm.

Bambatæ decem, Col. 12, 34. *Vix dubito, quin cum
Salmastio ad Solin. c. 27, p. 265 legendum sit ad embammata.
Embammatis certe loco fuisse acetum scilliticum, docet Plinius
30, 6 s. 17. ubi erranti (ac proinde in cibo, ubi medicamen-
tum non suspicatur) dari docet dum diærum catuli lienem
ex aceto scillitico. Embammatis etiam vocem non in lemmatè
modo recentioris hominis fuisse, sed ab ipso Columella profe-
ctam tum locus 12, 55 declarat, tum quod indoctis librariis ea
in mentem venisse non videtur, nisi adhibita in ipso loco esset.*

Barba magna in antiquorum statuis, Varr. 2, 11.

Barbarici equi, Veg. 4, 7. barbarica silva, Col. 11, 2.
h. e. conseminea.

Barbarorum remedium adversus tussim, Veg. 3, 69.

Basculus, gentis nomen, Varr. 2, 10.

Basellis impositæ cupæ, Pall. 1, 18. *Non improbabilis vi-
detur lectio Barthiana asellis. Certe vixeros in machinis esse su-
culam, trabem, vel axin potius transversum, constat. Si can-
therium transferre licuit ad ædificandum & sustinendas vites,
si onaget est in machinis; quidni asello tale quid contigerit?
& comigis jam illi nomen & locus in machinis bellicis, quod
ostendit Du Fresnoy. Et quid melius asello conveniat, quam
impositum onus? Sed si verum est basellis, erit diminutivum
μῆσάσπαρον ex basis; pro quo agnovit Du Cangius.*

Basilica vitis, Col. 3, 2, 7, 9 & 21.

Basilicæ forma ad cellam vinariam applicata, Pall. 1, 18.
Basis supposita, Col. 3, 13. si basin moverit jumentum,
Veg. 1, 25. semoverit, Veg. 2, 46. utrobique malim emo-
verit. quibus remorata basis, Veg. 1, 26. est nimirum in-
fima pars pedis. add. 1, 56. 4, 1.

Basternarum amites, Pall. 7, 2. *vid. de basterna Jo. Schef-
fer. de re vehic. 2, 6, p. 116. præsertim p. 120. Pyrrhus Ligo-
rius de vehic. c. 15. Pignoriæ de servis. Schætzg.*

Batillum ligneum cum serrula ferrea messis causa, Varr.
1, 50. *instrumentum aliquantum excavatum ad recipiendas spi-*

L E X I C O N

cas; figura forte non multum differt ab illo batillo, quo ad stercore colligenda uti jubet Varr. 3, 6.

Battis flos, Col. 12, 7. *vultu esse orithmum, Gall. bacille, nostris Meerfenchel. Battis fativus quibusdam cordum olus, Col. 12, 13.*

Battitura calcetis (f. chalcitis) Veg. 2, 26. *est squama metallorum, cadens ab incude. sic Matth. Silvaticus apud Dufresnium. Nostri Hammerschlag.*

ad Baulos piscina Hortensii, Varr. 3, 17. Bauli urbs Campaniæ, non procul Bajis. Nomen habet a stabulis boum Herculis, quasi βοαύλια; unde & Herculeos Baulos dixit Silius 12, 156. villæ Hortensii ad Baulos meminit etiam Cic. Acad. 4. Schætzg.

Bdellium, qui est succus vel resina arboris cognominis, reponi vult Morgag. pro depli, Veg. 3, 28. Arabicum, Veg. 4, 14. bis.

Bee, βῆ, vox ovium, Varr. 2, 1.

Bellissimi vini pars, Col. 12, 19.

Belo, belare, pro balare, Varr. 2, 1.

Bene oleum addere, Cat. 157. id bene faciet, Cat. 157. *de effectu medicinæ. Sæpe ita Scribonius, indicante Rhodio.*

Beneficium, h. e. bene factum, κατόρθωμα, Cat. 5.

Bennæ emantur, Cat. 23. genus vehiculi esse Gallicæ lingua, docet Sex. Pompejus. Schefferus, qui toto c. 2, L. 21 de re vehic. de benna agit, ostendit, corbem esse (planstro deinde impostam, vel cistam vitilem) qua significatione hodieque nuntur Belgæ: sed pro emantur vult legi vicantur; satis quidem ingeniose.

Bes jugeri, Col. 5, 1.

Bestiola, quæ vocatur buprestes, Veg. 3, 15.

Beta, litera nomen apud Græcos, & herba apud Latinos, Col. 10, 251 & 254. Betæ pallentia robora, Col. 10, 326. satio & cultura, Col. 11, 3. Pall. 3, 24.

Betacei pedes, Varr. 1, 2.

Betonica, pro Vettonica, Veg. 4, 11.

Bias, de septem unus, Col. 1, 1.

Bibo. ut bibas quantum voles, Cat. 156. bibat terra fontes, Col. 10, 49. ne bibat oleum nova metreta, Cat. 100.

Bibulæ ollæ, Col. 12, 43.

Bicomis equus, Veg. 1, 56.

Bicorni ferro herbam pectere, Col. 10, 148.

R U S T I C U M.

Bidentes jactantur in opere rustico, Col. 4, 17. *vid. Popma de instr. fundi. Cyprei, Pall. 8, 5. add. 1, 43.*

Biennii tempus, Col. 3, 9.

Biferæ arbores, Varr. 1, 7. ficus, Col. 10, 403. Gr. *διφωπος*.

Bifidæ ridicæ, Col. 4, 33.

Biformes Panas, Col. 10, 427.

Bifurcus, Col. 4, 24. pastini, Col. 3, 18. bifurcum, de *venarum conjunctione*, Veg. 2, 40.

Bigenimes refeces, Col. 5, 5.

Bigeneri multi atque hinni, Varr. 2, 8.

Bilibres singulas, Veg. 2, 6. *h. e. portiones binarum librarum.*

Bilis ut ejiciatur, Cat. 156. jumento si molesta est, Col. 6, 30. in ovibus ut curetur, Col. 7, 5. arida, Veg. 3, 51. biles, quæ coleræ appellantur, Veg. 3, 50. *ira & Scribon. comp. 136.*

ante Bimatum, Varr. 2, 5. post bimatum, Col. 7, 3. bimatu explecto, Col. 7, 4.

Bimus. a bima aut trima fructum ferre incipit vacca, Varr. 2, 1. bimæ plantæ, Pall. 3, 25. nuces, Cat. 17.

Bipalium, Cat. 6. *ligo ferramentum habens duo pedes longum.* Col. 11, 3: At ubi copia est rigandi, satis erit, non alto (*lego alte*) bipalio, id est, minus quam duos pedes ferramento novale converti. *Mentio Catoni etiam infra cap. 151, & Varroni lib. 1, 37. Meurf.*

Bipalmes tabulæ, Varr. 3, 7.

Bipartior. XI Kal. Majas ver bipartitur, Col. 11, 2. Bipartior *h. l. non usurpâri deponentium more, sed passivum esse, putabat Ponteder.* Sed quid si dies dicatur bipartiri ver? *In participiis præteritorum facile admisserim passivam significationem: in aliis temporibus non item.* bipartita hiems, Col. 11, 2.

Bipedæ ferreis ancoris colligatæ, Pall. 1, 40. *h. e. bipedales tegulæ, ut Vitruvius explicat 7, 1 extr. Conf. Pall. 6, 11. add. Fabretii inscr. c. 7, p. 511. in altum constituentur,* Pall. 1, 40. bipedarum canales, Pall. 6, 11. bipedis aream sternis, Pall. 1, 40. stratum solum, Pall. 1, 19.

Bipedanea latitudine, Col. 11, 2. scrobe, Col. 4, 1. bipedaneis spatii, Col. 4, 30. bipedanea humus, Col. 2, 2.

Bistruticius equus, Veg. 1, 25. *qui sit N. L. Al. dysentericus, sideratus.*

Bitumen Apollonium, Veg. 4, 14. *est Pissasphaltum Dioscor. 1, 100. Judaicum, Veg. 1, 20. 2, 56. 3, 84. ejus pulvis, 2, 57.*

L E X I C O N

Biturica visis, Col. 3, 2, 7 & 9. Bituricæ fructibus optimæ, Col. 3, 21.

Bivium ad culturam, Varr. 1, 18.

Blandimenta æstivi caloris, Pall. 10, 17. vesturæ, *h. e.* vestura mollis, Veg. 1, 56.

Blandus. blanda pabula, Col. 7, 3.

Blattæ apibus inimicæ, Pall. 1, 37. lucifugæ, Col. 9, 7.

Blitus quando feratur, & quomodo colatur, Pall. 4, 9.

Paulus Festi: Blitum genus oleris a saporis stupore appellatum esse ex Græco putatur, quod ab his βλάξ dicitur stupidus. *Isidorus Orig.* 17, 10: Blitum genus oleris saporis evanidi, quasi vilis beta. *Vid. Taubm. ad Plaut. Truc.* 4, 4.

1. *Bap.* Porta Villæ 10, 61, *Schætzg.*

Bolus. ut ad hunc bolum pervenias, Varr. 3, 2.

Bombum faciunt apes, Varr. 3, 16.

Bonus Eventus invocatur, Varr. 1, 1. *Hic & ipse Deus putabatur a Romanis, ut omnia, quæ agenda susciperent, eventum prospero bearet. Occurrit ejus mentio aliquoties in Inscriptionibus apud Gruterum p. 61, 7 sqq. Simulacrum quoque illius Romæ fuit, quod dextera pateram, sinistra spicam ac papaver tenuit. Plinius 34, 8. Schætzg. Plura de hoc Hard. ad l. c. Plin. f. 19. p. 16. Lindenbr. & Vales. ad Ammian. XXIX extr. & dedius opera Moravii de Malaturni (Moreau de Maunour) dissertationi de hoc Deo & nummis ejus honori cufis, quæ habetur in Hist. Acad. Inscript. T. IV, p. 78.*

Bona salute, ἀγαθὴ τύχη, Cat. 4. Est εὐφημismus & invocatio salutis Deæ, ut quod omen Deus avertat, salvis rebus tuis &c.

Bonum est, prodest, Cat. 157. bonum fecunditatis, Pall. 1, 7.

Βοῶπις, Varr. 2, 5. *Libanius Elagio pannonis* tom. 2. p. 713 edit. *Morell.* Ὀμηρος μὲν γὰρ που κατὰ τὴν ποιησὶ πολλὰ μὲν τὴν μὲν βασιλίδι τῶν θεῶν βοῶπι προσονομάζει, ὁφθαλμῶν τὸ κάλλος οὕτω τιμᾶν βουλευσάμενος. *Enimvero Homerus passim in sua poesi Reginam Deorum Boopin vocat, cum oculorum bovinorum pulchritudinem hac voce honorare stauisset. Schætzg.*

Borea nubifugo, Col. 10, 288.

Bos intelligitur castratus, Col. 6, 20. cubitor, Col. 6, 2. indigena, Col. 6, 2. boves perferi, Varr. 2, 1. honore ceteras pecudes superant, Varr. 2, 5. Col. 6, Præf. Veg. 3, Præf. quales emendi, Varr. 2, 1 & 5. Col. 6, 1. Pall. 4,

R U S T I C U M.

11. qui agriculturæ idonei, Varr. 1, 20. confecta & stabula qualia desiderent, Col. 6, 23. Veg. 3, 1. quando & quomodo domandi, Varr. 1, 20. Col. 6, 2. Pall. 4, 12. ut tractandi & curandi, Cat. 54 & 60. Col. 6, 3. Pall. 4, 12. in opere ut jungendi, Pall. 2, 3. melius collo, quam capite, junguntur, *ibid.* in arando ut regendi, Col. 2, 2. post opus ut tractandi, Col. 2, 3. boum jugum unum quid præstare possit, Col. 11, 2. boves admissuræ quando idonei, Col. 6, 24. annuo delectu instaurandi, Col. 6, 22. uti valeant, Cat. 103. quo voto ut valeant, procuretur, Cat. 83. quo medicamine curentur, Cat. 70 & 73. Col. 6, 4. nitidiores ut fiant, Pall. 1, 21. ne pedes subterant, Cat. 72. ægri ut curandi, Cat. 71. pestilentiam ut contrahant, & ejus remedia, Col. 6, 5. a serpente morfi ut curentur, Cat. 102. si scabie, venenato morfu, coriagine laborent, Col. 6, 13. si oculorum vitio, Col. 6, 17. hiruðinem si hauserint, Col. 6, 18. ad pulmonis exulcerationes, palatiquæ aut cervicis tumorem, Col. 6, 14. ad tussim, Col. 6, 10. ad dolorem ventris & intestinorum, Col. 6, 7. ad eruditatem, Col. 6, 6. febrientes ut curandi, Col. 6, 9. armo convulso aut cornu præfracto, Col. 6, 16. talum aut ungulam si læserint, Col. 6, 15. si claudicent, Col. 6, 12. bubus cibaria, Cat. 54 & 60. medicamentum, Cat. 70 & 73.

Boscides, anatis genus, ut alantur, Col. 8, 15. Bosca-des, *βοσκίδες* malit H. Steph. in *Thesaur. h. v.* *βοσκίδες enim nota Aristoteli*, Boscis *nusquam*, credo.

Bosphori, Thracius & Cimmerius, Varr. 2, 1.

Botryodes Cadmia, Veg. 4, 11. botryitis *est apud Scribon. comp. 46 & 24.*

Botryones varii ut nascantur, Pall. 3, 33. botryonibus illæsis, Pall. 12, 12. botryonum tenaces, Pall. 10, 17.

Bovile, Veg. 3, 1.

Brachiatæ vineæ, Col. 5, 5. *opponuntur capitatæ.*

Brachiola in equis quæ sint, *id.* de brachiolis mittendus est sanguis, Veg. 1, 25. *conf. de situ* 4, 1 & 2. 3, 28 & 71.

Brachiolares muscoli, Veg. 1, 25.

Brachium. brachia in arboribus dicuntur rami. brachia vitis, Cat. 95. ut tractanda, Col. 4, 24. prolata, Pall. 6, 2. fertilia quæ? Pall. 3, 9. *vid. Manus fraxin.*

Branchiæ scarorum, Col. 8, 17. *Ambrosius in hexæm.* Pisces branchias habent, quas nunc plicant & colligunt, nunc explicant atque aperiunt: in hac ergo collectione &

L E X I C O N

apertione dum fuscipitur aqua, & transmittitur ac penetrat, respirationis munus videntur implere. *Beroald.*

Brassicæ genera, natura, laudes, Cat. 156 & 157. *id.* Col. 10, 127. *ubi vid. Pompon.* facit ad stranguriam ex vermibus, Veg. 3, 15. vitibus inimica, Pall. 9, 5. brassicæ factio & translatio, Pall. 7, 4. 10, 13. Col. 11, 3. semen vetustum in rapam mutatur, Pall. 3, 24.

Brevis, *h. e. parvus.* breves insulæ, Pall. 1, 28. *νυσidia χτισπολιτα* vocat *Didymus* Geop. 14, 18. brevissimum vasculum, Pall. 5, 8. brevissimo spatio distantia farmenta, Pall. 2, 10. brevissimæ offulæ, Pall. 1, 29. *Ita Plin. 8, 23* Pantheris breves in candido macularum oculi.

Brevitas vineæ, Pall. 9, 3.

Brisam subactam prelo subjicere, Col. 12, 39. *Videtur brisa poni pro vinaceis. Nam Plinius hoc idem memorans de passo conficiendo sic inquit:* Quidam ex quacunque uva dulci dum percocta illa faciunt siccantes sole, donec paulo amplius dimidium pondus superfit, tulasque leviter uvas exprimunt, deinde quantum expressere, adjiciunt vinaceis aquæ puteanæ, ut & secundarium passum faciant, diligentiores eodem modo siccatis acinos eximunt, ac sine farmentis madefactos vino excellenti, donec intumescant, exprimunt: & hoc genus ante cetera laudant. *Dispice an ex hac brisa deduci commodè possit Briseus, propter illud Persianum, Est nunc brissei quem venosus liber Acci. Quo in loco interpretes multi multa comminiscuntur, pauci pauca bene. Nihil decerno ut dogmatistes, sed opinor ut opinator. Scio, apud Macrobius cognominari Bacchum Brissea. Quidam autem brissam uvam tunc dici, cum pedibus calcatur ad vinum exprimendum. Beroald. Videtur subbarbari quiddam in hoc verbo iacere, quod conveniat cum Gallorum briser, frangere, comminueri.*

Brocchi dentes, Varr. 2, 7. directis opponuntur Varr. 2, 9. *ubi Crescentius interpretatur, brocchi, i. e. torti, & 2, 7 i. e. plicati. Ursinus ex Col. 6, 29 vult esse prominentes. Optime videtur illos explicare Veg. 4, 5: Duodecimo (anno) nigredo in medietate dentium apparet.*

Bruma confecta, Col. 8, 5. *vid. Confectus, consumta, Col. 11, 2. peracta, Col. 11, 3.*

Brumalis oriens, Col. 1, 6. meridies, Col. 9, 5. *Potest hic brumalem meridiem spectare dici locus, cui nihil obstat, quo minus etiam brumæ tempore radii meridiani solis collustrari queat: ita æstivum spectares meridiem, cui oppositum quidem ali-*

R U S T I C U M.

quid, sed non ita altum, ut non in summo axe constitutus sol illud superet. Cf. Æquinoctialis.

in Brundisino restes pro jugis, Varr. 1, 8.

Brucia pix, Col. 12, 18. Veg. 4, 14, 15, 23 & 25. *Plin. 16, 22: Pix in cortinas æreas conjecta aceto spissatur; & coagulata, Brutiae cognomen accepit — lentore ab alia pice differens, item colore rutilante, & quod pinguior est reliqua. Add. Dioscor. 1, 69. Brutia tellus, Col. 10, 139. Bruii servi & pastores Lucanorum fuere. Inde aufugerunt, & furtim in regione confederunt, ubi Consentia est, quæ fuit eorum metropolis, quam regionem prius Ausones habuaverunt. Bruii multo post tempore, & ab Hannibale, & a Rom. propter eorum perfidiam deleti parvi fuere; sine dignitate, sine honore ad servilia semper opera coacti. Pompon.*

in Brutis pecuariæ nobiles, Varr. 2, 1.

Brutus orator, Col. 1, Præf.

Bryaxis, statuarius, Col. 1, Præf. *Vid. Plin. 34, 7 & 8. Schærg.*

Bryonias f. Bryonia, Col. 10, 250. *herba est, quæ pampinorum amoenitatem præstat: ideo in fenestris ponitur, luxurians semper, alligataque, quidquid obviam habet. Pompon.*

Bobilis ut ædificanda, Cat. 4. Varr. 1, 13. Col. 1, 6.

Bubulcus & armentarius differunt, Varr. 2, Præf. *Nimirum armentarius pascendi causa habetur; & armenta dicuntur Varroni de L. L. 4, p. 25 quasi aramenta, non quæ adhibentur ipsa ad arandum, sed unde eliguntur ad arandum: bubulcus autem inter arandum boves gubernat, quod v. g. Col. 1, 9 & 2, 13 apparet. Sed ipse Varro h. l. etiam, bovem & armentum satis distinguit. arator, Col. 2, 5 & 13. qualis esse debeat, Col. 1, 9. bubulci cella, Col. 1, 6. officium in arando, Col. 2, 2.*

Bubulina urina, Veg. 3, 4. bubulinum serum, Veg. 3, 4.

Bubulum pecus, Varr. 2, 1.

Bucina inflata, Varr. 3, 13. ad bucinam omnia facere consuefaciendi sunt porci, Varr. 2, 4. *De bucina vel bucina pastoralis Broukh. ad Prop. 4, 10, 29. ad buccinæ sonum, Col. 6, 23.*

Bucinatium est, Varr. 2, 4.

Bucolicon poema, Col. 7, 10.

Buculi jüvenci, Col. 6, 2.

Bovyras apes, Varr. 2, 5. *Cf. Ælian. περὶ ἰδιότητος τῶν ζῴων, ultimo secundi libri capite, quo laudes boum explicat. Ce-*

L E X I C O N

terum Scal. non credit Græcis βουγόνας dictas, sed potius βουγενεῖς, & ita Varronem scripsisse; citatque Callimach. ἄμυνα παρ' Δαναοῦ γῆς ἐπὶ βουγενέων. βουγόνας autem ortum putat ex eo, quod statim sequitur, bugoniam. Mentem Scaligeri confirmat Hesychius: βουγενέων, τῶν μελισσῶν &c.

Bugoniæ auctor, Varr. 2, 5. Eumelus, ut ex Hieronymo adduxit Salmasius ad Solinum c. 40, p. 603, qui tamen postea mutavit sententiam. In notis enim ad Hieronymi chronicon, quod cum notitia Bibl. Vinar. edidit H. L. Schwartzschius n. 1250 ista habet: Bugoniam Scaliger interpretatur opus de apibus agens. Sane βουγενεῖς apes sunt. Varro — Antigonus Carystius παραδίδων συναγωγῇ c. 33, p. 21 προσεγορεύει οὐ καὶ φιλήτας τὰς μελίσσας βουγενεῖς, λέγων, Βουγενίας φάμενος προσεφύσαιο μακρὰ μελίσσας. Hæc etsi vera sint, vellem nihilo minus Scaligerum satius probasse, quod Bugoniam, quæ Bugenogonia hoc modo potius esset dicenda, Eumelus scripserit. Equidem repono, invictis etiam omnibus libris, Theogoniam. Constat enim e Clementis Alexandr. στοιχ. 6. p. 629, Eumelum Corinthium Hesiodi Theogoniam, καταλογάσθην expressam pro sua venditasse. Hæc adscripti, quod in paucorum manibus est liber Salmasii.

Bulbi Megarici, Cat. 8. Col. 10, 106. Tria bulborum genera conjungit Ovid. R. A. 797 sq. bulbi arundinum, al. oculi, Col. Arb. 29. it. 4, 32. Cor. Celsus in bulbis numerat allium & cepam: Plinius discriminat, docens quomodo ferendi sint. Megaricos bulbos laudat Cato. A poetis optimo epitheto salaces nominantur: quoniam stimulant venerem. Sunt præterea bulbi in radicibus arundinum, liliorum, aliarumque plantarum similitudine dicti. Hinc Plinius scribit, radicem lilii unam sæpe bulbos quiquagenos emittere. Item scribens de asphodeo herba sic refert: Radix ejus naris modicis similis est, neque alia numerosior, octoginta simul acervatis sæpe bulbis: & mox radicem i. e. bulbos interpretatur. Idem Plin. scribens & ipse de arundine, enarrat quid sit apud Columellam bulbus in radice arundinis. Plinii verba sunt hæc: Seritur arundo bulbo radicis, quam alii oculum appellant, dodrantali scrobe. Ab eodem Plinio bulbosæ & bulbacæ radices appellantur, in quibus bulbi tales conspiciuntur, quales in radicibus arundinum. Beroaldus.

Βούλιμος, Varr. 2, 5. Sextus Pompejus: Bulimon Græci magnam famem dicunt, assueti magnis & amplis rebus præponere Bu. Hinc est, quod grandes pueros Bupædas appellant,

R U S T I C U M.

et manifestam ficum Busycon. *Viā*. bulimus si permanferit, Veg. 3, 38. bulimum faciunt bovem jejunia, Veg. 3, 35. sustinent animalia, Veg. 3, 38.

Bulla est homo, Varr. 1, 1.

Bullita, *h. e. leviter cocta*, Veg. 1, 45.

Bullo. bullabit vinum, Cat. 105.

Bumamma uva, Varr. 2, 5. *Vox hybrida*. Col. 3, 2. *græce* bumaston *uvam dixit*.

Bumasti vites, Col. 3, 2. *Plin.* 14, 1: Tument mamma- rum modo bumasti. *Μαστὶς* nimirum mamma. *De βοῦ αυ- γένδι vid. Βούλιμος.*

Bunias, *rapi species*, Col. 10, 422.

Βούπαις, Varr. 2, 5. *vid. Βούλιμος.*

Buprestæ, Veg. 3, 15 & 78.

Bura fracta, Varr. 1, 19.

Burgundiones equi, Veg. 4, 6.

Burici equi, *vel burichi, manni, equi minores*, Veg. 4, 2.

Βούσυκον, Varr. 2, 5. *Vid. Βούλιμος.*

Butyrum, Col. 6, 12.

Buxæ formæ, Col. 7, 8.

Buzyges Athen. Varr. 2, 5. *Fuit hic Atheniensis, quem bovem & aratrum invenisse tradit Plinius 7, 56. Hesychius: Βουζύγης, ἄρος Ἀττικῆς, ὁ πρῶτος βοῦς ὑπὸ ἀροτρον ζεύ- ξας: ἐκαλεῖτο δὲ Ἐπιμενίδης. Schætzg.*

Byzacium Afr. Varr. 1, 44. *Conf. Plin.* 5, 4 & 17, 5 & 18, 10: Utpote cum e modio, si sit aptum solum, quale in Byzacio Africæ campo, centeni quinquageni modii reddantur. *Ursin. Salmasius ad Solinum c. 27 observat, videri Byzacium Vaponem pro urbe accipere, quæ tamen regio. Sed ex particula ad, quæ idem ac apud est, id concludere non licet. Dicunt enim ita & alii auctores, ut apud Orientem, pro in Oriente Tacit. Annal. 3, 12, 1. Schætzg.*

C.

Caballiones marini s. equulei, Veg. 1, 20. 4, 12. *vid. Fabri thes. in Hippocampus.*

Cacabus novus, Col. 12, 48. figuli, Col. 12, 41. caca- bo æneo coquito, Col. 12, 46.

Cachinno plena, Col. 10, 280.

Cacumen fici ut ponatur, Pall. 4, 10. nucis quo diri- gendum in positione, Pall. 2, 15. cacumina ficorum piro-

L E X I C O N

rumve & malorum depangere, Col. 3, 21. ficulnea obruuntur, Pall. 4, 35. oleastri, Veg. 3, 3. olivæ, Col. 5, 12. cacuminibus & talea feruntur cydonia, Pall. 3, 25. mora, *ib.* inverfis ziziphi grana, Pall. 5, 4. mentastrum, Col. 11, 3.

Cacus latro, Col. 1, 3.

Cadetum quid aratoribus, Col. 5, 1.

Cadmia botryodes, Veg. 4, 11.

Cado. si cadit fistula, Veg. 2, 13 & 26. cum ulla ceciderint, Veg. 2, 48. *In quibus omnibus significat, vim morbi fractam.*

Caducus equus, Veg. 1, 25. * aqua, quæ abundat, per fistulam exit, *der Absall*, Varr. 3, 5. *cf. Polenum ad Frontin. p. 166.* * olea, Cat. 23. Col. 12, 50. spica saturantur oves, Varr. 2, 2. ad caduca poma remedia, Pall. 3, 25. 12, 7.

Q. Cæcilius Atticus, qui ante T. Pomponius, Varr. 2, 2.

Cæcilia lactuca, Col. 10, 179, 182 & 190. *Conf. de ea Plin. 19, 8.*

Cæciliana eadem, Col. 11, 3.

Cæcilix morfus, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. *Forte etiam pro cæcis muribus restituenda* Veg. 3, 77. *Serpentis nomen Cæciliam vult etiam Beroaldus.*

Cæco. cæcat oculum vitis humor defluens, Col. 4, 9 & 24. *de eadem re Græci ἐκτροχῶν, v. g. Geop. 5, 22. cæcabitur spes*, Pall. 1, 6. *Sensus totius loci, si demiseris allegoriam, hic est: ne immittatur vineæ florenti fossor, cum facile nimis flores, vindemiaque spes decutiantur.*

Cæcubus ager, Col. 3, 8.

Cæcus. cæca refectio, Col. 4, 32. cæci colubri, *h. e. lumbrici occulti*, Col. 10, 231. morbi, quorum causas ne medici quidem perspicere queunt, Col. 1, 5. cæcæ fossæ, Pall. 6, 3. Col. 2, 2.

Cædo. ne cædat frigus, Varr. 2, 1. cædere fœnum, Col. 2, 19. cædendæ silvæ modus, Pall. 6, 4. frondem, Col. 5, 8.

Cædua silva, Cat. 1. Varr. 1, 7. Col. 3, 3.

Cælius orator, Col. 1, Præf.

Cæmenticii parietes, Pall. 1, 10.

Cærefolii factio, Pall. 3, 24. *ib.* 10, 13.

Cæsar Vopiscus, Varr. 1, 7.

Cæsim facere, Col. 4, 25. petere, *ibid.* *Opponitur ductum. Synon. ictu.*

Cæsis, Col. 4, 33.

Cæsonianum præceptum, Col. 1, 4.

Cæspitis herbam vivacem, Col. 10, 88.

R U S T I C Û M.

Cæsposo litore Cumæ, Col. 10, 130. Cæsposo Crenius *explicat cæspite pleno. Sed Scaliger corrigi vult Theproto. Ego verum puto ceposo, in quo consentiunt fere MSS. & edicio antiquissima. Superest, ut aliunde constet, ceparum ferax fuisse illud litus, de quo nihil habeo dicere. Forte ut deinde Ariciam porri matrem laudat, ita hic ceposam Cumam. Convenit enim his oleribus, certe in olla.*

Cæsus. cæso lapide structum, Pall. 1, 31.

Cætabulum Melanthii, Cat. 102. *Hoc verbum nihili, quocunque modo in Victorii ed. venit. habetur quidem jam in edit. Gryphii 1546. Servatum deinde est propter auctoritatem viri summi. Acetabulum verum putamus.*

Calabræ oves, Col. 7, 2.

Calabriæ maritima, Col. 11, 3.

Calabrica oliva, Col. 12, 49.

Calabrici inseritur tuber, Pall. 10, 14. *Plin. 17, 10, f. 14: Tuberes melius inseruntur in pruno — & in calabrice: ea est spina silvestris.*

Calametis liberare vineas, Col. 4, 27. *h. e. fragmentis calamorum, ex quibus formata sunt juga. Sed variat lectio.*

Calamitate afficere, Varr. 2, 1.

Calamitosus ager, Cat. 35. calamitosum, Cat. Præf. prædium, Cat. 1. *quod multis tempestatibus est subjectum.*

Calamus (cum schoeno junctus) Cat. 105. aromaticus, Col. 12, 52. Veg. 4, 13. *Esse eum, qui inter nos Calmus dicitur, ostendit Wedelius Exercit. Cent. 2. Dec. 3, 5. Schætzg. Syriacus, Veg. 4, 13. * Calamus defigitur, Col. 3, 15. calamo applicare vitem, Col. 4, 4. acuto intercidere olivas, Pall. 12, 22. calami fabacæ messis, Pall. 12, 1.*

Calasticus, *vid. chalaft.*

Calathio similis cinara, Col. 10, 240. calathis infusum lac, Col. 10, 397. *adde Col. 7, 8.*

Calcaribus cædere equos, Veg. 1, 56. calcaria gallinarum, Col. 8, 2. calcis aculeos *vocat ibid.*

Calcaria fornax uti facienda, Cat. 38.

Calcarius, Cat. 16.

Calcatorium, Pall. 1, 18.

Calcatu assiduo terra solidetur, Pall. 2, 19.

Calcetis battitura, Veg. 2, 26. *pro chalcitis puto. Conf. 4, 16 & 19.*

Calceamenta (calciamenta) utrique sexui convenientia, Col. 12, 3.

L E X I C O N .

- Calceatis pedibus, Veg. 2, 58.
 Calceabis (calciabis) animal, Veg. 2, 55. calceantur
 solea, Pall. 1, 24.
 Calcitrosus bos, Col. 2, 2.
 Calco. si calcavit surculum, Col. 6, 15. calcant quædam
 gallinæ velut mares, Col. 8, 5. calcare manibus, Cat. 117.
Conf. Cat. 52. fistucis vestibusque, Cat. 28. *add.* Pall. 2,
 20. calcabis foramina, Veg. 2, 43.
 Calculosus ager, Col. 3, 11. calculosum jumentum, Veg.
 1, 46. calculosa loca, Col. 5, 10.
 Calculo posito, videt conducere, Col. 3, 3. *h. c. subdula
 ratione.* calculi (*al.* talioli) inter partes & membra equi,
 Veg. 4, 2.
 Caldorem & frigus, Varr. 3, 9. *add.* 1, 41 & 55.
 Caldu ager, Cat. 6. caldo sole, Varr. 3, 2.
 Calfacere dolium, pro calef. Cat. 69.
 ad Calendas Octobr. primas, Cat. 147 & 148. ante Calend.
 Jan. primas, Cat. 148. *vid.* primus.
 Cales. Calibus quæ emantur, Cat. 135.
 in Caliculis obruta semina, Pall. 12, 7.
 Calidaria maltha, Pall. 1, 41. *qua loca in balneis fissæ
 & corrupta reficiebantur.* Salmasius ad Solinum c. 52, p. 77.
 Schætzg.
 Caligant amnes nebulis, Col. 1, 5.
 Caligo æstuosa, Col. 11, 2. *quem æstum nebulosum vo-
 cat ibid.* inter caligines, Col. 3, 1. Pall. 3, 9. *h. c. nebu-
 loso & frigido aere.*
 Calix novus, Cat. 39. in calice aquam quærit vinum,
 Varr. 1, 8.
 Callidissimus rerum naturæ, Col. 7, 3. callidissimi rei ru-
 sticæ, Col. 2, 2.
 Calliope mea, Col. 10, 225.
 Callis. calles silvestres longinqui ovium, Varr. 2, 9. *add.*
 10. *viam pecudum callo tritam, ostendit ex Varrone præsertim
 Turneb.* 3, 22.
 Callisto fidus occidit, Col. 11, 2.
 Callistruthiæ fici, Col. 5, 10.
 Callistruthis ficus, Col. 10, 416. *Plinio Callistruthia po-
 rum sapore præstantiores, fidorum omnium frigidissima. Italici vo-
 cantur Digitelle. Bodeus a Stapel ad Theophr. hist. plant. 4
 6, p. 385. Schætzg.*

R U S T I C U M.

Callositas fistulæ, Veg. 2, 27. narium, Veg. 2, 21. *sunt oppositi utrinque septo parietes callosi in jumentis.*

Callosus cum molli jucunditate tactus, Pall. 10, 17.

Callum in ulmeis foliis, Pall. 4, 10.

Calor incipit, Col. 11, 2. ubi calor temporis coeperit, Pall. 4, 1. calore refrigerato, Pall. 7, 7. calores æstuum Col. 1, 5.

Caltha flammeola, Col. 10, 307.

Calvaria equæ, asinæ, Pall. 1, 35.

Calvescunt colla, Col. 6, 14. Veg. 3, 4. castaneta, Col. 4, 33.

Calvitium loci, Col. 4, 29.

Calvus. calva a vite vinea, Cat. 33. calvæ nuces, Cat. 8. *Calvas simpliciter vocat Petronius c. 66. ubi vid. Heinfs. Ratio nominis, quod undique putamine cincta circa verticem nuda sunt. vid. Bodaüs a Stapel ad Theophr. hist. plant. 3, 15. Schættg.*

Calx, pedis pars. calcis aculei in gallinis, Col. 8, 2. *h. e. calcaria. calcibus proturbare*, Col. 6, 37.

Calx partiario coqueretur uti detur, Cat. 16. melior quæ, Pall. 1, 10. calce arenato, Cat. 18. *item* Pall. 3, 25, MS. *Erf. calx vivus, pro vulg. viva.*

Camaræ marmorato factæ, Varr. 1, 59. *h. e. testa conclaveum fornicata, vel structura simili.*

Cameleon, *vid. chamæleon.*

Camera tectus locus ut testudo, Varr. 3, 7. *add. 3, 8.* cameræ more juncti pampini, Col. 4, 17. supra cameram polvis, Col. 11, 3. cameræ in balneis, Pall. 1, 40. in agrestis edificio ut fiant, Pall. 1, 13. camerarum tectoria, Pall. 1, 10.

Cametris, *pro chamedrys*, Veg. 3, 52.

Cammarus, Col. 8, 15. cammari anatibus objiciuntur, Varr. 3, 11. alunt pisces majores, Col. 8, 17. *Inter cochlearum genera recensentur a Plinio H. N. 32, 11. Græce dicitur ἀστράξ. Apicius Art. Coq. 2, 1: Isicia fiunt marina de cammaris & astracis. Ubi recte notat Humelbergius, unam vocem per alteram ab Apicio explicari. Joannes Geometra Tetraesticho 12: Ἀστράξ οὐδ' εἰς ἐστὶν ἀνέστιος, οὐ λιπατρίς. Vertit Fed. Morellus: Gammarus haud ædes proprias patriamque relinquit. Schættg.*

Camoenæ Græcæ, Col. 2, 2.

Campanam plerique appellant inulam, Veg. 3, 70.

L E X I C O N

Campaniæ levis terra, Varr. 2, 6. solum facile, Col. 3, 4. *conf.* 6, 1. terra pulla, Cat. 135. boves, Col. 6, 1.

Campanicæ fiscinæ, Cat. 135 & 153. Campanica aratra, Cat. 135. ferta, Cat. 107. *De hac ita Plin. 21, 9:* Meliloton, quod fertulam Campanam vocamus. Est enim in Campania Italiæ laudatissima, Græcis in Sunio, mox Chalcidica & Cretica, ubicunque vero asperis & silvestribus nata. Coronas ex hac antiquitus factitatas indicio est nomen fertulæ, quod occupavit. Odor eas croco vicinus, & flos, ipsæ canæ. *Ponted.*

Κάμπη, eruca, Col. 11, 3. τὰ δ' ἐκ λαχάνων, ὅς κάμπη Sext. Empir. 1, 14. Campe hirsuta, Col. 10, 324. *Paisio hanc esse, qui alias Involulus dicitur, quod ipsa Græcorum origo in voce campe non refugit, & Columella de eadem inf. 1 10, 366 sic:* Volvitur ad terram distorto corpore campe. Nimirum ex vineis, vel aliis fructibus incidit in flores, vel ad illos, ubi decedit, repit. ut profligetur, Pall. 1, 35.

Campester locus qui melior, Varr. 1, 6. campestris ager, Col. 3, 14. locus, Col. 3, 13. situs, Col. 7, 2. campestres sationes, Col. 11, 3. vineæ, Col. 12, 21.

Campi qui probentur, Col. 2, 11.

Canalicula, Varr. 3, 5.

Canaliculus perpetuus, Col. 8, 15. canaliculi digitales, Pall. 6, 11.

Canalis & solea oleo conficiendo, Col. 12, 50. longus, Pall. 2, 15. perpetua, Varr. 3, 11. rotunda, Cat. 18. faucium, Veg. 3, 24. canales angustas, quæ, Varr. 3, 5 & 7.

Cancelli scenici, Varr. 3, 5. *Hos cancellos interpretatur Burmannus ad illud Ovidii Amor. 3, 2, 64, Cancellis primos inferuisse pedes, paralellos gradibus, & impositos illis. asseres inferiores, (sed nihil prohibet, quo minus fuerint cancelli perforati, quod arguit inferuisse illud Ovidianum, & ipsi cancellorum appellatio) qui prohiberent scilicet, ne quis nimis latum sedilis spatium occupare, & post se sedentis premere pedes posset; quamquam non ita alii erant, ut injurias post sedentis in eum, qui tergum illi obverteret, plane arcerent. His rursus cancellis ad perpendicularum imminebant lineæ, quæ humeros sedentium coercerant, ne reclinare se in post sedentis posset, neque aliquis de superiore gradu in inferiores detrudi, ut stragem sic & ruinam facere; ita tamen, ut spatium, inter utrumque asserem patens, posteriorum genua transmitteret. vid. Burmann.*

R U S T I C U M.

ad l. c. 19. *Hic Varronis locus mirifice facit ad sententiam viri doctissimi confirmandam. Quamquam Varro videtur cancellorum nomine hic lineam etiam ipsam complexus. Cancelli ænei, Col. 8, 17.*

Cancellavit solum, Col. 4, 2.

Cancer. ne in cancrum transeat vulnus, Veg. 3, 2 b. canceres purgabit brassica, Cat. 157. *vid. Rhod. Lex. Scriba.* Cancri Lernæi brachia, Col. 10, 313. cancri adusti nitor gravis, Col. 9, 5. *Conf. Plin. 11, 19: Cancrorum etiam odore, si quis juxta coquat, exanimantur. Neque vero de coquendis ad mensarum usum cancris loqui Plinium credibile est, sed ac urendis ad usum non unum medicum cancris, v. g. ad morsum canis rabidi Plin. 32, 18 & 19, ad sphacelum ibid. c. 40, ad defluvium capillorum ibid. c. 47. Quin adversus carbunculum arborum & pruinas noxias commendans Plin. 18, 70, itemque Apulejus Geop. 5, 31 fumum cancris sub dio adustis excitandum. Hæc in Chrestomathia Pliniana me jam monere meminim, ne miraretur quispiam, cur cancos adurere prohibeamur, quod nemo temere facturus videatur. Conf. Pall. 1, 37. fluviales, marini, καγυροι, Pall. 1, 35.*

Canceraticus foetor, Veg. 2, 43.

Canchremata quæ dicuntur Mulomedicis, Veg. 2, 22. *credo a grangræna vel a cancro producta vocem.*

Cancromatæ plagæ, Veg. 4, 19.

Candelas sebare, Col. 2, 22.

Candere sævissime, Col. 1, 4. *de agro.* candens aqua Col. 6, 5. Veg. 1, 17. sebum, Col. 7, 5. candente aqua glabrantur porci, Col. 12, 53. candente sole, Col. 6, 13. Veg. 3, 4. aere, Veg. 3, 24.

Candetum Gallis quid? Col. 5, 1. *Pertinet huc, quod Dufresnius docuit candretum esse portionem agri centum villarum, a Cant, quod Britannica lingua veteri centum significat.*

Candidato suo studere & præsto esse, Varr. 3, 2. gratulari, Varr. 3, 17.

Candofocci Gallis qui? Col. 5, 5. *Auctor libri (Astruc) Mémoires pour l'hist. nat. de Languedoc p. 463 docet Cand f. Cowand significare propaginem, & focco f. foucro capus viuis. Vid. Steph. præd. rust. p. 312.*

Canescit lanugine vitis, Col. 3, 2.

Canicula apparet, Col. 11, 2. caniculæ signum, Varr. 1, 28. ortus, Col. 2, 21. Pall. 7, 7. Canicularum æstu factum. *R. R. Vol. IV.*

E

L E X I C O N

tigatur arbor, Pall. 11, 12. canicularium, *Jensf.* canicularum ortu, Pall. 8, 6. *MS.* Sylb. canicularium.

Canicularis sol ardentior, Veg. 3, 36.

Caninum studium, Col. 1. *Præf. est causidicorum & rabularum, qui id egerunt, ut homines eloquentia sua morderent. Talem caninam eloquentiam Ciceroni quoque tribuit Lactantius 6, 8, 26. Ovid. in Ibin v. 14: Jactat in toto verba canina foro. Pertinent huc, quæ exstant apud Plaut. Menachm. 5, 1, 14: Non tu scis mulier, Hecubam quapropter canem Graji esse prædicabant? &c. Confer præterea Cujacium Observ. 4, 40. Douzam fil. & Erhardum ad Petronii Fragm. p. 687. Crenium part. 10, p. 43. Schættig. Buchnerus addit Prudent. hamartig. 402: Inde canina foro latrat facundia toto: & conjicit, caninum facundiae studium. add. Hieron. ad Minerv. pr. Ciceronians cum canibus & anseribus comparatio in oratione pro Roscio novissima. add. Quintil. 12, 9, 9. canini dentes, Varr. 2, 7.*

Canis se vespere celat, Col. 11, 2. canes in cœlo, Varr. 2, 1. canes trium generum sunt, Col. 7, 12. idonei rei rusticæ qui? Varr. 1, 21. de canibus Varr. 2, 9. *int.* Col. 7, 12. canum nomina, Col. 7, 12. canes ut noctu aciores & vigilantiores sint, Cat. 124. ut medicandi sint, Col. 7, 13.

Canistris sacris aptatæ Telluris comæ, Col. 10, 277. canistros e salignis virgultis, Pall. 12, 17.

Canna vulgo degener arundo dicitur, Col. 7, 9. cannæ similis arundo gracilis, Col. 4, 32. canna viridi & radicata agitare dolium, Pall. 11, 14. ex canna agitare, Pall. 11, 17. ex canna canales, Pall. 4, 15. ad instillandum unguentum, Veg. 2, 58. 3, 4. canna viridi scindere olivas, Col. 12, 48. cannæ factæ, Col. 12, 15. ad cameras, Pall. 1, 13. circa vites dispositæ, Pall. 3, 11. cannarum depositio, Pall. 1, 32. cannas spisse textas, Col. 12, 50.

Cannabina retis, Varr. 3, 5. cannabini funes, Col. 6, 2, 12, 50. cannabinæ tegeticulæ, Varr. 3, 8. Col. 8, 9.

Cannabis satio, Col. 2, 10.

Cannabum quando seratur & quomodo, Pall. 3, 5, 45.

Cannæ tegetes, Col. 12, 50.

Canneta quomodo colantur, Pall. 3, 23.

Canopo hilari nata sampsuca, Col. 10, 171. Canopum in *Ægypto urbs, haud procul ab Alexandria, (quam ferunt condidisse Menelai aurigam Canobum; inde mutata litora Canopum) quæ ideo hilaris dicitur, quia homines ibi semper vo-*

R U S T I C U M.

aptibus erant dediti. Vide quæ notat Cellarius ad Silium Italic. 11, 433, & Heins. ad Ovid. Am. 2, 13, 7. Schætzg.

Cantabricus succus, Veg. 3, 57. Forte est Cantabricæ herbe, quam Vettonicæ genus faciunt: describit Plin. 25, 47. Visam sibi negat Harduinus, sed pictam esse docet in Clusii hist. rar. plantar. p. 49. Adoptavit hanc sententiam auctor versionis Anglicanæ, nulla Gesneri mentione facta.

Canteriatæ vites, Col. 5, 4. Conf. 4, 12.

Canterinum hordeum, Col. 2, 9 & 11. Pall. 10, 4. 11, 1. a canteriis, quod ejusmodi animalia bene pascat. v. Bochart. Hier. 1, 2, 9.

Canteriolis interpositis, Col. 11, 3.

Canterius, equus castratus, Varr. 2, 7. * mons in Sabinis, Varr. 2, 1. * in vinea, Col. 4, 12 & 14. ex arundine, Col. 11, 3. * in canterio suspendendus equus, Veg. 2, 47. *Secunda syllaba aspirationem interdum habet: recte an secus n. l.*

Cantharides in rosis, Pall. 1, 35. ne vitibus noceant, *ibid.*

Cantio (*incantatio*) ad luxum, Cat. 160.

Canto. cantare, *incantare*, Cat. 160. Varr. 1, 2.

Cantrices aves, Varr. 3, 5.

Canibus magicis sopitum anguem, Col. 10, 367.

Canus color equi, Pall. 4, 13.

Canulinus ager, Varr. 1, 8.

Capella quæ probetur, Col. 7, 6. Pall. 12, 13.

Caper qui probetur, *ibid.*

Capillamenta seminum, Col. 4, 11. supervacua radicum decidi debent, Pall. 11, 12. ex minimo capillamento (*vitis*) potest fieri furunculus, *h. e. germine*, Col. 4, 22.

Capillus & barba magna in antiquorum statuis, Varr. 2, 11. muliebris remedium pullis a serpente afflatis, Col. 8, 5. plenior apum regibus in ventre, Col. 9, 10. Pall. 7, 7.

Capio. capere dulcedinem, Col. 11, 2. noxam, Col. 6, 2. radicem, Cat. 51 & 133. filiculam, Varr. 1, 23. * capiant oleum, Cat. 67. *i. e. novis subinde vasis labrisve excipiant, facibus in eo relictis, unde depletur.*

Capisterio expurgare fruges, Col. 2, 9. *Est species vannii, quæ frumenta expurgantur. Goffridus Vindocinensis Serm. 11: Nutrix vero illius (Benedicti) cum a vicinis mulieribus capisterium accepisset, quo modicum tritici, quod eis pro Dei amore collatum fuerat, purgare debuisset, vas ipsum super mensam non bene collocatum cecidit, & ita contractum est, ut in duas partes inveniretur divisum.*

L E X I C O N

Schattg. qui in Antiquitatibus triuira pag. 64 addit locum vita Scholastica ap. Bollandum Febr. T. II, pag. 404.

Capistrantur ad jugum boves, Col. 6, 19. 11, 2.

Capistrum proprie, Varr. 2, 6. Cat. 12. in preli instrument retinaculum, quo tanquam freno capitur &c. Turneb. 8, 6. capistro confringitur vitis, Col. 4, 20. vid. Scheffer. de r. vehic. 1, 13. *Schattg.*

Capitatus porrus; Pall. 3, 24. Col. 11, 3. capitata vinea Col. 5, 5. quæ crescit in caput & robur crassitudinis accipit in stirpe. oppon. brachiata. *Beroald.* capitati clavuli, Varr. 2, 9

Capitellum paracenterum, Veg. 2, 17. capitella allii Veg. 1, 18.

Capito piscis, Cat. 158. Græce νέπατος, est species mugilis, capite crasso latoque, qui ad alvum solvendam prodest, sic ut mutulus & cochlea, ex præcepto Horatii Serm. 2, 4: — si dura morabitur alvus, Mutulus, & viles pellent obstantia conchæ. *Popma.*

Capitolii occupatio anferum clangore impedita, Col. 8, 13.

Capitulum in torculario, Cat. 18. sarmenti, Col. 3, 17. capitula cepæ, Col. 11, 3. in malleolo, Col. 3, 17. est tuberculum illud novi sarmenti in vite, quo committitur duro, & quo enascitur.

Caponis sanguine macerata faba, Pall. 12, 1. vid. Capus. in Cappadocia speluncæ pro granariis, Varr. 1, 57.

Cappadocia lactuca, Col. 11, 3.

Cappadocus fal, Col. 6, 17. Cappadoca gens, æ. lactuca, Col. 10, 184 & 191.

Cappadox. Cappadoces equi, Veg. 4, 6.

Cappar feritur, Pall. 11, 11. Capparis *MS. Sylb.*

Capparis satio & cultus, Col. 11, 3. Siculi radices, Veg. 4, 10.

Capra Anniorum cognomen, Varr. 2, 1.

de Capris, Varr. 2, 3. Col. 7, 6 & 7. Pall. 12, 13. unde dictæ, Varr. 1, 2. 2, 3. capræ pilus, Varr. 2, 11. capræ feræ, Varr. 2, 1. earum saltus, Varr. 2, 3. glabræ, ibi capras sanas sanus nemo promittit, Varr. 2, 3. Astrologi in cælum recepit, Varr. 1, 2. 2, 1 & 3. Capra exoritur, Col. 11, 2. occidit, Col. 11, 2.

Caprarii, Varr. 2, 3.

Caprasia inf. Varr. 2, 3.

Caprea in vicia, Varr. 1, 31. in vite parit capreolum, quid esset

R U S T I C U M.

Capreolus, *ibid.* capreolus ferramentum bicornem ad terram commovendam, Col. 11, 3.

Capreida planta, Cat. 122. *Ita vocant fruticem, quem vulgo Caprifolium, vel Matrifilvam, Græci nominant περιχλωμον, mire efficacem ad movendam urinam. Nam & semen & folia decocta & assumpta in vino, tanta vi urinam educunt, ut a sexto die sanguis eam consequatur. Legendi Dioscorides L. 4, & Plin. 27, 12. Popma.*

Capricornus fidus, Varr. 2, 1.

Caprificari arbores fici quando soleant, Pall. 4, 10.

Caprificus ficulneis arboribus suspendend, Col. 11, 2.

Caprile quale esse debeat, Col. 7, 6. caprilia, *um*, Varr. 2, 3.

Caprili unde dicti, Varr. 2, 1.

Caprinus grex, Varr. 2, 3. caprinum pecus, Col. 7, 6 & 7. genus quibusdam modo Diis immolatum, Varr. 1, 2. caprina folia, Veg. 3, 2. *ut videtur*, Caprifolium, Periclymenon, Capreida *Catonis*.

Captivi apri, Varr. 3, 13.

Capians acquirere voluptatem, Col. 8, 11.

Capua pinguis, Col. 10, 132.

Capulatoris officium, Cat. 66. Col. 12, 50 & 52. *vid.*

Capulare. Caplatores sunt in infer. apud Gruterum p. 1088, 3.

Capulo. capulantur jaculis boves, Col. 6, 2. *i. e. capiuntur, jaculis funibus cornibus injectis. Capulare enim est capiare, a capio eadem forma derivatum, ut jaculari a jacio, vel a specio speculari. Ab hoc ipso verbo etiam capulator dictus est, qui capulet oleum, i. e. capiat de amurca, depleat: & capulus gladii est, quo ille capitur &c. Barbari capulare pro vulnerare dicere, ex ipsa capiendi significatione, ut nostri einen Fang geben.*

Capulo proxima pars falcis, Col. 4, 25.

Capus, Varr. 2, 7. *vid.* capo. capi semimares, Varr. 3, 9. Col. 8, 2.

Caput equo si doleat, Col. 6, 30. * *pro toto animali: caput conservatur minimæ partis jactura, Col. 6, 5. grex XXV capitum, Col. 8, 11. XXX capitum, Col. 8, 5. capita ducenta sub uno pastore, Col. 8, 2. per caput animalium, h. e. unicuique animali, Veg. 1, 18. * propter similitudinem dicitur caput allii, Col. 6, 34. porri, Col. 11, 3. ulpici, Cat. 71. in caput crescit cepulla, Pall. 3, 24. porrum, Pall. 11, 11. * pro stirpe arborum & radicibus: a capite propagari, Cat. 51. add.*

L E X I C O N

Cat. 36. it. Cat. 33, 41, 51, 95. capita castanearum, Col. 4, 33. *h. e. quantum ex una castanea crescit.* oleagina, Cat. 43. vitis, Col. 3, 10. 4, 2 & 24. 5, 6. *Ita caput vitis fit virga* Col. Arb. 7, *postquam ex cacumine in scrobem demisso radices egit, & a matre amputatur, ein eigener besonderer Stock.* * *Sed caput malleoli est* Col. 3, 18 & 19, *qua matri abscissus est, servata metaphora mallei, cujus item caput est massa illa ferrea manubrio apta.* * *Ita trunci in vite caput est, ubi ille in plures palmites & quasi brachia spargitur,* Col. 4, 17, 21, & *inprimis* 4, 24. * *caput aquæ fons est,* Pall. 9, 8. capita fossarum, principia, Pall. 6, 3. * *pro sorte in re pecuniaria, capitis amissi iactura,* Col. 11, 1. * *precipuum: caput disciplinæ,* Col. 11, 1. *caput est in omni negotio,* Col. 1, 1. * *principium sive extremum: ut de capitibus unguularum calcant,* Veg. 2, 54. a capite, *h. e. ab initio, da capo,* Veg. 4, 8.

Carbones falsi *pro sale adhibiti,* Varr. 1, 7. *conf. Plin. H. N. 31, 40: Quercus — per se cinere sincero vim salis reddit; alibi corylus laudatur: ita infuso liquore falso carbo etiam in salem vertitur.* Sambuci, *s. turiones,* Garg. Mart. supra carbonem incidis pilulas cypressi, Veg. 3, 3 b.

Carbunculosus ager, Col. 3, 11.

Carbunculus quæ terra, Varr. 1, 9.

Carceres aperire & emittere equos, Varr. 2, 7. a quibus carceribus decurrat ad metas, Varr. 1, 3.

Carcharus piscis, Col. 8, 17.

Carcinoma ut sanetur, Cat. 157. carcinomata præcidit ustio, Veg. 1, 28.

Cardiacus equus, Veg. 1, 25. *it. 2, 4. bos,* Veg. 3, 52.

Cardo coeli, Varr. 1, 2. *polus arcticus, qui centrum est circuli septentrionalis. vid. Gæf. ad Sic. Flacc. p. 134. a cardine ad orbem,* Varr. 3, 5 bis. *h. e. a centro ad peripheriam.*

* cardines mundi loco movendos credidit Hipparchus, Col. 1, 1. * *cardinibus, quibus steterant, opponuntur arbores,* Pall. 3, 19. *h. e. plagis: de qua significatione Gæf. ad Scripturæ agrar. p. 134.*

in Carduetis cati & mustelæ, Pall. 4, 9.

Cardui satio & cultura, Pall. 4, 9. 11, 11. *Intelligimur nempe sativus Græcis κάρτος & κάρπα. Varr. Geop. 12, 39. ex quo plerique noster hausit. Ruribus illum describit Jo. Bapt. Porta Villa 10, 57. Salmas. ad Solin. c. 19, p. 159, 63, p. 371; & ad Tertullianum de pallio c. 2. Schætzg.*

R U S T I C U M.

Carenariæ, Pall. 8, 7. *sunt vasa coquendo careno. Ita quoque Turn. 13, 23.*

Carenum vel caroenum, *it. Crescentio caroenum, genus vini cocti, & dulcis, cum tertia perdita duæ partes remanserint, ut describitur Pall. 11, 18. e quo repetit Crescent. 4, 24 extr. Bern. Bonavall. Abb. l. 2. de vitâ S. Bernardi ap. Cangiium h. v. Panis ibi opicus pro simila, pro careno sapa; pro rhombis olera, pro quibuslibet deliciis legumina ponebantur. Ivo Carnot. Ep. 287. ap. eundem, Vinum quoque meum, cum sitio, non curo sapa sit an carenum. ubi aperte præstantius atque delicatius carenum sapa fuisse indicatur. cum tamen antiquioribus, quod infra ostendimus, sapa regnum vinorum dulcium fistorum obtinuerit. De etymologia Turneb. Advers. 13, 23, ubi a Caribus derivat inventores, cum Cassiodorus in tripartita historia Carenos vocet, qui in Græco sunt Κάπες. Juvat illius conjecturam Galenus de comp. medic. sec. locos apud Lad. Nonnium Diæt. 4, 13: Verum Atticisantes ipsum (Κάπες) Siræum vocant, quemadmodum alii Caricarum decoctum Siræum appellandum censent. Laudat Nonius etiam Paulum Aegin. 3, 28, Σαπείου ἀπὸ ἰσχυράων. Carænum Apicia 1, 33, ubi cum destruo conjungitur, & alias restituit Humelbergius. De toto genere vinorum ita decoctorum vide Linden. sel. med. 10, 36 sqq. * Carenum in condimentis aridis quidam legunt Col. 12, 49. sed restit. carpum.*

Carecta quando extirpentur, Pall. 9, 3.

Carex. caricis extirpatio, Col. 11, 2. caricibus aut genistis teguntur porticus gallinaræ, Pall. 1, 22.

Carica creta, Varr. 1, 57.

Caricæ (ficus) Pall. 1, 26 & 30.

Cariem vetustatis recipit vinum, Col. 3, 2.

Carina nucis, Pall. 2, 15. *Nux navis quandam habet similitudinem, qua tamen optime omnium in amygdala potest conspici, in qua pars ea, qua inferius curvata est, carina dicitur a Plin. H. N. 17, 10. unde & ipsæ amygdalæ ibidem falcate dicuntur. Extremitates autem earum a Plinio mucrones, a nostro cacumina vocantur. Schattig.*

Cariosa terra, Cat. 5. *it. 34 & 37. Copiose quid esset cariota terra, interpretatur Plin. 17, 5. sed ut paulo aliter hunc locum legat: Terram cariosam cave, neve plastro, neve pecore impellas. Interpretatur autem cariosam ex ligni natura, aridam, fistulosam, scabram, canescentem, exesam & pæ-*

L E X I C O N

micofam. Sed paulo aliter accepit Col. 2, 4, qui conferendus est. cariosior fit vetustate palmula, Varr. 1, 67.

Cariotta, pro caryota, Veg. 3, 64.

Carmen. carminis legibus implicare materiam hortensis sei, Col. 11, 1.

Carnarium vulgo cellam accipiunt carni asservanda, & fieri potest, ut id quoque significet. Sed sunt loca, ubi non potest cellam significare vel penu, verum instrumentum minus, in quo suspenditur caro, id cum obiter sit dictum in Fabro, & tamen ad nostros rusticos declarandos aliqua parte valeat, juvat paulo accuratius explicare. Igitur auctor moreti v. 56 de Simulo suo: Non illi suspensa focum carnaria juxta Durati sale terga suis, truncique vacabant: Trajectus medium sparto sed caseus orbem, Et vetus adstricti fascis pendebat anethi. Hinc apparet 1) carnarium fuisse instrumentum ad focum suspensum. 2) in eodem pependisse caseum atque anethum, quod posterius observandum, ut lux inde accedat Plinio, qui 18, 60 in carnariis florere narrat pulegium. De eadem re idem 2, 41: floret ipso brumali die suspensa in tectis florentis herba pulegii. Scilicet a potiori usu carnarium vocabatur instrumentum uncis instructum pluribus, non procul a foco suspensum, unde porro suspenderentur tum caro praesertim, tum alia, quæ sicca servari, ope modici caloris cum fumo a foco ori intererat. Ita in carnario funes suspensi Cat. 68. Quæ ita in alio pendebant, ea promebantur inde furca, quod apparet ex Petronii diversis locis, qui non modo furcæ de carnario raptæ meminit cap. 96: sed etiam c. 135 quæ adhuc diximus confirmat omnia: Enothea — pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat (quale quid de anetho & pulegio vidimus) ad usum reposita, & sincipitis vetustissima particula. Idem sinciput Enothea c. 136 pr. in carnarium furca reponit. Alium hoc fuisse sic satis, non furcæ tantum ministerium indicat, sed sella etiam, quæ staturæ anus altitudinem adjecerat. Nimirum etiam hinc apparet, non habuisse domus, pauperum certe, qualis hic describitur, caminos fumo excipiendo peculiares, sed fumo, non ita ut apud lautiores frequenti, liberos patuisse in testum vel per ipsum testum exitus. Sed de his Burm. ad Petr. c. 135, p. 646 sq. Adde Philandrum ad Vitruv. 7, 3, p. 132. qui multa tum asseveratione negat habuisse caminos cubacula seu conclavia veterum. Sed ad carnarium redeamus. Penfile quid fuisse apparet, non tantum ex vet. gl. κρεμάστρον carnalium, ubi carnarium legendum, sed etiam ex Plaut. Capt. 4, 4, 6: Adveniens

R U S T I C U M.

deturbavit totum cum carne carnarium. *Id. Pseud.* 1, 2, 64: Nisi carnaria tria grandia tergoribus oneri uberi hodie Mihi erunt, — te stringam ad carnarium. Carnarium grande tergoribus vix dici potest cella; sed bene potest instrumentum uncis pluribus instructum, qualia hodie videmus vulgo. Apparet etiam ratio ridicularum minarum, q. d. nisi datur mihi asinum porcinae fumo duratae, te pro porcina suspendam. In supellectili, quae moveri potest, refertur a Varrone apud Non. 15, 16, p. 545. Merc. Hæc adventoribus accedunt, cellæ, claves, claustra, carnaria, dolia, tamen aut fellæ legendum, aut, quod expeditius, incisum tollendum post cellæ. Reliqua veterum loca, in quibus cellam aut penu forte significare possit, ita tamen sunt comparata, ut illam, quam explicavimus, interpretationem non excludant. Occurrit autem vox Cat. 13 & 14. Varr. 2, 4. Col. 12, 53. Periphrasis carnarii est ap. Sidon. Apoll. Epist. 8, 11.

Καρνικὸν ἢ καρνικὸν cytiferus, Col. Arb. 28. an quia τοῖς κάρποις, pcedibus, gratissima? Sylb.

Caro. carnes olivarum, Pall. 12, 17. pirorum resolutæ, Pall. 3, 25. dura in carne & cute pira, Pall. 3, 25.

Caroenarium & Cardenum, vid. Carenum.

Carpathium pelagus, Col. 8, 16.

Carpenta stercoris, Pall. 10, 1. vehes vocat Col. 2, 5 & 6. carpenta sudant adminiculis in vinea advehendis, Veg. 3, Præf. h. e. boves juncti.

Carpinea manubria, Col. 11, 2.

Carpinus arbor, Col. 5, 7. atra, Cat. 31. Carpinus atra ab agricolis hac ætate vocatur ostrya, ulmo similis; arbor in asperioribus montosisque locis frequens, cujus fructus plurimus, in racemum lupuli instar dispositus, calyce ceu vesica turgido obducitur, in quo semen. Quo calycis discrimine a carpino proprie dista separatur; nam hæc de calyce multifido fructum producit. Amenta vero sive juli eadem fere sunt in utraque. Ponted. Cf. Plin. H. N. 16, 75, ubi tamen pro carpino legitur sapi- nus. utilissima fabricis, Pall. 12, 15.

de compositis ex Carpo vid. quæ in spargo observamus.

Carptim, Col. 9, 15.

Carptura, de cibo apum, Varr. 3, 16.

Carpum, Col. 12, 49. Carpum vocari fœnum Græcum herbarii docent; carphos est apud Plinium 12, 120. Porro fœnum Græcum esse in conditiuris aridis, Index noster docet, & Apicius 5, 7.

L E X I C O N

Carfeolanus ager, Col. 3, 9.

Carthaginiensis ager, Varr. 1, 57.

Cartilago narium habet indicium epilepsias, Veg. 3, 33.
si corrupta sit, Veg. 2, 34.

Caryotæ Syriacæ, Varr. 2, 1. Caryota *legendum etiam*
Veg. 3, 64, *pro* Cariotta.

Cascale, Col. 2, 15. *locus, ubi lac affervabatur, & casu*
conficiebantur. Schœtzg.

Caseum omne, Cat. 76.

Caseus recens & falsus, Col. 12, 57. Gallicus, *ibid.* casei
quando fieri soleant, Varr. 2, 11. ut differant, *ibid.* ut
conficiantur & ferventur, Col. 7, 8. Pall. 6, 9. domesticis
ut præparentur, Col. 12, 13. ut musto condiantur, Col.
12, 42. casei vitia, Pall. 6, 9. in caseum lac cogitur, con-
ducitur, glaciatur, Col. 7, 8. concrefcit, *ibid.* confiffa-
tur, condensatur, *ibid.* gelatur, *ibid.* congelatur, *ibid.*

Casia, *vel* Cassia, Col. 9, 5. *Cneorum hoc esse, xriπov,*
apibus propter odorem apprime utile, observat ad Geop. 15, 2
Needhamus. frondens pluribus locis Romæ, Col. 3, 8. cum
casia nectens balsama, Col. 10, 301. Cassia fistula, Pall.
11, 14. nidaphantis, *s. potius* daphnitis, marmalitis, *s.*
potius musylitis, nardina, Veg. 4, 13. nigra, *ibid.*

Casinate agro, Cat. 136. in Casinati, Varr. 2, 3.

Casinia MSS. *fere habent apud Vegetium, ubi edui Cathi-*
mia, vel Catimia, *pro* Cadmia, v. g. 4, 27. *Vid.* Cathimia.

Casinum, *vel* Cassinum, Col. 8, 16. sub Casino ornithon
Varronis, Varr. 3, 4 & 5.

Cassiope, *fidus*, Col. 11, 2.

in cassum recidit omnis impensa, Col. 4, 3.

Castaliis guttis rotantia antra, Col. 10, 267.

Castaneæ natura, satio, cultura, Col. 4, 33. 5, 10.
Pall. 3, 25. 12, 7. insitio, Pall. Inf. 155 & 161. castaneæ
insita pirus, Pall. Inf. 67. malus, Pall. Inf. 94. castaneæ
ad ponendum ut eligantur, Pall. 12, 7. ut ferventur, *ibid.*
castaneæ materies ad quæ utilis, Pall. 12, 15.

Castaneti jugerum, Col. 4, 30. castaneta novella, Col.
4, 33. Pall. 12, 7.

Castigatores tot seculorum feri, Col. 8, 16.

† Castimoniale liquamen de piris, Pall. 3, 25. *Palladii an*
sit hæc vox, equidem dubito. Sed significari arbitror potum, quo
ui illis licet, qui castimoniam, h. e. abstinentiam a vino ex
voto vel alia quacunq; de causa debent, ut de melius Pli-

R U S T I C U M.

aiur 22, 54: solebat dari mulieribus vini abstemiis. Castimoniarum *superfitionem etiam de cibo & potu dici, ejusdem locus Plinii indicat obscurus alioquin* 31, 44, ubi *genus vel gari vel halecis* aut castimoniarum superstitioni sacrisque Judeis dicatum, quod fit e piscibus squama carentibus.

Castitas, *h. e. Minerva*, præful olivæ, Pall. 1, 6.

Castoreum admiscetur clysteri, Veg. 3, 24. unguento, *ibid.* pulveri, *ibid.*

Castra ponere noctu, Varr. 3, 2. *h. e. pernoctare.* castra apium, Pall. 1, 37. stabularii, Col. 6, 23.

Castrationis vitulorum genera & præcepta, Col. 6, 26. Pall. 4, 13. 6, 7. duplex ratio in suis, Col. 7, 11. tempus idoneum, Col. 11, 2. castratio agnorum, Varr. 2, 2. gallorum, Varr. 3, 9. *Gallarum castrationem incognitam veteribus, usitatum hodie in Francia observat Menagius Menagian. Tom. 2, p. 108.* castratio arundineti, Col. 4, 32.

Castratoria ferramenta, Pall. 1, 43.

Castraturæ vulnera, Pall. 6, 7.

Castro. castrare caudas catulorum, Col. 7, 12. alvos apum, Col. 9, 15. alvearia, Pall. 7, 7. vites, Cat. 33.

Castrati ab igne (*vitiose, credo*) Veg. 3, 24. *f. cauteriati.*

Castus a rebus venereis, Col. 9, 14.

ad Catachlytum longanonis, Veg. 1, 42. *S. M. catochidem. Suspicebar cataclistum, & intelligebam, ipsum sphindera & sedem infimam. Probavique eam conjecturam Platnero, qui eam confirmavit ex Phavorin. κατάκλιτος, τελευτία. Nimirum emendandum putat κατάκλειστος. Potest etiam κατακλεις, quæ ad os scapulæ alias pertinet, hanc rem significare, quæ hic opus est.*

Cataclysmos, Varr. 3, 1.

Cataloticum medicamentum, *vid. catuloticum.*

Cataplasmæ, *emplastrum*, Veg. 2, 14. cataplasmiss utendum, Veg. 3, 3 b.

Cataplasmablis equum ex polline hordei, Veg. 2, 54.

Catastalticum, Veg. 4, 28. *vid. catastolicum.*

Catastematis recurso, Veg. 1, 17. *h. e. ejusdem consuetudinis calli ac fiderum: eandem puto, quam κατάστασιν Hippocratis interpretatur apud Gorreum Galenus, τὴν παρὰ φύσιν ἐν τῷ περιέχοντι (æra intelligit) κρᾶσιν.*

Catastolicum medicamentum, Veg. 2, 22. *Quid sit, docet Dioscor. 2, 1, τὸ τοῦ ἐχίνου ὕστρακον καταστέλλει τὰ ὑπερ-*

L E X I C O N

*σαρκῶντα. Saracenus vertit, ea reprimat, quæ in ulceribus
iulis excreſcunt. vid. Apoſtol.*

Catellæ, *catenulæ*, Cat. 135.

Catenæ, Cat. 18. *sunt vincula lignea, quæ materiam arti
compingunt, & præſtant æqualem ac directam. Sic apud Virg.
7, 3: Afferes cum ad formam circinationis fuerint diſtri-
buti, catenis diſpoſitis, ad contignationes, ſive teſta erunt,
crebriter clavis ferreis fixi religentur: æque catenæ ex ea
materia comparentur, cui nec caries, nec vetuſtas, nec
humor poſſit nocere, id eſt, buxo, junipero, olea, robore,
cupreſſo, ceteriſque ſimilibus. Quem locum Palladius ita eſt
imitatus 1, 13: Tunc eas catenis ligneis ex junipero, auc
oliva, aut buxo, aut cupreſſo factis, ad contignationem
ſuſpendamus. Popma. catenis utilis ulmus & fraxinus, Pall.
12, 15.*

Catervatim & ſpecialiter oppon. Col. 3, 19.

Cathimia, Veg. 4, 11, 19 & 27. & Catimia, Veg. 2, 12.
ſcribitur pro Cadmia.

in Catillo compoſita mixtura, Col. 12, 57.

Catinos aquæ ponere oportet, Varr. 1, 63.

Catinum fictile, Cat. 84.

Cato Luculli tutor, Varr. 3, 2. Col. 8, 16. Catones, *h.*
e. Cato, Col. 4, 11.

Catulire, id eſt, oftendere velle ſe maritari, Varr. 2, 9.
*Σκυζᾶν hoc Græci appellant. Verba, id eſt, oftendere velle ſe
maritari, nemo non videt gloſſema eſſe, & quidem ſatis inepti
Grammatici. Plin. 16, 25: Catulionem ruſtici vocant, ge-
ſtiente natura ſemina accipere &c. Laberius Lacu Averno:
ſcinde unam exoleti impatienti catulientem lupam. Plau-
tus: Meam uxorem vidi catulientem. Sed de canibus pro-
prie dicitur. Urfin.*

Catuloticum reſtituimus Veg. 4, 28. *κατουλοτικόν, quod
eſſe dicitur apud Æginetam. Dioſcoridi 5, 89: ἀπουλοτικὸν
δύναμεις in ſquama æris eſt, quæ valet ad cicatricem vulncri
obducendam.*

Catulus orator, Col. 1, Præf.

Catuli ædes, Varr. 3, 5.

Catuli canum ut tractandi, Col. 7, 12. catulos lactens
in medicina equorum, Veg. 1, 17. catuli lactentis ſanguine
placatur rubigo, Col. 10, 343. catulo facere ante ſemen-
tem moris eſt, Col. 2, 22. *Tradit Plin.* Catulos lactentes adeo
puros habitos eſſe apud priſcos, ut placandis numinibus

R U S T I C U M.

hostiarum vice catulis uterentur. Genito mane catulo res divina fit. In canario sacrificio rutilæ canes immolabantur pro frugibus, ut ita deprecarentur propulsarentque sævitiam sideris caniculæ. *Beroald.*

Cati in carduetis habendi, Pall. 4, 9.

ad Cavaturam vulneris collyrium, Veg. 2, 26.

Caudæ catulorum ut castrandæ, Col. 7, 12. in Syria breves, in Italia prolixæ ovium *commendantur* Varr. 2, 2. boum profusæ &c. Varr. 2, 5. marinæ, Veg. 1, 20. 4, 12. *inter fœmina quæ sint n. l.*

Caudinis faucibus horti, Col. 10, 132.

Cavea, in qua tauri pugnare solent, *amphisheatrum*, Varr. 3, 5. caveæ, *h. e. alvearia*, Col. 9, 15. caveæ, qua iter est in ornithonem, Varr. 3, 5. *introitus pergulati, similes caveis theatrorum.* caveis emunire arbores ab injuria pecoris, Col. 5, 6. *h. e. sepimento rotundo circumdare.* Sic caveis circummunire plantas, Col. 5, 9. munienda vitis, Pall. 3, 10. Cavealis refina, Veg. 3, 54. 4, 14. *doliis picatis derafa: vel qualis condiendo vino adhibetur.* *Vulg.* cabialis.

Caveo. caveto scabiem pecori, Cat. 5.

Cauliculorum cibo sustinetur animal, Veg. 2, 6. *vid. Coliculus.*

Caulis. caulem cum fecit cepa, Col. 11, 3. in caulem cito erigi, Pall. 11, 11. * caules (*κατ' ἑξῆς ἢν dicti, brassicæ*) quando serantur & quomodo, Pall. 3, 24. Hor. Sat. 2, 4: Caule suburbano, qui siccis crevit in agris, Dulcior. Irriguo nihil est elutius horto, *delicia videntur hominis difficilia & ob id rara affectantis.* Quamquam audiendus forte fuerit, si de Medicis viribus sermo sit. Ut condiantur caules, Col. 12, 7. prototomi, Col. 10, 369. caulium offæ, Veg. 2, 6. *qui etiam feminino genere caules dixit* 3, 3 & al. * caules acanthini, Col. 9, 4. in vitibus, Cat. 33. Col. 4, 7. caulium teneræ laurus libra, Col. 6, 7. *Vid. Colis.*

Caulisæ ficus, Col. 10, 414.

Cavo. cavantur tempora equis, Pall. 4, 13.

Cauri, Col. 10, 75. *scribitur etiam Cirus.*

cum Causa Mosarum esse dicuntur apes, Varr. 3, 16. *h. e. merito.* cum cum causa sibi præesse, Varr. 1, 17. * *Pro morbo sæpe* Vegetius, *e. g.* partes, quæ in causa sunt, 2, 6. quibus totum corpus in causa est, 1, 25. locus causæ, 2, 30. in causa pulmonum, 3, 45. *add.* 2, 22. 3, 5 & 65. 4, 27.

Causatio, Pall. 1, 4. *de morbo. vid. Schar'g. ad h. l.*

L E X I C O N

Cauter, καυτήρ instrumentum ustorium, cujus usus tum in chirurgia, tum in ferruminando. Nostri a figura conii vocant einen Kolben. Hinc cauterare percurrere, Pall. 1, 41. cauterem in instrum. rustico, Pall. 1, 43. Cauter est etiam Tertull. de Pall. c. 5.

de Cauterii ratione, Veg. 1, 28. cauteriis rectis inurere, Veg. 1, 14.

Cauterizare subtiliter, Veg. 3, 2 b.

Cavus terebra factus obturatur, h. e. foramen, Col. 12, 8. cavi laxiores, Varr. 3, 15. cavis modicis forantur spatia, Col. 8, 3. cava ne faciant mures, Cat. 128. *Plura Gesf. Ind. Agrar. & J. F. Gronov. ad Phædr. 2, 4. Schætzg.*

Cea insula, Col. 9, 2. add. Varr. 2. Præf.

Cedo. cedit pro stercore, Pall. 10, 1. pro pulmentario, Col. 12, 14. cedere binas pro singulis, Cat. 150. cedunt capris capellæ, Col. 7, 6.

Cedria perungere, Col. 6, 32. h. e. Cedrino liquore. Liquor picis, qui aqua modo fuit, ex tæda dum coquitur, cedrinum vocatur, cui tanta vis est, ut in Ægypto corpora hominum defunctorum eo perfusa servantur. Est etiam oleum cedri, quo peruncta materies nec tineam, nec cariem sensit. Hinc illud Epigrammatici: cedro nunc licet ambules perunctus. Cedriam quoque accepinus appellari humorem manantem ex ambusta picea, Beroald. Cedria sæpe etiam apud Veg. v. g. 3, 71. ubi cedri an cedrinæ legendum sit, incertum. Sed κέδριον, quæ pix vel resina cedri, & κέδριον, liquidius & magis oleosum confundi, jam Gorraus monuit. Add. Veg. 3, 82.

Cedrus durabilis, Pall. 12, 15. odorata, Col. 9, 4.

Celebris via, Cat. 1. celeberrimi auctores, Col. 3, 17.

Celebro. harum studia rerum majores nostri celebraverunt, Col. 8, 16. celebratur insitio, Pall. 3, 17. vinearum putatio, Pall. 4, 1. putatio autumnalis, Pall. 12, 4. celebrabitur opus (glandis legendæ) operis femineis, Pall. 12, 14. celebrari potest emplastratio, Pall. 8, 3. celebranda est ovium tonsura, Pall. 6, 8. vitium positio, Pall. 12, 2. vinearum positio, Pall. 4, 7. vindemia, Pall. 10, 11.

Celer, canis nomen, Col. 7, 12.

Celeritudo, Varr. 3, 12.

Celie Sardinia, Varr. 1, 16. Caralim vult Urfinus. Pomponius Mela lib. II de Sardinia: in ea antiquissimi populorum sunt Ilienses. Plinius lib. III de eadem: Celeberrimi in ea populorum Ilienses, Balari, Corsi. Quibus in locis repo-

R U S T I C U M.

nendum cenſeo Jolienſes, & hic apud Varronem Jolien, nomen oppidi. Liv. lib. 50 eoſdem, opinor, vocat Jolienſes, infames Larociniis. Similiter Græci appellant Ἰολαίης & Ἰολαίου. Conf. de eiſdem Strab. lib. V, & Diodor. lib. IV. Popma.

Cellæ anſerum, Col. 8, 14. balnei, Pall. 1, 40. Veg. 2, 6. columbarum, Col. 8, 8. familiæ, Cat. 14. *de hiſ Barth. 35, 19, p. 1600 & 1613. in horreis diviſæ, h. e. loculamentis, Pall. 1, 19. olearia, vinaria, Cat. 3. Col. 1, 6. Varr. 1, 11. in plano faciendæ, Varr. 1, 13. torcularia, defrutaria, Col. 1, 6. cella vinaria ut paranda, Col. 12, 18. Pall. 1, 18. cellæ villaticæ, Col. 1, 6. quæ cellæ quas fenestras poſtulent, Varr. 1, 13. cellas duas, Cat. 13. Sed vix dubium mihi eſt, quin h. l. legendum ſit ſellas. Quid enim ſibi volunt cellæ in cella?*

Cellares columbi, Col. 8, 8.

Cellarius, Col. 11, 1. 12, 3. de hujus diligentia qui ſcripſerit, Col. 12, 4.

Celo. celantur ſidera, *occidunt*, Col. 11, 2. celat ſe veſpere ſtella, *ibid.*

Celſus. celſi agri, Col. 1, 2. celſiſſimo Germano proceſſior Judæus, Col. 3, 8.

Cenſeo. cenſeo vitare, *h. e. vitandum*, Col. 1, 5. cenſemus pampinare, Col. 4, 6. inſtituere, Col. 8, 2. diducere, Col. 5, 6. præcipere, Col. 5, 8. pernoscere, Col. 6, Præf. cenſuerunt reſecare, Col. 4, 10. cenſeri numerus poteſt, Col. 6, 23.

Cenſores cenſu admittunt populum, Varr. 3, 2. cenſu, *i. e. quando cenſus agitur. Sic Gronov. de Pecun. vet. 4, 1, p. 264. Sed poſſit etiam videri dativus antiquus, pro ad cenſum. apud cenſores cauſæ aguntur, Varr. 1, 8.*

Cenſoria lege committere, Varr. 2, 1. cenſorium opus luſcipere, Col. 12, Præf.

Cenſus. cenſibus pæne totis redimi, Col. 12, Præf.

Centaurea, Veg. 3, 2. violacea, Veg. 1, 55.

Centaurus, Col. 11, 2.

Centenarii greges, Varr. 2, 4. 3, 6.

Cum Centeſimo reddit ſemen in Sybaritano, Varr. 1, 44.

Centimalis fiſtula, Veg. 1, 43. 3, 25. ἀπὸ τοῦ κενταίου *nomen haberi videtur: ad paracenteſin certe adhibetur. Conſentii Platerus, & a κέντημα derivatum nomen putat. Oſtendit mihi etiam acum triquetram, qua acuta eſt, ceterum teretem, cum cannula, qua continetur, quod inſtrumentum trois quarts*

L E X I C O N

a Gallis hodie vocari me docuit. Nihil autem ea aptius ad paracentesin, cum impressa acus extrahi, & relinqui in vulnere canna argentea possit.

Centones sarcire, Cat. 2. *vid. Schætzg. ad Juvenum 2, 375.* centones pueris, Cat. 10. e veteribus vestimentis, Cat. 59. equis imponuntur, Veg. 2, 59. centonibus confectis prohibetur frigus, Col. 1, 8.

Centum ex modio nascuntur in Byzacio, Varr. 1, 44.

Centumpondium incertum, Cat. 13. *Pondus suspicor una mole centum libras pendens: certis ponderibus opponitur, quæ distincta, partitaque sunt, non in unum pondus diffusa.* Equum centupondium apud Plaut. in *Afin. Sc. Ubi ego nunc, æquum est, & iustum centum librarum pondus.* Turn. 7, 24.

Centumvirale iudicium cum vocatur, numerus non est ad amissum, Varr. 2, 1. *Nonnunquam enim CV, post Augusti vero ætatem ultra CLXXX fuisse centumviros ostendit Siccamæ de centumvirali iudicio 1, 8. Schætzg.*

Centuria rusticis quæ, Varr. 1, 10. Col. 5, 1.

Centuriæ (an centriæ?) in equis, Veg. 1, 25. *Platærus suspicatur esse ἀπὸ τοῦ κεντρῖου dictas: loca, ubi stimulari solent equi calcaribus. Certe κεντρῖς ex Absyrto hippiatr. ita explicatur ab Henrico Stephano.*

Cepa Ascalonia, Marfica, Pompejana ut condiantur, Col. 12, 10. de Ascalonia etiam Col. 11, 3. Marficam simpliciter unionem vocant rustici, Col. 12, 10. germana, Veg. 3, 54. longior, Pall. 4, 10.

Cephalargicus equus, Veg. 1, 25. *pro cephalalg.*

Cephalicum, quod facit ad omnia vulnera claudenda, Veg. 4, 28.

Cephalo, palmæ planta, Pall. 5, 5. *vid. Salmaf. p. 933. b. B.*

Cepheus exoritur, Col. 11, 2.

Cepinæ cultura, Col. 11, 3.

Cepullæ satio & cultura, Pall. 3, 24. 11, 11.

Cera quando & quomodo fiat, Col. 9, 16. Pall. 7, 7. cera Punica, Veg. 4, 14 & 23. ceræ discolors pictorum, Varr. 3, 17. cera communis, Veg. 4, 14. cerarum in alveis figura, Col. 9, 15.

Cerasi satio & cultura, Pall. 11, 12. insitio, Pall. Inf. 243. inferuntur brumalibus diebus, Varr. 1, 39. agrestis cerasi satio, Pall. 12, 7. insitio, Pall. 2, 15. cerasa ut sine ossæ nascantur, Pall. 11, 12. ut servantur, *ibid.*

R U S T I C U M.

Κεράτιον, filiqua Græca, Col. 5, 10. *it. Arb.* 25.

Ceratium liquidum, Col. 7, 7. *a cera dictum, quod vulgo cerotum nuncupant. Plinius*, Non fecit, *inquit*, cerata, malmagmata, emplastra, collyria, antidota, parens illa ac divina rerum artifex: officinarum, immo verius avaritiæ commenta sunt. *Beroald. Tenerum vocat Scrib. comp.* 173; liquidum *sape Celsus, observante Rhodio Lex. Scrib.*

Ceraturam pati, Col. 12, 50.

Cerauniæ vites, Col. 3, 2. *quod rubeant velut ignis, Isidor. Orig.* 17; 5. *Schættg.*

Cercitis olea, Col. 5, 8. *radius.*

Cereale papaver, Col. 10, 314. *Epitheton Virgilii Georg.* 1, 211; *ubi Servius*: Cereale papaver, vel quod est esui, sicut frumentum, vel quo Ceres usa est ad oblivionem doloris. *Plin.* 19, 8, *ubi de papavere*: Hoc & panis rustici crustæ inspergitur adfuso ovo inhærens, ubi inferiorem crustam apium githque cereali sapore condiunt. *Schættg.*

Cerebellare, Veg. 2, 12. 3, 33. *putvillus capiti appendendus.*

Cerebellum *idem.* cerebello appposito caput munire, Veg. 2, 11. cerebellum de lanata pelle, Veg. 2, 7.

Cerebroso boves, Col. 2, 11. *gravedinosos interpretatur Dalechampius ad Plin.* 18, 15. *Alias idem est, quod ἐξυχολος, ad iram facilis. Acron ad Horat. Serm.* 1, 5, 21: cerebrosus, *αἰσιδῶνς, iracundus. Schættg.*

Cerebrum ubi commovetur, Veg. 2, 7. cerebro indita lana, Veg. 1, 10. *h. e. loco externo apposita.* ungitur cerebrum, Veg. 2, 12. pulscam calidam cum spongia apponere, Veg. 3, 39. rutam supra cerebrum posito, Veg. 3, 43.

Cerefolium, *vid. Cæref.*

Cereplæ ficus, *an prunæ, an utrumque?* Col. 10, 404.

Ceres eadem quæ Terra mater, Varr. 3, 1. & Liber invocati, Varr. 1, 1. in Cereris initiis porci immolantur, Varr. 2, 4. ejus minister bos, Varr. 2, 5. Col. 6, Præf. proles, Proserpina, Col. 10, 269.

Ceretanum suum laudat Col. 3, 3 & 9. Ceretani *populi sunt citerioris Hispaniæ, qui Juliani cognominantur. De his intelligendum est apud Epigrammatistam scribentem, Ceretana mihi fiat, vel massa licebit. Namque ab his Ceretanis mitebantur pernici optimæ: quod & Strabo memorat. Apud eosdem nascebantur vina generosa, quæ scriptores magna cum laude nominant. De quibus idem Epigrammatarius intellexit, scribens, Ceretana nepos ponat, Setina putabis. Male literati*

Scripu. R. R. Vol. IV.

F

LEXICON

enarratores Ceretana vina, & salsamenta falso existimant referenda esse ad Ceretes Euruxie populos. Ego olim puer in Pliniana recognitione annotavi quaedam annotamenta non indigna cognitiu super Ceretanis vinis, & pernis, qua leguntur in calce Plinianorum codicum, qui impressi Parmae fuerunt. Apud Columellam fit mentio vinorum Ceretanorum: & de Hispaniensibus est intelligendum. Beroaldus. Quam hic annotationem suam commemorat Beroaldus, ea relata est in Facis Gruterian. Tom. 1, p. 307 sq. De Ceretanis ex Pet. de Marca Cellarius p. 123.

Cerialis pompa, Varr. 1, 2. *Rectius puto cerealis, & unamquamque canam intelligo.*

Cerinthæ ignobile gramen, Col. 9, 8.

Cernere per cribrum quam minutissime, Cat. 107. cribello spisso, Pall. 7, 11. contundis pariter & cernis, Veg. 3, 28.

Cero. cerari dolium sexta quaque olivitate, Col. 12, 50.

Ceroti instar efficies, Pall. 1, 41.

Cerrea glans, Col. 9, 1.

Cerrus, Col. 7, 9. excisa, Pall. 3, 18. de cerro tabulata, Pall. 1, 9. *Inter arbores glandiferas est cerrus: ex glande cerrea, ut Nigidius. tradit, porcina caro fit solidior. Autumat Plinius, cerrum ne Italix quidem majori ex parte notam esse. Beroaldus.*

Certaminum sacrorum studiosi, Col. 3, 9. ad certamina laborum patientissimi, Col. 6, 29.

Certum habeo, desideraturos, Col. 2, 22.

Cerva, nomen canis, Col. 7, 12.

Cervinus color equi, Pall. 4, 13. *Isidorus: Cervinus est, quem vulgo gauranem dicunt. Æranem idem vulgus vocat, quod in modum ærei sit coloris. Quid si cerinum legamus a cera? Nonius 16, 6: Cerinum a ceræ colore. Plautus Epidico 2, 2, 49: Plumatile aut cumatile, cerinum aut melinum. Schattg.*

Cervinum cornu, remedium pullis contra afflatum serpentis, Col. 8, 5.

Cervix ejecta, laxata, Veg. 2, 41. mota, dejecta, Veg. 3, 4. vitis, Col. 4, 7.

Cerussa plumbo creatur attrito, Pall. 9, 11.

Cervus ævi longioris vitam fortitus, Col. 9, 1.

Cesposum litus, *vid. Cæsposum.*

Cessator, Col. 11, 1.

Cessim, *h. e. retrocedendo*, Veg. 3, 22.

R U S T I C U M.

Cestum quid, Varr. 1, 8.

Cetarium officinæ, Col. 8, 17. Cetarius liber Matii, Col. 12, 44. Cellarius *mauvult*, nec injuria sane, Turneb. 17, 13.

Cetero vino, Cat. 114.

Ceti unguine linitur, Col. 6, 32.

Cervæ, vaccæ Altinæ, Col. 6, 24. *Fere coincidit hæc vox cum nostra Kühe, vel ut rustici pronuntiant, Küwe. inde argumentari licet, Alpinas (vid. Altin.) illas vaccas esse Helveticas, quibus id nomen sua lingua fuit. Vid. Bochartum Hieroz. 1, 2, 29. Schætzg.*

Chærephyllum, Col. 11, 3. ejus satio & cultura, *ibid.* Chærophylum (schærephilum) breve, Col. 10, 110. *idem chærefolium Sylb. vid. Cærefolium. Lepidium esse ait Salmas. hyl. iatr. c. 17.*

Chalasticæ unctiones, *quæ leniunt, & contorta atque emota refinant. Ita certe legendum puto Veg. 1, 28. ubi colasticæ vel calasticæ adhuc editum est. Κολαστικὴν forte dici possit, quod cohibendi castigandique vim habeat: sed caret auctoritate, quod ficiam.* Chalastici ceroti mentio semel iterumque apud Marcel- lum de medicament. c. 25, p. 352, h. H. Steph. it. c. 35, p. 402, f.

Chalcidica creta, Varr. 1, 57. Chalcidici galli, Varr. 3, 9. Chalcidicæ gallinæ, Col. 8, 2. fici, Varr. 1, 41. Col. 5, 10. 10, 414.

Chalcis Euboica, Col. 1, 4.

Chalcis salibus exesa, Col. 8, 17. *Harduin. ad Plin. 9, 47 sardellas esse statuit. Schætzg.*

Chalcitis, *vid. calcetis.* Chalcitem, Veg. 4, 28. Chalci- tidis, Veg. 4, 28.

Chaldæi folstitium brumale ubi statuant, Col. 11, 2. pol- liceri solent improbissime, Col. 11, 1. non consulendi, Cat. 5.

Chamedrys, *vid. cametris.*

Chamæleon, (cameleon edit.) herba ex carduorum genere, *passim laudatur Vegetio, v. g. 1, 45.*

Camæpitys, Veg. 3, 55.

Characatæ vites, Col. 5, 4 & 5. *Legendum characatas, Est autem χαράξ feminino genere pedamentum vitis: unde vites characatæ dictæ pedaminibus annexæ. Proverbium Græcorum est, χαράξ τὸν ἀμπελον, i. e. Palus vitem, ἐξηπάτησεν, de- cepit. Beroald. cujus nimirum liber habebas characatas.*

L E X I C O N

Charactere signare pecus, Col. 11, 2. Pall. 2, 16. Luciano libelli, Varr. 3, 2.

Chelidoniæ, purpureæ ficus, Col. 10, 415. Hirundineam ficum vocat Macrob. 2, 16. ita enim legendum pro vulgato hirundinea. Chelidonia herba, Veg. 2, 16. vulg. celidonia. Ita celidonium Scribon. comp. 174.

Chelydri more depedens cucumis, Col. 10, 378.

Χηνοβοσκίων, Varr. 3, 10. chenoboscia ut constituentur, Col. 8, 14.

Χηνοτροφία, nantium voluctum aviaria, Col. 8, 1.

Chia inf. Varr. 2, Præf. Chia ficus, Varr. 1, 41. Col. 10, 414.

Chirurgia quæ appellatur, Veg. 2, 13.

Chlora medicamentum, Veg. 4, 28.

Chœnix, mensura, quam Syri choenicam vocant, Pall. 11, 14. Χοῖνιξ non Syrorum est, sed Græcorum mensura, eaque & aridorum & liquidorum. Est autem quatuor sextariorum, quod testatur Rhemnius Fannius de ponderibus & mensuris v. 69. Vide Eustathium ad Odyf. T. 28. Eduard. Bernardum de ponderibus & mens. lib. 1, p. 29. Terminationem prima declinationis præter nostrum hic, & 12, 20, comprobatur etiam Paullus Festi abbreviator: Chœnica mensuræ genus. In chœnice non sedendum esse, Pythagoræorum est dogma, de quo Plutarchus περὶ ταῖδων ἀγωγῆς 17, 6; Eustathius l. c. Bapt. Pius ann. post. c. 36. chœnicas duas, Pall. 12, 20.

Χοῖρος, porcus, Varr. 2, 4. in virgine, Varr. 2, 4.

Cholera, vid. colera.

Chorda disponere, h. e. linea adhibita, Col. 5, 9.

Chordapfos, Veg. 1, 41 & 49.

Chordi agni, foetus, Varr. 2, 1. Chordus, vel etiam sine aspiratione, cordus, notat omne id, quod serius, quam alias, fit vel nascitur. Paullus Festi abbreviator: Corda frumenta, quæ sero maturescunt, ut fœnum cordum, quod nos hodie Grummet vocamus. Sic etiam de ovibus Plin. H. N. 8, 47: Cordos vocabant antiqui, post id tempus (ordinarium scil.) natos. An vero vox ista ἀπὸ τοῦ χορίου derivanda sit, merito dubitandum est. Χορίον enim est membrana illa, cui foetus & animalium & hominum involutus est, non vero intima vulva. Aristoteles hist. anim. 9, 5 de cerva: καὶ ἔταν τέλη, ἐσθίει τὸ χορίον πρῶτον, cum peperit involucrium prius comedit. Referenda ergo est hæc derivatio inter allusiones Varronis nostri, de quibus alias. Scaliger in Scaligeranis primis p. 55 cordum idem

R U S T I C U M.

esse vult ac condum, quod non sit verosimile. Schætzg. Chordi agni duo annumerantur pro una ove, Varr. 2, 2.

Choreis intenta virgo, Col. 10; 269.

Choreusæ (*Χορεύουσας*) Ludiorum insulæ, Varr. 3, 17. *Lege ex vestigiis veterum codicum Ludianorum. Ludiani, ut Aliani, Adriani. In Lydia vñovs χορεύουσας vocat, quas alii χορίδας; Plinius saltuares vocat lib. II, cum scribit: Sunt & in Nymphæo parvæ, saltuares dictæ, quoniam in symphonizæ cantu ad ictus modulantium pedum moventur. Hunc locum habebat in animo Martianus Capella; ut L. IX, p. 314, cum scriberet, In Lydia Nympharum insulas dicunt, quas etiam recentior asserentium Varro se vidisse testatur, quæ in medium stagnum a continenti procedentes cantu tibarum primo in circulum motæ dehinc ad litora revertantur. Scalig.*

Xopior, volva intima, Varr. 2, 1. *vid. Chordus & volvæ.*

Chorus canentium, Col. 12, 2.

Chrysomeliana mala, Col. 5, 10. *Plin. 15, 1: Chrysomela incisuris distincta, colore ad aurum inclinato. Schætzg.*

Cibarium oleum, Col. 12, 50. *opp. probum. conf. c. 52 extr. cibarius sapor, Col. 12, 11.*

Cibaria rusticorum adjuvat, *h. e. in cibos assumitur*, Col. 12, 14. *condere*, Varr. 3, 16. bubus, Cat. 60. diurna, Col. 8, 4. familiæ, Cat. 56. gallinacei generis, Col. 8, 4. cibarium iusta fortius conficere, Col. 5, 6. cibariis leguminum sustineri, Col. 2, 10.

ad Cibatus usus far expedire, Varr. 1, 63 & 69. cibatu quod sit, Varr. 2, 8. cibatu positas offas, Varr. 3, 5. cibatu largiore sustentare, Varr. 2, 4.

Cibo. cibandis pullis utiles locustæ, Col. 8, 11.

Cibi appetentiam quæ restituant pecori, Col. 6, 8. maioris plantæ, Varr. 1, 23. *h. e. quæ plus succi & alimenti trahunt e terra. Urfin.* maximi casei bubuli, Varr. 2, 11. minimi ovilli, *ibid.* cibi conditivi, Col. 7, 9. contrectari a quibus debeant, Col. 12, 4. cibi digesti, Col. 8, 5 & 7. *h. e. excrementa.*

Cicatricosa putatio, Col. 4, 27. vitis, Col. Arb. 11.

Cicatrices oculorum ut sanentur, Col. 6, 33.

Cicer Punicum, vernaculum, Col. 9, 1. crudum, Vég. 4, 12, *si vera latio.* ciceris genera, eorumque latio, Col. 2, 10. Pall. 4, 4.

Cicera, pabuli genus, Col. 2, 11. *sed neque hominum*

L E X I C O N

cibo inutilis, *ibid.* quid a cicercula differat, & ejus fatio, Pall. 4, 6.

Cicerculæ fatio, Col. 2, 10. Pall. 2, 5. *ubi MS. Erf. cicercula.*
Ciceronis eloquentia, Col. 1, Præf.

Ciconia, instrumentum, Col. 3, 13. *Isidorus Orig. 20, 15, & veteres glossæ, tollenonis faciunt synonymum, cuius formam ignorare nos non passus est Vegetius de re milii. 4, 21: Quoties una trabes in terram præalte desigitur, cui in summo vertice alia transversa trabes longior dimensa medietate connectitur, ut si unum caput deprefferis, aliud erigatur &c.*

Cicuta e segetibus vellenda, & substernenda pecori, Cat. 37. cicutæ succus bovi infano, Veg. 3, 43.

Cilicia unde dicta, Varr. 2, 11. *add. Col. 1, Præf. cili-
ciis absterges equum, Veg. 1, 42.*

in Cilicia & Pamphylia, Col. 11, 2.

si Cilium ruperit equus, Veg. 2, 22.

Cimex in medicina equorum, Veg. 1, 61. boum, Veg. 3, 15.
cimicis nidor, Col. 6, 18. *Aliter Vegetius 3, 4: Odor quoque
cimini &c. Sed is ex Columella emendandus. Vide & Apfyrtum
Geop. 16, 19. Schætzg. remedium adv. cimices, Pall. 1, 35.*

Cimum Africanum, Alexandrinum, Veg. 1, 42. 3, 24.
rusticum, 2, 12. 3, 2. *Ita vero scribitur pro cymino vel cumino.*

Ciminus lacus, Col. 8, 16.

Cimolia creta, Col. 6, 17. Veg. 2, 29 & 32. 3, 4. *e Ci-
molo insula, Cycladum una, ut ostendit Schætzg. Antiquit.
fullon. p. 56.*

Cinara hispida, Col. 10, 235. *Bapt. Pius & Salmasius ad
Solinum c. 19, p. 159 sq. probant, cinaram esse carduum, de
quo multis agit Palladius, nobis Artischocken. Vide & Salma-
sium de homonymis hyles iatrica c. 59. Idem quoque statui Mai-
monides ad Masechet Kilaim c. 5. Schætzg. add. Nonnus de re
cib. 1, 13, p. 52. cinaræ fatio, Col. 11, 3.*

Cineritia terra, Varr. 1, 9.

Cingere fasces apio & porro, Col. 10, 371. *i. e. confringere.*

Cinis ad stercoreandum, Col. 2, 15. 11, 3. *conf. Pall. 4,
10. contrahit piris argutos sapores, Pall. 3, 25. cinis li-
xivæ, Col. 12, 22. ingerendus ad muscum necandum,
Pall. 10, 10. cineris pulveres, Pall. 3, 25. cinere in mo-
dum gypsi temperato linitur dolium, Col. 12, 43. fermen-
torum oblita dolia, Pall. 11, 14.*

Cinyreia virgo, Col. 10, 172.

R U S T I C U M.

- Cio. cit alvum, Col. 6, 5.
 Circines locum acuto cuprino, Veg. 1, 12.
 Circiter messlem hordeaceam, Varr. 2, 11. 3, 8.
 Circitis olea, Col. 5, 8. *rectius napsitis, radius*, Sylb.
 Circum. circum binos pedes, Varr. 3, 10. *pro circiter, nisi etiam ita legendum. circum orbem indere*, Cat. 21.
 Circumagere suovitautilia fundum, Cat. 141.
 Circumaggerare terram, Col. 5, 12.
 Circumcalcere codicem, Col. 5, 6. *Siculus Flaccus p. 5 Gæf.* Adjectis etiam quibusdam saxorum fragminibus circumcalcabant terminos, quo firmitus starent. *Schættg. Vid. Circumculc.*
 Circumcidere, Col. Arb. 26.
 Circumcidaneum mustum, Cat. 23. *Conf. Plin. 14, 20. Varro 1, 54 circumcistum vocari ait. Rem ipsam interpretatur Col. 12, 36. Vinum ejusmodi Diis offerre, quod circumcisis vinaceis profluxerit, nefas habitum docet Plin. 14, 23.*
 Circumcistum mustum, Varr. 1, 54. *vid. circumcidaneum.*
 Circumcisorium (*instrumentum*) Veg. 1, 26.
 Circumciso pede, Col. 12, 36. circumcisis, quæ huc non pertinent, Varr. 1, 1.
 Circumculcari, Col. 5, 6.
 Circumdare terram radices, Cat. 114. & *per tmesin*, circum vestimenta eam dato, Cat. 157.
 Circumdant fissuram libro, Col. 4, 29. circumdatur murus, Col. 9, 1.
 Circumleo cubilia, Col. 8, 5. alvearia, Col. 9, 9. equis, Col. 1, 3.
 Circumferre, Veg. 3, 74. *verbum lustricum. Virgilius: ter para focios circumtulit unda.*
 Circumfluxere lupum muli, Varr. 2, 9.
 Circumfodere plantam, Col. 5, 6. Pall. 3, 20. circumfodi amat mespilus, Pall. 4, 10. circumfodiri, Col. 5, 9.
 Circumfricare, Cat. 26.
 Circumitus solis, Varr. 1, 5.
 Circumliniendus oleo, Col. 6, 17.
 Circummunire sæpe, maceria, fossa, Col. 5, 10.
 Circummutatæ arundinibus, Col. 5, 4.
 Circumplectito laminis, Cat. 21.
 Circumplumbato modiolos, Cat. 20.
 Circumscribere diffusum scriptorem epitomis, Col. 1, 1.
 subula, Col. 6, 5.

L E X I C O N

- Circumsecare ungulas, Col. 6, 6. radices, Cat. 114.
 Circumsignare arborem, Col. 5, 11. gemmam, Pall. 7, 5.
 Circumtinniendo ære, Varr. 3, 16.
 Circumvallare fulcis, Col. 11, 3.
 Circumvenerunt vincula truncum, Col. 4, 29. circum-
 venire manus ramum potest, Col. 5, 9. *v. de h. v. Berman.*
ad Virg. Æn. 6, 132.
 Circumventa vicibus arbor, Col. 5, 6.
 Circumversum focum, Cat. 143.
 Circensibus ludis, sublato ovo, Varr. 1, 2. apparatus
 pompæ eorum, Col. 3, 8.
 Circus maximus, Varr. 3, 13. in circo, Veg. 2, 47.
 Citrus frontis *in equo*, Veg. 4, 2. ubi definit cervix,
ibid. cirri in articulis pedum, naturale ornamento, non re-
 secandi, Veg. 1, 56. tibiales, proxime infra gambam, Veg.
 4, 1. de sub cirro, Veg. 1, 25. cirris, Veg. 4, 4.
 Cisorium ossis, Veg. 2, 22.
 Cista viminea quadrata, Col. 12, 54.
 Cisternæ sub tectis, lacus sub dio, Varr. 1, 11. ut fiant,
 & ut farciantur, Pall. 1, 17.
 Cisternina aqua, Col. 12, 43. Veg. 1, 56. 4, 8.
 Citatum bovem agere, Col. 6, 6.
 Citharædi non sunt omnes qui habent citharam, Varr. 2, 1.
 Cito. citat fructum e duro, Pall. 3, 9. materiam planta,
 Col. Arb. 10. ex arcu, Col. 4, 15. *coll.* 20. radices vitis,
 Col. Arb. 7. virgam vitis, Col. 3, 6. citavit in summo ra-
 dices, Col. 5, 5. citare per nomina, Col. 11, 1. citatur
 alvus, Col. 7, 9. citantur stirpes e duro, Col. 3, 10.
 Cito, *h. e. iusto citius, ut sero*, Pall. 1, 6.
 Citra satietatem vesci, Col. 9, 13. citra, *h. e. ante*, Kalen-
 das, Col. 2, 8. matris perniciem, Col. 7, 3. rustici ope-
 ram, Col. 11, 3. hoc experimentum, Col. 2, 2.
 Citrigo herba apibus grata, Pall. 1, 37. citreago *scribi-*
tur Pall. 5, 8. Melissam *esse s. Melissophyllon notum est.*
 Citreta tegumentis defenduntur a frigore, Pall. 3, 24.
 Citreum *int.* pomum, Pall. 4, 10.
 Citrius, *de arbore*, Pall. 8, 3.
 Citrus in luxu villarum, Varr. 3, 2. ejus satio & cultura,
 Pall. 4, 10. insitio, Pall. Inf. 109. arbor ab Assyriis culta,
 Pall. 4, 10.
 Civis. civium nexu occupari, Col. 1, 3. *h. e. civibus ob æ-*
alienum nexis, Schatzg.

R U S T I C U M.

Civitate Romana donare agricolationem, Col. 1, 1. in civitatibus Græcis, Col. 12, 47.

Clabi semen, Veg. 3, 24. *vitiose videtur legi pro dauci.*
conf. Veg. 3, 40.

Clamossissimæ mortes boum, Veg. 3, Præf. *forte calamississimæ.*

Clare occidere incipit, Col. 11, 2.

Classes operarum, Col. 1, 9.

Clatratas faliscas, Cat. 4.

Clatri marginibus insiguntur, qui super aquam emineant, Col. 8, 17.

Clatro. clatrare feris, Col. 9, 1.

Clava torcularii, Cat. 13.

Clava & talea sereré, Pall. 4, 10. Clavam, *καρύνην, & τασσάλον*, taleam, *ita distinguit Anatolius Geop. 10, 8, ut clava sit ramus ita in arcum incurvatus, ut duo extrema pangantur in terra, ipsumque germen erumpat ex summa flexura, quam fornicem, hac enim est καμάρα, appellat: talea autem incurvari non potest, sed inversim κατὰ κεφαλῆς parte acutiore derangitur, unde πασσάλον, h. e. clavi, nomen invenisse videtur. Nosser deponi tantum transversam & jacentem jubet clavam, quo modo vites prosterni e. Columella videmus, nulla curvaturæ mentione injecta. Clavolam, de qua s. l. eandem quam taleam docet Varro.*

Claudicat fructus, Col. 4, 2. claudicanti bovi remedium, Col. 6, 12.

Claudigo, Veg. 1, 26.

Ap. Claudius augur, Varr. 3, 2.

Claudius Augustalis, Col. 11, 1.

Claudo. claudunt venationem voluptati suæ, Col. 9, 1. *h. e. feras, quas animi causa veniuntur. clauserunt Neptunum,* Col. 8, 16. clauduntur vulvæ cicatricibus.

Claviculæ vitium, Col. 4, 6. claviculis adminicula comprehendunt, *ibid.*

Clavis. sub clavi habere, Varr. 1, 22.

Clavola, eadem quæ talea, Varr. 1, 40. *vid. Clava, & Schæffer. de re vehic. 1, 7, p. 64 ubi de clabulari vehiculo.*

Claustra patitur mugil, Col. 8, 17.

Clausulam imponere disputationi, Col. 3, 19. clausula peracti operis, Col. 12, 57.

Clausum. sub uno clauso, Col. 7, 6.

Clausula animalia ostrea, Pall. 13, 6.

LEXICON

Clavuli capitati, Varr. 2, 9.

Clavus tedæ radicibus Punicarum arborum insigitur, Pall. 4, 10. *vid.* Cuneus. cuprinus vel ferreus amygdalorum radicibus imprimitur, Pall. 2, 15. clavo æneo purgandi vermes, Pall. 4, 10. clavi cornei, Cat. 18. * cervicem instantes boum ut curentur, Col. 7, 5. quod si clavum fecerit, Veg. 2, 60. *h. e. durum callum in tumore.*

Clemens. clementior dies, Col. 11, 2. clementius genus columbarum, agrestibus oppositum, Varr. 3, 7.

Clementer agitant venti oleas, Pall. 12, 5. assurgens col-
lis, Col. 2, 2.

Clementia diei suadet, Col. 9, 13. 11, 2. hiemis, Col. 5, 5. nascentis anni, Col. 11, 3.

Clibano similis scrobs, Col. 5, 10. *id.* Arb. 19. torrefactæ ficus, Col. 12, 15. subtili patet longanum, Veg. 1, 47.

Clima geometris quod? Col. 5, 1. climate medio ventris, Veg. 1, 43. *h. e. e regione.*

Clitellis aptior mulus, Col. 6, 37.

Clitellarii asini, Cat. 10. muli, Col. 2, 22.

Clivofus locus, Col. 2, 16.

Clivulo adverso, Col. 6, 37.

Clivus. clivi graciles, Col. 2, 4.

Cloacarum cœnum, Col. 2, 15.

Clostra, Cat. 13. Romanica, Cat. 135.

Cludere, *pro* claudere, Col. 12, 44. *Plurima congestus Rhodius Lex. Scribon.*

Clusinum far, Col. 2, 6. *Forte dictum a Clusio Hetruria urbe. Schæstg.*

Clystere per intestinum infundis, Veg. 1, 15.

Clysteriabis, Veg. 1, 42 & 45.

Cneci semen, *vid.* Gneci.

Coa *inf. nisi potius* Cea, Varr. 2, Præf.

Coacescit vinum, Varr. 1, 65.

Coactio, *passionis nomen in animalibus*, Veg. 1, 37, 38 & 43.

Coactor, Cat. 150. *vid.* relegere.

Coactura cujusque diei, *de oleo*, Col. 12, 50.

Coactus igne lento, Col. 7, 5. coacta materia, Col. 7, 8.

Coaddere cretam, Cat. 40.

Coadjicitur semuncia salis, Col. 12, 21.

Coæqualium grex, Col. 8, 14. *Primus est Columella, apud quæm hæc vox reperitur, frequentata deinde a Petronio, Jussino. &c. vid. Heinsf. & Burm. ad Petr. c. 136.*

R U S T I C U M.

Coëquare aream, Cat. 91. pastinatum, Col. 3, 16. fulcum, Col. 11, 3. arena & calce, Pall. 1, 13. cylindro, Cat. 129. crate inducta, Col. 2, 18.

Coaggerare faba fresa, Col. 8, 6.

Coagmenta Punicana, Cat. 18.

Coagmentat furculus fissuram, Col. 4, 29.

Coagula, Veg. 1, 44 & 45. &

Coagulare, Veg. 4, 10. *Collasis inter se locis vidit clarissimus Lipsiensium medicus Platnerus, esse colon intestinum, vel hujus principium, quod cæcum dicitur, cum ultra has partes clysmata non ascendant.*

Coagulum agni aut hoëdi, Col. 7, 8. *κνρία, κνρία, lac caseum in ventriculo animalium lactentium concretum.* coaguli genera, Varr. 2, 11. ejus vicem quæ suppleant, Pall. 6, 7.

Coalescit gramen, Col. 2, 18. farmentum depressum, Col. 3, 18. semen, Col. 3, 5. furculus, Varr. 1, 41. triticum, Col. 2, 6.

Coangustare, Varr. 3, 16.

Coarctatæ in angustis caveis, Col. 8, 7.

Coarcto in strigam, Col. 2, 19.

Cochlea, (vel coclea, ut semper fere apud Varronem & Vegetium legitur) animal testaceum, de quo Varr. 3, 14. *int.* cochlearum testæ vacuæ, Pall. 1, 35. cochleæ germanæ, Veg. 1, 56. 4, 8. * in cochleam retorti recessus, Col. 8, 17. * cochlea in cavea, Varr. 3, 5. *januæ versatilis genus.* * in cochlea exprimis, Pall. 4, 10. *h. e. prelo, torculari.* cochleæ supposita sparta comprimitur, Pall. 11, 19.

Cochleâr cumulatam, mensura, Col. 12, 21. ita Ligula.

Cochlearium, locus cochleis alendis, Varr. 3, 12 & 14.

Cocolubis vitis, Col. 3, 2. *Plin. cocolobim appellat.*

Coctica malagma, Veg. 4, 28. *vox hybrida, ut videtur, a coquo cum casu Græco.*

Coctura, Col. 11, 3. subsedit ad tertias, Col. 12, 20.

coctura, de doliis picandis, Col. 12, 18. cocturam non difficilem habere, Pall. 12, 1.

Coculum ahenum, Cat. 11. Cocula dicebantur vasa, quæ coctionibus destinata, Festus: Cocula vasa ænea coctionibus apta. *Isidor. lib. 20, c. 8:* Omnia vasa, coquendi causa parata, cocula dicuntur. *Plautus:* Ex æneis coculis mihi excocta est omnis misericordia. *Sed & ligna tenuia, quæ flammam facile concipiebant, cocula vocabant. Festus:* Alii cocula dicunt ligna minuta, quibus facile decoquantur opsonia. *Ru-*

LEXICON

fici appellabam cremia a cremando. vid. Col. 12, 9. Mearf.

Cocus, liber Martii, Col. 12, 4 & 44.

Coda, *pro* cauda, Varr. 2, 7.

Codex feminis circumcalcandus, Col. 5, 6. codices & vastiora ligna, Col. 12, 19.

Codicilli oleaginei, Cat. 55 & 130.

Cœlestis aqua, Col. 3, 12, 7, 4. omnibus ad bibendum antefertur, Pall. 1, 17. cœlestium rerum studiosi, *h. e. astro-nomi*, Col. 3, 6.

Cœliacas fieri apes, Varr. 3, 16. cœliacis utile vinum, Cat. 125.

Cœlitibus rosa præbet honores, Col. 10, 261.

Cœlum bonum, Cat. 1. calidum, Pall. 12, 7. mediocris qualitatis, Pall. 2, 13. cœli status s. qualitas an mutetur? Col. 1, 1. varietas & mutatio ut observanda rustico, Col. 11, 2. partes easdem spectare debent translata semina, Col. 5, 6. intemperantia, intemperies, Col. 1, Præf. de cœlo tacta villa, Cat. 14.

Cœnationes, Col. 1, 6.

Cœnum cloacarum, Col. 2, 15.

Cœo. coit vulnus ad cicatricem, Veg. 2, 27. coeunt defrutum & medicamentum, Col. 12, 20. ut coeat lac, Varr. 2, 11.

Coercere (cohercere *apud Varronem*) verberibus potius, quam verbis, Varr. 1, 17. angusta putatione vitem, Col. 3, 21. femina, Col. 4, 10. scabra rubigine incrementa virentium, Col. 3, 1. coercetur vitis juxta terram, Col. 4, 1. examen æris strepitu, Col. 9, 8. coercendi sacri ergo, Cat. 139. Sacrum *h. l. est lucus cuidam Deo vel Deæ sacra*. Coercere notat arborum luxuriam ferro amputare. *Schætzg.*

Coercita onere luctuca, Col. 11, 3.

male Cogitantes, Cat. Præf.

Cogo fructus, *h. e. colligo*, Varr. 1, 6. Col. 11, 2. 12, 3. *vid. Gronov. Obsf. 4, 3, p. 33 sqq.* oleam, Cat. 64 & 144. pennis undam supernatantis olei, Pall. 2, 19. * cogit-uligo stabuli scabrâs fieri ungulas ovium, Varr. 2, 2. macrescere boves alior & fames, Varr. 2, 5. se ambulare equus, Veg. 1, 43.

Cohors (*vel chors, sunt etiam qui cors scribant*) gallinaria, Col. 8, 3. quomodo ædificanda, Pall. 1, 22. exterior, Varr. 1, 13. clausa macerie pro ovibus, Col. 7, 3. cohortis colluvies, Col. 2, 15. cohortes ovium, Varr. 2,

R U S T I C U M.

1. duæ in magno fundo, Varr. 1, 13. ex retibus, Varr. 2,
2. in cohorte tecta esse debent plaustris, Varr. 1, 13.
- Cohortalis gallina, Col. 8, 2. officina, ἑργαστήριον, Col. 8,
3. ratio, ἑρμηνεύσις, Col. 8, 2. cohortales aves, Col. 1,
- Præf. 6, 27. 8, 1.

Coinquinati stercore, Col. 8, 5 & 7.

Coinquinat totum gregum morbus, Col. 7, 5.

Coitus appetentia pecori ut moveatur, Col. 6, 24. velut coitu uberantur arbores, Pall. 11, 8. ad coitus feminarum revocantur tauri, Col. 6, 23.

Colasticæ unctiones, Veg. 1, 28. *vid. chalaft.*

Colatorii equi, Veg. 4, 6. *qui sint vid. in Guttonarii.*

Colatum cribro thymum, Col. 7, 8.

Coleræ appellantur biles, Veg. 3, 50.

ad Colicos compositio, Veg. 4, 28.

Coliculus betæ, brassicæ, Cat. 158. fabæ, Col. 11, 2. viteus, capreolus, Varr. 1, 31. coliculum agit arbor, Col. 5, 9. radix, Col. 12, 56. facit brassica, Col. 11, 3. coliculi vix enasci possunt e femine fici, Varr. 1, 41. ut condiantur, Col. 12, 7. *vid. Caulic.*

Colis tardius enascitur e nucleo olivæ, Varr. 1, 41. coles rapicii, Cat. 35. sarmenti in vite, Varr. 1, 31. vinearii, Col. 5, 6. agit planta, Col. Arb. 9. * a colibus & glandulis, Veg. 1, 38. *id. a colibus tussis, Veg. 3, 64. Sed legendum ibi est tolibus vel tollibus, i. e. tonsillis.*

Collaria canum, Varr. 2, 9.

Collecticii clysteres, Veg. 1, 46. *vitiose disti videntur pro collecticis, κολλητικαῖς.*

Collectio, Veg. 2, 44. *suppuratio, ulcus. Sic aliquoties Catius, plura etiam habet Rhod. Lex. Scribon.*

Collectus. collectæ breviter mansiones, Pall. 1, 9.

Collegiorum cœnæ, Varr. 3, 2. *Varia fuerunt Romæ collegia tum artificum, tum opificum, de quibus peculiari diatribe agit Pancirollus T. III thesauri Græviani insertus. Cœnas autem membra eorum post mortem integris collegiis instituebant, ut ex pluribus locis inscriptionum Gruterianarum constat. Schætzg.*

Collibrato, Cat. 19.

si Collibuisset, Col. 11, 1.

Collidit altera alteram, Col. 12, 43.

Colligatum herbis solum, Col. 2, 18.

Colligit disputatio, Col. 3, 10. colligimus terram ad radices, Pall. 5, 2. colligendi ad stabula equi, Pall. 4, 13.

L E X I C O N

Collina aqua, Col. 1, 5. collinum genus agrorum, Varr. 1, 6. collinæ vineæ meliores, Varr. 1, 6. jucundius afferunt vinum, Col. 3, 2. add. Col. 12, 21. collina vina, Col. 12, 21.

Colligescere in picæ, Col. 12, 22.

in Colliquias derivemus, Col. 2, 8. *Videtur legendum*, in collicias. *Sunt autem collicicæ sive colliquiæ sulci majores amplioresque, & quasi loculamenta, quibus humor agrorum noxius ex minoribus sulcis derivatur extra segetes. Vitruvius appellat colluviaria, omnis colluviei, & purgamentorum receptacula. Plinius meminit colliciarum his verbis: In usu est, & collicias interponere, si ita locus possit ampliore sulco, quæ in fossas aquam deducant. In Plinianis codicibus fere omnibus, legitur collectritas. Verum sive colliquias, sive collicias, sive collectritas legere libet, haud equidem in magno ponam discrimine, dum modo noverimus, vocabulum hoc ab humore colligendo, vel eliquando esse deductum. Fiunt autem in agris hujusmodi collicicæ, ad colligendas aquas, atque educendas extra segetes, sicuti quoque sunt elices, sulci aquarii, ab elicienda aqua nominati. Cato cloacale flumen dixit, pro colluvie cloacarum. M. Varro collicias signare videtur, cum ait: Sulcant in fossas, quo pluvialis aqua dilabatur. Beroald.*

Collisiones in dorso jumentorum, Veg. 2, 59.

Collocare nuptui filiam in dimidia parte agri, Col. 4, 3.

Collucet autumnus, Col. 3, 21. collucent foetibus horti, Col. 10, 293.

Colluco arborem, Cat. 139. Col. 2, 22. *Tria sunt prisorum verba ab eodem fonte derivata, collucare, subluare, interluare, quæ hoc discerniculo disparantur. Collucare, est arbores silvæ officientes lumini succidere, & succisis arboribus locum luce complere. Subluare minus est, quam collucare, significat enim ramos arborum supputare, & veluti subitus lucem immittere. Docet M. Cato, quemadmodum Romano more lucum collucare oporteat. Interluare vero est in arboribus frugiferis per intervalla deputare ramos in densitate ramorum, qui sunt supervacui, unde nata interculatio est, cui in vitibus consimilis est pampinatio. Plinius: Interlucatio arboris prodest, sed omnium angorum trucidatio inutilissima. Beroald.*

Colluctandum cum agro, Col. 1, 3.

Colluo metretam novam, Cat. 100.

Colluvies cohortis & ædificii, Col. 2, 15.

Collyrium ad fistulam, Veg. 2, 13. fistulare describitur

R U S T I C U M.

Veg. 4, 16. opobalsamatum ad oculos, Veg. 2, 16 & 18. collyriorum compositiones, Veg. 4, 27. collyrium urinam ducens, Col. 6, 30. Veg. 3, 15. subficere, quod ventrem moveat equi, Col. 6, 30. collyria immittuntur alvo, Col. 6, 6. Veg. 3, 3. ad ovi magnitudinem, Veg. 1, 62. *add.* 2, 26. *De hoc genere* collyriorum, quæ glandes, turundæ, & globuli vocantur, Rhod. ad Scrib. comp. 142, p. 215. *Gesfn.* Attende collyria dici non solum medicamenta oculorum, sed aliarum quoque rerum. Item Corn. Celsus collyria ponis pro medicamentis fistularum, docens, quo modo fieri debet collyrium ad fistulas curandas. Scribis Suidas, χοράτα, i. e. collyria, esse pharmaca iatraca, i. e. medicinalia. Idem docet, panes quosdam quasi mutilos eodem nomine appellari. Beroald.

Colminia olea, Varr. 1, 24. Culminia, Col. 12, 49. *re-ctus forte* Cominia. Syll. Colminiana, Cat. 6. culminea, Col. 12, 49. Culminiana, Col. 12, 52. *nilil certi.*

Colo, *as.* colabis sporta palmea, Pall. 3, 27. ad colum, Veg. 1, 56. colatur cera per stramenta defusa, Col. 9, 16.

Colo, *is.* colit ulmus aliquot corbularum uvarum, Varr. 1, 15. qui colunt deorsum, *it.* sursum, *h. e.* humilia vel eduiora loca incolunt, Varr. 1, 6. colere terram quid? Col. 2, 11. est fermentare terram, Col. 2, 2. in colendo quæ spectentur, Varr. 1, 2.

Colocasie (colocasii MS. Lugd.) bulborum satio & cultura, Pall. 3, 24. *Nomen est herbae, de qua Martialis:* Nilia-cum ridebis olus lanasque sequaces. *Plinius:* In Ægypto nobilissima est colocasia, quam cyamon vocant. Aliqui hanc a Nilo metunt, caule cum coctus est arenoso, in mandendo spectabilis est, foliis latissimis, quibus implexis in variam speciem vasorum potare gratissimum habent. Beroald.

Colocynthides suffusio contra mures, Pall. 1, 35. coloquintidem vocat s. cucurbitam Ægyptiam, Veg. 1, 17.

in Coloniam suos crebro emisertur Sabini, Varr. 3, 16. ut colonias mittunt apes, Varr. 3, 16. coloniae suæ terminos non debet egredi villicus, Col. 11, 1.

Colonice leges, Varr. 1, 17.

Colonus bonus, Cat. Præf. coloni ratio ac scientia, Varr. 2, Præf. Col. 1, 7.

Coloquintis, *vid.* colocynthis.

Color in fobolem propagatur, Col. 6, 37. 7, 2. coloris perspicui aqua, Pall. 1, 4. colores equorum, Pall. 4, 13.

Colostia quæ, Col. 7, 3. Pall. 12, 13. *Diætur colo-*

L E X I C O N

strum neutro, & colostræ feminino genere: quæ nil aliud est, quam spongiosa densitas lactis a partu. *Plinius*: Ex primo semper lacte a partu colostræ fiunt. Hinc colostrati infantes dicti, quibus perniciosum fuit gustasse id lac. *Plautus*: Mea colostræ, meus molliculus caseus. *Epigrammatista*: De primo matrum lacte colostræ damus. *Beroald. Vid. Serv. & Landin. ad Virg. Ecl. 2, 2. Scaligerana prima p. 52 colostram volunt cremam s. cremorem. Schœtzg.*

Colubri cæci, h. e. lumbrici, Col. 10, 231.

Colum, intestinum, Veg. 1, 40 & 50. 3, 52.

Colum, quæ colatur. cola, Col. 11, 2 vitilia, Cat. 11. juncea & spartea, Col. 12, 19.

de Columbis Varr. 3, 7. Col. 8, 8. Pall. 1, 24. a columinibus villarum dictæ, Varr. 3, 7.

Columbarius pastor, Varr. 3, 7. absolute, ibid.

Columbarium ut constituatur, Pall. 1, 24. columbaria singulis paribus, Varr. 3, 7. fœtilia, Varr. 3, 7. Col. 8, 8. Vulgo columbarium vocant stabulum columbarum, ipsum edificium & locum columbis alendis accommodatum, & ita Palladius quoque appellat: verum Columella, & M. Varro columbaria capiunt pro nidis, & loculentis, & cellis, in quibus singula paria satiscant. M. Varro sic refert: Columbaria singula esse oportet, ut os habeant, quo introire & exire possint. *Beroald.*

Columbini pulli, Varr. 2, 7. columbinum saxum, Pall. 1, 10. a colore dictum videtur *Isidoro* 19, 10.

Columbus. columbi ut faginentur, Col. 8, 8.

Columella ferrea, Cat. 20 & 22.

M. Columella, patruus nostri, laudatur Col. 2, 16. 5, 5. 7, 2. 12, 21, 40 & 43.

Columellares dentes, Varr. 2, 7. Vide quæ *Rigaltius* notat ad *Artemidori Oneirocrit. 1, 33, p. 15. Schœtzg.*

Culmen, Cat. 15. Al. culmen. Sed columen vox casca, & Catone digna, pro qua postea colmen dixerunt, extrita litera, deinde o in u mutato, culmen. Varro etiam usurpavit de R. R. 3, 7. Terent. Phorm. Act. II, Sc. 1: Bone custos salve, columen vero familiæ, Cui commendavi filium hinc abiens meum. Quo loco *Donatus*: Culmen, culmen, et columen, columna? *Arnobius priscarum vocum mirus effector lib. 7*: Libertatem his dedit, alios ad columen dominationis erexit. *Meurs.* Columina villæ, Varr. 3, 7.

Colymbædes olivæ ut fiant, Col. 12, 47 & 48. Pall. 12.

R U S T I C U M.

12. *ita dicuntur oliæ conditiua*, ἐκ τῷ κολυμβῶν, *quod in aceto & muria innatens. Plura Needham ad Geop. 29, 33. Schætzg.*
 Coma ovium varia, Col. 7, 3. comæ telluris, Col. 10, 277.
 Combibit oleum testa, Col. 12, 50. caseus, Col. 12, 42. combiberunt uvæ, Col. 12, 39. *Ita* Pall. 4, 10. combibat metreta amurcam, Cat. 100. bacca falem, Col. 12, 47. combibere jus, Col. 12, 10.
 Comedit, *h. e. mordet*, alia animalia, Veg. 2, 12. comesto, *comedito*, Cat. 156.
 Comesa coena venimus, Varr. 1, 2. comesæ sunt oleæ, Cat. 58.
 Cominia olea, Pall. 3, 18. *vid.* Colmin.
 Comitas adhibenda, Col. 1, 8.
 eComitio educere populum ad leges accipiendas, Varr. 1, 2. Comitiiis ædilitiis, Varr. 3, 2.
 Commadebit bene, Cat. 156.
 Commeatum liquidæ vocis fauces exercent, Pall. 1, 3.
 Commendabile fructu arbutum, Col. 5, 6.
 Commenta, ὑπομνήματα, Col. 7, 5.
 Commentarii antiquorum serio scrutandi, Col. 1, 1.
 Commeo. commeans & remeans examen, Pall. 1, 39.
 Commetiri agros, Col. 5, 1.
 Commi, *vel* commis, *vid.* Gummi.
 Commisicis, *pro* commisce, Veg. 3, 10 & 15. *vid.* Misceo, *admisceo*.
 Commissura, Cat. 135. qua nascitur materia nova, *in vine*, Col. 3, 17.
 Commissuralia loca, Veg. 2, 13 & 51.
 Committo. non committunt scamna facere, Col. 2, 4. committere lege censoria pecus inscriptum, Varr. 2, 1. labori equum, Col. 6, 29. committitur rixa, Col. 9, 15.
 Commixti urna, Cat. 93.
 Commixtura, Cat. 157.
 Commode facere, *apte*, Col. 11, 1.
 Commodat se stirpium natura, Col. 4, 22. commodare trapetum, *accommodare*, Cat. 135.
 ex Commodo ferveat, *h. e. commode*, Col. 12, 19. mandere, Col. 6, 2.
 Commolere grana minutissime, Col. 12, 28. olivam, Col. 12, 50.
 Commortalis natura, Col. 3, 20.
 Commovet perniciem, Col. 6, 17. *legitur, pro* summovet
Scriptt. R. R. Vol. IV. G

L E X I C O N

vel submovet. commovere favos sedibus suis, Col. 9, 13.
colla, *idem fere quod luxare*, Col. 2, 2.

Commundanda vasa, Col. 12, 18. *Vid. Heinf. ad Petron. c. 47. ubi plures hujus verbi auctoritates affert. Schauig.*

Communis vulpibus & hominibus vinea, Varr. 1, 8.

Communiter pisere, Cat. 136. *h. e. collatis frugibus in idem pistrinum.*

Commutatio ventorum, Col. 11, 2.

Commutato ære, Col. 12, 26. antequam se commutent, quædam vendenda, Varr. 1, 69. amurcam commutet, Cat. 67. *h. e. commutandis labris separet ab oleo.*

Compacta & torosa cervice, Pall. 4, 11. compacti boves Hetrusci, Col. 6, 1. compactis ac rectis cruribus, Col. 6, 1 & 37.

Comparationes discordantium, συζυγίας ἐναντιότητων, Col. 2, 2.

Comparere, Cat. 2.

Comparo. comparare morbum, *h. e. nancisci*, Veg. 4, Præf. comparatur urbanæ vitæ villatica, *forte idem quod adjungitur, una paratur*, Col. 8, 16.

Compascere pabulum in fundo, Varr. 2, Præf. compasci oportet stipulam, Varr. 1, 53.

Compediti, servi, Cat. 56.

Compellendum agnos in gregem ovium, Varr. 2, 2.

Compendiosum fit in summa, quod per partes damnosum, Col. 1, 4.

Compendium temporis sequi, Col. 4, 22. compendia minuta etiam maximis personis, Pall. Inf. Præf. extr. *Obscurissima sunt ultima hujus proemii verba. Sensus totius loci videtur: Quod tu, vir magnus, quares & studio tuo dignum judicabis, illa ipsa re magnum eris, & dignitatem quandam assequeris. Licet, cum primum honorifice de meis nugis senties, & ipse incipiam pretium illis statuere. Cum enim non fit viri magni assēs querere, minuta compendia, seu lucra scellari: ipsa tua æstimatio indicabit, hunc libellum non ad assēs, non ad minuta compendia referendum. Quod vir magnus humo tollit, id magnum esse debet, & opera dignum.*

Compscere umbras, Col. 4, 27. *de putatore, aut pompicante.* ramos propius ferro, Col. 5, 6. compescitur fructu vitis, Col. 4, 21. compescenda quali pueritia seminum est.

si Competit, *h. e. convenit, wenn sichs schickt*, Col. 1, 6, 2, 8, 19 & 21. 4, 29. competit maturitas vitium, Col.

R U S T I C U M.

3, 21. si loci situs competit, Col. 8, 17. 9, 1 & 5. competit humor cœli, Col. 10, 50. vis sideris, Col. 11, 1. si ita competierit lunæ cursus, Col. 11, 2.

Competunt cacumina in unum, Col. 4, 17. cuncta voto, Col. 4, 19.

Compingitur solum roboreis axibus, Col. 6, 19.

Compitalibus sacris in compito, Cat. 5 & 57. *Compitalia* *feriæ erant conceptivæ, de quibus plene Macrobius Saturn. lib. 1, cap. 7. Concepiebantur autem a prætore his verbis: DIE. NO. NI. POPOLO. ROMANO. QUIRITIBUS. COMPITALIA. ERUNT. QUANDO. CONCEPTA. FOVERINT.* N. ut docet idem Macrobius libro citato, cap. 4. Celebrabantur autem postfridie Kalendas Majas. Dicebantur compita, loca quasi turres, constituta in quadriviis, in quibus rustici post agriculturam sacrificabant: atque hæc sacrificia innuit Cato. Aut etiam Compita erant viæ publicæ, ubi ædiculæ per quatuor partes patentes consecratæ erant, in quibus agricolæ in emeriti operis testimonium fracta iuga collocabant. Persius Sat. IV: Hunc ais? hunc Diis iratis, genioque sinistro, Qui quandoque jugum pertusa ad compita figit, Seriolæ veterem metuens deradere limum, Ingemit: — *Interpres ejus vetus: Compita sunt loca in quadriviis, quasi turres, ubi sacrificia finita agricultura rustici celebrabant. Merito pertusa, quia per omnes quatuor partes pateant, vel vetusta, vel compita non solum sunt in urbe loca, sed etiam viæ publicæ, ad diverticula aliquorum confinium, ubi ædiculæ consecrantur patentes. In his iuga fracta ab agricolis ponuntur, emeriti & elaborati operis indicium. Meurs.*

Complanare, Cat. 151.

Complere ad medium, Col. Arb. 4. aquam, *h. e. haurire*, Pall. 11, 14. complentur jumenta, *h. e. inficiuntur*, legit MS. Veg. 1, 17 pro corrumpuntur. Verbum non malum ad contagium significandum. Ita impleri dixit Liv. 4, 30 ex Thucydidis ἀναπληρωμαί. Etiam huc reulerim illud Liv. 1, 46: Adolescens eam suæ temeritatis implet.

si Compluta est uva, remed. Pall. 11, 9 in lemma.

Compluviata jugatio, Varr. 1, 8. ubi quadrata in medio spatia relinquuntur.

Compluvium interius, Varr. 1, 13. compluvia jugorum vineaticorum, Col. 4, 24 & 26.

Componere ungulam, Veg. 1, 26. *h. e. curare.*

Componeto, Cat. 37. a componeo.

L E X I C O N

Componi & condiri *idem significant*, Col. 12, 9, 10 & 13. componi ea conditura potest oliva, Col. 12, 47.

Compos agricolationis, Col. 1, 1.

Composite ambulare, Col. 6, 2.

Compositio, *h. e. conditura*, Col. 12, 20. gleucini olei, Col. 12, 51. compositiones rerum auctumnalium, Col. 12.

44. compositiones, *de medicamentis*, Veg. 1, 17.

Compositus. compositas muria olivas, Pall. 12, 22. compositis hac conditura olivis, Col. 12, 47. *Sic nostri cinglegi.*

Compositura, Cat. 22.

Comprehendo. comprehendit stirps in valido solo celerius, Col. 3, 5. male comprehendit vitis, Col. 5, 6. omne insitum, Pall. 3, 17. planta in rubrica difficilior, Pall. 2, 13. melius malvæ planta, Pall. 11, 11. *Græci etiam κρητὴν de plantis terram matrem, vel arbusculam, cui sunt insita, suctu fibrillarum, instar hirudinum apprehendentibus, e. g. Damos. Geop. 10, 65, καὶ ἐν τῇ Σελήνῃ κρητῆι.* * comprehendere modio nuces, Varr. 1, 7. * repetitis experimentis, *h. e. discere*, Pall. 2, 13. * ovem hieme, Col. 7, 3. *h. e. continere stabulo; nostri aufwinter.* * melle, *h. e. in unam massam redigere*, Veg. 4, 27. *Aliquoties ita Scribon.*

Comprehensus in nominando, Varr. 1, 9. * comprehensa porri planta, Pall. 11, 11. *Non necesse est deponentis more hic accipi comprehensa: nam cum ipsa comprehendit terram matrem, (vid. modo Comprehendo) tum ab ipsa comprehenditur.*

Comprimere, Col. 8, 11. *de pavonibus, h. e. inire.* * comprehendere significat, aut librarii culpa pro eo positum videtur, Col. 8, 14: comprimendæ sunt atque tentandæ. * comprimenda luxuria, Col. 4, 27.

Compugnans amaritudinem, Veg. 1, 13. *h. e. una in-pugnans.*

Compulsoris modum excedit bos, Pall. 7, 2.

Computatio dierum, Col. 2, 13.

Computo rationem operis, Col. 5, 1.

Computrescere, Col. 5, 10.

Concalescieri, Varr. 3, 9.

Concalescit fœnum, Col. 2, 19.

Concarnari si non potuerit os, Veg. 2, 22. donec concarnet *intransit. ibid.*

Concavatis nidis, Col. 8, 5.

Concentus chori, Col. 12, 2.

Conceptio e vento, Varr. 2, 1. Col. 6, 27.

R U S T I C U M.

Conceptum facere, Col. 7, 6. elidere, Col. 6, 23.

Conceptus, *a, um.* concepta publice existimatio, Col. 1, Præf. amaritudine, Col. 12, 19. conceptus imbris torrens, Col. 1, 4.

Concessatio in itinere, Col. 11, 1. Concessare *Plautinum est. Videtur inde dictum, quod nunc huc, nunc illuc concedunt, & devertunt ignavi, de quibus agit Columella, viatores.*

Concessione, ut peculiare aliquid in fundo pascere liceat, Varr. 1, 17.

Conchæ majores & minores, in cellis oleariis, Cat. 13. ferreæ, Col. 12, 50. minutæ farinæ, Cat. 156.

Conchyliis quæ stagna apta, Col. 8, 17.

Conciliator suillæ carnis datus populo lanius, Varr. 2, 4.

Concinnatores capitum, capillorum, Col. 1, Præf.

Concinnitas deliciarum, Col. 1, 4.

Concinno trapetum, Cat. 135. vinum ad alvum movendam, Cat. 114 & 115. *Catonis verbum esse observavit Plin. 14, 19. n. 5. Schurzfleischii antiquit. deipnosophist. §. 11 laudat Schætzg. concinnanda fabris tradere, quæ refectioem desiderant, Col. 12, 3.*

Concipio. concipit læ acorem, Col. 7, 8. concipiunt macræ melius, Varr. 2, 1. * imbres limumque vineæ, Col. Arb. 10. * concipere nuces sesquimodio, Varr. 1, 7. * amaritudinem, Col. 12, 19. cupidinem bibendi, Col. 7, 3. humorem, Col. 1, 6. morbum, Col. 7, 5. noxam veram, Col. 12, 3. saporem salis, Pall. 11, 10. teporem, Pall. 1, 22. * verba, *de formula precum*, Cat. 139 & 141.

Concisorium ferramentum, *ad ungulas equorum*, Veg. 1, 56.

Concitate agitur pecus, eo usque dum anhelet, Col. 6, 6.

Concitant boves tabani, Varr. 2, 5. concitare in cursum, Col. 6, 5. seditionibus familiam, Col. 1, 8.

Conclave excellissimum, Col. 12, 2. conclavibus septæ aves, Col. 8, 1.

Conclausa & coarctata semina, Col. 3, 12.

ne Concludat pituita pavones, Pall. 1, 29. *h. e. corripiat & obstruat meatus &c.* fodientes ruina, Pall. 9, 9. concluditur ordo pariendi viginti ovis, Pall. 1, 29.

Concolor lanæ lingua, Col. 7, 3.

Concoquit mirifice brassica, Cat. 156. * tumida eadem, Cat. 157. concoqui in se, Col. 2, 19.

Concordat cum Novembri hic mensis, Pall. 3, 34.

Concordia vocum, Col. 12, 2.

L E X I C O N

Concreta materia, &

Concrevit lac, Col. 7, 8. *h. e. coagulatum est.*

Concubitus tempora, *de anatibus*, Col. 8, 15.

Conculcare vinaceos, Cat. 25.

Concutiunt requiem quiescentis examinis, Pall. 6, 1a.

Concuti exercitatione, Col. 6, 37.

Condeliquefcere, Cat. 23.

Condemnabile studium, Pall. Inf. 11.

Condensant se oves in locum unum, Varr. 2, 3. radices
herbarum, Col. 2, 18. condensatur ponderibus, Col. 7, 8.

Condepfere, Cat. 40 & 76.

Condimenta viridia, Col. 12, 8.

Condio. uno cyatho condire unam amphoram, Pall. 11,
14. condiri herbæ quando & quomodo debeant, Col. 12,
7 & 13. poma, Col. 12, 10.

Condiscit fructum ferre, Col. 3, 10. condiscant agni for-
ris pasci, Col. 7, 3.

Conditio amurcæ, Varr. 1, 61. prout conditio conditura
exegerit, Col. 12, 4. regionis si permittit, Col. 4, 12. rara
conditio est hujus possessionis, *h. e. raro contingit possessio*,
Col. 8, 11.

Conditicia cibaria, Col. 8, 8.

Conditiva mala, Cat. 7. pira, Varr. 1, 59. olea, Cat. 6.
conditivis cibis sustinere pecus, Col. 7, 9.

Coditura inulæ sic fiet, Col. 12, 46. condituram qualem-
cunque recipere possunt, Col. 12, 47. hac conditura com-
positis olivis, *ibid.* eadem potest componi, *ibid.* in condi-
tura olivarum mella pro defruto, Col. 12, 11. quibus con-
dituris mustum & vina adjuvari soleant, Col. 12, 19.

Conditui olivas legere, Col. 2, 22.

Conditus fapor vini emtores fugat, Col. 12, 20. condi-
tum, Pall. 11, 19. *ænomeli.* absinthiatum, rosatum, viola-
tum, Pall. 3, 32. *Vid. Morgag. Ep. 11, 19 & 20. conf. Plin.*
14, 19. condita oportebit infundi, Veg. 1, 56. 3, 65.

ex Conditis, *h. e. quæ ad usum reposita sunt*, Veg. 4, 11.

Condo. condit odores Bacchus, Col. 10, 302. condere
largius, *int. fruges*, Col. 1, Præf. vindemias, *ibid.* in ace-
tum, Cat. 117. ficus in orcas, Col. 12, 15. conditur mu-
stum in dolium, ut habeamus vinum, Varr. 1, 65.

Conducere cisternis aquam tectorum, Pall. 1, 16. con-
ducitur lac, Col. 7, 8. *h. e. cogitur.*

Conducticiis operis, Varr. 1, 17.

R U S T I C U M.

Conductor ædificii, Cat. 14. agri, Col. 3, 13. pecoris, Cat. 150. *emtor.*

Conducipare cibum, Varr. 2, 4.

Confectio prima olei, Pall. 12, 17. * in confectione olei sui quassabimus baccas, *h. e. baccas oleo conditas*, Pall. 13, 2. de medicamentis, Veg. 4, 10 & 11.

Confectura mellis, Col. 9, 14.

Confectus. confecta bruma, Col. 8, 5. 11, 3. consumtam *vocat* Col. 11, 2. confectum æquinoctium, Col. 11, 2, & 3. Sic bruma confecta *Plin.* 36, 15. sidus confectum, *h. e. solstitium*, *Plin.* 16, 36. * confecto palati tabulare, Veg. 2, 11. *Al. usto, quæ glossa videtur. Verum autem conficto, pro confixo, ex configo. vid. Affictus & fictus.*

Conferciunt se apes, Varr. 3, 16.

Conferre in fiscellam, Col. 12, 39. pestem, Col. 1, 5.

Conferveant urina & amurca, Pall. 1, 35.

Confervescat vinum, Col. 12, 23. *Plin.* 18, 73: Granum, si tegulis subiaceat, confervescere.

Confessa nec dubia signa, Col. 2, 2.

Confestim, Col. 2, 10.

Confibulæ lignæ, Cat. 12.

Conficere mel, Col. 9, 15. ligna, Cat. 16. Col. 11, 2. fundum fructuosum, bene colendo, Varr. 1, 1. confecisse semementem, Col. 11, 2. conficitur æquinoctium, Col. 2, 8. bruma, *ibid. ii.* 9, 14. messis, Col. 11, 2.

Configere inter se, Cat. 21.

Configurare ad similitudinem, Col. 4, 20.

Confines fundi, Varr. 1, 16.

Confinium spectandum in fundo, Varr. 1, 16. in confinio boni & mali, Col. 3, 5.

Confio. stercus, quod ex hominibus vel pecudibus confit, Col. 2, 15. confiat panis, Col. 1, 8. *vid. Heinf. ad Virg. Æn.* 4, 116.

Confirmavit se vinea, Col. 4, 3.

Constituntur, *h. e. indicant, de rebus mutis*, Pall. 1, 3 & 18. *ii.* 7, 7.

Conflagrant colla, Col. 2, 2.

Confodere minute terram, Cat. 129. VIII jugera, Varr. 1, 18. vineta, Col. 4, 5.

Conformantur in volucrum speciem ova, Col. 8, 5.

Confragosus ager, Varr. 1, 18 & 20. lapidibus locus, Col. 2, 2. contragolæ viæ, Veg. 2, 54.

L E X I C O N

Confricato sale, Cat. 7. sale confricatæ, Varr. 1, 60. *forte utroque loco magis placeat confriat. Videtur tamen confricare aliquanto plus esse, quam confricare. Hoc nimirum minutum rei, quæ inter manus friatur, asperionem notat. Illud autem, olivas, ut hoc utar, vel inter manus sale fricari, vel certe addito sale subigi & circumagi, ut ad omnes partes sal perveniat.*

Confrico. si confricaverit animal oculum, *h. e. perfrinxerit*, Veg. 2, 20. confricari sale, Col. 7, 10. a pluribus facies jumentum, Veg. 1, 43.

Confundit multitudo diligentiam monitoris, Col. 1, 9. non confusa membra in pullo equino, Varr. 2, 7. *int. capitis, cum satis eminent v. g. quæ eminent debent, & fines oculorum, nasi, aurium satis sunt distincti.*

Congelationes brumales, Col. 4, 8.

Congelatae radices, Col. 3, 12.

Congelo. congelare lac, Col. 7, 8. thymum tritum, *h. e. caseo, dum solidatur, adjicere*. Pall. 6, 9. * congelatur, *h. e. refrigeratur*, Pall. 4, 15. * congelabitur frigoribus oleum, Col. 12, 50. *Ita Scribon. comp. 271 extr. ubi se congelaverit adeps.*

Congenerati porculi, *h. e. eadem futura editi*, Varr. 2, 4. congeneratum parentis senium, Col. 7, 3.

Congerminalcere *Varroni restitutum a Salmasio* 3, 16. *vid. Geminare.*

Congestio stercoreum, Pall. 1, 33.

Congestitia humus, Col. 2, 10. materia, Col. 2, 16. terra, Pall. 10, 7. 11, 11.

Conglutina germinantes oculos aliqua annexione, Pall. 4, 10.

Conglutinosus, *h. e. tenax, viscidus*, Veg. 1, 40.

Congruens. nulla parte corporis inter se non congruenti, Varr. 2, 7.

Congruus modus, *h. e. quantum satis est*. Pall. 11, 14.

Conjectura videre hoc licet ex aliquot rebus, Varr. 1, 7.

Conjicio *apud Casonem in MS. Mediceo fere semper coicio, & ita in compositis reliquis.* conjicitur mustum in vasa, Col. 12, 19.

Conjugalem gregem protegent galli, Col. 8, 2.

Conjugium maritala a natura uti comparatum, Col. 12. Præf. conjugia admissariis submittenda, *h. e. equæ*, Pall. 4, 13.

Conjugulum murtum, Cat. 8 & 133. *conf. Plin. 15, 37.*

R U S T I C U M.

Conjunctio nuptialis, Varr. 2, 4. conjunctionis rimas obducere, Pall. 1, 41.

Conjunctas servas si habeant servi, conjunctiores fiunt fundo, Varr. 1, 17.

Conjux mox facta tyranni, Col. 10, 271. vitis ulmus, Col. 5, 6.

Conlevata cum melle *pro conlinita libri. quidam* Col. 6, 17.

Conliciares tegulæ, Cat. 14. *Ita Victorius. V. C. deliciares, quæ e. p. binis integris p. Rectissime. Sunt autem deliciares tegula angulares, a delicia, quod tigni genus ad infimas angulares tegulas a culmine fastigium versus collocatur, unde & deliciatum testum. Festus:* Delicia est tignum, quod a culmine ad tegulas angulares infimas versus fastigium collocatur, unde deliciatum, & tegulæ deliciares. *Possunt tamen conliciares dictæ videri a conliciis: nam veteribus conliciz, sive colliquiz dicebantur canales, qui aquam e stillicidio defluentem excipiebant. Vitruvius lib. 6, 3:* Tuscanica sunt, in quibus trabes in atrii latitudine trajectæ habeant interpernsiva, & colliquiz, ab angulis parietum, ad angulos tignorum intercurrentes. *In agris quoque colliciz erant fulci ampliores, qui & porcæ, per quos aquam delibrabant. Plin. lib. 18, 19:* In usu est, & collicias interponere, si ita locus poscat, ampliore sulco, quæ in fossas aquam deducant. *Meursf. Meursianis simillima sunt, quæ habet H. Magius miscell. 3, 8 Limpadis Grut. T. II, p. 1380.*

Conlinita cum melle, Col. 6, 17.

Conlucare, *vid.* collicare.

Conniventes oculos, Col. 10, 259.

Conopea muliebria, Varr. 2, 10.

Conquadratæ perticæ, Col. 8, 3.

Conquassare calicem, Cat. 52.

Conquiescere non patiuntur gallinam pulices, Varr. 3, 9.

Conquirunt rapæ solum stercoreatum, Pall. 8, 2.

Confanat cicatricem furculus, Col. 4, 29. confanantur plagæ, Col. 4, 24.

Confanescit celeriter, Col. 4, 27. confanescunt ulcera; Col. 8, 2.

Confanguea sapientiæ res rustica, Col. 1, Præf.

Confarrire porcas, Cat. 48. confarriendi fulci omnes, Col. 11, 3.

Conseminales vineæ, Col. 12, 45. *ubi diversi generis vites promiscue posita. Eadem*

LEXICON

Consemineæ, Col. 3, 21. *licet Plinius 14, 4 n. 7 videatur speciem aliquam peculiarem hoc nomine appellare.* conseminea silva, Col. 11, 2.

Consenescent columbæ inclusæ, Varr. 3, 7. *h. e. languida & mæstæ atque macræ fiunt. conf.* Varr. 3, 9. * ova incubata, Varr. 3, 9. *interpretatur Cresc.* corrumpuntur. consenuit vitis vitio soli, Col. 4, 22. *h. e. tristis ac sterilis facta est.* consenescent veterno, Col. 7, 5.

Consentes Dei XII, Varr. 1, 1. *De his multa G. Arnaldus de Diis παρόδοις c. 6 & 7.*

Consentinus ager, Varr. 1, 7.

Consentire numeris magistri in choro canentium, Col. 12, 2.

Conseptum, *de aggere piscinæ*, Col. 8, 17. *ita septa eodem cap.* * consepito universo (villæ) aptetur membrorum numerus, Col. 1, 6. *add.* Varr. 1, 13. *consepita diffusiora*, Col. 1, 4. *bobus qualia facienda*, Col. 6, 23.

Consequenter, *h. e. deinde*, Veg. 1, 22 & 38.

Consequi non possunt oculi animalia quædam minuta, Varr. 1, 12. *opera superioribus diebus præterita*, Col. 11, 2. *i. e. revocare, repetere, nachholen.*

Conferi vineam malleolo, Col. 5, 5.

Conservæ, Varr. 1, 17.

Conservare stirpem rectam, Col. 4, 20.

Consideranter, Pall. 3, 17.

Considerare, *h. e. observare, videre simpliciter*, Col. 11, 2. 12, 2.

Confiligo herba, Col. 6, 5 & 14. 7, 5 & 10. Veg. 1, 12. 3, 2. *Laudat etiam Beroaldus duos Plinii locos, quorum alter habetur 25, 48; alter 26, 21. Veratrum album esse confiliginem suspicatur, sed suspicatur tantum, Dodonæus 2, 3, 19, p. 261 sq.*

Consistit alvus, Cat. 156. *fructus turturum*, Varr. 3, 8. mustum, Col. 12, 21. *eatenus plaga*, Col. 4, 7. *vitis in se*, Col. Arb. 5. *add.* 4. *urina in stabulo*, Varr. 2, 2.

Consolidationem quæ faciunt, *styptica*, Veg. 3, 10.

Consolando restituere servi voluntatem in dominum, Varr. 1, 17.

Consonant vehementer apes, Varr. 3, 16.

in Consortium operum comparantur jumenta, Col. 6, Præf.

Conspergito vinum vetus, Col. 12, 39. *conspergitur aqua*

R U S T I C U M.

multa farinae triticeæ, Col. 6, 17. tanquam farina, Col. 12, 38.

Conpersio crebra salis, Pall. 12, 13.

Conpersus. conpersam sale carnem, Col. 12, 53. ervum, cicerula conpersa, Col. 6, 3. * conpersa polenta multa aqua, Col. 6, 17. & subacta farina aqua, Col. 8, 7. conpersum aqua multa semen detritum, *h. e. subactum*, Col. 6, 12. *ut conpersio Vulg. 1 Cor. 5, 7 est φύραμα.*

Conspicitur terribilior niger canis, Col. 7, 12. hirundo, Col. 11, 2. conspici numerosissimis foetibus, Col. 3, 10.

Conspiratus sanguis, Veg. 2, 30. *videtur esse de sententia auctoris, ex arteria cum spiritu emissus. Notum, quid de arte-ria philosophati sint veteres. Cic. de N. D. 2, 55: Nam quæ spiritu in pulmones anima ducitur — pars concipitur cordis parte quadam, quam ventriculum cordis appellant: — eoque modo ex his partibus & sanguis per venas in omne corpus diffunditur, & spiritus per arterias.*

Conspiciata vinacea, Col. 12, 43.

Conspurare cibos & aquam proluvie ventris, Col. 8, 3.

ex Constipatione vitium, Veg. 1, 39.

Constituere villam, *h. e. de ea constituenda præcipere*, Col. 12, 2. de numero pastorum angustius vel laxius, Varr. 2, 10. ex mari reditum, Col. 8, 16.

ex Constitutione domini, Col. 1, 8.

ad Constitutum venire serius, Varr. 2, 5.

Consto. constat aqua, Cat. 155. dum constat serenitas, Pall. 10, 2. constat vilissime, Col. 9, 1. constabit parvo, si, Pall. 3, 9. constans viribus & forma equus, Pall. 4, 13.

Constrata culmis stabula, Col. 7, 3. filice area, Col. 1, 6.

Construções alternatæ, Pall. 12, 22. *h. e. strata.*

Construere armenta, *h. e. foetura operam dare*, Pall. 4, 11.

Consudascere in qualis, Col. 12, 48.

Consudant herbæ conditæ, Col. 12, 7. consudent oves, Cat. 96.

Consue quoque faciunt, Varr. 2, 9. * consuefiunt feri per mansuetos, *citurantur, domantur*, Col. 8, 10.

Consuefcimus juvenum aratro, Col. 6, 2. consuevere libero victu, Col. 8, 15. consuefcit pulvere planta, Col. 10, 1. * consueverunt non magis humo quam stagno amphibii, *Græce σιάδασι, sedes habent*, Col. 8, 13. * Sed pro consuefciat, Col. 11, 1: consuefcatque rusticos. *it. consuefcere vitem humori*, Col. Arb. 1.

L E X I C O N

Consuetudo ab antiquitate deflexit, Col. 3, 18. quæ magis in consuetudine est, Col. 4, 29. * consuetudini Latinæ tradidit Cicero (Economicum Xenophontis, Col. 12, Præf. in consuetudine Græca, Col. 3, 2.

Consuetus otio, alæ, Col. 1, 8. consuetæ una pecudes, Varr. 2, 3.

Consulere fructui, Col. 4, 24.

Consultus disciplinæ, Col. 11, 1.

Consummatio, *collectio in unam summam*, Col. 2, 13. susceptæ professionis, Col. 9, 2. consummationem habere minimam, Col. 1, Præf.

Consummato partu, incubare incipiunt gallinæ, Col. 8, 5. consummatis operibus cereis, Col. 9, 13. * consummata scientia, Col. 11, 1. * consummatum in assem pretium, Col. 3, 3. consummata jugera vinearum, Col. 3, 9. quæ consummata efficiunt duo millia &c. Col. 5, 2.

Consummo. consummat XXIV M. *h. e. in unam summam computatus facit*, Col. 3, 5. *conf.* 3, 3. consummare numerum, Col. 5, 3. * consummantur partibus suis pulli, Col. 8, 5.

Consumta bruma, Col. 11, 2. *est confecta, ubi vid.*

Consurgit limen in altitudinem, Col. 7, 9. consurgunt vineta, Col. 4, 1. consurgere, Col. 3, 11.

Contagio in pecore, Col. 7, 5.

Contagiosa passio, Veg. 1, 14. est scabies, Veg. 3, 71.

Contemperare, *h. e. commiscere medicamenta*, Veg. *sap.* 7, 4, 9.

Contemplationem suam dirigere, Col. 3, 12.

Contenebravit, Varr. 2, 2. *Respondere hoc verbum Græco συσκοτάζειν, quo usi Demosthenes contra Cononem, & Xenophon Cyropæd. 4, observat Victor VV. L L. 35, 2.*

Conterminus, *vicinus*, Col. 1, 3.

Conterere orbem, Cat. 3.

Contextu rariore fiscellæ, Pall. 11, 19.

Contextus vimine faccus, Col. 9, 15. contexta crasse vimine, Col. 12, 54.

Contignationis ratio, Pall. 1, 9.

Continentia tria in spica, *h. e. connexa, coherens*, Varr. 1, 48.

Continet villicum mulier contubernalis, Col. 1, 8. continere sub tecto pecudem, Col. 7, 10. tecto prægnans

R U S T I C U M.

pecus, Col. 6, 27. continendi sunt cavea cum matre; Col. 8, 5.

Contingit palumbos pinguissimos facere, Col. 8, 8. contingunt nobis gratuita, Col. 9, 8. quæ dono vel aucupio contingunt, *ibid.* * contingere penora & contrectare, Col. 12, 4. apum terga festucis rubrica illitis, Col. 9, 8. *h. e. conspergere.* contingitur sale caseus, Col. 7, 8.

Continuati clunibus diversi assistunt tauri, Varr. 2, 9. Contra hoc aviarium est aliud minus, Varr. 3, 5. septemtrionem pascere, Pall. 8, 4. ventum pascere, Col. 7, 3.

Contractu acinorum, Varr. 1, 68.

Contrahere noxam, Col. 6, 27. cum agricolatione, Col. 1, 1. contrahentibus rugis crispæ olivæ, Pall. 12, 22. contrahitur plus nummorum, Col. 12, 50.

id facere est Contrarium, *h. e. noxium*, Col. 8, 17. 9, 11. *coll. 2, 2 extr.*

Contribuere duas alveorum plebes in unum, Col. 9, 11. apibus examen novum, Col. 9, 13. semina, Col. 3, 1. viti adminiculum, Col. 5, 5. contribuerim leguminibus, Col. 1, 9. contribuitur nunc Piceno agro, Col. 3, 3. contribuantur generibus species, Col. 2, 2. colores campis, *ibid.*

Contristatæ gravi servitio, Col. 8, 8. injuria, Col. 9, 14.

Contristat vina amaritudo, Pall. 2, 13. *h. e. injucunda reddi.* contristari æstu, caloribus, Col. 3, 2, 20 & 21.

Controversæ perticæ, Cat. 43. *contraversæ, l. contra obversa.*

Contrudere in dolium, Varr. 1, 54.

Contubernalis, *servus eandem tabernam colens*, Col. 12, 1 & 3. mulier, Col. 1, 8.

Contubernium, Col. 12, 1.

Contueri pecus, Varr. 2, 5.

Contumacia pervicax, Col. 6, 2.

Contumax ad concubitum, Col. 8, 2. servitio, Col. 6, 37. contumaces boves, Col. 6, 2.

Contundere colla, Col. 6, 2 & 14. iras, Col. 6, 2.

Contusæ in (*h. e. cum*) lentisco oleæ, Cat. 7. Varr. 1, 60. *Pet. Vitorius VV. LL. 32, 22 respondere his ait eas, quas cives sui vocent acciaccate; pro lentisco autem adhiberi sua astate arborem Medicam.*

Convalescit caulis, *i. e. magnus & validus fit*, Pall. 3, 24. convalescunt semina facilius, *h. e. comprehendunt*, Col. 3, 3. 4, 16. convaluit opinio inveterata, Col. 3, 7. cum convaluerunt arbores, Varr. 1, 23. quoad convaluerunt agni

L E X I C O N

recens nati, Varr. 2, 2. ubi convaluerint agni, Col. 7, 3.
conf. Pall. 8, 4.

Convallis cava, Varr. 1, 12.

Conveniunt se venæ, Veg. 2, 40. conveniat in columellam, Cat. 21. * conveniat semina spargi, Col. 11, 3.

Converrere stabulum, Col. 7, 6. converri & emundari debet locus, Col. 8, 8. *vid.* Conversus.

Conversatus equis asinus, Col. 6, 37.

Conversio, *h. e. pars in suppurationem conversa*, Col. 6, 17.

Converfor. converfantur apes cum parentibus, Col. 9, 11.

Conversus, a verro. conversa & munda villa, Cat. 143.
 conversum finum progerere, Col. 1, 6. *Priscianum* L. 10, p. 408 *laudat Schœtgenius.*

Convexare animal, Veg. 3, 18. ilia, Veg. 3, 65. *vid.* Conuxare.

Convictum cum domestico habere, Col. 1, 8. externum vitet, Col. 11, 1. *ubi ad epularum intemperantiam referur.*

Convicia ranæ, Col. 10, 12.

Convivia lætis pratis virent, Col. 10, 121.

Convolves in melle, Veg. 3, 66.

Convolvulus in vinea ne fiet, Cat. 95. *Plant. Cistell.* 4, 2, 63: Involvolum, quæ in pampini folio intorta implicat se. Gr. *ἰούλος*. *Multa Pius annot. post. cap. 34 & 170. Schœtzg.*

Conus. coni cupressini, Col. 6, 7. Conus dicitur fructus cupressorum, unde coniferæ dictæ a poetis, *novissimè* Græce nominatur: quoniam rotunditate in acumen attollitur: *κωνίος*, auctore Suida, sunt strobuli: ubi strobulos accipere malo pro nucleis pineis, quam pro fructibus cupressi. Nam & Galen. in VII lib. qui *μέγην* inscribuntur, docet, conos antiquitus appellatos esse ab Atticis strobulos, i. e. fructus pineos. M. Varro galbulos nominat, pilas istas cupressorum cortinas (*f. corticias*) in quibus inclusa sunt semina primigenia. *Beroald.*

Conuxet membra, Veg. 3, 4. *pro colluxet scriptam puto, vel convexet, ubi vid.*

Conyza herba, Pall. 1, 19. MS. *Cnizæ*. sed *κνύζα* etiam *Hesychii Lexicon*. Syll. Restituenda etiam videtur hec vox Veg. 2, 6. *pro exorica*. Certe laudat eam in re simili *Calvus Aurel. acut.* 2, 9, 40. Cunilago *Plinii creditur: pulicariam Gaza appellat: officina ignorant.*

Cooperculis erosis, Pall. 7, 7.

Cooperit se multa fronde, Col. 5, 6. nutrix ova, Pall. 1, 29.

R U S T I C U M.

Coopertoriis involutum animal, Veg. 3, 77.

Copulare arbutto vitem, Cat. 7. caput animalis ad pedem, Veg. 3, 49.

Cophinis indita terra stercorata, Col. 11, 3. *Mistbeeten.*

Coquit locum sol, Varr. 3, 14. coquunt sol ac luna arbores, Varr. 1, 7. coquuntur celerius uvæ, Varr. 1, 7 & 54.

* coquere calcem, Cat. 38 *aliquoties*. carbonem, Cat. 38.

Cor. cordi sunt gregibus pabula, Varr. 2, 10.

Coracinus piscis contra formicas *prodest*, Pall. 4, 10.

κοράκινος Paxamo. Saperida aliis, Platistacus, Platax: *auroritates habet Needh. ad Geop.* 13, 10.

Coramble oculis inimica, Col. 10, 178. *Parrhasius epist.* 13, & *Salmasius de homonymis hyles jatrice cap.* 30. corambles *genus statuunt.* Suidas: κράμβη, οἷον κοράμβη τις ὥσα, ἢ ἀμβλίνουσα τὸ διορατικόν. *Schætig.*

Corbicula, Pall. 3, 10.

Corbis. ad corbem venit frumentum ex area, Varr. 1, 52. corbis pabulatoria, Col. 6, 3. 11, 2. * corbis conficta, Veg. 2, 33. *vel glossatoris, capistri genus, ein Maulkorb.*

Corbulæ aliquot uvarum, Varr. 1, 15. Amerinæ, Cat. 11. Col. 12, 50.

Corcyræ quid egerit Varro, Varr. 1, 4.

Cordiscum superimpones, Veg. 2, 60. *eandem habet vim, ac fascia constringes. Et videtur diminutivum Græca moneta percussum a chorda. vid. Cordulæ.*

Cordubenses lanæ, Col. 7, 2.

Cordulæ intestinorum, Veg. 1, 56. *Quid si chordulæ, parva chordæ, intestina tenuia, quæ chordis fidium adhibentur. Vel sunt κορδύλα revolutiones intestinorum.* Suidas Κορδύλη τῶν τὸ συνειστραμμένον. *Hæc Platnerus.*

Cordus Melanthius, Varr. 2, 3. *Scribo, condus. Condus ὁ ταμίας. Nisi adscribamus veteri consuetudini Romanorum, qui pro condolio dixerunt cordolium (non enim a corde) & pro contumione, cortumionem. non enim ne id quoque a corde, ut vult Varro. Est enim contumio ἀνατενισμός. Unde & contumax. Plura & ejusmodi passim apud veteres annotabis, ut genimen, germen. Scal.*

Cordum olus, Col. 12, 13. fœnum auctumnale, Cat. 5. Col. 7, 3. *Plinius:* Rursum rigari defecta oportet, ut fecetur auctumnale fœnum, quod vocant cordum. *Antiqui cordum dixere serotinum, unde & frumenta corda, quæ sero maturefcunt, & agnos cordos, qui serius nati forent. Et in ho-*

LEXICON

minibus dicti cordi sunt ultimo sætu progeniti. Hoc est quod ait Quintilianus, præceptorem subtilem & eruditum scrutatorum origines verborum, unde cordi nomen traxerint. Legimus fuisse Cordos duos scriptores historiarum. Beroald. Veteres corda vocabant omnia tarde matureſcentia. Feſtus: Corda frumenta, quæ ſero matureſcunt, ut fœnum cordum. Et nescio, an audeam dicere, hunc eum Catonis locum voluiſſe explicare. Bis autem anno ſænum ſecabant, ut etiam apud nos hodie in lætioribus campis, æſtate, & autumno. Atque poſtremum illud cordum nominabatur. Col. 7, 3: Aluntur autem commodiſſime reſoſitis ulmeis, vel ex fraxino frondibus, vel fœno, quod cordum vocatur. Plin. 18, 28: Ruſus rigari deſecta oportet, ut ſecetur autumnale fœnum, quod vocant cordum. Agni quoque cordi nuncupabantur, qui poſt X Kalend. Auguſti naſcerentur. Idem Plinius 8, 47: Coitus omnibus ab Arcturi occaſu, id eſt, a tertio Idus Majas, ad Aquilæ occaſum, X Kal. Auguſti. Gerunt partum diebus CL. Poſtea concepti invalidi. Cordos antiqui vocabant poſt id tempus natos. Varro de R. R. 2, 2: Quidam enim pretio facto in ſingulas oves, ut agni cordi duo pro una ove annumerentur. Sic olus cordum etiam apud Columellam 12, 13. Meurſ. Bonis ergo autoribus etiam Cordiam gentem ex caſu auctoris ſero naſcentis nomen inveniffe putat Havercampius ad Urſiniana numiſmata p. 112.

a Core (κόρη) pupilla oculi, dicuntur Stenocoriaſis, Platycoriaſis, Hypocoriaſis, Veg. 2, 16.

Coriagiſi equi, Veg. 1, 38. a vermibus, Veg. 1, 44.

Coriagio, Col. 6, 13. Veg. 3, 4 & 54.

Coriandrum, an inter magica? ſuadet Veg. 3, 74. coriandri viridis ſuccus adv. profluviū narium, Col. 6, 33. coriandri ſatio & cultura, Col. 11, 3. coriandro emendatur odor horrendus olei, Pall. 12, 20. coriandrum viridem Veg. 2, 35. coriandra famoſa, Col. 10, 244.

Coria depſta, Cat. 135. * corium ſi difficulter dimittant amygdala, Pall. 2, 15. mali cydonii, Pall. 11, 20. ſine corio ervum, Veg. 3, 4. mali granati, Veg. 2, 56. * corium pavimenti, Cat. 18. corio ſimili obducti parietes, Pall. 1, 17. coria tria in parietis tectura, & quartum ſubtilius, Pall. 1, 15. conf. 1, 11. Vid. Guiland. de papyro, c. 3. Salmaſ. in Plin. p. 870. Corium etiam ſummæ partes in acervo granorum, Pall. 1, 19.

Cornelius Merula, collocuor, Varr. 3, 2.

R U S T I C U M.

Cornei clavi, Cat. 18. corneo solo, Varr. 2, 9.

per Corniculum infundere faucibus, Col. 7, 5.

Cornu caprinum in remediis, Veg. 3, 2 b. cornua infima, Cat. 72. in ariete & capro qualia probentur, Varr. 2, 2. Col. 7, 3. in bbve nigrantia, Varr. 2, 1. cornibus præfractis remedium, Col. 6, 16. cornua arietina circa radices fici obruuntur pro caprificacione, Pall. 4, 10. * cornum cervinum incendendum, Varr. 3, 9. *cornum etiam e MSS. notamus* Col. 6, 2. 7, 10. *add. Heinsf. ad Ovid. Metam. 2, 874. Sapissime etiam cornum MS. Corbej. Vegetii, v. g. 3, 24. Multis item Rhodius Lex. Scrib. * Per cornu infundere, Col. 6, 2 & 10. dare, Col. 6, 27. demittere, Col. 7, 10. Vid. Ad cornu sub Ad. Cornu infundi medicamentum canibus jubet Nemesian. Cynege. 228. Fuit ergo pro infundibulo vel strigili.* * *An etiam mensuræ nomen? Ita videtur Veg. 4, 9. * De cornu pro ungula vid. in Cornutum. Adde ista: donec obdurescat in cornu, Veg. 2, 56. donec cornu ungulam (forte ungula) faciat, Veg. 2, 57. it. 3, 4. cornua infima ungito, Cat. 72. cornua axungia linuntur, Col. 6, 15. cornu concavo, Pall. 4, 13. conf. Veg. 3, 3.*

Cornum, *fructus*. corna ut condiantur, Col. 12, 10.

e Cornu arbore pastus apibus noxii, Varr. 3, 16.

Cornutorum ætas cognoscitur, Varr. 2, 7. *Quid cornutorum nomine h. l. intelligat Varro, non ita perspicuum est; nam fide iis tantum animalibus, quæ in fronte gerunt cornua, suspicio fit, ut de bubus, cervis & similibus, hæc quidem unguis minime indivisas habent, sed divisas; præterea oves, canes, fues, quorum ætas ex dentibus quoque cognoscitur, cur rejecit, quæ neque cornua ferunt, neque ungues dividunt? Quapropter ut hæc difficultates declinemus, proclive est credere, cornutorum dici de ungibus, nequaquam de cornubus proprie dictis, siquidem cornu etiam de ungue intelligitur. Equi vocantur cornipedes de ungibus. Virg. Æn. 7: Unde etiam templo triviæ lucisque sacris Cornipedes arcentur equi. Et Silius Italicus l. 7 cornipedis nomine equum indicat: Jam nullis cursibus instat Prendere cornipedis. Faunum quoque præscarum gentium numen, quoniam pedes cornutos, caprinos nempe habere solentur, cornipedium appellavit Ovid. Fast. 1, 2. Item Virg. III Georg. de eq. loquens planius significavit: Cavatque Tellurem, & solido graviter sonat ungula cornu. Neque a poetis solummodo id usurpatum invenio, sed etiam ab us, qui prosa oratione scripserunt. Vid. supra in cornu. Varro 2, 9. nescio quid non Scriptt. R. R. Vol. IV.*

L E X I C O N

valde abfimile protulit, de canum pedibus. loquens: Solo nec ut corneo, nec nimium duro, sed ut fermentato. Pall. 4, 13 de generosi equi signis, Pes, ait, siccus & solidus, & cornu concavo, altius calciatus. Quem locum hifce verbis accipit Isidorus 12, 1: Pes siccus & cornu concavo solidatus. Hinc cornutorum voce fortasse intellexiffe Varro videtur animalia, quibus ungues divifi sunt, cujusmodi ferunt boves, capræ, oves, cervi, quibus in cibis Hebræi utuntur. Nam in facris literis traditum habemus, omne, quod habet divifam ungulam, & ruminat in pecoribus, comedetis. Quidquid autem ruminat quilem, & habet ungulam, fed non dividit eam, ficut camelus & cetera, non comedetis illud &c. Tales autem ungues cernuntur in equis, afinis, mulis, de quibus primo membro eft locutus Varro: Etas cognofcitur equorum & fere omnium, quæ ungulas indivifas habent. Sicut aluro, & etiam cornutorum, bubus, subus, ovibus, capris, quæ ungulas divifas habent. Ponted. Cornu pro ungula dici non eft dubium. Videndum, an cornuta animalia, quæ Apfyrtus Geop. 16, 1 νεπαρσφρα ex hoc ipfo loco videtur tranftuliffe, pro his dicta alias etiam fint, quæ ungulas habent folidiores.

Coronam in focum indere, Cat. 143. coronæ in modum contorti coles, Col. 5, 6. in coronam religantur palmites, Col. 5, 5. * Coronæ cœleftis ortus, Col. 11, 2. * Coronæ in parietibus prominentes, Pall. 1, 11. Sic coronæ Cat. 6 videntur loca aliquantulum edita, quibus termini agrorum figantur. Ita certe fumitur vox apud Frontin. de colon. p. 114. ii. p. 131. Gæf. Similiter fere interpretatur Turnebus 25, 19. Varr. 1, 24, ubi refert Catonis locum cit. fimpliciter circa fundum. Coronam igitur forte dixeris etiam aggerem exteriorem urbis. * coronæ mediocres fuperpofitæ ungulis (equorum), Col. 6, 29. Add. Col. 6, 15. Veg. 1, 13, 25 & 56. 2, 54. 3, 4. Ungulæ ortum vel exortum definiunt Apfyrtus & Hierocles apud Ruell. Hippiatr. 1, 53.

Coronamenta omne genus, Cat. 8.

Coronulæ in pedibus equorum, eadem quæ coronæ, Veg. 2, 55.

Corporatio & ftatura bovis, Col. 6, 2. al. incorporatio.

Corporatura pecoris operarii humilis & modica efle debet, Col. 6, 2.

Corpulentum pecus, Col. 6, 3.

Corporis animalium figura & habitus, Col. 3, 10. habitus pro regionis, cœlique ftatu variat, Col. 6, 1. partium cuique attributum officium, Col. 3, 10. * corpus he-

R U S T I C U M.

minis per annos plurimos innoxium servat mel, Col. 12, 45. * corpus arboris totum, Pall. 12, 4. matris, *ulmi*, Col. 5, 6. vitis, Col. 5, 5. in corpus nudatur ulmus, Col. 5, 6. * corpus æquum vini & defruti.

Corpuscula habitatorum, Pall. 1, 3.

Correperunt intra murum patres fam. Varr. 2, Præf. Col. 1, Præf.

Corrigere perperam facta, Col. 11, 1. catenas clavis, Cat. 18.

Corripi morte, Col. 6, 34.

Corroborat se vinea, Col. 4, 12.

Corruda simillima filo asparagi, Col. 10, 375. ubi & quomodo serenda, Cat. 6. Varr. 1, 24. Col. 11, 3. *Corruda est silvestris asparagus. Cato præcipit, corrudam feri debere eo in loco, in quo fuerint arundines, ut ita asparagi fiant. Nam convenit arundinetum cum corruda. Plinius, Silvestres, inquit, fecerat natura corrudas, ut quisque demeteret passim, ecce altiles spectantur asparagi. Item hortorum indicavimus corrudam, hunc intelligimus silvestrem asparagum, quem Græci orminon aut myachanton vocant, aliisve nominibus. Beroald.*

Corrugatur oliva, Col. 12, 50.

Corrumpunt rem dominorum, Col. 11, 1. corrumpere manibus glandulas, ut velut vanescendo sanentur, Veg. 2, 24. *h. e. trahere, subigere, elidere.*

Cortex. corticem ducunt ulcera, Veg. 1, 5. corticibus similes squamæ, Veg. 1, 9.

Corticata pars farmenti, Pall. 4, 1. pix, Col. 12, 23.

Corticæ pilæ, Varr. 1, 40.

Corticulis baccæ resolutis, Col. 12, 47 & 50.

Cortina plumbea, Cat. 66.

Cortinale (*cella*) ubi fit defrutum, Col. 1, 6. *Non id est cortinale, quod glossmatici opinantur, neque a mensa parieteq. deducitur. Sed cortinale dicitur proprie locus, in quo sapa & defrutum coquuntur in cortinis. Sunt autem cortinæ scriptoribus agricolationis vasa defrutaria, h. e. defructo sapaque coquendæ accommodata, quæ magis plumbea, quam ærea esse debent. Plinio cortinæ sunt vasa, quibus vellera tinguntur forbentia succum & medicamina insectoris, a quo cortina dicitur viridis & immatura, quando nondum lana ebibit ad plenum eximium illum colorem, qui expetit in vestimentis. Idem ait, Vela pingi in cortina, & cum sit unus in cortina*

L E X I C O N ◀

color, alium atque alium fieri in veste accipientibus medicaminis qualitate mutatum. *Alio significato apud ecclesiasticos scriptores, alio apud poetas cortina usurpatur, quæ nihil notius est, vulgatiusque. Beroald.*

ad Cortyniam Cretæ, Varr. 1, 7.

Corus, *ventus, al. Caurus*, Col. 11, 2. Coro dies frigidus, *ibid.*

Corycius, Col. 9, 4.

Corycon flore croceo, Col. 3, 8. *Plin. 21, 17: Prima nobilitas Cilicio croco & ibi in Coryco monte. Plura dabit Ponted. ad h. l.*

Corydonis opes, Col. 10, 298.

Corymbo purpureo glomerata, Col. 10, 237. *conglobata, scapo pineato in similitudinem glomeris. Corymbo, scapo simili racemo hederaceo, qui peculiariter corymbus appellatur. Unde Bacchum corymbiferum appellamus. Ovid. Festa corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi. Pius. corymbos croceos, Col. 10, 301.*

Cossinius, *collocutor*, Varr. 2, 1 & 10.

ad Cossos medicinæ, Veg. 1, 45 & 53. 4, 10.

Costatus bene bos, Varr. 2, 5.

Costum f. costus, Col. 12, 20.

Cotonea mala, Varr. 1, 59. Cat. 7. *vid. Cydon.*

Cotulæ duæ ciceris, Pall. 11, 14. *vid. cotyla.*

Coturnices advenæ, Varr. 3, 5.

Cotyla, *mensura*, Veg. 2, 6, & *sapissime.*

Coum vinum facere, Cat. 112.

inter Coxas suas mittit caudam bos strophofus, Veg. 3, 57.

Coxendicibus crassilis boves, Varr. 1, 20.

Crabrones apibus infestæ, Pall. 9, 7.

Crassamen in imo aquæ requietæ, Col. 12, 25. *donec crassamen in modum facis existat, Col. 12, 41.*

Crassamentum in imo simile faci, Col. 12, 12.

Crasse illinire mala, Col. 12, 44.

Crassefcunt turtures milio, Col. 8, 9.

Crassitudo, Cat. 39. Col. 4, 30. *crassitudine convalescunt, Col. 4, 6. ad crassitudinem oxymellis, Veg. 2, 48.*

Cratellæ ex ligno, Veg. 3, 41. *al. cretellæ l. critellæ. Jam adnotavit Cangius, pro clitellis poni. Intellego machinam ad clitellarum similitudinem factam corrigendo collo animalis. Ita cephalalgia pro cephalalgia &c.*

R U S T I C U M.

Crater, *fidus*, Col. 11, 2.

Crate inducta coaquare glebas, Col. 2, 18. *hic occa vi-*
cem præstat. * in crate siccantur uvæ, Col. 12, 16. crates fi-
cariz, Cat. 48. pastorales, Col. 12, 15. stercoreariæ, Cat. 10
& 11. *add. Scheff. de re vehic.* 2, 20. * crates favorum, Pall. 7,
7. * alternæ baccarum, *h. e. strata*, Pall. 12, 22. * cratem
facit vitis, Col. 4, 2. crates prati, Pall. 10, 4.

Craticulæ lucernæ, Cat. 13. *h. e. craticulata, si audiamus*
nescio quem in Fabriano thesauro. sed vid. Lucernæ.

Craticulatum, Veg. 3, 3 b, *ex MS.*

Craticia podia, Pall. 1, 19.

Creciacus, *vel* Creticus, equi vitium, Veg. 1, 25.

Κρεμασμένης nervi, Col. 6, 26. Pall. 6, 7.

Cremia ligna, Col. 12, 19. *Nec dubito, quin verior sit*
lætio antiqua, Plin. 12, 42. *med.* Dein forte cremia discer-
ni, *præ altera Harduini, qui ex MSS. substituit gemina.*

Cremo. cremare equum aut figmare, Veg. 1, 26.

Cremor, Cat. 86. ptisanæ, Veg. 3, 27. *Est autem cremor*
lac expressum ex grano aqua macerato. Georg. Alex. Ita recte vo-
cari χρυδὴν sive succum ptisanæ notavit Marsilius Cagnatus Var-
observ. 1, 30. *Scaligerana prima p. 52. 53:* Crema est vetu-
tissimum verbum Gallicæ, quæ est Romanis Cisalpina, unde
Galli nomina fecerunt Cremonæ propter soli ubertatem.
Inde cremor est vox Gallica vetustissima, quæ significat suc-
cum expressum ex aliquo grano aut semine &c. *Schætzg.*

Creo, creare, *generare, parere*, Pall. 1, 29. 3, 26. quod
creante asino nascetur, Pall. 4, 14. si creare mares volue-
ris, Pall. 4, 11. *h. e. facere, ut taurus procreet.* si quem crea-
re mulorum genus delectet, Pall. 4, 14. *Sed* si creari ma-
res volueris, Pall. 8, 4. * *De vegetabilibus.* creare materiam,
Col. 5, 6. creat uvas instio, Col. Arb. 9. armentum non
creat, quod in agro natum, Varr. 2, Præf. *h. e. labore suo*
producit. creat minimum herbarum sterces asini, Col. 11, 3.

Crepant poma, *i. e. finduntur*, Pall. 4, 10. teneri para-
pini digitis stringentibus in pampinatione, Pall. 6, 2.

Crepidinis objectu, Col. 8, 17. *de margine dixit Varr.*
3, 11.

Crepitacula ærea, Col. 9, 12.

Crepitus creber in oppidis aut vicis, Varr. 1, 20. *e*
motu frenorum, Varr. 2, 7.

Crepusculo, peractis operibus, Col. 12, 1.

Cresco. qui postea creverunt, *h. e. posteri*, Varr. 3, 1.

L E X I C O N

Creta *inf.* ad Cretæ Cortyniam, Varr. 1, 7. an mel ibi ortum? Col. 9, 2.

Creta *f.* argilla, Pall. 1, 34. cretæ pulvere radicibus misso, Pall. 3, 25. creta Carica & Chalcidica, Varr. 1, 57. Cimolia, Col. 6, 17. Veg. 2, 29. 3, 19. cretas Cimolias, Veg. 3, 8. cruda, Cat. 39. creta cruda *dicitur, quæ non est exsiccata purgataque, & majorem acrimoniam habet, quam cocta & pura.* De ea Plin. 35, 17. Popm. figuli, Pall. 3, 18. figulorum, figularis argilla, Col. 3, 11. 6, 17. 8, 2. Veg. 3, 4. qua fiunt amphoræ, Col. 12, 43. fossicia, qua stercoreantur agri, Varr. 1, 7. nigra, Veg. 2, 29. Promethea, Col. 10, 59.

Cretenſibus vini conditura oraculo monſtrata, Pall. 11, 14.

Creturæ sextarii tres, Pall. 1, 24. *h. e. excretarum ſordium frumentii.* Vid. Excreta tritici, *it.* Excrementa frugum.

Creti bene cineris, Pall. 12, 22.

Cretoſus locus, Cat. 8.

Cribellato cineri, Pall. 1, 41.

Cribello ſpiſſo cernimus, Pall. 7, 11.

Cribrata aromata, Col. 12, 51.

Cribrum farinarium, Cat. 76. viciarium vel loliarium, Col. 8, 5. cribro excutiente in pulverem deducere, Pall. 11, 14. cribrum parare lecto retibus ſubtento, Cat. 25.

Criminoſum eſt ſenatori, Col. 1, 3.

Cripa pampinacea, Col. 12, 20. *Hermol. Barbarus in Coll. fertæ Campanicæ libram emendavit, mirumque eſt, hanc caſtigatorem, cum optima judicetur, ab iis, qui inferiore tempore Columellam ediderunt, non receptam, præſertim cum apud Catonem c. 107 non abſimile exemplum exſtet: Sapæ, inquit, congios VI quam optimæ inſundito in aheneum, aut in plumbeum, & iris aridæ contuſæ heminam, & ſertam Campanicam P. V. De hac ſertula Campanica ita Plinius 21, 9: Meliloton, quod fertulam Campanam vocamus. Eſt enim in Campania laudatiſſima &c. Hæc Ponted. Ac certe cripam ignorant, quod ſciam, herbarii.*

Criſpetur tellus apio, Col. 10, 166.

Criſpus ſubtili nebula aer, Pall. 9, 8. criſpa, braſſica, apiacon, Cat. 157. criſpæ frondis apium, Col. 11, 3. criſpum, criſpiſſimum folium, Col. 11, 3. criſpæ, rugis contrahentibus, olivæ, Pall. 12, 22.

Criſtulæ rutilæ, Col. 8, 2.

Critellæ, *vid.* Cratellæ.

ſi Crocinabuntur jumenta, Gargil. *quid ſit, mihi non liquet.*

R U S T I C U M.

Crocodili pellis superstitioſe adhibita, Pall. 1, 35.

Crocomagma, Pall. 11, 14.

Crocus Siculus, bulbus, Col. 9, 4. Veg. 4, 22, & ſape. croci ſatio, Varr. 1, 35. Pall. 3, 21. croco florere Tmolon & Corycon, Col. 3, 8. florens hortus, *ibid.* croci manna, *vid.* Manna.

Crotus equus cœleſtis, Col. 10, 57. *vid.* Hygin. fab. 224.

Cruditas, *h. e. acerbitas, vel fructus acerbi*, Pall. 3, 9. *

cruditatis bouum quæ ſigna, quæ cura, Col. 6, 6. Veg. 3, 3.

Crudus. crudo latere, Col. 9, 1. cruda muria, Col. 12, 6.

crudo ſparto, *h. e. non malleato*. Col. 12, 19.

Crumena, *capiftri genus, forte ein Maulkorb, legitur pro corbe conſtricta* Veg. 2, 33.

Cruore obſcœno, Col. 10, 360.

Crus fractum ut curetur, Col. 7, 5. * ab ipſo arboris crure, Col. arb. 16. crura vitium, Pall. 1, 35. Sic Col. 3, 10 & 18. 4, 24.

Crusta, Pall. 12, 22. *eſt ſtratum illius mæſſæ, quam ibi deſcribit; adem ſere, quam crateri dicit eodem cap.*

Crustuminus ager, Varr. 1, 14. Crustumina pira, Col. 5, 10. 12, 10. *Nomen habent ab oppido Hetruriæ Crustumio, ut notat Servius ad Georg. 2, 87, ubi earum fit mentio. Nota earum nobilitas etiam Talmudiſtis. Cœlius Aurelianus Acut. 2, 206: Pyra concoquenda duracina, quæ Crustumina vocant. Adde Harduinum ad Plinium H. N. 15, 15. Schættg. Vid. etiam Jo. Rhodius ad Scrib. comp. 104, p. 175.*

Crux. ſummum jus, ſumma crux, Col. 1, 7. crucibus ſuſpenſæ volucres nocturnæ in hortis, Col. 10, 349. *conf.* Pall. 1, 35.

Cubiculorum menſura, Pall. 1, 12.

Cubilia ſubſternantur fronde, Varr. 2, 9. gallinarum, Varr. 3, 9. Col. 8, 3. pavonum, Varr. 3, 6. talparum, Pall. 4, 9. *pro cavernis & ſpeluncis.*

Cubitalis menſura, Pall. 3, 18.

Cubitantes humi pavones, Col. 8, 11.

Cubitorem bovem fame & ſiti emendare, Col. 6, 2.

Cuculiones ſarcire, Cat. 2.

Cuculli ſagati, Col. 11, 1. cucullis ſagis, Col. 1, 8. *ſorte utroque loco leg. ſaga cucullata. Eſt autem cucullus capitis & humerorum ægmen, quales hodie geſtant monachi, ut pluribus oſtendit Ferrarius de re veſt. 2, 1, 20. Schættg. Cucullas vocavit poſterior ætas Ennod. ep. 9, 14: Accepi cucullam &c.*

LEXICON.

Imaginem exhibet Pignorius de servis. Vide etiam Casaub. ad Capitolin. Verum p. 415. & eodem vql. p. 876.

Cucumis. ejus genera, satio, cuitura, Col. 11, 3. 10, 234. ii. 380 sqq. Pall. 4, 9. anguineus contra cimices &c. laudatur Varr. 1, 2. Col. 2; 9. 7, 10. vid. Anguineus. *Idem videtur agreftis, qui facit contra pulices, mures, locustas, Pall. 1, 35. contra talpas, Pall. 4, 9. contra animalia subterranea, Pall. 10, 3. Nec diversus, puto, asininus, cujus radices commendat Veg. 2, 6 & 28. ubi & silvaticum vocat.*

Cucurbita, Col. 10, 234 sqq. ii. 380 sqq. & 11, 3. Pall. 4, 9. cucurbitæ juvant citrea in vicinia satæ, Pall. 4, 10. cucurbita Ægyptiaca, coloquinthis, Veg. 1, 17. viridis, Veg. 3, 4.

Curcubitina pira, Cat. 7.

Cudere frumenta in area, Col. 2, 10.

Cuferion, vitium equi, qui cuferinus inde dicitur, Veg. 2, 37. quid sit non liquet.

Culcita, Cat. 11. * culcitæ & columellæ in ornithone, Varr. 3, 5. culcitæ h. l. sunt torosa stylobatæ projectura, extra solidum procidentes, ut est videre in peristylliis monachorum, in quibus pulvinatæ coronæ stylobatarum extra perpendiculum præbent opportunas sedes fessis deambulando: quæ, quia pedibus calcari possunt, culcitæ dictæ: seu, quod verius puto, quia similes sunt culcitarum toris in lecto convolutis. Scal. Retæ, & putarim ipsum lapidem pedem & dodrantem altum, de quo modo dixit Varro, in culcitas formatum, sedilium usum præbuisse. Esse enim hanc ipsam altitudinem assidere volentibus commodam, apertum est.

Culex ne tenera folia consumat, Col. 11, 3. ne hortos infestet, Pall. 1, 35.

Culigna vini, Cat. 132.

Culina locus, Varr. 1, 13. in ea cibus capitur, Col. 1, 6. pascitur e culina, Varr. 2, 9. Sed probatissimum Victorii exemplar habet e curia, quocum consentiunt Casen. & Venet. quæ optima est lectio. Curiam enim coenaculum appellarunt Romani, ut refert Dionysius Halicarn. Antiq. Rom. l. 2. Ponted.

Culleare labrum, Cat. 154.

Culleus. in culleos singulos quadragenæ & singulæ urnæ dandæ, Cat. 148. cullea dena vini, ex Catone, Varr. 1, 2. culleum pro culleorum, Cat. 11. Ceterum uno l scribunt hoc nomen editi ante Victorium.

Culminia olea, Col. 5, 8. 12, 49. bacca, Col. 12, 52.

R U S T I C U M.

Culmus. seges cum parte culmi demessa, Col. 2, 21.
culmi fabæ, Col. 12, 16.

Culpa coloris, *h. e. vitium*, Pall. 4, 13. culpæ fuit non cepisse, Col. 5, 1.

Cultellus offeus, Col. 12, 14. *Plura de ejusmodi cultellis, non superstitione, sed cum causa adhibitis, Rhodius ad Scrib. comp. 83, p. 148.*

Culter offeus, Col. 12, 45. *vide modo dicta in cultellus.*
culter falcis, Col. 4, 25. ad cultrum emere bovem, Varr. 2, 5.

Cultores alveorum, Col. 9, 3.

Cultura partis accuratior tantundem præstat, quantum universi fundi cultura minus accurata, Col. 4, 3. duabus viis utitur, Varr. 1, 18. cultura formæ, Varr. 1, 7. *studium venustatis.* culturam farritionis exigit, Col. 11, 3. culturæ ceteræ, Col. 11, 1. culturarum officia, Col. 11, 2.

Cultus agrorum, Col. 2, 10. vinearum, Col. 11, 2. hortorum, Col. 10, 1 & 424. arundinetis idem est, *h. e. eodem modo coluntur*, Col. 4, 32.

Cum eo præterea, *per pleonasmum*, Varr. 3, 5. cum eo, *h. e. ea conditione*, Col. 5, 1. cum decimo redit semen, *zehenselig*, Varr. 1, 44. * cum loris ornata juga, Cat. 10. cum melle oblinito, Cat. 77. cum stercoreata terra completo, Col. Arb. 4. cum vino & oleo ungere, Veg. 1, 11. cum tabula verberare, Veg. 1, 27. cum passo potionabis, Veg. 1, 34 & 38. cum fibulis confuito, Veg. 2, 31. * cum subdito, *h. e. simulatque*, Col. 9, 9. cum & — tum &, Col. 1, 8. *nisi alterutra particula glossa sunt.*

Cumæ, Col. 10, 130.

Cumino grata (*similia*) melanthia, Col. 10, 245. *vid.*
Ciminum, Cuminum.

Cummim, gummi, Cat. 69. *Gr. κόμμι.*

Cumulare, commissura renum, Veg. 4, 1 & 2.

Cumulata ligula falis, Col. 12, 21.

Cumulum addere scenificiæ, Varr. 1, 49.

Cunctantur parere in servitute, Col. 8, 15. cunctans ad opera, Col. 11, 1.

Cuneati agri dimensio, Col. 5, 2. cuneata forma, *ibid.*

Cunela *pro cunila scribitur*, Col. 6, 8. 7, 5. Pall. 13, 3. *ib.* 3, 2. Cunela *etiam vult Salmas. apud Jo. Rhod. ad Scrib. comp. 124, p. 198.*

Cuneolum præmittere, Pall. 3, 17.

Cuneus ferreus vel offeus in insitione, Col. 5, 11. Arb.

L E X I C O N

26. Pall. 3, 17. affigitur, Pall. 12, 7. premitur, *h. e. depri-
mitur vel imprimitur*, Pall. 11, 12. cuneus tedæ radicibus in-
feritur, Pall. 2, 15. mergitur, *ibid.* imprimitur, *ibid.* figitur,
Pall. 4, 10. *quæ sunt remedia feracitatis: ita etiam* lapis,
Pall. 3, 25. 4, 8. *vid.* Clavus, Epiurus, Palus. Cunei,
Cat. 10 & 11. cuneis salignis circumfigi oportet columellam,
Cat. 20.

Cuniculus, *leporis species*, Varr. 3, 12. * rivi perducatur,
Col. 8, 17. deductorius in stabulo, Veg. 1, 56.

Cunila bubula, Col. 6, 13. *ubi vid. Beroald.* Col. 6, 30.
*Est origanum: bubula dicitur, quia in remediis boum adhibe-
tur. Vid. Bodæus a Stapel ad Theophrast. hist. plant. 6, 2, p.*
564, & Salmas. ad Solin. cap. 56, p. 900. Schæusg. nostras,
rusticis fatureja, Col. 4, 9. *Vid. Salm. ad Solin. p. 409. trans-*
marina, Col. 11, 3.

Cupa fieri ut debeat, Cat. 21. cupæ minusculæ, Cat.
12. cupæ in cella vinaria, Pall. 1, 18.

in Cupellis condiuntur pira, Pall. 3, 25.

Cupidine perversa, Col. 12, Præf.

Cuprei bidentes, *vid.* Cyprei.

Cupressetæ ut serantur, Cat. 151.

Cupressini coni, Col. 6, 7.

Cupressi ad fines tuendos, Varr. 1, 15. vivæ pro ridicis,
Varr. 1, 26. ut serantur & propagentur, Cat. 28, 48 & 151.
cupressi pilulæ, Veg. 3, 3 b. *it.* 3, 67.

Cuprinus clavus, Pall. 2, 15. cyprum *s.* cuprum *Palla-
dii ætate æs appellatum, monet Salmasius ad Solin. c. 52, p.*
770. cuprinum acutum, Veg. 1, 12. 3, 2. cauterium effica-
cius, Veg. 1, 14 & 28. 2, 6 & 61. 3, 3 b.

Cupulæ minusculæ, Cat. 21.

Curam statim sentiet, *h. e. se curari*, Veg. 1, 64: curæ
fuit aquam inveterare, Col. 12, 12.

Curatio mancipiorum non putatur plebeja, Veg. Præf.
vini odorator, Col. 12, 25.

Curator apum, Col. 9, 9 & 14. aviarii, Varr. 3, 5. gal-
linarius, Varr. 3, 9. pavonini gregis, Col. 8, 11.

Curatus. sic curati, *h. e. saginati*, Varr. 3, 10. * curatum
caput hœdinum, *h. e. purgatum*, Veg. 4, 8. *Vid. Rhodii*
*Lex. Scrib. * curatiores erunt corpore*, Cat. 103.

Curculio, genus exitii, ne frumento noceat, Cat. 92.
Col. 1, 6. ut necetur, Varr. 1, 63. non oritur, quo spiri-
tus non pervenit, Varr. 1, 57. curculiones exesse inci-

R U S T I C U M.

piunt frumentum, Varr. 1, 63. Gurgulio *scribitur* Pall. 1, 19. & 7, 3.

Curcuma *pro* corbe constricta *leg.* Veg. 2, 33. *est capistri genus; vid. Dufresnius. Est etiam in L. Leonis L. un. Cod. nulli licere in frænis (11, 11) ubi recte ex Hesychio interpretatur Cujacius Qbf. 11, 20. Is enim illud Psalmi ἐν κρημῶν interpretatur ἐν κούρουνον.*

Curia, *pro* cenaculo, *vid.* Culina.

Curiatia familia, Col. 3, 8.

Curiose factum sinapi, Col. 12, 55. curiosissime pangere vitaria, Col. 11, 2.

Curiosi pastores, Varr. 2, 3.

Curius Dentatus, Col. 1, Præf. ii. 1, 3.

Curo. curant aquam prope ut sit, Varr. 3, 16. nec de soli qualitate curant colocasia, Pall. 3, 24. curavi demonstrare, Pall. 11, 14, & *sæpe alias.* curabis interficere duces seditionum, Col. 9, 9. allinire, Pall. 3, 33. abradere, Pall. 11, 12. agitare, Pall. 11, 14. excoquere, Pall. 10, 16. ferre, Col. 12, 22. infundere, Pall. 6, 14. miscere, Pall. 7, 12. siccare, Pall. 11, 14. curantes ægrotis animalibus, Veg. 4, 5. *MS. pro vulg. curantes ægrotantis; non male, ut ad Fabrum ostensum est.* curandum ulcera medicamentis, Col. 7, 5.

Currere cogitur, Col. 6, 6. * currit humor de plaga, Veg. 3, 29, & *alias.* currentis aquæ agilitatem stans imitatur, Pall. 1, 17.

Curtatis etiam radicibus, Pall. 3, 10.

Curvabiles ulmus & fraxinus, Pall. 12, 15.

Curvatura dorsi, *de testudine*, Pall. 1, 35. in vite materiam exprimit, Col. 4, 20. *vid. Exprimo, & conf.* Col. 5, 6.

Curulia jumenta, Veg. 1, 56. 4, 7.

Cuspides, *tubulorum genus*, Varr. 1, 8.

Custodia nequissimi hominis amplissima quæ, Col. 11, 1. custodiæ tradere captas aves, Col. 8, 15. custodiam pastoris decipit volatile pecus, Col. 8, 4. sollertem præbet anser, Col. 8, 13.

Custodio. illud quoque custodies in hortis, *h. e. observabis*, Pall. 1, 34. custodire præcepta, Col. 1, 8. *Multa in hoc genere Rhodius Lex. Scrib. ut custodiatur ordo*, Col. 12, 4. custoditur ea ratio, Col. 4, 29. custodire ne, *i. e. cavere*, Col. 4, 24. hæc in villica custodienda sunt, Col. 12, 1. illud in perpetuum custodiendum habebit, Col. 12, 3. *

L E X I C O N

custodire poma in melle, *h. e. servare*, Col. 12, 45. * custodiri prata incipiunt, Pall. 3, 1. *h. e. defendi a pecore, submitti*.

Custos candidati deprehensus, Varr. 3, 5. Custodes observabant, ut suffragia & stella depromta in sui quodque candidati loculamentum s. loculum conjicerentur: sed iidem etiam se custodiebant invicem, ne, quod hic factum est; & quod facile fuit homini non tardo, subjiceret aliquis in suum loculum domo allata, & intra cavum manus vel togæ plicam abscondita, pilulariorum more, suffragia. Hæc enim tesseras hic vocari, nescio an aliquis dubitet. * in vite, quis, Col. 4, 21.

Cybelles Dindyma castra, Col. 10, 220. Dindymus, mons Phrygiæ, in quo Cybeles sacra fiebant.

Cyclades insulæ, Col. 1, Præf. ii. 9, 14.

Cyclus. cyclo curare equum, Veg. 2, 5 & 6. unde apparet, cauterium esse, loco sinapi prius eroso adhibitum. vid. Semissis.

Cydoniæ vites, Col. 3, 2.

Cydonites ut fiat, Pall. 11, 20. Conditura crassior ex melle est, ut Diacydonium, nostris Quittenlatwerge.

Cydonius (arbor, ut malus.) Cydonii amant locum frigidum &c. Pall. 3, 25. arbores cydonii, *ibid.* cydonii insitio, Pall. Inf. 99. cydoneo inferuntur tuberes, Pall. 2, 15. Cydoniæ satio & insitio, Pall. 4, 10. pirum insitione admittit, Pall. 3, 25. & Inf. 65. Cydonia mala trium generum, Col. 5, 10. grandia, Col. 12, 41. ut servantur, Col. 12, 45. Pall. 3, 25. ex cydoniis conditura musti, Col. 12, 41. Cyllenes juga, Col. 10, 266. Cyllene, mons Arcadiæ, ubi enutritus Mercurius, Cyllenus dictus est.

Cylindrus, instrumentum rusticum ad premendum solum terra. cylindro supervoluto, Col. 11, 3. gravibus densare cylindris, Col. 10, 319. inculcare, Col. 11, 3.

Cylon. si cylon feceris. Veg. 3, 38. ii. 3, 66. ubi edum est quilon. Cum suspicarer in eo loco intelligendum esse jus gelatum, confirmavit eam opinionem Platnerus, & consiliis cum hoc cylo, zelum piscium (αζέω, unde & zenna) i. e. gelatinam vel zelatnam Italorum, gelée Gallorum, laudavitque Valisnerii observationi variæ T. III Opp. p. 167. Mitre confirmatus sum deinde ab interprete Germanico Vegetii, qui l. c. ita reddidit: daß es ein Renne, oder eine zæhe Zusammenfließung werde. Videbam prioris vocabuli hodie quidem obsoleti, vim adhuc superesse in verbo conjugato gerinnen, quo utimur in Lactæ & similibus, cum gelantur. Sed tulit suppetias Vocabu-

R U S T I C U M.

larius Germanico-Latinus, primus sui generis, si praefationi credimus, qui penes me est, Argentorati 1515, 4 editus. Hic enim diserte, Renn coagulum dicitur lactis contractio. Hic igitur si cylon feceris significat, cum coquendo panis molli cum vino iusculum crassiusculum, quod tamen facile adhuc fluat, effeceris &c.

Cymam faciunt rapa & napi, Col. 12, 54. in cymam profilit brassica, Col. 11, 3. cymæ tempus amisit brassica. Pall. 5, 3. cymæ conditura, Col. 12, 7. cyma producitur, Pall. 10, 13. * cymata pro cymas, Col. 10, 129. Ceterum cymam summitatem & tenerum cacumen plantarum significare, & a caulē, ut partem a toto distingui, ostendit Reines. V. L. 2, 8, p. 195.

Cyminati salis adspersione, Pall. 12, 22.

Cymini satio & cultura, Pall. 3, 24. 4, 9. cyminum agreste contra pulices, Pall. 1, 35. vid. Cimin. Cumin.

Cymosa stirpe, Col. 10, 137.

Cyniola, pro tithymalo, Veg. 3, 4.

Cyperum, cyperus, Col. 12, 20. oleo condiendo adhibetur, Pall. 12, 18. Cyperus in Ægypto est arbor, semine coriandri, candido, odorato, quod coquitur in oleo, & inter odoratos fructes numeratur. Hieronymus in commentariis Cantici tradit, cypron esse genus virgultii, quod fructum ferat odoratum in modum uvæ florentis, & cypros uva florens appellatur. Præterea cyperon vocant juncum quendam triangulum, quem multi non discernunt a cypiro vicinitate nominis. Plinius distinguit utrumque, atque, cypirum esse gladiolum radice bulbosa, cyperum vero juncum angulosum, juxta terram candidum, cacumine nigrum, folia porraceis exiliora, radicem olivæ nigræ similem cyperida vocari, magni in medicina usus. Beroald. Salmas. ad Solin. p. 702 ostendit, Græcos antiquiores hoc vocabulum scripsisse κύπερον, posteriores vero κύπερον, sine diphthongo, maleque fecisse Plinium, qui hæc tanquam duo distincta pronulerit. Latine autem vocari gladiolum, ob similitudinem foliorum cum gladiolo. Melius tamen vertitur juncus triangularis; hanc quippe formam habet, & junci odorati species est. Vide Bodeum a Stapel ad Theophrasti hist. plantar. 4, 11. Schætzg.

Cyprei bidentes, Pall. 8, 5. pro cuprei.

Cyprica laurus, Cat. 8.

Cyprius. Cypria lactuca, Col. 10, 187. Cyprii generis brassica, Col. 11, 3.

in Cypro platanus folia non amittens, Varr. 1, 7.

Cyrenaicum laser, Veg. 3, 60, & sæpe.

LEXICON

Cytifus. ejus utilitas, natura, cultus, Col. 5, 12. *ii. Arb.* 28. non est ulla regio, in qua non possit hujus arbusculæ copia esse vel maxima, Col. 8, 4. inter majoris incrementi furculos refert cytifi genera duo Col. 9, 4. cytifus agrestis, Col. 7, 6. *Vid. Salmas. homon. hyl. jatr. cap. 75.* * cytifum pecori amicum, *neuro genere*, Varr. 2, 2.

D.

D jugulatum linea transversa notat numerum CCCC, Varr. 1, 10.

D in Lverfum vulgi imperitia, Varr. 3, 9. Col. 8, 2.

Δάκρυον f. ὀπὸς coaguli vicem subit, Varr. 2, 11.

Dactyli uvæ, Col. 3, 2. *Uvæ sunt prælongis acinis porrectæ, unde & nomen a digitorum longitudine sortiuntur: sicut & dactylides dictæ a digitorum gracilitate.* * Dactyli, palmulæ. Dactylorum ossa quomodo ponantur, Pall. 11, 12.

Dæmonas fugis suffimentum, Veg. 1, 20. 4, 12.

Dalmatæ equi, Veg. 4, 6.

Damascena pruna, Pall. 12, 7. *quæ*

Damasci pruna, Col. 10, 404.

Damnificum, Pall. 3, 9.

Damno. damnare ex emto vendito, *de actore*, Varr. 2, 2.

Damnum. damni dati lex, Cat. 149. ex tempestate, Cat. 3.

Daphnitis cassia, Veg. 4, 13.

Dapalis Juppiter, Cat. 132. *Sic dictus, quod amplis dapibus sacra illi fiebant cubant in lectulo, cum Junone & Minerva, sedentibus in sellis, ut refert Arnobius lib. 5. Popma.*

Daps profanata comestaque ubi fuerit, Cat. 50. *vid.* Profanare. Jovi assaria pecunia, Cat. 132. pro bubus quando & quomodo fiat, Cat. 131 & 132.

Dapfiliis proventus, Col. 4, 27. musto vitis, Col. 3, 2.

in Dardania boves feri, Varr. 2, 1.

Dardaniæ artes, Col. 10, 358. *i. e. magicæ, a Dardano, insigni, ut tradunt, mago. Conf. Plinium 30, 2.*

Darfcus, Veg. 4, 28. *vox corrupta.*

Datio, Varr. 3, 9. *Eodem verbo utitur Cælius Aurelianus Acut. 2, 55: vini dationibus intemporalibus. Schætzg.*

Dauci semen, Veg. 3, 40, 68 & 69. *reflit.* Veg. 3, 24 *pro clabi. Pastinaca agrestis est, vel caucalis.*

De in argumenti significatione, ubi idem valet, quod quantum ad. Varr. 1, 59 & 60. 2, 2 & 9. * *Partem notat in his*

R U S T I C U M.

De Aprili medio, Col. 2, 4. de clunibus pinnas habeant gallinæ, Varr. 3, 9. de ternis pedibus alii rami submittendi, Col. 5, 6. de capitibus ungularum calcant, Veg. 2, 54. *treten nur fornen mit der Spitzen auf.* de ramorum connexionē inferuntur Punica, Pall. 4, 10. * *Pro ex.* de muria exeunt, Col. 12, 47. de pavonibus greges, Varr. 3, 6. facto de arundinum, foliis, Col. 12, 47. * *Pro ablative instrumenti &c.* De cauterio adusta, Veg. 3, 17. de pollice, 2, 40. de sagis involvantur, 3, 15. de experimentis probatæ medicinæ, 4, 7, & *al.* * Desub massa, Col. 12, 34. desub pedibus raptum mustum, Pall. 11, 21. *idem esse puto, quod desub massa, utrumque medium inter lixivum & inter tortivum, quorum illud sponte ante pressuram fluit, hoc post primam pressuram circumciso pede exprimitur. Massam dici commode, qui alias pes est, vel usus auctorum nostrorum in ficibus similibusque ostendit. Compositionem prapositionum desub non esse indignam ævo Columellæ, Florus ostendit 2, 3, 2: desub ipsis faucibus Italiæ. Taceo agrimensores veteres, quorum pluscula id genus suppeditat in Indice Gæsius. Vid. deforis.*

Dea. his Diis, *de Musis*, Varr. 3, 16.

Decinata dolia, Cat. 26.

Dealbatis parietibus, Pall. 1, 24.

Decacuminare, Col. 4, 7. 5, 6.

Decalvare psilothro inducto, Veg. 2, 48.

Decarnare syringotomio, Veg. 2, 27. *add.* 2, 42. 3, 6.

Decedere de nobilitate generis, *degenerare*, Pall. 3, 25.

Decembris opera, Col. 11, 2.

Decemmodiæ, Col. 12, 50. *decimodiæ scrib.* Col. 12, 18.

Decempedæ XVIII, Pall. 2, 12.

Decenni major asinus, Pall. 4, 14.

quod Decidit, *per semnologiam, stercus*, Col. 6, 5. decidet musti pars decima, *h. e. absumetur in coctura*, Col. 12, 20.

Decies & octies supputatæ, Pall. 2, 12.

Decimanis divisæ vites, Pall. 3, 9. *vid.* Decumanus. extremæ circa decimanum tabulæ, Pall. 3, 18. *h. e. viæ majori vineam dividenti coniugæ.*

Decimodiæ, *vid.* Decemmodiæ.

Decipit custodiam pastoris pecus, Col. 8, 4.

Declarantur maturo fructu foliisque vites, Col. 3, 20.

Declinata a metendo messis, *de eymologia*, Varr. 1, 50.

Declinatio mundi, κλίμα, Col. 1, Præf. ii. 1, 6. 3, 1. declinationes cœli, Col. 4, 24.

LEXICON

Decollat, *desit*, Varr. 1, 2.

Decoloratur ex albo, fitque luteola, Col. 12, 47. decolorantur aheni intervescentes uvæ, Col. 12, 16. mala in fervidam demissa, Col. 12, 44. cum decolorari coeperit olea, nec tamen adhuc varia fuerit, Col. 12, 52.

Decoctum ad tertiam, Col. 12, 20.

Decoquunt usque in quartam partem, Col. 12, 12. usque quo ad tertiam partem decoxeris, Varr. 1, 2. decoquere ad tertias & ad quartas, Col. 12, 34. decoquenda in dimidiam partem aqua, Col. 12, 24. * non tibi decoquet ornithon, *h. e. damnosus erit*, Varr. 3, 2. *Huc pertinet*, res ipsa decoxit, Col. 1, 8. 11, 1. * decoquitur pastinatio beneficio aloris aut folis, Pall. 1, 34. *ubi idem est, quod fermentare, ubi vid.*

Decorata amygdala, Pall. 2, 15.

Decumanus & semitæ in vinea, Col. 4, 20. in decumano proximo ignis fiat, Col. 12, 43. decumanis distinguendæ vites, Col. 3, 20. *vid.* Decimanus. *Paullus Festi epiomator*: Decumanus appellatur limes, qui fit ab ortu folis ad occasum. Alter, ex transverso currens, appellatur cardo. *Vid. Sic. Flacc. de condit. agror. p. 14. & Rigalt. in glossar. apri-menf. Salmaf. ad Solin. p. 475 sq. Schættg. Verbo*, decumanus limes, ut in colonia, sic in vinea est maximus. *Ita etiam Turnebus 17, 13. Locus classicus est apud Plin. 17, 22. * decumana pira*, Col. 12, 10. *etiam hæc magna interpretor.*

Decumbat qui vomere vult, Cat. 156. decumbere in herba, Col. 10, 283.

Decumus pro decimo. decuma pars, Col. 5, 2.

Decuriæ operarum, Col. 1, 9.

Decurrit terra, Col. 3, 19. Pall. 2, 13. decurrunt grana spicis lapsa, Pall. 7, 2. poma, Pall. 12, 7. *vid.* Excurro. decurrens rivus, Col. 1, 2.

post Decurſionem sanguinis, Veg. 1, 27.

Decurſis III diebus, Pall. 12, 18. *sed suspecta lætio.*

Decussa pluit arbore nimbus, Col. 10, 364.

Decussatim incidere rapa, Col. 12, 54. pulmunculum secare, Veg. 2, 61. urere cervicem, Veg. 3, 24.

Decussare in speciem Græcæ literæ X, Col. 3, 13. jugum in stellam, Col. 4, 17.

Destra opera, Col. 12, 4.

Dedolare pedamenta, Col. 4, 26. ridicas, Col. 11, 2.

Deducit humorem noxium fulcus aquarius, Pall. 10,

R U S T I C U M.

3. deducunt bilem collyria, Col. 6, 30. * deducite carmine Musæ, Col. 10, 40. *Translatio a texentibus, aut lanam in fila ducentibus. Sic Ausonius: Mollia subtili texunt mihi carmina filo Pierides. Columella infra: — gracili connectere carmina filo. Plura vid. ap. Barthium 1, 2.* * deducet omnia de capite, Cat. 157. deducere de salario, Cat. 144. * in pulverem cribro aromata, Pall. 11, 14. * deducere *sape scribitur pro diducere, ubi. vid.*

Deductoria liquoris, Pall. 12, 7. *fossiones, quibus humores commode deduci ac derivari possunt. Schætzg.*

Deductorius cuniculus; Veg. 1, 56.

Deerrasse visum, Col. 2, 2. *sic* Col. 1, 4.

Defacare aerem, Veg. 1, 20. *de suffimentis.*

Defatigatum & effoetum solum, Col. 1, Præf.

Defectionem si patietur animal, Veg. 3, 40.

Defectus. defecta senio arbor, Col. 5, 6. defectissimus annis & viribus, Col. 1, Præf. *Sic Plin. 2, 8: Obscura sidera defectis mortalibus attributa. Schætzg.*

Defendere frigus & solem, Cat. 48. solem a vertice, Pall. 10, 18. prata, Cat. 50. Varr. 1, 20. *quod alias vocant* submittere. Plene defendere prata a passione, Varr. 1, 37. defendenda a pecore prata, Col. 11, 2.

Defero. deferre manipulos, Col. 10, 315. *h. e. in forum fere vendendi causa. Vid. de hac notione Salmas. ad Tertull. pall. p. 454.* deferre ex arbore in terram, Varr. 1, 40. *idem quod differere & demittere.* * deferri *pro differri legitur* Col. 11, 3.

Deserverefacito bene, Cat. 157. deserverefacito in plumbeo, Cat. 122.

Deserverescit foenum, Col. 2, 19. fructus, Col. 9, 15. deserverescunt æstus, Varr. 2, 2. deserbuit mustum, Col. 12, 21 & 38. cum deserbuerit mustum, Col. 12, 20. aquam ubi lupinus deserverit, Cat. 96.

Deficitur species pondere, Col. 2, 6. si deficitur memoria, Col. 7, 9. defici segetibus, Col. 3, 8. stercore, Col. 2, 15. lacte, Col. 7, 12. rebus omnibus, Col. 2, 16.

Defigere sarmenta, Col. Arb. 3.

Defingere panes, Cat. 74 & 121.

Definire urbis ambitum, Varr. 2, 1.

Detlexu frangitur palmes, Col. 4, 26.

Desio. desflare summum amurcæ, Varr. 1, 64.

Desiflorescere, Col. 2, 10. 4, 19.

Script. R. R. Vol. IV.

L E X I C O N

Defluunt ossa carne liquefacta, Veg. 4, 8. defluentes maturitate uvæ, Pall. 10, 17.

Deforis, *extrinsecus*, Veg. 1, 9 & 15. 2, 15.

Deformatus ad tabulæ speciem, Varr. 3, 5. *vid.* deformato.

Deformato. deformabis areas, Cat. 161. *Notanda infrequens verbi deformare notio, pro eo quod est delineare. Varro quoque ita usurpavit 3, 5. Vitruv. lib. 1, c. 1: Deinde graphidos scientiam habere (oportet) quo facilius exemplaribus pictis, quam velit operis speciem deformare valeat. Et lib. 5, c. 8: Horum autem ornatus sunt inter se dissimiles, disparique ratione, quod Tragicæ deformantur columnis, fastigiis & signis, reliquisque regalibus. Meurf.*

Defricata dolia, Col. 11, 2. *vid.* Defrictus.

Defricare radicem, Col. 12, 56. aqua frigida, Col. 6. 14. urina vulnera, Col. 6, 7. defricanda quotidie corpora pecudum ut hominum, Col. 6, 30.

Defricta redulceratur cutis, Col. 7, 5. defricto alio extenuatur scabies, Col. 6, 13.

Defrigescit coctura, Col. 12, 20. defrixit, Col. 12, 21.

Defringere collum, Cat. 88.

ne Defrudet segetem, Cat. 5. *An defruget, i. e. frugibus spoliæ, quod etiam excantare fruges Plin. 18, 2, & Virg. Ecl. 8 latas alio traducere messes. Sylb. cui nescio an aliquis assensus sit. Multo melius Cl. Facciolatus probat segetem ne defrudet, h. e. ne quid de semine furetur. Defrudare vinum, Cat. 24. Urfino legendum videbatur defrutare: cui conjecturæ, quamvis receptæ a Meurfio & Popma, non assensim accedere. Neque enim hic de vinis defrutandis sermo est, nulla siquidem collisionis mentio. Crediderim potius defrudare vinum esse adulterare, καπηλεύειν, vel honestiore verbo & Catoniano concinnare, h. e. alienum ei saporem conciliare, & ita gustantes decipere & defraudare. Quidni defrudandi vocatur Cato, cum sui seculi alter Cato Plinius 14, 20, potius enumerata conditura genera, Tot, inquit, beneficiis placere cogitur: & miramur noxium esse. Ceterum nescio quis, Popmam & Meursium secutus, in Fabriano thesauro adscripsit, rectius defrutabis. Malo hoc ipse monere, quam usum mihi venire, quod de Didymo Grammatico narratur, cum historiæ quidam ut yana repugnaret, ex ipsius libro eam prolatam esse. Quæquam in minutis hoc genus observatiunculis non nobis moris, sed doctoribus etiam accidere facile potest, ut novis ipsi contra-*

R U S T I C U M.

dicamus. Defrutare vero sine ulla dubitatione est Col. 2, 22.
h. e. decoquere vinum, ut defrutum fiat.

Defrutarium, *int. vas*, Col. 12, 20. & defrutaria va-
 fa, Col. 12, 19. defrutaria cella, Col. 1, 6.

Defrutum, *vini dulcis & cocti genus, a defervendo dictum,*
ut ex Pall. 11, 18 repetit Cresc. 43, 24 extr. A Columella
 12, 20 & 21 *ita describitur, ut a Plinio sapa, de qua s. l.*
nimirum ubi ad tertias mustum decoquitur, duabus adeo par-
tibus pereuntibus. Contra Palladius & Crescentius l. c. generatim
definiunt: defrutum, ubi mustum ad spissitudinem fortiter
despumat, eodemq; loco carenum, de quo s. l. ad hoc genus
vinorum referunt. De etymologia & reliquis, quæ disputari hæc
de re possunt, multa Linden. Sel. Med. 10, 36 sq.

non Defugio, quin dicam, Varr. 2, 4.

Defundito aquam, Cat. 156. defundat in labra, Col.
 12, 50. defundere in nares, Veg. 3, 2 & 15. per os, Veg.
 3, 33, 57 & 67. per nares dextram, Veg. 3, 51. in fauces,
 Veg. 2, 12. *conf.* Diffundo.

Defusa per stramenta cera; Col. 9, 16.

Degenerat furculus, Col. 3, 9. degenerant frumenta,
 Col. 2, 9. semina etiam lectissima, Col. 3, 10. * degener-
 rat animos Venus teneris canum concessa, Col. 7, 12. *h.*
e. degeneris reddis.

Degez sarmenta de vineis, Cat. 37. *h. e. detrahère. Kistler.*

Degero reposuimus ex MS. Veg. 1, 13 & 17. *vid.* Digerò.

Degravari pondere, mole, Col. 1, 5. 6, 2.

Dehorito amurcam, *pro dehaurito*, Cat. 66.

Dejecta & mota cervix, Col. 6, 14.

Dejicere vites de arbore; Cat. 32. oleam, Cat. 3. alvum
 superiorem, Cat. 156. *h. e. vomere. animal curandi causa,*
 Veg. 2, 24. *vid.* Deponere. Elidere. dejicere per nares, *in-*
fundere, Veg. 2, 3. 3, 67 & 68. coles vitis, *h. e. refe-*
care, Col. Arb. 9. facile dejiciuntur casei caprini (*per al-*
vum inferiorem.) Varr. 2, 11.

Deinceps constitutæ arbores, Varr. 1, 14. septimus deinceps
 Prætorius in gente nostra, Varr. 2, 4. deinceps mo-
 vetur totum solum, Col. 2, 4. * ut deinceps præcipiemus,
h. e. statim, Col. 2, 11.

Deintus, *a parte interiori*, Veg. 3, 4.

Dejungere boves, Veg. 3, 4.

Delacrimare, Col. 4, 9.

Delapidare agrum, Cat. 46.

L E X I C O N

- Delapsum aquæ non habet locus, Varr. 1, 6.
- Delectare oves, Cat. 30. *i. e. detinere & quasi deligare, ut fecunditatem agro concilient. Conf. Plin. 17, 6.*
- Delectus militum, Varr. 3, 2. quotannis habendus in gregibus, Varr. 2, 5.
- Delegare curam villicæ, Col. 11, 2. pecuniam, Cat. 149. *vid. Relegere.*
- Deletis radicibus, Col. 11, 3.
- Delevato plagam ferro, Col. Arb. 6. *ita levato*, Col. Arb. 8 & 26.
- Deliaci, & Deliacæ gallinæ, Varr. 3, 2. Col. 8, 2. *cf. Plin. 10, 71.*
- Delibatus, Col. 12, 1. *h. e. noxa qualicunque effectus, ut contra illibatum robur &c.*
- Delibo. ne delibent agni cursitantes aliquid membrorum, Varr. 2, 2. *Crescencius addit glossam, i. e. destruant. ne bos extremo iugo truncum delibet, Col. 2, 2.*
- Delibratus cortex, Col. 12, 56. ramus, Pall. 3, 17. delibratâ stirps, Col. 5, 11.
- Delibro. delibrare arborem, Col. 5, 11. radicem, Col. 5, 6. delibrandus cortex fissus, Col. 4, 24.
- Delibuto tergorē medicamina perbibet, Col. 7, 4.
- Deliciares tegulæ, *vid. Conliciares.*
- Deliciarum oblectamenta, Col. 8, 8.
- Deliculæ oves, Cat. 2. armenta delicula, *ibid. Turnebus 28, 47 delicula intelligit, quæ vel atate vel morbo delinquant & deficiunt. Non dubio esse diminut. ex*
- Delicus. delici porci, Varr. 2, 4. *a lacte recens depulsi.*
- Deligere uvam, Cat. 112. oleam, Cat. 144. *ut nostri ablesen. fructum, Col. 5, 10. Arb. 21.*
- Deliquescunt cum musto poma, Col. 12, 41.
- Deliquo vinum in alia vasa, Col. 12, 39.
- Delius Pæan, Col. 10, 224.
- Delphica laurus, Cat. 8. Col. 10, 217. *cf. Plin. 15, 39.*
- Delphinus exoritur, Col. 11, 2. Delphini exortu, Varr. 2, 5. occasus, Col. 11, 2.
- Delutare habitationem, Cat. 128.
- Dematricati nisi fuerint admissarii, Veg. 4, 7. *h. e. sanguis emissus a matrice; ubi vid.*
- Demereri aliquem amœnitate, Col. 1, 4.
- Demergere, depangere, deponere furculum, *synonyma, Col. 3, 18. demergere furculos, Pall. 3, 17. ungulas, Col. 2, 18.*

R U S T I C U M.

- Demersus terræ ramus, Pall. 3, 17.
 Demessi favi, Col. 9, 15. 11, 2.
 Demetitis flores, Col. 10, 304.
 Demissus sanguis in pedes, Col. 6, 12.
 Demittere taleam, Cat. 45. sanguinem, Col. 6, 30. per
 corns, Col. 7, 10. *add.* 6, 9.
 Demosthenes orator, Col. 1, Præf.
 Demseris odorem, Cat. 110.
 Demutilare cacumina, Col. Arb. 11.
 Denarii argentei pondus, Col. 7, 8. pondus unius de-
 narii, Veg. 2, 6. *Est drachma Græca.*
 Denicalibus feriis, Col. 2, 22. *Festi Pompeji verba hæc sunt:*
 Denicales feriæ colebantur, cum hominis mortui causa fa-
 milia purgabatur. Græci enim *νεκρῶν* mortuum dicunt. *Tu*
dispicere, an ex hisce doctissimi grammatici verbis scribendum sit
denicalibus feriis, tanquam ἀπὸ τοῦ νεκρῶν formato vocabu-
lo, possumus & denicales legere, ut a numero denario distio-
juncta sit, sicut novendiales dixerunt a numero IX dierum. Beroald.
 Denigrat terram amurca, Varr. 1, 55.
 Denotet quales sint nati, Col. 7, 9.
 Dens aratri, Col. 2, 4. dentes ætatis indices in equis,
 Varr. 2, 7. Col. 6, 29. Pall. 4, 13. Veg. 4, 5. dentium in
 animalibus numerus & genera, Veg. 4, 1. dentes brocchi,
 canini, columellares, Varr. 2, 7.
 Denticulatæ falces, Col. 2, 21.
 Denticulæ recurvi, Pall. 7, 2. aperire nituntur gingivas
 tomentes, Pall. 1, 28.
 Dentitio prima pulorum, Veg. 2, 25.
 Dentix. dentices pisces, Col. 8, 16.
 Deorsum versus ibit (*de alvo purganda*) Cat. 156. curvan-
 tur palmæ, Col. 4, 20. spectantes ollæ, Col. 12, 43. deor-
 sum versus pressi lumbi, Varr. 2, 7. deorsum facias, *h. a.*
veras, Pall. 3, 25. verso acumine, Pall. 12, 7.
 Depangere malleolum, Col. 3, 16. 11, 3. cacumina fa-
 corum, pirorum, Col. 3, 21.
 Depaverint herbas rosidas, Col. 7, 5.
 Depellere agnos, *a matre remove*, Varr. 2, 2. depellen-
 da soboles, Col. 7, 6. *vid.* Depulsus.
 Dependitur plus in operis avocandis &c. Col. 21, 1.
 merces, Col. 5, 1.
 Deperunt in usu, Col. 12, 50. deperit repente sapum
 animal, Veg. 1, Præf. *it.* 4, Præf.

L E X I C O N

Depexa eoma, Col. 10, 188.

si Deplanaverit oculus, *h. e. planitiem & levitatem amiserit*, Veg. 2, 19. *Sed legendum deplanaveris, ut 2, 22, & deplanes, ibid. h. e. planum abraza scabritie facias.*

Deplantare, Varr. 1, 40 & 43. *significat ab ipsa stirpe vel majore ramo revellere, ut furculus ita avulsus latiorems basin habeat: cui opponitur defringere. Sed Plinia 17, 33 idem est, quod ferere, deponere.*

Deplere oleum, Cat. 64 & 66. *vid. Capulator, Capulare. & defundere in labra*, Col. 12, 50. * animal, *h. e. vnam ei secare*, Veg. 1, 13, 22 & 24.

Depli, Veg. 3, 28, *in bdellii mus.*

Deplorant vites, Pall. 3, 30. *vid. Lacrimare.*

Depluit Juppiter imbre in sinus matris, Col. 10, 206. *Al. defluit. Vid. qua de verborum istorum cognatione & pronisuo usu disputamus ad Fabri thesaurum.*

Deponit florem frumentum, Pall. 6, 1. * deponere cuneum, *demittere, inferere*, Pall. 3, 17. * deponere malleolos, *plantare in terra*, Col. 3, 3. furculum, Pall. 3, 17. *stirpem vitis*, Col. 1, 1. ulpicum, Col. 11, 3.

Deportatio, Cat. 144.

Depressus pastinetur solum, Col. 11, 3.

Deprimere plantas, Col. 11, 3. *deprimente locum palo, in quo ponatur talea*, Pall. 3, 18. *deprimuntur semina in regesto*, Col. 4, 1.

Depsere manibus, Cat. 76. coria, Cat. 135. *ubi deplueris*, Cat. 76.

Depsticius panis uti fiat, Cat. 74.

Depsta coria, Cat. 135. depsto luto oblinere, Cat. 40 & 41.

Depulsi a matribus agni, Varr. 2, 2. & mamma porci, Varr. 2, 4. *vid. Depello.*

Depurgatos caules, Col. 12, 9.

Depurgo. depurgato, Cat. 50 & 112. *depurgare sordes*, Col. 9, 14.

Deputatum, *decisum*, Col. 3, 10.

Deputo vineam, Cat. 49 & 50. Col. 4, 23. *arbores*, Col. 11, 2. *deputandi falce palmites*, Col. 5, 6. * *deputare steriles vaccas aratro*, Pall. 4, 11. *h. e. destinare. Sic Pall. 10, 10. 12, 11.*

Derides? *vox fidem negantis, vous vous moquez*, Varr. 3, 2.

Deridiculum est, Varr. 1, 18.

R U S T I C U M.

- Derivanda sulcis palus, Col. 2, 17.
 Derogabit ætati arboris, Pall. 3, 25. derogare fructibus suis, Pall. 1, 6.
 Descendere gradatim, *de his, quæ magis perficiuntur*, Varr. 2, 1. *Quamquam vitia accusat deliciasque.*
 Desciscunt malignitate naturali semina, Col. 3, 10. add. 3, 2.
 Describunt cœlum astrologi, Varr. 2, 1.
 Descriptio hortulorum, Col. 4, 18. * *In descriptionibus animalium casus mutatur, e. g. Varr. 2, 5, 7 & 8. numerus, Varr. 3, 9.*
 Descriptus. descriptæ vites, *ordinate*, Col. 3, 21.
 Descicare segetes & prata, Col. 11, 1. viciam, Col. 2, 18. prati jugerum, Col. 11, 2. a vite, Col. 12, 43.
 Desecta herba, Col. 2, 18.
 Desectio stramenti, Col. 6, 3.
 Deserere possidendo, Col. 1, 3. *plus possidere quam colere possis, quæ ratione alii excluduntur.* * *desero, planto, vid. Desitus.*
 Deses intra tecta, Col. 12, 1.
 Desideria naturalia, *fames*, Col. 10, Præf. desiderii naturalibus (*coitus*) angere, Col. 6, 27.
 Desidero. desideratur fecunditas ab Amineis, Col. 3, 9. * *minime desideratur vapor ignis, h. e. noxius est*, Col. 12, 50. *Eodem modo optimi scriptores utuntur formula*, non opus est. Cic. *pro Cluent. 50 extr.* Ut si quid aliquando, quod non opus esset, a se esset dictum, posset se negare dixisse. *ha Liv. 27, 48 pr.* Non opus esse castra dilatari. *Simile est Ter. Phor. 5, 3, 15:* Hei pæne plus, quam sat erat (*dixi*) *Gr. Add. quod de ἀχρηστὸς, inutilis, observat Clarkius ad Il. 2, 269.* * *ut examina desideremus, Col. 9, 8. positum videtur pro consideremus. Ita sequitur, ut morbo laborantibus remedia desiderantur, Col. 9, 13. h. e. circumspiciantur.*
 post Desidium. longam æger lætas segetes affert, Col. 2, 18. *Sed alibi deses terra Val. Flac. 3, 660.*
 Desidiosiores, Varr. 2, Præf.
 Desido. in imo quod desiderit, Cat. 112. desidit ovum plenum, Varr. 3, 9.
 Desinit oriri piscis, Col. 11, 2.
 Desistit auctumno, Varr. 2, 3.
 Delitis feminibus, a desero, Varr. 1, 23.
 Desolare agros profugiendo, Col. 1, 3.

L E X I C O N

Despernat opes Alexis, Col. 10, 298.

Despicietur area, Col. 1, 6.

Despondent animum volucres & moriuntur, Varr. 3, 5.
Conf. Varr. 3, 16. despondere simpliciter, omisso animum,
 Col. 8, 10. despondere sapientiam, *h. e. spem amittere il-*
lius consequendæ, Col. 11, 1.

Despumare, est spumam auferre. Sed illud apud nostros fere
 scribitur dispumare, ubi vid. * del. umare est mittere sangui-
 nem de palato equorum. Apparet hoc ex Veg. 2, 34. Hinc in-
 telligimus, quid sit despumantur equi tertio gradu à denti-
 bus, Veg. 1, 22. add. 2, 6 & 28. Ita Laur. Rufus in Hip-
 piatria, cap. 129, sub titulo de spumatoris ungularum agi
 de sanguine inde emittendo.

Despuo, in superstitione, Varr. 1, 2.

Destillationi omnis humor præstat augmentum, Veg. 2,
 44. destillationem patitur cervix equi, Veg. 2, 43.

Destinanti pullo præbet ubera equa, Col. 6, 37: *h. e. op-*
resenti. MS. *Gosf.* desideranti. quam glossam puo.

Destinati in ordinem fulci, Pall. 12, 7. directi.

Destituta humus, Col. 2, 1.

Destringere, vid. Distr.

Destruunt quæ contulerunt beneficia, Col. 4, 3.

Desub cirro, Veg. 2, 54. cirris, Veg. 4, 4. gamba,
 Veg. 3, 22. 4, 4. locis, Veg. 2, 53. massa, Col. 12, 34.
 oculo, Veg. 2, 19. pedibus, Pall. 11, 21. vid. De.

Desucto flore, Pall. 1, 37. de apibus.

Desuefiunt minutatim catuli, Varr. 2, 9. *h. e. separantur*
a matre. Nostri *entwähnen*.

Desugunt pavimenta, quæ funduntur, Pall. 1, 9.

Desultor, Varr. 2, 7. *Genus equitum, qui in ludis de uno equo*
in alium desiliebant. Copiose de illis Torrensius & Marc. Do-
 natus ad Suet. *Caf. c. 39.* Scaliger ad Manih. l. 5. p. 253.
 Dempster ad Rosi. 5, 24. Scheffer. de re vehic. 2, 11. Schatzg.

Desupo. desuere imbricibus cupam, Cat. 21.

Desuper calcato, Col. 12, 16. spissius terra calcatur,
 Pall. 2, 15. tectus gypso, *ibid.*

Detectæ a superiori parte haræ, Pall. 3, 26.

Detergeo. fastidium, Col. 8, 10. lanuginem pomis Cydo-
 niis, Col. 12, 45. palmites, Col. 4, 27. 5, 5. se pariet-
 bus, *h. e. adfricare*, Col. 7, 5. deterget se linguam bos, Col.
 6, 6. detergeri spongia, Col. 6, 9. 12, 48.

Deterius fit, Varr. 2, 4. pro damnosum est.

R U S T I C U M.

Detero. deteras herbam verbenam, Veg. 3, 1. *add.* 3, 1, 67 & 70. deteruntur frumenta, Col. 1, 6.

Detinent fabæ operas duas, Col. 2, 13.

Detondere, Cat. 96. Col. 4, 23. Varr. 2, 4.

Detrahare pomâ arbori, Col. 12, 44. matri (viti) flagellum, Col. 3, 17. viti surculos, Col. 4, 29. uvam, Col. 12, 49.

Detrita frumenta, Col. 2, 21. scilla, Col. 6, 27. detritum milium, Col. 6, 12. fermen τοῦ ὕδατος, Col. 6, 38.

Detruncari superiora, Col. 5, 6.

Deturbare pampinos, Col. 4, 27.

Deucalionæ cautes, Col. 10, 67.

Devehere mulctram, Col. 7, 8. *h. e. ipsum lac in mulctra vel sino in forum deferre.*

Devexum leni clivo solum, Col. 1, 6.

Deum jugeri, Col. 5, 1.

Devorat sumtu fructum vinea, Varr. 1, 8.

Deus Mæonius, *Homerus*, Col. 1, Præf. Deo majore, Col. 10, 217. *i. e. majore Apollinis ad poësin auxilio. Schætzg.*

Dii rustici, Varr. 1, 1. facientes adjuvant, *ibid.*

Deussit urina genitalia, Col. 6, 30.

Deusti cimicis nidor, Col. 6, 18.

Dextans jugeri, Col. 5, 1.

Di & de frequentissime confundi in plerisque compositis, etiam apud nostros auctores observamus; v. g. diffundere, digerere.

di & 2 in Glycyrrhiza, pro quo est Glycyrrhidia.

Diabetes, Διαβήτης, siphon, Col. 3, 10.

Diæresin dabis, refecabis ulcus, Veg. 2, 43.

Diagridium, Veg. 3, 33. est succus Scammonia in cononeo malo decoctus.

Diametros areæ, Col. 5, 2.

Diamoron ut fiat, Pall. 10, 16.

Dianaria radix, quam Artemisiâ dicimus, Veg. 2, 6, 3, 33.

Diapente medicina, Veg. 1, 16. diapenton specierum numero nuncupant, quas nominat Veg. 1, 64. diapenton

potionem, Veg. 1, 11, 12, 14, 15. diapenton, Veg. 1, 10 & 12. 4, 8. utrumque forte debetur ruditati librariorum.

per Diastema ut composito corpore sint, Veg. 1, 22. per intervallum cibi. Sic etiam placebat Platner.

Dice, pro dic, Varr. 1, 9.

Dictator ab aratro, Col. 1, Præf.

L E X I C O N

Dicto. modus, quem dictabit humi lætitia, Col. 4, 24. forma, quam dictavit consuetudo, Pall. 1, 20.

Dicto audiens sit domino suo, Cat. 142.

Diducere cuneo, Col. 5, 11. lanam, Col. 7, 4. litem, Col. 3, 13. *Ita enim reposui ex Gæf. pro vulg. deducere. diducuntur lacinia, Col. 7, 6.*

Diem meridiæ dividere, Varr. 3, 2. in diem vivere (*ab-jecta futuri cura*) Col. 3, 3. diē diutius non habere operarium, Cat. 5. diebus nonis modo res urbanæ usurpatæ, Varr. 2, Præf. dies brumales horarum IX, Col. 11, 2. civiles, Varr. 1, 28. interpositis diebus, aut singulis mensibus, Veg. 2, 58. * Die vendere, Cat. 150. *tempori dies argento ex K. Nov. mensium X, Cat. 146. Hic in omnibus emtionibus, cum solutio non sit numerato, est dies X mensium. id ex eo opinor, quod primum fuit dies annua, cum esset in anno X menses: post ubi annus auxit, nihilominus in his contractibus ea dies remansit, sed nominatim expressi X menses. Similiter tempus lustrus Romulus anno definivit; & postea iudem X mensium fuit, ut annotavi ad Varronis Satyræm Gervasio-Adasc. Popm. in diebus pecuniarum, Col. 1, 7. diem prænationis idem bis habere non potest, Varr. 1, 44. * dies pro sole. Schætzg. Col. 7, 3: dum dies arvis gelicidia detrahat. in Dieta, Veg. 2, 9. forte in diē.*

Differre plantam, *differere*, Varr. 1, 43. Col. 11, 3. distulerunt oculos suos plantæ per longa internodia, Pall. 4, 10.

Difficile nascitur, Pall. 2, 7.

Difficiliter, Col. 5, 3 & 7.

Diffindere meridiem somno, Varr. 1, 2.

Difformitas, *pro deformitas*, Veg. 3, 17.

Diffundere (*vinum in dolia aut serias, in quibus obtutus & picatis servetur*) Col. 12, 28. *add. 3, 2. * radices, Varr. 1, 37. * si diffuderit se cupa, Pall. 1, 18. h. e. vitium fecerit, & vinum effuderit: modo non legendum sit diffiderit. * diffundere per narem medicamentum, Veg. 1, 45. in fauces, Veg. 2, 6. ita 3, 15 pro defundere: quod etiam alicubi est in MS.*

Diffusus per multa volumina scriptor, Col. 1, 1. diffusa materia, Col. 11, 1.

Digerere semen, Cat. 161. mel liquefactum in formas, Pall. 7, 7. stercus in pratæ, Col. 11, 2. ut per ventrem digératur humor infestus, Veg. 1, 14. digerere morbum, Veg. 1, 14. *add. 1, 24. In his divisionis & distributionis*

R U S T I C U M.

quedam notio inest. * tepefactam (potionem glutinosam) digeras, ut inspissetur, Veg. 3, 66. *h. e. caloris ope particulas fluidas diffuses.* * pro degerere scriptum a Vegetio an *librariis* 1, 13 & 17. 2, 6 & 9. 3, 1, 2, 3, 4, 23 & 66. *In quibusdam locis etiam MSS. degerere.*

Digestionis auxilia concitat vinum scillites, Pall. 8, 6. per digestionem decoctus cibus, Veg. 1, 40.

cum Digitalibus legitur olea, Varr. 1, 55. *Vett. libr. digitabulis.*

Digitelli flos, Col. 12, 7. *Non habent herbarii. Cogitabam de Digitali, itemque de Digito veneris: sed neuter in condituris est.*

Digiti primores, Cat. 21. *Turnebus 25, 20 interpretatur tenuiores & graciliores.* * digiti impares gallinarum laudantur Varr. 3, 9. digitis quinis gallinæ, Col. 8, 2.

Dignitas amplitudinis & coloris in bobus, Varr. 2, 5. cum dignitate sunt asini, Varr. 2, 6. canes, Varr. 1, 21.

Dignor. non dignantur architecti comprehendere modum ædificiorum &c. Col. 5, 1.

Dignoscere suos & alienos non potest, Col. 8, 5. dignoscitur sapore, Col. 2, 2.

Dijuncti a matribus equuli, Varr. 2, 7. dijuncta ab agriutilitate, Varr. 1, 13.

Dijungere, disjungere, Varr. 1, 2 & 3. asinum ab opere, Varr. 2, 6. dijunguntur agni a mamma, Varr. 2, 1. catuli, Varr. 2, 9.

Dilabitur vestis sitis, Col. 12, 3.

Dilapidans grandine labores hominum, Col. 10, 330.

Dilatio noxia in re rustica, Cat. 5. Col. 1, 8. 11, 1.

Dilecta vitis novella, *h. e. diligenter culta, opponitur neglectæ,* Pall. 1, 6.

Diligentiæ inimicissima somnus & vinum, Col. 11, 1.

Diligunt crescere, *amant, solent,* Pall. 3, 25.

Diluere, Cat. 69. membra pecorum tonsa, Pall. 6, 8.

muria olivas, Pall. 12, 22.

Dimicare aciem, Col. 9, 9.

Dimidio maturius, Col. 11, 1. dimidium acetabuli polenta grandis, Cat. 108.

Dimissus in nuce cortex, Pall. 2, 15. sanguis in pedes, Col. 6, 12. *vid. Demissus.*

Dimitto. dimittunt ex se oleum baccæ, Pall. 2, 19. dimittitur sanguis, *vena secta,* Varr. 2, 1. * dimittere pam-

LEXICON

pinarium, *h. e. submittere*, Col. 5, 6. *Sic* Pall. 3, 12 & 13, 4, 7. 6, 2. 11, 8. * *Generatim relinquere notat*. Dimittunt ternos pedes inter singulas vites, Pall. 3, 9. dimittas spiramenta, Pall. 12, 22. dimittitur pars favorum quinta, Pall. 7, 7. tenui caule dimisso, Pall. 9, 5. ut aliquid dimittatur hærere, Pall. 6, 7.

Dindyma castra Cybelles, Col. 10, 220. *vid.* Cybel. sub Dio. *vid.* Dium.

Dionæis redimitur floribus, Col. 10, 286. *Dione mater Veneris. Venus Dea hortorum est.* Popm.

Διδέπαι senes in comædiis vocantur, Varr. 2, 11. Loquitur de comædiis, quas novas appellabant: priscarum tamen etiam poeta ostendunt, hoc vestitu pastores usos fuisse, ut Aristophanes in *vespælass.* inducit enim Strepsiadem cum filio iu loquentem, "Ὅταν μὲν οὖν τὰς αἰγὰς ἐκ τοῦ φελλῶς, ὧς πέρ ὁ πατήρ σου, διδέπαι ἐνημμένος. Nam διδέπαι etiam veteres appellasse membranas, in quibus (us nos quoque facimus) scriberent, ostendit Cicero in epistola ad Atticum, cum de parte suorum librorum, quos de Academicis questionibus conficeret, ut ad Varronem mitteret, loqueretur. inquit enim, Quatuor διδέπαι sunt in tua potestate. Idem etiam significabatur proverbio illo, quod dicebatur in eos, qui nimis vetusta referrent, ἀρχαιότερα τῆς διδέπαι λέγειν. Adagium apud Suidam explicatum. Victor. Similia his disputat vir doctissimus Varr. *Lecl.* 26, 23.

Dipondarius orbiculus, Col. 4, 30.

Dipondii semissis, Col. 11, 2. duo cum dimidio. dipondio semisse, *ibid.*

Diradiare vitem, Col. 5, 6. *Vet. editio* disradare. *Sylb.* Nescio quam veterem editionem indices Sylburgius. Nostra quidem non habent.

Directi dentes, Varr. 2, 9. *opp.* broccchis.

Diribere, Varr. 3, 5. *vid.* Dirimere.

Dirigere ad metam, Varr. 1, 4 & 18. contemplationem suam, Col. 3, 12. diriguntur ordines, Col. 3, 15. ne alter ramus sub alterius linea dirigatur, Pall. 3, 13. * in dirigendis potionibus, Veg. 1, 19. *vulg. pro degerendis.* *vid.* Digero.

dum Dirimentur suffragia Varr. 3, 2. *Ita legendum, quemvis in VV. CC. sit, diribentur. & infra cap. 5 legendum idem dirimerent. nam ibi V. C. habet diriperent.* *Lucan.* 5: Et non admittæ dirimit suffragia plebis. *Cic. ad Q. Fr.* 3, 4: Cato diremtis tabellis. *Urf. Puto, ne representandis Varrois vi-*

R U S T I C U M.

bis quam proxime ad veritatem accessisse. Ex dirimentur ortum est illud diribentur, bonum sane verbum, sed cui locus esse videtur proprie, cum euntibus ad suffragia ferenda tabella ministrantur: dirimuntur autem, vel diripiuntur forte, ac diribuuntur, cum confusa in unam suellam vel loculum discernuntur, ut appareat, quis candidatus suffragia plura vulerit. De hac diremtione sermonem esse, indicant verba, cum suffragium tulissemus. De dirimendis suffragiis hic sermonem esse etiam volunt Mamutius ad Cic. ad Q. Fr. 3, 4. itemque Sigonius emend. 1, 14, & qui has epistolas Hæga Comitum 1725 ad Gravianam rationem edidit.

Discessere a qualitate sua, Col. 3, 2.

Discindito salicem Græcam, Cat. 40.

Disciplina ruris, Col. 1, Præf. ii. 1, 1. villaticæ passionis, Varr. 3, 2. fici, Pall. 7, 5. servetur, Pall. 6, 6. si loci patitur disciplina, Pall. 12, 4. disciplinam alienam caveto contemnas, Cat. 1. disciplina simili, Pall. 12, 17. * disciplina mores facit, non naturæ tantum, Col. 7, 12. disciplinis liberos excolere, Col. 4, 3. in disciplinis peccando discitur, Col. 1, 1. disciplinis illustribus eruditus, Col. 5, 5.

Discipuli persona consideranda, Pall. 1, 1.

Disco, didicit ferre totius orbis fruges Italia, Col. 3, 8. discendum quod ignoras, Col. 1, 8. 11, 1.

Discocto farre, Pall. 1, 29. discocta in furno ficus, Pall. 4, 10. *sed al. cocta.*

Discolor lanæ lingua, Col. 7, 3. discolores ceræ, Varr. 3, 17.

Discordante natura, Pall. 9, 5.

Discrepant cum priscis, Col. 1, 1. nominibus vitium etiam vicinæ nationes, Col. 3, 2.

sine Discretionem, Pall. 8, 4.

Discrimen, quo divisa est bovis ungula, Col. 6, 15. 7, 5. puro discrimine pectita tellus, Col. 10, 94. *quæ rastro dentibus, quasi pectine, posita est ac discriminata. Vocatur autem discrimen ornatus ille; quando acu discriminati coma in duas partes per medium caput erat divisa. Purum autem discrimen vocatur, ut purum caput, sic simpliciter discriminatum ab alio mulierum ornatus, quando scilicet capilli torti erant & calamistrati. Excerptimus hæc e Salmasio ad Solin. c. 37, p. 534, qui plurimum ibidem habet, quæ conferri merentur. Vid. eundem de Cæsarie & Copia p. 269 sq. Schallg.*

LEXICON

- Discriminatum, Varr. 1, 7.
 Discutitur mentis error, Col. 6, 35.
 si Dishiascent arbores, Cat. 12.
 Disiectos palos reponere, Col. 11, 2.
 Disiuncti opere boves, Col. 6, 15. *vid.* Dijun.
 Disiungitur ab opere bos, Col. 2, 3. 6, 14. Veg. 3, 4.
 Dispalatæ *forte leg. pro* displicatæ, Varr. 3, 16.
 Dispariles qualitate vites, Col. 3, 2. disparile pabulum,
 Varr. 2, 11. dispariliter habent momentum, Varr. 1, 6.
 Dispendiōsa cunctatio, Col. 2, 21.
 Dispereō. disperire solent fructus, Varr. 1, 11.
 Dispergunt se capræ, Varr. 2, 3. dispergere lactucam,
h. e. differere, disponere, Col. 11, 3. traducibus vitem, Col.
 5, 6.
 Dispersim scripserunt, Varr. 1, 1, 3, 2.
 Displicatæ apes, Varr. 3, 16. *forte* dispalatæ.
 ne Displodantur bobus ingredientibus pedes, Varr. 2, 5.
sed cani ingredienti, Varr. 2, 9.
 Disponere oculos arundinum, Cat. 47. brassicam, Col.
 11, 3. mentastrum inverſis cacuminibus, Col. 11, 3. * in
 qua scrobe dispogemus inferere, *h. e. volumus*, Pall. 5, 2.
 de quo semen legere disponis, Pall. 11, 11.
 Dispositio & ordo res pulcherrima, Col. 12, 2.
 Dispositus furculo, segetibus, prato, fundus, Col. 2, 15.
 * mente, Col. 1, 1.
 Despumare *pro* despumare *aliquoties etiam MSS. e. g.* Col.
 12, 38. Pall. 3, 25. 8, 7.
 Disfrarari & intercidi, Col. 4, 32. *vid.* Diradiare.
 Disslererē de materia, Col. 2, 1.
 Dissilit pix frigore, Pall. 10, 11.
 Dissimulatio, *negligentia*, Veg. 4, Præf. *Ita etiam de re mil.*
 1, 18 de salitione equorum, *h. e. arte insiliendi in equos*,
 quem usum usque ad hanc ætatem, licet jam cum dissimulatio-
 ne pervenisse manifestum est.
 Dissimulare damnosam curationem, *h. e. intermittere*, Veg.
 1, Præf.
 Dissipare stercoreis cumulos, Col. 2, 16. Pall. 10, 1. ut
 dissipetur late aqua, Varr. 3, 14. ne dissipetur fascia cot-
 ticus, Pall. 3, 17.
 Distabescit cum musto sal, Cat. 24. distabescat suspirium
 in aqua, Veg. 1, 11.

R U S T I C U M.

Distantia non est in ponendis piris, *h. e. differentia*, Pall. 3, 25. *add.* 4, 10. 11, 14.

Distendat rosa junci flamina, *h. e. impleat, rumpat corbem*, Col. 10, 306. distendunt curam villicæ, Col. 12, 44. *add.* 8, 2. distenditur sedulitas villici, Col. 1, 6. distentum remonibus corpus, Col. 6, 19.

Distexere caseum in mortariolo, Cat. 75.

Distichum hordeum, Col. 2, 9. *ut* Hexastichon.

Distrieta bacca, Col. 12, 50. uva distrieta *legitur etiam pro* constricta, Pall. 11, 22.

Distringere oleam, Col. 11, 2. baccam myrti, Col. 12, 38. muscum, Col. 4, 24. Destringere & *hic & ubique legi vult Cuperus Obff.* 4, 5. *ubicunque nempe non significat in diversas partes trahere. Et sane Columellæ Codex Lipsiensis sæpe destringere habet, ubi de olea sermo est.*

Disturbata restituere, Col. 11, 2.

Ditem Jovi præposuit Proserpina, Col. 10, 273.

Divaricatæ taleæ, Cat. 45.

ne Divaricent boum ungulæ, Varr. 2, 5.

Divertere humorem, Col. 7, 4.

Diversoriæ tabernæ, Varr. 1, 2.

Diverti ad aliquem, *de eo, qui ex via in ipsa urbe paulum deflectit*, Varr. 2, 11.

Dividere diem meridiæ, Varr. 3, 2.

Dividuum in domo nihil, Col. 12, Præf.

Divina si faverint, Pall. 1, 1.

Divini non consulendi, Cat. 5. Col. 11, 1.

Divisoræ laterum, Pall. 11, 13.

Divitiæ pecudes, Col. 6, Præf.

Divortium veris & hiemis, Col. 4, 27.

sub Divo, *an sub dio?* esse; Col. 6, 13. *id.* 12, Præf. sub divo *certe* Veg. 3; 4. & MS. Lugd. Pall. 4, 10.

Diureticæ potiones, Veg. 3, 72. diuretica vina, Pall. 11, 14.

Diutino sole vaneſcunt, Pall. 1, 10.

ad Diuturnitatem stirpis confert, Col. 3, 2.

Do. dare *an vendere est* Cat. 138? dato bibere, Cat. 89 & 103. dare materias, Col. Arb. 6.

Docenti & discenti opus est exemplo, Col. 11, 1.

Dociles ad agriculturam, Varr. 1, 17.

Docta & erudita palata, Col. 8, 16.

Documenta, *indicia*, Col. 6, 29.

L E X I C O N

Dodrans iugerf, Col. 5, 1.

Dodrantis altitudo; Col. 11, 3. stirps, Col. 5, 6.

Dolabella expurgare si quid emortuum est, Col. 4, 14.

* terram dimovere, Col. 4, 24.

Dolabelliana pira, Col. 5, 10. 12, 10.

Dolabra acuta abradito, Col. Arb. 10. * dolabris circumfodiuntur, rosaria, Pall. 3, 21. dissipandæ glebæ, Pall. 2, 3.

Dolabratae secures, Pall. 1, 43. *Earum imaginem, ni fallor, expressit Grævius ad Florum 4, 10, 10.*

Dolet cor, Cat. 157.

Dolium vitreum, Veg. 4, 13.

Dolium fictile. Col. 12, 54. dolia, quæ figuli faciunt, Varr. 3, 15. patentissimi oris, Col. 12, 6. in dolii utero, Col. 12, 4. doliorum in modum formata vasa, Col. 12, 4. dolia demersa humi, Col. 12, 18. *in cella, ut tolli & tractari pro arbitrio non possint. Talia fuisse dolia quædam, discimus ex Ulpiano l. 3. π. de tritico, vino, vel oleo leg. (33. 6)* In doliis non puto verum, ut vino legato & dolia debeantur, maxime si depressa in cella vinaria fuerint; aut ea sunt, quæ per magnitudinem difficile moventur. *Vid. ad h. l. Cujac. Obs. 2, 36, similiaque loca lictorum laudata a Gothofredo ad l. 17. π. de actionibus emti & venditi. & add. Plin. 14, 27:* Mitiores plagæ doliis condunt vina, infodiuntque terræ tota aut ad portionem situs, *h. e. tanto profundius; quanto aer est calidior &c. Errat enim hic Harduinus. Vid. & Pall. 1, 18. doliorum opercula, Cat. 11. dolia acinaria & frumentaria, Varr. 1, 22. amurcaria, frumentaria, vinaria, Cat. 10 & 11. nova imbui ut debeant, Cat. 69. ut picari, Col. 12. 18. picata, defricata, lota, siccata, Col. 11, 2. odorata ut fiant, Cat. 105. vindemiæ ut parentur, Cat. 39. Col. 12, 18. ut olivati, Col. 12, 50. dolia musto spumantia, Col. 10, 432.*

Dolitantes partes, Cat. 157.

Dolo. dolantur in quadrum perticæ, Col. 8, 3.

Domesticus labor matronalis fuit, Col. 12, Præf. * domesticum factum e fero, Col. 8, 14. domesticæ pecudes, Col. 10, Præf. aves, Col. 8, 15.

in-Domicilium suum revolant aves, Col. 9, 9.

Dominatur unum in rusticatione, Col. 1, 8.

Dominicæ habitationes, Col. 9, Præf.

Dominus quæ observare debeat, Col. 1, 7. 2, 1. domini oculi & vestigia, Col. 3, 21. 4, 18. præsentia, Pall. 1, 6.

R U S T I C U M.

coll. Col. 1, 1. cum domino, quem villicus docet, male agitur, Col. 11, 1.

Domitura boum, Col. 6, 2.

Domo. domare ad aliquid asinum, Varr. 2, 6. domandi expeditior tutiorque ratio, Col. 6, 2. Varr. 1, 20. ad domandum proni boves, Varr. 1, 20. *h. e. qui domentur. Talia gerundia, passive accepta, habet Cortius ad Sall. Jug. 62, 8.*

Domus. domo mææ, Cat. 134. hæc ubi domo nascuntur, Varr. 1, 8.

Donicum, *donec*, Cat. 146 & 149.

Dos. dotem vineis præparare, *i. e. pedamenta, vimina*, Col. 3, 3. dotibus magnis commendantur uvæ, Col. 3, 2.

Dossuarii aselli, Varr. 2, 6. *i. e. asini onus in dorso ferentis. Nam antiqui dicebant dorsum & dossium. Schætig. dossuaria jumenta*, Varr. 2, 10.

Δρακῶν f. *δράκων* in canibus, vestigiorum articuli & ungues, Col. 7, 12.

Draco, palmes emeritus, pluribusque induratus annis; Col. 5, 5. *Sic Georgius Merula f. Alexandrinus. At Columella quidem locum non invenio; sed video verba hæc legi apud Plinium 17, 35, ubi, Nuper, inquit, reptum draconem ferere juxta arborem &c. Si est apud Columellam, miror, qui diligentiam & meam & aliorum effugerit, etiam Harduini, qui diligentissime cum Plinio Moderatum confert.*

Dracontios vitis, Col. 3, 2.

Dragantum, *ita sæpe est apud Vegetium, ut ab auctore ipso videatur profectum, v. g. 1, 56, 58, 59, 60. 3, 12. Est autem Tragacantha f. gummi hujus artuscula, teste Dodonæo p. 751. * cum dragante legitur Veg. 1, 33. * Dragantidis MS. Veg. 1, 59 & 60.*

Dragnas VIII, Pall. 8, 8 *etiam MS. Syll. pro drachmas.*

Dryadum chorus, Col. 10, 264.

Dubito. eosque nemo dubitat quin optimi sint, Col. 6, 3.

Duco. duce, *pro* duc, Varr. 3, 2. ducere fulcum, Col. 2, 2. in propaginem virgulta, Pall. 12, 7. * ducat in se eodem sapor, Pall. 11, 10. ducitur e cælo ac terra salubritas, Varr. 1, 4. * *pro* inducere. supra ducenda est terra, Pall. 3, 25. calcem ducere, Pall. 1, 13. cicatricem, Col. 4, 22. * *educere, evellere.* fabam, Col. 11, 2. pilum, Col. 6, 32. * ducere peræque, Varr. 3, 16. *h. e. medio proportionali invento inæqualia pretia æquare. Nostri, eins in das andere rechnen.*

Ductim & cæsum opponuntur. Qui ductim putat vineam, *Scriptis. R. R. Vol. IV.*

K

L E X I C O N

prius applicat ferrum, & ita quæ destinavit præcidit, quæ casum, hunc ictus frustratur interdum, Col. 4, 25.

Ductu falcis facta putatio, non ictu, Col. 4, 25. ductibus fossarum siccetur ager, Pall. 6, 3.

Duceni quadragenii pedes, Col. 5, 3.

Ducentum, *indeclin.* pro ducentos, Col. 5, 3.

Duis bonam salutem, Cat. 141.

Dulcedo foli, Col. 2, 2. fructus, Col. 3, 1. * *pro pruriginē & titillatione*, Veg. 3, 15. *Hinc & pro morbo scabiei simili*, Veg. 2, 52.

Dum tamen, Col. 1, Præf.

Dumtaxat, Cat. 49.

Duo villici, Varr. 1, 18. duo libros, Varr. 3, 1.

Duodecima una pars, Col. 5, 1. *Scribi jubet una d. Pontederæ, hic & paulo post semel atque iterum, ideo credo, ut intelligatur, una adverbium esse, non casum rectum ad pars relatum: quod nobis quoque, fateamur enim, ita videbatur.*

Duodequingagesimo die, Col. 9, 14.

Duodequingaginta, Col. 9, 14. 12, 5.

*Duplicem relationem ejusdem vocis suspicamus in Ut. Ita forte duas quasi personas sustinet præcipientes, Col. 9, 14. Amici in illo Cic. Læl. 13 extr. ut & bonis amici diffundantur. Videmur idem nobis observasse in Herodot. 1, 27, ubi opiat Cæsus, Αἱ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποίνοντας ἐπὶ νῆον ποίνοντας ΕΛΘΕΙΝ ἐπὶ Λυδῶν παῖδας οὐκ ἴπποισι. Quæ ad verbum ita videntur transferenda: Utinam Dii faciant in mentem insolentis venire, venire contra Lydos &c. Opera sane pretium videtur, diligentius ad hæc talia attendere, vid. Cort. ad Plin. Ep. p. 203. & nos ad 8, 6, 17 &c. * Duplex spina laudatur in equo, Col. 6, 29. * Duplices novem ficus, h. e. XVIII, Veg. 1, 38. si audias marginalem Sambuci observationem. Sed cum recurrit 1, 56, & alias, ubi locum vix habet ea interpretatio, aliunde illud epitheton esse videtur: auctore Schol. Horatii S. 2, 2, 122 est bifida. * Duplicita quam numerus exigit, h. e. alterum tantum, Col. 1, 8.*

Duplicat pretio reditum, Col. 12, 50. duplicantur incrementa, quæ speraveras, Pall. 12, 7.

Duplicatæ pulpæ, Pall. 4, 10. h. e. compressæ & incalescent, contractæque. Quæ interpretatio non absurda, credo, videbitur, si quis cogitaverit, non modo duplices & duplicari dici, qui vulnerati se contrahunt, (ιδωδύερας apud Homerum) ut ad Virg. Æn. 11, 45, Ovid. Met. 6, 293, Val. Flacc. 6, 509,

R U S T I C U M.

Statium Theb. 3, 89, viri docti observarunt: sed Maximo etiam Vaerio 5, 1 extr. 1 duplicatum frigore corpus dici, defendente eam lectionem Gronov. Obs. 4, 19, cui hic Palladii loci suppetias ferre felices videtur.

Dupondarius *forte leg. pro dipond. ubi vid.*

Dupondium, *duo pedes*, Col. 3, 15. 4, 1 & 32. dupondio & dodrante altus sulcus, Col. 3, 13. dupondium semissem, Col. 6, 19. *vid. Dipond.*

Durabilis liquor, Col. 12, 38. ficus, Pall. 4, 10. falsura, Col. 12, 53.

Durabilitas frumenti, Pall. 1, 36.

Duracinæ vites, Col. 3, 2. uvæ, Cat. 7. Duracina Persica, Pall. 3, 25. 12, 7. *vid. quos laudat Needham. ad Geop. 10, 13. inprimis Casaub. ad Suet. Aug. 76. Duracinæ primo vites dictæ videntur a duris acinis: deinde translatum nomen ad ea Persica, quorum caro ossibus vehementius hæret: ita certe Plin. 14, 3. duracina a reliquis distinguit.*

Duramenta *f. duramina* in vite, Col. 4, 21 & 22. Pall. 3, 12.

Duratus rusticis operibus, Col. 1, 8. *cf. 11, 1. * durata salibus aqua*, Col. 7, 4. *ea dicitur, quæ dura facta est, i. e. salsa & acida, cui rei plurimum confert sol. In qua duri sales, id est, valde salsi liquefacti sunt, & dura dicitur aqua ac durata, ut dura muria. Inde & sale durati pisces, pro salitis. Schættg. Vid. Dura muria.*

Duritia ætatis repugnante, Pall. 4, 12.

Duro. durare ungulas, Col. 6, 37. ** siccitatem & ventos;* Pall. 3, 9. *Crescentius 4, 5: quæ per siccitatem durat, & ventos non timeat. Ponted.*

Durus. dura muria, Col. 6, 30. 12, 6 & 7. *est eadem quæ matura, salissima, quæ durare proinde condita potest. Sic intellexit etiam Turneb. 17, 16. durum vinum suavi opponitur, Pall. 11, 14. Sic acetum durum Sammon. 40.*

Dux. duces agricolarum Dei, Varr. 1, 1.

Dysenteria si jumentum apprehenderit, Veg. 3, 11.

Dysenterica passio, Pall. 3, 31.

Dyspepsia quo vino curetur, Cat. 127.

E.

Eadem. narra isti eadem, Varr. 2, 5. *intell. opera, dum advocatus es.*

K 2

L E X I C O N

Eapropter, Col. 8, 14.

Eatenus, qua, Col. 12. 9.

Eblandiatur lac igneam sævitiam morbi, Col. 7, 5. *h. e. blando calore suo evocet, & hoc ipso mitiget igneam sævitiam morbi.* eblanditus est mas superjectu (*de asini coitu*) Col. 6, 36. * eblandianjur folitudines ruris, Col. 8, 11. *passive, blandimento quodam vincantur, quo minus molestæ sint. Nisi tamen legendum eblandiatur.*

Ebrioso cum memoria cura officii subtrahitur, Col. 11, 1.

Ebulum ex segete vellito, Cat. 37. ebuli baccæ, Col. 10, 10.

Eccum recta candidatus, Varr. 3, 17.

Ecedermia, Veg. 3, 54. *Est sine dubio Gr. ἐξεδέρμια, licet ignota lexicis. Cardiacam habet S. M. inde forte, quia cor laborare credit vulgus in hoc morbo. unde & Germanis vocatur das Herzgespann.*

Echini salii, Pall. 2, 16. marini condiuntur, Pall. 13, 6. * castaneæ, Pall. Instit. 155.

Echionii Bacchi palmes, Pall. Inf. 45. *Echion fuit unus ex iis quinque, qui reliqui fuerunt ex satiatione denium Cadmi. Ovid. Met. 3, 126: Quinque supersticibus, quorum fuit unus Echion, Is sua jecit humi monitu Tritonidis arma, Fraternalæque fidem pacis petiitque, deditque. Hos operis comites habuit Sidonius hospes, Cum posuit iussam Phœbeis fortibus urbem, i. e. Thebas. Unde h. l. Echionius, h. l. Thebanus dictus est Bacchus, quia matrem habuit Semelen, Cadmi Thebanorum regis filiam. Hesiod. Theog. vers. 917. Schætzg.*

Ἠχοί, argutæ valles, Col. 9, 5. *alia descriptio* Pall. 1, 37.

Edaces multi cibi, Col. 6, 2.

Ederacea frons, Cat. 54. materia, Cat. 111. ederacæ baccæ, Col. 8, 10. ederaceum vas vinum non continet, Cat. 111. *Conf. Plin. 16, 63.*

in Editiore silvæ fronde, Col. 9, 8. editissima ædificia, Col. 8, 8.

Edo, *priore corr.* Quod pecus libentius est, Varr. 1, 24. edit pro edat, Cat. 156. edent pro edant, Cat. 53. esto, Cat. 159. ubi & comesto. estur, Col. 2, 10. esse, Cat. 157.

Edo, *priore longa.* Edunt iterius volucres, Col. 2, 19. homines corporibus, Col. 2, 15. edere conceptos, Col. 6, 24.

Edolatæ lingulæ, Col. 8, 11. *Fabri nostri vocant Zapfen pars est tenuior trabis, quæ in foramen alterius convenit,*

R U S T I C U M.

plerumque clavo trajecto per utramque trabem figitur. Ita. lingula vectis intelligenda & lingua apud Vitruv. 10, 8. Ita tubali apud eundem 8, 7, lingulati ab una parte, ut alius in alium inire convenireque possint. In his omnibus nimirum lingua, lingula & ligula est pars tenuior, quæ recipi a cava alia possit.

Edomitus humor, Col. 1, 5. edomita pastinaca, *fativa*, *agrestis oppos.* Col. 9, 4. edomitam hoc reddit feritatem, Col. 11, 3.

Educatio (*activa s. nutritio canis foeta*) aufert incrementum totius habitus, Col. 7, 12.

Educatrix pullorum gallina, Col. 8, 11.

Educo, *as.* educare mulum paleis, Varr. 2, 8.

Educo, *is.* educere radicem ex terra, Varr. 3, 10. *evericulo pisces*, Varr. 3, 17. *fistulam, facere in fonte saliente*, Varr. 3, 14. *educit terra sulphur*, Pall. 9, 9. *ager calamos*, Pall. 12, 1. *educere alumnos*, Col. 4, 27. *pro educare. sic educi*, Pall. 1, 28. * *dono auferre significat* Varr. 3, 17.

Eductione uberis pendent apes, *h. e. ubere formato*, Pall. 7, 7.

Eductus altricis uberibus, Col. 3, 10.

Eduro. edurandus rusticis operibus, Col. 11, 1.

Effectui sibi cessisse sensit, Pall. 4, 12. *es sey ihm ange-
sungen.*

Effeminatorum gestus, Col. 1, Præf.

ubi satis Efferverit, Cat. 115. *Ita in cunctis MSS. invenimus, sed accurati etiam Grammatici ostendant, vetustissimos sæpe sic locutos esse. Virgilium etiam eadem ratione dixisse, Fervere Leucaten, manifestum est. Hoc multis locis ita conformatum tempus restituimus. Victor.*

Efficacissima remedia, Col. 2, 18.

Efficiunt oleum factores, Cat. 64. *efficere sefertios centenos*, Col. 3, 3.

Effectum & defatigatum solum, Col. 1, Præf. *effocti senio tauri*, Col. 6, 24. * *effocta simpliciter pro foeta*, Col. 7, 5 & 12. 8, 5. 9, 1. * *cum effoctus fuerit grex pullorum*, Col. 8, 5. *pro effotus, fotu exclusus. Syllb. Si de emendando in loco cognovit vir doctissimus, vereor ut feliciter. Neque enim alias, credo, occurrit verbum effotus: nisi forte prasidium illi petere aliquis velit a Vegetiano effovet, de quo statim. Urfino legendum videbatur effectus, ut 8, 11: donec quinque & viginti capitum grex efficiatur; & c. 14: longe major grex effici.*

L E X I C O N

tur. *Similiter ap. Virgil. Georg. 2, 417 effoetus viriose est pro effectus, quod MSS. habent.*

Efforatur truncus, Col. 9, 1.

Effovet, Veg. 4, 28. *si vera lectio est, significat blande & fovendo quasi aufert atque erodit, five potius, comedendo supernascentem carnem, effovet vulnus & sanam carnem elicit.*

Effugiunt somniculoso plurima, Col. 11, 1.

Effundit se magnus venter ad sustinendum foeturæ onus, Pall. 3, 26. effunditur in materiam & frondem vitis, Col.

3, 2.

ad Effusionem deponitur vitis, Col. 3, 2.

Egelidum ver, Col. 10, 282. Egelidus utramque significationem habet, & minus gelatum, aut rigidum, & valde. Ovidius: Egelidum Borean, egelidumque Notum. Tepidum significat apud Columellam. Frigidissimum apud Auson. epist. XXIV: Egelidæ ut tepeant hiemes, rabidosque per æstus Aspirent tennes frigus subtile aquilones. Barh. 23, 21.

in Egeno esse, Col. 3, 10. 4, 31.

Egerminant oculi, Col. 4, 17, 27 & 32.

Egerit fructum vitis, Col. 3, 2. *al. exigit. egeritur sterces e columbariis, Col. 2, 15.*

Egestionis foramen, Veg. 3, 15.

Egesto primo amne spumantis musti, Pall. 11, 14.

Egressus liber permittitur columbis, Col. 8, 8.

Ejectura leg. pro jectura, Veg. 2, 45. *Vid. statim ejicere, h. e. luxare. Sic*

Ejectus. ejecta locis suis restitues, Veg. 2, 46.

Ejicere ex se vitem; Varr. 1, 31. partem feminum, Col. 2, 11. in agrum pullos pascendos, Pall. 1, 28. * cervicem, luxare, Veg. 2, 41. armum, Veg. 2, 45.

Ejuncidum farmentum, Varr. 1, 31. *tenuæ, instar junci.*

ejuncidæ mulieres *Victor. & Scal. pro levuncidæ, Varr. 2, 10.*

Elabitur succus lætaminis per totum pratium, Pall. 3, 1.

Elaborare ut, Col. 12, 1.

Elacata *s. fufus piscis, Col. 8, 17.*

Elegantium mensæ, Col. 7, 2.

Elementa sacra spiritus, Col. 3, 10.

Elephantiasis, Veg. 1, 9 & 16. elephantiosis boum, Veg. 3, 2.

ad Elephantinen neque ficus neque vites amittunt folia, Varr. 1, 7. *Theophr. 1, 6: περί γὰρ Ἐλεφαντίνην οὐδὲ τὰς ἀμπέλους, οὐδὲ τὰς συκάς φασὶ φιλλοβολαῖν. Urfu.*

R U S T I C U M.

Elephanti intra moenia nostra nati, Col. 3, 8.

Elevare ferum fructum cum præcoque, Col. 3, 21. *h. e. capere, auferre. Sed non dissimulo videri mihi legendum levare, verbum usurpatum in tali re Palladio. Ita Ulpian. l. 4. π. de censibus § 3: Agri tributum in eam civitatem debet levare, in cuius territorio possidetur. Quam late patuerit vocis levare usus in provinciis, Italorum, Hispanorum, Gallorum, qui hodie sunt, consuetudo declarat.*

Elices qui? Col. 2, 8. elices facere, Col. 11, 2. *Festus: Elices sulci aquarii, per quos aqua educitur e liris. Eadem sunt fossæ, quas fulcant, quo pluvia aqua delabatur, Varr. 1, 29. vid. Salmas. ad Solin. p. 512. Add. Eustath. ad Iliad. μ. 294, p. 905, 46 edit. Rom. ΕΛΙΞ ἢ ἀπλῶς συστροφή, ἐπὶ ὁδοῦ τυχόν, ἢ ὕδατος, ἢ καμπτήρος.*

Elidit vaccarum altera conceptum alterius, Col. 6, 23. *add. 7, 9. eliditur rex apium, Col. 9, 9 & 11. elidendæ herbar, Varr. 1, 47. * In cura jumentorum uritur hoc verbo Veg. 1, 26. it. 2, 27. ubi dejicere videtur significare, ut minus relinquens animal tanto facilius curari possit.*

Eligere manu herbas, Col. 4, 5. pedes e capite pullo- rum, Varr. 3, 9.

Elimpidaveris, Veg. 1, 26. elimpidat omnia vulnera, Veg. 2, 27. *vid. Elymp.*

Eliquamina salsamentorum, Col. 9, 14. *Melius Lips. liquamina: nam ita garum, aut quævis alia salsamenta eo tem- pore vocabantur. Vid. Listerus ad Apicium Art. Coq. 7, 7. Schætzg. Sed tamen eliquare etiam plus semel dixit Columella; vid. infr. h. v.*

Eliquatam aquam transfundere, Col. 12, 21. eliquatum mustum omni fæce careat, Col. 12, 19. a fæcibus vinum, Col. 12, 27.

Eliquescere, Varr. 1, 55.

Elquo in secunda labra, Col. 12, 50. liziviam, Col. 12, 22. mel, Col. 12, 12.

Ellipsis. Neque per eas quidquam ire intro possit (*eorum*) quæ nocere solent gallinis, Varr. 3, 9. *Vocum bene est? Col. 12, 7. post verba, deinde si tantum remiserint humo- ris, ut suo sibi jure abluere possint. rñs quam, vid. Plus.*

Ellops ad Rhodon, Varr. 2, 6. *alii helops; ut helops Pamphylius, Col. 8, 16. ubi al. elops.*

Elocare boves, Col. 1, 7.

Eloquentiæ parens *Homerus*, Col. 1, Præf.

LEXICON

- Elota oliva, Col. 12, 50. *vid.* Eluta.
 Eluacrum labrum, Cat. 10 & 11.
 Eluit imber perniciem venenati humoris, Col. 1, 5.
 eluantur baccæ immundæ, Col. 12, 50. * eluant (*helluando exhaustant*) Ponticum Phasin, Col. 8, 8. *cf.* *Petron. c. 119.*
 Elvenacæ vites, *vid.* Helvenacæ.
 Eluta vinacia, Col. 6, 3. *vid.* Elota.
 Eluvies balnearum, Pall. 1, 40.
 Eluxuriabuntur vites pampinis, Col. Arb. 3.
 Elympidanda omnia vulnera, Veg. 4, 28.
 Em quin adsum, Varr. 1, 56. *In excusis antea en. anti-*
qui libri em, ut Medicus Codex in Ep. Cic. ad Cas. Diſ. Em
 hic est ille. *Pronuntiata hæc sunt δεικνύσ.* *Viſ.* Em ibi tu
 quidquam nasci putas posse? Varr. 1, 2.
 Emaciatum armentum, Col. 2, 11. emaciatīs vineis, Col.
 2, 10.
 Emacio. emaciat densitas plantas, Col. 4, 33. emaciant
 stirpem, Col. 4, 24. emaciari flagellis, Col. 4, 6.
 Emacitas in armentis, Col. 4, 3.
 Emanat vis faniei, Col. 6, 32.
 Emarcus viuis, Col. 3, 2. *cf.* *Plin. 14, 4.*
 Ematites lapis, *hamatites*, Veg. 1, 20. 4, 12.
 Emax. emacem esse non oportet patrem fam. Cat. 2.
 ad Embammata idoneum sinapi, Col. 12, 55. *vid.* Bam-
 batæ. *Plinius noster intinctus subinde vocat, quæ Græco vo-*
cabulo embammata nuncupantur. Sunt autem liquamina mul-
tiformia, quibus intingimus bucellas escarum, gulæ prorsus ir-
ritamenta, vulgo saporis appellant. Græci dicunt ἐμβάττειν,
intingere: unde & embammata, intinctus. Illud ex Evange-
lio, qui manum intinxerit in catino, Græce dicitur ἐμβάττειν
τὴν χεῖρα τῷ τρυβλίῳ. Beroald.
 Emblema in luxu villarum, Varr. 3, 2.
 Ἐμβρύου ἄκος, ἢ ἐμβρυον ἄγειν, partum educere, Col.
 7, 3. Ita posuit in Indice suo Sylburgius. Sed legitur rectius
 ἐμβρυουλαειν.
 Emendare bovem cubitorem, Col. 6, 2. perperam fa-
 ctum, Col. 11, 1.
 Emerfus Caniculæ, *h. c. opus*, Col. 7, 3.
 Emicat a capite vitis, Col. 4, 24. in jugum materia,
 Col. 4, 20. nux posita celeriter, Col. 4, 33. sagitta in vi-
 te, Col. 3, 17. stilus, Col. 11, 3.
 Emina, *vid.* Hemina.

R U S T I C U M.

Eminula genua boum probantur, Varr. 2, 5. spina, Varr.

2, 9.

quod Emissum est, Col. 3, 13. *Ita ibi omnes, seu pro omiffum ipse Columella posuerit, seu antiquissimus librarius.*

Emo. quæ emi, quibus in locis debeant, Cat. 135. in emendo quæ consideranda, Varr. 2, 1.

Emolire pituitam per nares, Col. 8, 5.

Emolere, Veg. 3, 68.

Emolumentum, *h. e. labor, difficultas*, Varr. 3, 14.

Emota terra, Col. 3, 13. * emota vel extorta vel ejecta de locis suis, Veg. 1, 28.

Emphragma, præoccupatio, Veg. 1, 40 & 47. *Apud Gorraum ἐμψαγῆς* est stipatio meatuum aut cavitatum naturalium ex abundantia aut vitiosa qualitate succorum.

Emplastratio, infisionis genus, Col. 5, 11. 11, 2. Arb. 26. Pall. 7, 5.

Emplastro arborem, Col. 5, 11. 11, 2. emplastrari; inoculari, Pall. 6, 6. 12, 7.

Emplastrum. uti crassitudo fiat, quasi emplastrum, Cat. 39. * aptare in nudatam arboris partem, Col. 5, 11, *add.* Arb. 26. Pall. 7, 5.

Emporium Heracleæ, Varr. 2, 9.

Emtio equina, Varr. 2, 7. emtionis formula, Varr. 2, 2, 3 & 4. lex, Varr. 2, 2. pretium onerat vitis rationem, Col. 4, 30. in emtionibus fervorum sex res legitimum dominum perficiunt, Varr. 2, 10.

Emticia salsamenta, Varr. 3, 17.

Emulgendum est exiguum, Col. 7, 3.

Emundata pastinatio, Col. 3, 15. torcularia, Col. 11, 2.

Emundant pennas gallinæ, Col. 8, 4. emundetur humus, Col. 6, 30. emuhdentur fæces, Col. 12, 50. emundare alveos, Col. 9, 14. bubilia, Col. 2, 15. fegetes, Col. 11, 2. vinum, Col. 12, 23.

Emunire arborem cavea, Col. 5, 6.

Emunita retibus cavea, Col. 8, 8. sola prohibent curcutionem, Col. 1, 6.

Emuscantur oleæ, Col. 11, 2. *h. e. musco purgantur. vid. Cren. anim. 10, p. 15, 16. Schottg.*

Enallage, *vid. Synesis, quæ illius est fundamentum.*

Ἐναρτιστικὸν συζυγίαι, Col. 2, 2.

donec Enascantur, de seminibus cucurbitarum, Col. 11, 3.

Enatare, humore tolli, innatare, Pall. 4, 10.

L E X I C O N

ab Enata stirpe, *h. e. a stirpe, e qua enata sunt vites*, porriguntur, Col. 5, 4.

Encytum (Enchytum) uti fiat, Cat. 80. *Est genus plantæ, sic appellatum ab ἐγχυρέειν, infundere, quia infundebatur in calicem pertusum in unguine possum. Meminit encyti Athenæus lib. 14, & Hesychius. Popma.*

Enitescit mel optimæ notæ, Col. 9, 14.

Eniti spatium, Col. 2, 2. cum enixus est, Col. 1, 9.

Enixæ vaccæ, quæ parere desierunt, Col. 6, 22.

Ennæi æquoris lilia, Col. 10, 270.

Enodata vitis, Cat. 33.

Enodo virgas falce, Col. 5, 6. enodato, Cat. 44.

Enormitas onerum, Veg. 2, 54 & 59.

Enormiter ablatus sanguis, Veg. 1, 36 & 56.

Enucleata ex auctoribus collegi, Veg. 3, Præf.

Enula, *pro inula, edd. Veg. 3, 70.*

Enutriunt fata coloni, Col. 3, 3.

Eo, *is. ire in semen*, Cat. 161. *Sic nostri, in Saamengehen. alvus non it*, Cat. 157.

Eo plumbum infundito, Cat. 18. indito, *ibid.* addito oleum, Cat. 156.

Eodem infundito, Cat. 108.

Eousque dum, Col. 4, 30.

Eoo Lucifer ortu, Col. 10, 291.

Epaphæresis. *Ita vid. leg. pro vulg. Apoforesis*, Veg. 3, 25. *est enim epaphæresis repetita evacuatio.*

Epar. epæis usus, Veg. 3, 55.

Epatica *vel* Epatice aloe, Pall. 11, 14.

Ephippium, Varr. 2, 7.

Epiceenorum nominum periphrasis, Varr. 3, 5.

Epidarmus, Veg. 2, 61. *Vitium esse videtur, cutis jussu dario post vulnus enascens. Epidermis est ipsa cuticula, cui hominum superintenta ordinarie.*

Epidromus in torculari oleario, Cat. 13. Epidromum *virgam ferream intelligit, per quam cortina annulis transjiciantur, Vlitius ad Grat. 26. Sed nescio, an ita delicate post vitum dormire servos in torculari voluerit Cato. Quid si epidromus sit funis, aut lorum? in reti certe est funis epidromus. Funem, quo lectus subtrahatur, intelligit etiam, nostramque adeo explicationem firmat Turn. 7, 24.*

Epilepsia boum, Veg. 3, 33.

Epimelis, *vid. Hypomelis.*

R U S T I C U M.

Epiphora oculi, Col. 6, 17. ejus definitio, Veg. 3, 4. curatio, Veg. 2, 22.

Epirotæ equi, Veg. 4, 6.

Epirotici pecuarii athletæ, Varr. 2, 1. boves meliores, Varr. 2, 5. peculiarem formam habent, Col. 6, 1. canes laudati, Varr. 2, 9. Epiroticæ familiæ, Varr. 1, 17.

in Epiro (Epeiro) pecuariæ, Varr. 2, Præf.

Epistatæ villicæ, Cat. 56. ita junxit cum plerisque Sylburgius.

Epistomici equi, Veg. 1, 27 & 38. videntur esse opisthotonici. Eadem lectionis varietas est Veg. 3, 24.

Epistomium, vid. Epitonia.

Epistylum, Varr. 3, 5.

Epitomis sex circumscripta multa volumina, Col. 1, 1.

Epitonia, Varr. 3, 5. ubi al. epitomia, quæ varietas etiam in aliis veterum locis occurrit, v. g. l. 17. π. de affion. emt. venditi. ad quem locum Budæus Ann. pr. p. m. 216. b. Epistomium est æramentum, quo ora salientium obturantur & laxantur, cum opus est. Dum manu ducitur vertibulum illud pertusum, quod admittit vel arcet aquam, prout hoc, aut illo modo versatur. Epistomia dicta videntur ab usu, quod obturant os fistularum vel doliorum: epitonia, a similitudine eorum, quibus nervi intenduntur in instrumentis musicis. A figura nostræ & Angli, itemque Itali gallos, cock, hahn, ab eadem Delphinos, nisi fallor, Kircherus in hydraulicis: quamquam non ignoro, aliter in eadem disciplina sumi apud Vitruvium.

Epityrum ex olivis, Cat. 119. Col. 12, 47. M. Varro lib. de lingua Latina tertio, enarrans illud Plautinum: Si unum epityrum estur. Epityrum (inquis) vocabulum est cibi, quo frequentius Sicilia, quam Italia, usæ: Quidam, quia apud Græcos caseus dicitur τυρὸς, opinati sunt, epityrum dici cibum caseatum, quibus reclamationis auctoritas scriptorum classicorum, quos nominavimus. Videtur autem appellari epityrum a confracta oliva, quæ Græce dicitur πτυρίς. Beroald. Alii nomen inde derivant, quia ἐπὶ τοῦ τυροῦ, ad caseum apponebatur. vid. Taub. ad Plaut. Mil. 1, 1, 24. Schættg.

Epiurus, paxillus, Pall. 12, 7.

Epulæ oves, i. e. quæ epulis servire possunt, MSS. pro rejiculæ Varr. 2, 1. Sic epulæ dapes, epulum prandium &c.

Epulum quotidianum, Varr. 3, 2.

Equæ quæ probentur, Varr. 2, 7. ut tractentur, Varr. 2, 7. asinum ut admittant, Col. 6, 37. si rabiant, Col. 6, 35. * Olympionicæ, Col. 3, 9. * e vento concipientes, Varr.

L E X I C O N

2, 1. Col. 6, 27. *De hac & similibus fabulis feminarum sine mare concipientium Jo. a Wower Polym. c. 11, p. 81 sq. * equis feminis*, Col. 6, 37.

Equariæ grandes, Varr. 2, Præf.

Equiculus (Q. Modius) f. Æquicolus, Varr. 2, 7.

Equidem mihi videntur, Varr. 1, 5.

Equina emtio, *h. e. equorum*, Varr. 2, 7. equinum pecus tripartitum est, Col. 6, 27.

Equitii unde dicti, Varr. 2, 1.

Equuli, Varr. 2, 8. equulorum domitura, Varr. 2, 7.

Equus (*caelestis*) oritur, Col. 11, 2. * de equis quæ tenenda, Varr. 2, 7. Col. 6, 27 ad 30. Pall. 4, 13. equorum usus diversus, Varr. 2, 7. patriæ & ingenia, Veg. 4, 6. cura & medicina, Col. 6, 30. * equus, *pro equa*, Varr. 2, 7. diuturniores equos &c.

Eradere muscum, Col. 4, 24.

Erbas ternas herbæ Sabinæ, *Garg. Mart. Quid sit herbas? Stæcke.*

Erecti pisces, Col. 8, 17.

Ergastularii, Col. 1, 8. *præfecti compeditis ad custodiam & opera exigenda.*

Ergastulum subterraneum, Col. 1, 6. ergastuli mancipia, Col. 1, 8. 11, 1. ergastula & nexus civium, Col. 1, 3.

Erichthonius, Col. 9, 2.

Erigones canis, Col. 10, 400. *Erigone fuit Icarii filia, cujus parens cum a rusticis Atheniensibus esset occisus, canis illius, Mara nomine, filia indicavit, ubi parentis corpus jaceret, quod ipsa sepelivit, seque in monte Hymetto suspendit. Deinde ex petito Bacchi Erigone & canis ejus inter sidera relatae sunt. Erigone quippe dicitur virgo, canis autem Sirius. Scholiastes Germanici p. 128. Schætzg.*

Ἐριδάκη, Varr. 3, 16. *Hesych. Ἐριδάκη ἡ ὑπὸ τῶν μελισσῶν παρατιθεμένη τροφή. Schætzg.*

Erneum, Cat. 81. erneum & irneum propter affinitatem literarum e & i appellatur libum, quod in hirneam fistilem indebatur. Hirnea est vasculum planum, & ex parte concavum, referens formam manus ab hir hirnea, & detracta aspiratione irnea & irnella, cujus meminit Festus. Apud Plautum in Amphitrone est genus vasis vinarii: Hirneam implevi; est nonnulli libri habent herniam: quod non improbo. Poppa ex Turnebo 23, 10.

Erratica brassica, Cat. 157. *De hac Plinius ex nostro, H. N. 20, 36.*

R U S T I C U M.

Erronem ducem retinere, Col. 9, 10. *Erraticum & fugitivum. Labeo jurisconsultus, ut scriptum legimus titulo ad adiliū edictum, definit erronem esse pusillum fugitivum, & ex diverso, fugitivum magnum erronem esse: sed proprie erronem sic definiunt jurisconsulti eum, qui non quidem fugit, sed frequenter sine causa vagatur, & temporibus in res nugatorias consumis ad dominum redit. De errone terno ait Horatius: Fugitivus & erro. Beroald. Quid sibi velit vox terno non intelligo, inspecto etiam Horatii loco Sat. 2, 7, 13.*

Erronei canes, Col. 7, 12.

Eruca salax, Col. 10, 372. Priapo vicina, Col. 10, 108. * eruca κάρων ut prostigetur, Col. 11, 3, 10, 333. Pall. 1, 35.

Eructo. qui eructant aves Gangeticas, Col. 8, 3. * eructant aquam mammillæ in fontibus, Varr. 3, 14. * eructat humores ager uliginosus, Pall. 2, 13. virus, Col. 1, 5.

Eruderatum solum, Varr. 2, 2.

Erudire est difficile, Col. 11, 1.

Eruditus omni opere rustico, Col. 11, 3.

Ervila, an ervilia? Varr. 1, 32. *Eadem lectionis varietas occurrit Col. 2, 14.*

Eruendi pedes equorum, Veg. 1, 56. f. eluendi? *sed & ipsum eruere ad purgationem referri potest magis sollicitam.*

Erumpit tumida, *active* pro rumpit, Cat. 157.

Eruicare herbas, Col. 2, 11.

Eruptione facta profugere, Col. 9, 10.

Ervum fresum & aqua maceratum, Col. 6, 3. mollitum, Veg. 3, 48. ejus satio & cultura, Col. 2, 11. 11, 2. Pall. 2, 8.

Eryngii radices, Col. 6, 5. Veg. 3, 2 *describitur. Officinis Iringus, Germ. Manns - Treu.*

Erythæo ariete, Col. 7, 2. erythræis arietibus, Col. 7, 3. quos vocant ἐρυθροῦς, Col. 7, 2. *cf. Solin. c. 33.*

Escæ optima olea orchis, Col. Arb. 17. ad escam ferere faseolum, Col. 11, 2. vites, Col. 3, 2. ab escis remotissima villica, *h. e. quæ non liguriat*, Col. 12, 1. * *pro cibo medicato*, Veg. 3, 4.

Esculentæ merces, Col. 11, 3.

Esitare brassicam, Cat. 157.

Esui condere oleas, Varr. 1, 60.

Et etiam Græci, Varr. 2, 4. *conf. 1, 48 & 59. it. 2, Præf. ii. 4 & 7. Add. nec non etiam f. l. & item, Varr. 2, 1. etiam*

L E X I C O N

Item, Varr. 2, 1. & id etiam ignotissimis quoque, Varr. 1, 1. & is non, *neque is*, Col. 2, 16.

Etesiae Kalendis Augustis, Col. 11, 2. flare desinunt III Kal. Sept. *ibid.*

Etiam nunc, Varr. 3, 1 & 2. etiam &, Col. 6, 3. neque scirent etiam, Varr. 1, 2. *h. e. nondum scirent.*

Etymologiae Varronis (*vid. de iliis Scal. ad 3, 1.*) & verborum disputationes, alliterationesque. Alvi apum ab alimonio, 3, 16. Appius ab apibus, *ibid.* Arista, quod prima arefcit, 1, 48. Arvum, quod aratum nec dum satum, 1, 29. Balare, belare a sono vocis, 2, 1. ex βοῦς composita, 2, 5. Canterii, quod semine carent 2, 7. Caprae a carpendo, 2, 3. Capreolus a capiando, 1, 31. Chordus ἀπὸ τοῦ χορδῶν, 2, 1. Columbæ a columinibus villæ, 3, 7. Cuniculus, quod cuniculos facit, 3, 12. Delici porci depulsi a mamma, 2, 4. Farrago, quod ferro cæsa, vel a farracia segete, 1, 31. Flagellum qu. fiabellum, 1, 31. Gluma a glubendo 1, 48. Granum a gerendo, 1, 48. Hordicalia ab horda, 2, 5. Italia ἀπὸ τῶν ἰταλῶν, a vitulis, 2, 5. Legumina, quod leguntur, 1, 23 & 32. Lepus ab Æol. λέπος, 3, 12. Lirare quid? 1, 29. Lora, quod lota acina, 1, 54. Melicæ gallinæ, pro Medicæ, 5, 9. Messis a metendo, 1, 50. *sed p. p.* a medio. Nefrendes, quod nondum fabam frondere possunt, 2, 4. Novalis quis ager? 1, 29. Occare, quasi occæcare semen, 1, 31. Ocinum ab ὀκνός, 1, 31. Offringere quid? 1, 92. Oves, aves, 3, 2. Palea, quia discedit palam, 1, 50. Palma, qu. parilema 1, 31. e Pecuaria re appellationes multæ, 2, 1. etiam hominum, 2, 1. Porca, quod ea seges frumentum porricit, 1, 29. Porcus, 2, 4. Proscindere quid? 1, 29. Sacres porci, 2, 1 & 4. Segetes, quod aratum satum est, 1, 29. Serpullum, quod serpit 1, 35. Sicilire a secando, 1, 49. Specæ rustici pro spica a spe, 1, 48. Stolonis cognomen, 1, 2. Stramentum a stando vel a stratu, 1, 50. Subrumis a ruma, 2, 1 & 11. Sucida lana a sudore, 2, 11. Sulcus quis? 1, 29. Terra quotupliciter dicatur, 1, 9. Thebarum nomen a teba, gleba, 3, 1. Turdi nomine mares, revera feminæ quoque, 3, 5. Grammatici ἐπὶ τοῖς γράμμασι. Vellera, velumina a vellendo, 2, 11. Vicia a vinciendo, 1, 31. Villæ a vehendo, 1, 24. *Huc pertinet, quod etiam collocutores in dialogis suis eos finxit Varro, quorum nomina cognationem habent cum rebus, de quibus agitur.* Fundanius, Agrasius, Agrius, de fundis & agris *dispu-*

R U S T I C U M.

tant; de porcis Tremellius Scrofa; Licinius Stolo de arboribus: Vaccius sibi de bubus loquendi partes vindicat 2, 4. *de Apibus, Appius, 3, 16. Cornelius Merula, Fircellius Pavo, Minucius Pica, M. Petronius Passer, loquuntur de avibus.*

Evadit apes vestibulum, Col. 9, 12. evadere limen, Col.

7, 9.

Evagari se celsius patitur vitium lætitia, Col. 4, 19. *Videatur legendum Medicæ chartæ indicio evocari. Lætitio evagari fecit, ut se omitterent editiones vetusta, quo facto dissimulatum ulcus non est sanatum. Evocari verbum elegans, & Columella in tali re alias quoque usurpatum, Index h. v. ostendit.*

Evanesco. evanuit pruina, Varr. 2, 4.

Evanidæ olæ, Col. Arb. 17.

Evannere foras, Varr. 1, 52. *ventilare, vel movere; a vanno, in quo legumina ventilantur. Nonius.*

Evehere, Cat. 5.

Evenit ferius, *h. e. exit e terra*, Col. 4, 32. evenit mihi feliciter *insitio*, Pall. 11, 12.

Eventus rei, Col. 11, 1. * Bonus Eventus, *numen rusticum*, Varr. 1, 1. *vid. Bonus.*

Everrere stabula, Col. 7, 4. everruntur officinis, Col. 8, 17.

Everas omnibus, *de vulnere purgando*, Veg. 2, 30.

Evertitur lupinum (*aratro*) Pall. 9, 2.

Eugeneum geminum, *genus vitium*, Cat. 6. Varr. 1, 25. Col. 3, 2. *quasi tu evyevēs dicas, f. generosum, ut inter non-frates uvæ sunt gut edel. Schættg.*

Evincere campas, Pall. 1, 35. morbum, Col. 6, 5. discrimen, Veg. 1, 11. 3, 2.

Evirat sanguis enormiter ablatas, Veg. 1, 36 & 38. *Similiter Cælius Tard. 1, 5, 178: Corpore evirato animæ quoque substantia turbatur. Præcessit de usu Veneris. Credo non a viro derivari, sed a viribus.*

Evisco *pro ibisco f. hibisco videtur poni*, Veg. 3, 64. *pro visco*, Veg. 4, 14 & 28.

Evius, *Bacchus*, Col. 10, 424. Evie Evie Pæan, Col. 10, 224.

Eumæus subulcus Homericus, Varr. 2, 4.

Eumetria equi, Veg. 4, 2. *iusta proportio & magnitudo.*

Eunuchos raro vexat podagra, Veg. 2, 53.

Evocat tepor ea, quæ feruntur, Pall. 1, 6. evocare succum, Col. 5, 5. per siphonem, Col. 9, 14. evocatur in

LEXICON

latitudinem falix, Col. 4, 31. patitur se celsius evocari lætitia vitum, Col. 4, 19. *vid.* Evagari. *Ita Plin.* 17, 35: Vitis evocata ad fructum.

Evolutum furfure panicum, Col. 2, 9. *proprie & cum respectu ad volvulas, vel valvulas, ubi vid.* * evolutis univēris auctoribus, Veg. 3, 61.

Evomit herbas solum stagni, Col. 8, 15.

Europam Phœnice exportavit amans Juppiter, Varr. 2, 5.

Eurinus ventus, Col. 11, 2.

Euronotus, Col. 11, 2.

Eurus, Vulturnus, Col. 5, 5. 11, 2.

Ex aceto coquere, Col. 12, 46. ex ossibus jus, Varr. 2, 9. ex furfure calidus sacculus, Veg. 3, 28. * ex fraxino frondes, Col. 7, 3. ex leguminibus paleæ, Col. 7, 3. * ex albo decoloratur, Col. 12, 47. ex aureolo varias, Col. 9, 3. ex rutilo albicantes, ex auro flavæ, Col. 8, 2. ex longo rotundum corpus, Col. 6, 29. * ex a. d. VII Id. Febr. &c. Varr. 1, 28. ex Kal. Mart. Col. 4, 5. * ex concitato mitissimus, Col. 6, 29. * ex commodo, Col. 12, 19. ex facili, Col. 4, 33. ex canna agitabis, *pro ablat. instrumenti*, Pall. 11, 17. * ex *omittitur in illo*, plenos sinus urbe reportet, Col. 10, 310.

Exacescere & exacuisse, Col. 12, 17.

Exactio operis, Col. 11, 1.

Exactor operis, Col. 11, 1. vigilans, Col. 3, 13.

Exactum & reliquum *oppon.* Cat. 2. * exactis messibus, Col. 12, 10. * mercibus, Col. 10, 317. Exigere merces, *est extrudere, ut in illo Horatii Ep.* 2, 2. 11: — Plenius æquo Laudat venales, qui vult extrudere merces.

Exacuere ridicas, Col. 11, 2. metas in angustissimos vertices, Col. 2, 19. * exacuit morbos, Col. 10, 392.

Exaggerandum stramentis aviarium, Col. 8, 11.

Exagitare facem, Col. 12, 19.

Exaltare fulcun, Col. 3, 13. in tres pedes, *ibid.* orbem ablaqueationis, Col. 4, 4.

Examina silvestria (apum) Col. 9, 8.

Examinato modo, Col. 3, 12. *h. e. suis quasi ponderibus librato ac diviso.*

Examinant alvi, Col. 9, 14. *h. e. examina exigunt, sic schwärmen; examen, ein Schwarm.*

Exanio, *vid.* exsanio.

Exarmatus aries, Col. 7, 3.

R U S T I C U M.

Exarare de integro locum frumenti causa, Col. 2, 18.
exarari ager incipiat, Pall. 9, 1. exarari & effodi non de-
siderant mala, Pall. 3, 25. *h. e. terram, in qua flant, ara-
tro vel bipalio moveri.*

Exasperatio faucium, Veg. 3, 62.

Excæcare, Col. 11, 3.

Excandefacere annonam, Varr. 3, 2. *ut incendere, ibid.*

Excande me fecerunt cupiditate, Varr. 3, 4.

Excandescere ad tactum, *de pusula*, Col. 7, 5. * *de li-
quido*, Cat. 95. * in externos, *de cane*, Col. 7, 12.

Excedit bos modum compulsoris, Pall. 7, 2. * formicæ
non excedent imas vites, Col. Arb. 14. *Quid si scripsit Co-
lumbella*, non escendent?

Excernuntur flatu frumenta, Col. 2, 21.

Excipere, *h. e. nominatim cavere*, Varr. 2, 2, 3, 9 & 10.

Excisio plagæ, Pall. 3, 30. *pro plaga excisa.*

Excitat terebra lanuginem, Col. 4, 29. excitantur altio-
res pulvinuli, Col. Arb. 10. pascua in novalibus, Pall. 12,
13. incilia, Col. 5, 9.

Excludere extra limbum, Varr. 2, 3. ad excludendum
apta ova, Col. 8, 5. *vid. Excudo.*

Exclusi pulli, Col. 8, 5 & 14.

Excodicare vites quid? Pall. 2, 1. *Isidor. Orig. 17, 5:*
Oblaqueare est circa codicem terram aperire, & velut la-
cus efficere. Hoc aliqui excodicare appellant. *Schætzg.*

Excolatur ager extirpatis arboribus, Pall. 6, 3. *ita fil-
vas excoli præcipit Varro 1, 27. Præsidium hinc petere pote-
rat Gruterus, cum Cic. Tusc. 5, 2 pro vulgato expultrix du-
biis an non præferenda sit lectio altera excultrix. vid. Exfero.*
* excoluntur spatia per semina, Col. 3, 5.

Excoquere dimidium, Cat. 107. *h. e. coquendo absumere.*
ad dimidium, Col. 12, 19. * excoquit terram frigus, Col.
11, 3. *vid. Fermentare.*

Excrementa frugum, Pall. 3, 26. *vid. Cretura. tritici*,
Col. 8, 5. *uvæ, quæ Græci γήαπτα vocant*, Pall. 12, 20.

Excreti a farina furfures, Col. 8, 4. excreta tritici dan-
tur gallinis, Col. 8, 4 & 8.

Excubitor vigilans, Col. 7, 12.

Excubo. excubandis ovibus minus utiles gallinæ novellæ,
Col. 8, 5. *Restius excludendis ult. ed. vel incubandis. Sylb.*
*Sed excubant eod. intellectu mox sequitur eod. cap. & excuban-
dis in primis edit. legitur Col. 8, 14 pro excudendis.*

Scriptt. R. R. Vol. IV.

L

LEXICON

Excudit mihi, ut componerem cultus hortorum, Col. 11, 1. *pro* extudit. * excudere ova, Varr. 3, 9. pullis formandis excudendisque, Col. 8, 14. *comparat Græcum ἐκκλάπτειν Sylb. vid.* Excusus. * excudi debet canalis a summo trunco, Pall. 2, 15.

Excultæ oleæ, Col. 5, 9. exculta semina, Col. 11, 3. ut Excurrat humor, Pall. 12, 15. * excurrimus, *exse. cui fumus, vulg. legitur* Pall. 9, 7. *Sed nos adoptavimus occurrimus, magna consensione optimorum librorum comprobamus.*

Excusatæ matres ab incubatione, Pall. 1, 28. *de pavoribus.* Excusent se invicem a calore, Pall. 12, 7. *pro* defendant. Sic excusant ne poma caduca nascantur, *ibid.*

Excusus. excusis anserculis, Col. 8, 14. excusos pullos, Varr. 3, 6 & 9.

Excudit gradus ambulantium tremorem fabricæ, Pall. 1, 9. excutiunt se jumenta post volutationem, Veg. 3, 42.

Exedra conclusæ aves, Varr. 3, 5.

sine Exemplo nec docetur recte, nec discitur, Col. 11, 1.

Exemtiles perticæ, Col. 8, 11.

Exemtio favorum, Col. 9, 14. *exemptionem* difficilem præbet, Col. 3, 19.

Exemto anno, *i. e. exacto*, Pall. 3, 17. quanto mense, Pall. 3, 26. tempore, Pall. 3, 33. exemptis XL diebus, Pall. 11, 14 & 15. tribus diebus, Pall. 12, 20.

Exeo. exit e terra primum hordecum, Varr. 1, 45. vix ulla herba, Col. 2, 12. *conf.* Pall. 3, 4. exire nituntur oculi sarmentorum, Pall. 3, 32. exit melior arvis napus, Col. 2, 10. lupinus non exit solo limoso, *ibid.* exeat & grandescat lens sata, Pall. 3, 4. * exeunte mense, Pall. 3, 25. *i. e. finiente.* * unde optimi exeunt asini, Varr. 2, 6. *h. e. gignuntur.* * non exeunt novenæ partes ultra &c. Varr. 2, 1. *h. e. transferri, applicari non possunt.* * uti inde (*de prædio*) exiri possit, Cat. 1. *Locus relictus fere a viris doctis, cum tamen interpretatione, si quis alius egeat. Dicam quid puen, libenter audiurus meliora monentes. Respicere igitur videtur vir sapiens ad fabulam, quæ etiam apud Phædram est 4, 8 de capro, qui non circumspexerat, uti exire posset e puteo, in quem a vulpecula invitatus, descenderat, quæ illum deinde clauso reliquit hærentem vado. Et multi majora copiis suis prædia emunt, ac iis se implicant negotiis, quorum facilius est initium, quam finem invenire. Cælius ad Cic. 8, 6 exr. ne te eo demittas, unde exitum vides nullum esse. Plans proba-*

R U S T I C U M

rem hanc interpretationem, si ea, quæ præcedunt, & quæ proxime sequuntur, satis responderent. Quod tamen in Catois hoc libello omnino esse necessarium, nemo, credo, qui totum legerit, dixerit. Possis tamen etiam referre ad salubritatem, ne sit pro agro sepulcrum, & domus illa, unde negant redire quemquam. Et ita conveniret cum his, quæ sequuntur. Vid. & quæ observamus ad *Thesaur. Fabrianum*.

Exerceo. cursu & opere, Col. 6, 27. agrum multis arationibus, Pall. 2, 13. fiduciam contumacem, Pall. 4, 11. imperia in tauros, Col. 6, 23. exercetur labor, Col. 9, 15. exercentur machinæ, Col. 12, 50. * exercet mares in-tundi cupiditas, Col. 8, 11.

Exesa falibus chalcis, Col. 8, 17. vermiculis oliva, Col. 12, 50. vinea, Pall. 3, 16. exesæ fruges, Col. 1, 6.

Exgruminantes cochleæ, Varr. 3, 14. *explicat Peyer. de rumen. Lichtenh. Puto blandissimum esse, si legamus ex se ruminantes, dicamusque, f & e in unam g coaluisse.*

Exhalationes noxiæ, Pall. 1, 7.

Exhalata pruina, Varr. 2, 2.

ne Exhalet odor, Veg. 3, 69.

Exhaustum animal, Veg. 3, 1. *h. e. macilentum.*

Exherbatur planta novella, Col. 4, 31. exherbandus erit locus, Col. 11, 3.

Exhercen, Veg. 2, 47. *leg. exherxin, ἔξερξιν, exclusio-nem, ab ἔξερξω excludo.*

Exhibeat domino fidem ac benevolentiam, Col. 11, 1. exhibere natis generositatem suam, Col. 6, 36. exhiberi hæc diligentia non potest, nisi per patrem familias, Col. 3, 20.

Exhilaratur jumentum, *h. e. recreatur*, Veg. 3, 39.

Exhorreat æstus siccos, Col. 10, 154.

Exhortantur semetipsos, Col. 11, 1.

Exigere pastum, Varr. 2, 4. * exigit materiam furuncu-lus, Col. 2, 24. vitis, Col. 5, 6. uvas complures vitis, Col. 3, 6. duplices, Col. 3, 2. * exigendum opus, Col. 3, 13. Sic exactor operis, *ibid.* * sagittam dari calibis (*fort. duri chalybis*) exiges, Veg. 1, 22. *h. e. adiges in venam. vid. Exact.*

Exigue prona planities, Col. 2, 2.

Exiguitas acinorum, Col. 3, 2. cibi, Col. 7, 5. culta fœcundior, quam magnitudo neglecta, Pall. 1, 6.

Exiguus aceti, Col. 12, 47. lateris, Col. 5, 10. laser, Col. Arb. 23. *i. e. laseris. Sic pulvis exiguus ap. Horat. l*

L E X I C O N

Od. 28, & parvum lac *ap. Sedulium.* exiguius, Col. Arb. 28.

Exilis ager, Col. 1, 4. materia, Col. 10, Præf.

Eximie optimum, Col. 8, 17. *Ita forte* eximie larga, *ibid. extr.*

Eximitur scobes, Col. 4, 29.

Exinanire marsupium, Varr. 3, 17.

Exinanitæ alvi apum, Varr. 3, 16.

Exinde ut pabuli facultas est, *h. e. proinde ac*, Varr. 1, 20. *Eodem fere modo hac voce usus est c.* 24.

Exitii genus cuculio, Col. 1, 6.

Exitus naturales, Col. 6, 30. exitum non habet alvus, Col. 8, 5.

Exolefcit gratia pascui usu continuo, Col. 7, 3. exoleverunt longo situ vineta, Col. 3, 11. exolefcere negligentia, Col. 2, 18.

Exordiri funem, Cat. 135.

Exordium de monte fumant aquæ, Pall. 9, 8. * *exordium sequentis libri*, Col. 4, 2. *ubi forte pro accessu ad ipsum argumentum possis accipere. Ita 7, 12, potest utranque resinere consuetum significatum: refertur enim ad 6, 1. Sed alioquin * Columellæ exordium non est proœmium libri vel initium, sed totus liber, aut argumentum certe majus & caput dicendorum. Ita verba, quæ priore tradidimus exordio 4, 4 respiciunt aperte partem parum a fine distantem. Dicturus exordio sequente, quæ de vineis arbutisque 2, 22 ad totum librum pertinet. Ita quamquam pars hæc exordii pæne tota jam exhausta sit, 7, 5. Quæ superiore exordio percensuimus, 7, 5. Ita sequenti exordio 8, 17 de totius libri argumento: & ne longiore exordio legentes fatigemus, h. e. producamus librum per se satis longum. 5, 12. & Arb. 27. Aperitissime, prioribus subnecteretur exordiis 10, Præf. & prima parte hujus exordii 11, 3 extr. atque in fine adeo libri.*

Exorica purgabis caput equi, Veg. 2, 6. *quid si conyza?*

Exoriente Arcturo, Col. 2, 10. * ab exoriente, Col. Arb. 3. ad exorientem versus; Varr. 3, 9.

Exortus æquinoctialis, Varr. 1, 12. exortus hiberni, Varr. 2, 3.

Exossare carnem suis, Col. 12, 53.

Expandunt in sole, Col. 12, 15.

Expartæ, Varr. 2, 5. *effata. Veteres glossæ: Exparta, partu vacua. Quin & parta, n. tonas. Col. 7, 4: Et parta nutritrici consociata minus laboret in educatione foetus sui. Scalig.*

R U S T I C U M.

Expaufatum jumentum, Veg. 1, 38. *aufgeruhet.*

Expedire agrum fationibus faciendis, Col. 2, 2. annum musti, Col. 3, 21. cibaria paftoribus, Varr. 2, 10. far ad cibatum, Varr. 1, 69. ad ufum cibatus, Varr. 1, 63. laqueos ad aves capiendas, Pall. 13, 6.

Expedita difcentibus, Col. 11, 1.

Expellito uvas, Cat. 33. *h. e. foli exponiso.*

Expendere uber foli feracis in degeneres furculos, Pall.

1, 7.

Experientia exercenda, Varr. 1, 18. rerum varia, Col. 10, 338.

Experimentum muriæ maturæ, Col. 12, 6. de experimento medicina est, Veg. 3, 3. experimentorum nunquam varietas omittenda, Col. 1, 4.

Experrectus vigor, Col. 1, Præf. experrectiores sunt apes, Col. 9, 7.

Expers frumenti natio, Col. 7, 2.

Experta terris tuis furculorum genera, Pall. 1, 6.

Expinfi far, Cat. 2.

Explantat pampinos vinitor, Col. 11, 2. arbusculam, Col. 5, 9. explantatur vento pampinus, Col. 4, 14 & 29. explantare fuffraginem, Col. 4, 24 & 27.

Explicata valle, Pall. 9, 11.

Explorare gustu, Col. 2, 2. 11, 2. fi regula exploraveris æquale, Pall. 1, 9. me explorante, *ita ad experientiam fuam provocat* Pall. 8, 3.

Expolita frumenta, Col. 2, 21.

Exponitur planta feu fermen, Pall. 3, 25. *ponitur.*

Expopulatio fructuum, Col. 3, 2.

Expoftulavit ufus, Col. 12, 2.

Expreffi anguli, Col. 4, 4. *funt recti, oppofiti curvaturis oblique rotundis, quales in alveis.*

Exprimit materiam curvatura in vite, Col. 4, 20. *h. e. in loco, ubi curvata est vitis, germen facilius exit. vid. Flexura, & add. 4, 15 & 24.*

Expromiffi nummos, Varr. 2, 2. *Expromittere est pro fe, vel pro alio folemnibus quibusdam interpoſitis valide promittere. Cum de ea nemo ambigat, quin pro alio promittere ſignificet, ille alter autem intellectus, ubi pro nobis expromittere dicimur, fere negligatur, juvat illum non ex hoc tantum Varronis loco, verum etiam legum auctoritate confirmare. Igitur l. 19 § 4 de danate, (39, 5.) Servus, cui pecunia credita fuerat, (quod*

L E X I C O N

quidem per leges fieri non poterat, cum nihil suum habeat servus) liber factus eam expromittit. (*ut adeo nunc demum jure Romano valide exigi ab eo possit*) Non erit donatio, sed debiti (*jure naturali, non civili Romano*) solutio. Ita l. 110 de R. I. Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur. Generatim sponsores aut promissores notat l. 104 § 1 de legat. & fideicom. (30, 1.) Tabellas, quibus ei pecuniam expromissam. Apertus inprimis est l. 36 de jure dotium (23, 3) Ulpiani sermo, Debitor mulieris jussu ejus, pecuniam viro expromissit. Et denique l. 7 § 8 de dolo malo (4, 3) expromissor intelligitur simpliciter, qui plene promisit pro se, vel alio. Nimirum ex complementi & perfectionis significationem habet, ut in exædifico, exaggero, exhilaro, exquiro, expio, expleo, expolio, exporrigo.

Exputatos palos acuer, Col. 11, 2.

Exputare plantas, Col. 11, 2. vitem, Col. 3, 15. pampinum, Col. 5, 6. falices, Col. 4, 30.

Exradicata ut sint, Varr. 1, 27.

Exsaniare, humore tetro vel crudo, quæ quasi quadam sanies est, liberare, e. g. baccam pressam, Col. 12, 47. cum exsaniaveris sinapi, Col. 12, 55. exsanietur caro salita, Col. 12, 53. * exsaniet aqua nitrata amaritudinem, Col. 12, 55. Guilandinum de papyro c. 16 p. 327 laudat Schætz. Beroldus comparat cum Apulejano examurcare. Met. 4 p. 73 ed. Pric. de pelle ursina, dum cœlestis vaporis flammis examurcatur.

Exsecare ferra, Col. 5, 11. unde exsecaveris, Cat. 42.

Exsequantur ordines suos frutices sub maceris, Pall. 1, 37.

Exserito radicem, h. e. evellito, Col. 12, 56.

Exsiccati cum fuerint, Veg. 3, 4.

Existere parum ab esse differt: inutilia existunt, Varr. 2, 7. existunt steriles, Col. 7, 6. * emergere: quæ XL die vix existant, Varr. 1, 34. Sic Cic. de divin. 2, 23: Tages quidam dicitur in agro Tarquinienſi, cum terra araretur, existisse repente. Viſtor.

Exsolvit corpus uvarum vis contusionis, Pall. 11, 19.

Exspectare caritatem, Cat. 3.

Exstantia, sine ulla exstantia, h. e. ulla re, quæ emineat, vel exſtet, Col. 5, 5.

Exstat fertilior ager, Col. 5, 9.

Exstimulatæ libidinis signa, Col. 8, 11.

Exstimulari libidinis furis, Col. 6, 27.

R U S T I C U M.

Exstinguit stilla gemmam, Pall. 1, 6. exstingui veterno, Col. 7, 5.

Exstirpatæ frigoribus soboles, Col. Arb. 5.

Exstirpatur ager silvestris, Col. 11, 2. *stirpibus liberatur*. virgultis ager, Pall. 8, 1.

Exsucto sudore sitim quærimus, Col. 1, Præf. exsuctio- res restibiles segetes, Varr. 2, 7.

Exsudat caseus acidum liquorem, Col. 7, 8. exsudavit amurcam omnem, Col. 12, 48. exsudent dolia musto, *quidam legunt pro exundant*, Col. 10, 43a. *sed male. vid. Exun- dant. ut virus exsudet, an exsudent?* Veg. 3, 49. languor (*an languorem?*) exsudet, Veg. 3, 47.

Exsugeto succum in lintheum, Cat. 156. *h. e. per lintheum exprimito. Turn. 10, 19 monet non deesse, qui legant exurgeto, quod sane commodius, nec inusitatum Catoni. exsugere segetem*, Cat. 37. arena, quæ exsugat humorem, Varr. 2, 4. exsu- gitur vitis ab uno latere, Col. 4, 24.

Exsultatio puerilis, Col. 7, 3. Sic Hannibalem juveni- liter exsultantem dixit Cicero de Senect. 4. Plautus vitulari *Perse 3, 2, 2. Schætzg.*

Extalis reverfatur, Veg. 3, 11. *h. e. longanum, extremum intestini recti. Est in vulgato interpr. 1 Reg. 5, 9, de Philis- tæis. Restitimus eam vocem etiam 3, 6, pro stalis. Auctorita- tes alia apud Dufresnium. In Gloss. Philox. & aliorum etiam est stalis ἀρχος, quod corr. extalis, ut etiam in lit. E editum est.*

Extensiones in ischuria, Veg. 3, 15.

Extenta vitis, Col. 4, 20.

Extenuare fructum sumtu, Varr. 1, 22. extenuatur sca- bies, Col. 6, 13.

Exter. exteris gentibus, Col. 9, 9.

Exterminare argentem herbam, Col. 10, 149. 11, 3.

Externarum gentium agricolæ, Col. 5, 4.

Extero e spicis grana, Varr. 1, 52. Col. 2, 9. exterun- tur pecudibus spicæ, Col. 2, 21. *cf. Plin. 18, 72.*

Extollere onera in jumenta, Varr. 2, 10. * in majus vo- ces, Pall. 7, 7. * pampinum, Col. 5, 6. *h. e. auferre, e me- dio tollere. Sed MS. Gaf. ex toto tolli.*

Extorqueo. si quis extorquet, Pall. 4, 10. *h. e. præter naturam rerum vult efficere.*

Extortus violenter factus, Veg. 1, 17. * extorta, *h. e. luxata*, Veg. 1, 28.

Extracta puteis pocula, Col. 7, 10.

L E X I C O N

- Extrahitur humor, Col. 1, 6.
 Extranea exercitatio, *f. extra urbem*, Col. 12, Præf.
 Extraordinariæ species, Varr. 2, 1. extraordinarius pecudum fructus, Varr. 2, 11.
 Extricatur ager, Col. 3, 11.
 Extrinsecus, *i. e. loco non suo*, Col. 1, 6.
 Extrita litera, Varr. 2, 1.
 Extuberat frequens nodus, *eminet*, Pall. 4, 10. *Al. exuberat.*
 Extumida in medio area, Varr. 1, 51.
 Exuberat annus nimis floribus, Pall. 4, 15. terra, Col. 1, Præf. vitis, Col. 3, 6. exuberant majore fructu, Col. 5, 7. exuberare cultu, Col. 2, 1. * exuberant herbæ favorum ceras, Col. 9, 4. *transitive, uberes reddunt. Ita etiam apud Tertullianum sumi, ostendit Salmas. ad Pall. p. 169.*
 Exulcerantur vulvæ ferro, Col. 7, 9. *Conf. Plin. H. N. 8, 51.* * exulceranda vitis, Col. 4, 24.
 Exundo, Col. 9, 9. exudent dolia musto, Col. 10, 432. *Al. exsudent, vel exudent. sed exundare multo plenius est & uberius, quam exsudare, vel exudare. Lucan. 9, 798: Spumeus accenso non sic exundat aheno Undarum cumulus: ut scilicet undans ahenum est ipse Virgilii Æn. 7, 463. Val. Flacc. 4, 595: Acheron vasto exundat hiatu. Silio etiam amatum verbum docet Heinss. ad 2, 631.* Exudent & exudent similiter confundunt librarii apud Calpurn. 4, 104. ubi posterius etiam tuetur unus omnium optimus arbiter Burmannus, quod ubertatem & copiam notari apparet.
 si Exungulaverit jumentum, Veg. 2, 57.
 Exuo. exuitur flore vitis, Col. 3, 2.
 Exurit semina eruca, Col. 10, 334. exurere ferri massas, ita ut ignis speciem habeant, Col. 12, 5.

F.

Fabæ fatio, Cat. 35. Varr. 1, 44. Col. 2, 10. Pall. 12, 1. faba trimestris, Col. 2, 10. Marfica, Col. 2, 9 faba farrienda sit, necne? Col. 2, 12. bis farculanda, Pall. 2, 9. quomodo vellenda, Pall. 7, 3. fabæ corium, Veg. 2, 57. coctæ liquor, Col. 7, 12. collectio, Col. 2, 10. *Fabam veterum f. κύαμος non esse eam, quæ hodie faba dicitur, sed legumen fructus rotundi, & multo Bonis omnibus nostris minoris, copiose ostendit Dodonæus, 4, 2, 1 p. 514. Eas autem,*

R U S T I C U M.

quas nos vocamus fabas *s. Bonas*, majores quidem, & cauli suo quadrato insistentes, Phaselum majorem appellat: minores ad adminicula repere solitas Dolichos *s. Phaseolos*. Denique cum fabæ antiquæ, τοῦ κνέου, notis, quæ a Theophrasto aliisque proditæ sunt, convenire inter hodie nota legumina nullum magis putat silvestri, quam ipse vocat; Bona *s. nigra*, cujus pictura & descriptio refert legumen, quod ipse me memini Vinaria in hortulo domui adjuncto colere. Vocabant, qui mihi traderant, Spargelwicken, *al. Spargelerbsen*: & habebat saporem subamarum, asparagis non dissimilem. Tanto magis Dodonæi sententia acquiescimus, quod nihil postea monuerunt Nonnius de re cib. 1, 5; Salmasius, qui plane, credo, hic Pythagoras est, licet multa de faba Egyptia disputet; Harduinus ad Plinium 18, 30, ubi, Quæ faba, inquit, veterum fuerit, haud ita proclive est statuere &c. * *Mensura* nomen est: ad fabæ magnitudinem, Veg. 3, 12. quantum fabæ patitur magnitudo, Veg. 3, 67. Sapissime ita Scribonius, indicante Rhodio. *Add. Salm. ad Solin. p. 688 sq.*

Fabaceus mucus, Veg. 2, 36. fabacea messis, Pall. 12, 1.

Fabaginum acus, Cat. 54.

Fabalia, Cat. 37. fabarum culmos Columella dicit; Varro de lingua Latina alas fabales. *Popma*. matura, Col. 2, 10. cf. Plin. 18, 12. pro stercore inarantur, Varr. 1, 23.

Faber piscis maris Atlantici, Col. 8, 16. *De eo vid. Plin. 9, 32. & ibi Harduin. Sed non solius Atlantici maris incolum esse, docet Hippolytus Salvan. de Hist. aquatiliū p. 205. vid. & nos ad Quintil. 5, 10, 21.*

Fabrica agrestis, Pall. 1, 12. fabricæ planæ, Pall. 1, 9. totus fabricæ tractus, Pall. 1, 8. fabricæ villaticæ sedem parare, Pall. 1, 7. ad fabricam cædenda materies, Pall. 2, 22. 12, 15. Nimirum fabrica generale vocabulum adificiorum omne genus comprehendit.

Fabricatis in hunc usum vasis, Col. 8, 3.

C. Fabricius, Col. 1, Præf.

Fabrico. jugum, Col. 6, 2. navigia, Col. 4, 3. fabricentur alvei, Pall. 1, 38. canales, Col. 7, 10.

Fabrilis libella, Col. 3, 13.

Fabulos albos III, Cat. 70.

Facio. facientes adjuvant Dii, Varr. 1, 1. *Vulgo, & recte quidem, si per se spectetur hoc adagium, interpretantur Erasmus secui de eo, manus etiam esse admovendas precantibus. Et hanc sententiam etiam Varroni observatam dicerem, si post invoca-*

L E X I C O N

tionem eam posuisset, & ita opus ipsum esset aggressus. Nunc ante invocationem cum ponit, Varro forte hoc vult: Dii adjuvant sacra illis facientes. * facito infervere, Col. 12, 38. facies deservere succum, Pall. 10, 16. facient te pervenire ad. — Pall. 5, 8. quæ res eos faciet scissuris aperiri, Pall. 6, 12. * facito furculos sint longi, Cat. 41. partem digitos sex altam facito fiet, Cat. 18. reliquas canes facit ut sint in tuto, Varr. 2, 9. vitem, quam ponis, fac ut ad orientem spectet, Col. Arb. 4. *add.* Cat. 8: hæc facito uti ferantur. *ubi vid. Gesner. Add. Corr. ad Sall. Jug. 14, 11. Ita. Gell. 14, 2: Ut & illud, in quo hærebam, & cetera faceret me ut earum rerum essem prudentior.* * Librum ad librum vorsum facito, Cat. 40. *per ellipsin* ut sit. *Ita* certam diem facito, Cat. 149. facere pinguem gallinam, Col. 8, 7. faciendum alacriores præmiis, Varr. 1, 17. * faciet vino, quid volet, Cat. 147 & 148. * facito porco piaculo, Cat. 139. facere catulo, Col. 2, 22. *vid.* Fio. * *Ex se producere, ejicere, eniti.* Facit asinus sobolem, Col. 6, 37. faciunt volucres pullos, Varr. 3, 5, 9 & 10. stercola homines, Col. 2, 15. 11, 3. sterqus, quod facit asinus, Col. 12, 15. facit urinam, Veg. 1, 51. facit grana malum, Col. 7, 5. frutices inula, Col. 11, 3. faciunt plantas cacumina ficulnea, Pall. 4, 10. fructum, quæ e terra nascuntur, Varr. 2, Præf. caulem spicæ, Col. 11, 3. vinum uvæ, Col. Arbor. 3. spinam facit asparagus, Col. 11, 3. sterqus facit multam herbam, Varr. 1, 38. * *Producere admotis ad se causis, quas secundas vocant.* Qui facere vult bonum gregem asinorum, Varr. 2, 6. vinum, Col. 12, 40. frumentum, Varr. 1, 7. yitem, Cat. 52. oleam, Cat. 65. apium lati folii, Col. 11, 3. violam, Col. Arb. 30. * *Parare.* Faciundam oleam locare, Cat. 145. facere caseum, Col. 2, 22. * *De medicamentorum viribus.* Faciunt in hunc usum folia, Col. 4, 13. facit bene, Cat. 157. facit optime remedium, Col. 6, 15. *add.* 8, 17: facit ex pomis adaperta ficus. * *Face pro* fac, Cat. 23 & 26.

Facies ne deforment jumentum, Veg. 2, 11. *h. e. species. Pluralis est, ut in vulgato, Quid facies, facies Veneris cum veneris ante cet.* * facies terna, *h. e. genera tria diversa,* Varr. 1, 9. *conf.* Col. 10, 189. * faciem literæ Græcæ obtinet stella, Col. 3, 13.

Facile est, quod habeant, Varr. 2, 10. *ex facili, facili,* Col. 6, 1. 12, 44.

R U S T I C U M.

Facilitas cerasi, Pall. 11, 12.

Factores olei, Cat. 64 & 66. juranto, Cat. 145. doliorum cuparumque, Pall. 1, 6.

Factorii modus completus, Pall. 11, 10. *i. e. vasis, quod factum capit.*

Factus & factum. in singulos factus olei, Cat. 67. factum dicunt, quod uno tempore conficiunt. quem alii CLX ajunt esse modiorum &c. Varr. 1, 24. *Plinio 15, 6 sunt centeni modii.* Facti unius mensura, Col. 12, 50. cum expresserint facta, Col. 12, 50.

si Facultas sit alendis sarmentis, Col. 4, 29. ne vagandi facultas detur, Col. 8, 14. si facultas non est refecis, *i. e. copia*, Col. 4, 24. si facultas ejus sit copiosior, *i. e. si major ejus copia suppetat*, Col. 12, 38. * facultates aliquas acquirere, Col. 12, Præf.

Fæcariæ sportæ, Cat. 11. *Viro docto videntur fiscina, de quibus c. 153. Ceterum fæcarias legunt A. G. II. nec deesse, qui fæcarias malini, e Lexico Fabriano didici.*

Fæcatum vinum, Cat. 153. *ex facibus expressum, quod inter secundaria vini genera recensetur a Plinio 14, 10. Schætzg.*

Fæcinia vites, Col. 3, 2. *vid. Isidor. 17, 5. qui sua ex nostro hausit.*

Fæcinum vinum, Col. 12, 45. *Nescio an fæcinum alias occurrat: blanditur lectio Cod. Lips. Setinum. Sunt quidem 3, 2 fæcinia vites. Sed quid si etiam ibi vitium intercessit?*

Fæcula, collyrium ingreditur Veg. 4, 16. & al. intelligo *ustione paratam, de qua Diosc. 5, 132. Plura Rhod. Lex. Scrib.*

Fæculentum vinum ut limpidum reddatur, Pall. 11, 14. fæculentum mingit animal, Veg. 3, 4 b.

Fæles & mæles scribitur Varr. 3, 11 & 12. *vid. Feles.*

Fæx vel fex. fæcem reducere in summum, Col. 12, 19.

Faginea materia, Cat. 21. Col. 12, 45.

Fagus ad quæ utilis, Pall. 12, 15.

Falciculæ breves tribulatæ, Pall. 1, 43. *videntur tribulatæ potius esse, ut vineaticæ; vel tribulariæ, ut ruscariæ; a tribulis selescandis. Nam quod in Fabriano thesauro exponebatur mallei pulvis acuta, gedengelt, illud nihil esse puro.*

Falculæ vineaticæ & ruscariæ, Cat. 11. vindemiatoriæ, Col. 12, 18.

Falere ornithonis, Varr. 3, 5. Falere vocat id, quod magis proprie esset pila: *χηλιδν vocat Thucydides, Virgilius faxeam pilam. Et verbum apud Lucretium oppilare — oppilare ostia*

LEXICON

contra. Sustinet autem falere totum peristylī onus, & stagno oppositum & oppilatum est. Itaque pila litoribus immoluit a vicribus propterea Faleria dicuntur, quia antea Haleria dicebantur, πᾶρὰ τὴν ἅλῃ. Argumento, quod Falerii populi ita dicti sint, quia apud eos sal fieret, prius Halerii dicti, auctor Festus. Nisi sit, quod omnia alta φάληρα vocabant Græci. Scalig. Erat falere moles lapidea in orbem ducta, & opposita stagno; cuius usum in piscinis ostendit Col. lib. 8, 17. Origo nominis a Græco φάλα, quod caput etiam significat, ut ab eodem φάλαρα, phalera. nam prominent in altum projecta istæ moles, & quasi caput efferunt aquis. Poppo.

in Falerno perticæ pro jugis vinearum, Varr. 1, 8.

Falerno completa multo, Col. 10, 431. Falerna annosa, fructuosiora, Varr. 1, 65.

Faliscus ager, Varr. 3, 16. Faliscæ præsepes, Cat. 4 & 14. nampe optimum, ubique pro nomine proprio accipere.

Fallo. vide ne te fallat, int. animus, Varr. 2, 1.

Falx. falcem supponere, Col. 10, 328. falces fex generum, Varr. 1, 22. foenariæ, stramentariæ, arborariæ, Cat. 10. vineaticæ, silvaticæ, Cat. 11. putatoriæ, messoriar, foenariæ, Pall. 1, 43. verriculatæ, rostratæ, denticulatæ, Col. 2, 21. lunatæ, Pall. 1, 43. vinitoriæ falcis figura, Col. 4, 25.

Fames, teterrima mortis comes, Col. 2, 11. famis impatientissimæ fues, Col. 7, 11.

ad Famices malagma, Veg. 4, 19. Garg. extr. Restinendum etiam videtur, Col. 6, 12. e MS. Polit. pro faniem, ut & Pontedera placet ep. 60.

Familia ut curanda, Cat. 51. Col. 11, 1. cibaria & vestimenta quæ requirat, Cat. 56 & 59. Col. 11, 1. familie numerus, Varr. 1, 18.

Familiaricæ sellæ, Varr. 1, 13. οἱ ἀποδῶρες. Et sellæ simpliciter. Marcellus Empiricus: Per vomitum & sellas. Idem ponit sedere pro niti. Unde verbum adsellare creberrimum apud Veg. in Comment. de Re veterinaria. hoc est ἀποδῶρεν. Scalig.

Familiaris lar, Cat. 2. ii. 143. familiares bubulco fiant boves, Col. 6, 2. familiaria aquæ viridia, Col. 8, 15.

parum Familiariter nostro solo venit, Col. Arb. 1.

Famulatu miserrimo, Col. 1, Præf.

Far, frumenti genus plures species complexum. Princeps adorum, cuius & ipsius quatuor genera enumerat Col. 2, 6. Consideratis, quæ de illo Marfilus Cognatus Var. Obs. 2, 23; (Tom. III Gruteriana Lampadis) Remb. Dodonæus 4, 1, 10; Sal-

R U S T I C U M.

*mas. in hyle jatr. & alii dederunt, confirmor in ea sententia, quam proposui ad Col. 2, 9, (vid. Adoreum) quamque Turnebus etiam firmat ad Cat. 2. Illud non habeo dicere, an ita inter se convenient appellaciones Speltz, spelta, & Dünkel, ut plane pro eadem frumenti specie, quod vult Dodonæus, haberi debeant. Far promendum, Varr. 1, 63 & 69. far adoreum, Varr. 1, 9. Campanum præstantissimum, Varr. 1, 2. venuculum, vernaculum, forte vermiculum, Col. 2, 6. 11, 2. * Factitium etiam far est, a farina aliquantum diversum, quod utrumque apparet ex Cat. 143. Ita farre & sapa incrustatur olla cibo cochlearum, Varr. 3, 14. far hordei, Pall. 1, 28 & 29. hordeaceum, Col. 8, 11. triticeum, Col. 8, 5. add. Farriculum, it. Fistula farraria.*

Farciminosus morbus equorum, Veg. 1, 7 & 14. boum, Veg. 3, 2. affecti farcimino, Veg. 1, 7.

Farciri aves ut debeant, Cat. 89 & 90. Varr. 3, 9. Col. 8, 7. boves, Varr. 2, 5.

Fartus fici plenior ac melior, Col. 5, 10. sed fartum speciosius & plenius, Col. Arb. 21. Fartum velut tomentum frustum interpretatur Barth. 8, 4.

Farinarium cribrum, Cat. 76.

de Farno tabulata diutissime durant, Pall. 1, 9. Farnum quærnea arboris speciem esse testatur Philander ad Vitruvium, qui, ut & hoc moneamus, auctori nostro prorsus contradicit. Verba Vitruvii sunt: Namque de cerro, aut fago, seu farno nullus ad vetustatem potest permanere: & sic quoque Epitome. Schætzg. Qualis arbor farnus, incertum. Veteres excussit: fraxino. Ita Joannes Cuba, libro, qui hortus sanitatis inscribitur, ex Palladii Codicibus transcripsit. Ponted. Mihi videbatur farni vox orta ex correptione quadam librarii, qui fraxinum cum nollet integre scribere, franum posuit, e quo deinde levi transpositione farnus ortus est. Vel, quod magis fere placet, labente ævo franum etiam dixere fraxinum, e quo Gallorum etiam Fresne f. frêne ortum est.

Farracia feges, Varr. 1, 31.

Farraginaria &c. Col. 11, 2. Locus corruptus & male commissus sanabitur, si legas: Farraginem quoque — futuram — viciam — conferito. Farraginaria nescio an quisquam dixerit.

Farrago, Varr. 1, 31. Col. 2, 7. feritur, Col. 2, 11. Pall. 10, 8. hordeacea, Col. 2, 11. 11, 2. datur purgando equino pecori, Varr. 2, 7. vid. Vlit. & Burm. ad Nemesia. Cyneq. 283. * ferragines scribitur Veg. 1, 56. Sed leg.

L E X I C O N

videtur farraginis, h. e. frugum viridum miscendarum, quarum jubet proportionem propositam observari.

Farrearia fistula, Cat. 10. pilum farrearium, *ibid.*

Farreus panis, Col. 7, 12.

Farriculum e novo tritico, Pall. 11, 21. MS. *Erff.* farreolum.

Farfura, *vid.* Affura.

Fartor, Col. 8, 7. *Vid. Pignor. de servis p. 559 sqq. Barth. 8, 4. Schœtzg.*

Fartura avium, Col. 8, 7. farturæ destinatur turtur, Col. 8, 9. * fartura vel farctura in jumentis leg. Veg. 2, 59. pro tractura. *vid.* Tractura.

Fartus femine cucumis, Col. 10, 393.

Fascia corticis ne dissipetur, Pall. 3, 17. fasciis circumdantur pedes, Col. 6, 12.

Fasciculi leguminum, Col. 2, 10. foeniculi fastibus illigati, Col. 12, 19.

Fascio. fasciare fracturam, Veg. 2, 47.

Fascinatum animal, Veg. 3, 74.

Fasciolo superligabis, Veg. 2, 57.

Faselus vel Phaselus, φάσηλος. *Quid leguminis esse videatur, dictum est in Faba. Mei cives vocant Türkische, oder Sau Bohnen, Bonas Turcicas, vel porcinas. Ab his diversus Faseolus s. phaseolus, de quo statim. Nunc quadam loca, ubi faseli mentio est, indicabimus. Col. 2, 10. Pall. 10, 12. 11, 1. Fasellus scribitur Col. 10, 377.*

Faseolus, vel Phaseolus, ad escam seritur, Col. 11, 2. *Hæc est ea, quam vulgo fabam dicimus, legumen cum teneris siliquis coqui & edi solitum, tenero caule & ad longiores repente.* *vid.* Faba.

Fastidiosæ sunt boves prægnantes, Varr. 2, 5.

Fastidium, *delicia gula*, Varr. 3, 9.

Fastigium habet fossa, ut exeat aqua, Varr. 1, 14. *h. e. declivitatem.* quo fastigio sit fundus, videndum, Varr. 1, 20. *h. e. quam altus vel declivis.* * fastigia tria, *h. e. summa genera*, Varr. 1, 6.

Fastus antiquorum astrologorum, Col. 9, 14. *In notis Servii annotavimus, Servium errasse, dum erroris arcessu Lucanum, qui scribit, fastus esse quartæ declinationis, quando significat superbiam. Secundæ vero; quando significat librum, qui dierum habet computationem. Unde erravit (inquit) Lucanus dicendo: Nec meus Eudoxi vincetur sa-*

R U S T I C U M.

tibus annus. *Namque indiscriminatim dicimus factos & fastus, in secundo & quarto ordine pro libris, quod & Priscianus tradit, & magnorum scriptorum confirmat auctoritas, quæ pro ratione est. Beroald. Silius Italicus 2, 10: Aufonios atavo ducebat consule fastus. Orientius Commonit. 2 dist. 56: Finge, age, mansuri signent tua nomina fastus, Atque tuo felix annus eat titulo. Adde, quæ notarunt Andr. Wilkii ad Prudentii Apotheosin v. 662 p. 530 sq. Barthius ad Claudian. p. 968. Schættg.*

Fatetur vetustatem semen sinapi, Pall. 11, 11. fatentur maturitatem amygdala, Pall. 2, 15.

Fatigata vitis duplii proventu, Col. 4, 27. fatigatus libidine aries, Col. 7, 3.

Fatigat sævientem contumacia pervicax, Col. 6, 2. fatigantur semina multo soli pressa pondere, Col. 4, 1.

Fatiscit segetibus solum, Col. 2, 14.

Faventia & Faventinus ager, Varr. 1, 2. Col. 3, 3.

Favilla pro stercore, Col. 2, 15. *Hinc favilla nigra satiare, Col. 10, 354.*

Favoniana pira, Col. 5, 10.

Favonius eximius ad ventilandas fruges, Col. 2, 21. Favonii exortus, Varr. 1, 28. cum Favonii spirare coeperunt, Col. 8, 11.

Favorabiliter sentire, Pall. Inf. Præf.

Fauftulus pastor Romuli & Remi nutricius, Varr. 2, 1. *per ludum Atticus ita appellatur, Varr. 2, 3.*

Fautores competitorum, Varr. 3, 5.

Favus apum, Varr. 3, 16. venit in altaria, Varr. 3, 16. favi melliti, *ibid.* favorum exemtio, *ibid.* duo genera, ubi duo examina, Col. 9, 15.

Fax. facem libidinis auget voluptatis dilatio, Pall. 8, 4.

Febriticans pecus ut curetur, Col. 6, 9. 7, 5.

Febricosi equi, Veg. 1, 38.

Februarii opera, Col. 11, 2.

Fecinum vinum, *vid.* Fæc.

Fæcla, Veg. 3, 22. *est fæcula. Dodonæus, 3, 3, 36 ex Ægipeta σφέλην dici ait fæcem ustam, eandemque officinis Tartarum ustum & calcinatum appellari. Vid. Rhodius Lex. Scribon. voc. Fæcula, ubi de σφέλη Græcorum & hoc ipso Vegetii loco.*

Feles & melis (fælis & mælis) Varr. 3, 11 & 12. cum viverra jungitur Col. 8, 15. *conf.* Col. 8, 14. Feles ani-

L E X I C O N

mal est familiare ac domesticum, omnibus notum, vulgo catus nominatur (ut opinor) a sollertia. Nam catum sapientem dicunt, & acutum, Græci αἰλουρον vocant. Plinius tradit, felium oculos in tenebris fulgere. Idem alibi sic refert: Feles quidem quo silentio, quam lenibus vestigiis obrepunt avibus, quam occulto speculatu in musculos exiliunt, excrementa sua effossa obruunt terra, intelligentes, odorem illum indicem sui esse. Verum apud Columellam & Varronem feles accipi videntur pro fovino: sic enim vulgus appellat bestiolam gallinis maxime infestam noxiamque, & sæpe gallinaria tota contrucidantem. Beroaldus.

Fel taurinum radicibus pirorum infusum contra vermes, Pall. 3, 25. 4, 10. felle bubulo maceranda femina contra mures, Pall. 1, 35. fel lacertæ viridis contra putredinem, Pall. 3, 25.

Felícula sive filicula, Cat. 158. Polypodium est, cuius vim leniter purgantem, si cum aliis jungatur, in dubium vocatum aliunde confirmat Dodonæus 3, 5, 3 p. 465; usurus, si in mentem venisset, commodissime Catonis auctoritate. Vide de ea Plinium 26, 8. Add. Filicula.

Femen. femina gallorum pilosa laudantur Varr. 3, 9. torosa & numerosa, Col. 6, 29. femina secari atque interdum inuri solent, Col. 6, 38.

Feminæ pavones, Col. 8, 11. feminis multa cum mariabus communia, Col. 12, 1.

Femininum nomen, Varr. 3, 5.

Fenestellæ brevissimæ, Pall. 1, 24. al. fenestrellæ. fenestellis illuminari, Col. 8, 3.

Fenestræ qua parte faciendæ, Varr. 1, 13. Punicæ, Varr. 3, 7. vid. Punic.

Feralis mensis, Col. 10, 191. *Februarius, quia hoc mense fiebant parentalia, i. e. sacrificia inferis Diis, quæ feralia dicuntur sacrificia inferorum.* feralia carmina flere, Col. 10, 150.

Ferax. feraces seminum, Col. 6, 36. feraces venti, Pall. 12, 5.

Ferctum Jovi, Cat. 134. *Paullus Festi abbreviator: Ferctum genus libi, dictum, quod crebrius ad sacra ferebatur, nec sine strue, altero genere libi: quæ qui afferbant, struferctarii appellabantur. Vide pluibus Bapt. Pium annot. post. c. 147; Alardum ad Valer. Flaccum 5, 143; Lomierum de lustrat. c. 13. Schætzg. Fertum forte rectius Cat. 141. vid. ad Inscr. arval, p. 130.*

R U S T I C U M.

: Fereola vitis, *an ferreola?* Col. 3, 2.

Feræ publicæ aut familiares, Cat. 140. bubus & bubulcis, Cat. 132. mulis, equis, asinis, nullæ, Cat. 138. per ferias quæ facere liceat, Cat. 2. Col. 2, 22. 11, 1. feriis boves jungere uti licitum, Cat. 138. feriis caret necessitas, Pall. 1, 6.

Ferina caro, Col. 10, Præf.

Ferio. ferire fœdus, Varr. 2, 4.

Feritatem ea res mentastro detrahit, Col. 11, 3.

Fermentata colluvies, Col. 1, 5. *de loco putri uligine cænofo.* * fermentatum solum, Col. 4, 1. 11, 3. *h. e. resolutum, molle ac leve.* * fermentato ac molli solo (*pedum*) canes, Varr. 2, 9.

Fermento. fermentantur in amphora ficus, Col. 12, 17.

* fermentare terram potest iterous columbinum, Varr. 1, 38. Col. 2, 15. fermentari finito, *h. e. solum resolutum custodi, ne conculetur*, Col. 5, 9. nihil aliud est colere, quam resolvere & fermentare terram, Col. 2, 2.

Fermentum terræ fossæ, Pall. 3, 18. fermento quasi aliquo abundat, Col. 2, 2. velut fermento quodam humus intumescit, Col. 4, 1. in fermentum congerere solum, Col. 3, 11. *In his omnibus aperta est similitudo massarum farinacearum, quæ fermenti beneficio ex densis rariore sunt & resolutiores.*

Ferox, *canis nomen*, Col. 7, 12.

Ferramentorum varietas, Varr. 1, 22. quali ferramento facienda insitio, Col. 4, 29. quali putatio, Col. 4, 24.

Ferreæ, Cat. 10 & 155. Varr. 1, 22. Furcas *intelligi vult Turn.* 7, 22. *Est ubi forte commodius palas.*

Ferrugineis hyacinthis, Col. 10, 305.

Ferrum. ferri massæ ignitæ, Col. 12, 5.

Fertilitatis signa in vite, Pall. 3, 9.

Fertum, *vid.* Ferctum.

Ferve bene facito, Cat. 157.

Ferveo. ubi diu ferbuerint, Pall. 2, 19. fervabit in se mustum, Col. 12, 19. primo ardore, Pall. 11, 9. fervente sole, Veg. 3, 4.

Ferula fissa comprimuntur testiculi, Pall. 6, 7. ferulæ minaces, Col. 10, 118. *Pædagogorum sceptræ, Martialis ait. Pompon.* e ferulis alvi apum, Varr. 3, 16. ferulis circumdatis colligare, Col. 7, 5. *add.* Veg. 2, 47.

Ferunta ablata, Veg. 2, 42 & 48. *vid. legendum feruta,*

Scriptæ. R. R. Vol. IV.

M

LEXICON

aut fervura potius, φλεγμὴν, ut ostendit Dufresnius. feru-
tatem est plaga a cauterio facta, fervura, vulnus ex usione.

Fervore vini ruptæ orcæ aut dolia, Varr. 1, 13. * fer-
vores æstivi, Col. 4, 24.

Ferus, a, um. ferus Juppiter, Col. 10, 329. feri arietes,
Col. 7, 2. feri per mansuetos consuefiunt, Col. 8, 10. fer-
ræ pecudes ab hominibus mansuefactæ, Varr. 2, 2. fera-
rum pecudum genera, Varr. 2, 1. ferræ arbores, Col. 3, 1.

Fessi opere, frigore, aut calore, Varr. 1, 13. sic Varr.
2, 2. it. 3, 16.

Festinantius demetere, Col. 2, 9.

Festinabimus emundare, Col. 4, 27.

Festis dies ut agendi villico, Col. 11, 1. festis exercere
diebus quæ licitum, Col. 2, 22. vid. Feriæ.

Fibram rapi mediam gustato, Col. 12, 54. fibras emit-
tunt spicæ uspici, Col. 11, 3. fibræ tritici, adorei, Col.
2, 12. teneris frondens lactuca fibris, Col. 10, 111. fibra-
rum summæ partes, Col. 11, 3. cum fibrarum quatuor
esse ceperunt frumenta, Col. 11, 2. Nimirum fibræ sunt
folia angusta, oblonga, & in mucronem fastigiata, atque, ut po-
steriores vocant, graminea. vid. Ponted. ad Cat. 70. vid. &
Thes. L. L. in fibra.

Fibulæ in apparatu trapeti, Cat. 3. fibulæ iligneæ, ul-
meæ, nucæ, ficulneæ, Cat. 31. vid. Turn. 25, 20, & Bal-
dus Lex. Vitruv. Nimirum sunt lignei clavi, copulæ, sub-
scûdes, ancoræ, securiculæ, quacunque figura denique ligna,
quibus colligantur & firmantur ligna majora. Hæc architectonica
fibula. Sed * in usu chirurgorum etiam est. Sic Col. 6, 5 forte
legenda fibula pro subula. Sic fibulæ ad palpebras, Veg. 2,
15. ad vulnus linguæ, Veg. 2, 31. add. Veg. 1, 22, & 2,
22, ubi pro fistula restituendum videtur fibula. Vid. Regula.
De omni autem genere fibulæ Jo. Rhodius de acia Celsi: sed
fac, ut posteriorem editionem legas multum auctiorem.

Fibulantur pulvinis testaceis juncturæ, Col. 1, 6.

Fictæ tabulæ; h. e. fixæ, Varr. 3, 7. vid. Afficta.

Ficariæ crates, Cat. 48. describit Col. 12, 15. * inter
ficarias (ficeta) caprifici arbor suspenditur, Pall. 4, 10.

Ficetum, Varr. 1, 41.

Ficulneæ arboris, Col. 5, 11. 11, 2. ficulnea cacumina,
Pall. 4, 10. folia, Col. 6, 3.

Ficulnas infisiones, Varr. 1, 18. ficulneas al.

Fici arbor, Col. 5, 11. fici ut serantur, Cat. 8. it. 28.

R U S T I C U M.

Varr. 1, 41. Col. 5, 10. *it.* Arb. 21. feri, coli, & curari ut soleant, Pall. 3, 25. 4, 10. ut inferantur, Cat. 42. Col. 5, 11. Pall. 5, 5. Inf. 119. fici planta, Pall. 4, 10. cacumina, Col. 5, 10. fici ut grossos teneant, Cat. 94. ficus ad Divæ Rumiae facellum, Varr. 2, 11. * fici, quas edimus, Varr. 1, 41. quæ genera in Italiam translata, *ibid.* genera præcipua, Col. 5, 10. *Conf. catalogum Macrobiani* 2, 16. *Apud nostros occurrunt, quas suis locis commemoramus*, Africane, albæ, atræ, biferæ, callistruthiæ, Cauniæ, cereolæ, Chalcidicæ, Chelidoniæ, Chiæ, Libycæ, Libyscæ, *vel* Libysæ, Liviae (*an* Livianæ?) Lydiæ, Mariscæ, Rhodiæ, Saguntinæ, Sulcæ, Telanæ, Topiæ. Fici ut siccentur, Col. 12, 15. aridæ, Col. 11, 2. 12, 5 & 14. ut integræ maneant, Cat. 99. ut servantur, Pall. 4, 10. earum coria siccentur, *ibid.* fici conculcatæ massa in offas divisa siccatur, Col. 12, 15. ut promendæ, Varr. 1, 67. ficum ad malthas *adhieri jubet* Pall. 1, 41. ex fico acetum, Col. 12, 18. * ficus duplices, Veg. 1, 38 & 56. 3, 21. 4, 8. *vid. supra* in duplex. ficus maturissimas, Col. 12, 17.

Fidelia fistilis & vitrea, Col. 12, 38 & 56. *add.* 12, 7 & 10.

Fide bona solvere, Cat. 14. cum certa fide, Col. 3, 2. fidem habere certam, Col. 11, 3.

Fidicula, fidus, Col. 11, 2. *eadem*

Fidis, Col. 11, 2. Fidem nostri vocant, quam *λίρα* Græci, Varr. 2, 5.

Figlina creta, Varr. 3, 9. figlinam (*artem*) exercere, Varr. 1, 2.

Figularis certa, Col. 6, 17. figularibus tritis, Col. 7, 5. *fort.* figularis triti.

Figuli faciunt dolia, Varr. 3, 15.

Figuræ inæqualitas in doliis, Col. 12, 4.

Figurati e lateribus parietes, Pall. 1, 34.

Figuro. figurare in speciem cunei, Col. 4, 29. figuratur manu caseus, Col. 7, 8. simile angustæ ollæ, Col. 9, 15. vinea, Col. 4, 21. figurantur duo temones, Pall. 7, 2. femina principis agilioribus, *de conceptu animalis*, Col. 6, 37. mos fingendi & figurandi ceras, Col. 9, 15. * figurantes cupiditate sibi ipsæ Venerem, Col. 6, 27.

Filicæ extirpantur, Pall. 9, 3.

Filix ut extirpetur, Col. 2, 2. 11, 2. Pall. 6, 3. ejus usus in substernendis tabulatis, Pall. 1, 9.

Filicæ, Col. 2, 2.

LEXICON

Filicula trita, Col. 6, 27. *vid. Felicula.*

Filius læſiſſe dicitur a mulomedicis, Veg. 3, 18.

Filum, *nervus*, Veg. 4, 3. * filo gracili connectere carmina, Col. 10, 227. *De hac ſignificatione fili egiffe monet Schottgenius Barthium ad Nemeſ. 2, 11.*

Fimi bubuli fumus aptus apibus, Col. 9, 14 & 15. fimus leporis in medicina bouum, Veg. 3, 57.

Fingitur ex parentibus proles, Col. 6, 36 & 37. mos fingendi & figurandi ceras, Col. 9, 15.

Finio. arbuſto nihil poteſt apte finiri, *h. e. deſiniri, determinari, ut nunc loquuntur*, Col. Arb. 5.

Finis dicito, qua vendas, Cat. 149. *Turnebus legi finis, & interpretatur quouſque, ad quod uſque tempus. Sed quid ſi finis eſt quartus caſus. pluralis numeri, dicito fines, qua vendas, h. e. quo uſque, vel intra quos fines vendas. Fines arboribus ſatis tuendi, Varr. 1, 15. Addere poſſis, qua de olea in finibus poſita intelligimus ex Varr. 1, 16. unde proverbium Extra oleas. Viſtor. V. L. 31, 10. * fini qua in modiolos erit, Cat. 21. radicibus fini, Cat. 28. Eſt, opinor, mutatio caſus, pro radicum fini, i. e. ad finem uſque radicum. Popma. Mihi videtur vox finis ita uſurpata fuiſſe, ut tenuis, quod etiam ex τέλεος derivat Voſſius. Quemadmodum igitur tenuis utrique caſui junctum reperitur, fluctuante ſorte conſuetudine inter Græcam rationem & Romanam, ut in his, qua copiam vel inopiam ſignificant, & aliis: ita finis etiam, vel ſexto caſu, fini, nunc, & frequentius quidem, genitivum ſibi adjunctum habet, alias, ut hic apud Catonem noſtrum, eumque ſorte ſolum, ablativum. Cum taceant adhuc Lexica, hac opportunitate oblata congeremus loca veterum, quibus hoc oſtenditur. Ac primo quidem Gellius, in hac certe verborum diſputatione minime ex ætate ſua aſtimandus, clariſſime hunc uſum vocis declarat 1, 3, ubi conjungit QUATENUS, QUAEQUE FINI dari amicitiae venia debeat, & eodem cap. extr. HAC FINI ames, tanquam forte fortuna ofurus, HAC itidem TENUS oderis, tanquam fortaiſſe poſt amaturus. Salluſtius fragm. hiſt. 3, p. 979 Cort. fine inguinum ingrediuntur mare, ubi cl. editor advocat Auſt. B. Afr. c. 85: Atque ita per mare umbilici fine ingreſſi terram petebant; itemque Juſtin. 30, 4, 6, ubi ex MSS. pariter ac optimis per integrum, & quod excurrit, ſeculum editionibus, ſenſu commodiſſimo legitur, orientis fine, h. e. uſque ad Orientem: ut adeo intempeſtive a recentioribus mutatum ſit. Porro Bentlejus ad Horat. 2 Od. 18,*

R U S T I C U M.

30 illud Ovidii Pont. 1, 4, 18, Qui vix *Thessalia* sine timendus erat, interpretatur, *Thessalia* tenuis, itemque alterum Ovidii *Halieut.* 102, Scopulorum fine, explicat scopulorum tenuis. Ita antiquitatis affectator Hyginus *Astron.* 272 s. l. 3 exr. Quæ adfigurationem siderum pertinent, ad hunc finem nobis erunt dicta, i. e. *hæstenus*. Idem fab. 82 *Tantalum* dici stare in aqua media fine corporis, ubi malis legere *Santius* in *Min.* 4, 4 mediū. Maneat igitur, sine vel fini eandem planam vim habere, quam habet tenuis; illud peculiare huic loco *Catonis*, quod iunxit Latino casui, numero præsertim plurali, ubi tenuis etiam frequentius genitivum habet. *ansarum* fini, Cat. 113. ea fine, qua adraferis, quousque, Col. 5, 11. Arb. 26.

Finitio ab antiquis lege sancita, Col. 5, 11,

Fio. fieri oportet porcā, sacrificari, Cat. 134. * sunt hædi maximi in *Caprasia*, Varr. 2, 3. * sit deterius, damnosum est, Varr. 2, 4.

Fircetina LX millia, Varr. 3, 4.

Fircellius Pavo, collocutor, Varr. 3, 2 & 6.

Firmarunt, posse inseri, confirmarunt, Pall. 11, 12. firmatur a Græcis, Pall. 3, 26. firmanctur, asseverantur, Pall. 10, 3. * donec firmentur agni, Pall. 12, 13. firmandæ largo pascuo equæ, Col. 6, 27.

Firmus. eo erunt firmiores, *fideliiores*, Varr. 1, 17.

Fiscella cum fale populari, Cat. 88. in fiscellam conferre uvas & prelo premere, Col. 12, 39. fiscellæ texendæ & picandæ, Col. 12, 18. junco factæ rariore contextu, Pall. 11, 19. * fiscellæ boum, Cat. 54. *capistra*. vid. *Scheffer. de re vehiculari* p. 166 sq.

Fiscello ligneo inclusas baccas exprimito, Col. 12, 38.

in Fiscina nova uvas premito, Col. 12, 39. fiscinæ Campanicæ, Romanicæ, Cat. 135. olearias Campanicæ, Cat. 153. sportæque ex palma & sparto, Col. 11, 2. Cat. 13. Col. 10, 307. in fiscinis novis includi, Col. 12, 50.

Fiscus. in fisco novo premere, Col. 12, 52. fisco inclusa olea prelo supponitur, Col. 12, 47. per fiscum lineum exprimere, Col. 12, 38. fscis novis premi oleum, Col. 12, 50.

Fissile adminiculum, Col. 4, 33.

Fissum rimosumque, de edificio, Col. 1, 5.

Fissuram cuneo adigere, Col. 5, 10.

Fistucis vectibusque calcato, Cat. 28.

Fistuca. fistucato fundamenta, Cat. 18. Est autem fistuca

L E X I C O N

& fistucatio duplex. Interdum fistuca *Philandrum* audis a *Baldo* advocatum in *Lexico Virruy.* ansatum & capitibus ferratum instrumentum, quo pali publicæque in terram panguntur. Interdum (quod e *Budeo* additur) funibus attollitur, & pondere suo remissa alliditur. Sed est etiam minoris molis fistuca & fistucatio, cum pavimenta manubriatis assiculis aut trabeculis pulsata coire ad firmitatem coguntur.

Fistula urinalis, Veg. 3, 15. * per fistulam venit aqua in ornithonem, Varr. 3, 5. fistulæ plumbeæ in aquæductibus, Pall. 9, 11 & 12. per fistulam vento naribus inferere, Veg. 1, 10. * fistulam subdito labro uti obturari possit, Cat. 154. fistula frigidaria in balneo, Pall. 1, 40. Hic epistomium intelligi apertum est. De Centimali fistula vid. h. v. * fistula perforata, Veg. 3, 4. Ergo sunt fistulæ non perviæ. Ita est: fistulæ laxioris, quam sunt reliqua foramina, regia apum, Col. 9, 11. Quin * in morbis quoque talis est fistula, in quam turundam intrudi jubet Cat. 157. Add. Veg. 2, 13, 23, 26 & 27. * fistula farraria in ferramentis rusticis commemoratur Cat. 10. Vox nondum satis explicata Lexicis, cui ex *Plinio* aliquantum lucis affundere studebimus. Is enim non tantum 17, 24 fistulæ meminisse tutoriæ similis, qua utantur ad inoculationem, ubi haud dubie scalprum aliquod acutum intelligitur; sed ubi de pistura agitur 15, 23, *Etruria*, inquit, spicam farris tostam pisente pilo præferrato, fistula ferrata, & stella intus denticulata. Igitur fistula hæc farraria videtur eadem ferrata intelligi, in cujus cavum quadratus, arbitror, pistillus inseritur præferratus, atque hujus ope ipsa fistula intra stellam denticulatam, ut cochlea in matrice, quam vulgo vocant, vel in tympano axis, circumagitur, quo facto interjecta inter fistulam ferratam & stellam denticulatam grana elidi & comminui necesse est. Familiare hodie id genus pisentis est, ubi piper & similia, faba præsertim *Turcica* (*Coffea*) tosta, comminuenda est, ita ut pauca jam sint apud nos similia paulo lautiores, in quibus non sit hujus supellectilis videnda copia. Neque tamen hic dissimulandum, esse, qui legant fistulam ferrariam: quæ lectio si teneatur, generalius forte nomen fuerit hic fistula. Possit etiam aliquis suspicari, legendum hic esse, ut apud *Plinium*, ferratam. qua ratione superior descriptio confirmaretur. Sed farrariam probo, quia nihil commodius est ad hæc subtile faciendum Cat. 143. Inspice reliqua loca, quæ de farre facticio laudamus J. l. * fistula porro ferrea cavum aliquid est, intrinsecus in columellam, extrinsecus autem in cupam conveniens,

R U S T I C U M

apud Cat. 21, in *trapezi*, i. e. *preli descriptione*, quod & ipsum *mola* genus est. * *fistula pro fibula videtur posita* Veg. 2, 22.

Fistulos lapides, Pall. 1, 10. fistulosus caseus, Col. 7, 8. cancer, Cat. 157.

Flabellum, Varr. 1, 31.

Flaccefcit foeniculum, Col. 12, 7.

Flaccidæ aures, Col. 6, 30. 7, 6.

Flaccus. flaccæ aures in canibus laudantur Varr. 2, 9.

Flacuit finus, Varr. 1, 13. *sed vera lectio est* confracuit.

Flagellum in vite minus palma, Varr. 1, 31. primi anni, Col. 3, 6. 4, 10. flagellis prolixis incitare vitem, Col. 3, 21. ultimum flagellum, Col. 3, 10. *sive summum, sive imum.*

* flagello excitandum jumentum lethargicum, Veg. 3, 48.

Flammata cupidine Tellus, Col. 10, 208.

Flammeola caltha, Col. 10, 307.

Flammeus halitus, Col. 5, 5.

Flatum æs, Varr. 2, 1.

Flatus aquilonis, Col. 11, 2. aprici, Col. 1, 5.

Flavebit messis aristis, Col. 10, 311. flaventes segetes, Col. 2, 21. flaventia poma, Col. 3, 21.

Flebotomia uti, Veg. 1, 14.

Flebotomo. flebotomare admiffarios, Veg. 1, 24.

in Flebotomo quæ facienda, Veg. 1, 19. de observatione flebotomi, Veg. 2, 40. post flebotomum, Veg. 1, 22.

Flegma dissolvit vinum scillites, Pall. 8, 6. flegmatia

multum ex ore profundit equus insaniens, Veg. 2, 12.

flegma in genibus, Veg. 3, 19. *ubi forte leg. phlegmonen.*

de qua Veg. 2, 48.

Flexo *frequentat.* ex flecto. flexato, Cat. 49.

Flexo die ardor infringitur, Pall. 12, 13.

Flexuosa radicum, Pall. 12, 9.

Flexura (*in vite*) profundit materias, Col. 5, 6. *vid. Curvatura.*

Flexus pali, Col. 4, 13.

Flocci substrati pomis, Varr. 1, 59. pannorum *scit. & lanarum.* Plin. 15, 17: nec non alii in floccis capsisque, quas

luto palcato illinunt, mala servant. *Schætzg.*

Flora &

Floralia, Varr. 1, 1. * *floralia, horti pars*, Varr. 1, 23.

Florere fata quando & quomodo soleant, Pall. 6, 1. * florere vinum incipit, Col. 12, 30. *vid. Flos vini.*

Flos foeni, Veg. 1, 53. florem afferunt furculi, Col. 11,

L E X I C O N.

3. flore exultur vitis, Col. 3, 2. si florem non continet arbor Punica, Pall. 4, 10. in floribus laborant (*ροσφύει*) arbores, Pall. 3, 25. flores ut condiantur, Col. 12, 7. * *Quod optimum est in unaquaque re*, calcis, Pall. 1, 41. Veg. 2, 62. gari, Veg. 4, 28. liquaminis, Veg. 3, 47. marmoris vel gypsi, Col. 12, 20, 21 & 43. nitri, Veg. 4, 21. olei, Veg. 4, 11. *Sic Plin. 15, 6: quod post molam (intelligo, post primum circumactum molam) primum est, prima unda preli. falis, Cat. 88. Ita Livius poeta: florem anculabant Liberi ex carchesiis. Favorinus orator apud Gellium: is flos coenæ habetur inter istos. Lucretio: flos nardi & flos Bacchi. * flos vini, est ejus vitium, Cat. 11. quid sit, optime discimus ex Plinio 14, 29, ubi de collecti in cella vini differentia & cura agit. Flos, inquit, vini candidus probatur, rubens triste signum est, si non is vini colos sit. Et statim, quod celeriter florere cœperit — non fore diuturnum. Col. 12, 30: Si vinum florere incipiet, sæpius curare oportebit, ne flos ejus pessum eat, & saporem vitiet. Est igitur flos, quod Harduino ad Plin. l. c. etiam observatum est, tenuis spuma in summo innatans, ad quam demendam, demi autem quantocius oportet, quin coli subtilis usus sit, non est dubitandum. Germ. Kahn vel Kohn. * flos æris, *chakanthus*, Veg. 4, 28. chalcitis, *ibid.**

Flosculi pomorum, *umbilicati vertexes, floris reliquia*, Col. 12, 45. *An etiam ficus primum erumpentis cyma*, Col. 5, 10?

Fluidum salivis os, Col. 6, 9. fluidum oppon. terreno, Col. 8, 16.

Flumen sacundiae, Col. 1, Præf. flumina maritima, Varr. 3, 17.

Flumentana porta, Varr. 3, 2.

Flumineæ salices, Pall. Inf. 161.

Fluo. fuit gustus nobilis pretiosusque *in loco boni vini ferace*, Col. 3, 2. fluunt minus uvarum raritate vites, Col. 3, 2.

Fluorem ventris adstringere, Pall. 3, 31.

Flutæ murænæ, Varr. 2, 6. Col. 8, 17. *Macrobius Sat. 2, 11: Arcessiebantur autem murænæ ad piscinas nostræ urbis ab usque freto Siculo, quod Rhegium a Messana respicit. illic enim optimæ a prodigiis esse creduntur: tam hercules, quam anguillæ: & utræque ex illo loco Græce πλωταί vocantur, Latine flutæ: quod in summo supernantes sole torrefactæ curvare se posse, & in aquam mergere de-*

R U S T I C U M.

finunt, atque ita faciles captu fiunt. Et, si enumerare velim, quam multi magnique auctores murænas e freto Siculo nobilitarint, longum fiat. Sed dicam, quid Varro in libro, qui inscribitur Gallus, de admirandis dixerit his verbis: *In Sicilia quoque; inquit, Papirius manu capi murænas flutas, quod hæc in summa aqua præ pinguedine flutentur.* Hæc Varro. *Optimæ autem in Siculo mari fuisse testatur etiam Plinius 9, 54, & Martialis 13, 80. Græcis sequiorum temporum muræna fluta dicebatur ἰχθυόσα, ἀπὸ τοῦ ἰχθυήσας, quod notat litus relinquere & alium capeffere, Vide quæ in hanc rem notavit Salmasius ad Tertullianum de Pallio c. 5, p. 444. Schænzg.*

Fluviales arenæ, Pall. 1, 10.

Fluviatica animalia, Col. 8, 15.

Fluviatile negotium, Col. 8, 17.

Fluxe perpurpare, Varr. 2, 11. *Locus corruptus. Antiquus liber pro fluxe habet si ussæ; unde Ursinus conj. si usæ; Popma hibisci.*

Fluxura, mustum, quod fluit ex uvis, Col. 3, 2. amnem hoc sensu dixit Pall. 11, 14. undam in oleo Plin. 15, 2. Sic

Fluxus idem. fluxum meliorem olei reddit oliva, Pall. 11, 10.

Fluxum corpus, Col. 1, Præf.

Focaneus palmes, Col. 4, 24. 5, 6. Pall. 3, 12.

Foculi duo, Cat. 10 & 11. *instrumentum ferreum, in quo ignis accenditur. Talis est focus Attinii tribuni pl. in rostris positus apud Cic. pro domo. Turneb. 7, 22.*

Focus circumversus quotidie, Cat. 143. circa focum familiarem epulari, Col. 11, 1. focus ornato, Cat. 76. *Pluribus hunc locum in nostris epistolis complexi sumus, quo clarius ostenderemus, focus instrumentum etiam esse coquinarium, sed magnum; at minus foculum. Id nos vernacula consuetudine retinemus, qui Focclare & ignis locum, & vas, in quo cibi assantur, vocamus. Quod idem Latinis in consuetudine fuisse dum librarios fugit, Catonis monitum sæpe inquirunt. Ideoque deve primo temperatoque vel leve aut lene pruna temperataque fuit, ut cap. 113; vel, lene igni temperatoque; vel quid item. Ponzæ. vid. ejusd. ep. 66. in foco rem divinam facere, Cat. 5. in focus corona indita, Cat. 143. * foco curare, h. e. cauterio, Veg. 1, 28. 2, 11.*

Fodina argenti, Varr. 1, 2.

L E X I C O N

Fodiri hortum, Cat. 2. possunt feminaria, Col. 11, 2.
it. Arb. 30. Sic circumfodiri, Col. 5, 9.

Fœcunditas cibis elicienda, Col. 8, 5. ejus parem legem natura dixit plantis & animalibus, Col. 3, 8.

Fœcundat aquilo vites, Pall. 12, 16. fœcundatur terra, Pall. 12, 1. ut fœcundentur loca exilia, Pall. 10, 9.

Fœcunda fruticis regio, Col. 9, 4.

Fœnariæ falces, Cat. 10. Pall. 2, 43.

Fœneratio, Col. 1, Præf.

Fœnerator fure pejor, Cat. Præf.

Fœniculi satio, Pall. 3, 24.

Fœnilia, Col. 1, 6.

Fœnificæ ferramentum, Col. 2, 18. *al. fœnificiæ. fœnifeca messor, ibid.*

Fœnifeces, Varr. 1, 49.

ad Fœnificiæ spem nata herba, Varr. 1, 47. fœnificiæ cumulum addere, Varr. 1, 49. fœnificiæ instituendæ, Col. 11, 2. ut condantur, Varr. 1, 56. *nimirum pro fœno hic ponitur, ut mellis, vindemia &c.*

Fœnificia administrant, Varr. 1, 17. ante fœnificia, Varr. 2, 11. fœnificia arida in tabulato, Varr. 3, 2. post fœnificia, Col. 2, 19.

Fœnum quando & quomodo secandum, Varr. 1, 49. cum fœnum cecidimus, Col. 2, 19. succisum tractari & condi ut debeat, Col. 2, 19. Varr. 1, 56. cum concaluit, ignem creat & incendium, Col. 2, 19. quod melius, Col. 2, 17. autumnale, Col. 7, 3. fœni sectio, Pall. 6, 1. sector, Col. 11, 1. repositio *s. fœnile*, Pall. 1, 32. femina, Col. 2, 18. quado spargantur, Pall. 10, 8.

Fœnum Græcum, rusticis filiqua, Col. 2, 11. 11, 2. ejus satio, Col. 2, 11. Pall. 2, 7. 10, 8. in defruti condituram adhibetur, Col. 12, 20, 21 & 28. & gleucini olei, Col. 12, 51. addito fœnugræco, Veg. 4, 9. *ex fœnigræco, Veg. 4, 9 & al.*

in Fœnus dare, Varr. 3, 5.

Fœtæ capræ nocet frigus, quia conceptum vitiat, Col. 7, 6. *Sic fœta pavo, que concepit, nondum peperit, Col. 8, 11. * fœtas puerperas liberas & stolatas adeo vocat Varr. 2, 10. fœtas, fere semper idonei scriptores appellant puerperas, hoc est, eas, quæ perpererunt. Inclitus tamen poeta dixit, loca fœta furentibus austris, pro plena. Idem ait: Non infueta graves tentabunt pabula fœtas, pro pręgnantes. Ferum*

R U S T I C U M.

*alio in loco posuit foetam pro ea, quæ jam perperisset. Sic enim inquit in aspidæ poeta: Fecerat, & viridi foetam Mævortis in antro Procubuisse lupam. Plinius noster foetam semper usurpat pro ea, quæ a partu cubat. Beroald. * foetis palmitibus, Col. 3, 21.*

Fœto. non foetant in servitute gallinæ rusticæ; Col. 8, 12. foetant rarius, Col. 8, 8. in paludibus anates, Col. 8, 15.

Fœtura a conceptu ad partum, Varr. 2, 1. ad sustinendum foeturæ onus, *de porcis*, Pall. 3, 26. foetura humana, Varr. 2, 10.

Fœtus. fœtum edant, *h. e. ova pariant*, Col. 8, 11 & 14. integri fœtus *plur.* Col. 8, 11. fœtus mularum, Col. 6, 37. fœtibus inutiles vaccæ, Col. 6, 21. * *collectivum nomen est in istis*, fœtibus singulis pariunt ova quina &c. Col. 8, 14. *ii. novissimo fœtu. Ita secundi fœtus pecudes signantur* Col. 11, 2. * *De fructibus aliis.* fœtibus terrenis & arboræis abundantes saltus, Col. 9, 20. fœtum pauperies, Pall. 12, 9. *de proventu uværum.*

Foliatis ramis, Pall. 4, 10.

Folia unde arboribus maneat hieme, Varr. 1, 7. quæ indicent anni tempora; Varr. 1, 46. folii lati apium, Col. 11, 3. folia subdito in libo, Cat. 75. *ut in mustaceo.* * folium, *malobathrum*, Pall. 2, 18.

Follicent, Veg. 3, 76, *restituimus ex MS. pro follientes.* Follicantes *est etiam Apul. Met. 9, p. 185, 16 Pric. ubi sunt muli senes, cantherii debiles, circa præsepium capita demersi* — follicantes nates languidas affiduo pulsu tussedinis hiulci: *ubi folles narium ex Prudentio laudat Pricæus. Genas s. buccas debebat dicere, si respexit, ut videtur, Peristeph. 10, 553. Perforari enim folles imperat tyrannus: deinde implet jubentis dicta licitor impius Charaxat ambas ungulis scribentibus Genas rel. Huc enim convenit Tertulliani illud de Pallio, qui de chamaleonte, follicans, inquit, ruminat, h. e. reciprocante spiritu inflans se & contrahens instar folliis, qui follex etiam est in glossis, quas laudat Salmas. ad l. c. p. 199. Neque follicantes caligæ aliud volunt, quam ira laxas esse & flaccidas, ut inter eandem nunc concipere ventum & instari possint, nunc expresso spiritu contrahi. Denique ex glossis eidem Salmasio laudatis Follico διασπασθῆναι non tam ad incessum mollem & fluctuantem cum summo viro, quam ad illam narium, pectoris & ventris inflatorum superbam reciprocationem retulerim.*

L E X I C O N

Folliculus fici; Varr. 1, 48. folliculi acinorum, Varr. 1, 54. folliculis vestiuntur grana tritici, Pall. 7, 2. * folliculus & annus in equo jungunt C. S. M. Veg. 3, 17 pr.

Fomentabis eum calida, Veg. 1, 53. eodem sensu & forte vitiose fumentando, Veg. 2, 8. add. 2, 17. it. 2, 46.

Fomenta frigori adhibentur, Col. 6, 30.

Fons putealis, Col. 11, 3. arguto gramine fontes, Col. 10, 284. fontium vires quando explorentur, Col. 11, 3.

Fonticulorum amœnitas, Col. 11, 3.

Foramina naturæ, Varr. 3, 12. cf. Plin. 8, 55.

Forati parietes, Col. 8, 3. foratis cornibus, Col. 7, 3. perticis, Col. 8, 11.

Forda bos post coitum non admittit taurum, Col. 6, 24. ne operis & uteri simul gravetur onere, Col. 6, 24. Vacca pragnans dicitur forda a fœtu. Ovidius: Forda ferens bos est. Ab aliis horda appellatur quadam cognatione literarum, ut hœdus, fœdus. Inde in fastis dies hordicalia, sive fordicalia nominantur, quæ nonnulli appellant fordicia, quibus hordæ sine fordæ, id est, gravidæ vacca immolabantur. Beroald.

Forensia vestimenta, Col. 12, 45.

Forficibus amputant vitiosa, Col. 12, 43. De forficis & forpiciis differentia Rhodius ad Scribon. c. 53, p. 93 sq.

Fori in horto, Col. 10, 92. fori proprie sunt stamna aut subsellia navium & theatrorum. Ergo per metaphoram h. l. illud, quod est inter duos sulcos eminens vel elatum, fori dicuntur, non ipsi sulci, ut quidam volunt. Schweitz. Mihi tamen ex crymo fororum, quos non minus, quam fores a forando dictos arbitror, commodius videntur intelligi cava sulcorum. Sed nostro opus proprie est; fori, trames, sunt, quos Columella gradus alias vocat, spatium, quantum uno nisu effodiatur. Angustos foros & parvum tramitem jubet esse, ut tanto fieri queant profundiores.

Foria, suum morbus, Varr. 2, 4. Reinesius ad Instr. 20, 148 p. 932 foriam legi vult pro furia. Suriam autem suum seminarum affectum dicit, quæ cum id patiuntur, dicuntur Συρία & χυπρῆς. Certe foria pro morbo pecudis non minus, quam illud furia vel soria, ἀπαξ λεγόμενον. Nonius laudatus hic ab Ursino, quid sint foria explicat, a quibus dicuntur forioli.

Foriculæ, Varr. 1, 59. videntur valvulæ ad fenestras occludendas.

Forinfecus, Col. 8, 3.

Forma agri, quam natura dat, & quam rationes im-

R U S T I C U M.

nunt, Varr. 1, 6. in arborum formam redigere, Col. 2, 2. formæ hominum legendæ, *de pastoribus*, Varr. 2, 10. * *pro statura & incremento*, Varr. 2, 3, 3, 6. formæ altissimæ vaccæ, Col. 6, 21. minoris formæ equæ, Col. 6, 34. formæ amplissimæ ac pulcherrimæ equæ, Col. 6, 36. formæ altissima vaccas eligemus, Pall. 4, 11. forma egregia equa, Pall. 4, 13. &c. * formis buxeis exprimitur caseus, Col. 7, 8. *vid.* Formula. lutum inter formas clausum, Pall. 1, 34. forma lateri similis, Pall. 6, 12. *vid. Hard. ad Plin.* 35, 48. *Tales sunt formæ parietum*, Varr. 1, 14. *a quibus formacei dicuntur parietes.* *vid.* Lutum Punicum, & Struclile.

Formator agricolæ, Pall. 1, 1. *qui vulgo nunc informator.* præceptorque virtutis, Col. 1, Præf.

Formatus artibus agrestium, Col. 11, 1.

Formica rapax populatur semina, Col. 10, 322. ut abigatur, Pall. 1, 35. 4, 10. 11, 12. ne vitem excedat, Col. Arb. 14. ut necetur, Pall. 4, 10. formicæ ova pascendis pullis, Pall. 1, 29.

Formidat attactum, Pall. 4, 9. si formides animalia, Pall. 1, 28. si formidantur pecora, Pall. 3, 18.

Formidolosi ad ingredienda flumina boves, Col. 6, 2.

Formula caseorum, Pall. 6, 9. *pro ipsis caseis formatis, ut videtur.* * disponendorum seminum, Col. 5, 3. confcripta velut formula vinearum, Col. 3, 12. fervorum & operarum, Varr. 1, 18. instrumenti rustici, Varr. 1, 22. * formula, *h. e. verba concepta*, locandi villam ædificandam, Cat. 14, 15 & 16. politionis dandæ, 136. vineæ curandæ, 137. oleam legendam locandi, 144. oleam faciendam locandi, 145. oleam pendentem vendendi, 146. vinum pendens vendendi, 147. vinum in doliis vendendi, 148. pabuli hiberni vendendi, 149. fructus ovium vendendi, 150. luci collucandi, 139. agri lustrandi, 141. porcæ præcidanæ immol. 134. *Varronis formula istæ nobis observata:* ovium emendarum, 2, 2. caprarum, 2, 3. suum, 2, 4. bovis stipulandi, 2, 5. servi emendi, 2, 10. in lege locationis fundi excipitur, ne colonus capra natum in fundo pascat, 2, 3. *v. d. Lex.*

Fornax calcaria uti facienda, Cat. 38. *forma ejus intelligitur etiam ex* Col. 5, 10. & Arb. 19. * fornax, *h. e. præfurnium hypocausti, ubi excitatur ignis*, Pall. 1, 40.

Foro. forantur spatia modicis cavis, Col. 8, 3. forari, Col. 9, 7.

L E X I C O N

Forpices, an forcipes? Cat. 10 & 11. *In instrumento rustico cum censeantur, videntur neque sartorum esse, neque tonforum; sed illud, quo apprehendi, extrahi, intorquere possunt clavi ferrei, einc Zange. ad ignem in foco tractandum cum tumbulo refert Turn. 7, 22. fueris itaque einc Feuerzange.*

Fortasse an, forsan, Varr. 3, 6 & 16. Sic Apul. apol. 1: Et fortasse an peracute vobis reperisse videbimini. & apol. 2: Fortasse an vidua antequam domi defedisset. Sisenna lit. 3 ap. Non. Quod fortasse an ex voluntate sua summa cum claritudine celeriter confecisset. & Accius in Antenoridis ap. eundem Nonium: Fortasse an sint, & quos hic non meret metus. Agell. 11, 9: Legatos venisse Athenas fortasse an de quadrigis veterum auctoritati concessero. Tertull. 3 ad-versus Marcionem: Fortasse an & mystice factum sit, & alibi. Ursin.

Fortax fornacis, Cat. 38. ut a fornice fornax, ita a fortitudine fortax dicti videtur: quo verbo censetur totus imus camini gyrys, & soli tegumentum pavimentatum & saxeum. Σαππὸς a Graecis vocari videtur. Hesychius: Σαππὸς λέγεται ὁ κάτω τιθέμενος ἐν τῷ ἱπνῷ ἐν τοῖς μεταλλεύσιν. Turn. 11, 13. Forte in nostris fornacibus fortax fuerit crates fornicata latericia, satis illa fortis ad sustinendum onus, & ignem tamen transmissens.

Fors. Fortis fortunæ laudes, Col. 10, 316.

Fortis in operibus administrandis, Col. 1, 8. fortes ad opera boves, Col. 6, 1.

Fortiter agitare, Pall. 11, 14. commovere mustum, ibid. triti mellis, Pall. 9, 13. verberantur virgis, Pall. 11, 19.

Fortuito facere aut ut libet, Col. 4, 16.

Fortuitus. fortuita corporis vitia, Col. 11, 1.

Fortunæ laudes dictæ post merces exactas, Col. 10, 316.

Forum in torculari, Cat. 18. est pars torcularis, qua continet uvas, vel oleas destinatas prelo: dictum, quod ibi seriatum uva, vel propterea, quod ibi teratur. Popma. Conf. Plin. 15, 6, & Harduin. no. 23. Loca Tertulliani dua habet Turneb. 27, 17. Fora & torcularia diligenter emundata, Col. 11, 2. 12, 18. Isidor. Orig. 15, 6: Forus est locus, ubi uva calcatur, unde & calcatorium dicitur. Hinc igitur planum est, quid sit Varr. 1, 54 forum vinarium. Nimirum alveus videtur, in quo calcatis uvis mustum destuit. Ita fori in navibus, ubi eunt nauta; forus alca apud Suet. in Aug. 71. ipsum

R U S T I C U M.

forum urbis, *ubi frequenter eunt, feruntur, homines &c.* Angusti fori, Col. 10, 92, *sum. fuli.*

Fossas veteres tergere licet per ferias, Col. 2, 22. fossa quæ idonea, Varr. 1, 14. fossæ inciles, Cat. 155. duum generum, Col. 2, 2. cæcæ ut fiant, Pall. 6, 3. fossa præcipiti munire, Col. 5, 10. fossarum capita, Pall. 6, 3. * fossa in curatione cervicis ejectæ, Veg. 2, 41.

Fossato circumveniente, Pall. 10, 13.

Fossiciæ arenæ genera, Pall. 1, 10.

Fossilis arena, Pall. 1, 10. sal, Col. 6, 33.

Fossio danda vineis, Col. 11, 2. fossionibus concitare vineas, Col. 4, 28.

Fossura vitium, Col. Arb. 12. quoties opus sit, Col. 4, 28. plana, Col. 4, 14. hiberna in Hispania, *ibid.* solum leniter scalpens teneritudini robur inducit, Pall. 10, 14. fossuræ regula, Pall. 1, 6.

Fovet ova gallina incubans, Varr. 3, 9. fovenda calido aceto, Col. 6, 12. humore planta, Pall. 11, 12.

Fraces olei, Cat. 66 & 67. quam diutissime in fracibus erit oleum, tam deterrimum erit, Cat. 64. Carnes vocat Plin. 15, 6, & ex iis facies esse monet. Dictas puto a frangendo: quod etiam probabile sit, si fracesco verbi usum spectes: quod autem frages & fragesco propterea scribas, nihil est. C & G permutari sexcenties, constas.

Fracescere debet terra lutosâ, *h. e. mollescere & quasi fermentare*, Cat. 128. ubi bene fracuerit, *ibid.* fracescet oleum, *h. e. respiciet fraces*, Col. 1, 6. Sed fracescere mediocritet debet olea, Varr. 1, 55. *h. e. mollescere.* Cf. Cat. 64. *Interim vitium est, si fracescat caldore*, Varr. 1, 55. * *apud Non.* 1, 308, p. 62, 3 *Merceri fracescere scribitur.*

Fracida olea facilius efficitur a factoribus, Cat. 64.

Fractum triticum, Pall. 1, 29. fracta pecudum quomodo sanentur, Col. 7, 5.

Fractura ut sanetur, Cat. 160. ossis si extra cutem eruperit, Veg. 2, 47.

Frangitur deflexu palmes, Col. 4, 26. franguntur frumenta mollis aquariis, Pall. 1, 42. *vid.* Fractum triticum.

* frangerunt se calores aut frigora, Varr. 2, 2. Cic. *de astu meridiano eadem voce usus est Orat.* 1 ad extr. dum se calor frangat. Frangere & frangere se est mitigare, quod exemplis probavit Burmannus ad Petron. c. 75. Schattg.

Fraudare, privare, Col. 3, 9.

L E X I C O N

Fraudulenter infestare, Col. 1, 8.

Fraxinea frons, Col. 6, 3. bubus præbetur, Col. 11, 2. manubria, Col. 11, 2.

Fraxini satio, Col. 5, 6. cacumina, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. fraxino inferitur pirus, Pall. 3, 25. fraxinus catenis utilis, Pall. 12, 15. * fraxini silvestres sunt omni, Col. Arb. 16.

Fregellana nigra vitis, Col. 3, 2.

Fremitus canis, Col. 7, 12.

Frendere, frangere, Varr. 2, 4.

Frendorem patitur bos hydrophobus, Veg. 3, 31.

Freneticus equus, Veg. 2, 3.

Frequens piscibus vivarium, Col. 8, 16.

Frequentatæ supplementis juventutis apes, Col. 9, 13.

Frequentat fœtus columba, Pall. 1, 24. frequenter prole nova mundum, Col. 10, 213. frequentare piscinas, Col. 8, 16. *h. ex seminibus implere, besetzen.* vineam, Col. 4, 15. *novis stirpibus augere.* frequentatur inductio, Pall. 1, 15. *calx frequenter inducitur.*

Fresa cicera, Col. 2, 11. 11, 2. faba, Col. 2, 12. 6, 3. ad mensuram modii propemodum sicut integra respondet, Pall. 2, 9. fresum ervum, Col. 6, 3.

Fretum recens, Col. 8, 17.

Fricatio assidua, Col. 6, 12. quam ea utilis sit jumentis, Col. 6, 30. Veg. 1, 43 & 56. 2, 53. 3, 2, 55 & 58.

Frico. fricare pavementum, Cat. 18. *cf. Virg. 7, 1.*

Frictum triticum, crudo opponitur, Varr. 2, 4. cuminum Cat. 156. *tritica intelligo. Sed * frictus pro frixus. fricti sales,* Pall. 12, 21. Veg. 3, 66 & 70. *ut fictus pro fixus. fricta resina sapius apud Scribon.*

Frigidaria fistula in balneo, Pall. 1, 40. maltha, Pall. 1, 41.

Frigisci equi, Veg. 4, 6. Phrygiine, an Frisii? *Phrygiæ laudat Claudian. 29, 192.*

Friigo. frigido salem, Cat. 106. frigens semen coriandri, Veg. 1, 45.

Frio. facile frietur terra, Varr. 1, 9.

Frit quid esset, Varr. 1, 48.

Frixus in capite sanguis, Veg. 2, 1. *a frigeo videtur dictus, qui refriguit, vel simpliciter qui coarctatus, & fluidus esse desinit, ut gelare, congelare.*

in Frondatione quid cavendum, Col. 5, 6. *vid. Serv. ad Virg. Eclog. 1, 57.*

R U S T I C U M.

Frondens multa materie, Col. 3, 1.

Frons, *frondis*. iligneæ, querneæ, putida, Cat. 37. quæ melior? Col. 6, 3. prima fraxinea, tum ornea, tertia iligneæ, bubus præbenda, Col. 11, 2. querneæ, populneæ, *ibid.* ex illice vel lauro, *ibid.* frondem vel folia ficulneæ, *ibid.* frons in vite, Pall. 10, 18. frondis crispæ apium, Col. 11, 3. frondes bubus & pecori, Cat. 30. supervacuæ decerpendæ, Col. 4, 27. luto Punico illinitæ, Col. 9, 7. * *tenerrimum quemque frondem*, Veg. 3, 4.

Frons, *frontis*. occipitio prior est, Cat. 4. i. e. ut interpretatur Turn. 14, 2 & 29, 27, *præsentia potior est absentia*. Multis verbis hunc locum illustrat Jo. Bapt. Pius annot. prior. T. 1, p. 430 Fac. Gruter. Columella 3, 21 huc trahit illud Maronis de numine, Et quocunque Deus circum caput egit honestum &c. *Add. id.* 1, 1 & 4, 18, *ubi oculos & vestigia domini rem agro saluberrimam dicit. Plin.* 18, 6 *hoc ipsum Catonis, ut vocare solet, oraculum profert, & c.* 8 *feratillissimum in agro oculum domini, majores dixisse refert. Pall.* 1, 6: domini præsentia provectus est agri. *Add. Camerac. jun. opusc. de R. R. p.* 26, 27, & *Phadr. fab.* 2, 9. * frons fossæ vel scrobis, *latus interius, & quidem si oblonga est, brevius. vid.* Col. 3, 15 & 4, 4.

Fructiferæ arbores, Col. 11, 2. materie, Col. 4, 21. fructiferum sarmentum, Pall. 3, 29.

Fructuarius palmes quis, Col. 5, 6. fructuarii oculi, Col. 5, 18. palmites, Col. 4, 24. 5, 6. rami, Col. 5, 9. fructuaria scrofa, Varr. 2, 4. villa, Col. 1, 6. flagella, Col. 5, 5. sarmenta, Col. 4, 24. *ut Arb.* 8 & 10.

Fructuosiora vina Falerna, Varr. 1, 65.

Fructus fundi, qui ex eo satus nascitur, utilis ad aliquam rem, Varr. 1, 23. omnis quinto gradu ad perfectum pervenit, Varr. 1, 37. ceræ, Col. 9, 16. aviariorum, ova & pulli, Varr. 3, 3. ovium qua lege venire solitus, Cat. 150. fructum ferre incipit vacca, Varr. 2, 1. fructus aridi & liquidi, Varr. 1, 13. fructuum venturorum experimenta, Pall. 7, 9. * *fructus libidinis*, Col. 11, 1. *h. e. fruiio*. * *fructi plus capies*, Cat. 4. fructus venenum, Varr. 1, 2.

Frugalitas antiqua, Varr. 3, 3. ejus exemplum domesticis sit villicus, Col. 11, 1.

Fruges roburneæ, Col. 9, 1. frugibus idonea pars vitis, Col. 3, 17. fruges pro fructibus etiam Col. 10, 39.

Frugifero loco natus palmes, Col. 3, 10.

Scripta. R. R. Vol. IV.

N

L E X I C O N

Frumentarius ager, Cat. 6. Varr. 2, 11. campus, Cat. 1. frumentarium solum, Col. 5, 9.

Frumentorum nomina frustra est præcipere, quæ aut loco subinde, aut ætate mutantur, Pall. 1, 6. quid frumentum? Varr. 1, 48. frumenta quale solum expetant, Col. 2, 9. Pall. 1, 6. quando ferantur, Col. 11, 2. quæ, ubi? Cat. 35. Col. 3, 8. florere & grandescere quot diebus foveant, Pall. 6, 1. quot gradibus ad maturitatem veniant, Varr. 1, 32. quomodo terenda, expurganda, condenda, Col. 2, 21. ut custodiantur, Pall. 1, 19. ubi melius ferventur, Col. 1, 6. contra curculiones & mures, Cat. 92. ut promanitur, Varr. 1, 63. ne degenerent, Col. 2, 9.

Fruor. frui pabulum, Cat. 149.

Frustratio, non cultura, Varr. 1, 1. cupiditatis, Col. 11, 1.

Frustrari impensas, Col. 1, 1. frustrantur opera diuturna cessatione, Col. 12, 1.

Frutectosus tractus, Col. 2, 2.

Frutectis obseffus ager, Col. 3, 11.

nec Frutex, nec arbor est vitis, Col. Arb. 1. frutices olerum, Col. 11, 3. fruticibus buxeis aut myrtis, Col. 8, 15.

Fruticat seges ante hiemem, Col. 2, 11 & 12. e trunco falix, Col. 4, 31. fruticavit pluribus culmis ex uno semine, Col. 2, 9. cum fruticaverit lupinum, Col. 11, 2.

Fuci, *apum genus*, Varr. 3, 16. Col. 9, 15. Pall. 7, 7.

Fuga temporis, Col. 11, 1. fugarum signa, *h. e. fugitivorum*, Col. 10, 125.

Fugientes fontes, Col. 10, 284.

Fugitivarius, Varr. 3, 14. *Ulpianus*: Non enim ambo pecuniam, ego & fugitivarius deposuimus. *Erat is, qui mercede fugitivos e fuga retrahebat. Scalig. Flor. 3, 19, 7*: Itaque qui per fugitivarios retrahi debuissent, prætorios duces, profugos prælio, ipsi sequebantur. *Adde Cujacium observ. 3, 9 & 21, 11. Feinsheimium ad L. c. Flori. Schætzg. Adde Barth. Adv. 3, 8, p. 229.*

Fugitivæ sunt apes, Varr. 3, 16.

Fugat emtores conditus vini sapor, Col. 12, 20.

Fuligo supra focos tectis inhærens, Col. 11, 3. ærei vas, Veg. 2, 62. infriatur cornu præfacto, Col. 6, 16. Veg. 3, 4. cum fuligine tritus matrubbii succus, Col. 6, 13.

Fullonnica pila, Cat. 10 & 14.

R U S T I C U M.

Fulmenta, Cat. 14. *intelligo tigilla quadrata, qualia pedibus leſtorum vulgarium, (qui & ipſi fulmenta vel fulmentæ a fulciendo dicuntur) menſarum item e. i. g. e. adhibentur.*

Fulmina ut prohibuerit Tarchon, Col. 10, 346. * fulmina Ciceronis, Col. 1, Præf.

Fulta cibus bos, roborata, Col. 6, 24.

Q. Fulvius Lippinus, an Lupinus? Varr. 3, 12.

Fumarium, Col. 1, 6.

Fumigare leniter apes, Varr. 3, 16. alvos, Col. 9, 14; gallinaria, Col. 8, 5. fumigantur pulli furculis pulegi, Col. 8, 5.

Fumofa ne ſint ligna, Cat. 130. *Veteres exſiccabant ligna, purgabantque, ne ſumum facerent. Unde cocta ligna nominat Ulpianus tit. de verborum ſignific. & tit. de legat. 3. Coctilia Trebellius Pollio; arida Quid. l. 4 Faſt. Martialis Græca voce ἀράνη. Homerus Odyſſ. 6 νάρκηνα, Pollux ναύσημα. Popma. Tanto magis neceſſaria erant illa ἀράνη, quod caminos vulgo non haberent, qua de re diſputamus in Carnarium.*

Fumus afflat granaria, Pall. 7, 3. apibus qui aptus, Col. 9, 14. gallinis ſalutaris, Col. 8, 3. adverſus ſpiritus nocentes, Pall. 1, 35. fumo vetuſteſcunt vina, Col. 1, 6. culmi coloratus caſcus, Col. 7, 8. in fumo ſuſpenſæ perne, Cat. 162.

Fundamenta ruſtici ædificii, Pall. 1, 8. * fundamentum ſemite ſolum hominis, Varr. 1, 47. omnis pecunie pecus, Varr. 2, 1.

C. Fundanius Varronis ſocer, Varr. 1, 2. nam Fundania Varronis uxor, Varr. 1, 1.

L. Fundilius, Varr. 1, 2.

Fundo, *as.* fundare radices altius, Pall. 3, 10.

Fundo, *is.* fundere pampinum, Col. 4, 22.

Fundus. fundi appellatione omne ædificium & omnis ager continetur. Sed in uſu urbana ædificia, ædes; ruſtica, villæ dicuntur. Locus vero ſine ædificio in urbe area, rure autem ager appellatur: idemque ager cum ædificio fundus dicitur. *Hæc L. 211 π. de V. S.* Fundus probari qui ſoleat, Col. 1, 2. de fundi ſolo quæ videnda, Varr. 1, 6. fundi oram ſterilem quæ faciant, Varr. 1, 16. extra fundum quæ commoda & incommoda, Varr. 1, 16. fundus ſuburbanus ut inſtruendus, Cat. 7. fundi locatio frequens res mala, Col. 1, 7.

Fungentur pro ſultura & ſubſtructione, Col. 1, 5.

L E X I C O N

Fungosæ sunt radices a lætamine, Pall. 9, 5. nostri *pehigi*.

Fungus exsiccans remedium, Veg. 4, 28.

Funiculus, Cat. 63.

Funis effici non potest ex parvitate arenæ, Col. 10, Præf. Proverbium est, aliis notatum de re præsus impossibili, quam quis tamen conficere laboret, Suidas: ἐξ ἁμμου σχονίων πλέκει. ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων. Nilus de primatu Papa lib. II: ἐκ τῶν ἀπὸ τοιούτων αὐτὸν ἐπιζών ἐξαιρεῖν, οὐδὲν ἄλλο ποιεῖν, ἢ ἐκ ἁμμου σχονίων πλέκειν ἐπιχειρεῖν. Barth. Advers. 50, 10. Funes qui, quales, Cat. 135. lorei, Cat. 3, 12 & 63. mediponti, Cat. 12. spartei, Cat. 3. subductarii, Cat. 12 & 68. torculi, Cat. 63 & 68.

in Funus prodire defuncto, Varr. 1, 69.

Fur dupli condemnatur, Cat. Præf. * fur, fucus, Varr. 3, 16.

in Furcas destitutas colla bouum includere, Varr. 1, 20. Putaverim furcas majores in terram defixas esse in hunc modum &, qua ratione caput bovis domandi in terram deprimitur, & nisu vehementiori. adempto jactare jugum dediscit. Felices, qui ferre incommoda vitæ, Nec jactare jugum vita didicere magistra. Neque tamen non hoc etiam observandum, destinata, quod habent aliæ editiones, & ad colla referunt, verbum esse & ipsum elegans & ad hanc rem apprime aptum, atque significare deligata, adstricta. Neque opus est exemplis id probare, cum in Fabiano thesauro quivis reperire, quantum satis est, possit.

Furcillæ bipedales e furculis, Varr. 1, 8. furcillis versare herbam, Varr. 1, 49. contundere fasciculos fabarum, Col. 2, 10.

Furfures hordeacei, Col. 12, 43. a farina excreti, Col. 8, 4.

Furiis libidinis exstimulatur, Col. 6, 27.

in Furno siccantur ficus, Pall. 4, 10. furno torrefacta fici, Col. 12, 15. in furnum reponitur mustum lizivum, Col. 12, 41. sed melius Ursin. fumum.

Furtiva ruta melius provenit, Pall. 4, 9. Etiam hoc habet Plin. 19, 37: Rutam furtivam tantum provenire fertilius putant, sicut apes furtivas pessime.

Furunculus verrucæ similis in vite, Col. 4, 24. ut submittendus, Col. 4, 24. 5, 5. in furunculum germen submittitur, Col. 4, 22. add. Plin. 17, 35. * Tulus in equis, Veg. 1, 31. add. 3, 45.

R U S T I C U M.

Fusci anseres, Pall. 1, 30. fuscus color lanæ, Col. 7, 2. partus ex albo sæpe editur, *ibid.* * fuscum vinum, Pall. 11, 14. *non fusci coloris, sed corruptum, cujus indicium est color fuscus, ut existimat Barthius Adv. 23, 13, qui ibidem ex multis auctoribus probat, 7d fuscum & fuscare pro corrupto & corrumpere frequenter adhiberi. Schætzg.*

Fusoria cisternæ, Pall. 1, 17. coquinæ, Pall. 1, 37. *vid.* Fufura.

Futiculi allii, Pall. 1, 35. fasciculos *legit Ruellius apud Mizaldum de secretis hortor. 1, 9, p. 15 a.*

Fustibus tunduntur spicæ, Col. 2, 21. *vid.* Baculus.

Fufura (*f. fusoria*) balnearum, Pall. 1, 42. *add. 1, 17.*

Futurus villicus, *h. e. qui villicus esse velit*, Col. 11, 1.

G.

Gaberius eques Rom. Varr. 2, 3.

Gades & Gaditana lactuca, Col. 10, 185. Gaditanum municipium, Col. 7, 2. Gaditani municipii brassica, Col. 11, 3. Gadium municipium, Col. 8, 16.

Gagates lapis masculus & femina, Veg. 1, 20. 4, 12.

Γαλακτερίδας qui populi, Col. 7, 2.

Galaticum hordeum, Col. 2, 9. Pall. 2, 4. 3, 8.

Galbano servantur pulli a serpentibus afflati, Col. 8, 5. fixantur culices, Pall. 1, 35. galbana noxia succo, Col. 10, 17.

Galbuli qui? Varr. 1, 40. *Cupressi pilulas vocat Plin. 17, 10. Schætzg.*

Gallæ pulvis in remediis apum, Col. 9, 13. Pall. 4, 15. gallæ Syriacæ, Veg. 2, 62.

Gallia maxima donat mala, Col. 10, 41. Galliæ transalpinæ quædam singularia, Varr. 1, 7.

Gallicanum vocabulum, Varr. 1, 32. Col. 5, 1 & 5.

Gallicus ager Romanus, Varr. 1, 2 & 14. 2, 3. nunc Piceno contribuitur, Col. 3, 3. caseus, Col. 12, 57. (*Nemausensem ex Plin. 11 hic commendat Beroaldus.*) Gallicæ oves, Col. 7, 2. regiones, Col. 1, Præf. vites, Col. 3, 2. uvæ, Col. 12, 43. Gallica salix, Col. 4, 30. terebra, Col. Arb. 8. ulmus *f. Atinia*, Col. 5, 6. Gallici arbuti ratio, Col. 5, 7. cultus, Col. 4, 33. ligni asseres, Pall. 1, 13. *vid. Philandr. ad Viruv. 7, 3.*

de Gallinis, Varr. 3, 9. Col. 8, 2. Pall. 1, 27. ne uvas

LEXICON

& ficus tangant, Col. 8, 5. ut farciantur, Cat. 89. silvestres vel rusticæ, Col. 8, 12. quædam vento concipiunt, Varr. 2, 1. earum sterces bubus pestilens, Col. 6, 5. Veg. 3, 2 & 85.

Gallinaceus pycætes, Col. 8, 2. gallinacei pulli, Varr. 3, 9. Col. 8, 11. mares, Col. 8, 2. gallinaceum genus, Col. 8, 5.

Gallinarius curator, Varr. 3, 9. Gallinaria insula, Varr. 3, 9. Col. 8, 2. vasa, Col. 8, 8 & 10. gallinaria, *subfl.* constituenda, Col. 8, 3.

Gallioni nostro, Col. 9, 16.

Gallulæ minutæ, Veg. 2, 49.

Gallus. Galli appositissimi ad jumenta, Varr. 2, 10. succidias optimas & maximas faciunt, Varr. 2, 8. messiem quo compendio faciant, Pall. 7, 2.

Gallus, *maritus gallinacei generis*, Varr. 3, 9. Col. 8, 2. galli rixosi procacitas ut impediatur, Col. 8, 2.

Gamba equi. supra gambam, Veg. 2, 47 & 49. 3, 19. sub gambam cirri, Veg. 4, 1. gambarum inflexione molliter vehit equus, Veg. 1, 56. in gambis laccæ, Veg. 1, 27. *Notavit antiqua manus ad exemplum Vegetii, quod a Κρυμαιο accipi, Hermolaum Barbarum a κρυμαιοις derivasse gambam.*

Ganearium tridindum, Varr. 3, 9. genianum, a genio, *malit Scaliger.*

Gangeticæ aves, Col. 8, 8.

Ganglion, Veg. 2, 30. *add. Gorraus Definit. med.*

Garada Syriæ, Varr. 1, 44. *Non succurrit aliqua regio vel urbs hujus nominis, nisi forte legendum sit Gadara, qua in Syria quondam duplex fuit. Schætzg. Recte. Vigerat idem Bochartus Geogr. 1, 24, p. 525 A.*

Gari floris sextarium, Veg. 4, 28. Flos gari est γάρβον *ἄγινετα*; vel optimum Columella 6, 38. *Dioscor. 2, 34: γάρβον ῥοιὰς ἐρίστῃ. Ἄγινετα etiam est καλαμπύκη.*

Garum per nares infundendum jumento, Col. 6, 34 & 38.

Gaudet parum ulmus, Col. 5, 6. *h. e. læta est.*

Gelatus caseus, Col. 7, 8. gelato lacte mollior, Col. 10, 397.

Gelicia si erunt, Cat. 65. ad gelicidium recti rami, Varr. 1, 55. gelicia nocturna, Col. 11, 2. gelicidiis infestari, Col. 2, 8. peruri, Col. 11, 3. mitescunt acini duriores, Col. 3, 1.

Gelo. cum gelaverit, Col. 9, 13. *h. e. refrigerit & confit.*

R U S T I C U M.

serit. vid. Gelatus: gelantur hiemis frigoribus fictilia vasa, Col. 9, 6.

Gelum, *pro gelu*, Varr. 1, 45.

Gelus, Cat. 40.

Gemellæ vites, Col. 3, 2.

Gemellar structile, Col. 12, 50. *Quid structile esset, non patiuntur nos ignorare ipsi rustici nostri, & Vitruv. 8, 7, nisi mirum ex lapidibus vel lateribus constructum. Sed utrum gemellar oleo excipiendo ita strui solitum aut consultum sit, (gypsa quidem poliri intus potuisse video) non habeo dicere, non magis quam illud, quid proprie geminum fuerit in gemellari, unde nomen invenerit; nisi quod suspicor, totum vas fuisse geminum, aut duo plurave cava habuisse, e quorum uno in alterum transiens oleum ipsum se quodammodo depleverit. Tale gemellar structile ideo etiam damnare noster videtur, quod exhaurienda deplendum esset, neque defundi posset, qua causa etiam plumbea quadrata minus commoda sunt; omnium aptissima labra rotunda, æneorum vulgarium instar, in quorum fundum amurca facile confuatur, ibique defuso oleo relinquatur.*

Gemini partus familiares, Col. 3, 8. geminæ vites duum generum, Col. 3, 2. geminas vites ex eodem capite diducere, Col. 4, 1. * Gemini in cælo Apollo & Hercules, Varr. 2, 1. *vid. Hygin. Poet. Astron. p. 215 ed. Commelin.* geminum altum vocat Col. 10, 312.

Gemmas & corticem movere, Col. 4, 29.

Gemmascere, Col. 5, 10. *it. Arb. 22.*

Gemmata matre, *de arbore Punica, pro gemmante*, Pall. 4, 10.

Gemma gemmare incipit planta, Varr. 1, 40. *add. Col. 4, 27. gemmant rosaria, Col. 10, 37. florent, in gemma modum splendens. gemmantes furculi rosarum, Pall. 12, 11. gemmantia sarmenta, Pall. 3, 32. gemmantes pinnae, Col. 8, 11. gemmantis caudæ (pavonis) amictus, Pall. 1, 28. gemmantia lumina loti, Col. 10, 258.*

Genæ rescinduntur gallinis pinuita laborantibus, Col. 8, 5. *ita genæ pro palpebris, Veg. 2, 16.*

Generale præceptum, Pall. 1, 43. Sic generalia, Pall. 2, 13. generales partes, Varr. 2, 1.

Generatim, *h. e. separatis generibus*, Col. 2, 15. 5, 10. 12, 7 & 10. Arb. 18. Pall. 3, 9. * generatim & specialiter operari. Col. 3, 9. 12, 2.

Generositas natis exhibita, Col. 6, 36. furculorum, Pall. 11, 3. virentium, Col. 3, 6. vitium, Col. Arb. 2.

L E X I C O N

Genesta, *pro* genista, *scribunt omnes* Pall. 3, 23. 12, 8. *non esse spartum Græcorum, ostendit Salm. ad Solin. p. 168. an hastilibus apta sit? disputat Burm. ad Grat. 130. genestæ fuccus, Veg. 3, 13. vid. Genista.*

Geniculorum & gambarum inflexio, Veg. 1, 56. *cum geniculis suis furculi rosarum, Pall. 12, 11.*

Genitæ ratio, Col. 4, 31. Arb. 29. Col. 1, Præf. genista & caricibus teguntur porticus gallinariæ, Pall. 1, 22. *describit illam Guilandi. de papyro c. 9 p. 263. Schæug. vid. Genesta.*

Genitali loco nata, Col. 3, 10. genitalia loca, Col. 6, 36. membra, Col. 3, 10. semina, Col. 10, 106. genitales partes, Col. 6, 26. ex genitalibus (*vitium*) partibus sumendi trunci, Col. 3, 6. ne genitales sint vulvæ, Col. 7, 9. genitalia tempora mundi, Col. 10, 196. *Ita genitabilis aura Favoni, Lucr. 1, 11.*

Genitor universi, Col. 3, 10.

Geno, *pro* gigno. antequam genat filiquas, Varr. 1, 31. principium genendi, & *paul. p.* ad genendum, Varr. 1, 40. genit lac, Varr. 2, 2. genuntur similes parentum, Varr. 2, 6.

Gens universa totius alvei, *de apibus*, Col. 9, 3. gentis totius exitio, *de iisdem*, Col. 4, 15. * gentes solum nunquam mutant, Col. 1, 3.

ad Gentiles & agnatos deducendus, Varr. 1, 2. *cf. Col. 1, 3. Respicit ad legem XII tabularum: SI QUIS FURIOSUS SIET, AGNATORUM GENTILIUMQUE ENDO EO PECUNIAQUE EJUS POTESTAS ESTOD. Urfinus. Horat. 2 Sat. 3, 218: Huic adimat jus Prætor & ad sanos abeat tutela propinquos. Schæug.*

Genu. genibus rectis, Varr. 2, 5. Col. 6, 1.

Genus. hortum, coronamenta omne genus, *pro omnis generis*, Cat. 8. seminaria omne genus, Varr. 1, 29. omne genus frumento pascuntur, Varr. 3, 6. omne genus avibus oppletæ, Varr. 3, 5. quod genus pastores habendi, Varr. 2, 10. hoc genus rebus, Varr. 2, 1. * genera habent plures species, Varr. 3, 3. * hoc genere, *h. e. hoc modo*, Col. 5, 11. Pall. 1, 13 & 35. 2, 15. 5, 8. 11, 10. *maiores auctoritates dabit Rhodius Let. Scrib.*

Geometrarum opus, Col. 5, 1.

Georgicum carmen, Col. 7, 5. *ii.* 10. Præf. Georgica appellat librum suum Democritus, Col. 11, 3.

Germania fecunda proceris milite, Col. 3, 8.

R U S T I C U M.

Germanæ cepæ, Veg. 3, 54. cochleæ, Veg. 1, 56. 4, 8. vites, Col. 3, 2.

Germen. in principio germinis, Pall. 4, 10.

per Germinationem, Col. 11, 2. *h. e. cum germinant.*

Germino. germinant nova fronde silvæ, Col. 7, 6. germinans ex singulis gemmis materiis compluribus cum fructu vitis, Col. 3, 6.

Gerulus, *bayulus*, Col. 10, 310.

Gerundia in dum cum casu verbi constructa: Videndum hæc quatuor, Varr. 1, 6. ferendum viciam, Varr. 1, 32. corticem integrum servandum, Varr. 1, 41. faciendum umbra-cula, Varr. 1, 51. faciendum alacriores præmiis, Varr. 1, 17. faciendum septa, Varr. 2, 2. fecernendum arietes, & explendum pabulo, Varr. 2, 2. deliniendum agnos pabuli bonitate, Varr. 2, 2. compellendum in gregem, *ibid.* ad aquam appellendum (boves) Varr. 2, 5. prodigendum (pulos) in pabulum, Varr. 2, 7. objiciendum farinam, *ibid.* dandum panes ordeaceos, Varr. 2, 9. immittendum columbas, Varr. 3, 7. excusos pullos subducendum, Varr. 3, 9. notandum ova, Varr. 3, 10. animadvertendum tempora, & providendum loca, Varr. 3, 16. * *etiam in DO.* Varr. 3, 9. In supponendo ova. *add. Drakenb. ad Sil. 15, 105.*

Gesticulator corporis, Col. 1, Præf.

Gestiant aves apricitate diei, Col. 8, 15. gestientes post vernam pinguedinem vaccæ, Pall. 8, 4.

Getæ γαλακτοπόται, Col. 7, 2.

Gibberi spina, Varr. 2, 5. *Fortè totus hic locus ita cō-suetudinis*: sublimis, ne gibberis, pinna leviter remissa aper-tis naribus. Nimirum gibberæ nares opponuntur sublimis; porro apertas vult easdem pinna (quamquam nec de spina acriter contenderim) leviter remissa, *h. e. aliquantum reorta versus superiora.* Porro pinnam, sive spina est, intelligo septum illud narium, quod Polluce auctore 2, 79, κίον, διάφραγμα, στολὶς item appellatur, cujus levi reflexione, s. remissione pa-tulas magis fieri nares, & simulum totum nasum, apertum est. Fundum hujus interpretationis habeo Florentinum Geop. 17, 2, qui Varronem interpretatus videtur, ita plane cum eo convenit: Δαμάλλεις ἐκλεκτίον εὐπαγεῖς, τοῖς σώμασι περιμήκεις, ὀμωγέεις; εὐκέρως, πλατυμετώπους, μελανοφάλλμους, γνάθους συνεσταλμένας ἔχουσας, ἐνσίμους, μὴ κυρτάς, ἀνεπτυγμένας τὰς βίνας ἔχουσας. Hic dubium non est, quin κερταὶ βίνας sint gibberæ, & ἀνεπτυγμέναι aperta. Quomodo

L E X I C O N

aperiæ sint, pluribus verbis Varro declarat, quod Græca felicitas uno satis explicat. Nihil fere dubitarem de lésione, quam proposui, modo illum vel pinnæ vel spinæ intellectum invenire apud alium daretur. Gibberæ gallinæ, Varr. 3, 9.

Γῦατρα uvæ excrementa, Pall. 12, 20. Legitur hoc verbum bis Geop. 9, 25. ubi Cornarius reddit vinacea, quamvis appareat ex his Palladii verbis γῦατρα plura & majora esse excrementa, quam sola vinacea. Schætzg.

Gilbus color equi, Pall. 4, 13.

Gingivas tumentes aperire nituntur denticuli, Pall. 1, 28. gingivæ loculamenta dentium, Veg. 2, 32.

Gingivula in oculi osse, Veg. 2, 22.

Gisni, Veg. 3, 2. 4, 8. Quid si γῆς sit, cassia species apud Dioscor. 1, 12. Platnerus suspicatur compositionem fuisse pastillorum hodie incognitam. Fateatur sibi aquam herere Morgag. IV, 27.

Git semen, Col. 6, 34. vel Gith, Pall. 10, 13. Melanthium, Nigellam etiam dici, quin piper olim ita vocatum, observat Rhodius ad Scribon. c. 69, p. 128.

Glaber. Glabrum si quem facere velis, Varr. 1, 2. glabrum pecus, Col. 7, 9. glabra sunt colla, Col. 6, 14. Veg. 3, 4.

Glabrentia loca, Col. 2, 9. Glabrentia loca dicuntur quasi calventia, quæ & glabreta nuncupantur, sine stirpe, sine stipula, sine frondibus, ut hominis calvitium sine capillo est. Græci consimiliter loca nudata fruticibus phalacras vocant, a quibus φαλακρός dicitur calvus. Unde phalacrocoraces disti corvi aquatici calvitio monstrabiles. Calvescere de arboribus quoque usurpatur. Infra ait Columella: Sæpe novella castaneta calvescunt. Vineæ calvata dicitur Catoni, Plinioque, in qua rara sunt vitæ. Beroald.

Glabrescit area, Col. 2, 20.

Glabreta, Col. 2, 9.

Glabro: glabrantur fues, Col. 12, 53.

Glacialis regio, Col. 3, 1. flatus, Pall. 4, 11. glaciale cœlum, Col. 3, 1.

Glaciatus caseus, coagularus, Col. 7, 8.

Gladiolus, iris, Pall. 1, 37. narcissi, Col. 9, 4.

Gladium conditum latet vagina, Varr. 1, 48. Nostro genere ab antiquis gladium appellatum esse, Nonius docet, & exemplo Lucilii confirmat. Idem etiam Quintilianus ostendit, cuius hæc sunt verba e primo libro: Et gladia qui dixerunt,

R U S T I C U M.

genere exciderunt. *Sed etiam ipse M. Varro hujus rei testis est in IX lib. de lingua Latina: Quod dicitur a multis duobus modis, hic Dupondius, & hoc Dupondium: ut hoc Gladium, & hic Gladius. Victor.*

Glæba uberi ager, Col. 1, 2. glæbæ probatio, Col. 2, 2. *De orthographia hac Victor. ad Varr. 1, 27. quam tanto magis servamus, cum placeat etiam Manutio.*

Glæbula, Col. 1, 6.

Glandaria silva, Cat. 1. Varr. 1, 7.

Glandifera robora, Col. 9, 4.

Glandulis spissa cervix verris, Pall. 3, 26. * glandulæ animalibus molestæ, Veg. 2, 24.

Glandulosa cervix, Col. 7, 9.

Glans. Glandes quernæ, iligneæ, cerreæ, Col. 9, 1. quando colligendæ, Pall. 12, 14. cisternis in aquam recondendæ, Col. 7, 9. citra satietatem data glans nocet, non item si affatim præbeatur, Col. 7, 6. ne scabiosos reddat boves, Col. 6, 3. 11, 2.

Glante ferreo, Veg. 3, 18. *pro solea.*

Glarea terreno carens & nuda, Col. 4, 22.

Glareosa loca, Col. 2, 10.

Glaucæ succo salubri, Col. 10, 103.

Glaucinum oleum, Veg. 3, 28. 4, 22. *est potius Gleucinum, de quo statim.*

ad Glaucomata vetera collyria, Veg. 4, 27.

Glechonites vinum, Col. 12, 35. *ex pulegio, quod Græci γλῆχωνα vocant. Vide Geoponicos 8, 7. Schættg.*

Gleucinum oleum, Col. 12, 51. *Ita etiam legendum pro Glaucino Vegetii. Ad Fabrum sententiam diximus contra Scriverium, qui ad Martial. 9, 26, p. 796, Glaucinum legi vult etiam apud Plin. 15, 7, & 23, 46.*

Glicium, Veg. 4, 28. *quid sit, non liquet. suspicatus tamen sum Lycium, quod vide.*

Glis. de gliribus & glirario, Varr. 3, 15. glirium greges, Varr. 3, 2.

Gliscit stercore quasi pabulo terra, Col. 2, 5. paleis asibus, Col. 7, 7. difficulter, Col. 8, 9. *in quibus omnibus est pinguescere. Glires inde dictas, & glisceras mensas, opimas & lautas, observat Beroald.*

Globosi corporis, Col. 10, 383.

Globuli ut fiant, Cat. 79.

Globus. globi apium, Pall. 7, 7.

L E X I C O N

Glucientes gallinæ, Col. 8, 5.

Glomerata corymbo, Col. 10, 237. *vid.* Corymb.

Glomerosæ apes, Col. 9, 3.

Glubit ramos oleæ duridies digitalium, Varr. 1, 55. glubere salictum, Cat. 33. cum glubet materia, tempestiva est, Cat. 31. cum glubebit, Cat. 17. salictum glubito, Cat. 33.

Gluma, *folliculus grani, it. fci*, Varr. 1, 48.

Glus. glutis taurinæ semunc. Veg. 3, 66. 4, 14. *h. e. glutinis. Vid. Auson. Idyll. 12, 8, p. 489¹ TOLL. Unde apparet, non esse opus emendatione Jo. Rhodii, qui in glutinis mutari vult Lex. Scribon. h. v. Ταυρίναλλα apud Diosc. 3, 101 vocatur, celebratur etiam ab Ægineta.*

Glutino. glutinare vitia tuborum, Pall. 9, 11. *ut glutinatur vena*, Veg. 3, 10. rupta, Veg. 3, 42. glutinare vulvis creditur, Veg. 3, 66.

Glutinosa terra, Col. 3, 11. potio, Veg. 3, 10. glutinosi cibi, Veg. 3, 42.

Glutus fiet locus, Cat. 45. *Glutus est tener, mollis & subtilis, auctore Festo. Glossa Isidori. Glux, glutis, limus tenax. Popma.*

Glycyrrhiza, glycyrridia scribitur in Jens. & Poët. Pall. 11, 14.

Gnarus vinitor, Col. 4, 25.

Gneci vel Cneci semen, *legendum pro gneti*, Col. 7, 8. Sic & MS. San Germ. Gr. κνίκος vel κνίκος, Plinio cnicum. nostris wilder Safran.

Gnosius ardor Bacchi (*expectetur*,) Col. 10, 52. *Per ardorem Gnosium intelligit ardentem coronam, quam Bacchus Ariadne Cretensi dono dedit: hoc est, expectetur Corona emersus, qui est in Ostobri. Corona existimatur Ariadne fuisse, a Libero Patre inter sidera collocata. Dicitur enim in insula Dia cum Ariadne Libero nuberet, hanc primam coronam muneri accepisse a Venere, cum omnes Dii in ejus nuptiis dona conferrent. Sed ut ait, qui Cretica conscripsit, quo tempore Liber ad Minoa venit cogitans Ariadnen comprimere, hanc ei coronam muneri dedit, qua delectata non recusavit conditionem stupri. Hæc Hyginus. Gnosus est oppidum Creta. Ovidius: Illam Gnosiadeseque Cydoniadesque juvenæ. Idque dicitur ex imitatione Virgiliana: Gnosiaque ardentis decedat stellâ coronæ. Manilius lib. 1: Gnosia desertæ fulgent monumenta puellæ. Nec de tota co-*

R U S T I C U M.

rona intelligendum: sed de peculiari stella coronæ infixæ fulgentiore, de qua multa Manilius. & Plin. lib. 18 scribit, VIII Idus Octobris Cæsari refulgentem in Corona stellam exoriri. Pius.

Gobio exiguus, Col. 8, 17.

Gongylis, *rapa*, Col. 10; 421.

Gortynia platanus, Varr. 1, 7.

Gracilis locus, Pall. 12, 7. *interpretor arenosum, quia sic Apulejus Geop. 2, 18: πῖτος δὲ καὶ ἐν ἀμμώδεσι δάλλει. Schætzg.*

Gradatim, Varr. 1, 7, 2, 1.

Gradu inferiore ætatis, Varr. 1, 2. per gradus quosdam sibi poma succedunt; Pall. 4, 10. gradus tres ascendunt terræ, Varr. 1, 9. descendere gradus, Varr. 2, 1. * cominus & in gradu, Col. 7, 12. *a gladiatoribus translata ad canes formula. * de insitorum quasi genealogia & successione, Pall. Inf. 98 coll. 30. * Gradus, Col. 3, 13, ii. 11, 3, est altitudo s. profunditas, quantum uno nisu fossor palam imprimis. Ita Col. 4, 1, gradus soli crudi est tantundem humi non motæ, quantum alias effodi uno gradu possit. Quod in fossore est gradus, illud in putatore vestigium, ubi vide. * Gradus sunt rugæ in palato equi, quos XII numerat Vegetius 4, 2. despumentur equi tertio gratu a dentibus caninis, Veg. 1, 2. gradu tertio de palato, Veg. 1, 32.*

Græcanicæ trochleæ, Cat. 3, *vid. Trochleæ.*

Græculæ vites, Col. 3, 2.

Græcus. Græca fides, Pall. 11, 14. salix, Cat. 6. Col. 4, 30. siliqua, Col. 5, 10. Græcum vinum, Cat. 105. ei simile, Col. 12, 37. pecus, Tarentinum, Col. 7, 4. proverbium, Col. 10. Præf. Græcæ oves, Col. 7, 4. Pall. 12, 13. nuces, Cat. 8. Græca vocabula in villæ partibus usurpata, Varr. 2, Præf.

Gramina extirpanda e vineis novellis, Col. 4, 5. quomodo, Col. 2, 2. Pall. 4, 7. ne renascantur, Pall. 8, 5. graminum radices in medicina equorum, Veg. 1, 56.

Graminosus ager, Col. 7, 9. graminosum solum, Col. 6, Præf.

Grandescunt frumenta, Col. 2, 21. Pall. 7, 2.

Grandinosa cœli qualitas, Col. 3, 1.

Grandire finas virgulta, Cat. 141.

Grando ut averruncetur, Col. 10, 340. Pall. 1, 35.

Granaria ubi & quomodo ædificanda, Varr. 1, 57. Col.

L E X I C O N

1, 6. sub terris, Varr. 1, 57. ut distinguenda, Pall. 1, 19.
Granata mala, quæ Punica vocantur, Col. 12, 41. ut
serventur, Col. 12, 44.

Granea triticea ut fiat, Cat. 86.

Granum in spica, quod est intimum solidum, Varr. 1,
48. rutilum & albidum, Col. 2, 9. grana interiora uva,
vinacea, Pall. 3, 29. sine his ut nascatur uva, *ibid.* * gra-
num marmoreum, Pall. 1, 15. *h. e. marmor non in pulve-
rem levigatum, sed majoribus granis & arenis asperum, cui
deinde subtilius corium impositum asperitatem tollat.*

Gratia pascui non exolefcit, Col. 7, 3. gratiam refert
ager, Col. 2, 2. reddit cum fœnore vinea, Col. 4, 3.

Gratuita contingunt examina, Col. 9, 8.

Gravari ruris cura, Col. 12, Præf.

non Gravate, Varr. 3, 2. *in petitione, ut nostri unbeschwert.*

Gravedinem creat pruinosa herba, Col. 7, 3.

Gravis ære, Col. 10, 310. *Virg. Eclog. 1, 36: Non un-
quam gravis ære domum mihi dextra redibat. Graviora
quæ sunt, ea diligentia leviora facere possumus, Varr. 1,
4. gravissima opera, Col. 6, 2. * gravia loca, insalubria, Varr.
1, 17. gravior ventus, Varr. 1, 12.*

Gravitas cœli, Col. 1, 7.

Gregales equi, *eodem grege pascetes*, Varr. 2, 7.

Gregarii pastores, Col. 6, Præf.

Gregatim laborant pecora, Col. 6, 5.

Grex reparandus quotannis, Col. 7, 3. greges pavonum,
Varr. 3, 6.

Grossulos decutito, Col. 5, 10.

Grossi subrubere incipiunt, Pall. 4, 10. ut ne cadant,
Cat. 94. fici grossos tenent, Cat. 94. grossi ex caprifico,
Pall. 4, 10.

Grumos in pratis dissipare, Col. 2, 18.

Guarcenum Campaniæ, Col. 1, 5. Guarcenum *nemo,
credo, facile dixerit, quid fuerit. Quid si legamus Gauranum?*
*Plin. 3, 9 Gauranos montes inter Matricos Surrentinosque
in Campania omnes collocat. De montanis sermonem esse, appa-
ret. Hæc ita scripseram, cum postea deprehendi, ad editionem,
quæ penes me est, Regiensem an. 1496, ab antiqua manu, ne-
scio qua, adscriptum Gauranum: utrum ex conjectura, an ex
libro, non habeo dicere. Meum fuit, cum fide illud indicere.*

Gula subtilitas, Col. 8, 16.

R U S T I C U M

Gumen lacrimare, Pall. 12, 7. *MS. gummine. Syll. gumen pini frugiferi*, Pall. 11, 14. *sed hic etiam V. L.*

Gumma effluit, Pall. 11, 12. *sed & hic variat lectio: gumen, germen, gummi.*

Gummatæ arbores, Pall. 11, 12.

Gummi liquida perluere, Col. 12, 50. crassa linerunt, Col. 12, 50. *Commis malit Rhodius ad Scrib. c. 72, p. 134. neque Græci aliter, puto, quam κόμμι. Sed in Plinii etiam MSS. commin sæpissime & constanter inuenisse se testatur Harduin. ad 13, 20, & alias.*

Gumminat prunus, Pall. 2, 15.

Gummitione una contenti, Col. 12, 50. gummitiõnem alteram non recipit, *ibid.*

Gurgures montes, Varr. 2, 1.

Gurgulio longior in hircis probatur, Varr. 2, 3. ne gurgulionem rumpas in vena secanda, Veg. 1, 22. ** pro Curculione etiam scribitur, ubi vide.*

Gustu panis bonitatem explorare, Col. 1, 8. ** pro sapore.* sint pretiosi saporis, velut Aminci, vel certe non procul ab eo gustu, Col. 3, 7. gustus cuiusque generis ut merus, non mixtus, condatur, Col. 3, 21. gustus nobilis pretiosusque fuit, Col. 3, 2. sordidus, vilis, Col. 3, 2. pretiosus, Col. 3, 2. magis aut minus probus, Col. 3, 2.

Gutta Armeniaca, an Ammoniaca? Veg. 3, 68. Armonica, Veg. 4, 14. guttæ storacis, Veg. 4, 14.

Guttatus color equi, Pall. 4, 13.

Guttonarii equi, *pro Tottonariis, qui parum abeunt a cottonariis*, Veg. 1, 56. 4, 6. *restituuntur a Salmasio ad Capitolini Maxim. c. 3, p. 13 b. Hack. Sunt autem Trepidarii, vel Tripedarii, minuto & celeri gressu quasi guttatim procedentes. Conferi Gr. σαρκάζειν & υποσαρκάζειν, & laudat Glossas, ubi Gutturium est βάρυς, προκοπή. Etiam colatorii, & colandis liquidis dicti illi videntur, qui tardiores & molliores adhuc, & Αἴστρον conico gradu ambulant. Denique κάλπα, qua Græci gradum tripedariorum appellant, nomen habet a κάλπη, vase, gutturnio.*

Guttur, *pro ingluvie avium*, Kropf. Col. 8, 5 & 7. gutteris exasperatio, Veg. 3, 66. *pro gutturis.*

Gymnasia urbana Græcorum, eorumque partes, Varr. 2, Præf. (*in*) Gymnasium dominum sequitur oleum, Varr. 1, 55.

Gypsata lagœna, Col. 12, 12. gypsatum vas, Col. 2, 10. 12, 16 & 41. Pall. 4, 10.

L E X I C O N

Gypso. gypfare vinum, Col. 12, 36. *i. e. laganas vel do-
lia vini, Moris enim erat, ut vasa gypso picarentur. Vid. Di-
dymum Geop. 6, 18, & interpp. Petronii ad c. 34. Schœng.*
opercula, Col. 12, 10 & 39. lagenam, Col. 12, 41.

Gypsum. gypso crasso linire opercula, Col. 12, 16 & 43.
medicata vina, Pall. 11, 14. in sextarios VII musti hemi-
nam gypsi miscueris, Col. 12, 26. gypsi flos, Col. 12, 20
& 21. flore sicco uvas obruunt, Col. 12, 43.

Gyrabit se difficile equus, *converteret*, Veg. 2, 5.

Gyro parvo decurrere, Col. 10, 226. * gyris altis abla-
quare, Col. 5, 9. *vid. Ablaqueatio.*

H.

Habeo. cum eum numerum habet exclusum, Varr. 3,
5. vineam novellam ante brumam ablaqueatam habeto,
Col. Arb. 10. pampinatam habeto, Col. Arb. 11. * habe-
bis in solo opertam muriam, Col. 12, 6 & 12. habent oves
triduo jejunas, Varr. 2, 11. habeantur tepide, Col. 8, 5. si
minus pure habita est apis, Col. 9, 5. * habebit vitandum,
Col. 11, 1. custodiendum, Col. 12, 3. illud præcipiendum
habeo, Col. 2, 15. 12, 50. * habeo dicere, Col. 5, 8. * ha-
bendum canes paucos, Varr. 1, 21. * habere urbem, *habi-
tare*, Varr. 3, 1. prædia, Varr. 1, 16.

Habilis arbori & jugo, Col. 3, 2.

Habitacula avium, Pall. 1, 23.

Habitatio ut delutetur, Cat. 128. habitationis mansio-
nes ut constituendæ, Pall. 1, 9.

Habitus totius incrementum aufert educatio, Col. 7, 12.
foedi mulier, Col. 12, 1.

de Hædis, Varr. 2, 3. maximi & pulcherrimi sunt in
media Caprasia, Varr. 2, 3. ut alendi, Pall. 12, 13. * co-
lestes, Varr. 2, 1 & 3. oriuntur, Col. 11, 2.

Halcyonii dies, Col. 11, 2.

Halec & acetum, Cat. 58. halecem *vel* allecem *eian-
dego pro* allicem, Veg. 2, 49.

Haleculæ tabentes, Col. 8, 17. hallecula tunsa, Col. 6,
8. allecula rivañs, Col. 8, 15.

Halefi Sicaniæ flores, Col. 10, 268. *Halefus flavus &
mons non longe ab Ætna, ubi Proserpina flores legi-
t cum aliis virginibus.*

Halicastrum far, Col. 2, 6 & 9. *Isidor. 17, 3: Alicastrum*

R U S T I C U M.

simile est alicæ, pondere & bonitate præcipuum. *Quæ si vera est, ut videtur, etymologia, legendum potius Alicastrum: nisi etiam malis halicam. Vid. Alicastrum.*

Halitus septemtrionis eligendus, Pall. 8, 4. halitu calor-
ris vivido, Col. 9, 13. malorum corrumpuntur acini, Col.
12, 43. folis torreri, Col. 4, 22.

Hallucinantem (*f. melius alucin.*) pastorem decipit fur,
Col. 7, 3. *somniculosum, stupentem, incuriosum.* Allucinari est
errare, allucinatio, erratio. *Cloacius docet, lucum dici tardi-
tatem quandam animi, & stuporem, qui allucinantibus plerum-
que usu venit. M. Cicero inquit, Epicurum in rebus naturali-
bus allucinari. Beroald.*

Hamæ, Cat. 135. *Vasa aquaria, quæ & in usu quodidia-
no erant, & ad restringenda incendia iisdem aqua ferebatur.*
Col. 10, 387, aut habilem lymphis hamulam. *Plin. lib. 10,
ep. 42: Et alioquin nullus usquam in publico siphon, nulla
hama, nullum denique instrumentum ad incendia compe-
scenda. Plura Budaus in Pandectas, & Turneb. 19, 33. Popma.*

Hamulam lymphis habilem, Col. 10, 387.

Hara suum, Varr. 2, 4. Col. 7, 9. Pall. 3, 26. anserum,
Varr. 3, 10. Col. 8, 13 & 14. Pall. 1, 30.

Haris fatio, Col. 10, 244. *Forte, aris, i. e. aro & ari-
faro. Sylb. Hac non intelligo, sive aris legas, sive haris; nisi
de ea radice agas, quæ aron vel arum dicitur, & officinis non
est incognita.*

Harundo & Harundulatio, *vid. Arund.*

Haruspex, *vid. Arusp.*

Haud facile dixerim, Col. 11, 1.

Havena agrestis, Veg. 3, 15. *ita vulgo legitur pro avena.*

Hauriunt cibos integros pisces, Col. 8, 17. haurienda
vbera agnis permittere, Pall. 12, 13.

Hautus profundi puteus, Col. 1, 5.

Rebetata humus torpet, Col. 3, 11.

Hebetes voluptate admiffarii, Col. 6, 36.

Heleoselinon, *apii genus*, Pall. 5, 3.

Heliotropiorum natura, Varr. 1, 46. *heliotropium voca-
mus intubum agreste*, Veg. 3, 42.

Helle. Phryxi nec portitor Helles, Col. 10, 155. *hoc est,
aris, qui Phryxum gestavit, sed Hellen pavidulam in mare
deiecit, quod a casu puella Hellepontus vocatur; ideo h. l.
nec portitor Helles dicitur, quod eam non transvexit. Pius.*

Helleboro nigro necantur mures, Pall. 1, 35.

Scriptt. R. R. Vol. IV.

L E X I C O N

Helops, *vid.* Ellops.

Helvenaciæ vites, Col. 3, 2. *vid.* Harduin. *ad* Plin. 14, 1.

Helvenaci generis palmites, Col. 5, 5.

Helveolum minuscolum, Cat. 6. Varr. 1, 25. vinum ut fiat, Cat. 24. *a colore nomen habet, vulgo nunc Blicekert. est enim helvus color Catoni & Festo medius inter rufum & al-
hum, Columellae inter purpureum & nigrum. Similiter helvella
olera a colore, quæ nos Bastærdt. Tiinnius, lenti calido hel-
vella, rapula, rumices. Popma.*

Helvolæ vites, Col. 3, 2. Bituricis fructuum opimitas respondent, Col. 3, 21. *vid.* Helvus.

Helvus. helvo colore boves, Varr. 2, 5. *ab hoc vocata*

Helvolæ vites Col. 3, 2.

Hemisphærium, Varr. 3, 5.

Έν καὶ νέα luna, Varr. 1, 37. *cf.* Varr. *de* L. L. lib. 5: Luna quod Græce olim dicta μήνη, unde illorum μήνες: ab eo nostri menses, a mensibus intermenstrua dicta, quod putabant inter mensis senescentis extremos dies, & novam lunam esse diem, quem diligentius Attici έν καὶ νέα appellarunt, ab eo, quod ea die potest videri extrema & prima luna. Sic videtur legendus Varronis locus. Ursin.

Heracleæ emporium, Varr. 2, 9.

Herba satis noxia, Col. 2, 12. herbarum conditura, Col. 12, 7 & 13. herba rubia, Veg. 3, 16. *inter adstringentia. no-
stris Rote, Crap. sanguinalis πολύγονον, Col. 6, 12.*

Herbidi campi, Varr. 2, 1. Col. 6, 27. herbida segetes, Col. 1, 6.

Herbum, ervum, έρβεος, Pall. 1, 24 & 34. *it.* 2, 8. *Jen-
so. ubi al. ervum it.* 3, 7. *ita* Veg. 2, 13.

Herculanæ ficus, Cat. 8.

Hercules aurea mala ex Africa in Græciam exportavit, Varr. 2, 1.

Herediolum, Col. 1, Præf.

Heredium, Varr. 1, 10.

Hesperia, Col. 1, 3.

Hesperidum mala, Varr. 2, 1.

Hesperus ore corrusco, Col. 10, 290. in ornithone, Varr. 3, 5.

Hetruriæ ager pinguis, Varr. 1, 9. boves, Col. 6, 1.

Έξάγωνον, Varr. 13, 16. Col. 5, 2.

Hexastichum hordeum, Col. 2, 9. *secale, ut vocant po-
steriores, esse suspicor, non hordeum aliquod. nam secale postri-*

R U S T I C U M.

ticum bonitate secundum locum tenet, deinde fragili culmo consistit, ipsiusque grana ab inferiore tantum parte glumis excipiuntur, ut commemorat Colum. At enim: fragili culmo, & nulla vestitum palea, granum ejus celeriter decidit. Adde, secale celerius ad maturitatem perducitur, maturius, ne grana decendant, meti, semenque nullo negotio in area excuti, secale quoque segete macra arva reddi, quæ omnia hexasticho hordeo attribuit Columella. Quapropter, cum inter cereales stirpes nullum aliud planæ genus habeamus, quod propius ad hoc hexastichum hordeum accedat, facile adducor, ut credam, id esse secale, quod una voce recentiores ignotum fuisse veteribus tradunt. Illud tamen prætereundum non est, secales spicas hexastichas nequam esse, quoniam intermediæ ordines non explicantur. Sciendum quoque est, id, quod hac ætate hordeum appellatur, glumis artè grana amplectentibus constare, quibus eadem per triturationem non evolvuntur, sed cum suis involucris a culmo dissociantur, & recondi, ac iisdem vestitiæ feri. Cujus generis apud veteres far adoreum fuisse accepimus, de quo i. a. Col. c. 8 loquitur: Magis apte tamen in hujusmodi agris adoreum, quam triticum, feritur; quoniam folliculum, quo continetur, firmum & durabilem adversus longioris temporis humorem habet. Probatur etiam ex satione: farris, quoniam folliculis ipsius grana inclusa majus spatium occupant, major modus ad ferendum exigitur, ut in hordeo nostrate contingit; at hordei hexastichi, cujus grana nuda sunt, minor. Afferit quippe Col. quinque modios (eius) jugerum occupare; at adorei modios novem, si est lætum solum; si mediocre, decem. Ponted. Vid. Pall. 10, 4 & 11, 1. Illud video, secalem pariter cl. viri & hordeum hoc hexastichon convenire illi, quod noster ἑξοχὴν nostri Korn. s. Roggen appellant. Far adoreum autem veterum non cum hordeo nostro, Gerste, sed cum eo, quem Dünkèl vocant, qui habent, Franci & Suevi, convenire, apparet eo, quod flus est frumenti generum, & eo etiam, quem Waitzen vocant, qui triticum, credo, est veterum, candidior; tum quod folliculis & gluma non exiit in triturationem, sed peculiari mola suspensis lapidibus, & venio per stabella immisso, iis liberatur, qui altus das gerben appellatur. vid. Adoreum. Ceterum non falsa forte vox est Conr. Heresbachii, docti hominis & boni ejusdem agricolæ, querentis l. 1, p. 102, ne fruges quidem, quibus quotidie vescimur, suo certo nomine nobis appellare licere. Vid. & Far.

Hiascentes nuces, Cat. 172. sic dehiascent arbores, Cat. 12.

L E X I C O N

Hiberi solum mutarunt, Col. 1, 3. Hiberi *f.* Iberi, *Africa gens Ponti accola, quam cum Persis ac Phoenicibus Celtisque ac Poenis in Hispaniam venisse, Varro tradit apud Plin. 3, 3. Iberiam Celtiberiamque inde distam Hispaniam, apertum est.*

Hibernant greges in Apulia, Varr. 2, 2. hibernatum reducit furcillas, Varr. 1, 8.

Hibernus oriens, Col. 1, 6. hibernæ fici, Cat. 8. Col. 5, 10. hiberno servantur mella, Pall. 12, 8. *ut verno.*

Hic. hæ rei, Cat. 14. *Similiter vetustissimi scriptores ex pro ei, solæ pro soli, unæ pro uni. Differit de hac veterum consuetudine in libro 6 accurate Priscianus. Victor. Hoc aliter, Varr. 2, 3. formula solemnis, qua in sententiis dicendis utebantur, hoc aliter, hoc amplius, cum alter alteri assentiebatur, & aliquid addebat, vel demebat, vel aliquo modo mutabat. Urfir. Hi antiquis opponuntur, Varr. 1, 13. Hæc ad ea, qua præcedunt, refertur, illa ad ea, quæ sequuntur, Col. 6, 35, 7, 5 & 13. Hæc ad remotius, illa ad propinquius, Col. 4, 27. ita Hic ad remotius, Col. 6, 20. Hæc completitur plura præcedentia, Cat. 8. Hisdem diebus, Pall. 10, 13. & perpetuo fere hi & ii, his & iis, &c. miscentur in MSS.*

Hiemales dies, Col. 11, 1. hiemalia loca, Pall. 1, 9.

Hiemat (cælum) Col. 11, 2.

Hiematio, Varr. 3, 16.

Hiems quod initium, quot dies habeat, Varr. 1, 18. Col. 11, 2. bipartita, Col. 11, 2. placida, violenta, præfrigida, Pall. 11, 2. hieme quæ facienda, Cat. 37. Varr. 1, 34 & 37. demunt columbis cibum medium, Varr. 3, 7. hiemi, Col. 5, 9.

Hilaris vitis, Col. 3, 2. fagina admissarius, Col. 6, 27. hilares horti, Col. 10, 293.

Hilaritas diei, Col. 9, 14.

Hilarius pullulant vineæ, Col. 4, 27.

Hilaro. hilarat mansiones cursus solis, Pall. 1, 9.

Hinnus ex equo & asina nascitur, Varr. 2, 8. Col. 6, 37. ita etiam Plin. 8, 69.

Hio. hiat rimis, Col. 9, 8. hiant semina æstibus, Col. 2, 9.

Ἱππιατροὶ medici pecorum potissimum (κατ' ἐξοχὴν) appellati, Varr. 2, 7.

Ἱππιον Ἄργος, Varr. 2, 1. *vid. Argos.*

Hippocentaurum festive videtur dixisse Veg. 1, 46, *pericia*

R U S T I C U M.

f. taurum equi, qua parte intrus latet. Hoc apparet coll. 1, 57.

Hippocrates multa oppida in pestilentia servavit, Varr. 1, 4.

ἵππομαρὲς venenum, Col. 6, 27. *Præter Batianam de eo dissertationem, qui nihil fere indistinctum prætermisit, vid. Rendtorf. ad Democr. de Sympathiis in Fabricii B. Græc. 4, 26, p. 346 sq.*

Hippofelinon apii genus, Pall. 5, 3. atrum olus, Col. 11, 3.

Hirpi, *an* Hirpi? Lucillii *mentio*, Varr. 2, 1.

de Hircis x Varr. 2, 3. hirci singuli quot capris sufficiant? Varr. 2, 3. Libero immolati, Varr. 1, 2. admittendi quales & quando? Pall. 12, 13.

Hirnea fictilis, Cat. 81. *vid. Erneum.*

Hirius prætor, Varr. 2, 5. ejus piscinæ, Varr. 3, 17.

Hirsuta rusco, Col. 10, 374. hirsutum pecus, Col. 7, 2.

Hirta plumis femora, Col. 8, 2. hirtæ oves pellitis *oppon.* Varr. 2, 2 & 11. hirtum pecus, Col. 1, Præf. hirtæ fepes, Col. 10, 27.

Hirudini haustæ remedium, Col. 6, 18.

Hirundinis adventus, Col. 11, 2 & 3.

Hispania, Varr. 1, 13 & 14. Bætica, Col. 2, 11. ulterior, Varr. 2, 4. Hispaniæ facer mons, Col. 6, 27. in Hispania citiore putei pro granariis, Varr. 1, 57.

Hispanica vitis, Col. 3, 2.

Hispaniensis Attilius, Varr. 2, 4. Hispanienses molæ, Cat. 10.

Hispanus sal, Col. 6, 17. Hispanum oleum, Pall. 8, 9.

Hispani equi, Veg. 4, 6.

Hispida cinara, Col. 10, 235. *vid. Cinara.*

Histones, Varr. 1, 2. *textrina, loca ubi sunt istoi. Non habet, quod sciam, alium auctorem hæc vox: sed formata est ad analogiam aliorum collectivorum, quæ substantivorum tertie declinationis terminationem in ὄν mutant, ut παρθεὼν, δειρῶν, πλατῶν, κοπρῶν, præsertim οἰνῶν, πιδῶν pro apotheca: Polluc. 6, 15 & 9, 14. Igitur probare non possum conjecturam viri, quem nominare malo, ubi laudo, quam proposui jam in thesauro Fabiano, qui malit histotonos vel histotonas.*

Historiæ loquuntur, Col. 1, 4.

ἱστορικῶς demonstrare, Varr. 3, 16.

Holus, pro olus, *sæpe libri Columellæ & Varronis.*

Homericus Melanthius, Varr. 2, 3.

L E X I C O N

Homerus est Mæonius ille Deus, Col. 1, Præf.

Homo bulla, Varr. 1, 1. in homines singulos, Cat. 57. homines XVI, Cat. 11. homines, servi aut liberi, Varr. 1, 17.

Honesti animi in equo documenta, Col. 8, 29. * honesti omnibus partibus asini, Varr. 2, 6. honestior cultura æger, Varr. 1, 4. * honestum facito encyrtum, Cat. 80.

Horda *f.* forda, Varr. 2, 5.

Hordeacea pira, Col. 5, 10. hordearia *Plin.* 15, 15, *quod eum hordeo maturescant. Schætzg.*

Hordeum ubi serendum, Cat. 35. Col. 2, 9. ejus genera, Col. 2, 9. cantherinum, Col. 2, 11. Pall. 10, 4 & 8. 11, 1. Galaticum, Col. 2, 9. Pall. 2, 4. 3, 8. hexastichum, Col. 2, 9. maturum, Pall. 12, 1. hordeo puro aluntur equi, Col. 6, 30.

Hordiacalia, *festum.* Varr. 2, 5. *vid.* Forda.

Hornotinæ nuces, Cat. 17. plantæ, Col. Arb. 30. virgæ, Col. 5, 6. *sed utroque loco al. annotinæ.*

Horologium Athenis, Varr. 3, 5. *Salmasius ad Solin. c. 56, p. 881, opinatur, fortasse Varronem scripisse aurologium, quia ille orbis ventorum, de quo Varro loquitur, revera fuit aurologium, unde librarii, rem non satis intelligentes, scripserunt horologium. Schætzg.*

si Horreat animal apertis dentibus, Veg. 2, 33. horrendi odoris, Pall. 1, 18. 12, 20.

Horreum, quo conferatur omne rusticum instrumentum, Col. 1, 6. Pall. 1, 19. *de vini cella, itemque supellectili servanda*, Col. 12, 2. horreum pensile, Col. 12, 50.

Hortamen clamoris ac verberis timentes, Pall. 4, 11.

Horrensis lira, Col. 9, 4.

Q. Hortensius pavones primus posuit, Varr. 3, 6 & 13. ejus piscinæ, Varr. 3, 17.

Hortus ubi faciendus, Col. 10, 6. 11, 2. Pall. 1, 34. muniri ut debeat, Col. 11, 3. ut dividi, *ibid.* *Quod totum caput hortorum disciplinam habet.* Pall. 1, 34. quibus plantis conferendus in suburbano, Cat. 7. quando coli incipiat & quomodo, Pall. 4, 9. Col. 10, 35. quando pastinari, Pall. 10, 13. horti in collibus ut tractandi, Col. 10, 150. medicinæ hortorum, Col. 10, 337. Pall. 1, 35. * in hortos distinctæ vineæ, Col. 4, 18.

Hospite gemma, Pall. Inf. 33.

Hospitales aves tuas adhuc ructor, Varr. 3, 2.

R U S T I C U M.

Hospitiis infestare rem familiarem, Col. 1, 5. * hospitia apium, Pall. 5, 8. * hospitium aquæ præbatur in cisterna; Pall. 1, 17. cancri sol tenet, Pall. 8, 6. virgulta quæ quibus præsent, Pall. Inf. 19. *conf.* 100.

Hostiæ sanitatem non stipulantur emtores, Varr. 2, 5.

Hosticus, Col. 1, Præf.

Hostus quid? Varr. 1, 24. *Ab hauriendo derivat vocabulum Turn. 25, 19, & a Gallis hostam etiam vocari ait vas vimineum, quo vinum gestatur.* hostus nequam, Cat. 6.

Humanitate aliqua literis imbuti, Varr. 1, 17.

Humectare os diductum agni pressis papillis, Col. 7, 3.

Humectus locus, Cat. 6. campus, Pall. 3, 10. humecti saporis vinum, Pall. 11, 14. humecta qualitas ætatis, Pall. 1, 6. humectum cœlum, Pall. 10, 6.

Humerosi loci, Col. 3, 10.

ab Humeris decerpenda semina arborum, Col. Arb. 20: *add.* 3.

Humescit solum, Pall. 10, 10.

Humidus malleus s. morbus, Veg. 1, 3 & 10. 3, 2.

Humilis positio, Col. 4, 1. *profundæ opponitur, & eadem est, quæ suspensa. Scilicet alta & profunda eadem: altæ autem opponitur humilis. Sic Plin. 8, 20 humili radice descendere. humiliores paulo in altitudine, Varr. 3, 9.*

Humo. humanatur taleæ, *h. e. totæ immerguntur terra superveniente, Col. 5, 9.*

Humor concipitur, Col. 1, 6. extrahitur, *ibid.* falsus in agris ut corrigatur, Pall. 10, 3.

Humus destituta, Col. 2, 1. humi natura, *h. e. terræ, Col. 1, Præf.*

Hunnici equi, Veg. 4, 7.

Hunnifci equi, Veg. 4, 6.

Hunnorum equi neglecti, duri tamen, Veg. 2, Præf.

Hyacinthus cœlestis numinis, Col. 9, 4. *Nominis malis Schætzg. Sed nihil fere dubito, quin legendum sit luminis, h. e. coloris: carulei coloris eam esse commendationem apparet. Et video idem placere Morg. 1, 45. qui iris vel gladiolus dicitur, similitudine foliorum, Pall. 1, 37. hyacinthos cæruleos & niveos, Col. 10, 100. ferrugineos, Col. 10, 305.*

Hyænx pellis superstitione adhibita, Col. 2, 9. Pall. 1, 35, 10, 3. *vid. etiam Jo. Rhod. ad Scribon. c. 172, p. 260.*

Hybla Siciliæ, Col. 9, 14. 10, 170.

Hydromellis confectio, Pall. 8, 7.

L E X I C O N

Hydrophoba animalia, Veg. 3, 31.¹ hydrophobos facit
morfus canis rabidi, Veg. 3, 84.

Hydropicus bos, Veg. 3, 27.

Hydrops, Col. 7, 7. animalium, Veg. 3, 25.

Hymettus mons Atticæ, Col. 9, 2. Hymetti Actæi mel-
la,, Col. 10, 386.

Ἰσχυάμιος, ejus semen, Col. 6, 38.

Ἰσχυρία ova, Varr. 2, 1. *quasi a vento concepta*. Plin.
H. N. 10, 80: Irrita ova, quæ hyphenemia diximus, aut
mutua feminæ inter se libidinis imaginatione concipiunt,
aut pulvere: nec columbæ tantum, sed & gallinæ, per-
dices, pavones, anseres, chenalopeces. Sunt autem ste-
rilia & minora, ac minus jucundi saporis, & magis hu-
mida. Quidam & vento putant ea generari: qua de causa
etiam zephyria appellantur. Hæc autem vere tantum. Con-
fer Aristotelem de generatione animalium 3, 1, & hist. animal.
5, 1. 6, 2. Ponted. Add. Hard. ad Plin. 8, 67. Cerdæ ad
Virg. Ge. 2, 273, qui diligentissime collegit omnia.

Hyperionis æstu flagrans, Col. 10, 400.

Hypochysis (ita enim leg. ὑπόχυσις) ad verbum suffusio
oculi, Veg. 2, 17. est ὑπόχυμα, ut a Gorrao definitur. Se-
des enim inter corneam & crystallinum.

Hypocorialis, Veg. 2, 16. vid. Core.

Hipomelidum descriptio, satio, cultura, Pall. 13, 4.

Hypomelis quæ sit, nemo, credo, docet. Tacent certe Plin-
nius, Geoponici, tum barbari Crescentius de commodis rerum
rural. & Barthol. de Pisis, ac recentiores, Bruyerinus & Non-
nius de re cibaria. Vix dubito, quin rectius sit Epimelis, quam
Dioscorides 1, 170 mespili genus esse ait. Certe etiam Bau-
hinus in Pinaxi p. 454 ad Mespilum apii folio silvestrem
non spinosam s. sorbum torminalem refert, cum subjicit,
Hypomelides Palladii quibusdam. Et tamen antiquum esse
errorem, vel corruptionem oportet, si eadem est, quod mihi sit
probabile, de qua Isidor. 17, 7. Pomelida sorbo similis, me-
diocris arbor, & flore candidulo, dicta, quod dulcedine
sit ejus fructus, & acuto sapore commixtus. Add. Porta
Villa 3, 14.

Ἰσχυρία Boli Mendesii, Col. 7, 5.

Ἰσ, sus, Varr. 2, 4.

Hyssopites vinum, Col. 12, 35.

R U S T I C U M.

I.

I. S. i. e. unum & semis. *Al.* 15 f. XV. Cat. 18 & 150.
Sed nostris certe rationibus magis convenit I. S.

Jacca, crates, e qua fanum carpunt equi, Veg. 1, 56, interpretare *Dufresnio*.

Jacche dulcis, Col. 10, 426. Jaccho potanti gratum, Col. 10, 235. multo madefactus, Col. 10, 305.

Jacientia animalia, (*de piscibus*) Col. 8, 17.

a Jacio composita uno tantum i scribuntur in *MS. Lips. Columell.* ut eicit, abicere rel.

Jactare ventilabris, Col. 2, 10. jactando ventilare oleam, Varr. 1, 55.

Jacturam pati, Col. 1, Præf. restituere, Col. 11, 1.

Jactus. jacta frumenta, Col. 2, 2.

Jaculatur Juppiter imbres, Col. 10, 329. quo ventilator eam jaculabitur, Col. 2, 10.

Jaculus. jaculi funes, Col. 6, 2. ut rete jaculum.

Jana, luna, Varr. 1, 37. *Macrob. Sat.* 1, 9: Pronuntiavit Nigidius, Apollinem Janum esse, Dianamque Janam; apposita d litera, quæ sæpius i literæ decoris causa apponitur. *Schætzg. vid. Scal. Emend. tempor. L.* 2, p. 174.

Janitor catenatus, Col. 1, Præf. Janitores servi catenis erant ligati, ne noctu a custodia possent aufugere. *Ovid. Am.* 1, 6, 1: Janitor (indignum) dura religate catena, Difficilem moto cardine pande forem. *Vid. Pignorium de Servis P.* 447, 448; *Titum Popmam de operis servorum p.* 133, 134. *Schætzg.*

Januarii mensis descriptio & opera, Col. 11, 2.

Janus. Jano strues commovetur, Cat. 134.

Ibericum mare, Col. 8, 16.

Ibero gurgite merfit, Col. 10, 295. Iberi solum mutant, Col. 1, 3.

Ibi completitur plures locos, Cat. 9. ibi mittes, pro eo, Pall. 5, 8.

Ibiscus, althea, Pall. 11, 14.

Ιχθυορροφεία, aquatilium animalium receptacula, Col. 8, 1.

Ictericæ jumentæ signa, Veg. 3, 56.

Ictus & ductus opponuntur, Col. 4, 25. ad ictum intumescere, Col. 6, 14.

Id, pro ejus, Cat. 122 & 123.

Idem agrum quod hominem, Cat. 1. Singulare dicendi

LEXICON

genus; quod non memini, alias me observare: forte Gracifmus τὸς οὖν ὄσων. Alius dixisset item agrum, ut hominem Gr. nisi sic legendum. Amicus aliquis noster putabat, intelligendum facere, vel efficere.

Jectura, *pro* ejectura, Veg. 2, 45.

Jecur anseribus ut tenerescat, Pall. 1, 30.

Jejunium hiemis, Col. 7, 3. jejunio laborans terra, Col. 3, 12. jejunia terræ saturare, Col. 10, 82.

Jejunus tofus, Pall. 1, 5. jejuna glareæ, *ibid.* jejuna macies corticis, Pall. 4, 10. jejunior pars omnis humi, Col. 2, 4.

non Ignava ut non resistat, Varr. 3, 16.

Ignescit amor, Col. 10, 211.

Igneus. ignea sævitia, *de morbo*, Col. 7, 5.

Ignē adolere corpus, Col. 12, 31. * quando minus ignis habet hoc astrum, *de luce lunæ*, Varr. 1, 37. * ignis facer, *ovium morbus*, Col. 7, 5.

Ile. ilia ducere spissis pulsibus, lentis, Veg. 3, 65.

Ileus *morbus unde dictus?* Veg. 1, 42. ileum pati, Veg. 1, 48.

Ilex spinosa, Col. 6, 3. minor, Col. 9, 4.

Iligneam frondem legere, Cat. 5. Col. 11, 2. ilignei frutices, Col. 7, 6. iligneæ frondes, Col. 6, 3. iligneæ folia, Col. 6, 3. manubria ferramentorum, Col. 11, 2.

Illacrimat fons, Col. 10, 25.

Ille *ad propinquius relatum*, hic *ad remotius*, Col. 4, 27.

* illæ rei, Cat. 154.

Illecebræ ciborum, Pall. 4, 12.

Illectus nimio favore priscorum, Col. 2, 1.

Illobatum robur, Col. 12, 1.

Illiciendi vis in erithace, Varr. 3, 16.

propter Illicium, Varr. 3, 7. *h. e. ut emissa columbæ, redeuntes, illectas ducant secum plures.* illicium apibus apistrum, Varr. 3, 16.

Illigatus fusti fasciculus, Col. 12, 19. illigata sparto mala, Col. 12, 44. viti vasa, Col. 12, 43.

Illigo. illigant se capreolis pampini, Col. 4, 14.

Illinire creta figulari, Col. 12, 44.

Illinitum & mixtum aqua ciminum, Col. 7, 13. illinitæ luto Punico frondes, Col. 9, 7. illinitis, *ibid.* *Talia mala apud Plin. vid. Linio.*

Illis cruribus pinguiores fiunt columbæ, Varr. 3, 7.

R U S T I C U M.

Illiterati villici commodum, Col. 1, 8.

Illotus fudor, Col. 7, 3. *ex Virgilio. vid. Illutus.*

Illuminari fenestellis, Col. 8, 3.

Illustres agricola, Col. 7, 2. celeberrima fama, Col. 3,
3. illustre horreum, Col. 12, 2. illustrissimus quisque de
antiquis pastor, Varr. 2, 1.

Illutos vinaceos, Cat. 147. *i. e. e quibus non est facta lo-
ra. Turn.*

Illuvies obesa, Col. 7, 10.

Illyricæ mulieres robustæ, Varr. 2, 10. Illyricæ iridis un-
cia, Veg. 1, 11. *vid. Iris.*

Imago aurea, Varr. 1, 2. imaginem suam in aqua vi-
dentes equæ inani amore capiuntur, Col. 6, 35. *imago,
i. e. echo, Varr. 3, 16.

Imbecilla arbor, Col. 5, 10.

Imber vini aspergitur farri, Pall. 1, 29. *conf.* 1, 35. pri-
mus vespertini roris, Pall. 12, 13.

Imbrex. in imbrice ponitur succus, Pall. 4, 15. imbric-
ibus desuere cupam, Cat. 21.

Imbridum cœlum, Pall. 2, 13. *Utitur hac voce etiam So-
linus c. 4: Homō Sardus opem plurimam de imbrido cœlo
habet. Schættg.*

Imbrifer cœli status, Col. 5, 5. 7, 6.

Imbuere dolia, Cat. 69.

Imitatio aliorum nova quoque tentare debet experimen-
ta, Varr. 1, 18.

Immanis numerus annorum, Varr. 3, 1.

Immature nimium, Col. 11, 2.

Immensum est, *h. e. nimis longum,* Pall. 4, 27. immensis
temporibus permanere, Col. 11, 3.

Immeo. immeat aqua cisternis, Pall. 1, 17.

Immergere terræ de vite, Col. 5. 6. immergeri, Col. 5, 9.

Immidius Casinas, Varr. 3, 3. *Sed leg. Ummidius.*

Immittitur viti palmes, *h. e. submittitur,* Varr. 1, 3. 1.

Immolare, *Dûw,* Varr. 2, 4. immolandi initium a fuisse
pecore, Varr. 2, 4.

Immota femina, Col. 5, 5.

Immunda mulier, *menstruata,* Pall. 4, 9.

Impares trapeti, Cat. 3, 5. *h. e. supervacanei, præter illos,
quorum quotidie usus est, ut si in illis quotidianis aliquid fra-
ctum sit, aut aliquid reficiendum sit, ea præsto sint, quæ in il-
lorum locum sufficiantur. Paria enim vocari debent, quæ ha-*

L E X I C O N

*beantur quotidiana usioni: imparia ergo, quæ præter illæ adhibentur. Scalig. ** impari numero ova, Pall. 1, 27. Eandem superstitionem vid. ap. Col. 8, 5. Sic in medicina impar numerus. Marcellus c. 1: Baccæ lauri impari numero contritæ fronti impositæ profunt. Ex Plin. Valeriano 1, 2: Baccæ quoque lauri impari numero in oleo contritæ capiti instillantur. Plin. Valerian. 3, 32: Muscæ impari numero infricantur. Ad surunculos, novem aut septem raphanis utendum præcipit 2, 40. Cochleæ marinæ eduntur impari numero. Item 2, 15. Serenus c. 12: Allia tum septem numero septemque lupinos Cretaceam dabis in testam. Barthius, 39, 8.

Impascei prato, Col. 2, 18. 6, 5.

Impatiens vetustatis vinum, Col. 3, 21. famis sus, Col. 7, 11. impatientissimum frigoris animal ovis, Col. 7, 3. Impedatio, Col. 4, 13.

Impedo. impedanda statuminibus vitis est, Col. 4, 16.

Impensam vitare, Col. 12, 57. reficere, Varr. 1, 2. fere nullam poscit olea, Col. 5, 8. impensas amplissimas poscunt vineæ, Col. 3, 3. frustrari, Col. 1, 1. * impensam testamentam subter inducis, Pall. 1, 40. Ita Pall. 1, 9 & 13. significat, quod apparet, materiam, quæ calcis arenæ vel luti instar induci potest. Apud Plin. 36, 163, & Jul. Obseq. c. 87, impensæ navis interprete Burmanno ad Ovid. Her. 7, 188 sunt armamenta navis. Heinsius ad l. c. Ovidii etiam funeres impensas pro marmore &c. capiebat, sed invito Burmanno.

Imperator appellatus Prætor propter Quæstoris sui vi-
ctoriam, Varr. 2, 4.

Imperata aliarum rerum, Varr. 1, 17.

Imperare crudeliter, Col. 1, 8. imperandi parum prudentes, Col. 11, 1. * imperare vitibus, Col. 3, 3. 4, 24 & 29. ubi Casaubonum ad Optat. Milevit. L. 5, p. 107 laudat Almelovenius. Nempe significat imperare plures submittere palmites & plus adeo laboris matri imponere. Contrarium est patere, h. e. putare angustius.

Impetiginis remedia, Col. 6, 31. Veg. 2, 51. Pusculæ sunt infestantes corpora, quarum, ut docet Cornel. Celsus, species sunt quatuor. ab impetu inditum nomen, ut ostendit Quintus Serenus illo versu, Si vero vitium est, quod ducit ab impete nomen. Vulgo volaticam dici autumant. Impetiginem Plinius lichenas esse sentit, hæc memorans: Arida cum resina impetiginem & scabiem, quam psoram & lichenas vo-

R U S T I C U M.

cant. *Nam ῥοπα, Grace scabies, relinquitur ut lichen fit impetigo. Beroald.*

Impicare amphoram; Col. 12, 29 & 43.

Implastratio pro empl. *sæpe MS. Lugd. Palladii.*

Implecticus bos, Veg. 3, 29. *videtur, qui riget, & fletisse se diffuciliter. Platnero placebat ἐμπληκτος.*

Implectoricum medicamentum, Veg. 4, 28. impletorium *potius esse videtur, anapleroticum.*

Impleo & implent napi & rapa rusticos, Col. 2, 10. *saturatos faciunt, famem explent. tres modii seminis jugerum, Col. 2, 10. vid. Occupo. se uvæ, Col. 12, 39. implente utero, Col. 6, 1. Ursinus conj. inciente. impletur tota messis, h. e. perficitur, Pall. 7, 2. implendis feminis idoneus, Col. 6, 27. 7, 6. 8, 5.*

Implicare carminis legibus, Col. 11, 1.

Imponunt, *interponunt*, Varr. 1, 26. imponere alteri formam sui coloris, Pall. 11, 14. imponi potest loco gracili forma prati, Pall. 10, 10. * imponitur equus, Col. 6, 27. equæ admiffarius, Col. 6, 36.

Imporcare solum, Col. 2, 10.

Importunius fluere, *celeriter, motu valido*, Veg. 1, 56.

Impositi ovibus arietes, Col. 7, 2. *vid. Imponere.*

Impresæntiarum, Cat. 144. *Summam eorum, quæ de hoc verbo disputantur, exhibet ad Sanctii Minervam Perizonius.*

Impressionem facere in caltra, Varr. 2, 4.

Impressæ solo piscinæ, Pall. 1, 31. impressum foramen, Pall. 3, 17. 11, 8. falce vulnus, Col. 4, 7. impressis vulneribus, Col. 7, 11.

Imprimit cæcilia morsum, Col. 6, 17. imprimere puteum, Pall. 1, 34. radici palum de buxo, Pall. 2, 15. falicis, Pall. 12, 7. ne imprimatur jacentibus mollibus folium, Col. 3, 13.

Improbe, *intempestive, sero*; Col. 2, 10. 11, 2. non improbe concipit, Col. 7, 9.

non Improbis genibus, *enormiter magnis*, Col. 6, 1.

Improsperè cessit, Col. 1, 1.

Imprudens antiquitatis, *imperitus*, Col. 3, 18. negotii, Col. 1, Præf.

ne Impune abeat, *de persona*, Varr. 1, 16.

Imputant longe plus seminis jacti, quam quod severint, Col. 1, 7.

Imputruit oleo mus, Col. 6, 17.

LEXICON

Imus & unus confunduntur a librariis, Col. 4, 24. 5, 6, 9 & 11. Pall. 3, 12. 4, 10. 12, 7.

In adolescentia, Varr. 3, 16. in decem diebus secundum partum, Varr. 2, 7. in decem annos pariunt boves, Varr. 2, 5. in ortu caniculæ, Col. 4, 8. * in Turanii sc. aedes, Varr. 2, 11. ut Gr. eis διδασκάλου φοιτῶν. Sylb. * in pabulo est ocimum, farrago &c. Varr. 1, 23. in quo genere sunt, h. e. exempli gratia, Varr. 1, 7. cf. 2, 1. genera sunt vini, in quo Falerna, Varr. 1, 65. * in hoc nunc denique est, ut dici possit, nun ist es an dem, Varr. 3, 1. * in hoc, propterea, Varr. 3, 1. in quantum, Col. 3, 14. * in dimidia parte agri collocare filiam nuptui, doti ei dare partem agri, Col. 4, 3. * in omisum ante balneas & gymnasium, Varr. 1, 55. * in saepe motum cum ablativo, & cum accusativo quietem significat. Coquito in fornacem, Cat. 39. in villam; ibid. ubi bene observavit Popma, Catonem in hoc libro sine discrimine præpositioni in vel accusandi vel asserendi casum junxisse. in arborem relinquo, Cat. 52. in hominem, Varr. 2, 1. in parietes stantes, Varr. 3, 14. Contra in asserculo alligata, Cat. 152. in fundo illata, Cat. 146. in quibus solent equas abigere, Varr. 2, 10. in agris redigere cives, Varr. 3, 1. conicitur in urceo, Col. 12, 21. in naribus infundere, Col. 6, 4. in naso introit polypus, Cat. 157. introitum facit in Cancro, Col. 11, 2. mittuntur in vasculo, Pall. 3, 25. pro quo mittunt vasculis, Pall. 3, 25. mittis in linteo, Pall. 3, 31. in vasculo, Pall. 8, 8. 11, 14. in dolio, Pall. 11, 14. in metreta demittis, Pall. 11, 14. in Pall. 12, 19. in aqua missum, Veg. 1, 17. De hac confusione multa Barthius ad Calpurn. ecl. 2, 59. add. Morgag. IV, 2. Librariis etiam quedam hic tribuenda esse, non negarim, ut interdum Lugdunense MS. Palladii alterum casum substituat.

Inacto grege, indulto, Varr. 1, 52.

Inædificare parietes, Col. 6, 37.

Inæquabiles greges, Varr. 2, 4.

Inæquabiliter maturescunt ova, Varr. 3, 9.

Inania plaustra, Varr. 1, 20.

Inarescit arbor ardore solis, Pall. 12, 7. vulnus, Col. 4, 7. inarescere patieris botryones in vite, Pall. 11, 22. inaruerunt radices, Col. 2, 14. inarrescentes fici, Col. 12, 15.

Inaro. inarare fabalia pro stercore, Varr. 1, 23. arboris, Col. 2, 2.

R U S T I C U M.

Inaugurantis regis somnium, Col. 1, Præf.

Incallat carnem, Veg. 2, 27.

Incantationes, *vid.* Superstitiones.

Incanæ barbæ, Col. 8, 2.

Incassum *legunt quidam pro* in cassum, Col. 4, 3:

Incavare, *cavum facere, excavare*, Col. 4, 25.

Incendia æstatis, Pall. 1, 4.

Incendere annonam, excandefacere, Varr. 3, 2.* agros, Pall. 1, 6. 9, 4.

Incentiva tibia, Varr. 1, 2.

Incerniculum, Cat. 13.

Incernere terram cribro, Cat. 48. Col. 5, 6.

Incertus dies, Col. 11, 2. cœli status, *ibid.*

Incessit crepusculum, Col. 11, 1. hominibus sterilitas aræ, Col. 2, 10. tempestas, Col. 12, 2. incesse-
runt frigora, Col. 12, 50. siccitates, Col. 5, 9. regionibus noxia animalia, Col. 11, 3.

ab Inchoato domos exstruunt, Col. 4, 3. *de novo.*

Inchoo. inchoamus fodere pastina, Pall. 13, 2. inchoante mense, Pall. 3, 25. inchoantibus canicularibus diebus, Pall. 8, 7. inchoatur prima pampinatio, Col. 11, 2.

Incidunt fentes corpus ovium, Pall. 8, 4.

Incientes oves, *h. e. gravida, partui vicina*, Varr. 2, 2.

Inciente *etiam leg. videbatur Urfino* Col. 6, 1 *pro vulg. im-*
plente, & 8, 11 *incientes pro enitentes. Restituerat hanc vo-*
cem Plinio 11, 84 *Turnebus Adv.* 20, 23, & *confirmavit ad l. c.*
Harduinus. Arnobii exempla Fabes noster suppeditat.

Inciles fossæ, Cat. 155. *incile est insculptum aut excava-*
tum, a verbo cælo. Vide Nonium 2, 430. *Glossa apud Bar-*
thium Adv. 28 19: Incilla fossa, quæ fit ad aquam deri-
vandam in via. *Schættg. Eadem nota signatum nomen, quæ*
ancile, de quo Varro de L. L. 6, Ancilia dicta ab ancilu.

Incilia aperire, Cat. 155. excitare, Col. 5, 9.

Incipiunt, Pall. 3, 26. *Utrum Palladius ipse posuit inci-*
piunt, pro concipiunt, ut mulieres apud nos dicunt, sie fængt
mit dem Kinde an: an, cum illud insolitum sit, fecit vox
proxima, ut librarius scriberet incipiunt pro concipiunt? Ita
puto, incipientes grossos decutere, Pall. 4, 10.

Incisiones interiorum, Veg. 1, 39. *tormina ventris, ut*
nostri Schneiden im Leibe. * Incisio *pro insitione sape est in*
MS. Col. Lips. v. g. 5, 11, rel.

L E X I C O N

Incisura farmenti, Pall. 4, 1. incisuræ raporum, Col. 12, 54.

Incitata libido, Pall. 4, 14.

Incitare vitem prolixis flagellis, Col. 3, 21. incitatur proceritas, Col. 4, 33. incitetur vitis fossa frequentius, Pall. 12, 3. *add.* Col. 4, 22.

Inclinare ad illud, quod deterius, Varr. 1, 9.

Inclitissimus dux, Col. 1, 4.

Includere locum *videtur esse implere* Pall. 7, 5. includit frigus sata, Pall. 1, 6. includenda paltinatio, Col. 11, 2. post inclusum volatum, *h. e. impeditum, interceptum*, Pall. 1, 26.

Incolumitatem plantarum tueri, Col. 11, 3.

Incomitatæ vagantur virgines Illyricæ, Varr. 2, 10.

Incomium, Veg. 4, 28. *quid sit, non liquet.*

non Incommode se gerere, Col. 1, 8.

Incomprehensibilis parvitas, Col. 10, Præf.

Inconditi fructus, Col. 1, 5, 3, 2.

Incontaminata facie, Varr. 3, 9.

Incocta vino, Pall. 4, 15.

Incoenatus, Cat. 127.

Incrementum, *corpus, moles*, Col. 6, 18. ovorum majus facit, Col. 8, 5. incrementi latioris capita, Col. 11, 3. majoris plantæ, Pall. 3, 24. poma, Pall. 3, 25. furculus, Col. 9, 4. ulpicum, quam allium, Col. 11, 3. non magni arbores, Col. 11, 2. minuti pisces, Col. 8, 17. parvi animalia, Col. 8, 15. 9, 1 & 5. validioris herbæ, Col. 2, 18. * ne possint capere foramina plus unius apicis incrementum, Col. 9, 7. * in minori arbore incrementa majora proveniunt, Pall. 3, 17.

Increfcens vitis, Col. 4, 13.

Incretas locum, ut cutis ad pulpas adhæreat, Veg. 3, 18.

Incruenta pax, Col. 9, 9.

Incrustare ollam sapa & farre, Varr. 3, 14. maceriam lævi lapide aut tectorio, Varr. 3, 15. *vid. Rhod. ad Scribon. c. 135, p. 207.*

Incubitant in cellis, Col. 8, 14.

Incubare foetibus, Col. 8, 5. incubandi *tota ratio*, Col. 8, 5. incubandis ovis gallinæ leguntur majores, Pall. 1, 29 & 30.

Inculcatis lapidibus, Col. 8, 15. pannis madentibus, *de vulnere*, Col. 6, 12.

R U S T I C U M:

Inculcare pavicula vel cylindro, Col. 11, 3. foramen cinere, Pall. 1, 35. inculcetur paleis subjectis area, Col. 2, 20. *Vid. Reines. V. L. 3, 4, p. 397.*

Incultus locus ut considerandus, Col. 2, 2.

Incumbunt acrius in causas dilati fervoris tauri, Pall. 4, 11.

Incurro. si aliquis casus incurrerit, Pall. 1, 8. incurritur grande dispendium, Pall. 3, 20.

Incurfus folis, Col. 1, 6.

Incurvat pavo amictum gemmantis caudæ, Pall. 1, 28.

Incustodita regio, *neglecta, inculta*, Pall. 12, 4.

Indagantem capere feras, Col. 5, 1. *Al. indaganter.*

Indagator apum, Col. 9, 8. indagatores aquarum, Col. 2, 2. *Anastasio Geop. 2, 10 sunt ὑδρογνώμονες.*

Indefcriptus, Col. 3, 21. *Vox rarior, Sidonio tamen etiam Apollinari usurpata.*

Index. indicem operis lecturi, Col. 12, 57. indices libros tres scribam, Varr. 1, 1. *vid. Salmaf. Proleg. ad Solinum.*

India molibus ferarum mirabilis, Col. 3, 8.

Indidem lavito, Cat. 25. *h. e. ex eodem.*

Indigena bos, Col. 6, 2. indigenæ coloni, Col. 1, 7.

si Indigeant pabuli, Col. 7, 11. *sic* 12, 2. indigens ciborum, Col. 8, 14. indigetur hoc genere, Pall. 8, 4.

Indigestione ciborum corruptus sanguis, Veg. 1, 21. ab indigestione febricitare, Veg. 1, 35.

Indigesta ex hordeo animalia, Veg. 2, 53.

Indignantissimus servitutis, Col. 8, 17.

Indignatio recens, Veg. 1, 63. indignationem ex aliqua necessitate contrahere, Veg. 2, Præf. indignatio vulneris, Veg. 2, 13. indignatione caloris disrumpitur membranula, Veg. 2, 16. nulla indignatione prodit injuriam oculus, Veg. 2, 16. indignationis tumor, Veg. 2, 29. indignationes oriuntur ex tortura, Veg. 2, 55. 3, 36. vesicæ, Veg. 3, 15. *Etiam Calius Acut. 3, 3, 13 ne tumentia indignentur.*

Indigus plantarum, Pall. 12, 11.

Indiscretus, Varr. 3, 1.

pro Indiviso, Cat. 137.

Indo. indere coronam in focum, Cat. 143.

Indoles mentis, Col. 1, 9.

Indomitus juvenecus, *nondum domitus*, Col. 6, 2. * cibus, Col. 10, 232.

Indormio. ne indormiat usus maxillarum, Veg. 3, 24. *h. e. ne indurescant nervi. supra ipsum jacuerit, ut armus in-*

Script. R. R. Vol. IV.

P.

L E X I C O N

dormiat, *h. e. torpescat*, Veg. 3, 47. *ut nostri einschlafen. vid. Obdorm.*

Inducere fontem, Col. 1, 5. novellam vitem, Pall. 1, 13. inducit olea frondem, Col. 5, 9. *sed f. legendum inducit. inducentes in panno*, Veg. 2, 49. *auffstreichen*. inducitur tectorium iterum & tertio, Pall. 1, 15. stracta in armos equi, Veg. 2, 45. *add.* 48.

Inductio calcis & tectorii marmorati, Pall. 1, 15.
Inductus. inducta testaceo, Pall. 1, 38.

Induo. induit se *vel* induitur vitis majore fructu, Col. 4, 27. 5, 6, 8 & 9. induit se floribus arbor, Col. 10, 242. induunt se uvis vites, Col. 4, 24. cum se non induit arbor *fructu*, Col. 5, 8. induere arundinibus velut pileis, Col. 5, 10. induitur pes solea sparteae, Col. 6, 12.

Induruit vitulus, Col. 6, 26. indurucere virgæ, Col. 4, 6. vehementius, Col. 4, 7. * cum induraverit, *intransivire*, Veg. 3, 82.

Industriæ rusticantis quæ tenenda, Pall. 1, 6.

Indutilis vomis, Cat. 135. indutilis, *modo Catonis fit, quid sit, nimis obscurum esse non potest, nimirum ferrum illud, quod indui potest vel inferi lignæe aratri parii, quam Ælappa Græcis dici patet ex Poll. 1, 252. benene furcam vocaverit interpretes, non habeo dicere.*

Ineantur matricæ, Col. 7, 3. inire debent feminas verres, Pall. 3, 26. * inire mensuras agrorum, Col. 5, 3.

Iners ad venerem admissarius, Col. 6, 27. inertes ad incubandum, Col. 8, 2.

Inerticula vitis, Col. 3, 2. Gr. ἀμεινότερος. *forte eadem ligitis, ἀργύς. Est etiam Plin. 14, 2.*

Inexpugnabilis acerbitas, Pall. 10, 17.

Inexputabilis numerus, Col. 9, 4.

Infamant generosas degeneres apes, Col. 9, 8. infamare terræ ubertatem, Pall. 1, 6. infamatur ager, Col. 1, 7.

Infantia feminis, Col. 5, 5.

Infarcire salem in carnes, Col. 12, 53.

Infer vicinus, Cat. 149. *inferior. Sic autem veteres loquebantur Super, Infer, Exter, Citer. Cato de agna musta pascenda: Citer ager alligatus ad sacra erit. Lucret. lib. 1: Naturam, quam totus habet super ignis, haberet. Papinius: Exter honos, pro extrarius. Popma.*

Inferio vino macte esto, Cat. 132 & 134.

Inferno potitur regno, Col. 10, 274.

R U S T I C U M

Inferre rationibus, Col. 1, 7. tributum, Col. 1, 1. quæ domum inferuntur, Col. 12, 1. si quod adversarium inferatur, Varr. 1, 12.

Infervefacere, Cat. 123 & 156. Col. 12, 17.

Infervefacta victili vase, Col. 9, 13.

Infervescere, Cat. 90.

Infesto. infestat salix saporem vini, Col. 5, 7. infestant cervicem bovis clavi, Col. 6, 14. animos superstitione, Col. 11, 1, infestare rem familiarem, Col. 1, 5. infestari carie, Col. 11, 2. procellis, Col. 1, 5.

Infestus. infesta regio, Varr. 1, 16. infestus feminibus ager, Col. 2, 14. gelu & nebulis loca, Pall. 2, 13.

Inficientes, Varr. 3, 16. *nihil facientes.*

Infidibula, Cat. 10 & 11. *Turneb. 7, 22: Infidibula ab infidendo nomen sunt adepta, quibus tanquam infunduntur vasa angusti oris, ut urcei vel dolia per testorium, ut humor aut vinum infundatur. ea melius censeo infundibula vel infudibula appellari.*

Infimo, Varr. 3, 5. *h. e. in infimo; forte quoque ita legendum.*

Infinitivus pro imperativo, Varr. 1, 31 *sapius. it. 32.* Varr. 3, 9. Col. 12, 39. * *Infinit. fur. aff. indeclinabilis*, Penfilia ad abijciendum descensurum se minantur, Varr. 1, 68.

Infirmas, *infidelitas*, Col. 3, 10. *Sic*

Infirmissimi, *ibid.*

Inflationem stomachi facit, Col. 12, 11. *vid. & Insolatio.*

Inflato in alveos spiritu, Col. 9, 8. * *inflata morbo animalia, afflata*, Veg. 3, 23.

Inflo. inflare aquam in os palumbi, Cat. 90. inflaverat medicamenta cupiditas mulomedicorum, Veg. 4, 7.

Infœcunditas agri, Col. 1, Præf.

Infœcundior materia, Col. 2, 4.

Informatur funis, Col. 2, 2. informandæ aræ, Col. 11, 3.

Infossio totius corporis, Pall. 3, 16.

Infossi lacus, *depressi*, Col. 9, 1.

Infractus diligenter tofus, Pall. 12, 7. infracto mola sale; Col. 12, 53. infractæ digitis nuces, Col. 8, 17.

Infractus clivolarum viarum, *MS. anfractus*, Veg. 3, 5.

Infreno cursu volitare, Col. 10, 215.

Infrequens alveus, Col. 9, 11. infrequentes paucitate plebis alvos, Col. 9, 14.

Infrico. infricare *f.* infriare musteos vino, Col. 12, 30. *add. Col. 6, 32.*

L E X I C O N

Infrigidatio subita sudoris, Veg. 1, 29.

Infringere hordeum mola, Pall. 7, 12. infringitur ardor solis, Pall. 12, 13.

Infrio. infriare papaver, Cat. 79, 84 & 95. in aquam, Cat. 156. infriatur vulneribus sal, Col. 7, 5, 8, 5.

Infructuosa cultura, Col. 11, 2.

Infudibulum, Cat. 10 & 11. *vid.* Infidib.

Infundibulum, Cat. 13. Col. 3, 18. infundibuli angusto ore, Pall. 7, 7. *Sed ubique fere fluctuat lectio.*

Infundo. infundere pullis robur copiosi & puri lactis, Pall. 4, 13. si infuderit uvam nimius imber, Pall. 11, 9. in piscinam infundere, *injicere*, Pall. 1, 31. infundito sinapi & aceto, *perfundito*, Col. 12, 54. infundi oleo, Veg. 3, 4. si pluviis infusa fuerint fœna, Pall. 6, 1.

Infuscata vinacea, Col. 11, 2.

Infuscatur naturalis sapor, Col. 12, 19.

Infusci coloris apes, Col. 9, 3 & 10.

Infusio cœlestis, *imber*, Pall. 3, 25.

Infusus mediocriter ager, infusa leniter terra, Pall. 2, 3. vehementer infusus in pluvia, *madefactus*, Veg. 3, 4. infusa vino offula panis, Veg. 3, 4.

Ingaunum, *vid.* Albium, Varr. 3, 9:

Ingenerare, Col. 10, 196.

Ingenium animi pro regionis cœlique statu variat, Col. 6, 1. ingenii bona, *de equa*, Col. 6, 36. ingenii sui semina ferunt *silvestres arbores*, Col. 3, 1. ingenia silvestria depouunt pulli, Col. 8, 15.

Ingerere cibum, Pall. 1, 30. vitibus stercus, Col. 2, 16. arbori lac, Pall. 12, 7.

Ingluvies vacua cibum concoctum esse significat, Col. 8, 5. *Albertus Magnus, doctior, quam eloquentior, Pappam vocat in avibus, quam Columella vocat ingluviem. Iudem Virgilius illo versu, Improbus ingluviem ranisque loquacibus implet. A Plinio dicitur sinus gutturis. Est autem capacitas gula patentior, qua merguntur recentia cibaria. Bero. id.*

Ingrandescunt fata, Col. 2, 10. difficulter acini, Col. 3, 6. ingranduit porrum, Col. 11, 3.

Ingrate impenditur succus pomis vitiosis, *h. e. inutiliter, tanquam ingratis*, Pall. 7, 5.

de Inguibus solvendæ venæ, *f. inguinibus*, Veg. 3, 3 b.

Inhabiles labori, Col. 6, 1.

Inhibere boves, Col. 2, 2.

R U S T I C U M.

Inibi, *in eo*, Cat. 18 & 38.

Injecti sensus, Col. 3, 10.

Inigere in arcem, Varr. 1, 2, in stabula, Varr. 2, 2. *cf.* Varr. 3, 10. Sextus Pompejus: *Inigere pecus, est agere.*

Injicere voluptatem præfecturæ, Varr. 1, 17. aquam; Col. 12, 22.

Inimicum ad corpus alendum, Varr. 2, 2. inimici factionis dentes caprarum, Varr. 2, 3. inimicissima diligentiae vitia, Col. 11, 1.

Iniquis exclusus spatii, Col. 10, 2. angustis *ex Æneide interpretatur Servius.* iniquissimus locus, Col. 3, 3.

Initiante pluvia, *incipiente*, Pall. 7, 4.

Initia, *Cereris præsertim*, Varr. 3, 1. initiis Cereris porci immolantur, Varr. 2, 4. initiis pacis, foedus cum feritur, Varr. 2, 4.

Initus, *a, um.* inita arbor, Col. 5, 9.

Injungitur pondus, Col. 6, 2. mas feminæ, Col. 6, 37. injungantur fenestellis scandulæ, Col. 8, 3. * pollinem injungas, *h. e. addas*, Veg. 3, 1. * injungere, *plantare*, Pall. 1, 6. injecta est arbor scrobi, Pall. 3, 10. * injungere fumenta, *servare, non rescindere*, Pall. 1, 6.

Injuria ignis, Col. 11, 3. sine injuria, Col. 3, 18. injuria pluviarum, Col. 9, 1. *Sæpe ita, h. e. pro unaquaque læsione, Vegetius.*

Injussum, *sponte natum*, Col. 10, 16.

Innare fluvii, Col. 10, 388.

Innatantes radices summo solo destituit, Col. 4, 1. *ἐπιπλωρούσας. vid. ad Quintilianum 3, 1, 45.*

Innexa compedibus, Col. 11, 1.

Innocentia fumi graveolentis, Pall. 1, 35.

Innovabis calefactionem tamdiu, Veg. 1, 52.

Innoxius pluribus annis permanet frutex, Col. 11, 3. *conf. 12, 38 & 45.* innoxia a curculionibus faba, Col. 2, 10. custodire poma, Col. 12, 44. *Add. Wasse ad Sallust. Catil. 40.*

Inobservantes deprehensi, Pall. 1, 35.

Inocata pastinatio, Col. 3, 15.

Inoccare semen, Col. 2, 8. 11, 2. lupinum, Col. 11, 2.

Inoculatio arborum, Col. 5, 11. 11, 2. fici, Pall. 4, 10.

Perfici, Pall. 5, 5.

Inoculari quod emplastrari dicitur, Pall. 12, 7. *conf. Col. 11, 2.* inoculatur Perficus, Pall. 7, 5. inoculari ficus potest, Pall. 8, 3.

LEXICON

- Inodorat mandentium halitus allium, Col. 11, 3.
 Inoffensum lumen oculorum, Pall. 1, 3.
 Inolescere, Col. 4, 22 & 29.
 Inopacant avium receptacula, Col. 8, 15.
 Inopia lactis premi, Col. 5, 12. leguminum, Col. 6, 3.
 Inordinandi foli tempora, Col. 11, 3. *Vereor, ut proba vox sit, certe ἄπαξ λεγόμενη videtur, Lexicis propterea omisa.*
Sapit Germanicismum, anordnen.
 Inquit continuanda ejusdem personae orationi non interrupta infervit, Varr. 1, 9, 2, 8 & 11. 3, 2.
 Inquietari ab aliis, Col. 8, 5.
 Inradito silphium, Cat. 157.
 Inrasum laserpitium, Cat. 157. *h. e. rasum & injectum: quam vim hujus participii etiam apud Plautum Rud. 5, 2, 16, & Sil. 8, 585 obtinere, ostendit Facciolatus, cujus verba sumus in praefatione Fabri.*
 Infalubris fundus, Col. 1, 4.
 Infanabile vulnus, Col. 7, 5.
 Infanus ut pietur, Varr. 2, 4.
 Incendat supra pilam, Cat. 127.
 Inscius pastor, imperius, Col. 6, Praef.
 Inscriptum pecus (*non scriptum*) qui pascunt, committunt lege Cenforia, Varr. 2, 1.
 Infeco, *incido*, Col. 4, 15. 9, 15. infecant olivas arundine, Col. 12, 47. infecat corticem vimen, Col. 4, 29.
 Infecti napi, *incisi*, Col. 12, 54.
 Inferi vites, Cat. 40. inferi posse omne genus forculi omni generi arboris, Col. 5, 11. Arb. 27. * inferere auxugiam faucibus ovis, Col. 7, 5. inferito, *admisceto reliquis medicamentis*, Col. 12, 57.
 Intervient operibus fortiter, Col. 9, 14.
 Insidat cervicibus jugum, Col. 2, 2. insidit limus aquae, Pall. 1, 4.
 Insigne cristarum pavonibus, Pall. 1, 28.
 Insigniter neglectus hortorum cultus, Col. 10, Praef.
 Insipere in aulam novam, Cat. 85. far, Cat. 90. *Antiquum verbum fuit sipare, quod Festus explicat jacere. Inde composita habemus dissipare, disjicere, obsipare, objicere. apud Plaut. Cistell. 2, 3, 37. Obsipat aquulam, i. e. aspergit: & h. l. insipare, & antiquae mutata conjugatione, insipere, injicere. Gifanius Ind. Lucret. in Dissipare, Becmannus Orig. p. 769. Schaeff.*

R U S T I C U M

Infirmare attritionibus, Col. 12, 3. * infirmant, Col. 3, 13, *est ad exemplum primæ lineæ reliquas peragunt. Sic in hoc me infirmasse argumentari, Col. 3, 10. ab illo exemplo argumentum petisse.*

Infirmatio vitium, Col. 4, 29. infirmationibus ad maximum numerum perducitur vitis, Col. 3, 9. * infirmationem nutriemus, Pall. 5, 2. *h. e. quod infirmum est.*

Infirmatio & bigeneri muli, Varr. 2, 8. *vid. Infirmus.* * infirmatio fomes, Varr. 1, 2. *qui inter mediam vigiliam meridie infirmatur.*

Infirmus eris ramum, Cat. 40.

Infirmus. infirma utero stirps alieni generis, *de mulis*, Col. 6, 36. infirmum, *furculus*, Col. 5, 11. * infirma radix per fistulam vento, *inflata*, Veg. 1, 10.

Infirmatio *reflit.* Veg. 3, 22. *pro inflatio.*

Infirmatus. infirmata uvæ, Col. 4, 27. *etiam pendentes*, Col. 12, 43. infirmati dies, Col. 11, 3. infirmata vasa, Col. 12, 18.

Infirmos & incustodita regio, *infrequens ab incolis*, Pall. 12, 4.

Infirmus vagatur oratio, Col. 3, 10.

Infirmus. infirmare uvas, Col. 12, 39. infirmatur humus, Col. 4, 17.

Infirmus ut sanetur, Cat. 157.

Infirmus experimentis, Col. 1, 8.

Infirmus, inspectio *de amurientibus*, Col. 1, 3 & 4.

Infirmus per fistulam oculo testa trita, Col. 6, 17.

Infirmus juris crassi, Col. 12, 38. librarum VIII, Varr. 1, 1. pondo quincuncem, Col. 12, 28. heminae, Col. 6, 14 & 38. 7, 5. trium cyathorum, Col. 6, 30. sextariorum trium, Col. 12, 41. duarum partium, Col. 8, 15. quinque modiorum, Col. 2, 5. unius digiti spatio, Col. 4, 8. Arb. 5.

Infirmus omne genus operis, Col. 11, 2.

Infirmus quasi numine, Col. 10, Præf.

Infirmatio descendit ad radices, Pall. 12, 10.

Infirmatio, Cat. 113.

Infirmus a se villicum, Col. 11, 1. instituat bovem in arando, Col. 6, 2. instituantur ad aratrum, *ibid.*

Infirmus, Cat. 10 & 11.

Infirmus asinis, Cat. 10 & 11.

Infirmus rusticum, Varr. 1, 13. Col. 11, 1. trium generum, vocale, semivocale & mutum, Varr. 1, 17. *infirmus rustici catalogus*, Cat. 10. Pall. 1, 43. numerus seu

LEXICON

modus, Varr. 1, 18. discrimina & multitudo, Varr. 1, 22. Col. 12, 3. magni instrumenti ne sit prædium, Cat. 1. ejus cura quæ villico, Col. 1, 8. 11, 1.

Instruo. instruemur signis quam pluribus, *h. e. docebimur*, Pall. 7, 7.

Insuccatæ vino uvæ passæ, Col. 9, 13.

Insucco. insuccanda oleo lana, Col. 7, 4 & 5. Sic *Cal. Aurel. Acut.* 3, 77, pane insuccato ex eodem mulso. *add. Reines. V. L.* 2, 9.

Insuevit partui, Col. 6, 37. * insuescas ea pecus, *insuefacias*, Col. 6, 4. insuesci debent semina, Col. 11, 3.

Insufflata, Veg. 3, 4.

Insufflare os plenum vini per fistulam, Veg. 2, 21.

Insula Cea, Col. 9, 2. Coa & Chia, Varr. 2, Præf. insulæ breves, Pall. 1, 28. *Didymus Geop.* 14, 18 *ἡνσίδια χερσονήσια vocat. Schæusg.* Ludianorum choreusæ, Varr. 3, 17.

Insulsa amurca, Col. 2, 9. 11, 2. Pall. 3, 8. 4, 8.

Insuo. insuitur linea purpura, Col. 3, 15.

Insuper arbores, Cat. 18. pruna insuper & circum operito, Cat. 76. insuper jactato ferrum, Cat. 160. cannas ponere, *darauf*, Col. 12, 39.

Insurgit summitas, Pall. 1, 6.

Intecta specularibus vasa, Col. 11, 3. *Mistbeeten.*

Integer permanet sapor, Col. 12, 49. integrum vix XXX diebus vinum, Col. 12, 20. ex integro, *de novo*, Col. 9, 23. de integro refodere, Col. 4, 32.

Integritatem servant illibatam, Col. 8, 11.

Intellego ut neglego *semper est in Codice Mediceo. Ita enim in Terentio edidit Benilejus.*

Intelligitur sapor vini conditus, Col. 12, 20.

Intemelium, Varr. 3, 9.

Intemperantia cœli, Col. 1, Præf.

Intemperies cœli, Col. 1, Præf. intemperias prohibeßis, Cat. 141.

Intendere perticas, Cat. 48. intenditur scarificationi malagmatis more, *superponitur*, Col. 6, 17. * intendere lumen vel ignem, Pall. 1, 21. *intelligere, ut hodie Itali.*

Intentio nervorum, cruditatis signum in bubus, Col. 6, 6. * intentione summa, *attentione, studio*, Pall. 10, 10. ne Inter se poma contingant, Col. 12, 44. ut scobs inter se (*i. e. ea*) calcari possit, *ibid.*

Interamnates & Reatini de finibus contendunt, Varr. 3, 2.

R U S T I C U M.

Interaneis exentis aves, Col. 9, 14. *h. e. quidquid est viscerum in ventre imo. Linda. Sel. med. 9, 57. Sthættg.*

Interceptæ ab accipitre columbæ, Varr. 3, 7.

Intercidere olivas acuto calamo, Pall. 12, 22. intercidi & disfrari, Col. 4, 32.

Interclusa quibusdam anima *σσιπὸν* ingressis, Varr. 1, 63.

Interculcantur vinacea, Col. 12, 43.

Interdius votum facito, Cat. 83.

Interfluus humor, Pall. 10, 10.

Interfringit ventus furculos, Cat. 44.

Interjacet fulcis spatium, Col. 11, 3.

Interjectus, interjectio, *idem fere quod intervallum*, Col. 3, 21.

Interim, *interdum*, Col. 3, 10.

Interimitur vepres, Col. 11, 3.

Interior pars, *h. e. magis septemtrionalis*, Varr. 1, 2. * interiorum incisiones, *h. e. interaneorum*, Veg. 1, 39.

Interitu seminum, Col. 3, 16. *Leg. interfitu.*

Interlegenda sunt poma quæque vitiosa, Pall. 3, 25. 7, 1. 8, 3.

Interluere manus, Cat. 132.

Intermestri, Cat. 37. *Sed*

Intermenstruum, Varr. 1, 37. *Qui tamen de L. L. 5, 2, p. 45 extr. Dordr. A mensibus, inquit, intermestris dictus, quod putabant inter prioris mensis fenescantis extremos dies, & novam lunam esse diem, quem diligentius Attici ἐνν καὶ νέαν* appellarunt, ab eo, quod ea die potest videri extrema & prima luna.

Intermittere ignem, Cat. 38.

Internatæ herbæ, Col. 2, 12. internatus palmes, Col. 4, 24.

ad Internicionem perducere vineta, Col. 4, 22. interniciones hostium facere, Col. 1, 3.

Internodium cannæ unum cum suis articulis, Pall. 4, 10. 5, 8. internodia vitis, Col. 3, 2. Pall. 3, 9. longa, Pall.

4, 10. * articularum longa in canibus, Varr. 2, 9.

Internus, *a um. interna boum, viscera*, Veg. 3, 2.

Interordinium V pedum, Col. 3, 13. interordinia laxiora, Col. 5, 5. interordiniorum spatia, Col. 3, 15. 4, 14.

Interpretari maturitatem, Col. 11, 2.

Interputare ficos, Cat. 50. oleam, Varr. 1, 30. rosas, Col. Arb. 30.

L E X I C O N

Interquiescere, Cat. 158.

Interradere, Col. Arb. 19. *Hard. ad Plin. 15. 2 recte explicat ramos intermedios succidere, ubi densitas officit. vid. Intervello.*

post Interrogationem obliquam indicativus, ubi aucupare, Varr. 1, 3. *sic*, quod præcipuum est, non facile dictu, Col. 3, 1.

Interrupit nos medici adventus, Varr. 2, 1. interrompere ordinem, Col. 11, 2.

Interferi trunco arboris, Pall. 1, 43. malleolis, Col. 3; 9. interferit se vallis, Pall. 9, 11.

Interfisis fruticibus, Col. 8, 15.

Interspirare, Cat. 112.

Interfium. quod interest nimium explere, Cat. 22. datos interesse oportet pede, *h. e. regulas eorum inter se distare pede*, Cat. 4.

Intertrigini remedium, Cat. 159. Col. 6, 32. 7, 5. Intertrigo corporis vitium est. fit autem id malum, quando femina, *i. e. coxæ interiores equitatu aliave de causa atteruntur. Græci dicunt paratrimma. Docet M. Varro*, intertriginem & intertrimentum *ab eodem verbo derivari, cujus verba sunt hæc*: Intertrimentum ab eo, quod duo, quæ inter se trita, & diminuta, a quo etiam intertrigo dicta. *Beroald.*

Intervacantibus spatiis, Col. 4, 32.

finè Intervallo, *continuo*, Varr. 2, 1. intervallum faciunt a bruma ad æquinoctium, Varr. 2, 7. *Crescentius*, intervallant.

Intervello. intervulferis, Col. 5, 10. intervelli, Col. 4, 33. intervelluntur rapa, Pall. 8, 2. *vid. Interrado.*

Intervenientia & rimæ in puteis, Pall. 9, 8. *Vox intervenientia legitur etiam apud Vitruvium, & notat rimas seu venas saxorum. Schæstg.*

Interveniente lanugine, Col. 4, 29. intervenientibus spatiis, Col. 9, 1.

Interventu domini, Col. 4, 29. 9, 5.

Intervolando allectant, Col. 8, 10.

Intestinum opus, Varr. 3, 1.

Intingere in acetum, Cat. 156.

Intolerabiliter horrere frigoribus, Col. 3, 4.

Intondere fibrarum summas partes, Col. 11, 3.

Intransitive sumta activa Mitigaverit, Volutare.

Intrinfecus & extrinfecus, Cat. 21. Col. 8, 3. *intrinfecus*, intra stabulum, bibat.

R' U S T I C U M.

Intritus in aquam panis triticeus, Varr. 3, 9. intrita aqua facta, Varr. 3, 9. intritam macerari finito, Col. 12, 40. (*ubi pro face vini poni putat Beroaldus.*) totam ad medium mortarium contrahito, Col. 12, 55. intrita folliculorum resoluta, Col. 12, 43. intritum hordeum in aqua, Varr. 3, 10. *multa de eo verbo Rhod. Lex. Scrib.* * intrita oliva, *non trita*, Col. 12, 49.

Intro, *intus*, Cat. 157. Pall. 1, 40.

Introit polypus in naso, Cat. 157. introire aqua possit, Col. 12, 29. introeatur in cellam, Cat. 66.

Introitum & exitum præbeant avibus, Col. 8, 3. 9, 7. introitum facit in geminos, Col. 11, 2. in cancro, *ibid.*

Introtrudere, Cat. 157.

Intuba, *vid.* Intyba.

Intumescit per gemmas spes futuri germinis, Pall. 4, 10. intumescens locus, Col. 1, 4.

Intus ad Rhenum, Varr. 1, 7.

Intyba, Col. 10, 111. intybi *vel* intubi genus *σέπης*, Col. 8, 14. intubi eadem ratio quæ lactucæ, Col. 11, 3. intuborum satio & cultura, Pall. 11, 11. secunda satio, Pall. 5, 3. * intubum agrestem vocamus heliotropion, Veg. 3, 42. intyba agrestia, Pall. 1, 30.

Invadit vehementer canis appropinquantem, Col. 7, 12.

Invasæ costæ, Pall. Inf. 120. *h. e. arbor insita.*

Invectos opportunos, Varr. 1, 16.

Investes pueros, Pall. 8, 7. 11, 14.

Inveterato jam codice, Col. 4, 8.

Inveterare aquam coelestem, Col. 12, 12.

ne Invicem tangantur, Pall. 12, 7. a tactu invicem separata, Pall. 4, 10. * ad invicem amyli, *h. e. ad modum*, *ad inflar*, Veg. 2, 7.

Inviolata terra ultro quædam fert, Varr. 2, 1.

Invisos, *non visos*, Cat. 141.

Inulæ tristes, Col. 10, 118. inulæ satio & cultus, Col. 11, 3. Pall. 3, 24. conditura, Col. 12, 46. inula Campana, Veg. 3, 70. *Ceterum inula, ἐλάγιον, est nostrum Alant. vid. Salm. hyl. iatr. c. 15. Schættig.*

Inulcerare pellem, Veg. 2, 59.

Inuncata hamis lana, Col. 7, 3.

Inunctio succi, Col. 6, 33.

Involvi poma argilla, Pall. 3, 25.

Involutus succo ptisanæ & passio, Veg. 1, 11.

L E X I C O N

Inurinant aves lacubus vel piscinis, Col. 8, 14. *Laudat hic Beroaldus Varronem de L. L. 4, 27, p. 31 extr. Dordr. sed cum ridiculo errore, forte operarum, sed ubique obvio. Ita autem Varro: Urnæ dictæ, quod urinant in aqua haurienda, ut urinator. urinare est mergi in aquam. Sed in indice Beroaldi legiur, urina ex eo dicta, quod urinatur, i. e. mergitur ad hauriendam aquam.*

Inuro foramen, Col. 4, 29. inurendum frigoribus & pruinis solum, Col. 11, 3. inuruntur cicatrices frigoribus, Col. 2, 24.

Inusta testis candentibus urina, Col. 7, 5.

Inutiles fiunt propter seditionem, *h. e. noxii*, Varr. 3, 16. inutilius, *incommodius*, Varr. 3, 5. inutilissimus, Col. 3, 10.

Jocis plena omnia, Col. 10, 280.

Jogalis tela, Cat. 10 & 14. *Interpretor ipsum jugum ligneum; in quod imponitur detexenda tela. nam, ut ait Ovidius libro sexto Metamorph. tela jugo juncta est. Atque ita telam pro textorio instrumento usurpavit Senec. epist. 91. Quemadmodum tela suspensis ponderibus rectum flamen extendat. Tibullus lib. 2 Elegiar. Atque aliqua assidue textrix operata Minervam, Cantat, & apploso tela sonat latere. Ulpian. Quod in tela est nondum pertextum, vel detextum, contextum appellatur. Popma. Vid. Inst. ad Tibull. 2, 1, 65, & Opma de Instr. fundi c. 19.*

Jolcos, Col. 10, 368. *Urbs Thessaliæ, & patria Jasonis.*

Ipfus, *pro ipse*, Cat. 70. ipsa se sustinere non potest sus, Varr. 2, 4.

Iri primæ cotulas duas, Cat. 146. *Locus mendosus. Scalliger putabat, dictionem iri coaluisse ex notis I. R. L. i. e. in rem illam; sed homo acutus quid sequatur, non attendit: primæ cotulas duas. Videre visus sum nescio quid aliud sub obscura voce latens, quod tamen assequi non possum, pro ponderibus nempe, modis que (nisi si molis sit scribendum, quia quod pro modio dandum sit, jam indicatum est: modio oleario mensum dato anguinis pondo X) dandas esse olei primæ sive privæ pressuræ cotulas duas. Ponted.*

Iris *f. gladiolus*, Pall. 1, 37. iris aridæ, & cum iri, Cat. 107. irim pinfitam, Col. 12, 27 & 28. iris Græca, Col. 12, 51. Illyrica, quæ plerumque apud Vegetium una voce insill-lyrica, scribitur *v. g.* 1, 59, 2, 43. etiam in obliquis, ut insill-lyricæ, 3, 68.

R U S T I C U M.

Irneum, *vid* Erneum.

Irregibilis equus, Veg. 2, 3.

Irreparabilis fuga temporis, Col. 11, 1.

Irrepsit cura, Col. 12, Præf. irrepentes radiculae, Col. 4, 1.

Irretitum radicibus solum, Col. 3, 11, 4, 2.

Irrigare ad arbores, Cat. 36. aquam in areas, Cat. 151.

Irroratio pestifera, Col. 10, 331.

Irrorati flores, Col. 9, 14.

Irrorant oleo viridi, Col. 12, 47. irrorans olitor, Col. 10, 148. irrorari noctu, Col. 12, 24 & 39. ne irroretur vas, Col. 12, 24. * irrorat auster, Col. 11, 2.

Irtiola vitis, Col. 3, 2.

Is, ea, id. Eæ, *Dativo sing.* Cat. 64. eabus, Cat. 152. id cyathum fumito, *pro* ejus, Cat. 122. id plus, Cat. 44. & id, *pro* eosque, Varr. 2, 9.

Isauricus, Col. 8, 16.

Ischiacis vinum, Cat. 123. *pro* Ischiaci, *vel*

Ischiatici, *est* sciatici, Veg. 1, 38. & Scyatici, 3, 22.

Ischomachus Athen. persona Xenophontea, Col. 11, 1. 12, 3.

Ischuria, Veg. 3, 15.

Istuc, istoc, s. istud, Varr. 1, 2.

Itaque, & ita, Col. 6, 2. qui ita, melior, *h. e. talis*, Varr. 3, 16.

Italia a vitulis dicta, Varr. 2, 1 & 5. Col. 6, Præf. in paretie picta, Varr. 1, 2. Italia terra, Varr. 1, 9. temperatissima, Varr. 1, 2. obsequentissima curæ mortalium, Col. 3, 8. Italiæ fumen, Varr. 1, 7.

Italici sextarii, Pall. 11, 14.

Ἰταλοὶ, vituli, tauri, Varr. 2, 5. Col. 6, Præf.

non item, *aqualiter*, Varr. 2, 7. aut quid item, *aut quidquam simile*, Varr. 2, 5 & 9.

Iter digestis cibis præbetur, Col. 8, 5. furculo factum scalpro, Col. 4, 29. itineri porta longissima est, Varr. 1, 2.

Iteratio arationis peracta esse debet, Col. 11, 2. iterationibus compluribus, Col. 2, 4. * iteratio de repetita sarritione, Col. 2, 12. *vid. Salm. ad Solin. p. 513. Schætzg.* * iterationem miscere cum prima pressura, *i. e. secundam pressuram olei*, Col. 12, 50.

Iterati agri, Col. 2, 4. iteratus esse debet cultus vinearum, Col. 11, 2.

Iteratur sarritura frumentorum, Col. 11, 2. iterandus fossione locus, Col. 11, 3.

L E X I C O N

Ithyphallus in hortis, Col. 10, 32. τὸ ἐντεταμένον αἰ-
δοῖον, q. d. φάλλος ἰσῆς, h. e. εὐδύς.

Itus ac reditus paucos, Pall. 7, 2.

Juba equorum qualis esse debeat, Varr. 2, 7. * jubæ gal-
lorum, Col. 8, 2.

Jubate exorto, Col. 10, 294.

Judæa pretiosis odoribus illustris, Col. 3, 8. in Judæa
caryotæ, Varr. 2, 1.

Judæus Germano procerior, Col. 3, 8.

Judaicum bitumen, Veg. 1, 20. 2, 56 & 57. 3, 84.

Jugamenta, vid. Jugumenta.

Jugarius, *bubulcus*, Col. 1, 6. vid. *Scheffer. de re vehicu-
lari* 1, 17 extr.

Jugationis species duæ, Varr. 1, 8.

Jugatorii boves, Varr. 2, 5. vid. Nugatorii.

Jugata vinea, Col. Arb. 4. Varr. 1, 18.

Jugeralis tabula, Pall. 2, 12. 3, 9. vid. Tabula.

Jugeratim, Col. 3, 3.

Jugerum quid, Varr. 1, 10. Col. 5, 1. jugeri modus non
semper quadrat, Col. 5, 1. forma quæque ut dimetienda,
Col. 5, 2. jugerum quot modios cujusque grani recipiat,
Col. 11, 2. jugera forensia, Varr. 1, 2. Liciniana, Col.
1, 3. quingentis plura possidere non licebat civi Rom.
Varr. 1, 2.

Juglandis satio & cultura, Col. 5, 10. juglandes magnæ
& crebræ viciniam faciunt sterilem, Varr. 1, 16.

Jugo. jugare furcas perticis, Col. 12, 39. palos, Col.
12, 15. jugari vinea ut debeat, Col. 4, 26.

Jugum afinarium, plostrarium, vinarium, Cat. 11. cor-
nibus an œrivicibus inferendum, Col. 2, 2. quo tres jun-
gantur boves, Col. 6, 2. * agri jugum quid? Varr. 1, 10.
* juga vineæ quatuor generum, Varr. 1, 18. vineaticum
describitur Col. 4, 17. sub jugum mittitur vinea, Col. 4,
22. *Paxamus Geop.* 5, 19: ζυγός δὲ καλεῖται ἡ τῆς ἀμπέλου
πρὸς τὴν χάρακα συζυγία, vitis ad perticam conjunctio.
Schætzg. * A jugo igitur vineatico nomen habere videtur mi-
litare illud, de quo *Auson. Id.* 12, Hostilis quæ forma jugi
est, hanc efficiet Π.

Jugumenta f. jugamenta, Cat. 14. Jugumenta etiam pro-
bantur viris doctis ad *Vitruv.* 2, 1, ubi est jugumentantes, in-
telliguntque trabes transversim impositas arcedariis, ut superbi-
minaria in januis rel.

R U S T I C U M.

Jugus, *a, um*. juga vasa olearia instructa, Cat. 10. *Nemo veterum, vel recentiorum, quod sciam, quid sint vasa juga satis explicat. Putabam primo, esse juncta vasa, forte jugo etiam quodam instructa, qualia apud nos aqua ferenda passim adhiberi videas, fitulas nimirum duas a jugo, humeris hominis imponendo, aptas atque suspensas, quo referebam etiam gemellaris appellationem, quod est inter vasa olearia, v. c. Col. 12, 50: sed jam magis probo, esse vasa olearia quinque juga, quinque generum vasa conjuncta, quæ unam synthesein efficiunt, & quasi corpus instrumentorum. Et sane quinque enumerat Cato, ahenum, operculum aheni, uncus, urceus, infudibula. Ita hic Vinaria, ubi ista commentabar, decet in familia esse vasa cerevisiaria juga quinque, quæ vulgaribus appellationibus exprimemus, eine Butte, portanda ex coquina cerevisiæ, ein grosser Stutz, colligenda, antequam diffundatur in dolia, ein Trichter, infudibulum, etliche Fässer, dolia, kleine Stütze, excipiendis binorum doliorum facibus. Confirmat hanc sententiam Varr. 1, 22. Is enim, cum dixisset, Cato scribit: — ut faceret vasa olearia quinque, subjicit, quæ membratim enumerat. Ita Col. 12, 50 tricena labra in uno ordine componi vult; e quorum uno in alterum transfundatur oleum: hac dixeris tricena juga labra. Jugus, *a, um*, adjectivum nomen est, pro quo posterior ætas jugis dixit, scilicet ut hilarius, sterilis, & alia, quæ laudat Auson. *Popma de usu antiq. locut. 1, 8. Ab antiqua hac forma est Juno Juga apud Festum, ubi de julario vico: ita bijugus, trijugus, quadrijugus, conjugus &c. Sex jugis vasis opus erit. Cat. 145.**

Julii mensis descriptio & opera, Col. 11, 2.

Jumenta unde dicta, Col. 6, Præf. pro bubus, Col. 6; 3. ubi tamen a jumentis distingui videntur. jumentis curandis machina, Col. 6, 19. *vid. Juvamentum.*

Juncetum, Varr. 1, 8.

Junceus. juncæa sporta, Col. 12, 6.

Junctura boum, Col. 2, 2.

Juncus. junci contorti stamina, Col. 10, 306.

e Junipero ridicæ, Varr. 1, 8. *Majuscula igitur arbor.*

Junii mensis descriptio & opera, Col. 11, 2.

Junonis lucus Sami, Varr. 3, 6.

Juppiter pater, Varr. 1, 1. Olympius, Col. 1, Præf. dapalis, Cat. 132.

Jurisdictione assidua, Col. 12, 3.

L E X I C O N

Jurant factores olei, Cat. 145. jurare ad dominum, Cat. 144.

Jus ex ossibus, Varr. 2, 9. in jus vocat pisces cocus, Varr. 3, 17. jure submersa salgama, Col. 12, 4.

de Jure civili quemadmodum emi quamque pecudem oporteat, Varr. 2, 1. jus. summum summa crux, Col. 1, 7.

Jusculum frigidum, Cat. 156.

Jusjurandum dare, verum fecisse, Cat. 148.

Jusquiami succus, *h. e.* hyoscyami, Pall. 1, 35. Veg. 2, 12.

Jussitur, Cat. 14.

Jussus *a, um.* jussi veniunt rivi, Col. 10, 48.

Justitia Dea, *Δίκη, Astraea*, Veg. 3, Præf.

Justus, *a, um.* justa hoc mense lardi confectio, Pall. 2, 16. justam maturitatem ceperint, Col. 4, 23. justī roboris vites, Col. 4, 21. * justa fiunt, Col. 2, 4. lanificio persequi atque exigere, Col. 12, 3. reddere, Col. 1, 8. 11, 1. justa percepit omnia, Col. 1, 8. 4, 3. quorum justa certa esse non possunt, Col. 11, 2. ad justa paulatim perducitur labor, Col. 6, 14 & 30. * justis legibus juventæ operata femina, *h. e. menstruata*, Col. 10, 359. *Plin. Valer. 4, 1 de amygdalis*, feminarum justa præcipitantur. *Sammo.* Menstruus injusto si profluit impete sanguis. *Lichtenh.*

Juti humoribus, *h. e. adjuti*, Pall. 4, 10. *vid.* Adjuvo.

Juvamentum, Veg. 3, 4. *forte scholasticus aliquis scripsit pro jumento.*

Juvenus & juvenca, Varr. 2, 5. juvenci ut domentur, Col. 6, 2.

Juvo. juvabit lunæ augmentum, Pall. 13, 6.

Juxta fundum olla terebrata, Col. 12. 8. juxta ac mares habere feminas equas, Varr. 2, 7. juxta satæ fruges, Col. 8, 13.

K.

K. *i. e.* Kalendæ primæ Octobris, Cat. 147 & 148.

L.

L. *pro* D, Melica *pro* Medica &c. Varr. 3, 9.

Labæ trapezi, *labia*, Cat. 20. *obscurum quæ fuerint.*

Labefacit contagione ceteros, Col. 6, 5.

Labellum, Cat. 13 & 88. pclulum, Cat. 10. fictile novum,

R U S T I C U M.

Col. 12, 43. in labello permisceto gypsum & Medicam;
Col. 12, 28.

Labo. labare, *infirmum; parum idoneum esse*, Col. 6, 36.
labantes in summo radices, Col. 4, 22. labant radices, *credo, quæ male hærent, & vix suslinere posse stirpem videntur.*

Labor, eris. labuntur poma, *caduca sunt*, Pall. 4, 10.

Labores pacis ac belli, Col. 12, Præf. * labor, *periculum a morbo*, Col. 9, 13. * labore, *studiose*, Pall. Inf. 36.

Laboriosissimum opus, Col. 1, 8.

Laboro. laborantes oleæ ut curentur, Pall. 4, 8. Col.

11, 2.

Labrum lupinarium, eluacrum, aquarium, Cat. 10 & 11.
culleare, Cat. 154. rotundum, Col. 12, 50. labra olearia,
Cat. 13. fictilia & lapidea, Col. 12, 15 & 50. labrorum ordines tres in cella olearia; Col. 12, 50.

Labrusca uva, Col. 8, 5.

Lac f. lacte, Cat. 86. Varr. 2, 1. Col. 12, 8. lacte asininum, Varr. 2, 8. lac equinum omnium optimum, Varr. 2, 8. lactis discrimina, Varr. 2, 11. abundantiam facit cytissus, Col. 5, 12. Arb. 28. * lac ficulneum, Col. 7, 8. Pall. 6, 9.

Laccæ in gambis, Veg. 1, 27. 3, 19. *tumor præternaturalis, ad similitudinem vesicæ inflata cute.*

Lacedæmonii quomodo vinum condiant, Pall. 11, 14.

Lacertam vivum, Veg. 2, 58. *potest iia scripsisse erudite, ut timidi damæ.*

Lacertosi fiunt equi, Varr. 2, 7. laudantur galli, Varr. 3, 9. lacertosos viros exigunt vineæ, Col. 1, 9. lacertosa femina asinorum, Col. 6, 37.

Lacertus apibus infidiatur, Col. 9, 7. Pall. 1, 38. * piscis, Col. 8, 17.

Laceffita pluviis & ventis vindemia, Col. 3, 21.

Laceffit dente pulex, Col. 10, 321. laceffiri, Col. 9, 15. cœli novitate solent apes, Col. 9, 8.

in Lacinias distribuitur grex, Col. 7, 5. *add. 7, 6. Conf. quæ de lacinia a nobis in Pliniana Chrestomathia disputata, ac deinde in thes. Fabrianum relata sunt.*

Lacon, nomen canis, Col. 7, 12. *Auctor est Pollux, generosas canes esse Laconicas, Arcadicæ, Argolicas, Celticas, Ibericas. Tradunt antiquitus Lacanas canes ex vulpibus canibusque progenitas, & ob id vocari Græco vocabulo ἀλπεκιδας, quasi a vulpe vulpinares. Beroald.*

Scriptu. R. R. Vol. IV.

Q

L E X I C O N

Laconica vini decoctio, Pall. 11, 14.

Laconicis excoquere cruditatem, Col. 1, Præf. *Balnea ardentis, ne dicam calentes, fuerunt in usu quotidiano priscorum, quibus persuasissimum habebant in corporibus cibos coqui, & cruditatem digeri. In balneis erant tepidaria, caldaria, frigidaria: erant & sudatoria, quo ex genere est laconicum, ubi sudando, exercendoque corpus, cruditatem digerebant, & appetentiam edendi provocabant. Scribit Vitruvius, Laconicum, sudationesque conjungendas esse tepidario, qui saturitate epularum immodica crudi erant, & cacosomachi cruditateque laborabant: hi ad balneas confugiebant, & in sudatoriis, laconicisque sudorem evocabant: ita stomachi cruditatem digerentes, quam epula copiosiores afferunt. Corn. Celsus docet, sudorem elici duobus modis, aut sicco calore, aut balneo: siccum calorem esse Laconicorum, quæ utilia sunt, quoties humor inius nocet, isque digerendus est. Consimiliter Seneca in epistolis moralibus carpens hunc ventricularum morem sic refert: Quid mihi cum istis calentibus stagnis? quid cum sudatoriis? in quæ siccus vapor corpora exhausturus includitur: omnis sudor per laborem exeat. Poeta satyrici consono ore carpentes ingluviem helluonum, quorum Deus venter est, consimiles sententias numeris poeticis complexi sunt. Horatius: Crudi tumidique lavemur. Persius: Turgidus hic epulis atque albo ventre lavatur. Juvenalis: Crudum pavonem in balnea portas. Igitur Columella satyrico morsu, & canina facundia investus in delicias luxuriosorum ait, Romanos saturos cibo, potuque distentos, excoquere digerereque quotidianam epularum cruditatem in laconicis, h. e. sudatoriis, ubi sudores digerabant, & ita apti rursus ad ganeata cibaria, cenasque esulentiores revertebantur. Laconicum autem, ut Dion tradit, a Laconibus dictum est inventoribus: quoniam nudi, unctique ante alios in hisce sudatoriis exercebantur. Plinius autumat, id genus instrumenta pessumdedisse mores bonos, & debellasse corpora Romana juventutis. Beroald.*

Lacrima medica panace, Col. 10, 103. lacrimarum nimietate tabescunt vites, Pall. 3, 30.

Lacrimant vites, Pall. 6, 1. lacrimare gumen, Pall. 12, 7.

Lactariis bubus Medica danda, Varr. 2, 1.

Lactent novella virentia, h. e. succo abundanti turgent, Pall. 3, 26. cf. Col. 7, 9. lactentes foetus, Varr. 2, 11. porculi, Varr. 2, 4. catuli, Col. 10, 343. lactentes etiam dentes m-sim Veg. 4, 5, quam a Lacto lactantes.

R U S T I C U M:

Lactucæ *disciplina & nomen*, Pall. 2, 14. 3, 24. genera & cultus, Col. 10, 179. 11, 3. lactucam ponere, pangere, disferere, disponere, deprimere, dispergere, Col. 11, 3. ut condiatur, Col. 12, 9. marina *τιθύμαλλος*, Col. 6, 15.

Lactucula teneris fibris, Col. 10, 111. lactuculæ, Pall. 1, 30.

Lacuna formetur anseribus educandis, Pall. 1, 30. lacunæ cisternarum ut sarciantur, Pall. 1, 17. lacunam striam facit aratrum vomere, *per appositionem*, Varr. 1, 29. * lacunam explere, *de numero deficiente*, Varr. 2, 1.

Lacus in villa, Varr. 1, 11. lacus positio, Col. 9, 17. lacus marinis seminibus repleti, Col. 8, 16. * lacubus distincta granaria, Col. 1, 6. lacus vinarius, Cat. 25. vinarii & torcularii, Col. 12, 18. duo in cella vinaria, Pall. 1, 18. falsuræ, Col. 12, 53. lacus vel dolia, Col. 12, 50.

Lacusculi, Col. 4, 8. Arb. 10. olivis exprimendis, Col. 12, 50.

M. Lænius Strabo, inventor ornithonis, Varr. 3, 5.

Lætamen anserum fatis inimicum, Pall. 1, 23. in vineis saporem vini vitiat, Pall. 9, 2. 10, 1. lætamine saturantur prata, Pall. 3, 1. quando & quomodo excitandæ arbores, Pall. 3, 20. *add.* Pall. 1, 6. *Barth.* 39, 8. ii. Lætus.

Lætitia trunci, Col. 4, 22.

Læto. lætantur beneficio incendii loca sterilia, Pall. 1, 6. lætandis arboribus, *stercorandis*, Pall. 1, 6. *vid.* Lætamen. * lætor. lætatur vitis tepore, Col. 3, 9.

Lætus ager, Cat. 6. *Ager lætus est bene stercoratus & pinguis. Stercus enim, quod agris ingerebant rustici, lætamen appellabant. Servius Georg. 1: Fimur, qui per agros jacitur, vulgo lætamen appellatur. Isidorus lib. 17, cap. 11: Fimur est, qui per agros jacitur, & dictus fimus, quod fiat imus: i. e. stercus, quod vulgo lætamen appellatur. Fulgentius Mytholog. lib. 11: Quod detrimenta ejus & augmenta non solum terra, sed & lapides, vel cerebrâ animantium, & (quod magis incredibile sit) etiam lætamina sentiant, quæ in lunæ crementis ejecta vermiculos parturiunt. Meurs. vid. Lætamen. * Læta sarmenta videntur latis substituenda aliquoties, c. g. Pall. 3, 12. * lætus ramus, Pall. 1, 6. qui nimius est in proferendis fructibus. Schætzg.*

Lævigare, lævis, lævare, *scribi vult Morg. I, 75.*

Læva manu legenda radix, Col. 6, 5.

Lagoena patentissimi oris, Col. 12, 45. lagoenam Baccho

L E X I C O N

habilem, Col. 10, 387. in lagoenam diffundere, Col. 12, 12. in lagoenam indito, Cat. 122. lagoenæ gypstatæ, Col. 12, 12 & 41. picatæ, Col. 12, 11. *MS. Palat. passim laguna, ut Gr. λᾱγυνος, observante Sylburgio, quod indicium est, non male scribi lagoenam, cum æ & u sexcenties permixtæ sunt. Et nota est Græcorum contractio τῶν ος in ου, itemque Belgarum pronuntiatio literarum oe. Lagona etiam multi MSS. teste Victorio ad Cat. 122. Laguna MS. Lugd. Palladii sape, v. g. 11, 14. Idem indicat diminutivum*

Lagunculæ picatæ, Col. 12, 38.

Λαγοτροφεῖα, pecudum silvestrium vivaria, Col. 8, 1. ut Leporaria.

Lamina, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. *Hinc etiam restituta pro lana, Veg. 2, 55. 3, 4.*

Lampada tibi trado, Varr. 3, 16. *Respexit ad Græcum proverbium, cujus meminit Aristophanes Ranis: Λαμπάδα δὲ οὐδεὶς οἷός τε φέρειν ὑπὸ ἀγυμνασίας. & Persius: Qui prior es, cur me in decursu lampada poscis? Urfin. lampades ferreæ ardentes, Col. 12, 18.*

Lanæ quæ laudatiores, Col. 7, 2. Atticæ & Tarentinæ, Varr. 2, 2. * lana madida ad vulnera *passim laudatur Vegetio, v. g. 2, 48 & 49. succida, 2, 41, 46 & 54. 3, 4. lanarum munimenta, de eadem re, Veg. 2, 47.*

Lanamentum ex oleo & aceto & sale, Veg. 2, 56.

Lanare pecus, Varr. 2, 9.

Lanaria radix, Col. 11, 2. *Plin. 19, 18: Quæ vocatur radícula, lavandis lanis succum habet, mirum quantum conferens candori mollitiæque. Struthion Græci vocant βε. Saponariam vocari, itemque herbam fullonum, observat Hard. ad h. l. qui eandem esse ait, quam lanariam herbam vocat idem Plin. 24, 104. Est itaque ea, quam saponariam vocant officinæ, nostri Seiffenkraut. Add. Jo. Rhod. ad Scribon p. 40.*

Lanatæ pelles, Col. 6, 2. *hinc restituit. Veg. 2, 7. pro vulg. lavata. conf. 3, 43. non nisi lanatas (intonfas) oves emi oportet, Col. 7, 3. * lanatà vitis, Col. 3, 2.*

Languida arbor, Pall. 3, 25. 12, 7.

Languorem simulantes in valetudinarium deducuntur, Col. 12, 3. languoris remedium, Col. 6, 38.

Laniarium macellum, Varr. 2, 4.

ab Laniario succidia, Varr. 2, 4.

Lanificii cura, Col. 12, Præf.

Lanigeræ pecudes, Col. 7, 6.

R U S T I C U M.

Lanistæ rixosarum avium, Col. 8, 2. *Sicut lanista comparat familias gladiatorum, easque edocet armorum disciplinam, ut mox vendat munerariis, ita per translationem hic dicuntur lanistæ avium, qui gallinas parant, instruuntque ad certamen, qui mos hodieque durat apud Boemos: ubi primores præparant gallos gallinaceos pugnae quasi gladiatoriae, fiuntque sponsiones pretii non parvi, dum unusquisque pecuniam largam deponit, quam aufert dominus victoris gallinacei. Beroald. qui laudat etiam locum Plinii. Exstat ille 10, 24: Pergami omnibus annis spectaculum gallorum publice editur ceu gladiatorum. Adscriptimus jam in Chrestomathia Pliniana originem similis spectaculi apud Athenienses ex Æliano V. H. 2, 28.*

Lanitium si curæ sit, Col. 7, 3.

ad Lanium pervenit verres, Varr. 2, 4. a laniis canes non emendi pastoribus, Varr. 2, 9.

Lanugo inest pomis cydoniis, Col. 12, 45. in furculis cerasti, Pall. 11, 12. lanugine canescit vitis, Col. 3, 2. * lanuginem excitat terebra, scobem, Col. 4, 29.

Lapathos lubrica, Col. 10, 373. *Lapathum alii dixerunt runcicem, & ejus generis silvestrem Oscalidum dicunt. alii oxylapathon, alii hydrolapathon & hippolapathon. Vis lapathi est ciere urinam, & large sumtum ventrem solvit, caliginem oculorum discussit. Pompon.*

Lapicidinæ, Varr. 1, 2.

Lapideus suggestus, Col. 9, 7.

Lapidosâ macies aurosi pulveris, Pall. 1, 5. * lapidosi generis pira, Pall. 3, 25. *remedium ejus rei, Pall. 3, 25. lapidosâ pruni poma, Col. 10, 15. quæ intus habent nucleos, quæ alias Latinis lapides dicuntur. Sic lapidosâ corna dixit etiam Virgilius Georg. 2, 34, cujus bacca etiam habuere duos nucleos. Schætzg.*

Lapis. lapides calci coquendæ qui apti, Pall. 1, 10. juxta vitium radices ponuntur, Col. Arb. 4. lapis fissæ radici injectus medicinæ causa, Pall. 3, 25. Col. 5, 10. *vid. Cuneus.* * lapides molares, Veg. 2, 28. *non nimis magnas fuisse oportet.* * de lapide noxium comparare, Col. 3, 3. *Servi dicuntur de lapide emti, propterea quod venales servi adstabant in lapide, foro Romano, ubi præco venales proclamabat. Hinc illud Plautinum: In eo adstas lapide, ubi venales præco prædicat. M. Tullius in oratione contra Pisonem, non minus scienter, quam eleganter, tribunos duos dixit esse de lapide emtos, quia mercede redempti fuerant, ut faverent Clodio. Sicut*

LEXICON

*Servi, de lapide pecunia comparantur. Labitur Merula errore manifestario, qui enarrans hunc locum Columellæ existimavit, id totum referendum esse ad eos, qui de Capitolino lapide despiciebantur, quod quam ridiculum sit interpretamentum, penitusque ab intellectu scriptoris dissentiens, quivis vel mediocriter eruditus intelligit. Beroald. Merula, quem tangit, est Georg. Alexandrinus in Indice, cujus paucissima talia sunt, quæ huc derivare licuerit. * ad quartum & vicesimum lapidem via salaria a Roma, Varr. 3, 2.*

Lapsana, Varr. 3, 16. lapsanæ vulgares, Col. 9, 4. lapsanæ flos, Col. 12, 7. *add. Plin. 19, 41. Eadem videtur, quæ aliis Lamplana, silvestris oleris genus.*

Lapsu pigro repit aqua, Col. 1, 5.

Laqueatum corpus, Col. 6, 19. *laqueis constrictum.*

Laquei fetis pendentibus ponuntur talpis, Pall. 4, 9. laqueos expedire ad aves capiendas, Pall. 13, 6.

Lar familiaris, Cat. 2 & 143. circa larem epulari, Col. 11, 1.

Lardum quando fiat, Pall. 13, 6.

Largæ ponendæ sunt arbores, Pall. 3, 25. *spatiis interjectis.*

Large bibendi potestas, Col. 8, 14. vagandi licentia, Pall. 1, 30.

Largiemur aliquantum stercoreis circa viticularum vestigia, Pall. 11, 5.

Largitatem indulgere radicibus, Pall. 12, 7.

Largitionibus prosequi, Col. 11, 1.

Larix utilis fabricæ, Pall. 12, 15.

Larvas abigit suffimentum, Veg. 4, 12.

Lasciviæ lususque causa emittuntur catuli, Col. 7, 12.

Laser, *σίλφιον*, Col. 12, 7 & 57. exiguum laseris, Col. 5, 10. modicum arbori Punicæ infunditur, Pall. 4, 10. Cyrenaicum, Col. Arb. 23. *cf. Spanhemium de usu & præst. num. diff. 6 § 1, a quo felicius petentur omnia, tum quæ Beroaldus hic docuit, tum quæ nos possemus. Veg. 3, 60. refert. etiam 3, 65. lasare, per a in syllaba media, Veg. 2, 48. laser Syriacum, Veg. 3, 15, putant esse Asam foetidam.*

Laserpitatio aceto lens spargitur, ut fervetur, Cat. 116.

Laserpitium, *σίλφιον*, *ad oculos*, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. inrasum ad articulorum morbum, Cat. 157.

Lassatus siti ac fame, Pall. 4, 12.

Lassitudinis remedia, Col. 6, 30.

Lassius. lassæ mulæ curatio, Col. 6, 38.

R U S T I C U M.

Latebræ vermium, Pall. 4, 10.

Later. lateres coctiles, crudi, Varr. 1, 14. Col. 9, 1. quando & quomodo fiant, Pall. 6, 12. 7, 8.

Laterculi, Cat. 109. *genus dulciarii, vocatum a forma, quæ defingitur. Popm.*

Lateritiana pira, Col. 5, 10. 12, 10. Lateriana Plin. 15, 15. Schætzg.

Lateritii parietes ut fiant, Pall. 1, 11. lateritio opere structa, Col. 9, 6.

non Latefcunt in ventrem napi, Col. 2, 10.

Latinae confuetudini tradidit, Col. 12, Præf.

Latius. Latii boves, Col. 6, 1. Latia Musa, Col. 1, Præf.

Latonia Phoebe, Col. 10, 288.

Latratus vasti canis, Col. 7, 12.

Latrocinium concessum intra mœnia & in ipso foro, Col. 1, Præf.

Latus, *eris*. lateris dolori aptum vinum, Cat. 125. * *mediam partem significat Columella. Nam v. g. 3, 13 juxta latera fossarum interpretatur 3, 15 a media scrobe. Ita juxta diversa latera fossarum dispositi lapides, 3, 15 sunt quasi transversus per mediam fossam paries. Add. 3, 13.*

Latus, *a, um*. latus pedum duorum, Col. 5, 6. duobus pedibus, Pall. 2, 10. latos viros exigunt vineæ, Col. 1, 9.

* *lata farmenta, vitiosa & refecanda, Pall. 3, 12. Sed restituendum læta (np. quæ sterilia, vel supra modum exuberantia, ut succum vitamque aliis intercipient) ex Crescentio arbitror. Latiores tamen herbæ & solidæ e prato exstirpandæ, Pall. 10, 10.*

Laudabiliter faciunt camaras, Varr. 1, 59. *Ita quidem habet vetus scriptura. Sed illud laudabiliter ex litera L margini adscripta, in textum irrepsisse, docet Scaliger ad h. l. nota L nihil aliud est, quam studiosi lectoris admonitio, qui in usum suum sententias, quas vellet, ex hoc auctore annotabat. cf. Ursin. ad Varr. 1, 11, 18 & 55.*

Laudatus amplissime, Cat. Præf.

Laus. laudes dicite Fortunæ, Col. 10, 316.

Lavinienfes Albam condiderunt, Varr. 2, 4.

Lavinii fus XXX porcos peperit, Varr. 2, 4.

Lavo. lavis, *pro lavas*, Varr. 2, 44 & 49. lavito, Cat. 25, 65 & 96.

Laurens ager Q. Hortensii, Varr. 3, 13.

Laureus. laurea folia, Cat. 76. pira, Col. 12, 10.

L E X I C O N

Laurinum oleum, Pall. 2, 19.

Laurus ut propagetur, Cat. 133. trium generum, Cat. 8 & 133. lauri feminaria, Pall. 3, 23. lauri baccæ oleo faciendo, Pall. 11, 10. lauro subtrato, *de foliis*, Pall. 12, 22.

Laxus. laxa rura, *non confita furculis*, Col. 7, 12. joga-rio ministeria, Col. 1, 6. * *laxus pro lasso MS.* Vegetii 1, 38.

Lectio lapidum, Col. 2, 2.

Lectores an plurium numero compellent veteres? videndum ad Col. 5, 8. De poetis non laboro; neque de declamatoribus, aut dialogorum scriptoribus adeo. Columellam quidem id fecisse arbitror, nec absurde. Quis præterea? jam non invenio.

Lectus. lecti loris subteni, Cat. 10. retibus, *an restibus?* Cat. 25.

Legaria Gallicani quidam vocant legumina, Varr. 1, 32.

Legitima satio, Pall. 12, 1.

Lego. legere oleam, Cat. 3 & 144.

Leguli olearum, Cat. 64 & 144.

Legumina unde dicta, Varr. 1, 23 & 32. quæ eorum genera, Col. 2, * quæ arvis noceant, quæ profint, Col. 2, 14. ubi ferenda, Varr. 1, 23. *add.* Col. 2, 10. florere & grandescere quando soleant, Pall. 6, 1. diu servari ut possint, Varr. 1, 58.

Lemniscos inducis, Veg. 2, 14. *linamentum in oblongum convolutum, imponendum in vulnera, ein Meißel, eine Wicke.* *add.* Veg. 2, 48. 3, 18.

Lenæus pater, Col. 10, 430.

Lenas *f.* Lænas, Varr. 2, 11.

Lenis brassica, Cat. 157.

Lenito fervore, Varr. 2, 4.

Lens Alexandrina, *Vid.* Alexandr. Lentis satio, Col. 2; 10. lentim, Cat. 35 & 116. * *lentes*, quæ supra aquam nant, Veg. 3, 19. *Nostri Meerlinsen.*

Lentescit in aqua, Col. 2, 11. salix obruta, Col. 11, 2.

Lenticulæ satio & cultura, Pall. 3, 4. servandi ratio, Pall. 7, 3.

Lentiscinum oleum, Pall. 2, 20.

in Lentisco contusæ oleæ conduntur, Cat. 7. Varr. 1; 60. lentisci taleæ ad tineas, Col. 5, 10. cacumina hædis præbenda, Pall. 12, 13.

Lentorem malagmatis habere, Col. 6, 17. lentore misso facilius resolvitur, Col. 12, 23.

Lentus. lentissimum vinculum, Col. 4, 31.

R U S T I C U M.

Leoninus cuneus, Pall. 3, 17. *ex offe leonis*. leonina adeps, Veg. 4, 22.

Lepida, *vid.* Lepis.

Lepidii satio & cultura, Col. 11, 3. silvestris herba, Col. 12, 8. *add.* 10, 125.

Lepinus mons, Col. 10, 131.

Lepis, *idis*, Veg. 4, 27, *restituta etiam* 4, 28. *squama aris*, *de cujus usu medico & ad hanc rem apto Diosc.* 5, 89.

Leporarium a parte quadam appellatum, Varr. 2, Præf. 3, 3 & 12.

Λέπος, lepus, Varr. 3, 12.

Leptiperisis, *vid.* Lexipyretos.

Lepus. *de hoc animali* Varr. 3, 12.

Lernæi brachia cancri, Col. 10, 313.

Lethæus tyrannus, *Pluto*, Col. 10, 271.

Lethargicum jumentum, Veg. 3, 48.

Letifer morbus huic generi, Col. 7, 12.

Levata tectorio cubilia, *h. e. polita*, Varr. 3, 6.

Leucoja candida, Col. 10, 97 & 9, 4. *Florum vere prima: viola leucoja, i. e. alba, tepidioribus vero locis etiam hieme micat.* Pompon.

Levigata albario opere, Pall. 1, 38. levigatis parietibus, Pall. 1, 24. Col. 8, 8. * levigatus, *contusus, comminutus*, Col. 6, 16 & 17. levigata cum vino galla, Col. 7, 5. in unum, Col. 9, 13. simul omnia levigata, Pall. 4, 15.

Levigatæ sentes insitio, Pall. Inf. 81. *h. e. facit, ut spinas & aculeos amittant.* levigare parietes tectorio, Varr. 3, 11. levigari opere tectorio, Col. 9, 7. * *terendo minuere.* levigare offulas oleo adsperso, Pall. 1, 29. diligenter contrita levigantur, Col. 12, 41. *Ita Gr. λεαίνειν sæpe apud Aetium de terendis medicamentis: ita συλλεῖσθαι Geop.* 17, 6. & λεῖος significat tritum, *ut de radicibus graminis s. agrostis Diosc.* 4, 30: ἡ ῥίζα καταπλαττομένη λεῖα (*levigata*) τραύματα κολῶν. Sic Plin. 33, 42: qui minium poliunt in officinis, faciem laxis vesicis illigant, ne in respirando perniciosam pulverem trahant, & tamen ut per illas spectent.

Levis brassica, Cat. 157. plagæ leves fiunt, Col. Arb. 20. leve per pluvias frequentes mustum, *dilutum*, Pall. 11, 14. * leviora loca oppon. gravioribus, Varr. 1, 4. *conf.* 1, 6.

Levisticum, *vox ex Ligustico corrupta, cui substituiunt officina.* & Veg. 3, 52. *vid.* Libypticum.

Leviter, Cat. 112.

L E X I C O N

Levo, as, priore correpta. levat se apīs sublimius, Col. 9, 12. levandæ matres, *h. e. pastu reficiendæ*, Varr. 2, 5. * *aufero.* levare corticem scalpro, Pall. 7, 5. terram ab extremis radicibus, Pall. 3, 25. mustum ex lacu, Pall. 11, 17. *Quam late patuerit vocis levare usus in provinciis, hislorum, Hispanorum, Gallorum, qui hodie sunt, consuetudo declarat.*

Levo. priore producta. levigo. levare plagam ferro, Col. Arb. 8. leventur falce plagæ, Col. 5, 9 & 11. Arb. 26.

Levuncidæ mulieres, Varr. 2, 10. *Sed leg.* ejuncidæ.

Lex, *formula contractus*, Cat. 14, 145, 146, 147, 149 & 150. Varr. 2, 1 & 2. * *legem* fœcunditatis dicere eam, Col. 3, 8. lege quadam divina & æterna, Col. 4, 10. * *legibus* iustis juventæ operata mulier, *menstruata*, Col. 10, 360.

Lexipyretos *legendum pro* Leptiperisis, Veg. 2, 36.

Lexivum. *vid.* Lixivium.

Libella fabrilis, Col. 3, 13. ad libellam æquus locus, Varr. 1, 6.

Liber & Ceres, *Dii rusticis*, Varr. 1, 1. Libero patri cur immolentur hirci, Varr. 1, 2. Libero favente, Col. 3, 21. Libero Liberæque sacrificia in vindemia, Col. 12, 18.

Liber, *a, um.* liberi pedes, Col. 8, 3. *im Lichten.* liberæ putaminibus nuces, Pall. 2, 15. * Liberi disciplinis excolendi, Col. 4, 3.

Liber, *cortex*, sese vertit, Cat. 45. arundines aliquot libris colligatæ, Varr. 1, 8. librum remittit arbor, Col. 11, 2. demittit ulmus, Col. 5, 6. * librum uxori feci de agricultura, Varr. 2, Præf. liber falso nomine proditus, Col. 7, 5.

Liberat hæc res impensam terreni, Col. 3, 3.

Libo. libandum præbere apibus, Col. 9, 13. * libabimus de pluribus paucâ, Veg. 1, 62.

Libidinofæ dapes, Col. 10, Præf.

Libido. libidinem concitant cibi, Col. 8, 11. libidinis rixosæ mas, Col. 8, 2. * si libido veniat nausææ, Cat. 156. *Imitatus est Plin. Valer. 2, 30. ubi libido intestini est unæmus. Hoc & plura Rhod. Lex. Scribon. h. v.*

Libra pondo, Col. 12, 20. * libra pari est cum æquore maris, Col. 8, 17. infra libram maris, *ibid. vid.* Libella. *it.* Libro.

Librales offæ, Col. 6, 2. Pall. 4, 12.

Libramentum aquæ, Pall. 9, 9. ventorum, Col. 1, 5.

Librarium foramen ferreum, Cat. 21. *Intelligenda forse*

R U S T I C U M.

*pyxis, fistula, vel modiolus recipiendo clavo. Aliter certe non intelligo, quomodo vel ferreum dici possit, vel librarium foramen. Mensuram & capacitatem foraminis non intelligi, adjecta 6 digitorum mensura satis indicat. Supereſt itaque, ut librarium vel totius foraminis, h. e. pyxidis pondus notei, vel genus laminæ, e quo perficitur, ut novimus in fistulis plumbeis ad aquaductus eſſe centenarias, octogenarias &c. qua de re Pall. 9, 12. in libraria frustra conciditur, Col. 12, 53. * Librarius ſcriba libertus, Varr. 3, 2. librarii manus ſegnior, Pall. Inf. Præf.*

Libratum pari momento temperamentum, Col. 3, 12.

Libro. librare pavimentum, Cat. 18. *aquare planitiem. Vid. Keuchen. ad Frontin. de Aquaductibus pag. 375. Schœtzg.* cum ſol paribus libraverit orbem horis, Col. 10, 42.

Libum uti fiat, Cat. 75. liba abſoluta, & res divina parata, Varr. 2, 8.

in Liburnia mulieres robustæ ac duræ, Varr. 2, 10.

Liburnico ſimile ut fiat oleum, Pall. 12, 18.

Libya frumenti ferax, Col. 3, 8. in Libya Hesperides, Varr. 2, 1.

Libycis ramis, *Punicis*, Pall. Inf. 71. Libycæ vites, Col. 3, 2. ſci, Col. 5, 10. *eadem videntur*

Libyſcæ ſ. Libyſſæ, Col. 10, 418.

Libyſticum, Veg. 3, 52. *quod al. Ligusticum. Sed. λιβυſτικὴν etiam Galeno herba, quæ panaces alias vocatur. Siler montanum Dodonæo, a Levistico vulgari, Gall. Liveche, Liebſtæckel, quod illi ſubſtituunt officinæ, diverſum.*

Licet videre, Varr. 2, 10. videri, Varr. 1, 6. liceto, Cat 83.

Licinia olea, Col. 5, 8. 12, 49 & 52. Pall. 3, 18.

Liciniana olea, Cat. 6. Col. 5, 8. Arb. 17. jugera, Col.

1, 3.

Licinium, Veg. 2, 22 & 48. Factum licinium ex decem filiſ *aſſert Rhodius de Acia Celfi p. 141 ex Albuenſis Chirurg. P. 2, c. 64.*

C. Licinius Stolo, collocutor, & alius Trib. pl. Varr. 1, 2. hic ſua lege damnatus, Col. 1, 3. * Licinius Murena unde dictus, Col. 8, 16. * Nerva, Varr. 2, 4.

Lienes turgent, Cat. 157.

Lienoſi boves, Veg. 3, 28.

Ligamine papyri inhibetur, Col. 6, 6. ligamina vitium, Col. 11, 2. herbarum & falſiculi, Col. 12, 8.

Ligatura in vitibus locum mutare debet, Pall. 1, 6.

LEXICON

Ligatæ & palatæ vineæ, Col. 11, 2. * ligati sunt armi bovis, *duri, rigidi*, Veg. 3, 44.

Ligna domino, Cat. 55, ne fumosa sint, & bene ardeant, Cat. 130. picata, Col. 11, 2. cremia, Col. 12, 9. *sunt tenuissima & arida, a cremando, quia cremari facile possunt. Schattg.* lignorum repositio, Pall. 1, 32.

Ligula cumulata falis, Col. 12, 21. *ita Cochlear.* * ligula purgandus fructus musteus, *de melle*, Col. 9, 15. *vid. Lingula.*

Liguræ armenta, Col. 3, 8. in Liguria conficitur pix Ne-meturica, Col. 12, 24.

Liguriunt muscæ, Varr. 3, 16.

Ligustici uncia, Col. 12, 57. *vid. Libysticum. Levisticum.* Ligusticus ager montanus, Varr. 1, 18.

Ligustro nigro, Col. 10, 300. *Quicquid arbuscula sit ligustrum, album certe est, quod evincunt loca a Lud. Cerdæ ad Virg. ecl. 2, 18 conductâ. Itaque placet Parrhasii correctio hujus loci a diligentissimo Cerdâ laudatâ, niveo ligustro.*

Lilieta nova formare, Pall. 3, 21.

Liliorum satio, Pall. 3, 21.

Limax implicitus conchæ, Col. 10, 324. ne hortos infestet, Pall. 1, 35. limacis os, Veg. 1, 62. *ossiculam vocat Plin. 29, 36. ubi laudat Harduinus Marcellum. Locus est T. 2, p. 252 h. H. Steph. Limacis, inquit, calculum, quem in capite habet, tolle, quod non facile facies, nisi ei, dum in via repit, caput subito abscideris.*

Limbus XII signorum, *Zodiacus*, Varr. 2, 3.

Limes. limites lutosi, *viæ*, Varr. 2, 4.

Limitatio terræ vinealis, Col. 3, 12.

Limito. limitare quæstionem, Varr. 2, 2.

Limosa aqua, Pall. 9, 9. regio, Col. 8, 16.

Limpidus, *vid. Lympid.*

Limpis Cypria, Veg. 2, 22.

Limus dysentericæ passionis, Pall. 3, 31.

Linamenta pice imbuta, Col. 6, 11. sale atque aceto; Col. 6, 12. Veg. 3, 4.

Linea, *h. e. funiculus*, Varr. 1, 23. Col. 3, 13 & 15. linea longa ligatus pes gallinæ, Col. 8, 11. * in eadem linea, *perpendiculari*, Col. 5, 6.

Lingua bubula, Cat. 40. lingua se deterget bos, Col. 6, 6. linguae color in arietibus spectatur ob sobolem, Varr. 2, 2. Pall. 8, 4. *vid. Palpebræ.* vitiosa incrementa in peccatis ut curanda, Col. 6, 8.

R U S T I C U M.

Lingula torcularii, Cat. 18. ut facienda, Cat. 19. *add.* Cat. 84. lingulae edolatae, Col. 8, 11. *nostris Zapfen.*

Linimentum dolii, Pall. 11, 14.

Linio. linibis *vas, *lines*, Pall. 3, 31. liniunt pomum creta figulari, Col. 12, 44. calcem latebris vermium, Pall. 4, 10. linire, Col. 4, 24. pice, Col. 6, 26. liniuntur adipe, Col. 6, 30. liniendae aures, Col. 7, 13. *P. Burmannus ad Quintil. dect. 13, 5, p. 277, verbum linire nos inferioris aevi & indoctis librariorum calamis debere putat, legendumque ubique linere. idem videtur Oudendorpio ad Suet. Othon. extr. Sed vid. Allinio.*

Lino. linunt, Col. 12, 16. liverunt gummi, Col. 12, 50. gypso linito, Col. 12, 16. liveris, Cat. 69.

Lintres, Cat. 11. sunt vindemiae usui, alias naviae apud Festum, a similitudine nomen habent. Tur. 7, 23.

Linum agris noxium; & quomodo ferendum, Col. 2, 10. lina exilia laudantur Pall. 3, 22. *add.* Pall. 11, 2.

Lipare, (*ita enim scribi debet, non Lypare, ut Veg. 2, 14; aut lyppara 2, 60 & 3, 6; aut lipparia 4, 28*) λεπαρη *intell. ἀμπλαστros.* lenia vocat Celsus 5, 19. *sunt enim ἀλιπαρτα quoque, de quibus idem Celsus 5, 19 pr. Recte igitur Ruellius Lipara posuit aliquoties Hippia. 2, 122.*

Liquamen de piris, Pall. 3, 25. contra tussim, Veg. 3, 68. liquamina dulcia, Col. 9, 14.

Liquamentum, Veg. 3, 65.

Liquatus per colum, Col. 12, 38. liquatum acetum; Col. 12, 17.

Liquentium maxime alibile lac, Varr. 2, 11.

Liquidum & sine faece vinum, Col. 12, 38. *vid. Barth. ad Claudian. Mamert. 1, 3, p. 275. Schöttg. liquida vox, Pall. 1, 3. clara & sine raucedine prolata.*

Liquiritiae unc. 4, Veg. 4, 9. *verum est glycyrrhizæ.*

Liquo. liquatur mel & vinum qualo vel sacco, Col. 9, 15.

Liquor ovorum albus, Col. 6, 38.

Lira in agro, Col. 2, 4 in fin. Liram vocat hic, quæ porca est, inter duos sulcos exsians terræ dorsum. Exsuccam & effratam humum, non in porca, quæ sicciore arati pars est, sed in sulco ipso seminari vult, ubi uligo residet, & pluvia aqua delabitur. Ergo porcæ sive liræ factæ, priusquam semen jactetur. Ergo & diversa liratio, qua terra ipsa aratro in liram redigebatur, ab ea liratione, qua semen in liris & porcis operiebatur. Salmas. Mirum, liræ vocabulo ita abusos veteres, ut nunc eminentem par-

L E X I C O N

tem, nunc depressam notet; nunc cum porca, nunc cum fulco alias conveniat. Liram interdum esse cavam partem, aperte indicat Col. 2, 8, ubi patentes liras crebrosque sulcos aquarios συρνώμεως conjungit. add. Non. 1, 62, & vet. Gromat. apud Rigaltium p. 298. Rursus eminere liram non hoc tantum loco significat, cui forte σφῶδρ φάρμακον adhibere aliquis possit, & liram intelligere latiore atque minus profundam, sulcum autem depressiorem angustioreque (vid. Col. 11, 2.) sed clarissime paulo ante hoc ipso cap. itemque 11, 3. Quid igitur? admitemusne intellectus unus vocis duos contrarios? Quidni. Lira est linea recta in arationibus, ea & in sulcis est & in dorsis sulcorum. Cum delirant rustici, & sulci & dorsa sunt obliqua. Lira in hortis quæ, Col. 11, 3. in liram redigi, Col. 2, 4. liræ patentes, Col. 2, 8.

Liratum feri, Col. 11, 3.

Lirare quid? Varr. 1, 29. Vid. Isidor. Orig. 15, 15, & Salmas. ad Solin. p. 511 sq. Plin. 18, 20, pr. Aratione per transversum iterata, occatio sequitur, ubi res poscit, cratæ vel rastri: & sato semine iteratio. Hæc quoque ubi consuetudo patitur cratæ dentata, vel tabula aratro annexa, quod vocant lirare, operiente femina, unde primum appellata deliratio. Lirantur jugera, Col. 11, 2.

Lis pro mercede reddita, Col. 1, 7. litem diducere, dirimere, Col. 3, 13.

sine Literis idoneus non est magister pastorum, Varr. 2, 10.

Lithostrota pavimenta, Varr. 3, 1 & 2.

Litus & ripa synonyma, Col. 1, 5.

Livia ficus, Col. 10, 414. Eadem

Livianæ fici, Col. 5, 10.

Lixivius, vel lixivus, videtur nomen adjectivum fuisse initio, sub quo aqua, mustum, oleum posset intelligi. Lixivia cineris farmenti, item e fabæ culmis exustis, Col. 12, 16. cineris lixiviae congius, Col. 12, 22. lixiviam eluantur vasa, Col. 12, 50. lixiva vet. ed. Sylb. lixiviam eliquato, Col. 12, 22. quasi lixivum defluens oleum, Col. 12, 50. al. lixivium. lixivum oleum, Veg. 3, 13. lixivio maceranda semina, Pall. 12, 7. lexibo al. add. Pall. 2, 15. lixivium aut lixivum mustum, Cat. 23. Col. 12, 27 & 36. Plin. 14, 7 & 9 protropium, οἶνος πρὸτροπος, observante Rhod. ad Scrib. cap. 74. p. 137.

Locatio fundi frequens, malum, Col. 1, 7.

Loculamentum novum apibus præparare, Col. 9, 12.

R U S T I C U M.

loculaménta nidis faciendis, Col. 8, 8 & 9. dentium gingivæ, Veg. 2, 32.

Locularis resina, Pall. 3, 25. *Nescio quis primus in Fabriciano Lexico exposuerit in loco factam, unde etiam in Calepinum demigrasse videtur. Mihi videbatur locus suspectus, augurabaturque animus larinam, vel larignam, vel forte larinalem resinam, pici liquidæ convenientem, quod & ipsa liquida semper manet, docente Plinio 24, 22.*

Loculatæ arculæ, piscinæ, Varr. 3, 17.

Loculi, *arca loculata*, Pall. 4, 10. marmore, lapide, ligno, facti, unde equi hordeum edunt, Veg. 1, 56.

Locupletari celeriter ut possis, Col. 6, Præf.

Locus crassus, nebulosus, Cat. 6. loco natus pampinus, *int. bono*, Col. 5, 6 *bis*. loca ætívosa, Col. 5, 8. * naturalia, Col. 8, 7. genitalia, Col. 7, 3 & 7. feminæ, Col. 6, 27. * loci mulieris virosi ne fiant, Cat. 157.

Locustæ cibandis pullis utiles, Col. 8, 11. Pall. 1, 28 & 29. ut propulsentur, Pall. 1, 35.

Loliacia farina, Varr. 3, 9.

Loliarium cribrum, Col. 8, 5.

Lomentum ex faba &c. Pall. 11, 14. fabæ, Veg. 1, 56. subtilissimo lomento, *farina fabacea*, Veg. 3, 63. *add. 2, 57. 4, 8.*

Longanon intestinum, per quod stercus egeritur, Veg. 1, 42, 49, 50, 52. *rel. longanonem porci pinguis falsum*, Veg. 1, 56. 4, 8.

Longe. longius meare, Col. 9, 8.

Longicia, Veg. 4, 2.

Longinqui fundi, Col. 1, 7. longinquæ regionis pascua, Col. 7, 3. longinqua rura, Col. 1, 1. pascua, Col. 6, 27.

Longuriis interjicere inter equas a præsepibus, Varr. 2, 7. longuriis per foramina palorum trajectis, Varr. 1, 14.

Longus pedum sex, Col. 5, 6. longas tribus pedibus, Pall. 1, 40. 2, 10. 3, 6. longa vitis, Col. 3, 2.

Loquuntur historiæ, Col. 1, 4.

Lora *quid & unde dicta*, Varr. 1, 54. optima ut fiat, Col. 12, 40. de loræ generibus & usu Lindanus *Sel. med.* 10, 199 *sq. vid. inprimis Dioscorid. 5, 13. Hard. ad Plin. 4, 12.*

Lorea, *pro lora*, Cat. 25.

Lorei funes, Cat. 3, 12, 63 & 135. lorea retinacula, Cat. 63.

Loricare solum granarii opere tectorio, Varr. 1, 57.

Lorum, lora, Cat. 135.

L E X I C O N

Lotium ejus, qui brassicam esitarit, quas vires accipiat, Cat. 157. facere, Cat. 127 & 156. difficilior si transeat, quo vino: ciendum, Cat. 122. si ægre eat, & substillum sit, Cat. 156. suillum, Cat. 7. per anum emittit, Veg. 1, 46. lotii vapor salutaris, Veg. 2, 28. 3, 7.

Lotos, Col. 7, 9. loti Phrygiæ, Col. 10, 258. *Lotus arbor est Ægypti & Africa, cum herba cognomine non confundenda. De utraque agit Theophr. hist. plant. 4, 4, & Plin. 13, 17 & 18. Videtur autem istius herbæ magnus in Phrygia fuisse provenus, unde a nostro Phrygiæ loti, Flos ejus lilio fere similis est, & conspicitur in imaginacula Harpocratis apud Cuperum in Harpocrate, Sponium Misc. p. 16, 17 f. Lomeierum Genial. diæ. decad. 1. diff. 3, p. 114. Schættg. De loto flore Ægyptio, omnium, ut solebat, industriam superavit Spanhemius de Usu & Præst. numif. Tom. 1, p. 301 sqq. Cæterum Phrygiæ epitheton ad arborem, seu potius ad tibus, ex ejus arboris cortice factas, melius videtur convenire. Ita certe Silius loton Phrygiam & Mygdoniam dixit 11, 432 & 8, 505. Sed hæc & plura de loto herba, flore, arbore, in Fabriano thesauro videri possunt, hic non repetenda.*

Lucanum vinum, Cat. 6. Varr. 1, 25.

Lucernæ craticulæ, Cat. 13. in quibus ligna ardentia conjiciuntur quales etiam hodiernum ad ædes videmus pensiles. Schættg. *Mihi in mentem venit has res separare, & legere primum laceratas, vestis partem, ad tegenda corpora seu vigilantium seu dormientium aptam, deinde craticulas intelligere carnario cognatas, in quibus servari cibaria possint, quibus perstante aere opus sit, sed cavendum a manibus prættereuntium, & a bestiarum repacitate.*

Q. Lucienus, collocutor, Varr. 2, 5 & 7.

Lucifer eo remeat ortu, Col. 10, 291. interdum, noctu Hesperus in ornithone Varronis 3, 5.

Lucifugæ blattæ, Col. 9, 7.

Luciliano charactere libelli, Varr. 3, 2.

C. Lucillii Hipri mentio, Varr. 2, 1.

Lucrifecerunt hoc nomen, Varr. 3, 4.

sine Luctamine alterius generis vina melius servant sapores, Pall. 3, 9.

Lucubratione per hiemem quæ facienda, Cat. 37. Col. 11, 2. *Rustici duas habent lucubrationes, easque maxime noctibus hibernis: alteram vespertinam, alteram matutinam, quam antelucanam vocant: quia ante lucem evigilant. Lucra-*

R U S T I C U M.

his quoque confimiles sunt lucubrationes, magna tamen dissimilitudine disparata. Siquidem rustici lucubrantes rusticana opera efficiunt, & vilia, literati vero divina & immortalia: illi corpus, hi ingenium exercent; illi manus movent in cannabe, & ligno, & materia, hi inter chartas & calamos scriptorios sunt occupati, qua occupatione nihil honestius, nihil potest esse præstantius. Beroald.

Luculli Varro tutor, Col. 8, 16. villa, Varr. 1, 2. pessimo publico ædificata, Varr. 1, 13. Col. 1, 4. aviarium, Varr. 3, 2 & 3. piscinæ, Varr. 3, 2 & 3. M. Luculli, Varr. 3, 17. L. Luculli, Varr. 3, 17.

Lucus ut collucetur, Cat. 139.

Ludinatorum insulæ, Varr. 3, 17. *vid. Chorenf.*

Ludo. ne ludat vena, forte, ne eludat, Veg. 2, 40. *of.* 1, 22. *ubi de eadem re agitur.*

Lumbrici medicina suis, Col. 7, 9. * vino quo pellantur, Cat. 126. pecus si vexent, Col. 6, 25 & 30. *add. Veg.* 1, 44. *ii.* 45 & 52.

Lumbus. a lumbis in vite habentur optima semina, Col. Arb. 3. *Membra hominis & partes ad alias quoque res decenti translatione transferuntur. Nam montibus poetæ persæpe dant caput, humeros, pedes. Nec Columella in vitibus lumbos & humeros indecenter appellat eas partes, quæ si viem metiaris, ut hominem, obtinent vicem lumborum, & humerorum. Cum similiter Plinius dat vitibus digitos, pollices, caput, crines, alia quoque humani corporis membra: Idem tradit, ab humeris arborum furculos petendos esse ad insitionem. Beroald.*

Lumen, *h. e. pupilla, f. potius humor crystallinus.* Veg. 2, 16. * lumen animi, Col. 1, Præf. flaventia lumina calthæ; Col. 10, 97. loti gemmantia, Col. 10, 258.

Luna silenti, Cat. 29 & 50. Col. 2, 10. dimidiata, Cat. 37. extrema & prima *ἡν καὶ νέα*, Varr. 1, 37. procedit, *crescit*, Pall. 7, 3. minuyente, Pall. 3, 24. 7, 3. ab luna exorta ad novam, Varr. 3, 17. quadripartita, Varr. 1, 37. quarta decima, adhuc crescente lumine, Col. 2, 10. quinta decima, Col. 2, 10. vicefima quinta, Col. 2, 11. tricesima, quæ est fere nova, Col. 8, 11. * *Lunæ observatio maximam partem superstitiosa, certe inanis: derivata forte a divinitate ejus credita, de qua Varr. 1, 1. qui etiam generatim eam observari docet* 1, 37. *ii.* 1, 7. *add. Plin.* 18, 75. *Gell.* 20, 7. *speciatim* * in stercorendis agris luna decresciente, Col. 2, 5 & 16. Pall. 10, 1. *item hortis*, Pall. 10, 13. & oleis, Pall. 3, 20. pratis autem, crescente, Col. 2, 15 & 18. *add. Pall.* 3,

Scriptu. R. R. Vol. IV.

R

L E X I C O N

2 & 10, 9. * in agris extirpandis, Col. 11, 2. Pall. 8, 1.
 * in ferendo, Pall. 1, 8 & 34. lente, Col. 2, 10. Pall. 3,
 4. vicia, Col. 2, 11. Pall. 2, 6. faba, Col. 2, 10. Pall. 12,
 1. alio & ulpico, Col. 11, 3. Pall. 12, 6. in cepis, Pall. 3,
 24. in carduis, Pall. 4, 9. * in inferendis arboribus, Col. Arb.
 26. Col. 5, 11. Pall. 3, 17. feminibus vitium pangendis,
 Col. Arb. 3. * in faba vellenda & condenda, Col. 2, 10.
 legendis uvis ollaribus, Col. 12, 43. malis citreis, Pall. 4,
 10. cydoniis, Col. 12, 45. piris condendis, Pall. 3, 25.
 fapa coquenda, Col. 12, 19. in lignis ad ædificia fucci-
 dendis, Col. 11, 2. cædenda materia ad fabricam, Pall. 2,
 22. 12, 15. *conf. Plin. 16, 74.* * in remedio vitium contra
 forices, Col. Arb. 15. ne remedium (*arboris*) luna depre-
 hendat, Pall. 11, 12. * in ovis supponendis, Col. 8, 5 & 11.
 gallinis faginandis, Col. 8, 7. castrandis vitulis, Col. 6, 26.
 Pall. 6, 7. falsura carnis, Col. 12, 53. * luna plena turge-
 scunt maria, Pall. 13, 6. decrefcente luna capillum tondens
 calvus fieri metuit, Varr. 1, 37.

Lunares dies ut divisi, Varr. 1, 37. lunari ratione cor-
 ruunt animalia, *tanquam essent lunatica*, Veg. 3, 33.

Lunaticus oculus quis? Veg. 2, 18.

Lunatum ferramentum, Col. 12, 54. lunatis comibus,
 Pall. 4, 11.

Lupa, *nomen canis*, Col. 7, 12.

Lupercus, Col. 10, 191.

Lupinarium labrum, Cat. 10 & 11.

Lupini laus ad agros, Col. 2, 10. satio, Cat. 34. Pall. 10,
 5 & 9. stercoris vicem supplet, Col. 2, 16. 11, 2. Pall. 6,
 4. agros ut foecundos & steriles reddat, Pall. 1, 6. lupinum
 herbas perimit, Col. 2, 12. *add.* Pall. 2, 9. quando colli-
 gatur & quomodo fervetur, Pall. 7, 3. lupini amari aqua
 adversus locustas, Pall. 1, 35. * lupino sociata ra-
 dix, Col. 10, 115. *h. e.* lupulo, *ut vult Baccius de vinis L.*
 7, *indice Rittershusio.*

Lupinus *a, um.* lupini morsus vulnus, Veg. 3, 4.

Lupus. lupi morsus, Col. 6, 13. * lupus piscis rapax va-
 rius & sine macula, Col. 9, 17. fluvialis fastiditus, Varr. 3,
 3. Col. 8, 16. * Lupi, *feræ manubriatæ*, Pall. 1, 43.

Lurco Aufidius. Varr. 3, 6.

Lurida rana, Varr. 1, 2. brassica, Col. 10, 325.

prope Lusitaniam in Hispania, Varr. 1, 16. 2, 1.

Lustratio populi Rom. Varr. 2, 1. Col. 2, 22.

R U S T I C U M.

Lustro. lustratur ager, Cat. 141. animal suffimento, Veg. 4, 12. lustravit gradiens, Col. 10, 363.

Lustrum. lustrum faciendi ergo, Cat. 141. * lustra in quibus volutantur fues, Varr. 2, 4.

Lusus causa emittuntur catuli, Col. 7, 12.

Lutamenta ne se scindant, Cat. 128.

Luteolæ olivæ, Col. 12, 47. violæ, Col. 9, 4.

Lutescunt limo cœnoquæ loca, Col. 8, 17.

Luteus frutex amelli, Col. 9, 13.

Luto. lutare granaria, Cat. 92.

Lutum paleatum, Col. 12, 21 & 43. Punicum, Col. 9, 7.

11, 3. Luxuria notatur Varr. 3, 2 & 3. Col. 8, 8, 10 & 16.

Luxuriantes fronde vites, Pall. 12, 9.

Luxuriosa vitis, Col. 4, 21.

Luxus, 4, um. luxa ut sanentur, Cat. 157 & 160.

Lyæus pater, Col. 10, 429.

in Lycaonia asini feri, Varr. 2, 1 & 6.

Lycei opaci rura, Col. 10, 266. in Lyceo platanus, Varr. 1, 37.

Lycium, non licium, ut vulg. scribitur Veg. 2, 25, 60 & 61. succus Lycii arboris f. pyxacanthæ: de quo Dioscorides 1, 132.

Lydiæ fici, Varr. 1, 41. Col. 5, 10, 10, 418. Ludia eff. Macr. 2, 16.

Lympha invocatur Varr. 1, 1.

Lympido. ut interdum lympidet oculum passio, Veg. 2, 18.

Lympidum vinum (ita scribitur a lympha) ex austero, Pall. 11, 14. rectius fæculento opponitur ibid. Sed limpidissimum habet Col. 12, 28. si lympidum videris collyrium, Veg. 2, 13. h. e. purum, nihil saniei habens. lympidum vulnus, Veg. 2, 22. lympidus mucus, Veg. 2, 36.

Lypare, vel Lippara. vid. Lipare.

Lyra sidus, quod fidem nostri vocant, Varr. 2, 5.

Lyssippus, Col. 1, Præf. Lyssippi vestigium in villa nulum, Varr. 3, 2.

M.

Macellarius differt a lanio, Varr. 3, 2. habent macellæ rii ornithones turdorum, Varr. 3, 4.

Macellum cetariorum, Varr. 3, 17. macelli annona, Varr. 3, 2.

LEXICON

Macer. Macri campi, Varr. 2, Præf. Col. 7, 2. Macra, *hæmæns Straboni Liguria fluvius, ad quem Luna opp. de quo Plin. 3, 7 sq. vid. Casaub. ad Strab. p. 216.* macræ vineæ, Col. 8, 1. macræ boves facilius concipiunt, Varr. 2, 5. macerrimæ stirpes, Col. 3, 10. macerrimis vineis, Col. 8, 1.

Macerescat bene, Cat. 92.

Maceriæ ut ædificentur, Cat. 15. quatuor generum, Varr. 1, 14. maceriis altis septa, Varr. 3, 5.

Macero. macerare in aquam, Cat. 156. macerat arborem situ & veterno muscus, Col. 4, 24. macerare lupinum, vimina, virgas, Col. 1, 6. lacte fermen, Col. 11, 3. macerantur sole & pluvia scrobes, Col. Arb. 19. macerari assiduo liquore, Col. 1, 6.

Macescit olla, quæ vapulavit, Varr. 1, 55. macescunt apes propter laborem, Varr. 3, 16. macescunt boves melius concipere dicuntur Varr. 2, 1. *add.* 2, 5.

Macies foli, Col. 1, 4. lapidosa aurosi pulveris, Pall. 1, 5. jejuna corticis, Pall. 4, 10. subita in pecore ut curetur, Col. 3, 4. maciei remedium, Col. 6, 38. ex macie exordium sumit omnis ægritudo, Veg. 3, 1.

Macilentum solum, Pall. 4, 10.

Machina rustica, Col. 3, 13. equabus ad coitum adigendis, Col. 6, 37. jumentis curandis, Col. 6, 19.

Macrescit pecus, Col. 6, 3. macrescunt animalia, Veg. 1, 7. macrescere facit volucres inclusas desiderium, Varr. 3, 5.

Macritas foli, Pall. 11, 1.

Maeste hac illace dape pollucenda esto, Cat. 132. festo esto, Cat. 134. hoc porco esto, Cat. 139.

Maculis grandibus rete, *i. e. foraminibus*, Varr. 3, 11. Col. 8, 15. *vid. Schættg. ad Juven. 1, 433.*

Maculosus color equi, Col. 6, 37. Pall. 4, 13.

Madefcat celerius in coctura, *i. e. mollescat*, Col. 11, 3. madescit cucumis, *mollesciscus*, Col. 10, 398.

Mæandri more intercisa; Col. 8, 17.

Mælis & fælis, Varr. 3, 12.

Mælium *f. millus*, Varr. 2, 9. *De millis canum vid. quæ disputantur a viris doctis ad Gratii Cynege. 401 sq.*

Mæna arida, Cat. 88. *vid. de hoc pisce Jo. Rhod. ad Scribon. cap. 71 pag. 132 sq.*

Mænalius pater, Col. 10, 429. Mænalium Dryadum cheri, Col. 10, 264.

R U S T I C U M.

Mænas, *vid.* Menas.

Mæonius Deus, *Homerus*, Col. 1, Præf.

Mæotidis Scythica stagna, Col. 8, 8.

Magis sopitum cantibus, Col. 10, 367.

Magis utilis, Pall. 4, 11. Col. 8, 5.

Magister vocis, Col. 1, Præf. chori canentium, Col. 12, 2. usus, Col. 10, 339. magistri rerum rusticarum, Col. 4, 28. operum, Col. 1, 8. *iidem qui* singulorum officiorum, Col. 1, 8 & 9. 11, 1. operariorum, Col. 11, 1. pecoris, Varr. 2, 2. * Magister Varro *lepide MS. Lips.* Colum. 5, 1, & Magister Cato, Col. 6 Præf. *pro* Marcus.

Magisterium docentis illuminat rectam viam, Col. 1, 1. magisterio præceptoris egere, Col. 1, Præf. in magisterio villici quid potissimum, Col. 11, 1.

Magnitudine minor, Varr. 3, 16.

Magnæ rei quantulumcunque adeptum esse, non minima est gloria, Col. 11, 1. * magna vina conficies, *bona*, Pall. 11, 14.

Majales, Varr. 2, 4 & 7.

Majestas boum, Varr. 2, 5.

Maji descriptio & opera, Col. 11, 2.

Majorem trima ovem, Col. 7, 3. majores decem annorum, Varr. 2, 7. quam XII annorum, Col. 6, 24.

Malache, Col. 10, 247. *malva*.

Malagmatis more, Col. 6, 17. lentorem habeat, Col. 6, 17. malagma crudum, Veg. 2, 49. * Malagma basilica, Veg. 4, 20 *lemma*. coctica, Veg. 4, 28. cruda, Veg. 3, 20 & 21. 4, 17 & 23. cupressina, Veg. 2, 48. tetrapharmaci, Veg. 3, 21. quæ dicitur meliacinus, Veg. 3, 21. malagmis, Veg. 1, 28. compositiones diversæ sunt, Veg. 4, 15, 20-28.

Malandria pustulæ cervicem equorum infestantes, Veg. 2, 42.

Male nata & malis locis nata, Pall. 3, 12.

Male dicta in rutæ statione, Pall. 4, 9.

a Maledo pastores, Varr. 2, 2.

Maleficiis ne operam det familia, Col. 11, 1.

Maleficum animal, *noxium*, Varr. 3, 7 & 16.

Malignitas naturalis, Col. 3, 10.

Malini ligni fumò, Col. 7, 8. *Cum Batice provincie hoc vocabulum esse, quamquam de alia re (de prunis malo arbori infitis) usurpatum, testetur Plinius 15, 12: tanto facilius ascribi licet, etiam malina ligna dixisse Columellam nostrum*

L E X I C O N

Gaditanum. Sed nec absurdum fuerit legere maligno ligni vel culmi fumo, *h. e. parco, ut Martialis* 10, 96, tepet igne maligno Hic focus, ingenti lumine lucet ibi. *Nimirum* augeat gratiam casei fumus, *quod Plinius idem docet* 11, 97, & *Martialis* 13, 32. *Eadem de re* Lcii l. 8 § 5 π *si servius vindic.* (8, 5) Aristo Cerellio Vitali respondit, non putare se, ex taberna casearia fumum in superiora ædificia jure immitti posse &c. & *p. p.* eum, qui tabernam caseariam a Minturnensibus conduxit, a superiore prohiberi posse fumum immittere. Fumo autem opus fuisse videtur ad eam rem maligno, aut levi flamma, ut *Martialis de caseis Trebulanis*: Trebula nos genuit, commendat gratia duplex, Sive levi flamma, sive domamur aqua.

Malicia terræ falsæ hibernis imbris eluitur, *Pall.* 1, 6. arboris durante, *Pall.* 11, 8. viæ, *Pall.* 1, 6.

Malleatum spartum, *Col.* 12, 19.

Malleolaris virga, *Col. Arb.* 3.

Malleolus qui & unde dictus, *Col.* 3, 6. *Sic. Plin.* 17, 35: Capitulatus utrinque e duro furculus: eoque argumento malleolus vocatur etiam nunc *rel.* qualis & unde legendus, *Col.* 3, 6. quam longus, *Col.* 3, 19. ut refecandus, *Col.* 4, 11. ut demergendus, *Col.* 3, 18. *Col. Arb.* 3. *add.* *Col.* 3, 17. malleolos deponere, *Col.* 3, 3. pangere, *ibid.* ut transferendus, *Col.* 4, 15. ut pampinandus, *Col.* 4, 6. malleolum ferere præstetne an viradicem, *Col.* 3, 14.

Malleo cogatur ramus ad inferiora defigi, *Pall.* 4, 10.* *Malfeus generale nomen morborum septem*, *Veg.* 1, 2, 5 & 10. 3, 2. morbus exsecrabilis, *Veg.* 1, 17. ejus causæ, *ibid.* etiam boum, *Veg.* 3, 2. *add.* 3, 23. *Malis, idis, vocatur a Ruellio in versione Hippiatr. Gr. μάλις, εως.*

Mallo ceparum, *Veg.* 1, 63. in *Calepino* sumitur pro tunica. *Sed Veg.* 2, 60 mallonem ipse interpretatur calamos ficos, unde fasces dependent. *Ei sane apud nos etiam sertæ ceparum (Raspeln) stilis ficcatis inter se colligantur: & convenit cum significatione cirrorum, comarum, τοῦ μάλλου.*

Maltha calidaria & frigidaria ut fiat, *Pall.* 1, 41. frigidaria, *Pall.* 1, 17. *Est etiam maltha nativa, de qua Plin.* 2, 104. *Schættg.*

Malvæ fatio & cultura, *Pall.* 3, 24. 11, 11.

Malum. genera malorum celebria, *Col.* 12, 45. *Occurrunt apud nostros, & suis locis indicantur, Amerina, Cæstiana, Citrea, Cotonea s. Cydonia, eaque (Col.* 5, 10.) *Strabo*

R U S T I C U M.

thea, Chrysomeliana, mustea: Matiana, Melimela, Orbiculata, Pelusiana, Persica, Præcoqua, Punica, Quiriniana, Scandiana, Sestiana *vel* Sextiana, Syriaca *an* Syrica? *conferri potest enumeratio Macrobianæ Saturn. 2, 15.* quæ inprimis sint exquirenda, Col. 5, 10. semen malorum serito, Cat. 48. mala seramus, Pall. 3, 25. *add.* Col. Arb. 25. ut propagentur, Cat. 133. ut innoxia ferventur, Cat. 7. Varr. 1, 59. Col. 12, 44 *sq.* in sole ut siccentur, Col. 12, 14. ut condiantur, Col. 12, 10 & 45. uvas halitu suo corrumpunt, Col. 12, 43. Vid. *Μήλα* *f.* mela. * Mala granata *f.* Punica ut serantur & colantur, Col. 5, 10. Arb. 23. Pall. 4, 10. ut sine granis nascantur, Pall. 3, 29. uti magna fiant, Pall. 6, 6. 7, 5. ut ferventur, Col. 12, 44. Pall. 4, 10. * Mala aurea Hesperidum, *μήλα* *f.* oves, Varr. 2, 1. * Malum terrenum, Veg. 4, 13. Malus bifera, Varr. 1, 7. ut inferenda, Varr. 1, 40. Pall. Inf. 78.

Mamilii, *an* Manilii, formula stipulandi capras, Varr. 2, 3. *vid.* Cic. *de Orat.* 1, 58 *extr.* cum notis Grustri. actiones, Varr. 2, 5 & 7.

Mammillæ tenues fistulis impositæ in fontibus salientibus, Varr. 3, 14.

Mammosæ canes laudantur Varr. 2, 9.

Mammulæ penfiles sub rostris caprarum, Varr. 2, 3.

Mancipia ergastuli, Col. 1, 8. qualia, qualesque, qui eis præfunt, esse debeant, Varr. 1, 17. vilioribus pretiis venduntur, quam equi aut muli, Veg. Præf. mancipiorum modus, Varr. 1, 18.

Mando tibi Mani, Cat. 141. Manius *servile nomen hic esse putat Turnebus: Popma villicum accipit. Sed cum L. Manilii nomine utatur ἀντωνυμικῶς* Cato c. 144, (*cf.* c. 152) *quid si hic etiam haruspitem nobilem, aut sacerdotem intelligat Manium, cui paterfamilias lustrationem mandet?* mandare posteritati, Col. 6 Præf.

Mandere ex commodo, Col. 6, 2. mandunt scrofæ fœtus suos, Col. 7, 11.

Mandragoræ semihominis, Col. 10, 20. *Ita vocatur Mandragora, quia radix ejus inferiorem partem hominis repræsentat, crura scilicet & pedes.* Schættg.

Manducato pane farcire, Varr. 2, 7.

Manduco *pro edo passim* Vegetius, c. g. 2, 6. 3, 55.

Mane obscuro, Col. 7, 12. a primo mane, Col. 11, 1. a mane & vespere, Varr. 3, 9.

L E X I C O N

Mania boum morbus, Veg. 3, 2.

Manicæ de pellibus, Pall. 1, 43. *Has, & quæ sunt*

Manicatæ pelles, Col. 1, 8. 11, 1. *intelligit Rhodius ad Scribon. pag. 53 eas chirothecas, quas nostri Müsse, Germani ad superiorem Rhenum Danubiumque Schlupffer, Belga Mofæ, Galli Mouffles vocant.*

Manifestat, *h. e. docet*, Pall. 11, 12.

Manipuli de herba facti vehuntur in villam, Varr. 1, 49. manipulos obligare, Col. 11, 2. vincere, Col. 2, 19. nexos deferre maniplos, Col. 10, 315.

L. Manlii arbitratu, Cat. 144.

Manna croci, Veg. 2, 39. 3, 24. 4, 13. succari, Veg. 3, 23 & 28. *De hac videndus peculiaris Salmafii libellus, vel hyle potius latrica: quæ de altera croci manna plane, quantum observo, tacet. Notior est manna turis, Veg. 3, 22. i. e. fragmina minora corticis ramentis permixta, ut vulgè Gorraus. Multa etiam de hac Salmaf. l. c.*

Mano. manans aqua, Col. 1, 5; manantia loca, Col. 2, 9.

Manfiones æstivæ, Pall. 1, 9. hibernæ, æstivæ, vernæ, autumnales, Pall. 1, 12.

Manfuefacti arietes feri, Col. 2, 7.

Manfuefcere filveftria, *transfuite*, Varr. 2, 1.

Manfueti erunt, Varr. 1, 20.

Manubriatæ ferrulæ, Pall. 1, 43.

Manubria ferramentorum optima, Col. 11, 2. bidentum, Col. 5, 10. manubrii foramen, Pall. 3, 17. crassitudine, Col. 5, 9. Pall. 4, 10.

Manus utraque quantum gestabit, Pall. 12, 22. *cine Gispel. ad manus accedere confuefcunt equuli, Varr. 2, 7. de manu dare, Col. 7, 9. manu preffus cafeus, Col. 7, 8. manu datur aqua, Col. 9, 5. illata aqua, Col. 11, 3. fata filva, Varr. 3, 5. sic ναιδίων χειπορωιτρον Geop. 14, 18. vid. Rigalt. & Gaf. in Ind. Agrar. Schætzg. * Manus fraxinæ f. brachia, Pall. Inf. 60.*

Marathrites vinum, Col. 12, 35.

Marcentia vino brachia, Col. 10, 428.

Marcefcit languore capra, Col. 7, 7.

L. Marcus præfectus fabrum, Varr. 1, 2.

Mareoticæ vites, Col. 3, 2.

Margines lapidei in flumine, Varr. 3, 5. *Mafcalino genæ a Varrone dici marginem, etiam annotavit Barth. 21, 1. p. 1013.*

R U S T I C U M.

Marini caballiones, unguēs, caudæ, uvæ, Veg. 1, 20.
stellæ, pallæ, Veg. 4, 12. lactuca *τιθύμαλλος*, Col. 6, 15.
forte pro transmarina, ut passer marinus, & nostris Meerka-
lte, Meerrettich &c.

Marifcas ficos, Cat. 8. pingues mariscæ, Col. 10, 415.

Maritale conjugium, Col. 12, Præf.

Marito. se maritari velle ostendunt canes, *casulunt*,
Varr. 2, 9. maritari debet femina, Col. 7, 3. maritan-
tur singulis ternæ gallinæ, Col. 8, 2. * maritare statumina,
Col. 4, 22. palum flagello seminis, Col. 4, 2. maritantur
vitibus ulmi, Col. 11, 2. maritari arbores ut debeant,
Col. 5, 6. maritandæ arbores, Col. 4, 1.

Maritus. mariti gregum, Col. 7, 6. * bene maritæ arbo-
res, Cat. 32. Col. 11, 2. maritum olivetum, Col. 3, 11.

Marmalitidis cassia, Veg. 4, 13. *videtur corrupta ex Mufylitis.*

Marmor musto inditum, Cat. 23. * tuber durius in ar-
ticulis equorum, Veg. 2, 48. *juxta coronam oriri docet Ap-*
pyrtus Hipp. 1, 53. Ruell.

Marmoratum opus tectorium, Varr. 1, 57. levissimum,
Varr. 3, 7. marmorato factæ camaræ, Varr. 1, 59.

Marmoreo grano cooperitur tectura, Pall. 1, 15.

Marra, Col. 10, 72 & 89. *instrumentum rusticum, idem quod*
ligo. Juven. 3, 311 ne marræ & farcula delint. Add. Plin.
17, 21 & 18, 16. Hesych. μαρρὸν ἐργαλεῖον σιδηροῦν. Gallis
etiam, Italis, & Hispanis vox hodieque frequentata. Schærtg.

Marrubii succus, Col. 6, 13. amarus latices, Col. 10,
356. vinum, Col. 12, 32. marrubium ferro aperta sanat,
Veg. 3, 4.

Marrucini, *pop. Italiae*, Col. 10, 131.

Mars pater, Cat. 141. Silvanus, Cat. 83.

Marfica cepa, Col. 12, 10. faba, Col. 2, 9.

Marfupium exinaniunt, implent, Varr. 3, 17.

Marfus. Marfi montes, Col. 6, 5.

L. Martius præfectus fabrum, Varr. 1, 2.

Martii mensis descriptio & opera, Col. 11, 2.

in Martio campo villa, Varr. 3, 2.

Mas cum femina cur conjunctus, Col. 12, Præf.

Masculus unus duabus feminis sufficit, Pall. 1, 29. ma-
sculo uni tres feminæ sufficiunt, Pall. 1, 30.

Massæ ferri ignitæ, Col. 12, 5. massa fici comminutæ
Col. 12, 15. defub massa, Col. 12, 34. *vid. De.*

Massicus ager, Col. 3, 8.

LEXICON

Massulæ e farina conspersa, Col. 12, 38. massulis salis admixtis, Col. 12, 48.

Masticis optimi unciam, Pall. 11, 14. *Al. libri, masticia optimæ; alii, masticis optimi.*

Mastichino oleo imbuta, Pall. 4, 9.

Matella, Cat. 10 & 11.

Matellio, Cat. 10 & 11.

Mateola adigere, Cat. 45 & 46. *Aut fustem esse putat mateolam Turneb. 11, 13, aut legendum materiola, h. e. ligneo fuste: certe intelligendam mateolam, quasi materiola esset, quod posterius etiam probat in ommissis Popma. Mateolam interpretatur Harduin. ad Plin. l. c. manubrium bipalii.*

Mater. ut matrem saliat, adigi non potest equus, Varr. 2, 7. * matres mellis apes, Varr. 2, 5. * *visis vel arbor, unde virga propagatur*, Col. 3, 17. Arb. 7 & al.

Materia, vel materies, Cat. 17. *de lignis minoribus ad ricas. Utitur hoc loco Gæsius in Ind. Agrar. contra Salmasium. Sed is non dissimulaverat, etiam minora ligna materię nomine comprehendit. Schætzg. effodienda quando, Cat. 31 & 37. quando cædenda, Col. 11, 2. ad fabricam quando cædenda & quæ, Pall. 2, 22. 12, 15. 13, 2. Etiam ltilis ad adificiorum usum refertur. vid. l. 62 & 67 π de V. S. * materię magis aptum quoddam genus surculorum, Col. Arb. 1. ubi & ignis alimentum & adificiorum materia comprehenditur. * materia in vite, quidquid ligneum est, Col. 3, 17. de materię submittendæ longitudine, Col. 4, 24. materiis compluribus e singulis gemmis germinans vitis, Col. 3, 6. materias plures an pauciores in vite submittas, Col. 3, 21. materialium modus in vite qui esse debeat, Col. 4, 24. add. Col. Arb. 5. Pall. 6, 2. * Specialiter genus palmitis, quod de novello nascitur, & in tenero alligatum dependet, materiam vocamus, Col. 5, 6. * Materies generosa in equino pecore, Col. 6, 27. mularis, vulgaris, *ibid.* quod ex vetere materie nascitur, *de ovibus*, Col. 7, 3. * *Materia pro pure dicta videtur Veg. 1, 46.**

Materina, Cat. 34. *Turneb. 21, 5 intelligit terram duram, solidam, & prope ligneam; observatque, fuisse, qui macerina legere voluerint, h. e. macram. Mihi synonyma videntur materina & rudeta, ubi fuit materies, & rudus ædificiorum.*

Matiana mala, Col. 5, 10. 12, 45. *Laudat etiam Macroh. Sat. 2, 15. a Matio dicta auctore vult Plin. 15, 15. vid. Harduin. ad 12. 2. Iis delectabatur Domitianus apud Suetonium cap.*

R U S T I C U M.

21. *De eodem, ut credibile est, C. Matio, vid. Indicem Auctor.*

Matricalis vena in cervice equi, Veg. 1, 10 & 13. *vid.* Matrix.

Matrix, *pars, qua matres sunt.* ad matricis dolorem medicamen, Veg. 1, 45. * matrices, *h. e. matres*, ineantur, *de ovibus*, Col. 7, 3. Pall. 12, 13. boves, Varr. 2, 5. gallinæ, Col. 8, 2 & 11. incubantes, Col. 8, 5. * Matricis in cervicibus equorum venæ duæ, Veg. 4, 4. *etiam in spadonibus & admistrariis*, Veg. 4, 7. de matrice detrahendus sanguis, Veg. 1, 16, 25, 34, 55 & 56. 2, 5 & 6. 3, 4 b. 30 & 72. *Idem videtur de cervice sanguinem demere*, Veg. 1, 22 & 25. *vid.* Dematricare.

Matronalis labor, Col. 12, Præf. sedulitas, *ibid.*

Maturitas naturalis quæ? Col. 11, 2. si legatur maturitas cum acerbitate, *maturæ uvæ cum acerbis*, Pall. 3, 9. maturitatis feræ fructus, Col. 3, 6. maturitates seras expectare, Pall. 3, 9. maturitatem capere, Col. 4, 23. suam habet muria, Col. 12, 6.

Maturo, *intransit.* ea quæ sero maturant, præcoquis *oppon.* Pall. 4, 10. tardius maturat, Pall. 12, 7. olivas maturare muria, Pall. 12, 22.

Maturus. matura ovis, Col. 7, 3. *fetæ an seræ? oppos.* matura animalia, Veg. 1, 22. *sunt equi adulti.* maturi agni, Col. 11, 2, *sub finem Januarii signantur.* matura faba serotinæ *opponitur* Col. 2, 10. & maturum fœnum, Col. 7, 3, *cordo. ir.* matura fatio, Col. 2, 10, *seriori.* maturissimas ficus, Col. 12, 17. maturissima femina, Col. 11, 3.

Matutinus dies, Col. 9, 15. matutinum eligito a tempestatibus liberum, Col. 6, 2.

Maxillæ equo si dolent, Col. 6, 30.

Maxime pessima est, Col. 9, 3.

Mazonomum, Varr. 3, 4.

Me, *pro mihi*, Varr. 3, 16. hereditate me cessa.

Meatus minctionis, Veg. 3, 15.

Mechanicum vocabulum, Col. 3, 10.

in Media boves perferi, Varr. 2, 1.

Medianus digitus, Veg. 2, 40.

Mediastinus, Col. 1, 9. *Significat servum ministerio rustico privatim attributum, quod sane erat laboriosum. Sed quod in agricolatione sit id officium mediastrini, non satis liquet, nisi accipias pro eo, qui balnea curat & domum. Quidam etymon mediastrini deducunt a medio alu, i. e. civitate, quasi in me-*

L E X I C O N

dia civitate versetur, & mediæ urbis incola sit, quæ significatio plane convenit cum illo Horatiano carmine: Tu mediastinos tacita prece rura petebas. Quidam mediastinum a medio stando vocari memorant: non pauci mediastinos tradunt dici vilissima quæque mancipia, qui abjectissima quæque officia tam in agro, quam in urbe inter servos peragunt, ut omnibus pereant, nullius imperium detestantes, quasi in medio, ac propatulo ad omnium domesticorum iussa præsto sint. De mediastinis Nonius, Porphyrio, Priscianus. Ego, re sollicite, curiosèque perpensi, video apud Columellam mediastinos propriè intelligi eos operarios, qui in studio agricolationis versantur, quales sunt occatores, sarritores, runcatores, messores: hoc signat ipse Columella, scribens in secundo, posse ducentorum agrum jugerum subigi duobus jugis boum, totidemque bubulcis, & sex mediastinis. Nam præter bubulcos mediastini sex, qui alii intelligi possunt, quam hi, qui reliqua opera præter arationem in agricolatione faciunt, ut est sarrire, runcare, occare, movere, & cetera hoc genus? sunt autem quasi hi in medio aratorum & vinitorum consistentes. Beroaldus.

Medica herba. ejus fatio, Varr. 1, 42. Pall. 3, 6. laus, Col. 2, 11. Pall. 5, 1. vid. Salmas. ad Solin. cap. 21, p. 172. Bochart. Hierozoic. 1, 2, 31. Schætzg.

Medicabilis ligni succus, Col. 7, 10. medicabile ita fieri mel, Pall. 2, 15.

Medicabiliter asperat, Pall. 3, 31.

Medicamen, Col. 6, 5. de coagulo casei, Col. 7, 8. theriacæ, Pall. 3, 28. medicaminis sapor vitatur, Col. 12, 20.

Medicamentosior brassica, Cat. 157.

Medicamentum in dolium indere, Cat. 39. Ita Col. 12, 20. medioamen & medicamentum de iis rebus dicuntur, quæ adjiciuntur defruto, ut atatem ferat.

Medicatus cibus, Col. 9, 13. medicatis feminibus nihil nocet eruca, Col. 11, 3.

Medicina pecoris scientiam requirit, Col. 11, 1. medicinæ pecudum ab Epicharmo conscriptæ, Col. 7, 3. medicinæ partes tres, Varr. 2, 1.

Medico. medicare aquam thymo pinfito, Col. 11, 3. femina sedi succo, Col. 11, 3. medicemus oves tonsas hoc unguine, Pall. 6, 8. medicatur aqua exigua amurcæ portione, Col. 6, 4. ut medicentur galbani odore apes, Col. 9, 13.

R U S T I C U M.

Medicus. Medici galli, Varr. 3, 9. *In antiquis libris Melici, corrupte: quem errorem in sua etiam atatis imperitis hominibus resellit Columella. cum enim & ipse de diversis generibus gallinarum ageret, inquit, Et Medicum, quod ab imperito vulgo, litera mutata, Melicum appellatur. Hoc etiam ante illum fecerat Varro. nam infra & ipse falso gallinas ita appellatas ostendit. Sex. tamen Pompejus multitudinis consuetudinem non contempsit, & verbum id suo loco agnovit. Melicæ, inquit, gallinæ, quod in Media id genus avium corporis amplissimi fiat, L litera pro D substituta. Quemadmodum etiam in Gallia nunc cisalpina Melica pro Medica appellatur, qua ad boves faginandos utuntur: unde etiam apud nos id genus frugis Sagina appellatum est. Aliam tamen ab hac Medicam veterum fuisse, manifestum est. nomen tantum ipsius in Italia conservatum, ipsa perit: & id etiam aliæ frugi attributum, quæ & nova in hac terra est, & defectum illius supplet. non tamen omni pecori, cui antiqua, utilis est. nam equi etiam illa alebantur, ut Aristophanes Equitibus ostendit: cum enim equos ipsorum laudaret, inquit, alio genere cibi illos uti, ac ceteri equi faciant, ἡσδίων δὲ πρᾶγούρεος ἀρτὶ πρῶτος Μινδύνης. Victor. cf. Col. 8, 2.*

Medietas, dimidia pars, Pall. 1, 12. ad medietatem decoquere, Pall. 4, 10. usque ad medietatem, Pall. 6, 3, 7, 10.

Medio, as. mediante Junio, Pall. 4, 10.

Mediocres coronæ, Col. 6, 29.

Mediolanensium mos in vitibus & arboribus, Varr. 1, 8.

Mediponti, Cat. 3, & Meliponti, ut gallinæ Melicæ & Medicæ. Erant in instrumento funario, & Medi, h. e. Xerxis, pontem imitabantur, quo Hellepontum ille conjunxerat. Crassissimi funes ad vehementissime premendum. Turneb. 8, 6. *Libri veteres. quod probo magis, quam Medipontos. Sunt enim Meliponti funes lorei crassissimi, qui prælum vehementissime deprimunt. unde illis nomen. contra Subductarii, qui per trochleas trajecti, adhibita succula, prælum subducunt & tollunt. A. Popma. Dispungo, medipontos privos. Quod autem doctissimus vir Auf. Popma malle ait se medipontos ex libris veteribus, non probo. Primum nunquam vidi illos libros veteres, & mei Basil. & Colonienj. habent medipontos. Deinde Melipontus & Medipontus idem valent. Nam veteres L & D sæpe inter se commutabant, ut in Impelimenta, Impedimenta, Fidius, Filius. Odor, Olor.*

L E X I C O N

Delicare, Dedicare. *Quin etiam R & D commutabant.* Meridies, Medidies. *unde Melidialis hostia, quæ meridiæ immolabatur.* Festus: Medialem appellabant hostiam atram, quam meridiæ immolabant. *Lego, Medidiale a.* Sic Peretrius, Fedetrius. *In lege Numæ: JOVEL. FEDETRO. BOVEM. CAIDITO.* Sic Lingua, Dingua. Lacrymæ, Dacrymæ. Novenfiles, Novensides, & similia. *Meursius.*

Medius cibus, *dimidius*, Varr. 3, 7. medius occidit, *p. totus* apparet, Col. 11, 2. *vid. Barth. 54, 10.* Sic medium croci scrupulum, Pall. 2, 18. * Sic medium *substans*. ut medium scillæ, *scilla dimidia*, Varr. 2, 7. ad medium complere, Col. Arb. 4. * media sua fide, *interposita*, Pall. 11, 14. * in medio, *in publico, sub dio*, Pall. 13, 5. * media, *remedia, medicamenta*, Pall. 11, 14.

ad Medullas pervenit nullum alimentum, Veg. 3, 55. * medulla vitis, Col. 3, 18. tædæ pineæ, Veg. 4, 12. usque ad medullam recisæ arbores, Pall. 12, 15.

Mee, *μή*, vox caprarum, Varr. 2, 1.

Megarici bulbi, Cat. 8. Col. 10, 106.

Mejere, *mingere*, Col. 7, 5.

Mel quando & quomodo fiat, Col. 9, 15. Pall. 7, 7. mellis vires in condituris, Col. 12, 45. ejus natura coercescet vitia, Col. 12, 45. discrimina, Varr. 3, 16. quod optimæ notæ? Col. 9, 4. Pall. 7, 7. mel acetum, Col. 12, 5. *vid. Acet. Afrum*, Veg. 1, 42. Atticum, Col. 6, 33. nemorense, villaticum, Col. 9, 4. rusticum, Pall. 1, 37. Siculum fert palmam, Varr. 3, 16.

Μῆλα, oves, & capræ, Varr. 2, 1. * Mela pro mala *sentitur* fere MS. *Leid. Palladii. v. g. 3, 28.*

Melanthia grata cumino, Col. 10, 245. *miminit etiam* Cat. 102. *est autem cumini species al. gith.*

Melanuri pisces, Col. 8, 16.

Melas colpos, *μέλας κόλπος*, Thraciæ, Varr. 2, 5.

Melagrīdes, *μελαγρίδες*, gallinæ, Varr. 3, 9. Col. 8, 2.

Meliacinus malagma, Veg. 3, 21. N. L.

Melicæ gallinæ, pro Medicæ, Varr. 3, 9. Col. 8, 2.

Meliceris, Veg. 2, 30. *μελικηρίς, apostema humorem mellis coloris continens.* *vid. Goræus.*

Melicratum (Mellicratum fere scribitur) Veg. 3, 15. *est malsa recens & ex tempore parata, vel cruda, vel decocta: hydromeli autem reposta.* Goræus.

Meliloti uncia una, Pall. 11, 14. Veg. 3, 6. *herbs. quæ*

R U S T I C U M.

ferta Campana Romanis dicitur. vid. Plin. 21, 9, & Salmaf. ad Solin. p. 687.

Melimela, *muslea* f. *muslea mala*, Varr. 1, 59. Col. 5, 10. 12, 45. *Isid. Orig.* 17, 7: Melimelum a dulcedine appellatum, quod fructus ejus mellis saporem habeat, vel quod in melle servetur: unde & quidam, Si tibi Cecropio faturata Cydonia melle Ponantur, dices hæc melimela placent. *Schæug.*

Μέλιον & μελίφυλλον vel μελισσόφυλλον, apiastrum, Varr. 3, 16. *Falsum* ait Varronem, & qui eum secuti sunt, *Cerda ad Georg.* 4, 63. Meliphyllum esse, quæ citrargo Latinis, melissa Gallis, Hispanis torongil dicatur. Meliphylla, Col. 9, 8. vid. Melisph.

Meliponti, vid. Mediponti.

Meliphyllum, Pall. 1, 37.

Melissa in apem a Jove versa, Col. 9, 2.

Μελισσῶνες, apiaria, apum cubilia, Col. 8, 1.

Μελισσόφυλλον, (μελισσόφυλον) apiastrum, Varr. 3, 16. Col. 9, 9.

Μελιτροφεῖα, rectius fort. μελιττοτροφεῖα, alvearia, Varr. 3, 16.

Μελιττὼν, alvearium, Varr. 3, 16.

Μελιττούργοι s. Melitturgi, Varr. 3, 16.

qui ut Melius, sc. faciunt, Varr. 2, 2. eo melius (fuerit) si rel. Varr. 2, 5.

Meliufculi coloris apes, Col. 9, 3. Forte melleufculi legendum sit. Plinius certe in hoc argumento 11, 16 mellei coloris regem vocat.

Mella, Col. 12, 11. ea condiuntur olivæ, Col. 12, 47.

Mellarium, alvearium, Varr. 3, 16.

Mellarius, Varr. 3, 16.

Mellatio, Col. 11, 2.

Mellificium, Varr. 3, 16. mellificiis student apes, Col. 9, 13.

Mellifici saltus, Col. 9, 8. mellificum opus, Col. 9, 13.

mellifica loca, Pall. 5, 8. Col. 9, 8.

Melliti favi, Varr. 3, 16.

Mellum, i. e. millus. vid. Mælium.

Melomeli, Col. 12, 45.

Melonum fatio & cultura, Pall. 4, 9.

Melum pro malo sæpe MS. Leid. Palladii.

Membrana ovi sub testa, Veg. 3, 64. * membranam

L E X I C O N

menti fanitatieque restituere, *de equo rabioso*, Veg. 2, 11. nimirum meninga ita vocat, qua cerebrum involvitur, quam saepe Calius ita appellat; etiam mentem, *Acut.* 2, 9, 41.

Membranula quæ continet lumen, Veg. 2, 16.

Membratim enumerare, Varr. 1, 22.

Membrum. membris duobus genitalibus, *testiculis*, Col. 7, 11. * membra, *pro partibus*, Col. 10, Præf. totius vineæ, *vites*, Pall. 1, 35. villæ varia tecta, Col. 1, 6. villæ, rustica vasa, torcula *rel.* Varr. 3, 2.

Memorabiles auctores, Col. 1, 1.

Memoria tenacissima, Col. 1, 8. memoria tradit, Col. 1, 3. proglidit, Col. 1, 4. memoriæ traduntur necessaria, Col. 12, 57. memoriam meam refugijunt, Col. 12, 50. e Menalippa filii Neptuni, Varr. 2, 5.

Menam Ticinium adduxisse tonsores Romani, Varr. 2, 11.

Menas *f.* Menates, *collocutor*, Varr. 2, 1. Menatis libertus, Varr. 2, 8.

Mens *pro* meninge, *vid.* Membrana.

Mensæ adhibeat fortissimum quemque, Col. 11, 1. de mensis instruendis scripsit C. Matius, Col. 12, 44. quo Mense quid faciendum, Col. 11, 2.

Mensores agrorum, Col. 5, 1.

Menstruans mulier, Col. 11, 3. Pall. 1, 35.

Menstruus cursus lunæ, Varr. 1, 5. menstruum tempus, Varr. 1, 27. menstrui officii monitio, Col. 11, 1. * menstrua mulierum plantis exitialia, Col. 11, 3. quæ in menstruis est, Col. 11, 3.

Mensuras agrorum inire, Col. 5, 3. mensurarum præcepta, Col. 5, 1. in mensuram quadratam constituta pars horti, Pall. 1, 37.

Mentæ satio & cultura, Col. 11, 3. Pall. 3, 24. serpentina gramina mentæ, Col. 10, 119.

Mentastrum silvestre, Col. 11, 3.

Mentigo, pastoribus ostigo, *morbis ovium*, Col. 7, 5. *eam esse, quæ mentagra in hominibus vocatur, suspicio est Beroaldi.* Meo. foramen, quo meat urina, Col. 6, 30.

Mercatorem admittere tempore suo potius, quam celarius alieno, Varr. 3, 16.

ad Mercatum proficisci, Varr. 2, Præf.

Mercenarii, Varr. 1, 17.

Mercor. mercari oves, Col. 7, 3. mercantibus tradere, Col. 7, 6.

R U S T I C U M.

Mercurialis herba, Cat. 158.

Mercurius in membris equi, Veg. 4, 2. N. L.

Merda bubula, Veg. 2, 8.

Meretricandi potestas, Col. 11, 1. *Videtur legendum meridiandi. Urfin. Sed meridiandi potestas negari vix potest operis: optima lectio videtur Medicea* tricandi. Meretricandi verbum barbarum & Guil. Britone dignum (1, 141, ubi plures, sed male Columellam, laudat Barthius) credo fratrem aliquem bonum substituisse, qui melius, quid meretricari esset, intelligeret, quam quid tricari? Auxis suspicionem illius, quod veneris amoribus praeesset.

Merga. mergis spicam legere, Col. 2, 21. Furculam interpretatur Festus, qua acervi frugum fiunt. Adhibet etiam in messis mentione Plaut. Pæn. 5, 2, 58¹ & Rud. 3, 4, 58. Mergites vocare videtur Plin. 18, 72, i. e. falces culmorum merga collectorum.

Mergo. mergere sarmenta pascinis, Pall. 1, 43.

Mergus in vite qui sit, & quomodo tractandus, Col. 4, 15. Vide Palladium 3, 16. mergus, propaginis curvatura, Pall. 3, 16. 12, 2. in provincialibus vineis, Col. 5, 5. mergum attrahere, Col. 4, 15. amputare, Col. 4, 15. mergis propagare veteres vineas, Col. 4, 2. propagata vinea, Col. 4, 22. mergis propagare salices, Col. 4, 30. Ab hoc genere mergi Agrarius mergus dictus est, de sententia Rigaltii ad Agrim. p. 226 extr. Pertinax Imperator apud Capitolin. c. 9. Sed in alia omnia eunt Casaub. & Salmass.

Merica vitis, Col. 3, 2.

Meridianus æquinoctialis, Col. 1, 6. meridiano tempore; Varr. 1, 51. meridianis objecta partibus, Pall. 1, 20. meridiana orbis pars minus salubrior, quam septentrionalis, Varr. 1, 2.

Meritum admiffarii, virtus, præstantia, Pall. 4, 13. pro agri merito, Pall. 1, 8. pro ætatis merito, Pall. 4, 13. secundi meriti ager, Pall. 1, 5. sequentis, arena, Pall. 1, 10. 4, 13. secundi ac tertii meriti mella, Pall. 1, 37. i. e. pretii. cf. Pall. 3, 9.

Merulae albæ, raræ aves, Varr. 3, 9. * merulae pisces, Col. 8, 16 & 17. Inter saxatiles etiam laudat. Plin. 32, 11. * L. Cornel. Merula collocutor, Varr. 3, 2.

Merus vere gustus, non mixtus, Col. 3, 21. mero Bacchi spargere, Col. 10, 302. * meræ agnæ, nondum atatem agnorum egressa, Varr. 2, 2. nostri, ein pures Kind, in re simili.

Scriptu. R. R. Vol. IV.

S

L E X I C O N

- Merx esculenta, Col. 11, 3. mercibus exactis, Col. 10, 317. *vid.* Exact.
- Mespili satio & cura, Pall. 4, 10. insitio, Pall. 3, 25. Inf. 69 & 105. ut ferventur. mespilæ; Pall. 4, 10.
- Messala orator, Col. 1, Præf.
- Messonis frum. tria genera, Varr. 1, 50.
- Messis unde dicta, & quot modis fiat, Varr. 1, 50.
- messi præmittuntur sacra, Cat. 134. quando & quomodo facienda, Col. 2, 21. Pall. 7, 2. messim videt granarium, Varr. 3, 2. messibus exactis, Col. 12, 10. messes sex singulis annis Medicæ, Pall. 5, 1.
- Messorem fœniscam inducere, Col. 2, 18.
- Messoria opera, Col. 2, 13. messoria falces, Pall. 1, 43.
- Messus. messæ spicæ, Varr. 1, 50.
- Metas facere, Cat. 55. in metas constructum fœnum, Col. 2, 19. meta inversa, Col. 9, 15. * ad metas dirigere, Varr. 1, 4. *Vid. quæ de meta congestu P. Angelius Bærgius de Obelisco ap. Græv. Thes. Tom. 4, p. 1908, Schænz.*
- Metalla in agro, Varr. 1, 2.
- Metaphoræ Varronis exstantiores. vinea ministrat acratophoro vinum, 1, 8. dominus furcillas e vinea reducti hibernatum in tecta, 1, 8. vinum in partu & alimonio non ut in calice quærit aquam, sed solem: itaque ideo e vinea in arbores ascendit, 1, 8. cohors fit ministra fundo, 1, 13. *sic* quod horum inopiæ subsidio misit arundinetum, 1, 8. *vid.* quæro. colit ulmus aliquot corbulae uvarum, 1, 15. instrumentum rusticum dividitur (*ex Grammatica*) in vocale, semivocale, & mutum 1, 17. quæ res quotidie videntur, minus metuunt furem, 1, 22. agnus prospiciens, 1, 23. fructus videt in villa. dolium ac modium, & prodit ad usum, 1, 37. *add.* Pall. 1, 6. semina adukta concipiunt, prægnantia cum sunt, pariunt, 1, 44. aere frigidior ringuntur radices, 1, 45. herbæ rixantur ac celerius rumpuntur, quam sequuntur, 1, 47. ostia aperire munibus ac formicis, 1, 51. frumentum purum veniat ad corbem, 1, 52. uva descendit de vite, 1, 54. descendit in piscinam, in amphoram picatam, 1, 54. olea per idem bivium redit in villam, 1, 55. prodit vinum, 1, 65. ad abijciendum descenditur se minitantur pentilia, 1, 68. Epirotici pecuarii athletæ, 2, 1. verres it retro, *h. e. deterior fit ad seiviam*, quoad perveniat ad lanium, 2, 4. ut omnia sequantur instrumenta, *h. e. una afferantur*, 2, 10. villa videt fœnificia

R U S T I C U M.

in tabulato, vindemiam in cella, in granario messem, 3, 2. membra villæ, vasa torcula *rel.* 3, 2. parentes eorum, *de columbis*, 3, 7. racemari licebit, 3, 9. emittunt apes progeniem in coloniam, 3, 16. ancoras tollere, *sermonem definere*, 3, 17. in jus vocat pisces cocus, *ibid.*

Metapontini saltus, Varr. 2, 9.

Metelli villa pessimo publico ædificata, Varr. 1, 13. Metellus Cæcilius, Col. 10, 182. Metellus anserum greges aluit, Varr. 3, 10.

Metior. metiri rura alii aliis modis solent, Varr. 1, 10. metiendorum agrorum ratio, Col. 5, 1. ad metendum idoneæ crates favorum, Pall. 7, 7.

Metreta nova ne oleum bibat, & firmior ut fiat, Cat. 100. picis liquidæ, Col. 12, 22. metretæ oleariæ, Col. 12, 47 & 51.

Μέτρον ἄριστον, Col. 1, 3. metris, *versibus*, Col. 3, 10.

Metuo. metuunt res furem, Varr. 1, 22.

Metus plurimum confert ad diligentiam custodiendi, Col. 12, Præf.

Mevaniæ armenta, Col. 3, 8.

Mica falis quasi ervum, Cat. 156.

Mico. micuit ac prosiluit sagitta, Col. 3, 17. *sed leg. emicuit. micantes & vagi oculi*, Veg. 3, 72.

Milesiæ oves, Col. 7, 2. *Multa de his Bochart. Phaleg. 1, 6, pag. 50.*

Miliarius clivus, Varr. 3, 1. * miliariæ aves, Varr. 3, 5. *Varr. de L. L. 4: ficedulæ & miliariæ dictæ a cibo; quod alteræ fico, alteræ millo fiant pingues. * miliarium plumbeum*, Pall. 1, 40. *vas calefaciendæ aquæ. formam ejus colligas ex Pall. 5, 8. Col. 9, 14. in miliario stat columella*, Cat. 20. *add. 22. vid. nos ad Popmam de I. F. in fin. Vol. III.*

Militare sepimentum, Varr. 1, 14. militaria signa moventes, Col. 9, 9.

Miliciam belli facile sustinere, Col. 1, Præf.

Milium ad centum annos ut duret, Varr. 1, 57. ex milio panis, Col. 2, 9. ejus fatio & cultura, Col. 2, 9. Pall. 4, 3.

Mille. intra mille annorum, Varr. 3, 1. mille jugerum, caprarum, Varr. 2, 3. quatuor millia pedes, Col. 5, 1. *mile scribit in Indice Sylburgius.*

Milliarii greges, Varr. 2, 10.

Millus, *vid. Mælium.*

L E X I C O N

Milvini pedis flos, Col. 12, 7. *eam herbam cornu cervi repens alio nomine dici suspicatur Ruellius 2, 64 & 134, referente Dodonæo 1, 4, 25.*

Mina ovis, Varr. 2, 2. *Turn. 6, 9 inde derivat, quia minus habet lanæ. vid. Scalig. & Muretus ad Plaut. Trucul. 3, 1, 9.*

Minaciter levare secures contra cœlum, Pall. 1, 35. ad Minctionis conamen se extendere, Veg. 1, 50. minctionem impedit pullinum stercus, Varr. 3, 15.

Mincturam & naturam simul dimittere, Veg. 1, 33.

Minerva Phidiaca, Col. 1, Præf. ejus est procuratio oliveti, Varr. 1, 1. caprini generis cur nihil ei immoletur, Varr. 1, 2. * Minerva subtilissima, pinguis, Col. 1, Præf.

Minerval, Varr. 3, 2.

Minime, *pro* minimum. vel minime novem, Col. 1, 6. minime bis anno, Col. 5, 9. tribus pedibus, Col. 5, 10. palmo, *ibid.* & Arb. 22. dies XXV, Col. 5, 10. duobus mensibus, Col. Arb. 16.

Minimum herbarum creat stercus asini, Col. 11, 3.

Ministerium lactis præbet pullo mater, Varr. 2, 8. simplex, duplex, triplex præbetur apibus ex diversis herbis, Varr. 3, 16.

Ministra fundo fit cohors, Varr. 1, 13.

Ministrare sumtibus multa poscentibus, Varr. 2, Præf. rigationem, Col. 11, 3. ministrant fructum spongiæ asparagi, Pall. 4, 9. vinum usibus, Pall. 11, 14. ministrat succum colibus sarmentum, Varr. 1, 31. * ut is quam commodissime ministretur, *de agrote*, Col. 12, 1.

Minores quadrimis, Col. 6, 24. non minor quinque mensium agnus, Varr. 2, 2. ne sint minores trimæ, Varr. 2, 7. minores bimæ, Varr. 3, 6. * minoris, *minori pretio*, Col. 1, 3. * minus *vid. p. p.*

Minturnæ, Cat. 135.

Minucius Pica, Varr. 3, 2.

Minuere. minuunt quinta parte subjectis ignibus, *decoquant.* Col. 7, 5. * *secare venam*, Veg. 1, 22. minuendus est sanguis de palato, Veg. 1, 16. *vid. Minutio.* * *intransitive.* aliis minuentibus, Veg. 1, 14. minuente luna, Pall. 3, 24. 7, 3.

Minus dimidio, Varr. 1, 22. minus XXV parte, Col. 5, 2. ne minus, Col. Arb. 1, 5 & 6. ne minus habeamus in centenas oves singulos homines, Varr. 2, 2. minus dena millia, Varr. 3, 2. ne minus triduum, Col. 12, 38. minus

R U S T I C U M.

quatuor millibus, Col. 3, 3. *cum relatione ad alium numerum, vid. plus. minus multum & minus bonum, Varr. 1, 7. nicht so viel, und nicht so gut.*

Minusculæ cupæ, Cat. 12.

Minutatim concidere, Col. 12, 57. confectum, Varr. 3, 10. Col. 8, 14. adjicere, Varr. 2, 17. assuefacere, Varr. 1, 20. desuesieri, Varr. 2, 9.

Minute concidere, Col. 12, 22 & 47. tritus sal, Col. 6, 17. molita lens, Col. 6, 10 & 31. minutissime commolere, Col. 12, 28.

Minutum concidere, Cat. 123. * ambulans equus, Veg. 1, 56. deambulare, Veg. 2, 53.

Minutio sanguinis, Veg. 1, 28. minutionis observantiæ, *h. e. venæ sectionis*, Veg. 1, 17.

Minutus. minuti rapi, Col. 12, 54. minutæ aves, Col. 8, 5.

Mirabilissima foboles, Col. 6, 36.

Miratur ficus se grandescere, Pall. Infit. 121 & 156.

Miscellæ vites, Cat. 6. Varr. 1, 25. uvæ, Varr. 1, 54. miscellas uvas ad vinum præliganeum legere, Cat. 23.

Miscere oletum, Cat. 61. * *Misceo futuris adjunctum, quasi esset ex tertia conjugatione, sæpe apud Vegetium. ins admisceo, 3, 22 & 28. commisceo, 3, 66 & 70. rel. quin commiscis, 3, 10 & 15.*

Misera interdum fit coxa, Veg. 3, 18. *h. e. agria. miseriam vinea, macrior*, Pall. 9, 2.

Misy libra, Veg. 4, 16 & 19.

Mistio, *massa*, Pall. 1, 34.

Mistura, Col. 12, 10 & 57.

Mitescat labore asinus, Pall. 4, 14. mitescunt uvæ, Col. Arb. 8. forba, Pall. 2, 15. *Vid. Mitis.*

Mitigata feritate, Col. 7, 2. mitigatum pecus ferum, Col. 8, 14.

Mitigaverit, *intransitive*, Veg. 1, 52. ad mitigandum canalem faucium, Veg. 3, 24. mitigare querimonias, Col. 1, Præf.

Mitis & mitescere, Varr. 1, 68 & alias non maturitatem tantum significare videtur, sed aliquid ultra, quod in quibusdam pomorum generibus, piris v. g. mespilis, sorbis, inter maturitatem & putredinem medium est: nostri vocant teig, ut teige Birne, teige Mispeln. Id non solum Varronis hic locus indicare videtur, sed illa etiam formula, ubi v. g. Plaut. *Mih.*

L E X I C O N

5, 31, fustibus aliquis mitis dicitur. qui *Aul.* 3, 278, mollis fustibus est: item ubi committigari fandatio caput *Herculisco Thrasoni optat parasitus Ter. Eun.* 5, 7, 4. quibus geminas antiquorum formulas habet *Nonius* 4, 293. Mitem esse mollem, etiam illa doceat loca, ubi mitigandi verbum de cibis coquendis adhibetur, v. g. *Cic. Nat. D.* 260. *conf. Lact.* 5, 1101 sq.

Mitto. mittunt radículas plantæ, *Pall.* 3, 20. mittis in linteo, *Pall.* 3, 31. in palmea fiscella, *Pall.* 4, 10. mittuntur in vasculo, *Pall.* 3, 25. *vid.* In cui ad medium aqua mittatur, in quam, *Pall.* 4, 10.

Mobili manu, *suspensa, & sollerter*, *Veg.* 2, 13.

Modeste. modestius completa cochlearia, *Pall.* 11, 14. *add.* *Pall.* 12, 7. *Sic*

Modestæ rigationes, *modica*, *Pall.* 3, 25.

Modium falis unicuique in anno fatis est, *Cat.* 58.

Q. Modius Equiculus, *Varr.* 2, 7.

Modius, *Pall.* 6, 4. *add.* 7, 2. *Est tertia pars jugeri, cæsus mensura secundum Fragmenta Agrar. p.* 264 *est pedum LXXX in longitudine, & XL in latitudine. Verba ibi sunt:* Jugerum unum pedes CCXL long. & in latitudine ped. CXX faciunt terram modiorum III. *Schættg.*

Modo nominatis provinciis, *Col.* 11, 2. * modo ut, pro dummodo, *Col.* 5, 6. * omnis materia, quæ modo potest præcipitari, *Col.* 4, 26. ulla regio, in qua modo frumenta gignantur, *Col.* 6, Præf.

Modulator cantus, *Col.* 1, Præf.

Modus & mensura rebus adhibenda, *Col.* 1, 3. modus in assumenda cultura tenendus, *Pall.* 1, 6. modus altitudinis & latitudinis bipedaneus, *Col.* 11, 3. modus fundi, *iusta magnitudo*, *Varr.* 1, 11. modi, quibus metimur rura, *Varr.* 1, 10. modus amplus, *Col.* 11, 3. in eundem modum musti tantundem, *Col.* 12, 23. modum jugeri continens clivus, *Col. Arb.* 1. ad modum sextarii, i. e. circiter sextarium, *Pall.* 8, 9. modis æqualibus, *Pall.* 11, 14. h. e. mensuris. * bono modo, *Cat.* 5. *Formula solemnis vim habet, qua moderatio suadetur, & attrita quædam a summo rigore & contentione pro temporis & hominum ratione aliquid remittens.*

Mœstitia frigorum, *Col.* 7, 3.

Mœstitudinem novæ captivitatis consolari, *Pall.* 1, 26.

Molæ asinariæ, trusæiles, Hispanienses, *Cat.* 10 & 11. oleariæ e duro & aspero lapide, *Varr.* 1, 55. aquariæ,

R U S T I C U M.

Pall. 1, 42. & submitti & elevari possunt, Col. 12, 50. mola suspensa infractus sal, Col. 12, 52. 2, 11. mola primo oleo leviter esse debet suspensa, Pall. 12, 17.

Molaris lapis, Veg. 3, 49. *it.* Veg. 2, 28. ubi, *modicos admodum fuisse, apparet.* * molares dentes, Col. 6, 29.

Molarius asinus, Cat. 11. Varr. 1, 19. *sed molendarius etiam, vel molendinarius legitur.*

Moles. molibus ferarum India mirabilis, Col. 3, 8.

Molestiora loca, *ventosa, procellosa*, placidis oppon. Pall. 1, 6.

Molile rusticum, Cat. 10 & 11. *scapus vel manubrium, quo movetur mola, ut a libra librile: vel potius a moliendo. Itaque tria hic molilia sunt, ut & molæ.* Turn. 7, 22.

Molior. moliri terram, Col. 1, Præf. 11, 2. *idem quod terram ferro commovere*, Col. 11, 2. moliri opera, Col. 11, 2. aliquid sub divo, Col. 1, 8. * molitur morfus tumorem, Col. 6, 17.

Molitio agrorum folique, Col. 1, Præf. molitionem terrenam differre, Col. 11, 2.

Molitur ervum, Col. 11, 3.

Mollis tempestas, Varr. 3, 9. mollioris generis bos, Col. 6, 2. mollissimus annus, Col. 10, 282. molle pecus, Col. 7, 3. *h. e. tectum, pellitum, Græcum, Tarentinum, de quo c. 4.*

Molliter affurgens collis, Col. 2, 2. mollissime devexus ager, Col. 1, 2.

Molybdæna, Veg. 4, 28.

Monitio cujusque officii, Col. 11, 1.

Mons Sacer in Hispania, Col. 6, 27. montes qui probentur *ad agricult.* Col. 2, 2.

Monstra noxia quo fumo prohibeantur, Pall. 1, 35. *vid.* Portentum.

Montani agri, Varr. 1, 6.

Monumenta scriptorum a me prius edita, Col. 10, Præf.

Mos non denegavit, ut, Varr. 2, 10. non exolevit tantum, sed occidit, Col. 12, Præf. mores occalluere, Col. 8, 16. cœli & anni, Col. 1, Præf. salivati more, Col. 6, 9. *sæpe ita Scribon.* hoc mora, *pro hoc modo*, Pall. 7, 2. morem præstationis recidere, Pall. 1, 1.

Morata bene civitates, Col. 12, 3.

Morbofus servus, Cat. 2. morbosum pecus, Varr. 2, 1.

Morbus. morbi visi invisique, Cat. 141. morborum *causæ*, signa, curatio, Varr. 2, 1.

LEXICON

Mordacitas ex melle germen nucum exstinguit, Pall. 2, 15.

Mordicus interfecit perorigam equus, Varr. 2, 7.

(Moretum) oxyporum, *vid. lemma antiquum* Col. 12, 57. & *convenit Virgilii vel cujuscunque moreti descriptio. vid. Scal. ad finem illius poematis.*

Moritur hordeum, si in lutofo spargatur, Pall. 1, 6.

Mors. mortibus & poenis afficere, Col. 9, 11. mortem facere, *pro mortem asserre vel parere*, Col. 2, 2. *Magnis corpus hanc formulam defendit ad Ovid. in Ibin v. 148 Burmannus.*

Morsui venenato remedia, Col. 6, 13 & 17. ab angulo unde coeperit morsus, Veg. 4, 5. morsum claudere, Veg. 2, 33.

Mortarium ad farinam subigendam, Cat. 74. *fuisse hoc genus supellectilis planum, fundum certe planum ac lathum habuisse, apparet ex Col. 12, 55. Hinc confirmatur observatio Jo. Rhodii ad Scrib. c. 111, p. 183, res in pilo tulas, tritas in mortario: quod Scribonii & aliorum auctoritate aut confici. Idem apparet ex locis, ubi ad alia ea vox transfertur, v. g. ad orbem cavum instar phiala circa arborem, Pall. 4, 8. Ita mortarium est ille alveus, in quo calx cum arena vel marmore minuto subigitur apud Plin. 36, 55 & Vitr. 7, 3. Mortarium in trapeto, Cat. 22. & ipsum mediocriter excavatum videtur.*

Morticinæ oves, Varr. 2, 9. volucres, Varr. 3, 2.

Mortifer ictus, Col. 6, 17. spiritus, Pall. 9, 9. mortifera quadrupedi scabies, Col. 6, 32. * mortiferus, Veg. 3, 4.

Morus. mori sanguineo cruore, Col. 10, 402. mori satio & cultura, Col. 5, 10. insitio, Pall. Inf. 127. diamoron, Pall. 10, 16.

Movent se gemmæ, Col. 11, 2. movere gemmas & corticem, Col. 4, 29. alvum, Cat. 114.

Mox-proposueram, Col. 3, 20. *de tempore proxime superiore.*

si Muceat vinum, Cat. 148.

Mucorem litu contrahunt penora, Col. 12, 4.

Mucosa proluvia, Col. 6, 7.

Mucro falcis, Col. 4, 25. * mucro magistri, Col. 10, 252. *stilus, graphium.*

Mucus. muci, Veg. 1, 3 & 10. mucorum qualitates convenit nosse, Veg. 2, 36. mucus per nares emittere desperat tympanitici bovis signum, Veg. 3, 27.

R U S T I C U M.

- Mugil iners, Col. 8, 17.
 Mula rhedaria, Varr. 3, 17. peperit, Varr. 2, 1. Col. 6, 17.
 Mularis materies, Col. 6, 27.
 Mulstantur boves iniquitate operis, Col. 2, 4.
 Mulctra ut tractanda, Col. 7, 8. mulctra prohibere vacas, Col. 6, 21. & mulctra recens caseus, Col. 8, 17.
 a Mulctu discrimen lactis, Varr. 2, 11.
 Mulier a re divina excluditur, Cat. 83. mulieris officium & natura, Col. 12, Præf. mulieres firmæ, Varr. 2, 10. quarundam durities circa partum, *ibid.*
 Mulinum genus ut creetur, Pall. 4, 14. mulini pecoris medicinæ, Col. 6, 38.
 Mullus barbatus, Varr. 3, 17. muli *quidam scribunt* Col. 8, 17.
 Mulomedicinæ doctrina, Veg. 1, Præf. ars collapsa, Veg. 2, Præf.
 Mulomedicus mutilus sine diapente, Veg. 1, 16. mulo medicis adhibitis, Veg. 1, Præf.
 Mulsei saporis liquor, Col. 12, 45. mulsea aqua, Col. 8, 7.
 Mulsus, *a, um.* mulsa (*aqua*) dulcior austeriorve ut fiat, Col. 12, 12. mulsun (*vinum*) in convivio datum, Varr. 3, 16. mulsa pira, Col. 5, 10.
 Multicavatus favus, Varr. 3, 16.
 Multifformes nuces, Col. 7, 9.
 Multinumi asini, Varr. 3, 17.
 ex Multiplicatione effecta summa, Col. 5, 2. multiplicatio frugum, Col. 3, 2.
 Multiplicata octies, Col. 5, 1. multiplicatæ inter se summa, *ibid.*
 Multiplicabis latitudinis pedes cum longitudinis pedibus, Col. 5, 2. multiplicantur inter se duo latera, Col. 5, 2.
 Mulus clitellarius, Col. 2, 22. de mulis Col. 6, 36. Varr. 2, 8. Pall. 4, 14. muli lupum occidunt, Varr. 2, 9. * mulas piscis, Col. 8, 17. *vid.* Mullus.
 Mundata bacca, Col. 12, 50.
 Munditias fieri, Cat. 2 & 39.
 Mundus, *pro calo.* declinationum mundi non ignarus, Col. 1, Præf. *add.* Col. 3, 1.
 Munerarii, Col. 7, 2. *qui munera, ludos, spectacula parant populo.*

LEXICON

- Munia sua exsequuntur, Col. 11, 1.
 Municipium Gadium, Col. 8, 16.
 Munimen ad imbres, Col. 3, 15. hortorum, Pall. 3, 14.
 Munimenta hortis exstruere, Col. 11, 3. lanarum conjunges, Veg. 2, 47.
 Muniri viam, Cat. 2. munibis, Veg. 1, 10.
 Munitionis genera plura, Pall. 1, 34.
 Murænæ flutæ, Siculæ, Varr. 2, 6. *add.* Col. 8, 16. rabiei obnoxia, Col. 8, 17. *Muræna Liciniorum cognomen, Varr. 3, 3. Col. 8, 16.
 Murex. murices, Cat. 135. *ita definit in omittis Popma:* frena ferrata asperissima, & clavi eminentes in collaribus canum.
 Murgentina vitis, Col. 3, 2. Murgentinum vinum, Cat. 6. *a Murgentia Siciliæ an Samnii?*
 Mûria dura, matura, cruda, Col. 12, 6. ea mustum ut condiatur, Col. 12, 25. in muria conduntur oleæ contusæ, Cat. 7. muria dura lavare alvum, Col. 6, 30. * *de vulgari sale,* Cat. 105. * muries, Cat. 88.
 Murinus color in asinis vulgaris, Col. 6, 37. in equis, Pall. 4, 13.
 Murra pro myrrha fere semper apud Vegetium, c. g. 1, 42.
 Murrius collocutor, Varr. 2, 1, 3 & 8.
 Murta nigra, Cat. 125.
 Murteus color equi, Pall. 4, 13. murtea olea, Col. 5, 8. murteum vinum, Cat. 125. murteæ virgæ, Cat. 101. *vid.* Myrt.
 Murtus conjugulus Cat. 8 & 133.
 Murus, pro aggere, Varr. 1, 14.
 Mus araneus, μυγαλὴ, Col. 6, 17. pestis venenata, Veg. 3, 82. *add.* 3, 4 & Col. 6, 17. mures agrestes s. rustici ut necentur, Pall. 1, 35. ne vineam lædant, Col. Arb. 15. ex hortis ut profligantur, Pall. 1, 5. mures parit homus, Varr. 1, 8. * muribus cæcis, pro cæciliis, Veg. 3, 77.
 Musæ a poetis invocantur, Varr. 1, 1. Latia, Col. 1. Præf. Musis amica silentia, Col. 10, 222. Musa modulante, Col. 10, 228.
 Muscæ ne vulnera infestent, Col. 6, 17 & 33. ne canum aures, Col. 7, 13.
 Muscarium, pars fetosa in cauda equi, Ruellius ind. Hip. *piat. Sed pro ipsa cauda* Veg. 4, 1, 2, 3 & 4.
 Muscipulis opplere vineas, Varr. 1, 8.

R U S T I C U M.

Musco. muscantur arbores, *vid.* Emusc.

Muscosa prata, Varr. 1, 9.

Musculosa pectora, Col. 8, 2.

Musculorum tori, Col. 6, 29.

Muscus ruber, Cat. 6. musco obducta prata, Col. 2, 18. ad muscum necandum cinis, Col. 2, 18. Pall. 10, 10. muscus eradendus, Col. 4, 24. Pall. 3, 12. superponitur talæ depactæ, Col. 11, 2. amputatis, Pall. 3, 18. *add.* Col. 4, 29. crura vitium devincta comprimit, Col. 4, 22. * muscus de vitice, Veg. 2, 47. * *an pro pure* Veg. 2, 48? *non puto: sed leg. mucus.*

Museum in villa, Varr. 3, 5.

Mustacei ut fiant, Cat. 121. Mustaceus *sive* mustaceum est libi genus, quod fit e farina filiginea musto conspersa, & decoquitur suppositis lauri foliis. Unde natum proverbium, lauream quærere in mustaceo, id est, ex rebus minimis capere famam. Cic. ad Attic. 5, 20: Cœpit laureolam in mustaceo quærere. Juvenal. 6, 203: Cœnam & mustacea perdas. Popma. *vid.* Mustei, & Bodæus a Stapel ad Theophrast. *hist. plant.* 3, 11. Schoutg.

Mustarii urcei, Cat. 11.

Mustellæ vel Mustellæ ut arceantur, Pall. 1, 24. mansuetæ in carduetis, Pall. 4, 9. * pisces, Col. 8, 17.

Musteus fructus, Col. 9, 15. mustei, mustacei, Col. 12, 33. Pall. 11, 21. mustea mala, Cat. 7. Varr. 1, 59. Col. 5, 10. a celeritate mitecendi dicta eadem, quæ a sapore melimela, *vult* Plin. 15, 15. pira, Cat. 7. *

Mustum toto anno ut duret, Cat. 120. ut semper dulce tanquam recens permaneat, Col. 12, 29. quibus condituris adjuvetur, Col. 12, 19. aqua marina s. muria conditur, Col. 12, 25. ut curetur si uva nimio imbre compluta, Pall. 11, 9 *it.* 14. ne animalis immortui odore vitietur, Col. 12, 31. lixivum (lixivium), Cat. 23. Col. 12, 27. circumcidaneum, Cat. 23. tortivum, *ibid.* Col. 12, 36. * cum vinum mustum dixit Cato 115, *adjective videtur accepisse.*

Mutica spica, Varr. 1, 48.

Mutilus aries, Col. 7, 3. caper, mutila capra, Col. 7, 6. *h. e. sine cornibus.*

Mutina, Col. 7, 2.

Muto. mutat grex dominum, *de plena venditione*, Varr. 2, 2. neque ab hoc, quod mutaret Cossinius, Varr. 2, 11. mutetur tegula, Cat. 155. mutantur ære, vendantur, Col.

L E X I C O N

7, 9. 8, 5. 9, 1. pretio, Pall. 8, 4. * hoc mutant, Varr. 2, 2. i. e. differunt.

Mutuli, Cat. 158. Sic libri veteres, optime. Nam μυτῶλις voce Græca appellantur pisces mollis testæ, qui sponte natura in arenosis proveniunt, quorum jus alvum subducit. Similiter censeo scribendum mytyli vel mutuli apud Plin. 9, 51 & 32, 9. Popma. * per parietem defixi, Col. 8, 9. columnis impositi, Varr. 3, 5. vid. Philandr. ad Vitruv. 3, 2. Schætzg.

Mutum instrumentum agri, Varr. 1, 17.

Μυγᾶλη, mus araneus, Col. 6, 17. Veg. 3, 4.

Myrappia pira, Col. 12, 10.

Myrrha Achaica, Col. 10, 173. f. Smyrnion, quod Dodonæo est hippofelinon, officinis Petroselinum Macedonicum: sed Fuchsio Ligusticum, vulgo Levisticum, in quo illi contradicitur a Dodonæo. Myrrha florentes horti Romani, Col. 3, 8. Troglodytis, Veg. 2, 22. restituta etiam 3, 70. secundaria, Veg. 4, 14.

Myrteolo crine virens, Col. 10, 238.

Myrtinum oleum, Pall. 2, 17.

Myrtites vinum, Col. 12, 38. myrtite, Pall. 2, 18. 3, 27 & 31. 13, 2.

Myrtus conjugulus albus, & niger, Cat. 8. ejus species tres, Cat. 133. genera duo, Col. 12, 38. feminaria, Pall. 3, 23. in baccis legendis quid observ. Col. 12, 38. ex baccis myrti oleum, Pall. 2, 17.

Mytia frugifera, Col. 3, 8. terra in ea densa, Col. 1, Præf.

Μύθος de Actæone, Varr. 2, 9.

Myxa feri & inferi quando soleat, Pall. 3, 25. Prætorum genus est in Syriæ Damasco monte nata, familiare Italiæ tempore Plinii, quem vide 13, 5. Ad lumbricos commendat ad Scribon. Rhodius p. 214. Add. Porta villa 5, 22. Schætzg.

N.

N. S. i. e. numi singuli, Cat. 14. Sed forte leg. IIS. h. e. numi duo cum dimidio, qui est ipse sestertius.

Nævia olea, Col. 5, 8. 12, 48.

Næviana pira, Col. 5, 10. 12, 10.

Nævius Pollio pede longior, quam quisquam longissimus, Col. 3, 8.

Nais formosa, Col. 10, 299.

R U S T I C U M.

Nantes, *vid.* No.

Napææ nymphæ, Col. 10, 264.

Napinæ, Col. 11, 2.

Napi satio & cultus, Col. 2, 10, 11, 3. Pall. 8, 2, 9,
 7. napus ut condiatur, Col. 12, 54. in rapum vertitur,
 & *vice versa*, Col. 2, 10. Pall. 8, 2.

Narcissi comæ, Col. 10, 297. gladiolus, Col. 9, 4.

Nardinum oleum, Pall. 4, 9.

Nardum Gallicum, Col. 12, 20. nardi Celtici tantun-
 dem, Pall. 11, 14. folium, Col. 12, 20.

Nares. per eas medicina infunditur, Col. 6, 5. Veg. 1,
 27. * velut nares foramina in puteo, Pall. 9, 9.

Naryciæ picis, Col. 10, 386. Narycium *Locrorum oppi-*
dum Plin. 4, 7, ubi pix optima a piceis arboribus colligebatur;
unde Virgil. Georg. 2, 438, Naryciæ picis lucos laudat.
Adde & Plin. 14, 20. Schætig.

Nascor. nascens annus, Col. 11, 3. nascituri regis si-
 gnum, Pall. 7, 7.

Nasiterna, Cat. 10 & 11. Varr. 1, 22. Turnebo 7, 22 *vas*
aquarium, inde nomen invenit, quod tres nasos habeat: alii a
naffa deducere malunt. Sed haud paulo melius Jac. Perizonius
nasiternam comparat cum Nasfica, quem in veteri numo obser-
vavit: cui adjicimus Nasson in libris Livii pro Naso, Insula,
Syracusarum parte. Porro docet Perizonius, a nasitus vel na-
futus nasiternam formari, ut a cista cisternam, ac simpliciter
nasatum vas, sive ansatum significari. Locus est Animadvers.
hisor. c. 9, p. 373. Bene reliqua: sed nasum non de ansa in-
tellexerim in hac re, verum de canali vel tubulo adeo afficto,
cujus ope effundi commodius liquor, vel transfundi potius, queat.

Nasturtii semen pullis datur, Varr. 3, 9. satio & cul-
 tus, Pall. 2, 14. nasturtia dira, Col. 10, 231.

Nasus. in naso introit polypus, Cat. 157.

Natalis & ingenita sterilitas, Col. 3, 7.

Natio, quod nascitur, Varr. 2, 6.

Nato. natant radices summa parte terræ, Col. Arb. 6.
 natantes, *pisces*, Col. 10, 203.

Natura divina, *Deus*, Varr. 3, 1. suas dotes dedit re-
 gionibus, Col. 3, 8 & 9. naturam novam ab arte fieri, Pall.
 Inf. 26. natura hæc vivax, *h. e. animal*, Varr. 3, 14. na-
 turæ orgia, Col. 10, 219. * natura qua feminæ sunt, Varr.
 2, 4. naturæ foramina habet lepus alio alius plura, Varr.
 3, 12. * natura submissa erit, *penis flaccidus*, Veg. 2, 537.

L E X I C O N

si natura jumento excedit, Veg. 3, 9. natura, qua min-
gunt, Veg. 1, 61. 3, 15.

Naturali saxo, Col. 7, 6. naturalium rerum latebras scru-
tantes, *Physici*, Col. 9, 2. naturalia desideria, Col. 6, 24 &
27. naturales exitus, Col. 6, 30. * naturalia, *naturales exi-
tus*, præcludere, Col. 8, 5. loca naturalia, *eadem*, Col. 8,
7. * naturalia equæ, Col. 6, 27. capræ, Col. 7, 7.

Natus alius ager male, alius bene, Vatr. 1, 6. male na-
ta farmenta, Col. 4, 24. Pall. 3, 25. nati, *de agnis*, Pall.
8, 4. ne capra natum pascat, Varr. 1, 2. matorum amore
noxam trahit equa, Col. 6, 27.

Navalia avium, Varr. 3, 5.

Navigabile flumen, Col. 1, 2.

Nausea ut discutiat, Col. 6, 34. nausæ libido veniet,
Cat. 156.

Nauseantibus suis remedium, Col. 7, 10.

Ne. utique ne minores, *pro non*, Varr. 2, 4. * quod ne,
Col. 5, 11. * *ne separatim & præpositum interrogat. ne quid
præterisset*, Varr. 2, 9. tentandi, ne quid hesterni ha-
beant in gutture, Col. 8, 5. ne omne januas suas egredia-
tur examen, Pall. 1, 39. inspicias, ne aliquam fracturam ha-
beat, Veg. 2, 55. ne complurium generum? MS. *Lips.
Col. 3, 19. Dolia multa ne sient* Cat. 1. ac ne de iis aliqua
significetur, Col. 3, 7. *Cum videam, viris non indoctis inso-
lens videri, ut ne separatim positum interrogationi serviat, adeo
quidem, ut de emendandis illis auctorum locis cogitent, ubi
ponitur, juvat uno loco proponere, quæ adhuc observavi ejus
formæ exempla. Plautus igitur Aul. prol. vers. ult. Credo au-
rûm inspicere vult, ne surreptum fiet, h. e. sitne surreptum.
Id. Capt. 1, 2, 24: Visam, ne nocte hac quidpiam turbave-
rint, h. e. turbaverintne. Id. Pseud. 1, 2, 71: Ne illi audeant id
facere, h. e. illine audeant. Terent. Andr. 4, 4, 45 ex fide ca-
stigatorum editionum, quam deferere nobis non videbatur de-
buisse Bentlejus: Audivi jam omnia. Ah ne tu omnia? h. e.
tunc omnia audisses. Adjiciendum illud Cic. Tusc. 5, 15:
Videamus, ne ut acervus ex sui generis granis, sic beata
vita ex sui similibus partibus effici debeat? itemque pro So-
mo sua ad Pontiff. c. 53 ex SCro, ne id sacrum esset? Ho-
rat. Sat. 1, 2, 102, 103. Quintil. 5, 7, 13 &c.*

Neapolis Sardinæ, Pall. 4, 10. Sardinæ etiam alias me-
minit 12, 15.

R U S T I C U M.

Nebulæ ut discotiantur, Pall. 1, 35. nebulatum noctes, Pall. 1, 3.

Nebulosus ager, Cat. 6.

Nec dum, *nondum*, Pall. 4, 10. Col. 12, 55. nec non nihil est etiam, Col. 1, 3. nec minus, Col. 8, 4. 12, 47 & 51. nec non *concessivæ vim intendis* Varr. 1, 4. nec non etiam, *itemque*, Varr. 2, 1. 2, 10. 3, 16. Sic Et etiam. ut urina nec ubi consistat, Varr. 2, 2. *add.* Col. 2, 2.

Necessaria foeturæ, *utilis*, Pall. 8, 4.

contra Necessitatem, *pro vulgari illo*, in casu necessitatis, Pall. 1, 34. in qua necessitate, Veg. 2, 47. *ut nostri*, in *welcher Noth.* ex aliqua necessitate, *morbo*, Veg. 3, 4, 32 & 85.

Nefrendes porculi, Varr. 2, 4.

Negligit siccitates hortus, Pall. 1, 34.

Negotiosi agricolæ, Col. 9, 2.

Negotiatio pecuaria, Col. 8, 1.

Nemeturica pix, Col. 12, 20, 22 & 24. *ubi in Liguria confici traditur. Et sane inter Alpinos populos, in inscriptione tropæi Alpium Plin. 3, 24. commemorantur NEMENTURICI: ab his, puto, nomen, ut Brutæ, Naryciæ. Diosc. 1, 92 laudat inter resinas τὴν ἀπὸ Γαλατίας τῆς πρὸς Ἀλπεσι. Nementuricorum; seu Nemeturici potius dicendi sunt, non habeo, qui præterea mentionem faciat.*

Nemorense mel, Col. 9, 4.

Nemorosus arboribus locus, Col. 2, 2.

Nepæ occasus, Col. 11, 2. frons exoritur, Col. 11, 2. nepa medius occidit, Col. 11, 2. spicula dira nepæ, Col. 10, 57. *recte de scorpione interpretatur Pius. ipse hoc ordo postulat. cancrum plane non significare, confirmat Bochartus Hieroz. 2, 4. Sed ad cancrum nimis aperte videtur pertinere Sammo. 199: Viventisque nepæ sumatur lumen amicum, h. e. oculus cancri.*

Nepeta silvestris, Col. 7, 5. 12, 7. *quæ*

Nepita, Veg. 1, 42. *vocant botanici calamintham, (quæ si tu pulchram mentham dicas) pulegii odore.*

Nepotes in vite, *palmitum novi palmites*, Col. 4, 10 & 28. nepotum fructu gravida vitis, Col. 3, 6. nepotes fundere, enatos decerpere, adimere, Col. 4, 6. nepotibus liberare palmites, Col. 4, 24. orbandus pampinus, Col. 4, 29.

Neptuni filii e Menalippa, Varr. 2, 5. Neptunum clauferunt, Col. 8, 16. Neptuno non cedit de piscatu Lucullus, Varr. 3, 17.

L E X I C O N

Nequam hostus, Varr. 1, 24. *ex* Cat. 6. frugifero *oppon.* Col. 3, 10. * nequissima passio, Veg. 3, 23.

Neque non, Varr. 1, 9. neque non præterea, Varr. 1, 5. neque non etiam, Varr. 3, 3. vaso aheneo neque nucleis ad oleum non utatur, Cat. 6. neque adjuvant & mel consumunt, Varr. 3, 16. * neque satis factum est, *pro* non, Cat. 141. * neque, *pro* ne quidem, Col. 3, 21.

Neria olea, *vid.* Nævia.

Nerva Licinius, Varr. 2, 4.

Nervorum intentio signum cruditatis in bubus, Col. 6, 6.

Nescitur vis pruinarum, Pall. 11, 4, nesciat facere, Col. 11, 1. *h. e. ne faciat.*

Νεσσοτροφεῖον, nescitropheum, Varr. 3, 11. Col. 8, 15.

Neutrum relativi relatum ad res. Varr. 1, 1: Rebus, quæ non arbitror pertinere &c. *Ita alias quoque Varro.* 2, 1, ex his rebus, quæ inviolata ultro fert terra. *add.* 1, 31. 2, 2 & 9. 3, 3. de hoc ornithone, quod, 3, 5. *vid.* Res & Synesius. *Plura id genus dabit Perizon. ad Sanct. Minerv.* 2, 9, 4. 4, 4, 80 & 84. *itemque Corinius ad. Sall. Jug.* 41.

Nexu civium occupari, Col. 1, 3. *vid.* Civ.

Ni, *pro* ne prohibendi. Rem divinam ni faciat, Cat. 143. ni calvus fiam, Varr. 1, 37. *ii.* 2, 1 *in quibusdam edit.*

Nidor deusti cimicis, Col. 6, 18. *de* fœtore animalis in oleum delapsi, Pall. 12, 10.

Nidus, *h. e. unius scrofae progenies*, Col. 7, 9.

Niger Turranius, Varr. 2, Præf. *sed tamen* Niger in Turranii (*hortos ad villam*) abit, Varr. 2, 11.

Nigrantes oculi, Col. 8, 2. Pall. 4, 9. nigrantia cornua, Varr. 2, 5. Col. 6, 1.

Nigruerunt baccæ, Col. 12, 48.

Nihil agendo male agere discunt homines, Col. 11, 1. nihil enim aliud (*agitur*) quam obijcitur esca, Col. 8, 9. nihil dubium est sæpius translatum esse, Col. 3, 14. 6, 18. nihil dubium est, quin, Col. 3, 9. 5, 3 & 5. 12, 2.

Nimbus arbore decussa pluens, Col. 10, 364.

Nimietati siccitatis debet aliquid humoris opponi, Pall. 4, 10. nimietatem sanguinis prohibet, Pall. 6, 7. nimietate pabuli lasciviunt, Col. 6, 24. inter omnes nimietates temperamentum tenere, Pall. 2, 13.

Nimius. nimia admodum ubertas, Col. 4, 21.

Nisi, *pro* sed. nisi tanquam allium, Cat. 48. *Ita nisi prius*

R U S T I C U M.

dato bibere, Cat. 89. *add.* Col. 2, 22. eadem omnia facito, nisi alio modo fingito, Cat. 77. nisi calicem pertosum cavum habeat, Cat. 81. ita, uti spiram, nisi sic fingito, Cat. 83. *Similiter Plautus Stichus*: Miror quid fiet, nisi ut periculum fiat: visam, quid velit. *Terent. Hecyra*: Quid egerint inter se, nondum etiam scio, nisi sane curæ est, quorsum evenit hoc fiet. *Cic. lib. 13. Epist.* De re nihil possum judicare, nisi illud mihi certe persuadeo, te talem virum nihil temere fecisse. *Popma.* * nisi si, Varr. 2, 9. Col. 2, 18. 4, 29 & 33. *Plura Heinſ. ad Ovid. Her.* 4, 111.

Nitere, Cat. 1. *sanum, pinguem esse.*

Nitidare ferramenta deterſa, Col. 12, 3.

Nitrata aqua, Col. 12, 55. Pall. 12, 1.

Nitrum caulibus adſperſum virorem ſervat coctis, Col. 11, 3. Pall. 3, 24. *Hinc exiit illud epigrammatista*: Ne tibi pallentes moveant fastidia caules, Nitrata viridis brassica fiat aqua. *Plinius*: In coquenda brassica nitrum viriditatem custodit. *Apitius quoque inquit*, ut omne olus smaragdinum fiat, cum nitro coquatur. *Olus autem smaragdinum pro virenti posium est, a virore smaragdi, qua gemma nihil est viridius.* *Beroald.* Alexandrinum, Veg. 2, 28. * nitri ſ. nitrii an semen? Veg. 3, 59.

No. nandi velocitas, Col. 8, 15. nantes volucres, Varr. 1, 38. Col. 2, 15. nantium greges, Col. 8, 14. *h. e. anserum.* nantium visu sedatur dolor intestinorum, Col. 6, 7. Veg. 3, 3.

Nobilitat auster vites, Pall. 1, 6. *h. e. gustum illis nobilem conciliat.*

Nocenter armata gallorum crura, Col. 8, 2.

Noceo. nihil nocebitur ei nocturnis roribus, Col. 2, 10. * ne noceantur ova, Pall. 1, 30. *h. e. laedantur.* Sic noceri gelu, Pall. 1, 35. semina fabæ non noceri herbis, Pall. 12, 1. nullum fructum noceri, Pall. 1, 35. *ut quidem vult ex MS. Barthius.*

Noctu ponere castra, *h. e. pernoctare*, Varr. 3, 2.

Noctua suspenditur contra grandinem, Pall. 1, 35. noctuæ aucupium, Pall. 10, 12. cor remedium adversus formicas, Pall. 1, 35. *Eadem*

Nocturnæ volucres crucifixæ, Col. 10, 349. *Servat hunc morem nostra ætate Germania, ubi videas passum portis venatorum affixas passis alis vel nocturnas aves val rapaces.*

Nodare vites, Cat. 32.

Scriptæ. R. R. Vol. IV.

T.

L. E X I C O N

Nodofum corpus musculorum densitate, Pall. 4, 13.
 Nodus vitis, *radices*, Pall. 4, 7. * *pro genicula ponitur*
is, unde *internodia dicuntur*, Col. 4, 29.

Nola ad Rufri maceriam, Cat. 135.

Nomades γαλακτοπῆται, Col. 7, 2.

Nomen perdit vinum, Cat. 25. i. e. *cum bonitate famam quoque*. nomina multa Romanis ab utroque pecore imposita, Varr. 2, 1. nomina brevia imponenda canibus, & quæ sint usitata, Col. 7, 12. * nomen foenerator cum debitor facit, Col. 3, 3. nomina vel optima non appellando fiunt mala, Col. 1, 7.

Nomenclationis aucupio studiosos demorari, Col. 3, 2.

Nomentana regio illustris, Col. 3, 3. Nomentanæ vites, Col. 3, 2.

Νομοφύλακες, magistratus, Col. 12, 3. *Postellus de Republica Athen. c. 6. Sigonius de Republ. Athen. 4, 3. Alias dicebantur ἐπισκοποι, s. morum inspectores, de quibus vide Rophelium annot. ex Xenoph. ad 1 Petr. 2, 12. Schætzg. Νομοφύλακες vocare possis, quos sapienti consilio videmus in quibusdam civitatibus constitutos Fiscalium nomine, quorum illud princeps munus est, ut videant, pareaturne vel legibus vel edictis principis. Laudat Cicero Græcos, de Leg. 3, 20, apud quos νομοφύλακες creantur: nec hi solum literas (tabulas legum) sed etiam facta hominum observabant, ad legesque revocabant.*

Non nemo, Varr. 2, 11. non nihil, Col. 1, 3. non solum (non) Col. Arb. 18. non spernendus auctor, Col. 1, 1. si id non, Varr. 3, 11.

Noningenti, *nongenti*, Col. 5, 2.

Nonis modo diebus — reliquis septem, Varr. 2, Præf. ad Normam adstringat cervicem jumentum, Veg. 2, 40.

Normata ciconia, Col. 3, 19.

Nostri urina, *humana*, Col. 5, 9.

Nostrates gallinæ, Col. 8, 2. nostras ulmus, Col. 5, 6. nostratis cunilæ, Col. 9, 4.

Notam pecori pice liquida imponere, Col. 7, 9. * quæcunque vini nota, Col. 12, 19. huic notæ vini, Col. 12, 23. *opponitur omne genus vindemiæ. vini nota parum firma, Col. 12, 37. optima, Col. 12, 19. diversæ notæ stirpes, Col. 3, 21. secundæ notæ vitis, Col. 3, 2. tertiz vel quartæ, Col. 3, 20. tres aut quatuor notas conditoræ totidem musti amphoris experietur, Col. 12, 21. nota gle-*

R U S • T I C U M:

chonites vini, Col. 12, 35. notæ myrtæ compositio, Col. 12, 38. Sic de conditura oliuæ, Col. 12, 47. notæ viridis oleum, Col. 12, 50. primæ notæ (*pressuræ*) oleum, Col. 12, 50. secundæ notæ mel, Col. 9, 15. primæ notæ acerrimum acetum, Col. 12, 17. cuiuscunque notæ caseum, Col. 12, 57. alterius notæ pisces, Col. 8, 17. saxatilis notæ, Col. 8, 17.

Nothi pulli, *e diversi generis parentibus nati*, Col. 8, 2.

Notitia. quæcunque in notitia sunt, Veg. 4, 28. notitia *quid sibi hic velit, notitiam equidem non habeo.*

Noto. notabimus candidis signis, Pall. 3, 9. notanda est atramento, Col. 8, 11.

Novacula decerpito summam cutem raporum, Col. 12, 54.

Novalis, ubi satum fuit ante, quam secunda aratione renovetur, Varr. 1, 29. in novali pabulum nascitur, Varr. 2, Præf. novale, *non aratum, graminosum*, Col. 6, Præf. novales mundæ, Pall. 2, 10. puras reddas loca pinguia, Pall. 1, 6. novalia culta, Col. 2, 2. *vid.* Restibilis.

Novelli juvenci, Varr. 1, 20. Col. 6, 1. novellæ vinæ, Varr. 1, 31. vites, Pall. 6, 2. 12, 2.

Novembris descriptio & opera, Col. 11, 2.

Novenarius numerus, Varr. 2, 1.

Novenæ partes, Varr. 2, 1.

Novissime *post* postremum, Pall. 12, 22.

Novus locus, Col. 11, 2. post novam pluviam ferantur rapæ, *h. e. paulo post pluviam*, Pall. 9, 5. novum ver, Col. 1, 2. *incipiens.*

Nox. noctes nebularum, Pall. 1, 3. noctu *vid. suo loco.*

Noxæ dedere, Col. 1, Præf. noxam contrahere, Col. 6, 27. capere, Col. 6, 2. cepit in opere, Col. 11, 1. concipere nimio labore pressum, Col. 12, 3. *h. e. morbum.*

Nube nova feritur, Col. 10, 420. nubis imago speculo excepta eam fugat, & quomodo, Pall. 1, 35.

Nubifugo borea, Col. 10, 288.

Nubigenæ Phryxi, Col. 10, 155. Nubigenæ interpretare, *non, geniti ex nube, sed ex Νεφέλης, (matre Nephelæ) quæ Latine sonat, nubem. Ex significatiuæ dictionis Græcæ vox Latina composita. Hinc Ovidius Helles Nephelidos dixit. Athamas filius Æoli, frater Crethæi, genuit Phryxum & Hellen, ex Nephelæ uxore. Pius.*

LEXICON

- Nubilarium, Varr. 1, 13. Col. 1, 6. 2, 21. Pall. 1, 36.
 Nubilare si coeperit, Varr. 1, 13. nubilatur (*aër*) Cat. 88.
 Nubere se cupiet plantis, Col. 10, 158.
 Nuceæ fibulæ, Cat. 31.
 Nucleis feruntur tuberes, Pall. 10, 14.
 Nugatorii boves, Varr. 2, 5. *abjecti & viles. Al. jugato-*
rii. Sed nugatorios confirmat Col. 3, 8, cum Liguriam par-
vis jumentis insignem ostendit.
 Nullus melior cibus, quam, Pall. 4, 11.
 Num. haud facile dixerim, num illa expeditiora sint?
 Col. 11, 1.
 Numæ rustica progenies, Col. 8, 16.
 Numantinus, Col. 8, 16.
 Numelli (*al. numellæ*) *tigna utrinque cavata vel exis-*
constringenda cervici, Col. 6, 19. numellis induere pecus,
 Col. 7, 8. *A Græco νομήν*, pascua, *dictum suspicatur Beroaldus.*
 Numen. de Numine sacro poeta, Col. 3, 21.
 Numeratio æris exigitur, Col. 1, 8. 11, 1.
 Numero, *statim*, Varr. 3, 16.
 Numerosus hortus, Col. 10, 6. *amplus, laxus, in mul-*
tas areas definitus. numerosum pectus equi, Col. 6, 29.
 numerosa femina equi, Col. 6, 29.
 Numerus vertendi foli, Col. 4, 5. numerum unius ca-
 nis obtinent bini catuli, Varr. 2, 9. *vid. Procedo.* nume-
 rum reddit domino curator avium, Varr. 3, 5. in eo nu-
 mero, *h. e. in hoc genere*, Varr. 1, 19. numero aliquo ha-
 beri a domino, Varr. 1, 17.
 Numidia fervens provincia, Col. 3, 12. Africa, Col. 1,
 Præf. Numidiæ solum, Col. 2, 2.
 Numidicæ gallinæ, Col. 8, 2 & 12.
 Numisianæ vites, Col. 3, 2. 12, 43. uvæ, Col. 12, 43.
In Lipsf. MS. aliquando Numitianæ, aliquando Numisianæ.
 Nuncubi, *num alicubi*, Varr. 3, 2. & *ut vult Urfusus*
etiam 2, 5.
 Nundinæ, Col. 1, Præf. ut frequentandæ, Col. 11, 1.
 Nutricationes feminum, Varr. 1, 44.
 Nutricatus herbæ, Varr. 1, 47 & 49. de nutritu peco-
 ris, Varr. 2, 1.
 Nutricius Romuli & Remi Faustulus, Varr. 2, 1. nutri-
 cio sinu recipere, Col. 3, 13.
 Nutrico. nutricare foetum, Varr. 2, 4. nutricantur agni,
 Varr. 2, 2. sole, Varr. 1, 23.

R U S T I C U M.

Nutritum vinum, Col. 12, 21 & 30.

Nutrix. nutrices bonæ, Col. 6, 24. 8, 5.

Nux. nuces calvas, Avellanas, Prænestinas, Græcas, Cat. 8. hornotinæ, Cat. 17. ardentes, Col. 12, 5. nucis insitio, Pall. Inf. 163. nuces ut serventur, Pall. 2, 15. ad Avellanæ nucis magnitudinem, Veg. 3, 52. *add.* 3, 66. *sape ita Scribon. vid. Rhodius.* Græcæ fatio & cultura, Col. 5, 10. Arb. 22. usus ejus adversus muscas in canibus, Varr. 2, 9. flos nocet apibus, Varr. 3, 16. nux Græca *s.* Tarentina ut fiat, Col. 5, 10. Arb. 22. nucis juglandis fatio & cultura, Pall. 2, 15. 3, 25. nuces sapineæ, Col. 12, 5.

Nymphis insidiæ hic nullæ, Col. 10, 278.

Nysæa per juga Bacchi, Col. 10, 221.

Nysie Bacche, Col. 10, 248.

O.

O literæ orbiculus, Col. 6, 5. *Beroaldus conjiciebat, tamquam literæ ductus &c.*

Obærat, Varr. 1, 17.

Obcæcatus cupidine, Col. 6, 36. obcæcata ignorantiae tenebris ratio, Col. 3, 7. *h. e. argumentum; quod non intelligitur, ut passim cæcus, surdus.*

Obcæco, obcæcantur fossæ, Col. 2, 2.

si Obdormierint frigore maxillæ, Veg. 3, 47. *vid. In dormio.*

Obducere, Pall. 1, 11. *est trullissare, corium, lorica inducere. Ita Vitruv. 7, 3: parietes quam asperissime trullissentur — subarescente iterum ac tertio inducatur.*

Obdurescere, Cat. 50.

Obeo. obibit hoc opus, Col. 4, 24. 12, 3.

Obefant avem, Col. 8, 7. *Edita, primæ, obescant: quas probat Beroaldus.*

Obesus adipibus bos, Col. 6, 2. obesa illuvies, Col. 7, 10. *de porcis, sine respectu ad pinguedinem. Hinc naris obesa homines forte dicti.*

Objectaculum, Varr. 3, 17.

Objectu montis, Pall. 1, 5 & 17. crepidinis, Col. 8, 17. nisi objectu aliquo defendantur, Pall. 12, 7.

Objicere cibum porcis, Varr. 2, 4.

Oblaqueato oleam, Cat. 29. *vett. editt. ubi alii ablaquea-*

LEXICON

to: itemque, Col. 2, 15. Ita etiam Isidorus 17, 5 in ipsa definitione. Et possit sane alicui in mentem venire, an non oblaqueare sit verius. Significat enim lacum circum vel versus radices facere, quæ potius præpositionis ob, quam tñs ab, vis est. Oblaqu. habent MSS. Col. Arb. 5 ter. ii. cap. 6 aliquoties. ii. c. 10. ubi etiam lacusculi mentio fit, a quo oblaqueatio dicta videtur. Denique oblaqueatio etiam est in Kalendar. Rustico Farnesiano Mens. Sept.

Oblectamenta deliciarum, Col. 8, 8.

Oblidere fœtus, Col. 7, 3.

Obligare manipulos, Col. 11, 2.

Oblinio. oblinire luto, Col. 12, 44. taleas, Col. 5, 9. vasa, Col. 12, 15.

Oblinitis vasis includere, Col. 12, 39. vid. Lino. Allino.

Oblino. obleverunt se visco accipitres, Varr. 3, 7. ne oblinantur septa capræ, virgultis oportet subterni, Varr. 2, 3. ita catulis cavet Varr. 2, 9. Hinc

Oblita ora urceolorum, Col. 12, 16. Sed

Oblita nocendi Persica, Col. 10, 408.

Obluctari herbis pertinaciter, Col. 8, 14.

Obmovere, Cat. 141.

Obnoxia falcibus, noxia, Col. 2, 18. * obnoxia est vitis procellis, Col. 3, 1. h. e. noxam ab illis sentit.

Obolus, pondus hippiatricum, Veg. 3, 12.

Obrigit frigore, Col. 4, 32.

Obroboratio, Veg. 3, 85. vid. Robur, Roborosus.

Obrumpi rimis verbum videtur non contemnendum in MS. Leid. pro abrumpi, Pall. 1, 19. quin etiam Varroni reflexum velim, 3, 10, ubi legitur, abrumpunt collum.

Obruere, ferere, Col. 11, 2 & 3. obruitur beta semine, Col. 11, 3. * obruit olivam oleum, Col. 12, 47.

Obscœnus cruor, Col. 10, 360. de sanguine menstruo.

Obsequium tentare, Col. 6, 27. obsequia feminæ sollicitat, Col. 6, 37. venereum verbum.

Obsequor. obsequitor bubulcis, Cat. 5. obsequentissima curæ mortalium Italia, Col. 3, 8.

Obserere campum octo modis, Col. 2, 9. obseritur iugerum V modis, Col. 2, 11.

Obseri virgultis, Varr. 1, 14. obserunt exitus ferarum rames, Col. 9, 1.

ex Observatu, Varr. 2, 7.

Obsessus frutetis ager, Col. 3, 11.

R U S T I C U M.

Obsidiantur prodeuntibus apibus, *insidiantur*, Col. 9, 14.

Obsidio curatoris excipiuntur apes protinus, Col. 9, 9.
obsidia pestis, Col. 9, 7. ne obsidiis hominum aut infidiosorum animalium diripiantur, Col. 8, 2.

Obsoleti purpurei coloris salix, Col. 4, 30. obsoletior color, Col. 2, 11.

Obstipæ sues transversa capita ferunt, Col. 7, 10. obliquum *iis* caput in incessu a *Plinio* tribui, *hic observat Beroald.*

Obstrigillare, Varr. 1, 2.

Obstringere viminibus, Col. 4, 29.

Obstupefcunt potantes apes, Varr. 3, 16.

Obterit infantem bos, Varr. 2, 5.

Obtinebit, *h. e. apertum & vulgo creditum erit*, Varr. 2, 1.

Obtruncatio totius vitis, Col. 4, 49. *de eadem re*

Obtruncatur superficies vitis, Col. 4, 29.

Obturare, *de spissamento*, Col. 12, 48. * obturato, *oblinio*, Veg. 3, 62. * obturariet, Cat. 154.

Obviare grandini, Pall. 1, 35. vermibus, Pall. 4, 10.

Obumbrata glebis germina adversus gelicidia, Pall. 12, 1.

Obvolutatus, Veg. 3, 4. *pro Columella* obluctatus.

Occalluere mores, Col. 8, 16.

Occatio, rusticis pulveratio, Col. 11, 2.

Occator, Col. 2, 13.

Occatoria opera, Col. 2, 13.

Occidens æstivus, Col. 1, 6.

Occidionem gregis prohibens, Col. 7, 5. ad occidionem perduci, Col. 4, 17. interimere, Col. 9, 15.

Occipit fervere, Cat. 156.

Occipitium vindemiatoris videre, Varr. 1, 8. occipitio frons prior est, Cat. 4. *vid. Frons.*

Occo. occare, Varr. 1, 29 & 31. per farritores, Varr. 1, 29. occare, *h. e. operire*, Pall. 6, 4. *vid. Pet. Victor. V. L. 2, 24 & 34, 12.*

Oculcare, Cat. 49. Varr. 1, 13.

Occupare pecuniam, Col. 1, 8. 11, 1. occupant jugerum seminis modii quinque, Col. 2, 9, 10, 11 & 17. *vid. Impleo, Obfero, Satisfacio.*

Occurrere ante imbres, *de præcoquis ficis*, Pall. 4, 10. quæ non occurrimus [facere], *occupavimus, ἐκτάραμεν*, Pall. 9, 7.

Ocimi, plantæ, satio & cultura, Col. 11, 3. mira natura, Pall. 5, 3. 11, 11.

L E X I C O N

Ocinum pabulum bubus, Cat. 27. ii. 54. ocinum pabulum, & ocimum hortense unde dicta? Varr. 1, 31. Ocinus ut ταχινός. Sed Græci etiam ὄκνος. Ocimum esse pabuli genus, ocinum plantam odoratam, vult Bodaus ad Theophr. 7, 3, p. 75. (laudante etiam Burm. ad Samon. 441.) Ocimum pabulum, & ozimum plantam odoratam placet Pio ad Col. 10, 391. frustra, credo, ambo; certe contra Varronem. Herba odorata, ὄκνος Græcis, vulgo Basilicum. Certe Dioscorides 2, 171, ὄκνον suum scribit.

Octingenarii greges, Varr. 2, 10.

Octobris descriptio & opera, Col. 11, 2.

Octogenaria fistula, Pall. 9, 12.

Octogenæ oves, Varr. 2, 10. jügera, Varr. 1, 19.

Octogesima annus, Varr. 1, 1. octogesima pars, Pall.

11, 14.

Octoginta modios, Col. 11, 2. pondo, Col. 12, 51.

Octonaria fistula, Pall. 9, 12.

Octonos porcos, Varr. 2, 4. culleos, Col. 3, 3.

Oculati gemmis pluribus furculi, Pall. 4, 1.

Oculus. sub oculis domini esse, Col. 9, 5. oculi præsentis domini, Col. 3, 21. oculorum vitia in bubus ut curentur, Col. 6, 17. cicatrices ut sanentur, Col. 6, 33. oculi tensi in morbo equorum, Veg. 1, 4. * oculis mentis velut acrioribus intueri, Col. 3, 8. * oculi conniventes florum, Col. 10, 259. * oculus gemmans, Col. 4, 24. oculi vitium fructuarii, Col. 3, 18. prorepentes digito decutuntur, Col. 11, 2. oculis inferitur ficus. *Hi oculi supra terram. Jam * radicem etiam quarundam sunt oculi.* Oculos germinationis suæ aperit asparagus vulsus, Pall. 4, 9. add. Col. 11, 3. Pall. 3, 23. ubi gignendi oculos vocat. harundinis oculos disponito, Cat. 47. Sic Cat. 6. Varr. 1, 24. Col. 4, 32. ii. Arb. 29. Plin. 17, 33: Seritur bulbo radice, quem alii oculum vocant.

Ocimum, Ocynum, vid. Ocimum.

Odoribus quibus condiri defrutum soleat, Col. 12, 20.

Odoramenta condiendis vinis, Col. 11, 2.

Odorat & colorat mella crocus, Col. 9, 4. * odorantur advenientem canes, Col. 7, 12.

Oenanthe, in lemma Pall. 7, 11. conditura mellis ex flore labruscæ, quæ & ipsa Oenanthæ dicitur. vid. Geop. 5, 17, & ibi Needh. Plin. H. N. 23 pr. Salmas. de homon. hyl. Jar. c. 29. Schætzg.

R U S T I C U M.

Œnomeli ut fiat, Pall. 11, 17.

Offellæ Puteolanæ, *lemma ad Cat.* 162.

Offæ sordidi panis, Col. 8, 17. ex massa fici proculcatæ, Col. 12, 15. quibus aves saginantur, Col. 8, 7. turundas vocat Varro. in offas volutantur exiguas caricæ tunfæ, Pall. 1, 30. offas librales adipis, Pall. 4, 12. de passio facies farina, Veg. 1, 36.

Offendere. columba quid offendit, Varr. 3, 7. *h. e. laborat morbo, vulnere e. i. g. a.*

Offensa, offensio *proprie*, Pall. 4, 12.

Offensæ guttis apes, Varr. 3, 16.

Offerre partes fabricæ congruis partibus, *h. e. plagis calli obvertere*, Pall. 1, 12.

Officina cohortalis, ὀφειδών, Col. 8, 3, 4 & 5. officinæ ceteriorum, Col. 8, 17.

Officio. officere alteri absole ac luna & vento, Varr. 1, 7.

Officium istarum rerum suscepit, Col. 12, 4. cum officio, Col. 2, 15. officiis singulis sui præpositi magistri, Col. 1, 8 & 9. 11, 1.

Offigere furcas circumquaque, Cat. 48.

Offringere est iterare, Varr. 1, 29 & 32. glebas, Col. 2, 11.

Offula carnis, Varr. 2, 4. Col. 12, 53. panis, Veg. 3, 5. in offulas brevissimas redacta farina, Pall. 1, 29. *add.* Veg. 3, 45.

Ogyges rex Thebas ædificavit, Varr. 3, 1. caraclysmos Ogygi, *ibid.* Ogygium quidquid antiquum. Eustathius ad Dionysii periegesin v. 417 — Ὀγύγιος ἡ τοῖς παλαιῖς. Scholiastes Sophoclis ad Philocteten v. 141, κράτος Ὀγύγιον, τὸ ἐξ ἀρχῆς τιθέμενον κράτος. Δρυὶς Ὀγυγίης κοιλίας, antiqua quercus excavata est apud Phocyliden v. 161, Ὀγύγιος ἀνδρῶντος, homo priscae staturæ, apud Heliodorum Æthiop. 10, 25. Plura dabunt Tzetzes ad Lycophr. v. 1220, Etymologicum magnum, Barth. ad Stat. Theb. 5, 510, & Spanh. ad Callim. hymn. Jov. v. 14. Schætzg.

Oἶστρος apum, Col. 9, 14. Pall. 6, 10.

Olea prima omnium arborum, Col. 5, 8. quali agro ferenda, Varr. 1, 24. Col. Arb. 17. Pall. 12, 5. quando & quomodo, Cat. 61. coll. 28. Varr. 1, 41. Col. 5, 8 sq. quercus viciniam ferre nequit, Varr. 1, 16. Col. Arb. 17. cito ut crescat, Cat. 43. quando ablaqueanda, Pall. 11, 8. ut inferenda, Cat. 42. Pall. 5, 2. Infit. 51. ut putanda, Pall. 12, 4. fructum si non ferat, ut curanda, Cat. 93. Col. 5,

L E X I C O N

9. laborans ut tractanda, Col. 11, 2. Pall. 4, 8. olearum
feminaria, Pall. 11, 8. *Hucusque olea arbor est.* * *Pro bacca.*
Genera octo, Cat. 6 & 7. genera X, Col. 5, 8. *conf.* Pall. 3,
18, & *Macrobius* 2, 16. *Nos apud nostros hac nomina deprehen-*
dimus; loca ipsa sub suis cuiusque literis indicavimus: Albiceria,
Algiana, Cercitis vel Circitis, Colminia vel Cominia seu Cul-
minia est, seu denique Culminiana vel Colminiana. Licinia vel
Liciniana, Luteola, Murtea, Nævia *al.* Neria, Orchitis f.
Orchis aut Orchas adeo, Pausea vel Posea, Radiolus, Ra-
dius, Regia, Rhodia, Sabina, Sallentina, Sergia vel Ser-
giana, Conditiva, Cat. 6, non peculiare & unum genus, sed
quæcunque condiri servarique possunt, quod monuit etiam *Turn.*
25, 19. dilectus, quæ optima, Col. Arb. 17. tempestivæ
oleæ, & caducæ conduntur, Cat. 58. albæ ut condian-
tur, Cat. 117. ex alba olea acerbum fit oleum, Col. 11,
2. olea pendens venire qua lege solita, Cat. 146. ut le-
gatur, Cat. 144. oleam cogere, stringere, verberare, Cat.
141. cogendæ oleæ quæ paranda, Cat. 31. *add.* 64. quo-
modo legenda, Varr. 1, 55. oleam faciundam locare, Cat.
145. olea esui ut condatur, Varr. 1, 60. promenda ut fit,
Varr. 1, 66. ex olea fructus duplex, Varr. 1, 55.

Oleagineum seminarium uti fiat, Cat. 48. oleaginea fe-
mina, Varr. 1, 40. vitis, Col. 3, 12.

Oleaginæ taleæ, Cat. 45. oleagino colore, muco similis,
Veg. 2, 17.

Olearis cellæ descriptio, Pall. 1, 20. taleæ novissima po-
sitio, Col. 11, 2.

Olearius modius, Cat. 144 & 146. olearii diligentes, pe-
ritissimi, Col. 12, 50. oleariæ rei quæ prospicienda, Cat.
3. cellæ quæ opus sint, Cat. 13. *add.* Col. 1, 6. 12, 50.
olearia vasa, Col. 12, 50.

Oleastellus, Calabrica oliva, Col. 12, 49.

Oleaster, Col. 8, 10. infelix ne renascatur ex oliveto
incenso, Pall. 5, 2. sterilis fœcundat olivas, Pall. Inf. 53.

Oleitas, Cat. 144. ubi facta est, Cat. 68. *utuntur eodem*
verbo Minus. Felix 17, 9, & *Mamertinus in Grat. aff. Juliani*
c. 22.

Oletum, Cat. 1. quali agro conferendum, Cat. 6. ut in-
structum esse debeat, Cat. 3 & 10. Varr. 1, 18 & 22. oletum
altissime miscere, Cat. 61. *vid.* Olivetum.

Oleum in tabulato an crescat, Cat. 64. Col. 12, 50. ut
fiat, Col. 12, 50. Pall. 12, 17. ubi servetur melius, Pall.

R U S T I C U M.

12, 21. ut purgetur sordidum, Pall. 12, 19. rancidum ut curetur, Pall. 12, 21. ne animalis immortui odore vitietur, Pall. 12, 20. odoris horrendi ut emendetur, Pall. 12, 20. primum quando fiat, Pall. 12, 4. acerbum *f.* æstivum, viride, maturum, Col. 12, 50. acerbum & viride, Col. 11, 2. viride ut fiat, Cat. 65. Pall. 11, 10. majoris pretii est, Col. 12, 50. *Add. Plin. 13, 27. 23, 4. Suet. Cæsar. 53. quos laudat Rhod. ad Scrib. 244, p. 319. oleum cibarium, Col. 12, 50 & 52. ad unguenta, Col. 12, 52. Chamæmeli, Pall. 7, 10. olei floris 3 unc. Veg. 4, 11. oleum gleucinum, Col. 12, 51. Hispanum, Pall. 8, 9. Liburnico & mile, Pall. 12, 18. irinum, Veg. 3, 24. laurinum, Pall. 2, 19. 12, 5. lentiscinum, Pall. 2, 20. liliaceum, Pall. 7, 14. myrtinum, Pall. 2, 17. e lauro, myrto, lentisco, Pall. 13, 2. nardinum, Pall. 4, 9. ordinarium, cibarium, Col. 12, 50. Romanicum, Cat. 146. vulgare interpretatur Turneb. 10, 18, ex olea caduca & matura. rosaceum, Pall. 7, 15. Veg. 3, 45. A roseo distinguit Fortun. Scacchus elæochrysm. c. 25, quod illud additis aromatibus componatur, hoc ex solis rosis ad. solem. Verum subtilitati reclamare usum, ait Rhod. ad Scribon. 227, p. 303. Sabinum, Pall. 4, 9. Venafrum præstantissimum, Varr. 1, 2. violaceum, Pall. 5, 6.*

Olfacere labra lacte, *h. e. adspargere, & sapore illo quasi imbuere*, Varr. 2, 2. *quemadmodum contra sapere de odore adhibet Plaut. Pseud. 2, 4, 47: Quid sapit? Resp. Hircum ab alis. Quem locum jam contulimus cum Plin. 17, 5, ubi crocum & terram sapiunt unguenta, & contra terra unguenta sapit, idque pro redolere a se poni ipse docet Plinius, qui etiam 17, 36 olfactricem vocat vitem, quæ saporem inimicum raphani fugiat. Quintil. 3, 1, 4, locum Lucretii, 934, 4, 11, ita habet: adspirant mellis dulci flavoque liquore, pro vulgato contingunt. Illud quoque Gifanius testatur esse in libris quibusdam. Nolo hic populares meos laudare, in quos jocantur vicini, cum, eos quatuor tantam sensus habere, dicant, qui odoratorum florum fasciculum nominens eine Schmecke. Sed illud observasse non injucundum fuerit, etiam apud LXX ὁσπερ ἀνῆρας de levi accessu fili ad ignem adhiberi.*

Olida bene vasa, Col. 12, 17. bene olidæ amphoræ, Col. 12, 38.

Olitor viridantibus hortis, Col. 10, 229. olitoris cura, Col. 11, 1.

Oliva plantari & legi a quibus debeat, Pall. 1, 6. condiri

L E X I C O N

quando & quomodo soleat, Pall. 12, 22. Col. 12, 47. varia, Col. 11, 2. nigra ut condidatur, Col. 12, 48 & 49. olivas conditui legere, Col. 2, 22.

Olivetum maritum, Col. 3, 11. oliveto seminarium ut paretur, Col. 5, 9. oliveta quando & quomodo instituantur, Pall. 3, 18. 11, 8. quando putanda, Cat. 44. stercoreanda, Pall. 11, 8. quibus instructa esse debeant, Varr. 1, 22.

Olivitas, Col. 12, 47. olivitatibus largissimis exuberare, Col. 1, 1. olivitate curantur dolia, Col. 12, 50. ante olivitatem præparanda, Col. 12, 50. olivitas media initium Decembris, Col. 12, 50.

Ollæ bibulæ aut male coctæ, Col. 12, 43.

Ollares uvæ, *vid.* Uva.

Olus atriplicis, Col. 11, 3. olufatrum, Col. 12, 7. olufatri *genit.* *Scrib. 193. it. Plin. 19, 62. & 12, 34. sed oleris atris,* Col. 11, 3. olus pullum, Col. 10, 123. * olus *nar' ἐρύχιν, brassica,* Varr. 1, 16. * de rapis, Col. 2, 10. *seve ipsas radices intelligas, f. viride inde enascens.* olera ne a bestiolis infestentur, Pall. 1, 35. * oleris *dat. pl.* Cat. 149. Sic sirpicalique olerorum *Lucilius, laudatus Scaligerò ad Varr. 2, 2.*

Olympionicæ equæ, Col. 3, 9.

Olympus Deorum, Varr. 3, 16.

Olynthiæ fertilitas, Varr. 1, 44.

Olyssippo oppidum Hispaniæ, Varr. 2, 1.

Omphacomellis confectio, Pall. 9, 13.

Onager, ferus asinus, Col. 6, 37. Varr. 2, 6. ex onagro & asina muli, Pall. 4, 14.

Oncomata, *ὄγκωματα*, Veg. 2, 30. *h. e. tumores, ab ὄγκουσαι.*

Onerant viviradices rationem cultoris, Col. 4, 2. *add. 2, 9.*

* *Ὀρύζης* nobilitatus Argis, Varr. 2, 5.

Onus cibi hærentis exstinguit phasianas, * Pall. 1, 29.

Onychina pruna, Col. 12, 10. *a colore unguium dicta;* *vid. Dalech. ad Plin. 15, 15. Schætzg.*

Operæ pretium si sit, Col. 11, 3. operam justam redditia jumenta, Col. 6, 3. operæ conducticiæ liberorum, Varr. 1, 17. operas plures conducere, Col. 3, 21. operarum ratio alibi alia, Pall. 1, 6. ut dividendæ, Col. 1, 9. opera una, duæ, decem, Col. 2, 13. 6, 3. profcinditur operis tribus, iteratur duabus, tertiat una, Col. 11, 2. *ubi semper ad diem unum refertur. conf.* Col. 11, 2. opera una messoris experti, Pall. 7, 2. una opera puerilis, *h. e. unus puer opus faciens*

R U S T I C U M.

ano die, Col. 11, 2. operis feminis aut puerilibus celebrabitur opus glandis legendæ, Pall. 12, 14. operæ quaternæ, Varr. 1, 18. operæ quot pro agri cuiusque modo desiderantur, Varr. 1, 18. Col. 2, 13.

Operaria vacca, Col. 6, 24. *aratro adhibita*.

Operarium diutius die eundem non habendum, Cat. 5. operarii quales parandi, Varr. 1, 17. ut excitandi, Varr. 1, 17. pro portione addendi vel demendi, Varr. 1, 18.

Operatus rebus venereis, Col. 12, 4. operata legibus iuventæ, *menstruata*, Col. 10, 359.

Opercula, Col. 8, 8.

Operculati favi, Col. 11, 2.

Operculare dolia, Col. 12, 30. vasa, Col. 12, 15.

Operimenta decem, Cat. 10 & 11.

Operor. operari aliquid in falsa terra, Pall. 1, 6. * frequenter operatur siebotomia, *an passive?* Veg. 2, 40.

in Operis quæcunque vexata sunt, Veg. 1, 56.

* *Ὠρίωνος*, Anguifer, Col. 11, 2.

Opifex rerum æternus, Col. 3, 10. opifices nobiles, Col. 3, Præf. apes silvestres magis opifices, Varr. 3, 16.

Opilio diligens, Col. 11, 1.

Opimare aves, Col. 8, 7 & 9. *it. obefare*.

Opimi boves altiles ad sacrificia publica faginati, Varr. 2, 1.

Opinionis nostræ sermonem habeto, Varr. 3, 17. opinionis ejus est Celsus, Col. 2, 12.

Opisthotonici, *vid. Epistomici*.

Opium Syrenicum, *ita vulg.* Veg. 3, 65. *h. e. ὠπὶς* Cyrenæicus, *Lafer.* opium Hispanum, Veg. 4, 23.

Opobalsamatum collyrium, Veg. 2, 16.

Opobalsamum, Pall. 4, 9.

Opopanax collyrium, Veg. 2, 16. *Sed leg. opopanaxatum.*

Opopanax, *succus panaces, saepe laudatur Vegetio, v. g.* 1, 45.

Oporothecæ, Varr. 1, 2. in oporothecen, Varr. 1, 59.

* *Ὠπὶς κρηναίων*, Pall. 3, 29. *silphium*. * *ὠπὶς* pro coagulo, Varr. 2, 11.

Opperiri, *expectare*, Col. 2, 21. opperiri fortunam, Col. 3, 20.

Oppicare corticem, Cat. 120.

Opponere tritam brassicam, Cat. 157.

L E X I C O N

Optimates civitatis, Col. 12, 3.

Opto. optat vitis operiri, Pall. 1, 6.

Opulentant mensam dapibus, Col. 8, 1.

Opulus arbor, *aceris* genus, Varr. 1, 8. Col. Arb. 16. corno similis, Col. 5, 7. alit vitem, Col. 5, 6. Arb. 16. ejus fatio, Col. 5, 6. *Glossario κισσόφυλλος. Sylb. Quo nominæ apud nos appellari debeat, atque adeo, num apud nos vivat, disceptant herbarii. vid. Hard. ad Plin. 14, 1. no. maj. 3.*

Opus quæ sunt, Cat. 14. cum opus sunt, Varr. 3, 5. opus sunt minus multi boves, Varr. 1, 18. opus erit tibi epulum, Varr. 3, 2. quæ opus sunt pecori, Varr. 2, 10. opus est iis parvus cibus, Varr. 3, 14. * Opera nova plerique fortius auspicantur, quam tumentur perfecta, Col. 4, 3. opera rustica accommodanda sunt ad statum cœli, Col. 11, 2. operibus terrenis quibus diebus abstineant religiosiores agricolæ, Col. 11, 2. opus ubi maturius & ubi serius inchoandum, Pall. 1, 6. opera omnia mature conficienda, Cat. 5.

Orabus morbus, Veg. 3, 23. *non liquet.*

Oraculum Cretensibus datum, Pall. 11, 14. Catonis, Col. 11, 1.

Orata Sergius unde cognominatus, Varr. 3, 3. Col. 8, 16.

Oratores primarii, Col. 1, Præf.

Orbiculata mala, *rotunda*, Pall. 3, 25. Col. 5, 10. 12, 45. *a figura orbis in rotunditatem circumacti dicta vult etiam Plin. 15, 15. add. Jo. Rhod. ad Scrib. comp. 104, p. 174 sq. delicata fuisse apparet ex joco Cælii ad Cic. Epist. 8, 15 pr. Malis orbiculatis pasci videntur.*

Orbiculi, Cat. 3. olearii, Cat. 18. orbiculus dupondiarus, Col. 4, 30. *videtur in ponderibus fuisse massa ferrea vel plumbea orbis vel cylindri brevissimi formam habens. Sed totus ille locus est admodum obscurus.*

Orbile acutum, Varr. 3, 5. *Præclare ostendit Schefferus de Re vehic. lib. 1, cap. 6, orbile intelligendum esse externam partem rotæ s. peripheriam. Illud orbile solet esse aliquantum extenuatum & acutum, quod usus hodiernus declarat. Positivum etiam legi arcuatam, h. e. ex pluribus arcubus compositum, quas absides Græca voce vocamus, quibus cantui imponuntur ferrei.*

Orbis ablaqueationis, Col. 4, 4. *vid. Gyrus.* * orbem diversum petere, Col. 1, 3. orbem quandam continuæ fecunditatis sibi ministrat natura, Pall. 4, 10. * orbis ab-

R U S T I C U M.

neos II cum mensis II conjungit Cat. 10; qui & II orbem aheneum unum refert. Videntur ad mensæ apparatus referendi. Certe Martialis ætas orbes in mensa habuit, aut forte ipsas mensas orbes vocavit. Vid. 2, 43. * orbes in trapeti instructo, Cat. 135.

Orcae picatæ, Col. 12, 15. musti in Hispania fervore ruptæ, Varr. 1, 13.

Orchis olea, Col. 5, 8. Arb. 17. Pall. 3, 18. eadem

Orchita, ut condiatur, Col. 12, 47 & 48.

Orchitis, Cat. 6. a similitudine testiculorum (Gr. ὄρχις) distam vult Serv. ad Georg. 2, 85. Male Orchades scribitur. Vid. Bodaus a Stapel ad Theophr. hist. plant. 4, 3, pag. 315.

Schætig. Orchites ut condantur, Cat. 7. nigræ, Varr. 1, 60. in Orculam calcare manibus, Cat. 117.

cum Orco ratio habetur, Varr. 1, 4. ponitur, Col. 1, 3.

Ordeum, vid. Hordeum.

Ordinariæ vites, Col. 3, 16. semina, Col. 3, 13. ordinarium oleum, cibarium, Col. 12, 50.

Ordinatio instituta conservanda est, Col. 12, 3. sic Col. 4, 29 eam significat, quæ Palladio disciplina est.

Ordinata vineta, Col. 4, 27.

Ordino. ordinare locum vitibus, Col. 5, 3. ordinant vineam paribus intervallis, Col. 3, 13. ordinandi soli hortensis tempora, Col. 11, 3.

Ordo res pulcherrima, Col. 12, 2. quanta illius vis in arboribus disponendis, Varr. 1, 7. in ordines colitur plantæ, h. e. ordinatim depacta, Pall. 3, 9.

Organum compositum, Col. 3, 13. * organum erectæ tribulæ simile, Col. 12, 50. Hoc organum intelligi puto ex eo machinarum genere, quo utuntur hodie ad aromata quædam comminuenda, frequentissime autem ad fabam Turcicam (Cassiam) terendam, qui conus truncatus est, vel meta, striis helices imitantibus sulcata, matrici cylindrica, & sulcis ad perpendicularum descendentibus striatæ inserta, ut grana, qua constrictior pars spatium facit, injecta, circumactis illo rapiantur deorsum, & inter strias strigasque elidantur, ac demum, qua arctissimum iter basis meta præbet, expellantur.

Orgia naturæ, Col. 10, 219.

Oriens æquinoctialis, Col. 1, 5. brumalis, Col. 1, 6. hibernus, Col. 1, 6.

Orientali arboris parte, Pall. 3, 17.

Origa si auriga, Varr. 2, 8.

LEXICON

- Origanites vinum, Cat. 127.
 Origani satio, Pall. 4, 9, 10, 13. herba grata apibus,
 Col. 9, 4. usus ejus ad olivas condiendas, Pall. 12, 22.
 contra formicas, Pall. 1, 35.
 Oriuntur fundamenta ex loco depresso, Col. 1, 5.
 Ornamenta bubus; asinis, Cat. 10, 11 & 135.
 Ornata cupa, Cat. 22.
 Ornatus trapeti, Cat. 22. publici, *de cœnis splendidioribus*,
 Varr. 3, 9.
 Ornea frons, Col. 11, 2.
 Ornithiz venti, Col. 11, 2. *Dissensum scriptorum circa*
Ornithias ventos indicat, & componit Jo. a Wower de Polymath.
c. 11, p. 84 sq.
 Ὀρνιθοβοσκίων, Varr. 3, 9.
 Ὀρνιθίων villæ, Varr. 2, Præf. 3, 3, 4 & 5. Col. 8, 1 & 3;
 Appii auguris *per jocum*, Varr. 3, 2. materteræ Varronis,
 Varr. 3, 2. ipsius Varronis, Varr. 3, 5. lucrificerunt hoc no-
 men turdi, Varr. 3, 4.
 Ὀρνιθοτροφεῖον, Varr. 3, 5.
 Ὀρνιθοτρόφια, cohortalis ratio, Col. 8, 2.
 Orno. onare focum, Cat. 76.
 Ornus. orni silvestres fraxini, Col. Arb. 16.
 Orthocissi satio, Col. 11, 2. *si etymologiam videas, cum*
ipsum nomen non habeant herbarii, videtur τῇ χαμαίαισιν
opposita, & vel arboream omnem hederam in altum nissum
scilicet, significare, vel peculiare genus suo solo stans innixum
trunco &c.
 Orthocola jumenta vel stillosa, Veg. 2, 54. *cum ob du-*
rum aliquem tumorem articuli rigent.
 Orthopnoicum jumentum, Veg. 3, 46.
 Orti fontibus sapientiæ, Col. 1, 1. qui ex his (*bubus*)
 orti sunt, vituli, Varr. 2, 5.
 Ortomici, Veg. 1, 38. *forte orthotonici, vel, quod ma-*
lim, orthopnoici.
 Oryges feræ, Col. 9, 1. *vid. Salmaf. ad Solin. p. 157, Urfa.*
anal. S. 2, 1, 21, Bartholi. de unicornu c. 10 sqq. Schattg.
 Os, oris. ora lacus, ripæ, Col. 8, 15.
 Os, ossis. sine ossè ut nascantur cerasi, Pall. 11, 12. of-
 fa Perfici quando & quomodo penantur, Pall. 2, 15, 12,
 7. duracinorum, Pall. 3, 25. dactylorum obruuntur, Pall.
 11, 12. olivarum, Pall. 12, 17. ossibus & planta scitur
 ziziphus, Pall. 5, 4.

R U S T I C U M.

- Ofcensis ager, Varr. 1, 57.
 Oscilla lupinorum, unde germen enascitur, Col. 2, 10.
 umbilicum vocari a Plinio, docet Beroaldus.
 Osseus culter, Col. 12, 45. cuneus, Col. 5, 11. Pall.
 3, 17.
 Officulare medicamentum, Veg. 4, 28.
 Offilago, Veg. 2, 22. quæ &
 Offulago, Veg. 4, 14.
 Ossuosa loca, Veg. 2, 13.
 Ostendit idem milium, h. e. eandem naturam præ se fert,
 Varr. 1, 45.
 Ostentus soli ager, expositus, Cat. 6. Varr. 1, 24 & 25.
 Ostiæ in litore, Varr. 3, 2.
 in Ostiensi villa, Varr. 3, 2.
 Ostigo, morbus ovini pecoris, Col. 7, 5.
 Ostiolis munitos aditus, Col. 8, 14.
 Ostium. ostia aperire muribus ac formicis, de arca rimo-
 sa, Varr. 1, 51.
 Ostrei testæ siccæ tuscæ, Pall. 1, 41.
 Ostrearum testæ, Veg. 2, 62.
 Otiosus fons, rapido oppon. Pall. 1, 37.
 Otium. otii pariter & negotii reddenda ratio, Col. 2, 22.
 Oves laudantur Varr. 2, 1. disciplina ovium, Varr. 2,
 2 integr. Col. 7, 2-5 integr. earum genera Altinates, Galli-
 cæ, Milesiæ, Col. 7, 2. Græcæ, sicut Asianæ vel Tarentinæ;
 Pall. 12, 13. Col. 7, 4 integr. pellitæ Tarentinæ & Atticæ,
 Varr. 2, 2. testæ ead. Col. 7, 2. quadratæ laudantur Col.
 7, 2. feræ, Varr. 2, 1. ne scabie ricinifve infestentur, Cat.
 36. medicinæ earum, Col. 7, 5. earum fructus qua lege
 venire soleat, Cat. 150.
 Oviarium pecus, Col. 7, 6. oviariæ pecuariæ grandes,
 Varr. 2, Præf.
 Ovile pecus, Varr. 2, 2.
 Ovillum genus quæ pascua desideret, Pall. 12, 13. add.
 Col. 7, 2.
 Ovinii unde dicti, Varr. 2, 1.
 Ovum gallinaceum crudum devoratum, Col. 6, 4. Veg.
 3, 2. ova ut servantur, Col. 8, 6. minuuntur sale, Col. 8,
 6. servari & supponi ut debeant, Col. 8, 5 & 6. Pall. 1,
 27. animantur, Col. 8, 5. ovorum albus liquor medetur
 suffraginosis mulis, Col. 6, 38. ova ὀρνέμια, Varr. 2, 1.
 * ova plena mensuræ nomen, Veg. 1, 56. 4; 8. * ovum in
 Scriptu. R. R. Vol. IV.

L E X I C O N

Iudis Circensibus & Cereali pompa, Varr. 1, 2. *Vid. Salmf. ad Solin. p. 640, & Tertull. de Spectac. c. 8.*

Oxygala, Col. 12, 8. *Laudat Beroaldus Plin. 28, 9, & Galeni caseum oxygalacticum.*

Oxygarum, Col. 12, 57.

ex Oxymelli, Cat. 157. oxymelli superfunde, Col. 12, 56. ad oxymellis crassitudinem, Veg. 2, 48.

Oxyporum pretiosius, Col. 12, 57. *Condimentum ex aceto. vid. Comm. ad Apic. 1, 32, & 3, 18, ubi similis compositio habetur.*

Ozænæ asperiores, Veg. 1, 9. *Etiam 2, 49. 3, 22. ad pedes pertinere videntur. Et Hippiatr. Ruell. p. 113 a. proponitur quidem initio remedium Absyrti foedis narium ulceribus, quas vocant ozænas: sed deinde Eumeli medicamentum sub eodem titulo haud dubie ad pedes pertinet.*

P.

P. notat pondo. Sic casei P. II. S. h. e. pondo duo semis, Cat. 84. & P. — h. e. pondo quadrantem, ibid. olei p. l. Cat. 22. h. e. pondo libram. casei recentis P. III, pondo tria, & paulo post F. S. pondo semis, Cat. 85. Ita etiam Cat. 158. vid. Pondo.

Pabularis vicia, Col. 2, 14. Pall. 1, 6.

in Pabulationem spurce versantur sues, Col. 7, 9.

Pabulatoria corbis, Col. 6, 3. 11, 2.

Pabulor. pabulantur aves, *cibum capiunt*, Col. 8, 15. * pabulandæ sunt fimo oleæ, Col. 5, 9.

Pabulum bubus ut parati darique debeat, Cat. 54 & 60. pabulorum genera & satio, Col. 2, 7 & 11. Varr. 1, 23 & 31. in pabulum conferitur vicia, Col. 11, 2. pabula viridia, Col. 7, 9. pabulum aridum, Cat. 30. hibernum, Cat. 149. ovibus, Cat. 5. * ut pabulum malorum fiat *leg.* Cat. 7, *pro* uti stabilia mala fiant: *quam veram esse lectionem facilius credet, qui usum nostrorum hic recognoscet. Igitur præter illud, pabulandæ sunt fimo oleæ, Col. 5, 9. nam eo quasi pabulo gliscit terra, Col. 2, 5. ut stercore velut pabulo absumtas vires refoveas, Col. 2, 14. faginata largioribus pabulis terra, Col. 2, 1. satiatum stercore solum, Col. 2, 10. add. 2, 14. vid. infra Saturo. pabula præbere novæ, Col. 10, 84, ut humus alimento (fimi) pinguescat, Col. 2, 5. add. 2, 14. sic cibum arborum dixere Lucret. 1, 354, & Plin.*

R U S T I C U M.

17, 2. τροχὸν. *Theophrast. de caus. plant.* 3, 26. quin cibi majoris plantæ quædam, Varr. 1, 23.

Pactæ plantæ, a pangendo, Pall. 2, 14.

Pæan Delie, & Evie, Evie Pæan, Col. 10, 224;

Pædagogi agriculturæ, Col. 1, 1.

Pæminosa area, an grana? Varr. 1, 51. A pædore derivat pæminosum Nonius. Jam pædor αὐχμὸς est in vet. glossar. Porro in *Lexico Græco Latino veteri* αὐχμὸς est ἡ ἐν τῇ γῇ ξηρότης. Hinc, credo, apparet vis nominis in hoc loco referenda, si quid video, ad aream h. m. ne æstu pæminosa sit, in rimis ejus grana oblitescant, & rimæ recipiant aquam &c. Pæminosa potest etiam esse ablativus absolutus.

Pæsti rosaria, Col. 10, 37. Pæstum urbs est Lucania ad mare, circa quam bis in anno rosæ nascebantur, unde — biferique rosaria Pæsti ap. Virg. Georg. 4, 119. Nominat Pæstanum finum & Pæstum oppidum Pomp. Mela 2, 4. Inde Pæstanæ rosæ pro optimis, seu κατ' ἐξοχὴν pro rosis. Ennodius *Distione* 8, p. 489: Industria fecit, quod Pæstaneas rosas dumeta pepererunt. Rosaria & roseta Pæstana. Ovid. Met. 15, 708, — tepidique rosaria Pæsti. Ennodius *Carm.* 9, 146: Pæstani pariter depingit terga rosetis. Et ars Pæstana pro hortorum & florum cultura apud Sirabum *Galium in Hortulo præf. v.* 2: — si quis Pæstanæ deditus arti. Schætzg.

Paginæ marmoreæ pavimenti impressæ, Pall. 6, 11. Paginæ sunt lapides quadrati, quibus pavimentum tegitur. Sic paginæ fundorum sunt partes, in quas agri dividuntur, apud Innocentium de casis per litteras p. 222 ed. Gæfii. Schætzg. Vid. Pignorii *Symb. epist.* 18. Almel.

Πάγχοροι, cancro marini, Pall. 1, 35.

Pala, Cat. 10. ferratō robore, Col. 10, 45.

Παλαίστρα • Varr. 2, Præf.

Palatini, qui montem illum incolunt, Col. 1, 3.

Palatum suave domini paravit ornithonas, Varr. 3, 3.

palato torpenti, Col. 10, 210. palata docta & erudita, Col. 8, 16.

Palatus, a, um. palatæ & ligatæ vineæ, Col. 11, 2.

Palea unde dicta, Varr. 1, 50. palea vestitum granum, Col. 2, 9. paleæ a frumento ut separentur, Col. 2, 21. quæ optimæ, Col. 6, 2. hortis noxiæ, Pall. 1, 36. pælearum repositio, Pall. 1, 32. paleæ ex leguminibus, Col. 7, 3. * palea subrubra subalbicans gallorum laudatur, Varr. 3, 9. paleæ ex rutilo albicantes, velut incanæ barbæ degen-

LEXICON

- dentes gallinæcis, Cbl. 8, 2. * *palea pro solea videtur posita*
 a *Librario* Varr. 1, 23.
 Palearia, ut *fœnilia*, Col. 1, 6.
 Palearibus boum a collo demissis, Varr. 2, 5. Col. 6, 1.
 larga & circa genua fluentia, Pall. 4, 11.
 Paleatum lutum, cum *palea subatum*, Col. 5, 6. 12, 43.
 Arb. 26. item 12, 21.
 Pales magna, Col. 10, 4.
 Palilibus affes solvere, Varr. 2, 5.
 Paliurus, Col. 7, 9. 11, 3.
 Palladii rami, *olea*, Pall. Inf. 51. Palladia amurca, Col.
 10, 353. a *Pallade olea inventrice*.
 Pallidior fit ficus vetustate, *sium contrahit*, Varr. 1, 67.
 Pallorem trahere, Col. 12, 41. capere, Col. 12, 50. ex-
 saniare, Col. 12, 55. Ita *Vitruv.* 6, 7 de *bibliotheca*, Venti
 infundentes humidus spiritus pallore volumina corrumpunt.
 Palmæ plantatio & cultura, Pall. 5, 5. 11, 12. cum can-
 nabi, lino, junco conjuncta, Varr. 1, 22. cf. Col. 5, 5.
 * palma unguentariorum, Cat. 113. ad vinum odoratum.
 * palma campestris, Col. 3, 1. * palmam fert mel Siculum,
 Varr. 3, 16. * palma in vite major flagello, unde etiam
 uvæ nascuntur, Varr. 1, 31. add. Col. 3, 17. 4, 15 & 24.
 In palmam pendere discit vitis, Varr. 1, 8. Est igitur pal-
 ma hæc palmes, ubi vid. * Palmas de cauterio accipit bos
 paralyticus, Veg. 3, 41. Notat vestigium formæ cauterii, ut
 postea stella, virgulæ. vid. Palmula. Compara illud *Quindil.*
Decl. 1: Manus palmare vestigium potest. Et paries lan-
 guine palmatus.
 Palmare, i. e. *materias alligare*, Col. 11, 2.
 Palmares fœrobes, Pall. 3, 24. 4, 10. palmaria spatia,
 Col. 8, 3. 11, 3.
 Palmaria insula, Varr. 3, 5.
 Palmes qui fœcundus, Col. 3, 10. focaneus, Col. 4, 24.
 altissimus plurimum fructum affert *rel.* Col. 5, 6. ad pan-
 gendum qualis eligendus, Pall. 3, 9. palmitum duo gene-
 ra, Col. 5, 6.
 Palmeus, palmea sporta, Pall. 3, 27. palmæ tegetes,
 Col. 5, 5. cf. Varr. 1, 22.
 Palmipedale limen, Varr. 2, 4. h. e. *Crescentio interprete*,
 palmi unius supra pedem. Sic palmipedalis malleolus, Col.
 3, 19. quem eodem modo interpretatur *Beroaldus*.
 velut Palmulæ fiunt cauterio, Veg. 1, 28. vid. Palma.

R U S T I C U M.

Palo. palare & ligare vineas, Col. 11, 2. palandus humidus locus ad fundamenta, Pall. 12, 15.

in Palpebris aut auribus asinorum pili colorem sobolis variant, Pall. 4, 14. *de Linguae maculis h. v.*

Palumbus ut farciatur, Cat. 90. Col. 8, 8.

Palus oleastri, pini, querci, radicibus arborum infigitur fecunditatis augendæ causa, Pall. 4, 8. 12, 7. palus de buxo, Pall. 2, 15. *vid. Cuneus.* palus e pertica, Varr. 1, 8. palo locum facere plantæ, Pall. 3, 25.

Palustris ager, Col. 8, 14. palustres vineæ, Col. 12, 21.

Pamphylia, Col. 11, 2.

Pamphylia profundo pascitur helops, Col. 8, 16.

Pampinacea cripa, Col. 12, 20. *vid. Cripa.*

Pampinarius palmes quis, Col. 5, 6. pro frugifero ponendus non est, Pall. 3, 9. pampinaria virga, Col. 3, 10. pampinarium farmentum, Col. 3, 10. pampinariæ materiæ, Col. 4, 24. pampinaria farmenta, Pall. 3, 15. Col. Arb. 3. Col. 4, 11.

Pampinatione frequenti detrahenda supervacua, Col. 4, 6. quæ ejus tempestivitas, Col. 4, 6, 7 & 28. Pall. 6, 2. prima, Col. 11, 2.

Pampinator, Col. 4, 10 & 27. 5, 5.

Pampino. pampinare quid, Cat. 33. Varr. 1, 31. pampinatur salix, Col. 4, 31. velut pampinare *de aliis arbusculis*, Col. 5, 10. pampinandi modus, Col. 5, 5. regula, Col. Arb. 11.

Pampinus qua parte ferax, Col. 3, 17. pampinis vitem spoliant, Col. 11, 2. pampini racemarii, Col. 3, 18.

Panas bifformes, Col. 10, 427.

Panax ut feratur & colatur, Col. 11, 3. panacis radices, Col. 6, 5. panacem medicam lacrima, Col. 10, 103. (*ille est opopanax*) *add.* Col. 11, 3. panacis Syriaci, Veg. 3, 56. *Quid fuerit disputantem vid. Salmas. ad Solin. p. 899 sqq.*

Pancturus furculos, Pall. 3, 9.

Pandataria insula muribus infesta, Varr. 1, 8. turturum & coturnicum ferax, Varr. 3, 5.

Pando, *as.* ne pendentur onere perticæ, Col. 4, 16.

Pandere ficos & poma, Col. 2, 22. uvas in sole, Col. 12, 39.

Pangere, & depangere, Col. 11, 3. malleolos, Col. 3, 3. pangitur litera in cera mucrone calami, & herba in terra cuspidis sarculi, Col. 10, 252. ad pangendum qui eligendi

L E X I C O N

palmites, Pall. 3, 9. panguntur vetere farmento, Col. Arb. 3. pangenda vitaria maleolis quam recentissimis, Col. 11, 2. panguntur in seminario ipsa poma, Pall. 2, 15. cum panxeris taleam, Col. 11, 2.

Panici satio & cultura, Col. 2, 9. Pall. 4, 3. panicum pinsitum, Col. 2, 9.

Pantulejus Parra, Varr. 3, 5.

Papaveris satio & cultus, Col. 11, 3. Pall. 10, 13. papaver anetho *jung.* Col. 10, 314. cereale papaver, *ibid. vid. Cereale.*

Paphie lactuca, Col. 10, 193. Paphios thyrsos, Col. 10, 370.

Papiliones ut enecentur in alvearibus, Col. 9, 14. Pall. 4, 15. 5, 8.

Papilla uberis, Col. 9, 11. * papillæ fontibus forte melius conveniunt, quam mammillæ, Varr. 3, 14.

Papulæ in pecore ut curentur, Col. 6, 31. papulis æstivas prurigo, Veg. 3, 71.

Papyri ligamen, Col. 6, 6. Veg. 3, 3. papyro faciendum vincalium, Pall. 3, 29. cf. Pall. 3, 33. papyri usus ad fistulas, Veg. 2, 13, 23 & 26. papyrus candellarum purgata, Veg. 2, 57.

Par. pari pondere, Col. 12, 51. pari libra cum æquore maris, Col. 8, 17. paria facere cum rationibus domini, Col. 1, 8. 11, 1.

Paracenterium, Veg. 2, 17.

Paracentesis, παρακέντησις, Veg. 1, 43. in cura oculi, Veg. 2, 17.

Paralyfin ex frigore sustinet stomachus, Veg. 3, 34. patiuntur jumenta, Veg. 3, 41.

Parastaticæ, Veg. 4, 1. inter ossa equi.

Parata messis, *matura*, Pall. 7, 2.

Parcere opera, Cat. 1, 1.

Paridius Veterensis, Col. 4, 3.

Paries. parietum tectura fortis & nitida ut fiat, Pall. 1, 15. intra parietes continere, Col. 12, 1.

pro Parietaria herba *scribitur* Paritaria aliquoties apud Veg. 9, 5, 65 & 67.

Parilia, *festus dies*, Varr. 2, 1. Col. 7, 3.

Pario. pariunt non omnia, Varr. 2, 1. peperere poma ficus, Pall. 4, 10. pariunt ficus obrutæ in seminario, Varr. 4, 41. in pariendis oculibus vires habet farmentum, Varr. 1, 32.

R U S T I C U M.

Parma, Col. 7, 2.

Paro. parare prædium, Cat. 1.

Parotides, Veg. 2, 23.

Parra Pantulejus, Varr. 3, 5.

Parrhæus, Col. 1, Præf.

Pars & species *synonyma*, Varr. 3, 3. a qua parte bonus appellatur, i. e. *qua de causa*, Varr. 1, 7. parti, *pro parte*, Varr. 3, 3. * partes priores agit, quod utile est, Varr. 1, 4. ad partes alium vocare, Varr. 2, 9. ad partes paratum venire, Varr. 2, 5. * partibus & paulatim præbere cibum, Col. 2, 3.

Parta, *quæ peperit*, Col. 7, 4. *add. Scal. ad Varr. p. 223.*

Parthenope docta, Col. 10, 134.

Parthorum consuetudo in equis domandis, Veg. 1, 56.

Partiario, Cat. 16 & 137. *Videtur h. l. adverbium esse, per ellipsin τοῦ jure ortum, ut apud Apulej. Met. 9, p. 229: Cum uxore mea partiario tractabo, nec eriscundæ familiæ, sed communi dividundo formula dimicabo.*

Participes agrestium operum, Col. 1, Præf.

Particulatim mercari gregem, Col. 7, 6. vocare loca, Varr. 2, Præf.

Partim solitarius pro præsertim propter compendium aut notam librariorum poni videtur Cat. 5 & 6.

ad Partiones aptæ gallinæ, Varr. 3, 9.

Partita in sex, Varr. 1, 37.

Partura, *parius*, Varr. 2, 1.

Parturit gramine solum, Col. 10, 10.

Partus feminis appropinquat, Col. 8, 11. pecoris custodiri & adjuvari ut debeat, Col. 7, 3. a partu statim genitus asellus, Col. 6, 37. partu fructus utilis non est mulus, Varr. 2, 8. * partus sui desiderio laborat equa, Col. 6, 27. gemini familiares Afris & Ægyptiis, Col. 3, 8. * *partus de viæ*, Varr. 1, 8. Col. 3, 10.

Parum bonæ nutrices sunt, Col. 8, 5.

Pascitant apes, Varr. 3, 16.

Pasco. pascendi ratio triplex, Varr. 2, 1.

Pascua uri quando soleant, Pall. 9, 4.

Passer Petronius, Varr. 3, 2. * Passer piscis, Col. 8, 16. *vid. Rhombus.*

Passionis dysentericæ limus, Pall. 3, 31. hæc passionum genera, Veg. 1, 38 & *sæpe pro morbo.*

Passus, pedes quinque, Col. 5, 1.

L E X I C O N

Passus, *a, um*. passæ uvæ ut fiant, Col. 12, 39. * passum (*vinum*) ut fiat, Col. 12, 39. eo uti licet ad conditum, Pall. 11, 19. de passo offæ, Veg. 1, 36.

Pastinacæ satio & cultus, Col. 11, 3. Pall. 3, 24. genera duo, Col. 9, 4. pastinacæ agrestis femina, Col. 6, 17. Veg. 3, 4.

Pastinationis ratio, Col. 3, 13. modus & mensura, Col. 11, 2. reditus, *h. e. viviradices, quæ venduntur*, Col. 3, 3. pastinatio emundata, inoccata, & æquata, Col. 3, 15.

Pastinator, Col. 3, 13.

Pastinatum suspensissimum, Col. 3, 13. de pastinato eximuntur viviradices, Col. 3, 3.

Pastino. pastinandi soli hortensis duo tempora, Col. 11, 3. mensura quæ sufficiat vineis, Col. 3, 16. pastinandus locus quomodo præparandus, Pall. 2, 13.

Pastinum, instrumentum bifurcum angustis faucibus, Col. 3, 18. * terra pastino & feminibus accipiendis parata: quando & quot generibus fiat, Pall. 2, 10. *Sed 3, 9 a scrobe & sulco distinguitur, estque fossum continuum. effodi quando incipiat*, Pall. 13, 2. pastini mensura, Pall. 2, 12. pastinorum latitudini studere, Pall. 1, 7. pastinum vineaticum ut conferendum, Pall. 3, 9. ad pastini similitudinem fodies hortum, Pall. 1, 34.

Pastio vel villatica vel agrestis, Varr. 3, 1 & 2. villatica & pecuaria, Col. 8, 1. pastiones laxæ, Varr. 1, 12. mutantur, Varr. 2, 2.

Pastores quot & quod genus habendi, Varr. 2, 10. pastor pavonum, Varr. 3, 6. columbarius, Varr. 3, 7. diligens, Col. 11, 1. pastorum cellæ, Col. 1, 6.

Pastoralis res, Varr. 2, Præf. scientia, Col. 1, Præf. ejus partes novem, Varr. 2, 1. vita, Varr. 2, 1. canis qualis, Col. 7, 12.

Pastoriciæ rei origo, dignitas, ars, Varr. 2, 1. pastoricia vita, Varr. 1, 2, *male legi pro pastoria vult Barth. ad Calpurn. ecl. 5, 185.*

Pastum exire, Varr. 2, 2.

nondum Patefactæ rosæ, Pall. 6, 17.

Paterfamilias in villa observare quæ debeat, Cat. 2. Col. 3, 7.

Paternæ notæ plerumque natis inhærent, Col. 7, 3.

Patescere, Pall. 12, 7. *de nucibus*, antequam patefcant. *Varians lectio est putrescant. Nempe rumpuntur, cum putrescant.*

R U S T I C U M.

Patibula in torculari, Cat. 26. *vid. Popma de instrum. fundi c. 11. Apud Apulej. Met. 4, p. 146 sq. explicant seram s. vestem ligneum osio occludendo. Schætzg. Sed Turneb. 6, 23, binas scalas interpretatur, in axiculum unum caputibus suis conjunctas, disparicatis ad inum cruribus, qualibus hodieque usus est, ubi simplices scala applicari non possunt.*

Patientia præstantes vites, Col. 3, 2.

Patina ærea, Pall. 1, 40. patinas fictiles, Col. 12, 43.

Patior. patitur hortus inimicum pulverem palearum; Pall. 1, 34. formicas arbor, Pall. 11, 12. vermes Perficus, Pall. 12, 7. marem femina, Col. 6, 24. * patimur horis tribus (*in eo statu esse,*) Col. 12, 47. * quantum fabæ patitur magnitudo, *h. e. quam magna est faba*, Veg. 3, 67. * *Passive usurpari (ut linor) hoc verbum, Pall. 3, 24, observat Barth. sed non invenio in illo titulo nisi sect. 6, ubi consuetam significationem retinet. Interim ita accepisse hoc verbum recorder Lenzulum ad Cic. fam. 12, 14: Quorum improbitatem aliquando retundi, & non pati impunitate augeri, utile est reipubl.*

ex Patriis locis similibus, Col. 6, 2.

Patrare sementim, Cat. 54.

Pavescere ad tactum, Col. 6, 2.

Paviculis verberare, Cat. 91. condensare, Col. 1, 6. inculcare, expolire, Col. 1, 6. 11, 3. æquata area, Col. 2, 20.

Pavidi auditu, visu, boves, *h. e. ad audita, visa*, Col. 6, 2.

Pavimenta ædificii, Pall. 1, 9. ut fiant, Cat. 18. in solaris, Pall. 6, 11. 7, 8. 10, 15. testacea, marmorea, tessellata, scutulata, nigra, Pall. 1, 9. testacea superfunderé, Pall. 1, 40. pavimento testaceo suffuso, Pall. 1, 19.

Pavio. pavito, Cat. 18.

Pavita solida terra area, Varr. 1, 51.

Paulula pila, Cat. 14. paululo sale, Pall. 12, 22.

Paulum filiculæ, Cat. 158. piti salis, Col. 8, 5.

de Pavonibus Varr. 3, 6. Col. 8, 11. Pall. 1, 28. * *Figellius Pavo*, Varr. 3, 2.

Pavonini pulli, Col. 8, 11. pavonina ova, Varr. 3, 9.

Pauperies terræ, Pall. 1, 19. foetuum ubertate foliorum compensata, Pall. 12, 9.

Paupertas certissima, Col. 12, 2.

Pausatum & requietum, Veg. 1, 38.

Paucæ olæ, Varr. 1, 60. jucundissimæ, Col. 5, 8. *vid.*

L E X I C O N.

Serv. ad Georg. 2, 85. ut condiantur, Col. 12, 47. ut epulis præparentur, Col. 12, 48. pausea acerba, Col. 12, 47. alba ut condiantur, Col. 12, 47.

Pausia eadem scribitur Pall. 3, 18. Col. 5, 8. Arb. 17.

Pausias pictor, Varr. 3, 17. *de eo Plin. 35, 11. 21, 2*

Paxillo perforatum solum, Col. 4, 16.

Peccat vinum, Pall. 11, 14. peccando discere, Col. 1, 1.

Pectinibus spicam legere, Col. 2, 2.

Pectitæ lanæ, Col. 12, 3. *pectita tellus*, Col. 10, 94. *vid. Discrimen.*

Pecto. pectere ferro bicorni herbam, Col. 10, 148.

Pectorosæ aves, Col. 8, 2.

Pectunculi pisces, Col. 8, 16. *h. a. parvi pectines, quos in concharum genere numerat Plin. 9, 33.*

Pecua & homines, Varr. 2, 1. *pecua salva*, Cat. 141.

Pecuarium, a, um. Pecuarii Appuli, Varr. 3, 17. *athletæ*, Varr. 2, 1. *pecuarius canis*, Col. 7, 12. *pecuarii greges*,

Varr. 2, 5. *pecuaria res*, Varr. 2, Præf. *quæstio*, Varr. 2,

2. *negotiatio*, Col. 8, 1. *pastio*, Varr. 3, 1 & 2. Col. 8, 1.

* *pecuarie grandes aviariæ & equariæ*, Varr. 2, Præf. *nobiles*, Varr. 2, 1.

Pecuna affaria Jovi daps, Cat. 132.

Peculiare aliquid in fundo pascere liceat præfectis, Varr. 2, 17.

Peculium unde dictum, Varr. 1, 2. Col. 6, Præf. *danda opera ut præfecti habeant*, Varr. 1, 17.

Pecunia unde dicta, Col. 6, Præf.

Pecus, oris. pecoris majoris & minoris species triæ, Varr. 2, 1. *pecorum atque agrorum cultus*, Col. 6, Præf. *in*

pecore parando & pascendo quæ observanda, Varr. 2, 1. *pe-*

cus ut curandum villico, Cat. 5. *charactere signatur*, Pall.

2, 16. *annuo delectu reparatur*, Col. 6, 22. *magistros quales*

desideret, Col. 1, 9. *in pecore mactando quæ obser-*

vanda, Col. 12, 53. * *pecus Græcum, de ovibus*, Col. 7,

4. *ovillum, Tarentinum, hirtum, caprinum, mutilum, cor-*

nutum, raripilum, fetosum, Col. 1, Præf. *volatile*, Col. 4,

8. *aquatile*, Col. 8, 17. *malum, mediocre, de apibus*, Col.

9, 8.

Pecus, udis. pecudis genus, de equis, Col. 6, 27, 30 &

34. *pecudes pro regionis ocellique statu variant*, Col. 6, 1.

quædam culturis inimicæ, Varr. 1, 2. *pecudum ferarum genera*, Varr. 2, 1.

R U S T I C U M.

Pedali spatium, Col. 4, 16. Col. Arb. 16. pedalis longitudo, Col. 4, 7.

Pedamen teres, Col. 4, 26. pedaminum prospiciendorum ratio, Col. 4, 30. pedaminibus annexæ vites, Col. 5, 4.

Pedamenta, quibus stat rectis vinea, Varr. 1, 8. quatuor generum, Varr. 1, 8. vestire, Col. 4, 1. in pedamentis fructus claudicat, Col. 4, 2.

Pedaneum rudus, Pall. 6, 11. *i. e. pedis crassitudinem habens.*

Pedestri sermone, Veg. 3. Præf.

Pedicino, & pedicinis duobus, Cat. 18. *vid. Popma de instr. fund. c. 18. eodem modo interpretatur Turneb. 7, 25.*

Pedicularis herba, Col. 6, 30.

Pediculi uvarum impicantur, Col. 12, 43. pediculis malarum pice ferventi mersis, Pall. 3, 25. picatis, Pall. 4, 10. pediculos Punicorum intorquent, Col. 12, 44.

Pedissequorum turba, Col. 1, Præf.

Pegasilum comites, Col. 10, 263.

Pelagici pisces, Col. 8, 17.

Pelagii pisces, Varr. 3, 3. Col. 8, 16. greges piscium; Col. 8, 17.

Pelamis, Col. 8, 17. *Ex thynno nascitur cordyla, quæ a timo (τῆμος) Pelamis incipit vocari, quasi lutaria, ac limosa; ubi annum tempus excessit, appellatur thynnus. Beroald.*

Pelagii solum mutant, Col. 1, 3. e Græcia in Sabinos venerunt, Varr. 3, 1.

Pellectus vitiis antmus, Col. 11, 1.

Pellicio, Col. 12, Præf.

Pellicius. pellicia tunica, Pall. 1, 43.

Pelliculant vas operculatum, Col. 12, 46. pelliculare opercula, Col. 12, 39. pelliculetur vas contextum, Col. 12, 46 & 56.

Pellis corpori adhæret in coriagine, Col. 6, 13. pellibus manicatis prohibentur rigora, Col. 1, 8. 11, 1. vestitæ nationes, Varr. 2, 11. pelles aureæ unde dictæ, Varr. 2, 1.

Pellitæ oves quæ, Varr. 2, 2.

Peloponnesii, Varr. 2, 6.

Peloponnesos, Varr. 2, 5.

Pelusiæ mala, Col. 5, 10.

Penates Deos adorare, Col. 1, 8.

Pendens olea qua lege veneat, Cat. 146. vinum, Cat. 147.

Pendigines, Veg. 2, 44 & 55. *Pendigo est collectio puris & corruptæ carnis inter nervos & commissuras. Sed apud Arno-*

L E X I C O N

bium contra gentes lib. 6, p. 201 Mair. redditur per compagem & commissuras. Ego vero puto, etiam ibi vitium intestinum & occultum significari: o utinam liceret in simulacri alicujus medias introire pendigines! idem dicit ac paulo post, ubi non videtis, inquit, spirantia hæc signa — putredinis modo carie relaxari — sub istorum simulacrorum cavis, stelliones, sorices, mureæ, blattasque lucifugas nidamenta ponere atque habitare. Spurcitias huc omnes — conducere &c. Sunt igitur, ut dixi, pendigines cava occulta & vitiosa, ut in vivo corpore apud Vegetium, ita apud Arnobium in statuis.

Pendulus arbuttis, Col. 10, 229. pendula loca, Col. 2, 18:

Penetrabili luce splendida grana, Pall. 10, 17.

Penetrabit ad medullam, Col. 4, 8.

Penicillo detergitur, Col. 12, 18. *Sed penicello calido vaporare oculum, Veg. 2, 17. add. 3, 71. vid. Pinnicillus.*

Penitus radices agere, Col. 3, 11.

Pennæ rigentes mundationi aptæ, Pall. 12, 8.

Pensata iis portionibus, i. e. appensa, Col. 12, 51.

Pensilia promi ut debeant, Varr. 1, 68. in pensilibus junctis servantur quædam poma, h. e. tanquam pensilia, Varr. 1, 59. *Nimirum substantivè ponitur utroque loco, ut in Priapeis. Conf. quæ disputamus de Carnario. * pensile horreum, Col. 1, 6, 12, 50.*

Pensiones ut exigendæ, Col. 1, 7.

Pensuncula fœnoris reliqua, Col. 10, Præf.

Pensum operis sui peragere, Col. 3, 10. pensum absolvimus, Varr. 2, 2.

Penus. penoribus loca & vasa quæ ac qualia comparanda, Col. 12, 4. ne situ mucorem contrahant, Col. 12, 4 ut conserventur innoxia, Col. 12, 4. *Sunt igitur ipsa Salgama, & quæ in penuaria cella servantur.*

Penuria ubi est arborum, Col. 7, 9. pabuli, Col. 6, 24. acceti, Col. 12, 17. penuriam temporum sustinere, Col. 9, 14. penuria operarum, Col. 4, 6.

Per distributive sumtum, ut per amphoram vini, Pall. 3, 31. binos per arborem qualos, Pall. 4, 8. * per nomina citare, Col. 11, 1. * per ortum caniculæ, Col. 2, 21.

Peracta bruma, Col. 11, 3.

Perædificatæ domus; Col. 4, 3.

Peræquare colleos septenos, Col. 3, 3. jugera, Col. 3, 3. denas amphoras, Col. 3, 9.

Peragitare mustum, ne quid subsedezit, Col. 12, 19. 18.

R U S T I C U M.

sa spatha, Col. 12, 20 & 24. rutabulo, Col. 12, 24. lignea radricula, Col. 12, 46.

Perambulare multas terras, Varr. 1, 2.

quoad Perarescat herba, Varr. 1, 49. peraruit solis af-
flatu, Col. 4, 24.

Peraridum solum, Col. 5, 11.

Perbibere, Cat. 130. medicamina, Col. 7, 4.

M'. Percennius Nolanus monstravit, quo pacto cypresseta
feri oporteat, Cat. 151.

Percensere, *unum post alterum in manus sumere*, Varr. 1, 50.

Percipiunt diligenter lanas villici, Col. 12, 3. percipere
segetum usum, Col. 1, Præf. succum, Col. 11, 3. iusta,
Col. 1, 8. percipit omnia iusta vinea, Col. 4, 3. percipere,
in cibo, Veg. 1, 10.

Percoctum bene vinum, Cat. 25.

Percolare serum, Col. 7, 8. in faccis, Col. 12, 17. Veg.

3, 55.

Percoquuntur uvæ, Col. 4, 27. 11, 2.

Percruda pruna, Col. 12, 10.

Percuderint ova rostellis, Col. 8, 5.

Percurabitur morbus, Col. 6, 12.

Percurritur hortus fontano humore, Pall. 1, 6.

Percussus cultello concidit, Varr. 1, 69. a venenatis bestis;
Veg. 3, 85.

Percutio. si percusserit jumentum sphalangius, Veg. 3,

81. scorpis, Veg. 3, 83.

Perdensa humus, Col. 3, 12.

Perdices audita voce maris concipere, Varr. 3, 11.

Perducit ad perniciem pestilentia gregem, Varr. 2, 3.

Peream ni, Varr. 3, 3. Col. 8, 16. periit annus, Col. 11, 1.

Peregrinæ plebis reges, *de apibus*, Col. 9, 13.

Perenne vinum, Col. 3, 2. perenne *adverb.* (*i. e. per de-
cursum anni*) fabricandæ decimodiæ, Col. 12, 18. perenne
durabilis abies, Pall. 12, 15. perennis aqua, Veg. 1, 56.

Perennitatis fidem ut habeat puteus, Col. 11, 3. perennitatem longissimam stirpi acquirere, Col. 4, 24.

Perennat ficus, Col. 12, 15. si non perennat in totum,
certe usque in alteram vindemiam saporem servat, Col. 12,
20. perennare diu, Col. 1, 9. 2, 9. *cf.* Col. 11, 3. * perennari valet vinum sine condimento, Col. 12, 19.

Perexilis vitis, Col. 11, 2.

Perfecte mustum deferbuit, Col. 12, 21.

LEXICON

- ad Perfectum pervenire, Varr. 1, 37. *h. e. ad perfectionem.*
 Perferunt fegetes animalia noxia, Pall. 10, 3. *h. e. iis infestantur.* perferunt ventrem vaccæ, Col. 6, 24. succum, an fructum? uvæ, Col. Arb. 8.
 Perfervescit, Varr. 1, 9.
 Perfervidus cœli status, Col. 5, 8. *al. præf. perfervida æstas*, Col. 5, 5. *al. præfervid.*
 Perferus. perferi boves, Varr. 2, 1.
 Perfici sexagena millia possunt, *h. e. redigi*, Varr. 3, 6.
 Perflabilis locus, Pall. 1, 36.
 Perforare solum paxillo, Col. 4, 16.
 Perfriato baccas myrti, Col. 12, 38.
 Perfrictionis injuria, Veg. 1, 22 & 29. *ita enim legendum pro vulg. perfricat. it.* 1, 35, *pro perstrict.* & 1, 40. *pro præfr.* *Sed diserje perfrictio est in eadem materia*, 1, 42 & 56. 2, 36. 3, 15, 24, 34 & 63. *vid. Morgag. IV, 8.*
 Perfrixerit, Veg. 1, 56.
 Perfunctæ a febris sues, Varr. 2, 4.
 Perfundere boves, Varr. 1, 13.
 Pergamidis pastores, Varr. 2, 2.
 Pergliscit avis saginari cœpta, Col. 8, 7. *vid. Gliscit.*
 Pergulæ figuram obtinens vinea, Col. 4, 21. vitium generosarum, Col. 11, 2.
 Pergulana vitis, Col. 3, 2.
 Perhiemare, Col. 11, 3.
 Periclitari exiguo numero, Col. 4, 29.
 Perimbecillum collum anserum, Varr. 3, 10.
 Perimit herba Medicam, Col. 2, 11. herbas lupinum, Col. 2, 12.
 Perinde ac si, Col. 2, 8.
 Perinungunt oleo, Varr. 2, 11.
 per Periodos singulas, Veg. 3, 55.
 Περιπετάσματα, Varr. 3, 5.
 Peripleumonici, Veg. 1, 38. *pro peripneumonici. Sed nihil mutandum. Ita enim etiam apud Marcellum.*
 Peristereæ, vel peristeriæ herbæ succus, Veg. 4, 13. *videtur περιστερέων, quæ alias verbena, ferraria, Eisenkraut.*
 Περιστερέων villæ, Varr. 2, Præf. 3, 7. Col. 8, 1. *περιστεράνες*, Varr. 3, 7.
 Περιστεροτροφίον, Varr. 3, 7.
 Περίστυλον villæ, Varr. 2, Præf. 3, 5. ex hedera, Varr. 3, 5.
 Peritissimus de agricultura, Varr. 1, 2.

R U S T I C U M.

- Peritonæum, membrana, quæ omnia intestina continet, Veg. 1, 43. 3, 25.
- Perjurium, Col. 8, 16. *est vana cum exsecratione asseveratio.*
- Perlibrata planities, Col. 2, 2. perlibratum opus, Col. 3, 13.
- Perlucidæ uvæ, Col. 11, 2.
- Perluere aqua marina, Col. 12, 20. pura, Col. 12, 50.
- perluitur os vino, Col. 6, 8. perlui aqua dulci, Col. 12, 53.
- Perluti favi, Col. 9, 16.
- Perlustrant ova sulphure, Col. 8, 5.
- Permaduit imbribus, Col. 5, 6. quasi pluviis permaduerit terra, Col. 2, 4. cum permaduerit cytisus, Col. Arb. 28. *h. e. maceratus fuerit.*
- cum Permatuuerit, Col. 2, 10.
- Permaturæ baccæ, Col. 12, 48.
- Permenfum opus, Col. 3, 13.
- Permeo. permeant extra lacum, Col. 8, 15. permeabit sine concessationibus, Col. 11, 1.
- Permistio, *massa mixtorum*, Pall. 11, 20.
- Permitia sorba, Col. 12, 41.
- Permittunt fenestellæ columbas ad introitum exitumque; Pall. 1, 24. permittere trans maria, Col. 7, 8. permittendæ feminæ maribus, Col. 6, 24.
- Permodice findito, Col. 5, 11.
- Permoveere, Pall. 11, 14. *diligenter movere. terram*, Col. 2, 12.
- Permulcet cera picem lenitate, Pall. 10, 11.
- Pernæ saliri ut soleant, Cat. 162. quando condiantur, Pall. 2, 16. 13, 6. Tomacinæ & Taniacæ, Varr. 2, 4.
- Pernicies pituitæ, Col. 8, 5. perniciem eluere, Col. 1, 5.
- Pernix canis, Col. 7, 12.
- Pernoctet cum salibus oliva, Pall. 11, 10.
- Pernoſcere, Col. 1, Præf. mores avium, Col. 8, 5.
- Peroriga qui, Varr. 2, 7. *prurigam legi vult apud Varro-nem Turneb. 24, 19.*
- Perosa est apis immundæ segnitæ, Col. 9, 5.
- Perparum, Veg. 3, 3.
- Perpaucissimi, Col. 3, 20.
- ad Perpendicularum fabricata, Cat. 20. Col. 3, 13. dirigere, Col. 4, 4.
- Perperam administrare, Col. 1, 1. fecisse, Varr. 1, 69.

LEXICON

i. e. per errorem. facta corrigere, Col. 11, 1. emendare, Col. 11, 1.

Perpetuus canaliculus, Col. 8, 15. fossa, Col. 3, 13. ex una parte perpetuum, Cat. 52. *i. e. ab uno extremo ad alterum.*

Perpluat, Cat. 155. *vide, si tantum est, quæ ad Lex. Fabri in Perfluio, adversus R. Bentleyi sententiam disputavimus.* nisi perpluatur, pro perluatur, MS. Leid. Pall. 12, 15.

Perpurgare corpus, Varr. 2, 11.

Perquadrata, *i. e. exquisitæ vel ad unguem quadrata, matæries, conjunctæ. leg. videtur* Col. 11, 2.

Perrepere ad præsepia, Col. 6, 5.

Perruptæ rastrois radices herbarum, Col. 2, 1.

Persecuto gramine, *pass.* Pall. 3, 26.

Persequi pecus, *agere*, Col. 7, 5.

Perferunt resticulas per ficos, Varr. 1, 41.

Perseverantissimum studium, Col. 1, Præf.

Perseveranter, Col. 1, Præf.

Perfica poma, Col. 10, 405. Perfici arbores, Col. 9, 4. ejus genera, Col. 10, 410. Pall. 12, 7. sine ossibus ut nascantur, Pall. 3, 17. satio & cultura, Col. 5, 10. Pall. 2, 15. 5, 5. 6, 6. 12, 12. Infit. 89 & 95.

Perfis regio barbara, Col. 10, 405. equos præstat, Veg. 4, 6.

Perfolvere debitum, *plane solvere*, Col. 10, Præf.

Personam, cui præcepturus sis, æstimare prudentiæ est, Pall. 1, 1.

Personata herba, Col. 6, 17. personata *scrib.* Veg. 3, 4. *scribitur etiam* Perfolata, Gr. ἀπύρον. *vid. Plin. 25, 9. Schætzg.*

Perspergere amurca, Cat. 130.

Perspirare non possunt venæ, Cat. 157.

Perstrictio, pro perfrictio, Veg. 1, 35 & 38.

Perstrictus nimio rigore stomachus, Veg. 3, 55.

Perstringere vitem, Cat. 32.

Pertædescere, Cat. 156.

Pertergere vasa spongiis, Col. 12, 9.

Perterere baccas, Col. 12, 38.

Pertica declinata propagatur, Col. 4, 33.

Perticalis salix, Col. 4, 31.

id Pertinet, quo facilius &c. Varr. 2, 1.

Pertractet terga naresque, Pall. 4, 12.

Pertrita uva, Col. 8, 5.

R U S T I C U M:

Pertundere cupam, Cat. 21. calicem per fundum, Cat. 52. terebra, Cat. 41.

Pertuso a vermibus aqualiculo, Veg. 3, 23.

Pervenit, *pro perventum est*, Varr. 1, 23.

Perurere, Cat. 161. vulnera, Col. 4, 8. ne perurantur uvæ, Col. Arb. 11.

Pes. adducunt te pedes, Varr. 2, Præf. pedes dolentes ut sanentur, Varr. 1, 2. * *pes geometricus*, Col. 5, 1. pedes quadrati, Col. 5, 1 & 2. * *pes vinaceorum* bene prelo expressus proruitur, Col. 12, 43. antequam prelo pes eximatur, Col. 12, 19. pede circumciso tortivum mustum exprimitur, Col. 12, 36. *Pes igitur est massa vinaceorum, quæ sub prelo est. Plane hoc apertum ex Plin. 15, 2. nec assentior Lindano, qui Sel. med. 10, 192, pedem hic exponit, quidquid inter acinos & sarmenta ramosum & ligneum est. Magna sane pars hujus pedis sunt pediculi illi & petioli: sed æque fere magna folliculi acinorum & grana s. vinacea. Huc igitur etiam referimus mustum de sub pedibus raptum, Pall. 11, 21. * pedes betacei, Varr. 1, 2. * pes milvi s. milvinus, herba, Col. 12, 7. * pedes, h. e. pediculi, eligendi e capite pullorum, Varr. 3, 9.*

Pessum ire & innatare oppon. Col. 12, 6. pessum it flos vini, Col. 12, 30.

Pæsti rosaria, *vid. Pæsti.*

Pestifer irrorat Juppiter, Col. 10, 331. pestifera lues, Col. 1, 4. pestiferæ labis in pecore curatio, Col. 3, 34.

Pestilens fundus arte correctus, Varr. 1, 4. vendendus aut deferendus, Varr. 1, 12.

Pestilentia hujus ægritudinis transit, Veg. 3, 23. pestilentiam facere, Col. 6, 5. facientia & propulsantia, Col. 6, 5.

Pestis, *de pituita gallinarum*, Col. 8, 5. de scabie, Col. 7, 13. de serpentibus, Col. 8, 5. *ita* Col. 9, 7. serpentium, natricum, Col. 1, 5. pestis aliqua segetem enecat, Col. 2, 9. pestes quædam subterraneæ, Col. 2, 9. de papilionibus & tineis, Col. 9, 14. per aliquam pestem multitudo subducta de apibus, Pall. 7, 7.

Peta, Varr. 2, 1. *Videtur legendum Pætum, quod est Pæpiriæ familia cognomen. Urfin.*

Petassiones, Varr. 2, 4.

Petigo ut sanetur, Cat. 157.

ita Petit asparagus, Varr. 1, 23.

Petronius Passer, Varr. 3, 2.

Script. R. R. Vol. IV.

X

L E X I C O N

Petroselinon apii genus, Pall. 5, 3. Macedonicum, Veg. 3, 68. petrosilinon *sæpe scribitur in Vegetio.*

Petulus aries aut caper ut repellatur, Col. 7, 3.

Peucedanum, Veg. 3, 2. nostris *Haarstrang, Sausenckel.*

Pexum folium Cappadociæ lactucæ, Col. 11, 3. *lanugine quadam obsum.*

Φαγέδαινα in alvearibus, Col. 9, 13. Plin. 11, 19 cleron vel scleron vocat, *obscura originis voce, ut existimat Harduin.* Idem Plin. 20, 7, phagedænan inter morbos recenset, unde conjicito, putrefactionem esse vel corruptionem, quæ latius serpere solet & reliquis etiam consumere. Hesychius: φαγάνα, φαγέδαινα, νόσος ἐλκώδες νομόμενον. Schætzg.

Phalangii morsus, Varr. 3, 77, 79 & 81.

Phalarides aves, Varr. 3, 11. Phalerides, Col. 8, 15. & Plin. 10, 67. Eandem secundæ vocalis apud Græcos diversitatem observes. Aristoph. Acharn. 857 φαλαρίδας appellat, sed φαληρίδας Avib. 566. Ceterum a Gallis piettes appellari hæc aves, ex Bellonio narrat Harduinus.

Phaselus, vid. Fas.

Phasis Ponticus, Col. 8, 8.

de Phasianis Pall. 1, 29.

Phasianina ova, Pall. 1, 29. sed MS. Erf. habet phasian: quod verum videtur.

Phidiaca Minerva, Col. 1, Præf.

M. Philippi deliciæ circa pisces, Varr. 3, 3. Col. 8, 16.

Philogræci, Varr. 3, 10.

Phlebotomia, vid. Flebot.

Phlegma s. flegma, Veg. 3, 19.

Phlegmon s. phlegmone, φλεγμονή, inflammatum tuber, Veg. 2, 48. sed phlegmon spargere, *ibid.* effundere, *ibid.*

Phoebe Latonia, Col. 10, 288.

Phradmonis arte, Col. 10, 30.

Phragmaticum jumentum, Veg. 3, 30. si medicinam confideras, videtur laborans ex impedita & obsepta transpiratione.

Phreneticus equus, Veg. 2, 3.

Phrygia ἀμπελῶσσα, Varr. 1, 2. in Phrygia ex ovibus feris greges, Varr. 2, 1. asini feri, *ibid.* & 2, 6. capræ magnis villis, Varr. 2, 11. * Phrygia lotus, Col. 10, 258. vid. Lot.

Phryxæo vellere, Col. 10, 368.

Phryxonides nymphæ, Col. 9, 2.

Phryxus nubigena, Col. 10, 155. vid. Nub.

R U S T I C U M

Phthisis, Col. 6, 14. Veg. 3, 4.

Phyllis, *amygdalus*, Pall. Inf. 61, 97 & 149.

Physicam addiscere, Varr. 3, 16.

Physicorum periphrasis poet. Col. 10, 218.

Physicum & annuum remedium, Veg. 1, 18 & 39. *viatorum* & *physicum*, Veg. 1, 61. *ubi nihil superstitionis obferves. ita* & 1, 62. 3, 8 & 15. *ex MS.* 3, 85, *ubi physicum & salutare synonyma. Sic Anatol. Geop.* 12, 7, *φυσικῶταρον ποιοῦντες, de remedio non superstizioso. Hinc vulgo Medici vocantur Physici.*

Piaculo te hisce suovitautilibus *rel.* Cat. 141.

Piaculo porco facere, Cat. 139.

Pica Minucius, Varr. 3, 2.

Picati vini gustus ne possit intelligi, Col. 12, 23.

Picentium ager, Varr. 1, 2.

Piceno agro contributus Gallicus, Col. 3, 3.

Picula, Veg. 1, 11. 2, 24 & 46. 3, 16, 70 & 71.

Pierii nemoris silentia, Col. 10, 223.

inter Pigmentarios diversi odores, Veg. 3, 26.

Pigmentum *pro* medicamento, Pall. 6, 9. Veg. 4, 13. & 3, 79 *MS. Vid. Rhodii Lex. Scrib.*

Pignus alex totum patrimonium victor gallinaceus pyætes abstulit, Col. 8, 2. pigneri sunto, Cat. 140. * *pignora pro filiis, & hi pro ramis adoptivis, Pall. Inf. 110.*

Pigro humore defluere, Col. 7. 8. pigra remedia, Col. 2, 18.

Pila, ubi triticum pinfant, Cat. 14. fullonica, *ibid.* lignea, Cat. 10. *plures, qui pilæ lignæ mentionem fecere, laudat Rhodius ad Scribon. c. 75, p. 138. pilis subigere corium, Cat. 18. pilæ ex lapide angulari, Cat. 14.*

Pila, *h. e. terra, quæ cum radicibus arbuscula eximitur*, Col. 5, 9. * *marina*, Veg. 4, 12.

Pilosus venter ovis, Varr. 2, 2.

Pilulæ cupressi, Pall. 11, 14. Veg. 2, 62. 3, 3, b. * *squibala equi minuta*, Veg. 1, 47. * *collyria ad ovi magnitudinem*, Veg. 1, 62. *ad similitudinem pilularum majores glandulæ*, Veg. 2, 24.

Pilum fabarium, farrearium, seminarium, Cat. 10. pilo tundere, Pall. 1, 41. contundere, *ibid.* *Ab inventore Pilumnq dictum vuls Serv. Æn. 1, 183, & 9, 3. it. Ifid. 15, 6.*

Pilus caprarum, Varr. 2, 11. *pili color variat pro regionis cœlique statu*, Col. 6, 1. *pilum ducit vulnus*, Col. 6,

L E X I C O N

32. si pili tardius crescunt, Veg. 2, 63. contra pilum fricare, Veg. 1, 10 & 11. 3, 4, 25 & 85.

Pinacothecæ, Varr. 1, 2.

Pinea vertice pungit, Col. 10, 239. pineæ satio & cultura, Col. 5, 10. pineæ nuces ut ferendæ, Cat. 48. quando legantur, & ut servantur, Pall. 12, 7.

Pineti satio, Pall. 3, 25.

Pineus. pinæi nuclei virides, Pall. 6, 9.

Pinguedo soli, Col. 4, 24. * ad pinguedinem sapæ resolutus *ὀνδς κρυπταίνδς*, Pall. 3, 29. excoquere ad pinguedinem mellis, Pall. 11, 20. Sic

Pinguescat fervendo succus, Veg. 1, 56. *h. e. crassescat.*

Pinguis. pinguem facere gallinam, Col. 8, 7. pingues fici, Varr. 3, 16. * pingui Minerva, Col. 1, Præf. Col. 11, 1. pinguiorum rusticorum literis, *h. e. crassiori disciplina*, Col. 9, 14.

Pinguitudo olei, Col. 12, 50. palmitis, Pall. 3, 12. terræ, Col. 2, 2. suum, Varr. 2, 4. mira, Varr. 2, 4. pinguitudine crescere, *ibid.* Male igitur damnat hoc verbum Serv. ad Georg. 3, 123. *Schætzg.*

Pinnæ frequentes gallorum laudantur Varr. 3, 9. pinnæ prominentes in cauda, Col. 8, 2. pinnis aquilæ emundare, Col. 9, 14. *nostri, mit einem Fiederwisch.*

Pinnicillus, *pro* penicillo, Pall. 4, 1.

Q. Pinnio inscriptus Varronis liber tertius, Varr. 3, 1.

Pinnula per nares trajecta, Col. 8, 5.

Pinfita iris, Col. 12, 27. lens, Col. 6, 31. allium, Col. 6, 6 & 8. hordeum, Col. 8, 4. panicum, Col. 2, 9.

Pinfo. pinferunt ficum, Varr. 3, 16.

Pinus ad fines tuendos seritur, Varr. 1, 15. ejus satio, Cat. 28. Pall. 4, 10. pini oleum non damnaverim, Veg. 3, 24. *al.* irinum. ejus satio & cultura, Pall. 12, 7. ad quæ utilis, Pall. 12, 15. pinus semper virens, Col. 9, 4. casæ atque pini, Col. 9, 5. *A. Salmasio ad Col. 9, 4.* pinus damnatur, & tinus substituitur: non recte arbitror, sive cum P. Victorio V. L. 25, 5 herbam intelligas *χαλαράν τιν διάν* Græcis, quasi tu humilem pinum appelles; sive, quod magis placet, pinum ipsam arborem in hortis etiam poni soliam, quam sententiam tuetur ad Ge. 4, 112 doctissimus La Cerda. Nam poeta etiam non uno loco pinum commendat ut gratam apibus. Conf. Heinsf. ad Ovid. A. A. 3, 692, & ad Virg. Ecl. 7, 65.

R U S T I C U M.

Piperis albi, si sit; si minus, nigri unciae tres, Col. 12, 57. semuncia, Veg. 3, 24. nigrum, Veg. 4, 13. longum, *ibid.*

Piperatum acetum, Col. 12, 47 & 57.

Pipiunt pulli, Col. 8, 5. *vid. Barth. 46, 10, p. 2145. de sono pullorum intra ova delitescendum usurpari ostendit.*

Piratico bello classibus Græciæ præest Varro, Varr. 2, Præf.

Pirus (*ita semper etiam* Pall. Lugd.) Col. 5, 10. Arb. 24. Pall. 3, 25. ejus insitio, Varr. 1, 40. Pall. 4, 10. Inf. 55. piri silvestres, Col. 3, 11. achrades, Col. 7, 9. pirorum semen ut ferendum, Cat. 48. piro floreute, *veris indicium*, Cat. 149. Varr. 1, 37.

Pira ut condantur, Varr. 1, 59. ut servantur, Cat. 7. Pall. 3, 25. in sole ut siccantur, Col. 12, 14. ut condiantur, Col. 2, 10. Pall. 3, 25. *Species generosiores* Aniciana, Crustumina, Cucurbitina, Decumana, Dolabelliana, Favoniana, Hordeacea, ~~Lateritiana~~, Lateritiana, Laureana, Mulsa, Myrappia, Næviana, ~~Pæcocia~~, Pæcocia, Régia, Sementiva, Superba, Syria, Tarentina, Turraniana, Veneria, Volema, *quæ vide suis locis. conf. Plin. 15, 15. Macrob. 2, 15.*

ex Pifa Afra lomentum, Pall. 11, 14.

Piscatorium forum, Col. 8, 17.

Piscinæ, Varr. 3, 17. quæ piscinæ? Varr. 3, 3. villatæ duæ, Col. 1, 6. Pall. 1, 31. ejus positio, Col. 8, 17. piscinæ dulces, Varr. 3, 3. nobiles ad mare prolatæ, Varr. 3, 3. piscinarum rimæ ut farciantur, Pall. 1, 17. piscinæ pecorum, Col. 1, 5.

Piscinales cellæ in balneis, Pall. 1, 40.

Piscis planus, Col. 8, 16. peream ni piscem esse putavi, Varr. 3, 3. Col. 8, 16. pisces escam alii aliam desiderant, Col. 8, 17. marini dulcibus aquis clausi, Col. 8, 16. sacri in Lydia, Varr. 3, 17. prostrati & erecti, Col. 8, 17. jacentes & saxatiles, Col. 8, 17. * Piscis aquilonius, Col. 11, 2. austrinus, *ibid.*

Piso *as.* pisare far, Varr. 1, 63.

Piso, *is.* si communiter pisunt, Cat. 236.

Piso Pupius, Varr. 3, 13. * Piso Italiam a vitulis dictam tradit, Varr. 2, 1. M. Pisonis pavones, Varr. 3, 6.

Pistaciæ satio, Pall. 3, 25.

Pistaciorum satio, cultura, sexus, Pall. 11, 12. insitio, Pall. 4, 10. Inf. 157.

Pistillis conterito, Col. 12, 55.

Pisto. pistabis in pila lignea, Veg. 1, 32.

LEXICON

de Pistoris diligentia liber, Col. 12, 4. Piftores ab initio dicti molitores, qui piserent vel pinserent frumentum. Vid. Cujac. obs. 16, 5. Wower. ad Min. Felic. p. 18 sq. Ursinus ad Ciaccon. de triclin. p. 317 sq. Postea vero Piftores Gl. ἀποτοκῆνοι καὶ στρογγυλοί.

Pistrinale pecus, Col. 7, 9. Ita etiam Beroaldus legit. nam & Plautus, inquit, piftores vocat scrophipascos.

Pistrinum, mola aquaria, Pall. 1, 42. in pistrino pisatur ac torretur far, Varr. 1, 63. torretur, Varr. 1, 69. Sed postea pistrinum in Gl. Hadr. Jun. ἀποτοκῆνοι. Vid. Parei Electa Plauti, p. 500. Galak. de silo N. T. c. 3. Est nuper editus de pistrinis veterum liber multa diligenter a Frid. Lebr. Gaurio, Cygneæ 1730, 8vo. eam partem in pistrinum politor, Cat. 136. h. e. ad pisendi vel pinsendi impensas confert.

Pisum. ejus cultus, Col. 2, 10.

Pituita resina, de pity s. pinu πρῶτον, Veg. 4, 28. Laudat etiam Scribon. comp. 202, 205 recte.

Pituita ut ejiciatur e corpore humano, Cat. 156. ut datur in equis, Col. 6, 34. si ovi molesta est, Col. 7, 6. lacerata decidit bubus, Col. 6, 8. circumvenit oculos gallinarum, Col. 8, 5. in avibus quæ, & quomodo curetur, Pall. 1, 27, 28 & 29.

Pius quæstus, Cat. Præf. legiimis & bonis artibus quæstus.

Pix Brutia, Col. 12, 18. vid. quos laudat Burm. ad Samon. 455. Plin. 16, 11. Reines. V. L. 2, 8 p. 182 sq. corticata, Col. 12, 23. Nescio, an quisquam interpretatus sit hoc nomen, neque adeo, an alio in loco occurrat. Forte cognata est corticea cera & arenosa Plinii 11, 24 ex emendatione quidem Harduini; itemque tus corticosum apud eundem 12, 32. In his omnibus videtur signari natura, quæ cum alioquin glutine suo careat, friabilis & pluribus quasi squamis, corticis instar, constans. dura, Col. 6, 15. Veg. 3, 4. Narycia, Col. 10, 386. Nemeturica, Col. 12, 20 & 24. vetustior melior, Col. 12, 20 & 23. liquida ad mustum condiendum, Col. 12, 22. pice liquida oblinuntur plagæ ovium in tonsura acceptæ, Varr. 2, 11. ejus odor & sapor ut temperetur, Pall. 10, 11.

Placenta uti fiat, Cat. 76.

Placere corpore, Col. 1, 8. cf. Pall. 1, 6.

Placiditas ovium, Varr. 2, 1.

Placidus. placida hiems, Pall. 11, 5.

Plagam accepit in tonsura ovis, Varr. 2, 11. plaga is

R U S T I C U M.

vite vel arbore, Col. Arb. 10 & *sape*. Pall. 11, 5. plaga fissuræ, Col. 4, 29. hiat, Col. 4, 29.

Plagijs, rigidus bos, Veg. 3, 46 *lem*.

Plantæ roboreæ, Pall. 1, 21. *Tabulas planas interpretatur Festi corruptor Barth. 39, 8. Ex Aldhelmo & alijs profert Gron. obsf. eccl. c. 28, p. 221. Schætzg. Respondet Gallorum planche, & nostrum Planke.*

Plantæ cum animalibus similitudinem habent, Col. 3, 10. proprie sunt, quæ cum radicibus transferuntur, Pall. 5, 2. ne a diris animalibus carpanitur, Col. 10, 351. *Sed* plantam de ramulo secum defert olea de percussione adversa, Varr. 1, 55. *Ita* pro ramo minore, Col. 5, 10. *it.* plantæ & rami sunt synonyma, Col. Arb. 20. *vid.* Deplantare.

Plantaria ut facienda, Col. Arb. 3. cerasi, Pall. 11, 12. cardui donec solidentur, Pall. 4, 9.

Plantantur vel seruntur caules, Pall. 4, 9.

Platanina folia, Col. 12, 16.

Platani folia hieme non amittens, Varr. 1, 7. in Lyæo, Varr. 1, 37. platano inseritur malus, Pall. Inf. 87.

Platycoriæ, *vid.* Core.

Plebeji seminis pulli, Col. 9, 11.

Plebs, de apibus, Col. 9, 9. *vid.* *Heins.* ad *Virg. Georg.* 4, 95.

Plenitudo modica, i. e. *crassitudo*, Col. 4, 30.

Plenus. plena foetu bos, Col. 6, 24. usque ad plenum, Pall. 2, 15. pleni ex fursure sacelli, Veg. 1, 52. * pleniores facio tauros, *oppon. macris*, Varr. 2, 5. plenior etiam est *crassior*, Col. 4, 29. *vid.* Plenitudo.

PLEONASMI *Varronis*. Si videt eos fore ut pestilentia discerpant 1, 2. cum eisdem si fregeris, 1, 7. atque ea, quæ ex iis nasci debent, earum rerum feracia, 1, 9. cum eo præterea, 3, 5. villam ædificandum, ut intra septa villæ habeat aquam, 1, 11. adminicula hominum, sine quibus rebus, 1, 17. numerus non est ut sit ad amissim; 2, 1. rursus vos reddite nobis, 2, 2. cum sciam mulorum gregem cum pasceretur, eoque venisset lupo, ultro mulos circumfluxisse, 2, 9. majorem natu potius quam alios, & peritiorem quam reliquos, 2, 10. nisi si, 2, 9. 3, 2. nam in hoc nunc denique est, ut, 3, 1. *vid.* & etiam, etiam item, nec non etiam.

a Pletura febricitare, Veg. 1, 35. *h. e.* plethora. *Ita* 12

LEXICON

56. 3, 12 & 44. *Nihil tamen mutaverim, cum Latinam etymologiam forte cogitaverit Vegetius.*

Plostellum Pœnicum, Varr. 1, 52. *diligenter explicat Schœgenius antiquit. tritura* §. 13, p. 34 sq.

Plostrarii asini, Cat. 11. *Asinos etiam plaustra traxisse, testatur Col. 7, 1. Vid. Scheff. de re veh. 1, 8. Schœtzg.*

Plostrum, Cat. 2. quot requirantur, Cat. 62. *majora, Cat. 10. Varr. 1, 22. interpretatur Schefferus de re vehic. 2, 19 ea, quæ quatuor rotas haberent, easque non radiatas, sed tabulis contextas. Schœtzg.*

Pluma jam sunt tecti pulli, Varr. 3, 7.

Plumbeum *sc. vas*, Cat. 105. Col. 12, 19. quadratum, Col. 12, 50. *plumbea bene fricari*, Col. 12, 19.

circum Plumbati modioli, Cat. 20. *potest compositum esse: ita adplumbatum vas Scrib. 271, h. e. ferruminatum. Possis etiam ita vocare area vel ferrea vasa, quorum vel utraque vel certe interior facies plumbo obdusa est.*

Plumbo. plumbet modiolos, Cat. 21.

Plumbum. plumbo vincire dolia, Cat. 39. attrito creatur cerusa, Pall. 9, 11.

Plurima XV, paucissima VII supponuntur ova, Col. 8, 14.

Plus quatuor millibus, Col. 3, 16. *cum relatione ad XVI M. h. e. XX M. Ita etiam minus, Col. 3, 3. Plus annos centum, Varr. 1, 57. vicena millia, Varr. 3, 2. non plus vices pullos, Varr. 3, 10. non plus triennium vivunt, Varr. 2, 1. non plus quater in anno pariunt, Varr. 3, 10. * pluris pretii, Varr. 1, 7.*

Plusculum mellis aut mulsi, Col. 12, 47. plusculo sale, Col. 12, 50 & 54.

Pluvia. ut parietem non possint stillicidia penetrare per pluviam, Pall. 1, 11. *MS. membr. Bibliotheca Leidenfis: ut parietem non possint penetrare perpluvia, omisso tñ stillicidia. Quæ vera est lectio. Perpluvia sunt pluviae perfluentes, a perpluo, ut a diluo diluvium, ab eluo eluvies.*

Pluvialis dies, Col. 2, 13. aqua, Col. 1, 5.

Pluviatilis aqua, Col. 9, 1.

Pluviis diebus quæ fieri queant, Col. 2, 15. *pluvius coeli status, Col. 2, 10. pluviae tempestates, Cat. 2.*

Pocillum fictile, Cat. 156.

Pocula contrectari a quibus debeant, Col. 12, 4. ** parteis extracta & canalibus immissa præbenda porcis, Col. 7, 10.*

R U S T I C U M.

Podagra gallinarum, Col. 8, 3. jumentorum, Veg. 2, 53. raro vexat eunuchos, *ibid. extr.*

Podia, quibus imponuntur alvearia, Pall. 1, 38. *Colus melle vocantur* suggestus. * in cella vinaria craticia, Pall. 1, 18 & 19. *Sunt eminens quiddam de solo excisatum, quo illud in lacus quosdam s. cellas dividitur.*

Pœnice scripserunt, Varr. 1, 2.

Pœnica lingua, Varr. 1, 1.

Pœnicum plostellum, Varr. 1, 52. dictum, Col. 1, 3. *vid. Punic.*

Pœnus auctor Mago, Col. 3, 15. Pœni gens acutissima, Col. 1, 1. ex Africa scriptores, Col. 1, 1.

Pœtæ primarii, Col. 1, Præf. veteres, Varr. 2, 1.

Ποιμένα λαών, Varronem, Varr. 2, 5.

Polenta grandis, Cat. 108. ex hordeo multa aqua confersa, Col. 6, 17. Veg. 3, 4.

Polio. poliuntur cellæ tectorio, Col. 8, 8.

Politionem dare, Cat. 136. *Turnebus 30, 6 interpretatur politionem contractus speciem, cum ager colendus locatur passio- ne certa partis frugum, qui etiam huc refert l. 52 π. §. 2 p'o socio (17, 2) Si in coeunda societate artem operamve pollicitus est alter, veluti cum pecus in commune pascendum, aut agrum politori damus in commune quærendis fructibus.*

Politor, Cat. 136. *qui certa parte fructuum passa alterius agrum polit, h. e. colit. Add. Cat. 5: operarium mercenarium, politorem diutius eundem ne habeat die. Ubi tamen alii pollintorem: quod verius videtur; certe de alio homine hic sermo est, de mercenaria nempe opera in unum diem conducta. Ac nescio, an operarius mercenarius pollintor sine unius modo hominis nomina. De omnibus enim operariis, mercenariis, accipere nimis durum videtur & a negotiorum rusticorum ratione alienum. An hoc vult, diutius ne habeat die dicta, v. g. si in dies X conducta sit illius opera, ne quid addat. Alioquin enim metus est, ne studio opus trahant, atque ducant mercenarii, quod inutile ipsis est, si non producatur ipsis conditio, sed aliis conductis dedantur hiantes corvi. add. Expolitus. Repolio.*

Politus omnibus virtutibus, Varr. 1, 2. polita regie ædificia, Varr. 1, 2. opere tectorio villa, Varr. 3, 2. *ita Gell. 1, 20 ex oratione Scipionis, villa expolitissima.* * politus cultura fundus, Varr. 3, 2. *Ita impolitæ crimen, de quo Cato*

L E X I C O N

apud Gell. 4, 12, etiam ad agrum incultum referri videtur. vid. Politio.

Pollen polentæ, Cat. 156 & 157. pollinis hordeacei cyathus, Pall. 11, 14. pollen turis, Col. 6, 30. & Veg. *sape est, quæ alias manna turis, tus minutum, λιβαριὸς λεπτός. Salm. in Solin. p. 360, b, F.*

Pollentiæ vellera, Col. 7, 2. *Hinc illud Sili, fuscique ferax Pollentia villi. Epigrammatista quoque celebrat lanas Pollentinas. Broukh.*

Pollex. digitum pollicem laxamenti facere, Cat. 19. pollice demetitis florem, Col. 10, 303. * *in vite. in pollicem tondere palmam, Col. 4, 21. refecare, Col. 4, 24. add. 1, 11 & 22. 5, 5. Nimirum pollex, custos, refex, præfidiarius, vel subsidiarius palmæ, ejusdem rei nomina sunt, quod aperte indicat Col. 4, 21. Pollex dicitur, ut crus, caput, brachium. Ita ex pollice citata materies formatur in brachium, Col. 4, 24.*

Pollicentur vino ætatem afferre, Pall. 11, 14.

Polliciti nostri memores, Col. 11, 3.

Pollicere dapem, Cat. 132. culignam Jovi dapali, *ibid.*

Pollutionis omni labe aliena, Pall. 9, 10.

Polulum labellum, Cat. 10. polutæ laminæ, Cat. 11.

Πολύαρρος & πολυβούται Varr. 2, 1. πολύαρρα Thyestæ vocat Hom. Iliad. β, 104. posterius est Il. 1, 153. Schætzg.

Polychreston antidoton, Veg. 2, 6. ubi viziose Polygr.

Polycletea arte, Col. 10, 30.

Polycletus, Col. 1, Præf.

Polygonon, sanguinalis herba, Col. 6, 12. palagonem vulg. scribitur Veg. 3, 4.

Polygrekton, *vid. Polychr.*

Πολύμηλοι, Varr. 2, 1. est *apud Hesiod. Oper. 306.*

Polypus in naso ut fanetur, Cat. 157. Veg. 2, 38. excidit, Cat. 157.

Πολύπυρον Ἀργος, Varr. 1, 2.

Pomarium tota Italia, Varr. 1, 2. pomarium confitui ut debeat, Col. Arb. 8. Col. 5, 10. feminarium ut fiat, Cat. 48. pomaria, horti, Varr. 1, 23. protecta, Col. 9, Præf.

Pometa, Pall. 1, 36.

Pomiferæ arbores, Pall. 3, 19.

Pomœrio minore finire, Varr. 1, 2.

Pomosi Tiburis arva, Col. 10, 138. *vid. Broukh. ad Prop. 4, 7, 81.*

R U S T I C U M.

Pompejana vitis, Col. 3, 2. cepa, Col. 12, 10.

Pompeja palus, Col. 10, 135.

Pompeji, Cat. 22.

T. Pompejus, Varr. 3, 12.

T. Pomponius Atticus, Varr. 2, 2.

Pomponii Vituli, Varr. 2, 1.

Pomum. poma, mala, Cat. 7. *Poma arbori fructus omnes edules, quin tubera etiam; quamquam ficus interdum, itemque baccæ excipiuntur. (Sed baccæ conversim nomen nonnunquam latius etiam quam pomum patet.) vid. Salmaf. ad Solin. p. 421, b. add. Bodeus a Stapel ad Theophr. hist. plant. 4, 6, p. 583. Senfible. de nuc. Saturnal. c. 2. Blancard. ad Arriam. Ind. p. 581 sq. Cren. anim. part. 10 p. 46 sq. Schætzg. poma unde dicta, Varr. 1, 31. interlegi quando soleant, Pall. 3, 25. 7, 5. 8, 3. ut servantur in arbore, Pall. 12, 12. ut condantur, Varr. 1, 59. ut servantur innoxia, Col. 12, 45. Pall. 3, 25. ut condiantur, Col. 12, 44 sq. * poma cum feres, de arbore, Cat. 28. pomorum propagatio, Cat. 51 & 133.*

Pondero. quantum utraq; ponderantur, Veg. 3, 3. *h. e. pendunt.*

Ponderosum frumentum, Varr. 1, 52.

Pondo libra, pondo quadrans, Col. 12, 12, 20 & 22. pondo medicaminis uncia, Col. 12, 28. * olei pondo octoginta, Col. 12, 51. cordi fœni septena pondo, Col. 7, 4. *Gronov. de Pecun. vet. 1, 7, p. 32, ita explicat, ut intelligat pondera librarum.*

Pondus. ponderibus æquis, Pall. 1, 41. * pondera duo, Veg. 3, 52. tria, Veg. 1, 20. 4, 13. quatuor, Veg. 3, 3. quinque, Veg. 3, 49.

Pondusculo saxi, Col. 12, 51.

Ponere castaneas, *serere*, Pall. 12, 7. plantas pirorum; Pall. 12, 7. vineam, Col. Arb. 4. ponitur lactuca, Col. 11, 3. posuerunt pauca ova, Col. 8, 2. * ponito, Cat. 79 & 81. *i. e. apponito in mensa convivis. vid. Schætzg. ad Juvenec. 3, 80. * posiverunt, Cat. Præf. posiveris, Cat. 4. * pro reponere, recondere, Pall. 2, 15. sorba lecta & posita.*

Pons. pontibus roboreis consternantur equi, Veg. 2, 58.

Pontianus Aufidii cognomen, Varr. 2, 9.

Pontifices negant &c. Col. 2, 22.

Pontilis stratus, Veg. 1, 56. in pontili strato, *ibid.*

Pontius. Pontiz insulæ, Varr. 3, 5. *Vid. Plinius 3, 6, & Mela 2, 7, 170. Schætzg.*

LEXICON

Popinales deliciae, Col. 8, 16.

Popularis notae pulli, Col. 9, 11. fal, Cat. 88.

Populationes praetereuntium viatorum, Col. 1, 5. volu-
crum, Col. 3, 21. murium & formicarum, Col. 2, 20.

Populneam frondem caedere, Cat. 5. add. Col. 6, 3.
scobis, Col. 12, 43.

Populus arbor substituitur in antiquis editionibus nonnun-
quam opulo, ubi vid. e.g. Col. 5, 6.

Populi duo (apum) conjunguntur, Col. 9, 13. spica-
rum, Pall. 7, 2. ita turba.

Porca praecedanea, Cat. 134. porcae ut tractandae, Pall.
3, 26. * in agro, Varr. 1, 29. Col. 5, 1. *Vet. ant. de limit.*
ap. Gaf. p. 292: Sed porca est, quod in arando existat;
quod defossum est, lira. *Adde Salmas. ad Solin. c. 37, p. 511,*
512. Apertissime etiam elatam partem notat, fulcus depressam,
Col. 11, 3. porcae fulcantur latiores, Col. 11, 2.

Porcellus ne a matre opprimatur, Varr. 2, 4.

Porcii unde dicti, Varr. 2, 1.

Porcla, Veg. 4, 28. videtur compendium vocis portulaca.

Porculatio, nutricatus suum, Varr. 2, 4.

Proculatoris & subulci diversa professio, Col. 1, Praef.
12. 7, 9. Quantum ex posteriori loco intelligitur, porculator
proprie est is, qui futuram hujus generis curat.

Porculus, pro parvo porco, non memini quemquam nostrum
dicere: sed est apud Plin. & docens porcellus & porculatio.

* porculus in fucula, Cat. 19. Erat batillus aut uncus, qui
figebatur, ut teneret funem, quo dum versabatur torcular, fu-
cula circumplicabatur. Vid. Turneb. *Advers. 7, 25. Meurs.*

Porcus Graecum nomen antiquum, Varr. 2, 4. *Idem 4*
*de L. L. Quod Athenis in libris sacrorum scriptum est ῥῆ-
μα καὶ ῥῆμα. Ursin. Vid. p. 25, 36 Dordr. & Scal. ad h.*

L. Porco piaculo facere, Cat. 139. porco femina, Cat. 134.

porcus ingens, Varr. 2, 4. porci ferarii, Cat. 150. qui suo
pascuntur. *Meurs. de porcis Varr. 2, 4. Col. 7, 9. Pall. 3,*

26. porcos suos alat unaquaeque scrofa, Varr. 2, 4. porcus
lactens, Col. 7, 9. porcis anima data perinde ut fal, Varr.

2, 4. * porcus qua feminae sunt, Varr. 2, 4.

Porricere exta, frumentum, Varr. 1, 29.

Porrigo legi jubet Ursin. Col. 7, 5, pro prurigo. morbus.
Ita etiam apud Celsum. in optimis MSS. esse, testatur Rhod. ad
Scribon. 243, p. 319.

male Porrecta radicum, Pall. 3, 23.

R U S T I C U M.

Porriguntur per humum, Col. 5, 4. in tabulas uvæ sic-
candæ, Col. 12, 16.

Porrinam inferere, Cat. 47.

Porro, Col. 8, 5.

Porrum sectivum feri & coli ut debeat, Col. 11, 3. ca-
pitatum, *ibid.* Tarentinum, Col. 8, 11. ejus radices discen-
tiunt ruffim boum, Col. 6, 10. porro secto (*sectivo*) fasces
cingere, Col. 10, 371.

Porrus capitatus, sectilis s. sectivus, Pall. 3, 24. gran-
dis ut nascatur, Pall. 3, 24. 5, 3. *add.* 11, 11.

Porta itineri longissima, Varr. 1, 2. *Comparat huic pro-
verbio Viss. V: L. 33, 9, illud Italorum:* Il più duro passo è
quel della foglia, & Gr. ἀρχὴ ἡμισυ τοῦ πειρώτος. Porta
Flumentana, Varr. 3, 2.

ob Portenta cicer serendum inter olera, Pall. 1, 35. *vid.*
Monstra. Plin. 19, 58: Naporum medicina est, siliquas una
feri, sicut olerum cicer: arcet enim erucas. *Similia remedia
suppeditat Anatolius Geop. 12, 7.*

Porticus similitudinem imitemur, Pall. 12, 8. porticus
protectæ, Col. 9, Præf. porticibus alvearia supermunire,
Col. 9, 7. *ubi tantum illud tecti parietibus affixi genus notat,
quod nostri Wetter-Dacher. add. 9, 14.*

pro Portione facere, Cat. 106. *sic* Col. 1, 4. Varr. 1, 18.
2, 3. Col. 5, 12. 12, 41. pro portione ac — eadem ratione,
Varr. 3, 9. hac portione, Col. 2, 9. 3, 2. 12, 12. portio-
ne servata pro magnitudine, Col. 8, 11. 11, 2. his portio-
nibus, Col. 12, 12. supra portionem respondere, Col. 7, 1.
portionem exiguum in valvulis habere, Col. 2, 12.

Portitor Helles, Col. 10, 155. *vid.* Hell.

ut Portare se possit equus, *h. e. incedere*, Veg. 1, 26.

Portulacæ succus adversus formicas, Pall. 11, 12.

Posca, Veg. 1, 38. posca *scribitur* 1, 56. 2, 15. posca
acris ad vulnera, Veg. 2, 48. 3, 32.

Posca, *vel* posia olea, *ead.* pausea, Cat. 6 & 7. Varr. 1, 24.
Col. 12, 47 & 49. posca olivæ ut colymbades fiant, Col.
12, 47.

Positio agri, *situs*, Pall. 1, 7. Col. 1, 1. Præf. 1, 2, 4 & 6.
3, 3. cœli locique, Col. 3, 4. pro situ & positione locorum;
Col. 3, 21. * *institutio & cultus vinearum*, Col. 3, 3. furculi,
Col. 3, 17. brassicæ, Col. 11, 3.

Possessio, *prædium, pascua*, Veg. 3, 2.

pro Possibilitate vitis, Pall. 3, 14. Possibilitas *alicujus rei*

LEXICON

vel hominis est, quod quæque & quisque extremum sufferre velit. *Barth.* 41, 6.

Possum. possis transferre, *δύνατο ἀν*, *Col.* 11, 3. * possitur, *Cat.* 154. *Veteres nonnullos ita locutos esse, ostendit Nonnius de mutatis conjugationibus in* Possetur, poteratur, & potestur, 10, 30, 33 & 34.

Post odorem ingressæ apes, odorem secutæ, *Pall.* 5, 8. post trimum, *h. e. postquam trimus fuit.* *Varr.* 2, 7.

quod Posteravit speciei merito, compenfat ubertate fumendi olea, *Pall.* 12, 4. *est igitur ὑστερήσας.*

Postremo posterius, novissime, *Pall.* 12, 22.

Postridie ejus diei, *Cat.* 2.

Postulo. uti quæque virga postulaverit, *Col. Arb.* 7.

Potentia medicaminis, *Pall.* 3, 28.

Potestas fiat large bibendi, *Col.* 8, 14. si potestas reliquorum non sit, *Col.* 12, 57.

Potionabis cum passo, *Veg.* 1, 34. cum oleo, *Veg.* 1, 38. potione aquæ, *Veg.* 3, 59.

Potior. potitur regno inferno, *Col.* 10, 274.

Potius cum comparat. abundare videtur *Varr.* 2, 10.

Potis, pote. Potis sunt, *Varr.* 2, 2. ubi id pote, *Varr.* 2, 15. emtor pote damnare, *Varr.* 2, 2.

Potniades equæ, *Col.* 6, 27.

Potatum dabitur pecori, *Col.* 12, 51. potandum medicamen præbent, *Col.* 6, 7.

Potui data staphis agria, *Col.* 8, 5.

Præacuere furculum, *Cat.* 40.

Præbent potandum medicamen, *Col.* 6, 7. præbent sibi cibaria canes, *Varr.* 2, 9. vituli, quibus non satis præbent matres, *Varr.* 2, 5.

Præbito sale, *Col.* 7, 3. præbita, *Χορπυίας*, *Col.* 1, 8.

Præcantationes incularum, *Veg.* 1, 39. *h. e. incantationes. conf.* 3, 44.

Præceps palmes, *Col.* 5, 6.

Præceptum undecimum, *i. e. liber*, *Col.* 11, 1. præceptum generale, *Pall.* 1, 43. *est liber primus auctoris.*

Præcidanea porca, *Cat.* 134. *Festus*: Præcidanea agna vocabatur, quæ ante alias cædebatur, item porca, quæ Cereri mactabatur ab eo, qui mortuo iusta non fecisset, id est, glebam non objecisset: quod mos erat eis facere prius, quam novas fruges gustarent. *Add. Gell.* 4, 6. *Scæ-*

R U S T I C U M.

liger ad Festum a præcedendo s. præeundo dictas hostias disputat adversus Gellium.

Præcinxit suas sedes sepe, Col. 10, 347. *Male edd. percinxit. Pall. 1, 35: omne horti spatium alba vite præcingitur. Add. Plin. 23, 16.*

Præcipere diligenter, Col. 5, 8. *it. 10, Præf.*

Præcipitata per jugum materia, Col. 4, 24. palmitis pars, Col. 5, 6.

Præcipitare vitem, Cat. 32. *h. e. deorsum intorquendo frangere. vindemiam, Col. 3, 21. præcipitari palmes debet, Col. 5, 6.*

Præcisa stramenta, Col. 11, 2.

Præcludere naturalia, Col. 8, 5.

ex Præclusionione vulneris solet fistula fieri, Veg. 2, 23.

Præcoquam uvam, Col. 12, 39. præcoquas uvas, Col. 12, 37. præcoqua Persica, Pall. 12, 7 & Col. 10, 410. *ex emendat. Salmasti.*

Præcox maturitas, Col. 1, 6. præcozem vitem, Col. 3, 2. præcoquis fructus *genit.* Col. 3, 2. præcoques vites, Col. 3, 1 & 2. fici, Col. 5, 10.

Prædicat furem, bestiam, canis latratu, Col. 7, 12.

Prædictas querimonias, Col. 1, Præf.

Prædium emi paratique ut debeat, Cat. 1, suburbanum commodissimum, Col. 1, 1.

Prædonum vis, Col. 1, 7.

Præductoria lora, Cat. 135.

Prædura ætas, Col. 6, 2.

Præfatio Junoni fruges, Cat. 134. *quasi esset altivum. præfamino vino, Cat. 141. videtur esse singularis numeri, licet ad pluralem referant Grammatici.*

Præfecturæ voluptas excitanda, Varr. 1, 17.

Præfectos alacriores faciendum præmiis, Varr. 1, 17.

Præferratus modius, Cat. 11. *ferro munitus, ut facilius daret incorruptus.*

Præservida regio, Col. 3, 1.

Præfestinatum opus, nimium immature factum, Col. 11, 2.

Præfigantur foraminibus ænei cancelli, Col. 8, 17.

Præfractas stirpes refodere, Col. 2, 2.

Præfurnium fornacis, Cat. 38. *est os hypocausti s. fornacis, quo ligna in fornacem induntur. vid. Philander ad Kuru. 5, 10.*

L E X I C O N

- Prægelida frigora, Col. 4, 8. loca, Col. 2, 9, 3, 12.
 Prægnantis bestię morfus acerbior, Veg. 3, 79 & 82. præ-
 gnantes fiunt, Varr. 2, 2. * prægnans cucurbita, Col. 10, 380.
 Prægnationis fines, Varr. 2, 1. modus, Varr. 1, 44.
 Prægravantibus auribus, Col. 7, 6.
 Prægravato capite, Col. 6, 7.
 Præjaciuntur moles, Col. 8, 17.
 Prælabentis temporis fuga, Col. 11, 1. *h. e. præterlaben-
 tis. vid. Weitz. & Burm. ad Petron. c. 99.*
 Præliganeum vinum, Cat. 23. *h. e. ante juslam viandem
 legendum, premendumque.*
 Præmonitus varietatem, Col. 11, 2.
 Prænestinæ nuces, Cat. 8.
 Præoccupatio, emphragma, Veg. 1, 40.
 Præparare frumentis arva, Col. 2, 16. præparandum li-
 quida rubrica, Col. 9, 8.
 Præpotentes, Col. 1, 3.
 Præripiuntur æstu uvæ, Col. Arb. 2.
 Prærumpi, Col. 3, 18.
 Præsciscere fugam, Col. 9, 9.
 Præsecare cultello, Varr. 3, 16.
 Præsentia fructus ipsius facilem se præstat castanea, Pall.
 12, 7.
 in Præsentiarum, *vid. Impræsent.*
 Præsepēs bubus, Cat. 14. bonæ, Cat. 4. *add. Non. 3,
 160. * præsepia laxæ, Varr. 1, 13. * præsepia ovium, Varr.
 2, 2. in præsepiis, Varr. 2, 5.*
 Præsidarii malleoli, Col. 4, 15. præsidarius palmes,
 Col. 4, 21.
 Præsidii causa positi malleoli, Col. 3, 16. præsidio fu-
 tura pecori, Col. 11, 2. ad præsidium aquæ calidæ de-
 curritur, Col. 12, 50.
 Præstat ex se pullos atque plumam, Col. 8, 13. *add. Pall.
 1, 30. præstant agricolæ urbanos immiani numero annæ-
 rum, Varr. 3, 1. add. Varr. 2, 2. noxis præstare, Varr. 2,
 4. it. 2, 5. * præstari, præberi, Col. 11, 2.*
 Præsto esse candidato, Varr. 3, 2. præsto est consuli
 comitia habenti augur, Varr. 3, 2.
 Præstrictio pro perfrictio, Veg. 1, 40.
 Præsul agri, *villicus*, Pall. 1, 6. olivæ Castitas, *f. Mi-
 nerva*, Pall. 1, 6.
 Præsulæ adipis, Col. 6, 2. Pall. 4, 12.

R U S T I C U M:

- qui Præfunt quales esse debeant, Varr. 1, 17.
 Præfumitur, *putatur*, Pall. 3, 9.
 Præteritis retibus, Col. 8, 9.
 Præter illud — tum etiam, Col. 4, 18. * præter auxilium cultoris, Pall. 2, 9. hominum labores, Pall. 7, 2. *h. e. sine.* * pro præterquam, Varr. 1, 41.
 Præterit me, Col. 1, 6. quæ præterita sunt superioribus diebus, Col. 11, 2.
 Præteritis X diebus, *post X dies*, Varr. 2, 4. * PRÆTERITA *tertia conjugationis a præfenti formata archaice.* discedimus omnes, Varr. 1, 69. *pro* discessimus. *Add. Comment. ad Varr. 1, 65. 2, 9. 3, 2. Pluſcula id genus etiam sunt in Columella Lipsienſi, v. g. 12, 54 recipiſſe. it. 2, 10 corroderunt. it. Cat. 66. ubi pro prement al. premerint. Ita Sall. Jug. 40, 1 negligiſſet. vid. Cortius.* * PRÆTERITA *coniunctivi archaica.* intromiſit, Varr. 3, 12. acceſſit, Varr. 3, 16.
 Prætegit amarus umbras, Col. 10, 296.
 Prætorium villaticum, Pall. 1, 8, 11, 24 & 33. *Ita Sueton. Aug. 72. Nero. 39. Calig. 37.*
 Prætorio capite, Col. 3, 18.
 Prævenit fecunditate, Col. 3, 2.
 Præverti, Col. 3, 7. *active, de occupatione rhetorica vel dialectica.*
 Πραξοxοπίδες beſtiolæ, Pall. 1, 35. *Ant. Miſaldus de ſecretis hortorum 1, 9, p. 16, Palladius, inquit, Latino aptoque vocabulo herbicidas, Ruellius vero porricidas appellavit. Sed illum Palladii locum non inveni.*
 Pratenſe fœnum, Col. 6, 3.
 Pratum unde dictum, Varr. 1, 7. ex arvo ut fiat, Col. 2, 17. prata ex ſegetibus facere contra leges, Varr. 2, Præf. factum ut colatur, Col. 2, 18. quando purgandum, Pall. 2, 2. 4, 2. cuſtodiendum & ſtercorandum, Pall. 3, 1. ſtercorari ut debeat, Cat. 50. prata duum generum, Col. 2, 17. irrigua & ſicca, Cat. 8 & 9. vetera ut excolantur, novella formentur, Pall. 10, 10.
 Prævitæ curvaturæ, Pall. 4, 11.
 Præxiteles, Col. 1, Præf.
 Præciæ vites, *vid. Prætiæ.*
 Precor bonas preces, Cat. 134 & 139.
 cum Prehenderint, inferantur, Pall. 3, 25. *sine ambiguitateprehendendi, Pall. 3, 10. sine metu ne non comprehendant.*

Scriptu. R. R. Vol. IV.

Y

L E X I C O N

- Prelo premere, Col. 12, 39.
- Premittit Medicam herba, *angit*, Pall. 5, 1. premi oportet cuneum, *deprimi*, Pall. 11, 12.
- Pressus putare vitem, Pall. 12, 9. radere colla equorum, Veg. 1, 56. *Recte. nam Poeta Georg. 1, 157: ruris opaci Falce premes umbras.*
- Pressoria vasa, Col. 12, 18.
- Pressura vinaccorum prima, Col. 12, 36. primæ, secundæ, tertiæ pressuræ oleum, Col. 12, 50.
- Pressus color, Pall. 4, 13. *Servius ad Georg. 3, 82, honesti spadices: quos phœniciatos vocant, pressos, myrteos. Ipsi sunt badii. Copiosissime de hoc presso colore disputat Salmasius ad Terull. de pallio p. 179 sqq. Indicium debemus Vlitio ad Grat. 532.*
- Pretiæ vites, Col. 3, 2. *Existimat Servius dici precias quasi præcoquas, ex eo, quod cito maturescunt, & ante alias sole coquuntur. Beroald.*
- Pretium facere in oves, *constituere*, Varr. 2, 2. *efferre, augere*, Varr. 3, 6.
- Priapo vicina eruca, Col. 10, 108.
- Primum dant pratis, Varr. 1, 7.
- Primigenia pecuaria, Varr. 2, 2. *femina*, Varr. 1, 40.
- Primitias vitis refecare, Col. 4, 10. *plantæ*, Col. 10, 147.
- Primitivi anni, Col. Arb. 23. *qui primi*, Col. 5, 10.
- Primitus cum exit vitis, Varr. 1, 31. *spica cum oritur*, Varr. 1, 48. *oritur herba*, Varr. 2, 2.
- Primo. molis primo, Pall. 11, 10. *prius, vel ante.*
- Primogenitus vitulus, Pall. 1, 39.
- Primordium scriptorum, Col. 1, 1. *primordia terrena*, Col. 3, 10. *in primordiis*, Pall. 4, 12. * *adjectiv.* *primordium semen*, Col. 6, 37.
- Primorem furculum, duos primores digitos, Cat. 40. *primores tres digitos*, Cat. 21. *imbres*, Varr. 2, 2. *civitatibus*, Col. 12, 3.
- Primus. prima vindemia, *h. e. ineunte*, Col. 12, 21. *ad Kal. Octobr. primas*, Cat. 147. *primas (partes) tribuere*, Col. 2, 17.
- Princeps. principes *magister pecoris & villicus*, Varr. 1, 2.
- Principalia hæc duo, Col. 1, 3.
- Principium, *i. e. (principio)* Gr. τὴν ἀρχὴν, Cat. 157. *post principia, ut ajunt in castris*, Varr. 3, 4.
- Priores, Col. 1, 4.

R U S T I C U M:

Pristinale pecus, *vid.* Pistrinale.

Pristinum nomen possident, Col. 5, 1. *Sed*

Pristinum, *pen. prod.* sidus, Col. 11, 2. *Est autem pristis, vel pistris notum sidus, quod alias cetum vocant, unde noster formavit adjectivum pristinus media longa, ad differentiam rōi pristinus, quod antiquum denotat. Schættg.*

Privignæ proles, Col. 10, 163. *Tales plantæ, quæ non sponte nascuntur in terra, sed humana opera inde eliciuntur. Schættg.*

Privus. privi trapeti, Cat. 3. privæ scopulæ, Cat. 26. privata opercula dolis, feriis, Cat. 10. tectoria, Cat. 11.

Pro majori parte, Pall. 1, 4. pro modo semipedis, Col. 5, 10. pro temporibus anni, Col. 11, 1. *comparabat huic loco Schættgenius Gruter. p. CCCVIII, 1: PRO TEMPORE VEL FACULTATE.* pro æquis ponderibus, Veg. 2, 39. * pro agricola minime est, Col. 3, 5.

Probabilis aqua, Pall. 9, 10. gustus, Col. 3, 2. maxime probabilis cœli & soli qualitas, Col. 3, 1. pars vitis, Col. 3, 10. probabiles mores, Col. 6, 2. animis æque ac corporibus boves Umbriæ, Col. 6, 1.

Probatio quadrupedum, Varr. 1, 20.

Probatissimi auctores, Col. 1, 1. artifices, Col. 11, 1. sicut Probavi ipse, *expertus sum*, Pall. 12, 7.

Procacitas galli rixosi, Col. 8, 2.

Procedit dies emtori, Cat. 148. procedunt binæ oves vetulæ pro singulis, Varr. 2, 2. *vid.* Numerum obtinere: & *add. Gronov. ad Liv. 5, 49. * De incrementis plantarum:* Procedit germen de cicatrice, Col. 4, 22. *add. Pall. 4, 10. farmentum, Pall. 4, 1. gemma quæ appareat bene processura, Pall. 7, 5. 8, 3. procedunt radices amplius, Varr. 1, 23. femina, Pall. 12, 7 & 4, 10. poma in Punico, Pall. 4, 10. velut quæque matura processerint, Pall. 11, 12. Hinc * antequam luna procedat, crescat, Pall. 7, 3. processit medicina, prospere evenit, Col. 6, 6. in tantum nostra cura, Col. 3, 3.*

Procellosus cœli status, Col. 9, 4.

Procerum seditione plebs in partes diducitur, Col. 9, 9.

Proceritas incitatur, Col. 4, 33.

Proceris cornibus, Col. 6, 1. procerior cellissimo Germano Judæus, Col. 3, 8.

Proclivum solum, Varr. 2, 2.

Procludere, *concludere*, Pall. 3, 26.

LEXICON

Προκατὸν, Varr. 2, Præf. *Locus ante cubiculum, in quo plerumque servi degebant. Talis quoque fuit in Laurentina Plinii villa, sicut ipse testatur ep. 2, 17, 10: Post hanc cœnationem cubiculum cum procætone, altitudine æstivum, munimentis hibernum. Schattg.*

Procreare pullos e feminio asinorum, *de domino dictum*, Varr. 2, 6.

Procul a tumultu, Col. 9, 5. vero, Col. 1, Præf. igne constituenda mulctra, Col. 7, 8.

Proculcatisavis, Col. 12, 19.

Proculcantur ficus in modum farinæ, Col. 12, 15. proculcetur ingressu, Col. 3, 13.

Procuratio templi, Varr. 1, 2.

Procurator aviarii, Varr. 3, 6. a procuratore (*apum*) assignata sedes, Col. 9, 9. procuratoris villæ habitatio, Col. 1, 6.

Procurare femina, Pall. 7, 9. plantas (plantis MS. Lugd.) Pall. 12, 7.

Procyon exoritur, Col. 11, 2.

Prodeunt femina, Pall. 1, 6. Col. 11, 3. prodit seges, Varr. 1, 45.

Prodigialiter accidit, Col. 3, 3.

Prodigii simile est, Col. 1, Præf.

Prodigo. Prodigunt fues in lutum, Varr. 2, 4. pullos equorum in pabulum, Varr. 2, 7. pullos gallinaceos in solem, Varr. 3, 9.

Prodromi flare incipiunt, Col. 11, 2.

Producere cunctantem, Col. 6, 2. folia incipiunt fici, Pall. 4, 10.

Producto nomine, Col. 8, 2. productior canis status, Col. 7, 12. productissimum flagellum, Col. 3, 10.

Præliantur cum exteris *apes*, Col. 9, 9.

Profanare dapem, Cat. 50 & 132. *consecrare. cf. Varr. de L. L. lib. V, c. 7.*

Profectus, *utilitas*, Varr. 1, 2. Pall. 3, 28. sine profectu ager colitur, Col. 1, 4.

Professione vitiorum suorum, *h. e. propter aperta vitia*, Pall. 3, 9. professio suscepta, Col. 9, 2. ad professionem nostram non pertinet, Col. 7, 12.

Proffessor astrologiæ consultissimus, Hipparchus, Col. 1, 1. *de eo*, qui villicum doceat, Col. 11, 1. *Ita aliquoties Professores sapientiæ apud Cels. 1, Præf.*

R U S T I C U M.

Profestis diebus, Varr. 1, 16.

Proficit non suo sed communi officio *servus*, qui *communem pluribus laborem exsequitur*, Col. 1, 9. mirabiliter *furculus*, Pall. 10, 14. proficiet res in durabilitate frumentorum, Pall. 1, 36. ut proficiat incremento, Pall. 3, 18. proficere humore, Col. 3, 20.

Profiteri ad publicanum, Varr. 2, 1.

Profluvio sanguinis interit, Col. 6, 26. [†] profluvium Atticum, Veg. 1, 3 & 17. *Profluvium Atticum, dum meliora quis doceat, interpretor simile illi, quo per pestilentiam Atticam celebrem illam laboratum est, in qua etiam post πταρυδὸν καὶ θράγγχον commemorantur a Thucydide 2, 49 ἀποκαθάρσεις χολῆς πάσαι, ὅσαι ὑπὸ ἰατρῶν ἀνομασμέναι εἰσιν. Biliofas excreciones hic intelligi, coloris vocabula declinant. Pallidum enim & ipsum ad subviridem colorem pertinere, vel Pallidii usus docet. Profluvius Atticus est Veg. 1, 38.*

Profluvius recessus, Col. 8, 17.

Profugere sedes suas, Col. 1, 3.

Profundit se supra modum numerus palmitum, Col. 7, 24. profundunt se nova examina, Col. 9, 3.

Profundo Pamphylio nascitur helops, Col. 8, 16.

Profusa cauda in bubus probatur, Varr. 2, 5. profusior coma & cauda equi, Pall. 4, 13.

Progemmantibus palmis, Col. 4, 27.

Progenerare marem, Col. 3, 10. 6, 28. 7, 3. progenari apes juvenco peremto, Col. 9, 14.

Progenies rustica Romuli, Col. 8, 16. suilli pecoris, Col. 7, 9. progeniem totam coinquinare, Col. 7, 5.

Progerere stabulis conversum *finum*, Col. 1, 6. progeritur oleum urceis, Col. 12, 50.

Progerminare, Col. 4, 15.

Prohibessis intemperias, Cat. 141. prohibere humum ad humore, Varr. 2, 7. prohibetur large vagandi licentia, Pall. 1, 30. prohibendus erit potione, Col. 6, 7.

Projectum jacere, Col. 12, 2. projectæ in terram vites, & humi projectæ, Col. Arb. 4.

Projicit arbor fructus velut ægra, Pall. 4, 10. se jumentum, Veg. 2, 53.

Proinde æstimarent, siue dulcis esset sapor uvæ, siue acedus, Col. 11, 2. proinde ut non dicatur, *pro* quasi non; *in reprehensione*, Varr. 2, 1. proinde magnus locus, ac multitudinem alere velis, Varr. 3, 8.

LEXICON

Prolatare rem rusticam, Col. 1, Præf. *vid. Waff. ad Salust. Catil. 44. Schætzg.*

Prolixare aciem ferramenti, Col. 4, 24. *h. e. longam reddere.*

Prolixa statura, Col. 1, 9. cervix, Col. 7, 3. proliz arbores, Varr. 1, 9. caudæ & breves, Varr. 2, 2. materiæ, Col. 3, 15. proluxiora quædam nascuntur, Varr. 1, 6.

Proluit ventrem pruinosâ herba, Col. 7, 3.

Proluvies ventri cruenta & mucosa, Col. 6, 7. citata refistit, Col. 6, 7. ad proluviem alvi, Col. 12, 38.

Promercales res, Col. 1, 8. 11, 1.

Promethea creta, Col. 10, 59.

Promisso ventre fus, Col. 7, 9. promissis ad genua palaribus, Col. 6, 1.

Promo. promunt se vites, Col. 3, 12. ulmi fameram, Col. 9, 13.

Promovere onera & portare, Col. 11, 1.

Promptuarium armarium, Cat. 11. *vid. Arm.*

Promus fructus, Col. 3, 2. *Sed maxime mihi probatur lectio pomum. Ut pira, mala, prona, venduntur mercantibus, ita etiam uvæ, quæ hactenus poma sunt & ipsa. Si placeat retinere promum, non ad fructum retulerim, quod in Fabiano Lexico factum est, sed ad dominum, qui sit veluti promus. Sed magis, quod dixi, aridet pomum. Promo de fundo exire licet, Varr. 1, 16. promi & cellarii, Col. 12, 3. pueri promi, Col. 12, 4.*

Pronum orienti solum, Col. 1, 5. prona aquiloni, Col. 3, 2. proni ad domandum boves, Varr. 1, 20.

Propagatio pomorum &c. Cat. 51 & 133. tria genera maxime usitata, Col. Arb. 7.

Propago, *as.* propagatur castanea pertica declinata, Col. 4, 33. virga, Col. Arb. 7. propagari ficus ramis potest, Pall. 4, 10.

Propago. propagines vitium, Col. 4, 6.

Prope. propius stirpem recisæ talæ, Col. 4, 33.

Propellere oves in pabulum, Varr. 2, 2.

nihil Propinat stomachus epati, Veg. 3, 55.

ad Propalam exgruminantes cocleæ, Varr. 3, 14.

Propolis apum, Varr. 3, 16. *etiam restituenda videtur, certe intelligenda, Veg. 3, 55. 4, 14, 23 & 28.*

Propomata ut sponte nascantur, lemma forte satis antiquum Pall. 3, 32.

R U S T I C U M.

Proportione uti, Varr. 1, 18. ex proportione, Varr. 1, 41. *vid.* Portio.

Proprie, Col. 3, 9. *pro eo, quod vulgo dicitur in specie.*
ir. Col. 11, 2.

Propriis momentis, Col. 11, 1.

Propter amnes feri, *i. e. juxta*, Cat. 9. * propter arboris noxam, *ne noceatur*, Pall. 4, 10. Sic propter injuriam gravidarum, Pall. 4, 11. propter injuriam tuta cubilia, Pall. 12, 13. propter serpentes, Pall. 12, 13. * propter oves aut aves fructum capere, *h. e. ex ovibus*, Varr. 3, 1.

Propugnare pro gallinis, Varr. 3, 9.

Propulsare radicibus aquas hiemis, Col. 3, 15.

Prorepunt radices, Col. 3, 13. soboles, Col. 4, 29. *semina*, Col. 11, 3. per quod prorepant, Col. 4, 6. prorepere lente, Col. 2, 17. e tenero, Col. 3, 10. prorepentes oculi, Col. 11, 2. pampini, Col. 4, 17.

Proriga vel pruriga, *vid.* Peroriga.

Proritat pretium, Col. 2, 10.

Prorumpentes caules, Col. 4, 22.

Prosa oratione componere, Col. 11, 1.

Proscindere terram quid? Varr. 1, 29. *servant hoc v. g.* Varr. 1, 27. Col. 11, 2. & *credo, nunquam non.*

Profecta exta, Cat. 134. *Al. porrecta: quæ lectio huc non satis apte quadrat. Profecare est sacrificantium verbum, quod notas exta dividere, earumque partem Deo apponere, partem vero alteram sacerdotibus, tertiam populo distribuere. Plautus Pæn. 2, 1, 8: vetui exta profecarier. Sueton. Aug. 1: semicruda exta rapta foco profecuit. Inde profecta, quæ vox notat particulas talium extorum minutas. Cf. Ovid. Met. 12, 152; Fast. 6, 163; Val. Flacc. 3, 439. Plura dabunt Nonius 3, 179; Meursius ad Lycophr. p. 307; Weizius ad Val. Flacc. p. 227; Salmas. ad Solin. c. 5, p. 90 sq. Barthius ad Stat. Theb. 5, 641. Schættg.*

Proserpina rapta, Col. 10, 274.

Prosilire, *de plantis*, Col. 2, 11 & 18. 3, 3 & 5. 7, 6. Pall. 2, 14. prosiliunt in arborem adminicula ex cerafo, Pall. 11, 12.

Prospere adnatæ sunt apes, Varr. 3, 16.

Prostrati pisces, Col. 8, 17.

Prosum. profuit, *h. e. prodesse solet*, Col. 7, 9.

Protectæ porticus Col. 9, Præf. protectum in alvo apum; Varr. 3, 16.

LEXICON

- Protegit se vitis ipsa a gelicidiis, Col. 4, 24. *add.* Col. 3, 10.
 Protendere & contrahere, *de modo agri eligendo*, Pall. 3, 10.
 Proterere, Col. 2, 21.
 Protinus illata de agro bacca, Col. 12, 50.
 sub Protocomio ipso tempora equi inuris, Veg. 2, 11.
 Protogenes, Col. 1, Præf.
 Prototomos decidere caules, Col. 10, 369.
 Provectus agri, Pall. 1, 6. *nisi leg.* profectus. præsentia domini provectus agri est.
 Provenit *imperf. es gehet an*, Col. 4, 29. provenit melius, Col. 3, 18. *Sed ** provenit ulmus a positione bene, Col. 5, 6. *kommt fort.* proveniunt panicum & milium, Pall. 4, 9. *cf.* 4, 11. *ut.* Col. 1, 2. prospere, Col. 4, 30. ** Hinc* proveniunt poma majora, *davon werden die Äpfel größer*, Pall. 4, 10. *sic* Col. 11, 3. *sic* neque fistulosus — provenit caesus, Col. 7, 8.

PROVERBIA

- Æstimator bonus esse non potest, nisi fuerit etiam peritus, Col. 11, 1.
 Ad agnatos & gentiles deducendus, Varr. 1, 2.
 Ex incomprehensibili parvitate arenæ funis effici non potest, Col. 10, Præf.
 Cœna comesa venire, *i. e.* post festum, Varr. 1, 2.
 Si divina faverint, Pall. 1, 1.
 Male agitur cum domino, quem villicus docet, Cato apud Col. 11, 1.
 Malum consilium consultori est pessimum, Varr. 3, 2: *Μέτρον ἀρίστον*, Col. 1, 3.
 Minerva subtilissima, pinguis, Col. 1, Præf.
 Pingui Minerva, Col. 11, 1.
 In re familiari laboriosior est negligentia quam diligentia, Col. 12, 2.
 Nemo potest omnia scire, Varr. 2, 1.
 Optima nomina non appellando fiunt mala, Col. 1, 7.
 Non omnes, qui citharam habent, sunt citharedi, Varr. 2, 1.
 Non satis est reprehendisse peccantem, si non doceat recti (*forte* rectam) viam, Col. 11, 1.
 Nulla regni societas, Col. 9, 9.

R U S T I C U M.

Occipitio frons prior, Cat. 4.

Veteris proverbii meminisse convenit, eum qui aret olivum, rogare fructum; qui stercoret, exorare; qui cædat, cogere, Col. 5, 9.

Οὐδ' ἂν βοὺς ἀπλόιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη, Col. 1, 3.
Paupertas certissima est, cum alicujus indigeas, uti eo non posse, quia ignoretur, ubi projectum jaceat, quod desideratur, Col. 12, 2.

Pomœrio minore finire, Varr. 1, 2.

Porta itineri longissima, Varr. 1, 2.

Post principia in castris, Varr. 3, 4.

Romanus sedendo vincit, Varr. 1, 2.

Ad te rudis est, Varr. 1, 2.

Matura satio sæpe decipere solet, fera nunquam, quin mala sit, Col. 11, 2.

Summum jus, summa crux, Col. 1, 7.

Provident eas cellas, ne habeant humorem, Varr. 3, 10. futuro tempore, Col. 3, 3.

Provincialis ager, Col. 3, 3. agri & vinearum cultura, Col. 5, 4.

Provocare & elicere radículas, Col. 3, 15. provocantur in libidinem, Pall. 1, 28.

Prout cuique mos est, Col. 3, 13. rei conditio exegerit, Col. 12, 4.

Proximum raro, quam denso, Pall. 2, 13.

Prudens medicinæ, *peritus*, Col. 7, 3. universæ naturæ, Col. 2, 2. prudentiores rerum rusticarum, Col. 4, 2.

Prudentia rei, Col. 1, 1. cunctarum rerum, Col. 12, 57.

Pruina & sol putres faciunt scrobes, Col. 5, 9. *conf.* Col. 5, 10.

Pruinosa herba morbos creat pecori, Pall. 12, 13.

Pruni satio & cultura, Pall. 3, 25. 12, 7. insitio, Pall. 2, 15. Inf. 113. pruno insita malus, Pall. Inf. 81.

Pruna ut servantur, Pall. 12, 7. Armenia, Cereola; Damasci, Col. 10, 404. Damascena, Pall. 12, 7. Onychina & silvestria ut condiantur, Col. 12, 10. præcoqua, quæ Col. 10, 410 restituit *Salmasius*, ipse *Hyl. jatr. homon. c. 68, p. 89 a. E & G ea esse ait, a quorum deflexo nomine Abricots hodie appellant Galli: nisi quod Columella de præcoquis Perficis agit; quæ autem nunc vocantur Abricotia, sint Armenia potius. Perfica præcoqua vult hodie An-*

L E X I C O N

teperfica dici, in quo genere sint Alberica. purpurea pruna,
Col. 12, 10.

P. S. Cat. 185. pondo semis.

Pfilotro inducto decalvas, Veg. 2, 48.

Pfithiæ vites, Col. 3, 2.

Ptifanæ cremor, Veg. 3, 27.

Pubescunt vineæ, Col. 4, 3 & 28. vid. Bodaus ad Theophr.

9, 6. Schættg.

in Publico Ardeæ scriptum, Varr. 2, 11.

Puella non nimium, Col. 12, 1.

Puer pusillus, Cat. 157.

Puerilis una opera, Col. 11, 2.

Puerperio quodam æterno læta tellus, Col. 3, 21.

Pugillus lentis, Cat. 158.

Pugnax aries, Col. 7, 3.

Pulchre meministi, Col. 3, 9.

Pulchritudo rei trahit, Col. 3, 20.

Pulejata posca, Veg. 3, 76. videtur, in qua pulejum s.
pulegium decoctum est.

Pulejum viride, Col. 12, 57. aridum, Col. 12, 35 &
57. puleji flos, Col. 12, 7. pulejum ad olivas condiend-
das, Pall. 12, 22. Non modo in MS. Sylb. & nostris ita
scribitur: sed etiam in Cicerone, Martiali, aliis, ita scribi docet
Rhodius Lex. Scrib.

Pulex irrepens dente laceffat ocima, Col. 10, 321. pu-
licibus infestantur gallinæ, Col. 8, 5. ut profligantur,
Pall. 1, 35.

Pulicofæ canis remedia, Col. 7, 13.

Pullaria, morbus pullorum equinorum, Veg. 2, 25.

Pullastræ, Varr. 3, 9.

Pullatio, pullorum educatio, Col. 8, 5.

Pullities tenerima, pulli, Col. 8, 14. in alveari nata,
Col. 9, 11. confirmata, Col. 8, 9.

Pullula terra, Col. 2, 2.

Pullulascit vitis, h. e. juvenescit, Col. 4, 21.

Pullulant hilarius vineæ, Col. 4, 27.

Pullus aſſininus, Varr. 2, 8. pulli equini, Col. 6, 29.
Pall. 4, 13. gallinacei & pavonini, Col. 8, 5. Pall. 1, 28.
glirium, Varr. 3, 14. apum, Col. 9, 13. * arborum, qui
nascuntur abs terra, Cat. 51 & 133. h. e. teneri furculi,
stolones, quos Plinius 17, 10 pullulos vocat. Hinc pullu-
lare & pullulascere. Schættg. Quin

R U S T I C U M.

Pullus, *a, um, videtur hanc ipsam significationem habere. certe pulla terra, tenerrima, Cat. 151. & Plin. 17, 5 ex Catione, terram teneram, quæ vocetur pulla. Pullum solum Campanis putre (i. e. solum, tenerum & ipsum) Col. 2, 10. add. 3, 11. Sed * pulla etiam nigra, Col. 1, Præf. pullæ lanæ, Col. 7, 2. pulla superior pars tergoris in leporibus, Varr. 3, 12.*

Pulmentarium familiæ, Cat. 58. pulmentaria condiuntur satureja, Col. 11, 3. * *pro vase vid. Plutar.*

Pulmonis exulcerationi ut occurratur, Col. 6, 14.

Pulmonaria ovis & sus ut curentur, Col. 7, 5. ne fiant pulmonariæ sues, Col. 7, 10.

Pulmunculus, Veg. 2, 56 *in pede: sed in dorso 2, 61. fistulosum, ut puto, utrobique ulcus, pulmonis instar. Solin. c. 49 camelis Bactrianis in laude hoc tribuit: Hi nunquam pedes atterunt, sunt enim illis reciprocis quibusdam pulmunculis vestigia carnulenta, rel.*

Pulpa, Cat. 83.

Puls Punica ut fiat, Cat. 85.

Pultarium infudibuli inversi figura, Pall. 7, 7. *quidam pulmentarium. ollam vocat Col. 9, 15.*

in Pultarios condi uvas, Col. 12, 43. intell. forte urceos: sunt certe vasa oblonga, laxè recipientia uvam.

Pulticula e frumento, Col. 8, 11.

Pulveratio novellæ vineæ, Pall. 4, 7. rustici vocant occasionem, Col. 11, 2. pulverationes vitium, Col. 4, 28. *h. e. fossiones sicco solo factæ, quibus pulvis excitatur. vid. Serv. ad illud Georg. 2, 418, Sollicitanda tamen tellus, pulvisque movendus; & Salmas. ad Solin. c. 33, p. 363. Apud Græcos tamen pulverationem a fossione distingui, ex Bodæo ad Theophr. 2, 8 monet, qui etiam Salmasii locum indicavit Cl. Schattgenius. Verum extra controversiam rem ponit Col. Arb. 12.*

Pulverare vites, Pall. 8, 1. vineas, Col. 11, 2.

Pulvinuli, Col. Arb. 10. &

Pulvini fiunt e terra ad violaria obruenda, Varr. 1, 35: ad lineam excitati, Pall. 3, 24. * *pulvinis testaceis fibulantur juncturæ parietum, Col. 1, 6. Pulvini isti, sive tori, sunt partes cylindrorum in longitudinem quadrisariam sectorum, ut arcus nonaginta graduum in horreum pateat, reliquis autem superficiebus angulus rectus, quem includit paries cum solo, expleatur, ut locus ille rimis alias & cavis animalium opportunus,*

LEXICON

vitium tanto minus facere possit. * pulvinus in torculo oleario, Cat. 13.

Pulvis palearum, Pall. 1, 34. *Sed* * pulvis quadrigarios, *medicamentum*, Veg. 1, 56. 4, 8.

Pumex. pumices ungulæ a similitudine videntur dictæ ossa, quibus ea adnata est, fistulosa & porosa, Veg. 4, 1.

Pumiliones aves, Col. 8, 2.

Punicaria coagmenta, Cat. 18. Punicanæ fenestæ, Varr. 3, 7. *Viles, opinor, ut lecti Punicani ap. Cic. Mur. 36.*

Punica arbor, Col. 10, 243. ejus insitio, Pall. Inf. 73.

Punica mala, *ead.* granata, Cat. 7. Col. 12, 41. *ejus mali satio & cultura*, Pall. 4, 10 *integr.* acidiora ut emendantur, Col. 5, 10. & Arb. 23. ne in arbore rumpantur, Col. 5, 10. & Arb. 23. ut ferventur, Varr. 1, 59. Col. 12, 44.

Pall. 4, 10. * Punica puls, Cat. 85. Punicum cicer, Col. 9, 1. 2, 10. lutum, Col. 9, 7. 11, 3. *quæ eadem impensa Punica*, Pall. 1, 13. allium, ἀφροσκόπος, ulpicum, Col. 11, 3. rosæ, Col. 9, 4. * Punica, Veg. 4, 8. cera *opinor, ut* 4, 14 & 23. * Punicæ, *piscis genus*, Col. 8, 16.

Pupinia regio, Varr. 1, 9. Col. 1, 4.

M. Pupius Piso, Varr. 3, 13.

Purgamenta & paleæ, Pall. 1, 35. chortis, Col. 3, 15. *salsamentorum*, Col. 8, 17.

Purgata granis pira, Pall. 3, 25. * purgatis lapidibus, *h. e. ejectis*, Pall. 3, 6. *Sic purgandi vermes clavo æneo*, Pall. 4, 10.

Purgo. cum ulcus purgaverit, *intransitive, ut videtur, præ purgatum fuerit*, Veg. 2, 57 & 60. purganda sunt sordibus, Pall. 5, 8.

Puritatem sumit vinum, Pall. 11, 14.

Puriter componere, Cat. 76. transfundere, Cat. 112.

Purpureæ vites, Col. 3, 2. pira, Col. 5, 10. pruna, Col. 12, 10. purpureo radiat vultu Phoebe, Col. 10, 289. purpureum ver, Col. 10, 256. *h. e. splendidum, pulchrum. vid. Gorall. ad Albinov. 2, 62. Barth. 21, 2. Majus obf. sacr. 2, p. 8. Schaug.*

Purpurat frondens auro, Col. 10, 101.

Pusca vere semper Vegetius pro Posca, ubi vid.

Pusillos pueros, Cat. 157. pusilla arbor, Col. 5, 11.

Pustulæ (MS. pustellæ) Veg. 3, 82.

Pusula, Col. 7, 5.

Pusulosa pecus, Col. 7, 5.

R U S T I C U M

Putatio arborum utilis, Pall. 12, 4 & 7. quando & quomodo facienda, Cat. 32. Col. 4, 9. Arb. 10. Pall. 3, 12 & 13. autumnalis, Pall. 12, 4. qualibus ferramentis peragenda, Col. 4, 24.

Putatoris officium, Col. 4, 24. putator pendulus arbutis, Col. 10, 228.

Putatoriarum falces, Pall. 1, 43.

Putealis fons, Col. 11, 3.

Puteana aqua, Col. 12, 26.

Puter palus, Varr. 1, 8. *vid.* Putris.

Putescit olea longiore situ, Cat. 3. putescere solent femina, Varr. 1, 34.

Putei ubi & quomodo fodiendi, Pall. 9, 9. perennitatis fidem ut habeant, Col. 11, 3. puteis condita grana, Varr. 1, 57. puteorum rimarum ut farciantur, Pall. 1, 17.

Putida ulcera, Cat. 157.

Puto. putare rationes, Cat. 2 & 5. * putare arborem latius, strictius, Pall. 1. 6. * putabuntur pro binis, *h. e. numerabuntur.*

Putorem adimere, Cat. 157. putor & putredo, Veg. 2, 44.

Putrefacit humor deposita femina, Col. 3, 12. sata putrescent, Pall. 3, 10. *add.* Pall. 10, 9. *Sed* * ut putrescant femina, *de necessaria illa ad germinandum mutatione*, Pall. 1, 33. ne Putrescat malus, Pall. 3, 25. *Sed* * putrescit terra, *h. e. dissolutis per frigora, pluvias, solem, glebis, tenera sit ac molli*, Col. 2, 11. 3, 11. 11, 2 & 3. *Ex eadem significatione*

Putris. putre solum, Col. 2, 2 & 11. 5, 9 & 10. gleba putris, Pall. 1, 5. *Virgilius Georgic. 1, 43*: Vere novo gelidus canis cum montibus humor Liquitur, & Zephyro putris se gleba resolvit. *Ubi Probus*: Putris, *i. e.* humecta, mollificata & solubilis. Venti enim occidentales mollificant & humectant. *Schattg.* putres arenarum, Col. 1, Præf.

Putus, *h. e. purus*. puto sole exorto, Varr. 2, 2.

Pyctes gallinaceus, Col. 8, 2.

Pyrois rutilus, Col. 10, 290.

Pyrum, *vid.* Pirum.

Pythagoras Samius negat principium mundi, Varr. 2, 1. ejus sagacitas, Col. 1, Præf.

Q.

Quadragenarium dolium, Cat. 105.

L E X I C O N

Quadragenos octonos sextarios, Col. 12, 20. quadragenæ & singulæ urnæ, Cat. 148.

Quadrantis nota = — Cat. 18. *vid. Gron. de P. V. c. 6, p. 27, Eifenschm. in tabula notarum ponderalium ad p. 150.* quadrans pondo, Col. 12, 20. jugeri, Col. 5, 1. medicaminis, Col. 6, 30. 12, 20.

Quadrantalia V capiens ahenum, Cat. 10. quadrantalia X, Cat. 57. *Est autem quadrantal congius.*

Quadraria vasa, Cat. 18.

per Quadrata ab uno fabro dolari materies debet, Col. 11, 2. *Quid si rectum sit perquadrata conjunctim scriptum, significetque exquisitæ, vel ad unguem quadratæ?*

Quadrati agri mensura, Col. 5, 2. boves, Col. 6, 1. oves, Col. 7, 2.

Quadridentes rastræ, Cat. 10 & 11.

Quadrifidas ridicas, Col. 4, 33.

Quadrigæ perniciissimæ, Col. 3, 8.

Quadrigarius eques, Varr. 2, 7. pulvis, Veg. 1, 56. 4, 8. *describitur 4, 13, & Hippiatr. Ruell. p. 113 a. (add. p. 107 a. it. 117 a.) ubi apparet, non a numero specierum dici, sed ab usu Circensium equorum.*

Quadrimum agentes fues, Col. 7, 9. ultra quadrimum fenescit, Col. 9, 1.

Quadrimi boves, Varr. 1, 20. quadrima vitis, Col. 4, 16. Pall. 3, 15. ad quadrimos usque, *ad quadrimum*, Pall. 3, 26. in Quadrum dolantur perticæ, Col. 8, 3.

Quadrupes a serpente morfa ut curetur, Cat. 102. quadrupedum genera duo, Col. 6, Præf. quadrupedia majora, Col. 11, 2. Pall. 4, 13.

Quærere rem mercaturis, Cat. Præf. quærat villa fundum, Cat. 3. *h. e. desideret. ita & Varr. 3, 13.* quærit vinum in calice aquam, Varr. 1, 8. sedem anser, Col. 8, 14. terra succum, Varr. 1, 13. vasa quæ cultura quærit, Varr. 1, 13. quærit fructus aera, *ib.* quærunt limites judicem litibus, Varr. 1, 15. quærit gravior plaga medicum, Varr. 1, 55. * Quærito, *pro* quærto, Col. Arb. 26.

Quæstuosus ager, Cat. 1.

Qualitas cujusque rei consideranda est, Col. 11, 1. cœli, Col. 3, 1. aeris, Col. 4, 29. terræ, Col. 3, 11. qualitæ & colore fallunt terræ, Col. 1, Præf. qualitates agrorum, Col. 2, 2. mixtæ inter se vicibus & alternatæ, Col. 2, 2.

R U S T I C U M.

Qualiter ædificanda villa, Col. 1, 4. gallinæ tuendæ, Col. 8, 2.

Qualitercunque obruatur, Col. 2, 10.

Qualus vino liquando, Col. 9, 15. pertusus, Cat. 52. qualo desuper muniendi furculi, Pall. 4, 10. quala fatoria, Cat. 11. mundissima, Col. 7, 3.

Quamdiu oleum conficitur, *h. e. tantisper dum*, Col. 12, 50. *ita* Veg. quamdiu limpidum vulnus, curetur. *Sic Lamprid. Elag. c. 29*: Si quis inventor novi cibi displicuisset, jubebat, ut semper id comesset, quamdiu tamen melius invenisset. *Add.* Veg. 3, 3 b. * quam pluribus signis, Pall. 7, 7. quam optimum acetum, Col. 12, 16. * quam optime poteris, Cat. 28. * duplicia quam, Col. 1, 8. * non aliter quam si, Col. 4, 2. * quam plurimum — tam citissime, Cat. 157. quam citissime — tam maxime, Cat. 64. quam diutissime — tam deterrimum, *ibid.* quam paucissimos — tam optimi, Varr. 2, 9.

Quamvis humanus homo, *h. e. humanissimus*, Varr. 2, 5. quamvis mundissimæ tabulæ, Col. 7, 8.

Quandoque, quodocunque, Col. 2, 4 & 10. 4, 24. & *MS. Lips.* 7, 4. *Sic* quotiesque, *de quo suo loco.* * pro interdum, Col. 7, 3.

Quanto sæpius — tanto liquidius, Col. 12, 50. quanto fecundior est, (*om. tanto*) celerius fenescit, Col. 7, 9.

Quanta, *pro quot.* semina asparagi quanta tribus digitis comprehendere possis, Pall. 4, 9. quantum plurimum, Col. 12, 21. quantum (*int. opus est*) ut, Col. 2, 11.

Quantalibet sævitia, Col. 8, 17.

Quartanaria tabula, Pall. 2, 11.

Quartarius sulfuris, Cat. 95. mellis, Col. 12, 5.

cum Quarto quando responderint frumenta, Col. 3, 2. quartæ tres, Col. 5, 1. quarta decima pars, Col. 5, 2. quarto decimo Kal. Dec. Col. 11, 2.

Quasi ervum mica salis, Cat. 156.

Quassaturæ, Veg. 1, 28.

Quassari mola fortiore, *h. e. frangi*, Pall. 12, 17. 13, 2.

Quatenus, *pro quia*, Col. 4, 32. *apud Vegetium fere scribitur* quatinus. * *pro ut, ita*, Veg. 1, 22. 2, 13 & 14. 3, 1.

Quaternarii scrobes, Col. 11, 2.

Que prius, quam poscit ratio, posium in illo Col. 6, 29, si neque conspectu novæque rei auditu, pro neque conspectu novæ rei audituque *rel.*

L E X I C O N

ad Quercetum ferere oleam inutile est, Varr. 1, 16.

Quercus quæ folia non amittit, *semper foliata*, Varr. 1;
7. ejus fatio & cælio, Col. 4, 33. invisâ oleæ, Col. Arb.
17. ad quæ utilis, Pall. 12, 15. * querci cineres, Pall. 4,
7. palos, Pall. 4, 8. *sed Ms. Erf. quercus.*

Querimonias mitigare, Col. 1, Præf.

Quernei frutices, Col. 7, 6. querneam frondem cædere,
Cat. 5. querneæ frondes, Col. 6, 3. querneâ folia, Col.
6, 3.

Querquedulæ aves, Varr. 3, 3 & 11. Col. 8, 15. *vid.*
Scal. conjectan. Varr. p. 36. Schæng.

Qui, *vid.* Quis.

noveris Quia palmes *rel. pro accusativo cum infinitivo*,
Pall. 3, 13.

Quieta bacca, *quæ aliquamdiu in tabulato jacuit*, Col.
12, 50.

ut Quilon fiat, Veg. 3, 66. *pro cylon. ubi vid.*

Quincunx jugeri, Col. 5, 1. schœni, Col. 12, 28. in
quincuncem disposita, Col. 3, 13. vinearum metatio, Col.
3, 15.

Quini. quina pariunt ova, Col. 8, 14. quinum pedum,
Col. 4, 30.

Quinquagenarius grex, Varr. 2, 10. urna, Cat. 10. do-
lium, Cat. 69 & 112. *h. e. L congiurum f. quatrantalium.*

Quinquatrus, *festus Minervæ dies mensē Martio*, Col.
11, 2 & 3.

Quinque & quinquaginta, Col. 12, 23.

Quinquelibrâ pondus, Col. 3, 15.

Quinquemestres pulli, Varr. 2, 7.

Quinquennis aries, Col. 7, 3. caper, Col. 7, 6. vinea,
Col. 4, 21.

Quinques quinque numerare, Cat. 156. quinques & vi-
cies ducenti, Col. 5, 3.

Quintius Cincinnatus, Col. 1, Præf.

Quinto decimo Kal. Dec. Col. 11, 2. quinto & XXX die,
Col. 8, 11. quinta decima luna, Col. 8, 5.

Quis *relat. pro qui*, Cat. 145. *contra*, quem qui esset
animadvertere non potuisse, Varr. 1, 69. quid aliud, ἀ-
λλο τι, Varr. 3, 13. quid, *pro quod, vel aliquod*, Varr. 3,
7. quid ita, Col. 1, Præf. quod fieri oportere, Col. 2, 12.
quod genus, *i. e. cujus generis*, Cat. 42. fiscellis, aut alia re,
quod alligant, Varr. 2, 2. Quod tamen si, *pro quod si*, Col.

R U S T I C U M:

6, 27. *add.* Varr. 1, 18. quod ubi, Varr. 1, 15. quod ne, Col. 5, 11. *Huc enim referimus, quia est vere relativum, q. d. qua in re se &c. unde neque ab initio orationis vel argumenti ponitur.* Quoqus rei ergo, Cat. 141. quo, *dativo casu*, Varr. 2, 1. qua sub latent herba, Varr. 1, 48. quo (*om. magis*) temperandum iis, Varr. 3, 10. quo minus, Col. 3, 8. *pro* de quo, Col. Arb. 5. amicum quiddam & dulce, Col. 12, 2. * suum quidquid genus, Cat. 48. * quidquid putridi aut arentis inventum fuerit, Pall. 3, 18. * tertio quoque aut quarto die, Col. 12, 48. cuiusque disciplinæ, Col. 3, 21. sexta quaque olivitate, Col. 12, 50. * quidvis anni, *pro quovis anni tempore*, Cat. 17. quod genus vis, Cat. 52.

Quo, *pro* quod, Varr. 1, 31. * *pro* in quæ, Cat. 10. Sic fossas, quo aqua delabatur, Varr. 1, 29. * quoquoque versus septem pedum, Col. 8, 3. 11, 2. *sic etiam* Col. Arb. 4 & 27. *in quibus omnibus locis exclusa videtur altitudo.* quoquoque versus P. X, Cat. 15.

Quoad ejus poteris, Cat. 32. quoad eliciatur sanguis, Col. 6, 31.

Quod enim, *ἄτε δὲ*, Varr. 1, 13. * quod ubi, *positum ut* quod si, Varr. 1, 15. * opinantes quod tangatur, Pall. 3, 24. affirmat quod pariat, Pall. 5, 3.

Quojum, *pro* cujum, Cat. 139.

Quoniam, *pro* quamquam librarii culpa videtur *positum in hoc* Col. 5, 4: quoniam vicinum ex nobis capere potest exemplum.

Quoque etiam, Pall. 11, 11.

Quoquoque versus, *vid. sub* Quo.

Quot mensibus, *pro singulis mensibus*, Cat. 43. quotquot mensibus, Varr. 3, 7.

R.

Rabies ex inani amore, Col. 6, 35.

Rabiosus equus, Veg. 2, 5.

Racemarii pampini, Col. 3, 18. *V. Gl. ἐπιφύλλης*, pampinus racemarius.

Racemari licebit, *metaph.* Varr. 3, 9.

Radiata rota, Varr. 3, 5.

Radicata planta, Pall. 3, 10, 18 & 19. vitis, Pall. 3,

10. farmentum, Pall. 3, 10.

Radicitus conciditur rosa ferenda, Varr. 1, 35. exime-

Script. R. R. Vol. IV.

Z

L E X I C O N

æ, Col. 4, 33. interire, Col. 6, 3. *vid. Heinsf. ad Virg. Æn. 5, 449.*

Radicor. radican- tur facile, Col. 4, 2. * de bubus radi- candis, *lemma MS. Corb. Veg. 3, 2. h. e. radice conflignis curandis.*

Radiculæ æstivæ, Col. 11, 2. 4, 8.

Radiolus ut condia- tur, Col. 12, 47. *eadem oliva, qua Cercitis. Ipsa &*

Radius, *olea*, Col. 5, 8. Arb. 17. major, Cat. 6. *A forma oblonga dictam censet Servius ad Georg. 2, 85. Schæng.*

Radix Syriaca, Col. 11, 3. *Hucne faciunt, quæ de Radi- cula ριζίω, συριακὸν ἄνθος dicta, quæ etiam φικος, χρῶμα item, a Græcis vocetur, disputat Salmas. ad Solin. p. 817, b. E? Non puto, agit enim de esculentis Columella. Succurrit igitur Plinius, qui 19, 26 raphani generibus ponit alterum, rapi figura, quod vocant Syriacum, suavissimum fere ac tenerri- mum: & ne miremur, tam raram esse illius mentionem, subjicit, e Syria non pridem adve- ctum apparet, quoniam apud auctores non reperitur: id autem tota hieme durat. Nimirum radix κατ' ἑξοχὴν nostris est raphanus, ut Col. 11, 3. Pall. 1, 35. 2, 14. 6, 5. 8, 2. 9, 5. Veg. 1, 44. 3, 25. * Generali intellectu, radices aliter ab aliis diffunduntur, Varr. 1, 37. in arboribus uti capiant (furculi) Cat. 133. ne implicentur in vitibus, Col. 3, 15. * e radicibus trinis sunt, quæ scribit Varr. 1, 1.*

Rado. radatur arca, Col. 2, 20. terra, Pall. 7, 1. *de au- ferendis ex futura arca, quæ nata sunt.*

Radula ferrea curva- ta, Col. 12, 18. *Hinc radulanam pi- cem apud Plinium dici non rabulanam, vult Beroald.*

Rafanus, pro raphan. Veg. 1, 45.

Ragadio simile vulnus, Veg. 2, 51. rhagadia apud Cel- sum 7, 18 ani vitium est, ubi pluribus locis cutis exciditur. *Cognata rhagades, fissura a ρήγνυμαι.*

Regulæ an regulæ in armis equorum, Veg. 4, 1. ii. 4; a. *Platnerus confert locum Rusti Ephesi, apud quem ῥάγες sint κορυφαὶ δακτύλων. Addit Pollucem 2, 146. Videntur igitur regulæ esse capita ossium humeri.*

Ramenta a scobe diversa, Col. 4, 29. Arb. 8. *vid. Scobis.*

Ramex, ramus, pertica transversa, Col. 9, 1.

Ramulæ & soleæ equorum, Veg. 2, 56.

Ramus. ramos omnium generum in hortis disponere, Col. 5, 10. Arb. 25. rami cum foliis ut servantur, Cat. 101.

R U S T I C U M

Rana lurida, Varr. 1, 2. cocta cani obijcienda, Varr. 2; 9. e ranis medicina ad scabiem, Veg. 3, 71. * ranæ *apud veterinarios* vitiosa incrementa linguæ, Col. 6, 8. *vid* Ranula.

Rancor anni præteriti in vasis oleariis, Pall. 11, 10. rancore veteri, Pall. 1, 20.

Ranulæ, Veg. 2, 58. vitiosa incrementa linguæ, Veg. 3, 3.

Rapa, *vid* Rapum.

Rapaces dentes, *qui alias* incisores, Veg. 4, 1. *vetus interpres Germanus Rab-Zahn.*

Raphani satio & cultura, Cat. 35. Col. 11, 3. Pall. 9, 5. sicut brassica vitibus inimicus, Pall. 9, 5. *Ex aliis auctoribus hoc idem prolixè probat Ptolemæus Flavius Conject. c. 97. Schætzg. Habet etiam Crisc. 6, 98. De brassica ad Cic. de N. D. 2, 47. Orta opinio ex ambiguitate verbi πάραυτος, quæ Atticis brassicam significabat. Quam Plinio errandi occasionem dederit, ostendit Simasius Hyles jatrice c. 31, cujus inventis hic etiam tacito auctore uiuitur Harduinus ad Plin. Vid. S. 26, n. 3.*

Rapicii coles, Cat. 35. semen rapicium, Cat. 134.

Rapina, locus rapis constitus, Cat. 5 & 35. Col. 11, 2. *Nescio quam bona sit Beroaldi observatio, mediam in hac voce corrigi.*

Rapistri olus, Col. 9, 4.

Raptor ferus, Col. 7, 12.

Rapum (Rapa, æ,) in napum transit & contra, Col. 2, 10. Pall. 8, 2. rapæ napique semina, Col. 11, 3. ejus satio & cultus, Col. 11, 3. Pall. 8, 2. Col. 2, 10. rapa ut feruntur, Varr. 1, 59. ut condiantur, Col. 12, 54. Pall. 13, 5. jus rapis condiendis, Col. 12, 55.

Rare fata, Col. 2, 9. rarius tenui vimine contextus sacculus, Col. 9, 15.

Rarenter dare, Cat. 103.

Raripilum pecus, Col. 1, Præf.

Raritudine mediocri terra, Col. Arb. 3.

Rasis, genus crudæ picis, Col. 12, 20. *Non invenio; qui præterea hac voce usus sit. Dicam, quid mihi in mentem venerit. Præcessisse aliquid puto de resina guttis e terebintho, lentisco vel alia arbore rasis: accessisse deinde, qui vocem relictam rasis ex ratione negotii interpretari vellet.*

Rastellis eraditur stipula de pratis, Varr. 1, 49. ligneis, Col. 2, 13.

Rastri quadridentes, Cat. 10 & 11. lignei, Col. 2, 11.

L E X I C O N

Rasura deducitur, Col. 4, 29. rasuræ eboris, Veg. 1, 10. 4, 8.

Rationes putare, argentariam, frumentariam, Cat. 2. quo minus onerentur, Col. 12, 3. ubi ratio cum orco habetur, Varr. 1, 4. rationem cum orco ponere, Col. 1, 3. ratio accipitur pecoris nati aut amissi, Col. 11, 2. rationem parem facere cum forensibus negotiis, Col. 12, Præf. ita fere Veg. 2, Præf. rationes confingere, Col. 1, 8. * rationis mulicæ studiosus, Col. 1, Præf.

Ratiocinator diligens, Col. 3, 3.

Ratiocinium jugeri expeditissimum, Col. 5, 1. aliter ordinabitur, Col. 5, 2.

Ravennatis soli ager uliginosus, Pall. 2, 13. Ravennate agro, Col. 3, 13.

Ravidi oculi, Col. 8, 2.

Ravis oculis arietes laudantur Varr. 2, 2. canes, Varr. 2, 9.

Reate ad viam Salariam fuit, Varr. 3, 1. ad lacum Velinum, vicinum Interamni, Varr. 3, 2.

in Reatino arundines, Varr. 1, 7. equarias magnas habuit Varro, Varr. 2, Præf. cochleæ, Varr. 3, 14.

Reatinorum ratio in vineis, Varr. 1, 8. in aggeribus, Varr. 1, 14. Reatini asini nobiles, Varr. 2, 1. in Reatinis montibus æstivant oves, Varr. 2, 2.

Recens fretum, Col. 8, 17. recentes catuli, Varr. 3, 12. recentissimi rigoris aqua, Col. 9, 14.

Recensere vestem & instrumentum, Col. 11, 1. pecus & familiam, Col. 1, 8.

Receptacula olei, Pall. 1, 20. 11, 10. avium, Col. 8, 15. aquatilium animalium, Col. 8, 1.

Recepti canitur signo pastoralis, Col. 6, 23.

Recessus profluus, æsus maris, Col. 8, 17.

Recidere mellâ, Pall. 7, 7. mala Cydonia in brevissimas particulas, Pall. 11, 20.

Recidit in cassum omnis impensa, Col. 4, 3.

Reciperare se quiete, Varr. 1, 13. *reficere*.

Recipere dena millia ex melle, Varr. 3, 16. ut in os libenter recipiantur, Varr. 1, 66. recipit condituram qualemcunque, Col. 12, 47. non recipit oleum saporem salis, Col. 12, 50. recipit urbs violas, Varr. 1, 16. * difficulter recipiunt se castrati. * recipitur domino pascere, *excipitur*, Cat. 149. usioni domini, *ibid*.

Reciprocans fluctus alternis æstibus, Pall. 12, 15.

R U S T I C U M

- Reciprocae fiunt piscinae, Varr. 3, 17.
 Recifa rapa in partes minutas, Pall. 13, 5.
 Recludere (*si vera lectio*) includere, concludere, Pall. 4.
 10. *Sed*
 Reclusa ferro, *aperta*, Col. 6, 12 & 38.
 Recogitans, Col. 1, Praef.
 Recognitio frequens, Col. 11, 1.
 Recognoscere numerum gregis, Col. 8, 11. capitum,
 Col. 8, 4. mancipia & vestem eorum, Col. 1, 8. instru-
 mentum rusticum, Col. 11, 1. recognoscitur grex, nume-
 rusque censetur, Col. 6, 23.
 Recolligere, Col. 8, 5.
 Recompones fracturam, Veg. 2, 47.
 Reconciliatae apes, *recreata*, Varr. 3, 16.
 Recondere cado picato, Col. 12, 5. tectis, Col. 12,
 Praef. recondis in sextariis L cochlearia VI, Pall. 11, 14.
ut κρύπτειν de fermento in sacris.
 Recraftinari, Col. 2, 21.
 Rectrix membrorum, Col. 3, 10.
 Recurvato capite, Col. 3, 18.
 Redditus *pro reditu semper fere MS. Lips. Columellae, e. g.*
 3, 2 & 3. 7, 4. *etiam MS. Pollit.* Pall. 7, 7. *vid. mox* Reddere.
 Reddere finum, Col. 2, 15. * reddam tibi tertium
 actum, ut promisi, *dicam*, Varr. 3, 17. reddemus unum-
 quodque suo mense, Pall. 1, 39. * reddunt vinum pulcher-
 rimum Amineae, Pall. 3, 9. reddit pratum in pabulo non
 minus quam in foeno, Col. 2, 17. *vid.* Redditus.
 Redeo. redire ad libros Sibyllinos, Varr. 1, 1. redit in
 plagam materia, subducto cuneolo, Pall. 3, 17. * pos-
 sentne fructus pro impensa & labore redire, Varr. 1, 2.
 redit semen cum decimo, Varr. 1, 44. * rediet *pro* redi-
 bit MS. *Lucid.* Pall. 7, 7.
 Redigere semen e farragine, *recolligere*, Pall. 10, 8. ut
 redigantur semina majora, Pall. 8, 2.
 Redimitur floribus hortus, Col. 10, 286.
 Redintegravit jucunditas, Varr. 2, 2. redintegrantes,
 Varr. 2, 2. ut redintegrantur columbae fastidientes, Varr.
 3, 7.
 Reducit hibernatum furcillas, Varr. 1, 8. reducere in
 summum faecem, Col. 12, 19.
 Redulceratur cutis, Col. 7, 5.
 Refectionem desiderant ferramenta, Col. 12, 3.

L E X I C O N

Refert quæstum uberem, Col. 8, 8. * generibus, coloribus, Col. 7, 2. refert, ut, Col. 3, 9. *add.* Varr. 1, 7 & 8. * referre ad fructum, *rationem ejus habere*, Varr. 1, 40.

Reficere impensam, Varr. 1, 2.

Reformidat biennio planta deposita, Col. 4, 9, 24 & 33. *nostri stocken, cum plantæ translatae vel vulneratae aliquo tempore non coalescunt, neque incrementa capiunt. cf.* Col. 4, 11.

Refossæ radices, Col. 3, 11.

Refovere velut pabulo (*stercoris*) absumtas vires, Col. 2, 14. refoveatur stercoreatione terra, Col. 2, 1. parvo humore, Pall. 4, 10.

Refractus tofus, Col. 4, 33.

Refrigeratio auræ; Col. 11, 1. * & requies, Veg. 3, 57. *de intervallo morbi. vid.* Refrigerero.

Refrigerato aere vespertino, Varr. 2, 2.

Refrigero. refrigerare frumenta post trituram, Pall. 1, 36. * refrigeraverunt uvæ, *intransf.* Col. 12, 43. * refrigeratur vitis, *recreatur*, Pall. 3, 13. Col. 5, 6. *vid.* Refrigeratio.

Refrigescit ager, Col. 2, 16. * refriguit, Veg. 3, 4. *pro refrixit.*

Refringitur gleba in vineis, Col. 11, 2.

Refulserit æstas, Pall. 4, 10.

Refundere vinum lagœnis, *diffundere*, Pall. 11, 14.

Refusus egesta humus, Col. 4, 1. *fodiendo resoluta & fermentata.*

Regelare subtus a solo ventus potest granaria, Varr. 1, 57. regelari ortu foliis, Col. 1, 5. *Laudabat hic Schætz. Senec. ep. 67: Jam ætas mea contenta est suo frigore. vix media regelatur æstate; & Crenium part. 10, p. 54. * regelare faciunt vites, Col. 11, 2.*

Regerere radices in summum, Col. 3, 11. * quoad regerunt duas partes, Varr. 1, 64. *igne expellunt & abigunt.*

Regeſta humus, Col. 11, 3. regeſtum, Col. 3, 11.

Regeſtus *ſubſt.* Col. 3, 13.

Regionum ſua ſunt propria munera, Col. 2, 12. qualitas mutatur, Col. 1, 1. regionibus Ciliciæ Syriæque, Col. 2, 10.

Regius morbus, Veg. 3, 49. regia olea, Col. 3, 8, 12, 47. *Plin.* Præſertim cum magnitudine copiam olei non conſtare, indicio ſint, quæ regiæ vocantur, ab aliis majorinæ, & ab aliis phauliæ, grandiffimæ alioquin, minimo ſucco. *Beroald.* pirâ, Col. 5, 10, 12, 10.

R U S T I C U M.

Regnator aquarum, Col. 10, 200. *Neptunus.*

Regni nulla societas, Col. 9, 9.

Regula mechanica, Col. 3, 13. regula exploraveris æquale, Pall. 1, 9. regulæ lignæ in castratione vituli adhibita, Col. 6, 26. *conf.* Pall. 6, 7. *ex hoc genere etiam sunt* Veg. 2, 41 & 47. in prelo oleario, Col. 12, 50. *sunt ligna oblonga, accurate in quadratum dolata, qualibus etiam vinaceorum pedem, ne cedere possit prelo, nostra ætatis & regionis ratio includit.*

M. Attilius Regulus, Col. 1, 4.

Rejectiones sanguinis inhibere, Pall. 3, 31.

Rejiculæ pecudes, Varr. 2, 1 & 5. *vid.* Epulæ.

Relaxatæ glebæ, Varr. 1, 27.

Relaxant amygdala corium, Pall. 2, 15. relaxatur totus gelu & solibus, Pall. 2, 13.

Relaxus. relaxa humus, Col. 11, 3. *An relaxata? ut Varro 1, 27: & ad opus faciliores, relaxatas. Illud enim relaxa adeo singulare est, ut id unum exemplum Latina Lexica adducant.*

Relegere librum, Col. 4, 1. menses X ab coactore releget, Cat. 150. *Accurate de hoc loco egit Gron. obs. 1, 20, qui refutatis aliorum sententiis legi vult mense X ab coactore deleget. Perperis omnibus, ita totum hoc videtur interpretandum. In annum dominus fructum vendit. Hujus anni initium est Kal. Junii, aut si intercalatum sit, (h. e. si intercalaris ille mensis s. merkedonius annum diebus XXII vel XXIII produxerit, vid. Scal. de em. temp. l. 2, p. 180 sq.) Kalendæ Maji. Porro conductor ille vel emtor fructuum die (sibi commoda, tempestive) vendere hic jubetur lanam & agnos. Mense decimo autem, qui ab initio hujus anni, h. e. a Junii & Maji adeo Kalendis computatur, deleget domino gregis a coactore (suo, quo utitur ad minuta ara cogenda ex fructu, quem ipse emis integrum) h. e. solvas domino per coactorem summam, de qua inter ipsos convenit. Conductor s. emtor fructus (cui suadet Cato quasi in parenthesi illud de porcis ferariis) etiam reliquis duobus, qui de anno restant, mensibus pastorem ille quidem præbet: sed is pariter ac porci illi ferarii pignerii sunt gregis domino, donec ipsi satisfecerit conductor. Relegere pecuniam huc non convenire, sed delegare, quo noster etiam paulo ante usus est, ostendit l. c. Gronovius.*

Relictus pauper, Varr. 3, 16.

L E X I C O N

Religiones pontificum, Col. 2, 22. a religionibus liber dies, Col. 6, 2.

Religiose administrare, Col. 3, 10. 8, 5. qui religiosius rem rusticam colunt, Col. 11, 2.

Religiosiores agricolæ, Col. 11, 2 & 3.

Religare defectam herbam, Col. 2, 18.

Relinqui oportet agrum alternis annis, Varr. 1, 44.

Reliquum & exactum oppon. Cat. 2.

Remedium ne idem faciat quod venenum, Pall. 12, 7.

Remeant trans mare, Varr. 3, 5. remeans & commeans examen, Pall. 1, 39.

Remissarii vectes, Cat. 19. *remissioris & minoris longitudo*, quibus in minore & remissiori pressione opus est: *ita mavult Turn.* 7, 25, *quam remissarios dicere, quibus remittatur prelum, non intendatur.*

Remisse imperare, Col. 1, 8.

Remissio operis, Varr. 1, 17. ea deterior fit asinus, Varr. 2, 6. remissionem petere, Col. 1, 7.

Remissum adeps, Veg. 1, 11. remissum Ammoniacum, Pall. 1, 41. *quod, postquam apud ignem serbuit, statim colorem remittens usurpatur. Exempla habet Barth. Adv.* 38, 1. *Schoetg.* Remitti cum de sale dicitur, est dilui; sed hic quidem non aliam intelligo remissionem, quam liquefactionem, s. resolutionem, ut quæ sicca sunt, liquidis possint infriari. Ad infriationem illam pertinere videtur illud super, quo mox nitur, Ammoniacum super remissum &c.

Remittunt æruginem ænea vasa, Col. 12, 20. librum arbores, Col. 11, 2. vasa ceram, Col. 12, 50. remittit caseus minimum feri, Col. 12, 13. humorem noctibus humus, Col. 12, 15 & 17. *idem de falsis confudentibus*, Col. 12, 7. muriam, de iisdem, Col. 12, 9. *add. Horat. Sat.* 2, 8, 53. * Remittere in fructuarium, pro submittere, Col. 4, 24.

Remoliri terra debet æqualiter, *pass.* Col. 2, 12.

Remotissima a viris debet esse villica, *h. e. minime viro* ja, Col. 12, 1.

Remuneremini nos, Varr. 2, 1.

Renovanda vitis, Col. 4, 27.

Renovellatur vitis, Col. Arb. 6.

Renuntiati ædiles, Varr. 3, 17.

Repangere semen ferulæ, Col. 5, 10.

Repaftinatio, Col. 2, 2.

R U S T I C U M.

- Repastinatum quid veteribus & quid recentt. Col. 3, 18.
 Repercussa nux radicem respergit, Pall. 2, 15.
 Repertor vitis, Varr. 1, 2.
 Repetit soliditatem tumor pastini, Pall. 2, 13. * *re-
 tere est neglectum adhuc & intermissum paulo serius facere* Col.
 11, 2, *nachholen.* Col. Arb. 10. *ut revocare* Plin. 18, 8.
 Repletis feminis, Pall. 4, 13.
 Replicare ad vitis caput, Cat. 41.
 Repo. repere in altitudinem, Col. Arb. 16.
 Repolire frumenta, Col. 2, 21.
 Reponere suo quidque loco, Col. 12, 3. * *vineam agro
 repastinato*, Col. Arb. 4. *sed melius forte* Pol. ponere.
 Repræsentare faciem veri maris, Col. 8, 17. repræsen-
 tat se semper villicus, Col. 1, 8. 11, 1. viridem saporem
 olivarum *conditura*, Col. 12, 47.
 Reprehendisse peccantem non satis est, si non & recti
 viam doceas, Col. 11, 1.
 Repubescere, Col. 2, 1.
 Repullescere novellis frondibus, Col. 4, 22. repulle-
 scens soboles, Col. 4, 24.
 Requies forensium exercitationum, Col. 12, Præf. por-
 corum volutatio, ut lavatio hominum, Varr. 2, 4.
 Requietum lac, Col. 7, 8. *quod diu stetit, antequam ad ca-
 seos conficiendos adhibitum est. Sic requieti porri* Apicio *Art.*
Coq. 3, 2 & 4, 5 sunt, qui, postquam e terra evulsi sunt, aliquo
tempore asservati sunt. Vid. Barth. Adv. 40, 2. Sic requiescere
res dicuntur, quæ per tempus aliquod immotæ manent, eidem Api-
 cio 1, 4, *ut per dies septem in vino requiescant. & c. 5,*
post hæc aliquanto tempore patere requiescere. Palladius
simplici utitur 12, 18, *cum quieverit. Scharfg. requieta ova*
opponuntur recentissimis, Col. 8, 5. requietior terra, Col. 2, 1.
 Res. rem divinam facere, Cat. 5. rei rusticæ libro pri-
 mo, Col. 11, 1. rem rusticam prolatare, Col. 1, Præf. *
pronominis relativi vicem sustinet, vel cum eo potius abundat
res. Hæc oves, qua de re agitur, Varr. 2, 2. ex reliquis
rebus, quæ supra SCRIPTA sunt, Col. 12, 35. rebus, QUÆ
non arbitror pertinere, Varr. 1, 1. 2, 1. sic Cic. fam. 16, 4,
sumtu ne parcas ulla in re, QUOD ad valetudinem opus sit.
Add. Cort. ad Sallust. Jug. 41, 1.
 Rescinditur ferro suppuratio, Col. 6, 11. vena, Col.
 6, 30.
 Resectio vitis, Col. 4, 29. cæca, Col. 4, 32.

L E X I C O N

Refex palmes, Col. 4, 21. in refecem submitti, Col. 3;
10. refeces bigemmes, Col. 5, 5.

Referatur suppuratio, Col. 6, 34. referandum est, Col.
7, 5. *ita* Reclusus.

Referitur pertica exenta, Col. 4, 33.

Reservetur maturo fructui pars oliveti, Col. 12, 50.

Resides in corpore casei, Varr. 2, 11. *non concocti, digesti.*

Resina musto indita, Cat. 23. locularis *f.* laricis, Pall.
3, 25. dura, Veg. 3, 3 b. frixa, Veg. 2, 54. 4, 28. fri-
xa, eadem quæ Colophonia *Dodonæo*, bituminis, Veg. 4,
28. cavealis, Veg. 3, 54. 4, 14. remissa, Veg. 2, 55. ter-
bentina, terebinthina, Veg. 2, 54. 4, 28. *rel.* pituina, *f.*
pityina, *ex pity*, pinu, Veg. 4, 28.

Resinosa medicamina, Col. 12, 20.

Resipit mustum ferrum, Varr. 1, 54. resipiunt quam
minimum amaritudinis, Col. 12, 46.

non Resistunt adversus tempestatem nocentem, Varr. 1,

13. resistit ventris citata proluvis, Col. 6, 7.

Resolve vinctum, Col. 1, 8. 11, 1. damnum, Cat. 144,
145 & 149. sævitiam iræ, Pall. 4, 12.

Resolutus ex aqua *ὄρεος κρηναίνου*, Pall. 3, 29. terra,
Col. 4, 1. 11, 3. terga, Col. 10, 7. corpus, Col. 1, Præf.
Pall. 1, 5. corticulis, Col. 12, 50.

Resonant-imagines, *de echo*, Varr. 3, 16.

Respergit radicem nux, Pall. 2, 15.

Rerperlio crebra falis, Pall. 12, 13.

Respondet terra colono, Col. 2, 1. *cf.* 2, 9. ad vota;
Pall. 1, 5. *i. e. optatos fructus profert.* Virg. Georg. 1, 38:
Illa demum seges votis respondet avari Agricolaë, bis quæ
solem, bis figora sensit. Plura Gronovius Obs. 2, 4. Schef-
ferus ad fragmentum Petronii Tragurianum p. 214. Schætzig.
respondere cum quarto, Col. 3, 3. *ita* respondent medica-
menta. *vid. Rhod. Lex. Scribon.* * respondent ad parentum
speciem vituli, Varr. 2, 5. non respondent sibi vineta, Col.
3, 3. non respondent secundæ foetæ, Col. 7, 7. * arbores,
quibus nulla amaritudo respondet flore defuncto, Pall. 1, 37.

Respuat aqua limum, *evomit*, Pall. 1, 33.

Restibilis vinea, locus, *ubi fuit ante vinetum, vitibus denuo*
conferendus, Col. 3, 11. restibile vinetum, vinea vetus, quæ
refoditur, Col. 3, 18. restibilis locus, Cat. 35. restibile pro-
ximæ messis, Col. 2, 10. restibiles segetes, Varr. 1, 9. ex-
suctiores, Varr. 2, 7. *add.* Varr. 3, 16. restibilis terra, quæ

R U S T I C U M.

quotannis obſita ſit, Varr. 1, 44. & *max*, in Olynthia quotannis reſtibilia eſſe dicunt *rel. Nimirum, ut ait idem Varro de L. L. 4, p. 11*, Ager reſtibilis, qui reſtituitur ac referitur quotquot annis: contra qui intermittitur, ut a novando novalis ager. Reſtibilis igitur a reſtituendo, ut a proſtituendo proſtibus, quod obſervavit Gothofr ad l. c. Reſtibilis Græcis *παλιμνός & παλιμβλαστός*. Adſcripſerant Varronis locum Beroaius & Schættgenius, qui laudavit etiam Salmaſium ad Solin. p. 515, & Feſtum Pauli abbreviatorem, Reſtibilis ager ſit, qui biennio continuo feritur farreo ſpico, i. e. ariſtato, quod ne fiat, ſolent, qui prædia locant excipere.

Reſticula alligare, Cat. 110.

Reſtes pro jugo vineario in Brundifino, Varr. 1, 8.

Reſtituere conſolando fervorum voluntatem in domum, Varr. 1, 17. ut reſtituat ad ejus magnitudinem *poma, h. e. reddat*, Pall. 7, 5. reſtituunt ſe & revivifcunt apes, Varr. 3, 16.

Rete objecto, Varr. 3, 5. a rete in aviaria, Col. 8, 10. retia, quibus cohortes faciant, Varr. 2, 2. retibus ſparteis, Col. 12, 44. * intra retem, ſub retem, Varr. 3, 5.

Retegere plagam, *iterum tegere*, Pall. 12, 7a.

Reticulata fenestra, Varr. 3, 7.

Reticulum junceum & linteum, Col. 12, 51.

Retica ſ. Rhætica vitis, Col. 3, 2.

Retinacula lora, Cat. 135. lorea, Cat. 63. retinaculis continere, Col. 6, 2. *add.* 4, 13.

Retingitur myrtite vinum, Pall. 13, 2.

Retinnire vocabulis Græcis, *reſonare, forte leg. pro retinere*, Varr. 2, Præf.

Retorrefcere, Col. 3, 3, 5 & 17.

Retorrida frons, Col. 11, 2. plantæ, Col. 3, 12. & muſcoſa prata, Varr. 1, 9. *vid. J. F. Gron. ad Phædr. 4, 1, 16. Schættg.*

Retractare, Col. 1, 4. retractans, Col. 1, Præf. retractanda ſunt pedamenta poſt putationem, Col. 4, 26.

Retractans bos, Col. 2, 2.

Retrimentum oleæ amurca, Varr. 1, 64.

Revellere pellem, Col. 2, 3.

Reverberare incrementa duritiæ ſuæ, Col. 3, 13.

Reverentia diſcendi, *timor*, Col. 11, 1.

Reverti ad libros, ut redire, Varr. 1, 1. * donec revertatur mel ad meſuram mediam coques, Pall. 11, 20.

L E X I C O N

- Revincre, Col. 1, 8.
- Revirescere, Col. 2, 1.
- Revisere sua negotia, Col. 12, Præf.
- Reviviscunt herbæ, Col. 4, 5. apes, Varr. 3, 16.
- Revocare prætermissa, *Plin. 18, 8. nachholen. vid. Repe-*
*to. Consequor. * revocabis ad unum corpus omnia mixta,*
*Pall. 1, 17. * revocari desiderat vitis, i. e. superiori parte*
recisa ex novo palmitate reparari, Pall. 3, 12.
- Rex. saluatoris — somnium regis sui rumoribus inaugu-
rantis, de parasito, Col. 1, Præf. i. e. magnis clamoribus ven-
diantis somnium regis sui pro divinatione, vel etiam somnia
istius tristiora expians. Nam diu est, cum homines omnia no-
ctis Farre pio placant, & saliente sale, Tib. 3, 4, 9. la-
terdum tamen ita legendus & explicandus videtur hic locus,
somnium regis sui, h. e. an ille dormiat, ex rumoribus & ser-
monibus incertis populi, qui salutatum venit, augurantis, h. e.
conscientis. Ita melius coherent, quæ sequuntur, neque enim
*roganti &c. * rex apum, Col. 9, 10 & 11. Pall. 7, 7.*
- Rhætica vitis, Col. 3, 2.
- Rhagadia, Rhagulæ, *vid. Rag.*
- Rhamni sponte virescunt, Col. 10, 373.
- Rhedariæ mulæ, Varr. 3, 17.
- Rheni accolæ, Varr. 1, 7.
- Rhinton, Varr. 3, 3. Col. 8, 16.
- Rhodii Galli, Col. 8, 2. Rhodiæ gallinæ, Col. 8, 2 & 11:
fici, Col. 5, 10. vites, Col. 3, 2.
- Rhododaphnes folia muribus letifera, *Pall. 1, 35. add.*
Veg. 2, 48. 3, 71. ubi rhododaphne restituenda.
- Rhodomeli ut fiat, *Pall. 6, 16.*
- Rhombus piscis, Col. 8, 16 & 17. *situ tantum corporis a*
passere differre observat Plin. 9, 20. Schætzg.
- Rhus, *vid. Ros.*
- Ricini ne oves infestent, *Cat. 96. boum, Col. 6, 2. ut*
decidant a canibus, Col. 7, 13. De his Plin. 22, 18. multa
etiam Vlit. ad Nemesian. Cyneget. 209. Schætzg.
- Ridica, *Cat. 17. quid esset, Varr. 1, 8. Col. 11, 2. bre-*
viter ridica fissæ & angulosæ, palus rotundus. quo vineæ loco
figenda, Varr. 1, 26.
- Rigationem ministrare, Col. 11, 3.
- Rigeo. si semper riget stagnum, Col. 8, 17.
- Rigoris quam recentissimi aqua, Col. 9, 14. * rigorem ut
habeant particæ, Col. 4, 16. habens pinna, Col. 9, 14.

R U S T I C U M.

Rimas præbere, Col. 3, 12. ne rimis possit aperiri, Pall. 6, 11.

Rimati stagna & paludes, Col. 7, 9. 8, 15.

Ringuntur radices aere frigidior, Varr. 1, 45. ringi dicuntur herbae, cum frigore confritæ corrugantur, corticem rumpunt, ut hiet, verbo, cum rigent. Varronem frequentare verba ab animatis & nobilioribus translata ad muta & ignobilia, ostendimus voc. Metaphoræ Varronis.

Ripa & litus synonyma, Col. 1, 5.

Riphæa bruma, Col. 10, 77.

Rivalis allecula, Col. 8, 15. * subst. rivalem ferre nequit aries, Col. 7, 3.

Rixa fucorum & apium, Col. 9, 15.

Rixantur herbae, Varr. 1, 47.

Rixosæ aves, Col. 8, 2.

Robigus, & robigalia, Varr. 1, 1. Noster masculino genere exprimit, ceteri genere feminino Rubiginem Deam, quæ rubiginem a frumento possit avertere. Ovid. Fast. 4, 911: Aspera Robigo parcas cerealibus herbis. Schætzg.

Roborea materies, Col. 11, 2. roborei axes, Col. 6, 19 & 30. plantæ, Pall. 1, 21.

Roboro. roborare largo cibo, Col. 6, 27.

Roborosa passio, Veg. 3, 24. est tetanus. Vid. Robur.

Robur s. Robus arbor, Cat. 17. * tritici genus a robore dictum, Col. 2, 6. * robur puri & copiosi lactis, Pall. 4, 13. robora pallentia betæ, Col. 10, 326. * in robur (forte ex arboris intellectu) obdurefcunt nervi, unde morbus roborosus, Veg. 3, 24. robur incurrunt, Veg. 3, 24. ad curandum robur, ibid.

Robustus, ex robore arbore, Cat. 18. Varr. 1, 38. Col. 2, 15. * robustius grano frumentum, Pall. 1, 6. robustissima terra, Col. 2, 2. robustissimum solum, Col. 1, Præf.

Rogatio tribunica, Col. 1, 3.

Roma Parilibus condita, Varr. 2, 1. muri & portæ ut definitæ, Varr. 2, 1.

Romanica aratra & juga, Cat. 135. fiscinæ, Cat. 135.

Romanensis falis, Cat. 162.

Romanus populus a pastoribus ortum duxit, Varr. 2, 1.

Romanus sedendo vincit, Varr. 1, 2. prov. a Fabio cunctatore tractum.

Ρῶμην, nomen canis, Col. 7, 12.

Romulus & Remus a pastore educati, Varr. 2, 1. Ro-

L E X I C O N

mulī proles, Col. 1, Præf. & Numæ rustica progenies, Col. 8, 16.

- Ronchos ducit, Veg. 3, 46.

Rorat (*colum*) Col. 11, 2. rorantia guttis antra, Col. 10, 267.

Rorulentæ stirpes, Col. 5, 6. baccæ, Col. 12, 38.

Rosmarinus & marinus ros, Col. 9, 4. rosmarini sesquilibra, Col. 12, 36. in remediis apum, Pall. 4, 15.

Ros Syriacus, Col. 9, 13. 12, 41. Pall. 4, 15. roris Syriaci tres heminae, Col. 12, 41. *Rhus Syriacus est frutex quædam in Syria crescens, qui fructum habet lentii similem, uvæ colore rubro, ut testatur Plinius H. N. 13, 6, ex Theophrasti hist. plant. 3, 18. Folia ejus adhibuere coriarii, ut candidas facerent pelles, unde vocatur etiam galla coriaria. Vid. Reines. V. L. 3, 12, p. 355. Græcis est ῥόδος, ῥοῦς, unde & Latinis ita scribendum. Nam quod in Columella & Palladii codicibus semper legitur roris & rore, hoc approbare nondum potui, & sic etiam emendari vult Harduinus ad Plin. l. c. Quin & ita legit Cælius Aurelianus Acut. 2, 201: Possunt etiam rhois Syriaci sextarii quatuor decoqui. Nollem excidisse hoc Hadr. Junio in Nomenclatore p. 14, 15, ut distingueret inter rhoem Syriacum & rorem Syriacum. Locum indicasse sufficiat, quia prolixa confutatione non eget, Olim masculino genere adhibitum est: medici hodierni libentius feminino genere utuntur. Salmafius de homonymis hyles iatrica c. 58. Bodæus a Stapel ad Theophrasti hist. plant. 3, 18, p. 272 sq. qui etiam imaginem exhibet. Arabes vocant Sumach, officina Schmack. Schætzg. Addimus locum Dioscoridis 1, 47, qui fere solus omnia continet, ῥοῦς ὁ ἐπὶ τὰ ῥόδα, ὃν ἔνιοι ἐρυθρὸν καλοῦσι, καρπὸς ἐστὶ τῆς καλομένης βερσοδελικῆς ῥόδου. Quod est de emendatione totis in rhois &c. vereor, ne non tam librariorum errorem, quam depravationem in vulgari voce mox a seculo Columella factam, quin ipsi forte jam admissam, emendemus. Plinius tamen, qui sæpe commemorat, rhum, quod observaverim, semper vocat.*

Rosa feri quando & quomodo soleat, Varr. 1, 35. rosarum quæ femina, Pall. 3, 21. rosæ ut servantur virides, Pall. 6, 17. Puniceæ, Col. 9, 4. canina, cynorrhodon, Veg. 3, 84.

Rosarium, Col. 1, Præf. ferotinum, Col. 11, 2. rosaria quando & quomodo conferantur, Pall. 3, 21. e paucis virgultis ut instituuntur, Pall. 12, 11. ut colantur, Pall. 4, 8.

Rosatum conditum, Pall. 3, 32. ut fiat, Pall. 6, 13. sine rosa ut fiat, Pall. 11, 15.

Roscidus, rosidus. roscidum locum manu facere, Varr.

R U S T I C U M.

3, 14. roscida herba, Varr. 2, 2. rosida cœli qualitas, Col. 3, 1. rosidium solum, Col. 5, 6. Pall. 3, 13. rosidæ virgæ, Col. 4, 30.

Rosea campestris, Varr. 2, 1 & 7. 3, 2. Roseæ campi summen Italiæ, Varr. 1, 7. Rosulanum agrum vocat Serv. ad Georg. 2, 201. *Plinii de fertilitate hujus campi locum explicavimus in Chrestom. p. 574.*

Roseani equi, Varr. 2, 7.

• Rosetum, Pall. 12, 11.

Rosidus, *vid.* Roscidus.

Rosina herba, Veg. 4, 13.

Rostellis percutere ova, Col. 8, 5.

Rostratæ falces, Col. 2, 21. denticulatis opponuntur, suntque adco, quæ continuam habent aciem.

Rostrum arietis, Varr. 2, 2. rostra caprarum, Varr. 2, 3.

* rostrum falcis, Col. 4, 25.

Rota radiata, Varr. 3, 5. aquaria, Cat. 11. ad rotam arum si ejecerit, Veg. 2, 45. * rotæ, capræ feræ, Varr. 2, 1. *πλατυκέρωτας*, *Platycerotas*, emendant viri docti: quos sequor. In vita Gordianorum vocantur cervi palmati: nam, ut inquit Plinius 11, 3, in palmas digitosque eorum cornua sunt a natura facta. Falso Galli damas vocant, cum dama cornicula duo in adversum adunca habeant, ut rupicapra in tergum. Damas Galli non norunt, nisi Vascones, qui ad Pyrenæos habitant, easque Sarrios vocant: rupicapras autem Isardos. Reliqui Galli vocant cum Italis Camorzas vel Chamois. Scalig.

Roto. rotare pavo quando dicatur, Col. 8, 11.

Rotulæ vasis subjectæ, Col. 11, 3.

Rotundi agri forma, Col. 5, 2. rotundum ex longo corpus, Col. 6, 29.

Rubellianæ vites, Col. 3, 2. Rubellas vocat Plinius, & ita quoque legit Gæsius. Schættg.

Rubellula rhamnos. Ita Morgagnus pro vulg. nubellula, Veg.

3, 75.

Ruber. rubri boves, Col. 6, 1.

Rubei coloris boves, Pall. 4, 11. Col. 6, 1. asinus, Pall. 4, 14.

Rubicundæ plumæ, Col. 8, 2.

Rubigo ne torreat herbas, Col. 10, 342. *add.* Col. 2, 12.

Arb. 13. Pall. 1, 35.

Rubrica talpis inimica, Pall. 4, 9. formicis, Pall. 4, 10. ut arbor fructus retineat, Pall. 4, 10. vites in rubrica diffricilius comprehendunt, Pall. 2, 13.

L E X I C O N

Rubricosus ager, Cat. 34. terra, Cat. 128.

Rubus, Col. 11, 3. caninus, spinæ genus, Pall. 1, 34.

Ructo. terra fumum ructaverit, Pall. 9, 8.

Ructor aves tuas hospitales, Varr. 3, 2.

Rudeata, Cat. 131.

Rudecta, Cat. 34. in rudecto, Cat. 35.

Rudicula agitare crebro, Cat. 95. lignea peragitare, Col. 12, 46.

Rudis. ad rudem faciendam silva cæditur, Pall. 6, 4. *utrum ad rudiculas, instrumentum culinarium, quod hodie faciunt ex cacuminibus pini, piceæ, abietis, decorticatis?* rudibus duabus, Cat. 79. * rudis agriculturæ penes te nunc est, Varr. 3, 2. *metaphora a gladiatorum magistris, penes quos erat rudis, qua meritos gladiatores donabant. Per rudem igitur jus lanistæ intelligit, h. e. jus præscribendi & distandi leges gladiatoris.* Juvenal. Scripturus leges, & regia verba lanistæ. Cic. 2 Antoniana: Qui ea tanquam gladiatorum libellos palam venditaret. Hic igitur sumitur translatitæ. Scalig. Convenit hæc interpretatio cum quorundam Germanorum adagio, qui, cui principatum alicujus rei deferunt, apud illum cistam esse, ajunt. In collegiis nempe opificum, qui princeps ejus anni est, quem vocant magistrum collegii, den Obermeister, illius domi est cista, in qua & literas, & si quid est pecuniæ communis, servant.

Rudis ager, Col. 3, 11. terra, Varr. 1, 27 & 44. in qua nihil dum satum est.

Rudus statuminatum, Pall. 1, 9. pingue, Col. 10, 81. pavimento inductum, Pall. 6, 11.

ad Rufri macerias, Cat. 22 & 135.

Rugas contrahere in fronte, Varr. 1, 2. rugarum contractio ne deformet zizipha, Pall. 5, 4. usque ad rugas siccata cerasa, Pall. 11, 12.

Rugosa poma si creabit arbor, Pall. 12, 7.

Ruma & rumis mamma olim, Varr. 2, 11. ii. 2, 1.

Rumiæ divæ facellum, Varr. 2, 11.

Rumpi, genus traducum in vitibus, Varr. 1, 8.

Rumpo. cum germen ruperit, eruperit, Pall. 4, 1. * rumpatur fiscina caltha, impleatur, distendatur, Col. 10, 307. * rumpitur equus, Veg. 1, 41, 42 & 43. h. e. vehementissime fatigatur. hoc inprimis discas ex 3, 1: omne animal est debile si rumpitur.

Rumpotinetum ut constituatur, Col. 5, 7,

Rumpotinum arbutum, Col. 5, 7. Plinius videtur p.

R U S T I C U M.

culiaris arboris, forte opuli, nomen hoc facere 14, 1. ubi v. *Hard.*

Runcatio frugibus utilis, Col. 2, 12. farritioni subjungenda, Col. 2, 12. ejus præceptum generale, Col. 11, 3. *pro herbis runcandis*, Col. 2, 12.

Runcator, Col. 2, 13. 11, 3.

Runco. runcare segetes, Varr. 1, 30. Col. 11, 2. runcari spinas, Cat. 2. *vid. Vistlor. V. L. 36, 8. Gaf. Ind. agrar. V.* subruncini limites, *vult*, runcare *proprie pertinere non ad herbas quasvis noxias; sed ad rubos & sentes. Sed cf.* Col. 2, 11.

Runcones vepretis persequendis, Pall. 1, 43.

Ruricolæ, agricolæ, Col. 10, 337.

Rufcariae falculæ, Cat. 11.

Rufcones si habet jumentum, Gargil. Mart. *Non liquet.*

Ruscus. rusco hirsuta sepes, Col. 10, 374.

Russeus color, Pall. 4, 13.

Rustariæ falces, Varr. 1, 22.

Rusticationis scientia, Col. 11, 1. cura, Col. 1, Præf. præcepta, Col. 1, 1. 11, 1. magna & diffusa materia, Col. 11, 1. caput, Col. 11, 1.

Rusticitas, *pro rusticis*, Pall. 1, 31.

Rusticor. rusticari foris, Col. 12, 3.

Rusticus. rusticæ gallinæ, Varr. 3, 9. Col. 8, 2 & 12. rustica plebs urbanæ præstat, Col. 1, Præf. Varr. 2, Præf. *ii.* 3, Præf. res an sordidum & vulgare opus? Col. 1, Præf. rei rusticæ libro primo, Col. 11, 1. rusticam rem prolatare, Col. 1, Præf. **RUSTICÆ voces:** Summæ partes radicum, quas *æstivas* rustici vocant, Col. Arb. 5. Ulmus, quam *Atineam* vocant rustici. Col. Arb. 16. *Cadetum* appellant aratores, quod alii candetum, Col. 5, 1. Quos nostri agricolæ *mergos*, Galli *candofoccus* appellant, Col. 5, 11. Degener arundo, quam vulgus *cannam* vocat, Col. 7, 9. Ordeum, quod rustici *hexastichum*, quidam etiam *cantherinum* appellant, Col. 2, 9. Quod opus rustici *castrationem* vocant, Col. 4, 32. Quam terram rustici *variam cariosamque* appellant, Col. 2, 4. *Colostram* pastores vocant, exiguum lactis, statim a partu emulgendum, Pall. 12, 13. Col. 3, 3. *Coriaginem* rustici appellant, cum pellis tergori adhæret, Col. 6, 13. Quam *corrudam* rustici vocant, Col. 11, 3. Tenuibus lignis, quæ *cremia* rustici appellant, Col. 12, 19. *Cuspides*, Varr. 1, 8. Hanc rustici *custodem* vocant, Col. Arb. 5. Quam vocant agricolæ *emplastrationem*, Col. Arb. 26. *Excodicare*, Pall. 2, 1. *Fucaneus* palmes, Col. 4, 24. Siliqua, quam rustici

Script. R. R. Vol. IV.

A a

L E X I C O N

fenum Græcum vocant, Col. 2, 11. *it.* 11, 2. *Glucientes* vocant rustici aves, (gallinas) eas, quæ volunt incubare, Col. 8, 5. *Hexastichum*, vid. *cantherinum*. *Humerosi* loci in vite, Col. 3, 10. *Liras* rustici vocant &c. Col. 2, 4. *Machinam* vocant rustici, Col. 6, 38. *Mergi*, vid. *candofoccos*. *Pulverationem*, quam vocant rustici *occationem*, Col. 11, 2. *Mentigo*, quam pastores *osiginem* vocant, Col. 7, 5. *Palmar*, i. e. materiam (vitis) alligare, Col. 11, 2. Pampini, quos rustici vocant *racemarios*, Col. 3, 18. Rumpi, Varr. 1, 8. Crudum solum & immotum in arvo, quod agricolæ *scammum* vocant, Col. 2, 3. Herba, quam rustici *sedum* appellant, Col. 2, 9. Bipalio vertere, quod vocant rustici *sesterium*, Col. Arb. 1. Spadones furculi, Col. 3, 10. Specæ pro spica, Varr. 1, 48. *Spongias* sativi asparagi olitores appellant, Col. 11, 3. Soboles radicibus adhæret, quam rustici *suffraginem* vocant, Col. 4, 24. Tabulata ulmorum, Col. 5, 6. Trimestrem sationem vocant agricolæ, Col. 2, 9. *Varia*, vid. *cariosa*. *Credo ratione pronuntiationis tantum rusticas veam & vellam, pro via & villa*, Varr. 1, 2. *Vid. Cic. de Orat.* 3, 12, n. 46. *Sed vellaturam facere, i. e. vecturis vivere, totum rusticum. ibid.* Cepa Martica simplex, quam vocant *unionem* rustici, Col. 12, 10. Veratrum, Col. 3, 36.

Rutæ satio & cultura, *it.* noxa nudis manibus illata, Col. 11, 3. superstitiones circa eam, Pall. 4, 9.

Rutabulum, Cat. 10 & 11. *ad ignem in foco tractandum una cum forcipe referi Turneb.* 7, 22. rutabulo ligneo agitare, Col. 12, 20. permiscere, Col. 12, 23.

Rutili, ἐρυθροί, Col. 7, 2. rutilis cristis, Col. 8, 2.

Rutrum calci subigendæ, Pall. 1, 15. rutro concidere, Cat. 128. rutra, Cat. 10 & 37.

S.

Sabæum miscet odorem, Col. 10, 262.

Sabanum mundum, Pall. 7, 7. fabanis validioribus abstergitur juvenus, Veg. 3, 47.

Sabatinus lacus, Col. 8, 16. *De varia scriptione Bynkersh. obss.* 6, 20. qui etiam monet post Cluverium, vocari hodie Lago di Bracciano: & eo inclinari, ut angularium potius quam anguillarum dici putet 1, 69 π. de contrah. emt. vendit.

Sabelli duri, Col. 10, 137. Samnites, teste Plinio 3, 12. *nomen a Sabinis, a quibus orti. Schættg.*

R U S T I C U M.

Sabinus ager, Varr. 1, 14. in eo via Salaria, Varr. 3, 1. Sabini veteres Quirites, Col. 1, Præf. in Sabinos e Græcia venire Pelasgi, Varr. 3, 1. Sabini colonias crebro emisere, Varr. 3, 16. in Sabinos montes æstivatum mittuntur oves ex Apulia, Varr. 3, 17. Sabina regio, Col. 5, 8. Sabinæ matres familiæ, Col. 12, Præf. Sabina ficus, Varr. 1, 67. salix, Col. 4, 30. Sabinum oleum, Pall. 4, 9. * Sabina herba, Cat. 70. *Gr. ῥόσδον, cupresso similis, cupressus Cretica quibusdam dicta: nota hortis nostris arbuscula ciendis mensibus nota, & procurandis abortibus infamis, Sevenbaum vel Sadebaum. Nisi tamen incongruum videatur, herbam vocari a Catone, quæ arbor est mediocris. Viderint Botanici.*

Sabulo albus, subalbus, rubicundus, Varr. 1, 9. macer, Pall. 1, 5. masculus, solutus, Pall. 9, 8. *vid. Philander ad Vitruv. 8, 1. niger & rutilus, Col. 3, 11.*

Sabulosa arva, Col. 2, 10. loca, Col. 2, 16.

Saccellationem ex furfuribus imponis, Veg. 3, 24. faccellationes, Veg. 2, 11.

Saccelli ex furfure pleni, Veg. 1, 52. ex furfure calid. Veg. 3, 28. cum furfure calentes, Veg. 1, 42. 3, 28.

Saccus contextus tenui vimine rarius, Col. 9, 15. facci spartei, Col. 12, 17. faccis cooperiunt, ut fudet, Veg. 3, 58.

Sacer mons in Hispania, Col. 6, 27. sacer ignis *f. p.* pusula in ovibus, Col. 7, 5. sacris diebus accubantes cœnant operarii, Col. 11, 1. * sacris jam rite solutis Tardipedi, *i. e. Vulcano*, Col. 10, 419. * facres porci, Varr. 2, 1 & 4.

Sacrificari, *ædive*, Varr. 2, 8 & 11.

Sacrificiis publicis aptati fasti, Col. 9, 14. sacrificia in vindemia, Col. 12, 18.

Sæculorum curas agere, Pall. 11, 12. *i. e. de posteritate bene mereri plantatione illarum arborum, quæ sero fructus ferre solent. Fortasse noster ante oculos habuit verba Cæcilii in Synephebis a Cicerone Tusc. quæst. 1, 14, & de Sequestre c. 7 conservata: Serunt arbores, quæ alteri sæculo profunt. Schætzg.*

Sævissime candere, Col. 1, 4.

Sævitia hiemis. Col. 8, 17. sævitiæ amoris labore temperare, Col. 6, 37. igneam blandiri (eblandiri) Col. 7, 5.

Saga. sagæ fallaces, Col. 1, 8. 11, 1.

Sagacissimus rerum naturæ, Col. 1, Præf.

Sagapini unc. 3, Veg. 1, 16, 18 & 59. 4, 11. Sagapenum Scribo. *de hac planta diversas sententias habet Saracenus ad Dioscor. 3, 95.*

L E X I C O N

Sagati cuculli, Col. 11, 1. *vid.* Cucull.

Sagina anserum, Varr. 3, 10. Col. 8, 14. *fagina* hilaris admissarius, Col. 6, 27. temporis pleni boves, Pall. 4, 11. roris aut fluminis dulcior herba, Pall. 6, 7. *fagina* viva, *pisculi majoribus obiecti*, Varr. 3, 17. ad *faginam* pristinam revocare, *h. e. cibum ordinarium*, Veg. 2, 45. ad *faginam* idonea, Col. 8, 9.

Saginarium, *ubi faginantur anseres*, Varr. 3, 10.

Saginati boves ad sacrificia, Varr. 2, 1. *faginata* frondibus ac herbis terra, Col. 2, 1.

Sagino pullos columbinos, Varr. 3, 7. *faginantur* aves offis, Col. 8, 7. *faginandus* hordeo & ervo, Col. 6, 27.

Sagitta in vite, Col. 3, 10 & 17. *Plin.* 17, 35, n. 3: *fagittæ* vocantur furculi, cum intorti panguntur: iidem cum incisi nec retorti, trigemmes. *fagittam* e secundo malleolo decidam, Col. 3, 10. * *fagitta* ad venam pulsandam, Veg. 1, 22, 25 & 27. ad peritonæum aperiendum, Veg. 1, 43. *add.* 2, 30 & 34. * *fidus*, incipit oriri, Col. 11, 2.

sub Sagmis aut fellis, Veg. 2, 59. *ad onera portanda pertinere* *fagmas*, docet Schefferus.

Saguæ, Veg. 4, 2.

Sagum. *faga* & centones sub fellis vel *fagmis*, Veg. 2, 59. *fagis* cucullis prohibetur pluvia, Col. 1, 8. *fagis* cooperies equum, Veg. 1, 42. 3, 15.

Saguntinæ ficus, Cat. 8.

Sal maritimus & fossicius, Varr. 1, 7. montanus, Hispanus, Ammoniacus, Cappadocus, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. *salis* Cappadoces; Veg. 1, 20. *sal* candidus ut fiat, Cat. 88. frictus, Col. 7, 5. torridus, Col. 7, 5. coctus & tritus quomodo fiat, Col. 12, 21. *salet*, donec permaneat integer, Col. 12, 6. * *sal* coctum, Col. 12, 53. *sal* tritum, Veg. 1, 52. & *ia sape*. * *sal* minuit ova, Col. 8, 6. *salis* sparsio salutaris ovillo pecori, Pall. 12, 13. *salis* unicuique in anno modium satis est, Cat. 58. * *salet*, *de condimento*, Varr. 1, 11. *salibus* durata aqua, Col. 7, 4. *salet* nimios si accipiat caseus, Pall. 6, 9. *ia* 12, 17. *it.* 18. *it.* 19 *rel.* *salet* communes, Veg. 3, 75.

Salaria via, Varr. 1, 14. 3, 1 & 2.

Salax. *salaces* galli, Varr. 3, 9. *salacissimi* mares, Col. 7, 9. 8, 2.

ne Salebris sollicitentur apes, *h. e. portatæ per salebras conculantur*, Col. 9, 8.

R U S T I C U M.

Salentina olea, Cat. 6. Varr. 1, 24. ubi Sallentina; uti Sallentini canes, Varr. 2, 9. agri, Varr. 2, 3.

Salgama, Col. 10, 117. salgamis condendis vasa, Col. 12, 4. ea sitire non debent, Col. 12, 9.

Salgamarius liber Matii, Col. 12, 44.

Salictarius (curator) Cat. 11.

Salictum, Cat. 1. salicta ubi ferenda, Cat. 9. ut colenda, Col. 4, 30. quando cædenda, Cat. 33. salictis glaucis infestæ volucres (*erucæ*) Col. 10, 332.

Saligneus qualus, Col. 9, 15. saligneo palo, Col. 11, 3. clava, Col. 6; 2. perticæ, Col. 7, 1.

Salignis cuneis circumfigi oportet columellam, Cat. 20. saligna materies quibus rebus utilis, Pall. 12, 15. vimina, Pall. 1, 38. perticæ, Col. 7, 1.

Salinarum campi, Col. 2, 2. maritimæ aræ, Col. 2, 2. salinis Herculeis, Col. 10, 135.

Salio. ubi aqua saliat, *de compluvio*, Varr. 1, 13. saliens aqua, Col. 1, 2. salientes rivi, Col. 1, 5. * salire, *inire*, equus matrem non vult, Varr. 2, 7. saliri, *de ovibus*, Varr. 2, 2. salire, *de verribus*, Varr. 2, 4. *de pavonibus*, Varr. 3, 6. *de anseribus*, Varr. 3, 10. * salire, *a sale*, scribitur salio, Varr. 1, 2. Cat. 23.

Salitus thynnus, Col. 6, 32. oliva, Pall. 11, 10.

Saliva. salivis fluidum os, Col. 6, 9. saliva jejuna in medicina oculorum, Veg. 2, 22.

Salivatium. Ita scribendum, non salviatum, ut interdum legitur, monet consensus optimorum librorum, & Victor. ad Col. 6, 9. itemque in brevibus adnotatiunculis Catoni & Varroni 1541 ap. Gryphium subjunctis Add. Harduin. ad Plin. 27, 76. Positionis genus intelligit Ruellius, qui eo utitur in Hippiatr. quoties Græci πτόν, πβία, προντίσµα habent. Sed solidas etiam offas ita datas, & talia, quæ aqua dilui non ita facile possunt, ex locis, quæ jam ponemus, intelligitur. Ceterum nomen videbatur nobis inde tractum, tum quod salivæ nimia subducendæ destinatum esset, tum quod salivam ὀρεξίν deinde restitueret ac moveret. Sed ipsa loca jam videamus. Salivatium farinæ hordeaceæ, Col. 6, 10. salivati more præbendum milium, Pall. 5, 7. Talia sunt etiam Veg. 3, 4. Verum etiam salivati more demitti debent brassicæ coliculi, Col. 6, 9. boli etiam sunt & offæ Col. 6, 25. (it. Plin. 27, 76.) Col. 6, 5. coll. Veg. 3, 2. Purgantia ad salivatium adhibentur Col. 6, 5. vid. mox Salivo.

L E X I C O N

Salivo. salivatur olere tenero vacca foeta, Col. 6, 24.
salivandus erit admiffarius, Col. 6, 37. salivandum eo medicamine pecus, Col. 6, 5.

Silix Amerina, Col. 4, 30. Græca, Cat. 6. Varr. 1, 24.
Gallica, Sabina, Col. 4, 30. silvatica, Pall. 9, 8. salicis factio, Col. Arb. 29. Pall. 3, 23. pomum intitione admittit, Pall. Inf. 77. ad ligamina ut præparetur, Col. 11, 2. viminalis usus, fatio, genera, Col. 4, 30. percialis, Col. 4, 31.

Salsamentaria vasa, Col. 2, 10.

Salsamentum in muria sua permanet, Col. 12, 53.

Salsedine ut careat aqua marina, Pall. 11, 14.

Salsura, Col. 8, 17. corpus suis in salsura fuit, Varr. 2, 4. salsura carnis ut fiat, Col. 12, 53. oliva in salsura facta colymbas, Col. 12, 48. * *pro ipsa carne falsa*, Col. 12, 53.

Salsus caseus, Col. 12, 57. aqua falsa vinis ut adhibenda, Col. 12, 21 & 25.

Saltus in agris, Varr. 1, 10. saltibus silvestribus delectantur capræ. Varr. 2, 3.

Salubris brassica ad omnes res, Cat. 156. corpori vinum, Col. 12, 27. salubrior ager, Varr. 1, 4.

Salubritas unde, Varr. 1, 4. cœli, Col. 1, 3. salubritatis cura potissima, Varr. 1, 4. salubritatem faciunt hæc remedia, Col. 6, 4.

Salvo. salvantur animalia, Veg. 3, 23.

Salus. Salute bona! Cat. 4. *εὐχόμενος & invocatio Salutis Deæ*, ut, quod omen Deus avertat, falvis rebus tuis, *vel similes formulae*. duis mihi bonam salutem, Cat. 141.

Salutaris habetur amurca, si, Col. 6, 4. huic noxæ adeps, Col. 6, 32.

Salutator mercenarius, Col. 1, Præf.

Samera, ulmi fructus, Col. 5, 6. 7, 6. 9, 13. ut seratur, Col. 5, 6.

in Samnium æstivatum oves abiguntur ex Apulia, Varr. 2, 1.

in Samothrace capræ feræ, Varr. 2, 1.

Sampsæ. in sampsam redacta oliva, Col. 12, 49. sampsæ expressio, Col. 12, 50.

Sampsuca Canopo nata, Col. 10, 171. *Ita in Ægypto vocatur Amaracus. Salmast. de homon. hyl. iatric. c. 13.*

Samus. Sami lucus Junonis, Varr. 3, 6.

Sandarici, *pro Sandarachæ*, Veg. 3, 67.

Sanescunt vulnera, Col. 6, 7.

R U S T I C U M.

Sanguinalis herba, *πολύγονον*, Col. 6, 12. *Adscripserat C. Rittershusius*: non credo. Potius Goropio in Atuaticis accedo, qui ad Flammulam, ranunculi speciem inclinat.

Sanguinaræ herbæ pastu si ovis morbum contraxerit, Col. 7, 5.

Sanguinei flores, Col. 10, 242. cristæ, Col. 8, 2.

Sanguis dimittitur e capite, Varr. 2, 1. ex auricula detrahitur, Col. 6, 14. Veg. 1, 25. sub cauda emittitur, Col. 6, 6 & 9. *add.* Veg. 1, 25. trahitur de cervice, Veg. 3, 43. demitur, Veg. 1, 25. minuitur, Veg. 1, 25. subtrahitur, tollitur, Veg. 1, 25. emissus e corpore, & corporis parti laboranti impositus commendatur, Veg. 1, 13, 15, 16 & 17. *in pr.* 1, 22, 3, 3 b. 18, 22 & 80. 4, 22. *in pedes demissus, Col. 6, 12, 30 & 38. ejus profluvium per nares ut reprimatur, Col. 6, 33. Veg. 1, 54. sanguine laborat animal, Veg. 1, 55. sanguinem si mingat animal, Veg. 3, 10 & 12. si vomat, Veg. 3, 13. *sanguis bubulus in maltha, Pall. 1, 41. fuillus in medicina; sed nimis copiose datus letifer, Veg. 3, 54.

Sanguisugæ incensa contra cimices, Pall. 1, 35. contra sanguisugam pellit cimicis nidor, Veg. 3, 4. *coll.* Col. 6, 18.

Saniem spurcam mittit cancer, Cat. 157. *sanies amurcæ, Col. 1, 6.

de Sanitate quæ videnda, Varr. 2, 1.

Santonica herba, Col. 6, 25. *genus absinthii amarissimi putat Ruell. in Ind. Hippiatr.* Santonici, Veg. 3, 55. Santonici pulveris, Veg. 4, 10.

Sanus fiet ex eo morbo, Cat. 157. sana faciet ulcera omnia, Cat. 157. sanum faciet cancerum brassica, Cat. 157.

Sapa, *genus vini costi & dulcis; de quo Nonius 17, 14*: Sapa, quod nunc mellacium dicimus, mustum ad mediam partem decoctum. Varro de vita pop. Rom. lib. 1: Sapam appellabant, quod de musto ad mediam partem decoxerant: Defrutum, si ex duabus partibus ad tertiam redegerunt deferresfaciendo. Col. 12, 19, *ita loquitur; uti hoc nomine comprehendat, sive quarta, sive tertia, sive denique dimidia pars musti decocta fuerit; & defrutum, de quo s. l. aperte præstantius illo dicat. Sed Plin. 14, 9, Sapam fieri, docet, musto ad tertiam partem mensuræ decocto, quod ubi factum ad dimidiam est, defrutum vocatur. Et 23, 30, musto decocto donec tertia pars super sit. Quæ est ipsa descriptio defruti, quam ex Columella tradimus s. l. Ceterum recentiores etiam ca-*

LEXICON

renum ita sapæ præferre, ut panem opicum similæ, observimus in Carenum.

Sapientissimi quique multa scisse dicuntur, non omnia, Col. 12, 57.

Sapientiæ fontibus orti, *philosophi*, Col. 1, 1.

Sapineæ nuces, Col. 12, 5. Sappineæ scribuntur Plin. 15, 10.

E picea fativa, nucleorum cute verius, quam putamine, adeo molli, ut simul mandatur. Piceam fativam Gallis esse Pesse, observat Harduin. add. Salmas. ad Solin. p. 357. De sappino mox.

Sapor obtusus, Pall. 4, 10. utilis, Pall. 4, 10. argutus, Pall. 3, 25. & 4, 10. pretiosus, Col. 3, 7.

Sappinus, Varr. 1, 6.

Sarcinas colligere, Varr. 1, 1.

Sarcire centones, cuculliones, funes veteres, Cat. 2. corbular, Cat. 23 & 31. dolia sarferis, Cat. 39. pedamenta, Col. 4, 18. * damna, Col. 9, 15.

Sarcosis, Veg. 3, 26.

Sarculari frumenta & legumina an debeant, Pall. 2, 9. sinapis debet assidue, Pall. 11, 11.

Sarcula, Cat. 10. Varro de L. L. 4, p. 33, a serando vel fariendo dicta censet. ubi Scaliger, serare, inquit, est leviter farire, quia sarculi usus est, ut operiat satam segetem, & deinde etiam farriat. splendentia sarcula, Col. 10, 91. Pomponius vulgo vangas dici docet. * sarculi simplices & bicornes, Pall. 1, 43. sarculis adobruere, Col. 2, 11.

in Sardinia pellibus caprarum vestiuntur, Varr. 2, 11. in Sardinia agro Neapolitano fundi Palladii, Pall. 4, 10. 12, 15. * Sardinia piscis putris, Col. 8, 17. Sardelam interpretatur Beroaldus.

Sario, uno r apud Catonem scribitur 33 & 46. it. 161. in quo capite farito, fariendo, farueris. farire iterum & tertio, Varr. 1, 18. Ita

per Saritores occare, Varr. 1, 29. vid. Sarr.

Sarmenticio cinere, Col. 6, 26.

Sarmenta (*vivium semina*) ut tractanda, Col. 4, 24. 5, 5. defigere, Col. Arb. 2. injungere, Pall. 1, 6. pangenda, ut elegantur, Pall. 3, 9. lata, Pall. 3, 12. vid. Lat.

Sarrano clarior ostro, Col. 10, 287. violæ, Col. 9, 4.

Sarriendus ligneis rastris locus, Col. 2, 11.

Sarritio an profit, & quomodo, Col. 2, 12. quando tempestiva, Col. 11, 2.

R U S T I C U M.

Sarritor, Col. 2, 13.

Sarritoria opera, Col. 2, 13.

Sarritura frumentorum, Col. 11, 2.

Sarsura, Varr. 3, 9. *vid.* Affura.

Sartio, Sartus, *pro* sarritio, farritus, *sæpe* MSS. *e. g.* Col. 2, 12. 11, 2.

Sartura nova vinatico jugo, Col. 4, 26.

Sat erit pondo XL dari, Col. 6, 3. fat erit picis sex scrupula, Col. 12, 23.

Sata quo die quæque de terra prodeant, Varr. 1, 45. ut ruenda sint, Varr. 1, 47.

Sataria quala, Cat. 11. Satoria *legit Popma, non in editione quidem sua, sed in de instr. fundi, c. 8. Et sane analogia favere videtur, & Columella auctoritas, cujus sunt trimodiarum satoriarum 2, 9 & 12, 50.*

Satiatum stercore solum, Col. 2, 10: medicamine samentum, Pall. 3, 28.

ad Satietaem permissa avibus ficus, Col. 8, 5.

Satio. satiabis anum oleo, Veg. 1, 47. 2, 48.

Sationis genera, Col. 2, 9. præcepta, Pall. 1, 5 & 6. Satio matura sæpe decipit, fera nunquam quin mala sit, Col. 11, 2. legitima Novembri mense, Pall. 12, 1. sationis justæ qui terminus, Pall. 11, 1. gradus secundus, Varr. 1, 39. satio tertia, Col. 11, 3. satio vitis duum generum, Col. 3, 14. Sationem a sementi *ita differre credo, ut sementis ad frumenta pertineat proprie, satio pateat latius, ac de plantarum omne genus positione adhibeatur. vid.* Col. 2, 4.

quæ Satis accipiunda sient, Cat. 2. satisfdari domino, Cat. 146. satisfacere pecuniam, Cat. 149. satisfactum, *litatum*, est, Cat. 141. satisfaciunt ervi XII libræ uni jugero, Col. 2, 11.

Satius dicam, *h. e. potius*, Varr. 1, 2.

Sator vitis, Col. 3, 15. silvestria ad quæ sator non accedit, Varr. 1, 45.

Satoriarum trimodiarum, Col. 2, 9. 12, 50. *vid.* Sataria.

Satulli fiunt agni lacte, Varr. 2, 2. Satullare *etiam verbum usurpavit Varro apud Nonium 1289 πειπλίσιμος* Neque in pulvere initico coquam carnem, quibus satullem corpora ac famem ventris. *Victor.*

Satur auctumnus, Col. 10, 43.

Satureja quæ rusticis? Col. 9, 4. thymi referens thymi.

LEXICON

bræque saporem, Col. 10, 233. ejus satio, Col. 11, 3. Pall. 3, 24.

Saturnalibus portio liberalior datur, Cat. 57.

Saturnia terra, Col. 1, Præf.

Saturni regis stirps rustici, Varr. 3, 1. Saturnus, Col. 9, 2.

Saturo. saturare jejunia terræ, Col. 10, 82. *h. e. macilentiam & sterilitatem. Pompon.* stercore novalia, Col. 2, 9. prætæ lætamine, Pall. 3, 1. saturari multo stercore amat beta, Pall. 3, 24. *vid. Pabulum.* * saturare aditus murium cinere, Pall. 1, 35.

Satus. satui semen dare, Cat. 5.

Satyros lascivos, Col. 10, 427.

Sauciare levi vomere summam terræ partem, Col. 2, 2.

Savillum uti fiat, Cat. 84. *Veteres dixerunt savior & saviata, unde savillum, libum farinaceum a suavitate; quod ad eum modum; quem Cato præscribit, confectum, nescio an nomini suo respondeat. Popma.*

Sauracti Fiscello, Varr. 2, 3.

Saxatiles columbæ, Varr. 3, 7. pisces, Col. 8, 16.

Saxifraga, Veg. 1, 13. 4, 11 & sæpe.

Saxum. saxi pondusculum, Col. 12, 51. saxo naturali, Col. 7, 6.

Scaber. scabrum fit pecus, *scabiosum*, Pall. 6, 8. scabræ quadrupedes ut curentur, Cat. 96. *add.* Col. 7, 3.

Scabies unde pecori, Cat. 5. eam facit macies, Col. 7, 5. ut fanetur, Col. 6, 13, 31 & 32. 7, 5 & 13.

Scabilia & scamna, Cat. 10. *Recte Facciolatus erroris postulat, qui ex h. l. male lecto scabile & scabilia intulere Lexicis.*

Scabratus, Col. 4, 24.

Scabriciem tollere, Col. 7, 5.

Q. Scævolæ villa, Col. 1, 4.

Scalpetur, Veg. 1, 26.

Scalpellum medicum, Veg. 1, 11. 2, 14.

Scalpere morfu, Col. 7, 5. *de ovibus scabiosis.*

Scalpratum ferramentum, Col. 9, 15. *scalpri formam habens.*

in Scalpturis necessaria populus, Pall. 12, 15.

Scalptus. scalptis locis pratorum, Pall. 10, 9. *i. e. abrasis, cum essent musco obducta.*

Scamnum in agro quid, Col. 2, 2. scamna facere, Col. 2, 4. Arb. 12. omittere in arando, Col. 3, 13. latentia, Col. 2, 4. in vineis, Col. 3, 13.

Scamoneum, Cat. 157. Scammonia, Veg. 2, 6.

R U S T I C U M.

Scandiana poma, *vid.* Scantiana.

Scandulæ, Col. 8, 3. *sunt afferculi formati gradibus asperati, forte a scandendo.* * scandulis tecta eors, Pall. 1, 22. *MSS. scindulis. quid si recte a scindendo s. findendo.*

Scantianæ uvæ, Cat. 7. poma, an Scandiana? Cat. 7. Varr. 1, 59. Col. 5, 10. a Scandio quodam Scandiana dicta *vult Plin. 15, 15. & ab his paulo post, ut est in editione Harduini, Scantiana distinguit Catoni memorata. Etiam Col. 5, 10 Scandiana editi omnes agnoscunt.*

Scapulæ, Veg. 3, 71.

Scapus lupini, Varr. 1, 31. asphodeli, Col. 9, 4.

Scarificatio ferro facta, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. ea demitur sanguis, Col. 6, 12.

Scarificare massam sinapi compressam, Col. 12, 55. truncum arboris, Pall. 4, 10.

Scarifo & scarificatio reponi *vult Salmasius ad Col. 6, 12. malit etiam Vossius de Viuis Serm. 4, 24. & est v. g. in Mf. Lips. Col. 12, 55.*

Scarus, an squalus? Col. 8, 16. *Quis piscis sit scarus, ignorari hodie, ait Harduin. ad Plin. 9, 17. Quidam libri Scaurus.*

Scaturiginosa terra, Col. 5, 8.

Scaturigo palustris, Col. 3, 13.

Schoenum s. Schoenus, odorata radix, Cat. 105 & 113. Col. 12, 20 & 51. *scieni scripsit librarius Italus Veg. 4, 13.*

Scholasticus, h. e. eruditus, Veg. 3, Præf.

Sciatici, Veg. 1, 38. 3, 22. *pro Ischiatici. Hinc Gallorum Sciatique.*

Scientiam eligendi habere, Col. 3, 10. in omni genere scientiæ, Col. 1, Præf. scientia nulla consummatam perfectionem adepta, Col. 11, 1.

Scieni; *vid.* Schoen.

Scilla, Col. 12, 33 & 44. ea accenditur equorum libido, Varr. 2, 7.

Scillites vinum s. scillite, Col. 12, 33. Pall. 8, 6.

Scilliticum acetum, Col. 12, 34.

Scindo. ne scindant se lutamenta, Cat. 128. scindunt radices herbarum armenta ungulis, Col. 2, 18.

Scinoanthos, Veg. 1, 59. *pro Schoenuanthos, vel Schienuanthos, ut Veg. 3, 40. Gr. σχοιρου ανθος.*

Scio. scito, Cat. 157. scire omnia nemo potest, Varr. 2, 1. scisse multa, non omnia dicuntur etiam sapientissimi Col. 12, 57.

L E X I C O N

Scipiones vitis, Col. Arb. 8. *vid.* Scopiones.

Scipio Metellus, Varr. 3, 2 & 10.

Scirpula vitis, Col. 3, 2.

Scissilibus mundis colligare fracturam, Veg. 2, 47. *l. a. pannis laceris.*

Scissuris aperiri, Pall. 6, 12.

Scobis eburnea, Col. 7, 10. populnea vel abiegna, Col. 12, 43. vel iligneae, Col. 12, 44. *Sed scobe omni educto, Pall. 3, 17. scobis eximitur, Col. 4, 29. scobem terebra facit, ibid. & Arb. 8. non scobem, sed ramenta terebra Gallica, Col. Arb. 8. Ramenta paulo crassiora intelligit Be- roaldus majoraque & quasi recisamenta.*

Scombrus piscis, Col. 8, 17. *ex hoc garum sociorum, Plin. 31, 8. Schæug.*

Scopæ virgæ, Cat. 152.

Scopiones uvarum, Col. 12, 39 & 43, *ubi vulgo scipio- nes. asparagi fativi, Col. 11, 3. ubi alii scorpiones. Sco- piones probat etiam Linda. Sel. med. 10, 185. Huc pertinet de Scopio, Cat. 112. vid. Scopi.*

Scopulæ dollis (purgandis) Cat. 26. *Nimirum scopæ mi- nuta ramenta cujuslibet fruticis aut arboris. Plin. Valer. 2, 10: Superspergas scopas cypressi in testa ovi calefactas. It. 1, 44: Marrubii scopas cum pane decoques, easque bibes. Hæc Barthius 6, 17. scopula picatur dolium, Col. 12, 18. sco- pulis aridæ myrti, Col. 12, 38.*

Scopus. scopi uvarum, Varr. 1, 54. 2, 4. *pediculi, quibus adherent acini. in scopis incendamus radices asparagi, Pall. 3, 24. add. Pall. 4, 9. vid. Scopulæ.*

Scoria ferri, Pall. 1, 41.

Scriba librarius, Varr. 3, 2. *Sic Horat. A. Poet. 354, scri- ptor librarius.*

Scriblita uti fiat, Cat. 78.

Scripta uti nascantur amygdala, Pall. 2, 15. scripta Per- ficus, Pall. 12, 7.

Scripulum, quarta & vicesima pars unciz, Col. 5, 1. *ubi ad jugerum transferitur, ut & Varr. 1, 10. sex scripula pîcis, Col. 12, 23. scripula gyphi octo, Col. 12, 28.*

Scrobiculo facta, Col. 4, 15. scrobiculos non maximos, Col. 5, 6. scrobiculis pedatibus, Col. Arb. 30.

Scrobs totus, Col. 5, 5. tripedaneus, Col. 5, 5. alveo similis, Col. 4, 4. clibano, Col. 5, 10. Arb. 19. * scrobis latus pedum duorum, Col. 5, 6. scrobis etiam *sape casu*

R U S T I C U M.

*reſto MS. Liſſ. Columellæ, c. g. 5, 5. * ſcrobem in imum, Col. 5, 10. ſcrobe brevifſimo, Pall. 13, 4. eodem conſtituere, Col. 5, 10. ſcrobēs profundī, Col. 4, 1. bipedanei, Col. 4, 1. ternarii, quaternarii, Col. 11, 2. Arb. 4. ſcrobibus vineta ut ponantur, Col. 3, 13. * ſcrobe effoſſa, Pall. 1, 5. bipedanea, Col. 4, 1. Pall. 2, 15. ſcrobi factæ, Col. 12, 44.*

Scrofa Tremellius, Varr. 2, 4. *vid. Ind. Auſtor. * Scrofa quæ probentur, Varr. 2, 4. Col. 7, 9. Pall. 3, 26. cur ſœtus ſuos interdum mandant, Col. 7, 11.*

Scrophulæ, Veg. 2, 23.

Scrupuloſiſſime, Col. 1, Præf.

Scrupuloſitas, Col. 11, 1. pingui Minervæ *opponitur.*

ſine Scrupulo, *dubio, Col. 5, 11.*

Scrupulum *ponderis nomen, vid. Scrip.*

Sculponeæ, Cat. 135. alternis annis datæ, Cat. 59. *a ſculpendo nomen deducit calceamenti lignei Turneb. 6, 23. χρυσίτια, calceos ligneos etiam interpretatur Gatakerus adv. 2, 19 p. 374. G.*

Scutra, *ſcutella, Cat. 157.*

Scutricum, Cat. 10 & 11.

Scutulæ in pavementis, Pall. 1, 9.

Scutulatus color equi, Pall. 4, 13..

Σκύλαξ *nomen canis, Col. 7, 12.*

Scyrus, Col. 9, 14.

Scythica ſtagna, Col. 8, 8.

Sebetide roſcida lymphæ Parthenope, Col. 10, 134. *Sei betos fluvius juxta Neapolin.*

Sebo. ſebare candelas, Col. 2, 22.

Sebum, *vid. Sebum.*

Secaturus es, Col. 5, 9.

Secluſorium, Varr. 3, 5.

Secluſus. ſecluſa ſtabula, Varr. 2, 2. in ſecluſo, *clam;* Varr. 3, 5.

Secretus ab aliis, Varr. 2, 2. ſecretos a feminis mares habere, Varr. 2, 1. ſecreta corbula, *ſeparata, peculiaris,* Varr. 1, 54. * ſecretius, *diſtinctius,* Col. 11, 2.

Seſtilis porrus & ſectivus, Pall. 3, 24.

Sectio, Varr. 2, 10.

Sectivum porrum, Col. 12, 8.

Sector. qui vellet ſe a cane ſectari, *paſſ.* Varr. 2, 9.

Seculum, *vid. Sæc.*

L E X I C O N

Secundarium mel, Col. 12, 11. oleum, Col. 12, 52. secundarium passum, Col. 12, 39.

Secundum flumen ædificare, Varr. 1, 12. vias & amnes, Varr. 1, 14. aurículas foratis cornibus, Col. 7, 3. terram præcidere arbores, Varr. 1, 27. * secundum panicum, *h. e. post*, Cat. 54. vindemiam, Cat. 114.

Secundus. secundum florem agere, Col. 2, 16. in secunda labra, *i. e. secundi ordinis*, Col. 12, 50. * secundæ non respondent fœtæ, *h. e. non sequuntur*, Col. 7, 7.

Secures, Cat. 10. cruentæ minaciter levantur contra grandinosam nubem, Pall. 1, 35. simplices vel dolabratæ, Pall. 1, 43. securis falcis, Col. 4, 25.

Secus. utrinque secus, Cat. 21. utrumque secus, *ibid.*

Sed, *pro* immo, Col. 12, 44. sed &, sed nec, *sine* non tantum, Col. 1, 6 & 7.

Sedentaria ejus opera est, Col. 12, 3.

Sedeo. sedet omni parte furculus, *convenit, ut vestis*, Col. 4, 29. in oppido sedere, *ad deficiam*, Varr. 2, Præf. sedendo vincit Romanus, Varr. 1, 2. sedentur equi, *equitantur*, Veg. 1, 56.

Sedes custodiæ, Col. 11, 1. sedem quærunt gallinæ parituræ, Col. 8, 14.

Sedilia avium, Varr. 3, 5.

Sedule circumire aviaria, Col. 9, 9.

Sedulitatem summam desiderat equinum pecus, Col. 6, 27.

Sedulus olitor, Col. 10, 148. sedula cura, Col. 8, 1.

Sedum. fedi succo medicata femina, Col. 2, 9. 10, 356 11, 3. Pall. 10, 3.

Seges, *ager ferendus*, Cat. 36 & 37 *aliquoties*. Varr. 1, 29. fegetes feminari debent, Col. 2, 14. in segete relinquunt stramen succisum, Varr. 1, 50. stramenta stantia, Varr. 1, 50. * *fruges stantes*. demessis fegetibus, Col. 2, 9. antequam fegetes in articulum eat, Col. 2, 12. de fabis. uligo fegetem enecat, Col. 2, 9. adultæ fegetes, Col. 2, 9. quæ fegetes grandissima atque optima fuerit, Varr. 1, 52. fegetes novæ ne a diris animalibus carpantur, Col. 10, 351. tatis sit fegetibus solum, Col. 2, 14. *add.* Col. 2, 16. fegetes lætas excitaret, Col. 2, 16. ager affert, Col. 2, 18. fegetes herbidæ, graminibus mixtæ, Col. 1, 6. fegetum arborumque fœtus, Col. 2, 21. * *semen*. fegetibus, quæ in eo *leo* seminari debent, Col. 2, 14. fabacea seges aliquanto serius

R U S T I C U M.

prodit, Varr. 1, 45. *Sed possis utrumque locum etiam de germinibus ipsis accipere.*

Segnitias figuram benignitatis imitatur, Pall. Inf. Præf. segnitiae immundæ, Col. 9, 5. * segnitias ventorum, Col. 2, 21.

Σειπέλ speluncae condendis sub terra granis, Varr. 1, 57 & 63. Col. 1, 6.

Sejanæ ædes, Varr. 3, 2. pastiones, Varr. 3, 2.

M. Sejus, Varr. 3, 2, 6 & 10.

Seligere, Col. 1, Præf.

Sella pertulæ, Cat. 157. sellæ familiaricæ, Varr. 1, 13. *etiam sellam simpliciter ita dici, observat Rhodius Lex. Scribo. it. cathedram, Apul. de Virtut. herbar. c. 89. * sella & cella confunduntur Cat. 13 & 14. vid. Cella. * equi necessarii fellis, Veg. 4, 6. np. ad vecturas & gestationes itinerum molliores.*

Sellaria jumenta, Veg. 1, 56. quæ sedentur, Veg. 4, 7.

Semen duum generum, Varr. 1, 39. quæ duplici semine, & quæ simplici, Col. 2, 12. Pall. 6, 1. vetus semen commutat naturam, Varr. 1, 40. qualia semina sementi legenda, Varr. 1, 52. Col. 2, 9. degenerant etiam lectissima, Col. 3, 10. qua mensura quoque loco quæque spargenda, Col. 2, 9. Pall. 4, 3. 10, 3. remediis quibus juvantur, Col. 2, 9. Pall. 10, 3. ne a diris animalibus carpan- tur, Col. 10, 351. proventus cujusque prænosci ut possit, Pall. 7, 9. semine fata ruta, Col. 11, 3. obruitur beta, Col. 11, 3. semina de tabulato, Col. 2, 18. fœni, Col. 2, 18. * semina (arborum) cum radicibus, Col. 5, 10. pomariis qualia legenda, Col. Arb. 20. vitiario, Col. Arb. 2. vinitori, Col. 3, 10. vernacula peregrinis aptiora, Col. 3, 4. e fecunda matre petenda, Col. 3, 6. feminum æternitati ut consulatur, Col. 4, 17. * semina quadrigarum, Col. 3, 9. boni seminis pecus, Varr. 2, 2. semen pulli an habeant ova, Varr. 3, 9. seminis boni columbæ, Varr. 3, 7. femine meliore quæ capræ, Varr. 2, 3. feminibus marinis repleti lacus, Col. 8, 16. * ovium semen tardius, caprile mobilius, *h. e. agnæ, capellæ*, Varr. 2, 3. semen conceptum reddunt asinæ, *h. e. pariunt*, Varr. 2, 6.

Sementis præparatur, Col. 11, 2. quomodo facienda, Cat. 27 & 30. *it. 34.* per sementim, Cat. 17. strenue faci- enda est, Col. 11, 2. sementi media & ultima, Col. 2, 10. sementi facta, Col. 11, 2. ante aliam sementim, *ibid.*

L E X I C O N

fementem auctumno facere, Col. 2, 16. confecisse, Col. 21, 2. * fementis a satione quid differat, vid. Satio.

Sementivis feriis, Varr. 1, 2. *ab his feriis dicta sunt sementiva an sementina pira*, Cat. 7. Varr. 1, 59. *quod eo tempore matura essent. Schattg. ex Dalechampio ad Plin. 15, 15.*

Semestrium hoc, *dimidia mensis pars pro semimentstrum, ut semodius pro semimodius. Scilicet*

Semi *dimidium significat in compositis, ut semiacerbæ uvæ*, Pall. 9, 13. semicirculus ager, Col. 5, 2. semicoctum hordeum, Col. 8, 5. Pall. 1, 27. semicrudum lupinum, Col. 6, 25. semiformis lunæ species, Col. 4, 25. semiformes pulli, Col. 8, 5. semifuntum, Cat. 135. semi-Græci pastores, Varr. 2, 1. semihominis mandragoræ, Col. 10, 19. semijugerum, Col. 4, 18. 5, 1. semimadidus, Col. 2, 4. semimares capi, Col. 3, 9. 8, 2. semimaturus, Pall. 4, 10. 7, 12. semimentstrum, *vid. semeltrium. semimodius, vid. semodius. semipedali spatio*, Col. 11, 3. 12, 50. semipedanea terra, Col. 4, 1. semipiscina, Varr. 1, 13. semipletus, Col. 5, 5. 9, 15. Pall. 3, 32. Semis, *semissis, vid. separatim. semificci thalli*, Pall. 3, 24. semitrita frumenta, Col. 1, 6. Pall. 1, 36. semivietæ uvæ, Col. 12, 16. semivocale instrumentum, Varr. 1, 17 & 19. semuncia mellis, Col. 12, 57. jugeri, Col. 5, 1 & 2. semunciæ bene plenæ mensura, Col. 12, 21. *a iupollet ligulæ, quæ est pars XXIV heminæ, atque adeo ejus semuncia. Est etiam semuncia in instrumento rustico* Cat. 10 & 11. *vid. Semis.*

Seminalis vicia, Col. 11, 2.

Seminarium pilum, Cat. 10. * *seminaria omne genus*, Varr. 1, 29. *seminarium ut faciendum*, Cat. 46. Col. Arb. 1 & 2. Pall. 3, 10 & 18. *seminariorum fossio*, Pall. 3, 20. 6, 4. *seminaria e baccis*, Pall. 4, 8.

ad Seminationem onagrus idoneus, Varr. 2, 6.

Seminitum pecoris, Varr. 2, 1, 3 & 6. 3, 9.

Semino. *seminare agrum non in lira, sed sub sulco*, Col. 2, 4. *quo tempore quæque conveniat*, Col. 2, 8. * *seminando mularum generi*, Col. 6, 37. *seminasse marem censetur*, Col. 6, 24. *seminanda armenta*, Col. 6, 24.

Semis, *quod alias adjectivum esse ex ἡμισιος Gronovio credimus, interdum (nec ipso dissimulante tamen p. 382) videtur contrarium ex semias, & substantivi rationem habere, ut pars dimidia — hoc est semis, in quo sunt rel. Col. 5, 1. ut Volujus, in dextante sunt — semis & triens, & sæpe ad eam*

R U S T I C U M.

modum: nec aliter aut ipse, aut Balbus mensor. Obliquos casus damus in semissis statim. nunc persequamur adjectivum. * pede uno semis, *intell.* &, Pall. 2, 15. pedum duorum semis, Pall. 2, 10. 3, 10. duobus semis pedibus, Pall. 2, 10 & 13. duo semis pedes, Pall. 3, 9.

Semissis. *non puto exflare nominativum indubium hujus formæ: sed est ipsum semis pro semias, cujus obliqui semissis pro semiasis, rel. semissem supra duos pedes, Col. 4, 3. dispon-
dio semisse, Col. 11, 2. unius & semissis modii, Pall. 1, 29. semisses usurarum, Col. 3, 3. semisium usura, ibid. * ut festertii nomen ad rusticum instrumentum translatum, ita ad veterinarium semissis, cujus integrum vel as videtur Cyclus, de quo suo loc. Uritur ad mensuram semissis, Veg. 3, 41. semisse inuris cauterio, Veg. 2, 11. Hinc*

Semissantur pedes equorum, Veg. 1, 26 & 38. *h. e. in-
runtur, sanguine prius emisso.*

per Semitas aqua minuitur, Col. 2, 11.

SEMNOLOGIAS *exempla:* Id quod decedit, Col. 6, 5. id quod egerit sus, *ibid.* cibi digesti, Col. 8, 3 & 7. quod eum inquinat locum, Varr. 3, 7. succus villarum, Pall. 3, 23. naturalia præcludunt, Col. 8, 5. ut alvus exitum non habeat, Col. 8, 5. loca naturalia (*podex*) Col. 8, 7.

Semodialis placenta, Cat. 76.

Semodius fabæ, *qu.* semimodius, Col. 6, 3.

Sempervivæ succus, Pall. 1, 35. *appellatur a Græcis ai-
zoon, i. e. semper viva. Alii buphthalmon vocant, quasi ocu-
lum bovis. Alii zoophthalmon. Sunt qui ambrosiam. Latini
sedum appellant, aut oculum, aut digitellum. nascitur in te-
gulis, feriturque in vasculis fistilibus. Beroald.*

Senescere ultra quadrimatum, Col. 9, 1. senescentis suc-
ci vim iterare, Pall. 3, 28. * senescunt agni desiderio ma-
trum, Varr. 2, 2. perpetuo custodiæ servitio contristatæ
senescant, Col. 8, 8.

Senex. senem servum vendat paterfamilias, Cat. 2. fe-
niorum imperia, juvenum officia, Pall. 1, 6.

Seni. sena & terna ova, Col. 8, 11.

Sensus vigentis adolescentulus, Col. 11, 1. * cum ma-
gno sensu atque cautela, Veg. 3, 15.

Seorsum in nova labra transferre, Col. 12, 52.

Separatim scripta, Varr. 3, 2.

Separatus. separata generibus vineta, *divisa*, Col. 3, 21.

Sepelire mortuum publicis feriis non licitum, Col. 2, 22.

Scripti. R. R. Vol. IV.

B b

L E X I C O N

Sepes horrida rusco, Col. 10, 374. *sepem virgeam interponere*, Col. 11, 3. *sepes quot generum*, Varr. 1, 14. *hortorum quando & quomodo fiant*, Pall. 3, 24. *viva fructili melior, quomodo fiat*, Col. 11, 3. Pall. 1, 34.

Sepiæ testa trita, Col. 6, 17. *offa*, Veg. 4, 27 & *sepe*.

Sepimentum naturale, Varr. 1, 14. *fabrile & militare*, Varr. 1, 14.

Seplasiarii lego pro supplasiariis, Veg. 3, 2.

de Septem unus, Col. 1, 1.

Septembris descriptio & opera, Col. 11, 2.

a Septemtrionum regione, Varr. 1, 57.

Septemtrionales venti, Col. 11, 2. *septemtrionalis terræ pars salubrior, quam meridiana*, Varr. 1, 2.

Septena jugera Liciniana, Col. 1, 3. *cf.* Varr. 1, 2. *septenum amphorarum*, Col. 12, 28.

Septimontialis satio, Col. 2, 10. *Dicta a Septimontio, quod erat festum Romanorum, mense Decembri paulo ante Saturnalia celebratum, propterea quod eo die septimus collis urbi additus est. Vid. Festum in Septimontium, Parrhasium ep. 57, Torrentium ad Suet. Domit. c. 5, Rycquium de Capitolio c. 1. Potest ergo hinc recte septimontialis satarum satio dici, id quod præter consensum codicis F. Ursini inde probò, quia, ut noster auctor in sequentibus ait, post brumam non recte fertur. Ergo recte ante brumam, quando celebrabatur Septimontium. S. Harrig.*

Septimontium, Pall. 13, 1.

Septingenarii greges, Varr. 2, 10.

Septuagies septuageni, Col. 5, 2.

Septum venationis, vivarium, Varr. 3, 12. *septa fundi tutandi causa quatuor generum*, Varr. 1, 14. *villæ*, Varr. 1, 11. *e maceriis*, Varr. 3, 12. *septa repetit pecus*, Col. 6, 23. * *de piscina*, Col. 8, 17. *ita Confecta*.

Septunx jugeri, Col. 5, 1.

Sepum urinum, Pall. 1, 35. *vid. Sevum. possum ita est in Vegetio.*

Sequestratum animal, separatum, Veg. 1, 29.

Sequor. sequitur gregem clades, Col. 7, 4. *sequuntur instrumenta, h. e. una afferuntur*, Varr. 2, 10. *sequens usus, posterior*, Pall. 6, 7. *sequente anno*, Col. 5, 6. *sequens numerus*, Col. 8, 1. *cura*, Col. 2, 12. *i. e. proxima. sequenti biduo*, Col. 11, 2. *sequendum in seminio legendo Tanagricos, h. e. quærendum*, Varr. 3, 9. *sequendum nobis tri-*

R U S T I C U M.

plici regula, Varr. 1, 19. *Ita fere* Pall. 4, 12. *add. Wasse ad Sall. Catil. c. 61. Schættg.*

Seræ transversæ, *vestes transmissi per vacerras*, Col. 9, 1. *Ita etiam Gloss. vet. sera, μυχλός. Ovid. A. A. 2, 244: Opposita janua fulta sera. Ita enim melius, quam apposita, quod ex uno MS. reponit Heinsius.*

In Sereno noctu, Cat. 156. *sereno, ins. die*, Pall. 1, 30.

Sergiana olea, *vel* Sergia, Cat. 6. Col. 5, 8.

Sergius Orata, Varr. 3, 3. Col. 8, 16.

Seriæ, Cat. 12. oleariæ, Varr. 3, 2. ut præparandæ, Col. 12, 50. vindemiis ut parentur, Col. 12, 18. amphorarum septenum, Col. 12, 28.

Seriola, Pall. 4, 10.

Seris, *σέρις*, iutubi species, Varr. 3, 10. Col. 8, 14.

Sero. ferere oculos, Cat. 45 & 46. quando incipiendum; Varr. 1, 34. ne dubites, Col. 11, 1. quo quidque loco expediat, Varr. 1, 23. feri diligentius quæ voles, Cat. 133. quantum cuiusque seminis modus sufficiat agro, Varr. 1, 44. ante brumam quæ possint, Pall. 13, 1. ferendum viciam *rel.* Varr. 1, 32. feri plantis, Col. 11, 3.

Sero facere, Cat. 5.

Serotina ficus, Pall. 4, 10. pulli, Col. 8, 5.

Serpens ne nascatur in sterquilinio, Varr. 1, 39. serpentes ut abigantur, Col. 7, 4. 8, 5. Pall. 1, 35. 12, 13. serpentis ictui remedium, Cat. 102. Col. 6, 17. pellis medic. Col. 6, 4.

Serpo. serpit oculus harundinis, Col. 11, 3. serpentia gramina, Col. 10, 119.

Serpullum, *vel* serpyllum, Cat. 73. unde dictum, Varr. 1, 35. ejus fatio & cultura, Col. 11, 3. Pall. 4, 9. in serpyllum mutatur ocimum, Pall. 5, 3.

Serram ducere cum aliquo, Varr. 3, 6. *i. e. adversari alicui. Adversi enim sunt inter se, qui simul serram ducunt & reducunt. Ursin.*

Serrula defecare, Col. Arb. 6. ferrulæ manubriatæ, Pall. 1, 43.

post Serraturam, Pall. 3, 17.

Serta, Cat. 113. Campanica, Cat. 107. Col. 12, 20. *est herba, quæ alio nomine Melilotum. * grossi lino velut sarta pertusi*, Pall. 4, 10. sarta plur. *de lineis radicum scillæ*, Pall. 8, 6.

Servio. brassica, quæ cauli serviet, Pall. 5, 3. servit

L E X I C O N

truncus viti, Col. 4, 29. servire alicui operi consueverunt vaccæ, Pall. 8, 4. servire infito, Col. 5, 11.

Servitium perpetuæ custodiæ, Col. 8, 8. servitio liberatæ, Col. 8, 11. * servitia, *servi*, Col. 11, 1,

in Servitute non fœtant silvestres gallinæ, Col. 8, 12 & 15.

Servo. servare ferias, Cat. 5. in vetustatem, Cat. 114. servat, ne, Col. 8, 5. servandum est, *observandum*, Pall. 12, 7.

Serus. seram facere ficum, Col. 5, 10.

Servus. qui servi cuique officio præficiendi, & ut tractandi, Col. 1, 8. soluti, vincti, Col. 1, 6. servorum cellæ, *ibid.* servæ ut tractandæ, Col. 1, 8.

Sesami satio, Col. 2, 10. Pall. 10, 7. 11, 1. sesama seruntur, Col. 2, 10. 11, 2. torrefacta, Col. 12, 15 & 57.

Sisamum quidam libri, ut apud Hesych. *σισαμῖς*. Sed *σισαμὸν* usitatus. Syllb.

Sescuncia laferis, Col. 12, 57. jugeri, Col. 8, 2.

Sesquicullearia dolia, Col. 12, 18.

Sesquimenses, Varr. 1, 27. sesquimense natu pulli, Varr. 3, 10.

Sesquimodius, Varr. 1, 42. Col. 2, 13.

Sesquiopera, Col. 2, 13.

Sesquipedali altitudine, Col. 11, 2 & 3. mensura, Col. 9, 15. sesquipedales taleæ, Col. 5, 9.

in Sesquipedem ponitur cytisum, Varr. 1, 43.

Sessiles malvæ ut fiant, Pall. 11, 11. sessilia pira minimo pediculo, *Plin.* 15, 16.

Sessor, *eques*, Veg. 1, 56.

Sestarius, *sextarius*, Col. 6, 30 & 31. Cat. 158.

Sestertiis sexcentis numis, Col. 3, 3. *pro* sestertia millia legendum, si Gronovium audimus *Pecun. Vet.* 1, 4 p. 22. sestertium, Varr. 2, 1. 3, 6, 16 & 17. Col. 3, 3. * sestertium bipalium rusticis, Col. Arb. 1.

Sestiana mala, Col. 5, 10. 12, 45. *Hinc Harduinus apud Plin.* 15, 15, pro Gestio malis Sestium, vel Cestium, quod *Κεστιανὰ μήλα* a Galeno laudentur κατὰ τόπον, 2, 1 & 6, 9. eadem Sextiana.

Seta quæ probetur in suisbus, Col. 7, 9. fetis pendentibus laquei talpis, Pall. 4, 9.

Severitatem verentur subjecti, sævitiam detestantur, Col. 11, 1.

Sevum liquefactum, Pall. 1, 41. candens, Col. 7, 5. hircinum, Veg. 3, 1 & 4. caprium & bubulinum, Veg. 3, 4.

R U S T I C U M.

vid. Sebum, sepum, sibum, omnibus enim hisce modis scriptum invenias. Sed tamen in scriptura v. c. sepum, nullo loco consentiunt libri, sed, ut apud Palladium, meliores habent sebum.

Sexcenæ urnas, Col. 3, 3.

Sexcenteni malleoli, Col. 3, 5. urnæ, Col. 3, 9.

Sexcuncia, *vid. Sescuncia.*

Sextans jugeri, Col. 5, 1. picis, Col. 12, 23.

Sextarium olearum, Cat. 13. sextarii urbici, Pall. 2, 18.

Sextiana mala, *vid. Sestian.*

Sextilius Prætor, Varr. 1, 1.

Sextula jugeri, Col. 5, 1 & 2.

Sexto decimo Kal. Jan. Col. 11, 2.

Si minus, *si non*, Col. 1, 8. 5, 6. 11, 2. 12, 22 & 57.

* *gusta, si receperit falem, pro an*, Col. 12, 54. *sic* Col. 8, 5. 9, 1. * *si quis voles*, Cat. 106.

Sibi *post suo abundat* Col. 12, 41.

Sibilo allectare boves, quo libentius bibant, Col. 2, 3.

Sibum, *pro sevo*, MS. Veg. 2, 64. 3, 66.

Sibylla cecinit etiam posteris, Varr. 1, 1.

Sicaniis montibus, Col. 10, 170.

Sicani Halefi flores, Col. 10, 268.

Sicardicus equus, Veg. 1, 25. sideratus MS.

Sicoaneum pratum, Col. 2, 17. ficcanea loca, Col. 2,

2. 4, 30. 11, 2.

Sicce stabulari, Col. 6, 12.

Sicco. ubi ficcaverit, *intransf.* Cat. 112. ficcari in sole, Col. 12, 14.

Siccus morbus boum, Veg. 3, 2. *vid. Aridus*, ad ficcum recidi non debent radicula vitium, Pall. 11, 5.

Sicilicus jugeri, Col. 5, 2.

Sicilimenta e prato, Cat. 5. *sunt autem non aliud, quam deflegmina: nam veteres sicilire pro secare usurpabant. Meurs. qui utitur deinde locis jam laudandis, & addit, hinc sicilix & sicilicum apud Festum.*

Sicilire pratum quid? Varr. 1, 49. Col. 2, 22.

Siculus bulbus croci, Col. 9, 4. Siculum mel fert palam, Varr. 3, 16. Siculi solum mutarunt, Col. 1, 3.

Sicut adolescit olea, terram subinde colligimus, Pall. 5, 2. Galli, à mesure que. * *sicuti matri coherent, h. e. eo situ, statu*, Col. 5, 11.

Sideraticia jumenta, Veg. 3, 35.

Sideratum jumentum, Veg. 2, 39. *Vid. Hippiatr. 2, c.*

LEXICON

106, ubi docetur, *fiderationem* esse in jumentis, qui in hominibus morbus comitialis est.

Sidereus vates, Col. 10, 434. sidereo cum arcu, Col. 10, 292.

Sido. cum siderit pix, Col. 12, 24. *pro federit. ut alia praterita (vid. h. v.) præsantis characterem servantia. ita subsidio.*

Sidus. sideris æstivi vapores, Col. 2, 21. sidera terrestria flores, Col. 10, 96.

Signia monte Lepino, Col. 10, 131.

Significat tempestatem Africus, Col. 11, 2. *ἡ ἰσχυραία, h. e. ortu suo testatur, venturam esse tempestatem. Distinguitur ab hoc, quod mox sequitur, tempestatem facit; quod notat, eo ipso momento, quo hic vel ille ventus aut stella oritur, tempestates affert. Schættg.*

Signina pita, Col. 5, 10. Alii a colore testacea appellant, Plin. 15, 15. Forte ab opere Signino. Schættg. Jo. Rhodius ad Scribo. c. 104, p. 175, a Signia oppido & ipsa dicta arbitratur. * Signino opere, Col. 1, 6, 8, 15 & 17. vid. Hard. ad Plin. 35, 46 extr. Vitruv. 8, 7. Nimirum ab urbe Campania & ipsum nomen habet. Signino (int. opere) constrati lacus, Col. 9, 1. Signini parietes, Pall. 1, 17. cameræ, Pall. 1, 40.

Signum id habebit, an &c. i. e. eo signo cognoscet, an, Col. 8, 11. signo pastoralis quasi receptui canitur, Col. 6, 23. signa moventes milites, Col. 9, 9. signa XII, (zodiaci) Varr. 2, 1.

Sil Gallicum, Veg. 3, 27. 4, 28.

Silco. filet aura, Col. 2, 21. silentibus ventis, Col. 12, 25. silentis spiritus diem, Col. 3, 19. silente etiam me, Col. 9, 1. silentia ova, Col. 8, 5. *in quibus pulli silent.* * silenti luna, Cat. 29, 40 & 50. Col. 2, 10. * dum silent virgæ, h. e. nondum germinant, Col. 4, 30. silentes vineæ, Col. 4, 27. sarmentum silens, Col. 4, 29. flos, Col. 12, 7. silentes coliculi ferularum, *ibid. ex nostra emendat. furculi ad infitionem*, Col. 11, 2.

Siler amnis, Col. 10, 136. * siler montanum, Veg. 3, 4.

Silex vineis amicus, Col. 3, 11. filice strata area, Pall. 1, 36. filices lapides, Cat. 18.

Siliculam s. filiquulam cepit lupinum, Varr. 1, 23.

Siligneæ farina, Cat. 25 & 121.

Siligo ubi ferenda, Cat. 35. e tritico, Col. 2, 9. solum

R U S T I C U M.

quod desideret &c. Col. 2, 9. filiginis habenda secunda conditio, Col. 2, 6.

ad Siliquas nondum pervenere fabalia, Varr. 1, 23. *add.* Col. 2, 10. * siliquam rustici vocant foenum Græcum, Col. 2, 11. 11, 2. *Hanc Bokshorn vel Kùhhorn nostri vocant.* * siliqua Græca, *arbor, καράτιον*, Col. 5, 10. 7, 9. Arb. 25. Pall. 3, 25. Inf. 117. *conf.* Plin. 15, 24. *Plurima nascitur in Syria & Græcia, Germani vocant Johannisbrodt, Græci καράτια, Jutai Bockshorn.* Erat autem in Syria cibus non pauperiorum solum, sed & animalium, e. g. suum. apud Lucam 15, 16, de filio perdito: *καὶ ἐπέδυμαι γαμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καράτιων ὧν ἔσθιον οἱ χοῖροι.* Columella quoque 7, 9, siliquas Græcas inter suum pabula commemorat. Titus Boettger in comment. ad locum Lucæ citatum tribuit ipsi γεῦσιν γλυκύαν, καὶ μετὰ ταῦτα πρᾶξιαν, gustum suavem, qui tamen adjunctam habeat nonnullam asperitatem. Plura Bodæus a Stapel ad Theophrasti hist. plant. 4, 2. Salmafus de homonymis hyles iatricæ. c. 82. Knæchbull ad Matth. 3, 4. Schættg. *add.* Rhod. ad Scrib. c. 121, p. 191.

Silphium intradere, Cat. 157. σίλφιον laserpitium, Col. 6, 17. lafer, Col. 12, 7 & 57.

Silva barbarica *f.* confeminea, Col. 11, 2. cædua, glandaria, Cat. 1. Varr. 1, 7. Col. 3, 3. * silvæ aquatilis radices, scirpi, arundinis, junci, Col. 7, 9.

Silvanus Mars, Cat. 83.

Silvatica laurus, Cat. 8. mala, Cat. 143. pirus, Varr. 1, 40. salix, Pall. 9, 8. silvaticæ falces, Cat. 11. Varr. 1, 22.

Silvescere frondibus, Col. 4, 11.

Silvester ager culto *oppon.* Col. 1, Præf. silvestris ager extirpatur, Col. 11, 2. mons, Varr. 1, 12. regio in agrorum formam ut redigenda, Col. 2, 2. & montosus situs, Col. 7, 2. silvestres arbores, Col. 3, 1. ac feri arietes, Col. 2, 7. gallinæ, Col. 8, 12. silvestria ingenia deponunt aves, Col. 8, 15.

P. Silvinus *compellatur in Columellæ præfationibus, & interdum in fine. testis citatur* Col. 3, 9.

Silvulæ tamaricum, Col. 8, 15.

Similis soliditati pollicis, *aqualis*, Pall. 5, 4.

Simonianum trifolium idem quod acutum, Græcis ἀσφάλτιον, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. Bodæus a Stapel ad Theophrasti hist. plant. 4, 11, & Harduin. ad Plin. H. N. 21, 9. a Simo medico, quem Plinius indice lib. 21 laudat, nomen trifolii

L E X I C O N

Simoniani deducunt. Schættg. Symonianum legit Rhod. ad Scribo. c. 163, p. 240, & suspicatur a Syme insula dictum, Straboni memorata. Sed Hadr. Junius pro Simonianum legi vult Gler montanum; cui adstipulatur Morgagnus III, 31.

Simplicet radicem, Pall. 2, 15.

Sin autem, si non, Col. 12, 38.

Sinapi (sinape) ut colatur, Col. 11, 3. Pall. 3, 25. 11, 11. ut condidatur, Pall. 8, 9. Col. 12, 55. Sctum factura sinapis, Col. 10, 122. sinapi Alexandrinum, Veg. 4, 17. vid. Sinopsis.

Sinapizare, Veg. 2, 6. 3, 34. est sinapi emplastri instar imposito erosionem procurare, quæ Sinapismus vocatur, & in hominum etiam curatione olim fuit usitatissimus, immerito postea neglectus, ut queritur in Definitionibus Medicis Gorraus, qui illud etiam docet, in capitis præsertim morbis feliciter esse adhibitum. De ratione Sinapismi (qui convenit cum hodiernis vesicatoriis & usu cantharidum) etiam multa discas ex Cælio Aurel. Acut. 2, 9, 40 sqq. & alias; qui ipso etiam verbo sinapizat utitur tum alias, tum Tard. 5, 2, 26.

Sinceritas firma capitis, Pall. 1, 3. sinceritatem habere, Col. 4, 26.

Sincerum Amineum, Col. 12, 45.

Singultientem matrem sequuntur pulli, Col. 8, 11.

Singultu nutricis pulli revocantur ad villam, Pall. 1, 28. singultibus nutricis sequuntur pulli, Col. 8, 11. singultibus crebris interjecta voce acuta, gallinæ se parturire significant, Col. 8, 5.

Sinistræ manus vis in herbis colligendis, Col. 6, 5. Veg. 3, 2. sinistrum ædificii solum, Col. 1, 5.

Sinitur ibi fermentari, Col. 12, 17. sinuntur regelere, Col. 11, 2.

Sinopsis Ponticus (ita barbare editum) ad vermes, Veg. 1, 44. 3, 6. æ usu medico Plin. 35, 13. Dioscorides 5, 111. Sinapis & sinopsis confundi a librariis, docet Morgag. IV, 51.

Sinum lactis, Col. 7, 8.

Sinus ære plenos reportare, Col. 10, 310. Virgil. Ecl. 1, 36: Nonnunquam gravis æte domum mihi dextra redibat. Schættg. * suppurationis, Col. 6, 11. Veg. 3, 4. sinum fecit destillatio, Veg. 2, 43. * sinus falcis, Col. 4, 25.

Sipho, quem diabeten vocant mechanici, Col. 3, 10. per siphonem succum evocare, Col. 9, 14.

Sirapa quomodo fiat, Col. 12, 48. lemma.

R U S T I C U M.

Siticulæ uvæ, Col. 12, 43. *easdam* Hirtiolas & Sticulas
ait Sylb.

Siri, *vid. Estpol.*

Sirius ardor, Col. 10, 289.

Sirpus. sirporum fruteta, Col. 8, 15.

Sirpeæ stercorariæ, Cat. 10 & 11. Varr. 1, 23. *vid. Popma de instrum. fundi 8. Varr. de L. L. 4, p. 34, & ibi Scalig. p. 60. Male exponi per vehiculum, sed vehiculo imponi, observat Gronov. ad Plaut. Pseud. 1, 3, 98. Optime Schefferus de re vehic. 1, 7, p. 64: Sirpea, oblonge quadrata capsa, e virgis contexta corbis instar, quæ imponitur vel trahæ, vel plauistro, rebus vilioribus in agro vehendis. add. Scheffer. 2, 20, p. 262.*

Sirpiculæ falces, Varr. 1, 22. scirpiculæ, Cat. 11. *Salmasius ad Solin. c. 35, p. 414, conjecit sarpiculæ a sarpendo, h. e. pascendo. Schætzg. Potest ex sarpicula ortum esse scirpicula, distracto in duas literas a, tanto quidem facilius, quod alia licet significatione, scirpus s. firpus nota sunt. Sarpa est ἄρπη, ut in multis aliis spiritu aspero in S mutato.*

Sirpiculum vimine textum, Col. 10, 305.

Sirpiculi jugorum, Varr. 2, 2. *Intelligo corbes duas, jugo, h. e. ligno transverso, aliquantum incurvo junctas, cujus ope unus vel homo vel asinus binas humeris vel tergo portare potest. Ita comparatio sic satis bene procedit: duæ pastiones, præsertim si convalles sint, duo sirpiculi sunt, qui interjecta calle publica tanquam jugo continentur & junguntur.*

Sisamum, ut scribitur Pall. 10, 7, *vid. Sefam.*

Siferis radix ut condiatur, Col. 12, 56. Sifer, *radicula illa dulcis, foliis pastinacæ similibus, nostris & Belgis a saccharo cognominata. ex sifere flore liquidum mel faciunt apes, Varr. 3, 16. Sed verissima est Pontederæ emendatio ciceris flore.*

in Sisymbrium mutatur ocimum, Pall. 5, 3. *sifembrium scribitur Veg. 3, 3 b. Menthæ genus, Ross-Müntz, Wälsch-Müntz.*

Siticulosum solum, Col. 3, 11. Pall. 2, 13.

Sitienti aqua tepida datur, Varr. 2, 1.

Sitis æstatis, Col. 11, 3. *ii. Col. 10, 144. siccitas.*

in Situla apponitur aqua bovi, Veg. 3, 31.

Situlus aquarius, Cat. 10 & 11.

Situs, *a, um. sita fiet aqua plus horam unam, steterit, Cat. 89.*

Situs ævi longus, Col. 1, 1. situm aut mucorem con-

LEXICON

trahit, Col. 12, 17. situ mucorem contrahunt. penora, Col. 12, 4. situ dilabi, Col. 12, 3. vetustatis, Col. 2, 18. vallis & uliginosi campi, Col. 3, 19.

Sleta qua trictores utuntur, Veg. 2, 49. *Quæ sit sleta, qui trictores? nec invenio, neque comminiscor.*

Smyrnæ vites biferæ, Varr. 1, 7.

Smyrneum *f.* Smyrnion, Cat. 102. *σμύρνιον*, atrum olus, Col. 11, 3. *f.* semen olusatri, quod vuli Rhod. Lex. Scrib.

Soboles (suboles *plerumque* Pol. & Lips. MSS.) generet varias, Col. 10. 213. caprarum depellenda, Col. 7, 6. adhærentes cepis, Col. 12, 10. cinaræ. Col. 11, 3. arboris, Col. 5, 11. per brumam possunt cædi, Col. Arb. 5 & 10. a radice extirpandæ sunt, Col. 4, 24. Pall. 12, 7. sobole feruntur tuberes, Pall. 10, 14. pistacia, Pall. 11, 12. ex sobolibus ulmi, Col. 5, 6. *Quoties igitur de planta dicitur, intelliguntur ea, quæ circa caput planta ex ipsa radice nascuntur; in arboribus, stolones*

Societas major cum campestri fructu, *h. e. convenientia, similitudo*, Varr. 1, 6.

Socio, sociare cum scientia diligentiam, Col. 3, 3.

Sol & luna invocati, Varr. 1, 1. cum sol in occasum fuerit, Col. 12, 15. unam particulam (*Zodiaci vel Eclipticæ potius*) biduo tenet, Col. 11, 2. solis cursus annalis uti descriptus, Varr. 1, 27. solem prono ventre sequitur malache, Col. 10, 247. in sole sicari quæ soleant & quomodo, Col. 12, 14. in sole, Veg. 3, 18 & 24. sole toto ficcare, *h. e. die*, Pall. 4, 10. sole candente, Col. 6, 13. Veg. 3, 4. fervente, Col. 6, 13. Veg. 3, 4. a sole percussus, Veg. 3, 36.

in Solariis pavimenta, Pall. 6, 11.

Soleæ jumentorum ferro purgandæ, *ungula*, Veg. 1, 56.

* solea sparteæ pes induitur, Col. 6, 12. * soleæ ferreæ, *clavis suppingendæ, in usu non fuisse veteribus videntur. Ne dicam de sexcentis occasionibus, ubi ferræ illa commemoranda fuissent, v. g. quod Lucian. Navig. p. 505 Gr. non metuit sibi ab equo delapso a ferreis soleis equorum, sed δέδια, inquit, μη τοῦ σαλπικτοῦ ἐποτρύνοντος καταπεσεῖν ἔγωγε συμπατάσω ἐν τῇ τυρβῇ ὑπὸ τοσαύταις ὀπλαῖς*: arguit hoc constans & perpetuum silentium Xenophontis, rusticorum nostrorum, Polucis, Hippiatorum veterum, Vegetii, qui non poterant transire silentio rem ita necessariam, a qua usus & valetudo equi ita pendet, ut nulla re magis: ut vel inde patet, quod de anguli,

R U S T I C U M.

ejus conservanda ac duranda ratione, morbisque ita sollicite præceperunt. Videat mihi aliquis vel solos Hippiatricos 2, 102 Ruel. aut Veg. 3, 55 seq. & dicat, an homines fuerint, qui nihil ibi de equis ferro calcandis, si tum ea res usu recepta fuit? Pe. de Crescensius, qui multo brevior fuit in hoc argumento, non omisit de ferrando equo præcipere 4, 9, quem descripsit, ut alias etiam, Laurentius Rustius, (recentior enim hic puto, certe magis barbarus) hippiatrias cap. 28. Idem duumviri de inclavaturæ (i. e. clavorum male impactorum) quatuor generibus, & curandi ratione, sollicite, & iisdem prope verbis, egere. Crescensius quidem 9, 55, Rustius autem c. 123 — 126. Sed plane ab hac questione removendus est, si quis nescit, hoc vel primum mulomedicinæ munus esse; quo etiam factum est, ut ea in solidum pane ferrarius fabris, ferreas illas soleas suppingentibus scilicet, cesserit. Sed sunt tamen loca, quæ suadere videntur antiquitatem remotissimam hujus rationis. Collegit ea ad Catullum c. 18 If. Vossius p. 48, & fiducia magna pronuntiat. Opera pretium fuerit singula inspicere. „Xenophon, inquit, περὶ ἵππων jubet „ equorum ungulas muniri ferro, περιχρῆσθαι σιδήρῳ. licet vul- „ go περὶ χρῆσθαι legatur, quæ ridicule prorsus interpretes „ accipere, ac si lapides, quibus insistant equi, ferreo labro sint „ includendi, ne diffundantur. „ Ridiculum illud per nos videatur Vossio; sed Xenophonti quidem ita visum, legentibus attente apparet. Laudaverat initio libelli duras, & cavas easdem, sonorasque adeo ungulas equi, ὥς περ κύμβαλον ἰσοφῆι πρὸς τῇ δαπέδῳ: (hinc poetarum sonipedes equi) & laudat in equo militari, venali, ostendens quomodo is explorandus ante sit, quam ipse conscendas. Deinde ubi de stabulo præcipit, sterni illud jubet lapidibus parem fere ungulæ equinæ magnitudinem habentibus. Porro jubet etiam aream exterioriorem stabuli (hanc equidem puto dici τὸν ἔξω σταδμὸν) parari, ut dum producitur equus, & ibi stat, destringendi causa, aut muscarum auferendarum, (μυωπιζόμενος ita interpretari malim, quam de muscarum aut calcarium vexatione accipere) pedibus calcat solum, eadem duret & consolidet ungulas. Hunc porro locum ita jubet parari Xenophon: ὥς δ' ἂν αὖ ὁ ἔξω σταδμὸς βέλτιστος εἴη, καὶ τοὺς πόδας κρατύνοι, (hæc haud dubie verior lectio pro vulgato κατευρύνοι, nisi malis καταρρύνουσι) εἰ λίθων στρωγύλων, ἀμφιτόμων (minime acutorum, sed præcisorum undique) ὅσον μυααίους ἀμάζας τέτταρας καὶ πέντε χύδην καταβάλλοι, περιχρῆσθαι σιδήρῳ, quid quæso vult ferrea regula & quasi labio circumdari? pedes, an lapides fufos? respondeat ipse Xenophon: ὥς ἂν μὴ συνεδαννύονται, ne

L E X I C O N

dissipentur; non profecto ungulae, quas durari, & ea causa lapidibus vult impingi crebro, sed lapides. itaque pergit, ἐπὶ γὰρ τούτων (λίθων ἀβύρρον ἑαυδὲμ) ἐστὶν κῶς, ὡς περ ἐν ὁδῷ λιθάδες κ. τ. λ. Habet idem præceptum in Hipparchico, non procul ab initio, & addit, qui experimentum facere velit, illum tum cetera crediturum, (de duritie & robore nimirum, ungulis ita conciliando) tum στρογγύλους τοὺς πόδας τοῦ ἵππου ἔσεται. Nimirum attritu perpetuo lapidum rotundorum, ungulis & ipsas aliquantum corrotundari necesse est, quæ quidem figura deinde variis noxis occurrit, sed qui quæso rotundabitur ungula lapidum attritu, si solea munita est ferrea? Nimirum non ipsum Xenophontem inspexerat attente Vossius, sed verba brevius, ut solet, excerpta apud Pollucem (1, 200) legerat. Viderat ibi, quod mihi vehementer sit probabile, annotata Salmasio. Hic enim, aliud forte & ipse agens, festinans certe, per primam lectionem, adscripserat, περιχρησάσας legendum, idque se alio loco ostensurum, ut multa alia. promiserat. Voluit autem sine dubio significari hoc verbo nusquam præterea, quod sciam, lecto, ungulas, τὰς χηλὰς (quæ non nisi improprie de equis dici possunt, cum visum quid notent) circumposito ferro munire. Arripuit id Isaacus, nimirum credens Salmasio, cui alias non, nimirum, ut vult videri, tribuit; sed parum, ut vidimus, feliciter. Vocat in partes χαλκόπους Homeri equas, non negat de pedum robore accipi posse. „Sed vero, inquit, longe potior prior mihi videtur expositio, (de soleis e ferro suppositis) quam ipse confirmat Homerus, cum ἐριγδούπους πόδας ἵππων & alibi ὑψηλὰς vocat, διὰ τὸ ἤχητικὸν τοῦ χαλκοῦ, ut recte exponit Eustathius. “ Cum primum ista legerem, cogitabam, fieri posse, ut, Eustathio prode-
 pte, jam mos ille ferrandi equos obtinuerit, isque suorum temporum rationes ad Homeri formulas temere applicuerit. Sed nihil tale Eustathius. Quin ita loquitur, ut ne obiter quidem dicat, unde intelligere possimus, ipsius ætate ferratos esse equos. En verba ad Il. 9, 23, pag. 918, 19: ἰστέον δὲ ὅτι χαλκόπδες ἵπποι οὐ μόνον οἱ στερεοί ποδες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἡχό ποδες. λέγει δὲ τοῦ καὶ ἐριγδούπους πόδας ἵππων, καὶ ὑψηλὰς ἵππους (Il. 9, 767, ubi interpretatur, ὅν ὁ κρότος ὑψοῦ ηἵκει) ὅν ὑψοῦ ὁ ἡχος ἡκεῖ τῶν ποδῶν. ὅτι δὲ ἡχητικὸς ὁ χαλκός, ἐξ οὗ καὶ οἱ ἵπποι, ὡς ἔρρεθη χαλκόπδες οἱ ἡχό ποδες, δηλοῖ μὲν καὶ τὸ ἥντοα λέγεσθαι τὸν χαλκόν, ὃ ἐστὶν ἐμφωνον. Qui Græce intelligunt, illi sentiunt profecto, nihil aliud de Eustathii sententia χαλκόπων nomine intellexisse poetam, quam sonipedes, quorum ungula, ut Xenophon volebat, ὡς περ κῶς.

R U S T I C U M.

βαλον Ιοφει πρὸς τῷ δαπέδῳ. *Venimus ad Plinium, qui 330*
49, Poppæam Neronis narrat delicatioribus jumentis soleas
ex auro induere solitam. Mulas recte intelligunt interpretes,
præsertim Schefferus de re vehiculari 1, 8, p. 91. Maritum igitur
superare studuit luxuria, quem soleis mularum argenteis usum,
narrat Suet. c. 30. Sed ista quidem aperta dices, lector. Aperta, ut
intelligamus, munitos esse aliqua re pedes mularum. Sed quid fue-
rit, e Græcis jam ostendit ad hunc ipsum locum Casaubonus. ὑπο-
δήματα vocat Arrianus Disp. in Arria. 3, cap. ult. ὑποδήμα-
τα ἵππου ὑποδεῖσθαι dictum ab Artemidoro jam observatum
Scaligero ad Catull. l. c. qui Arrianum etiam & Xiphilinum
laudaverat. Xiphilinus de eadem re agens, ἢ Σαβῖν, inquit,
αὐτὴ οὕτως ὑπερετρώησεν, ὥστε τὰς ἡμιόνους τὰς ἀγούσας
αὐτὴν ἐπιχρῶσα σπαρτία ὑποδεῖσθαι. Quid essent sparteæ,
ad Columellam Vegetiumque satis docetur: aureæ & argenteæ so-
leæ ex filo pretiosi metalli textæ sunt, & alligatæ pedibus, quo-
ties viæ aut luxuriæ adeo ratio posceret. Docet hoc ejusdem Sue-
tonii locus Vespas. c. 23: Mulionem in itinere quodam su-
spicatus ad calceandas mulas desiliisse, ut adeunti litigato-
ri spatium moramque præberet; interrogavit, Quanti cal-
ceasset? pactusque est lucri partem. Scruposam viam aut pul-
verulentam causatus fuit absque dubio mulio, cur delicatiorum
jumentorum ungulis parcendum esset. Si quid casu factum esset, ut
potest accidere, ne quid dicam aliud, non mulas profecto, sed
mulam curasset mulio. Denique ipse Catullus, ad quem ista dispu-
taverat Vossius, mentionem ille quidem facit ferreæ soleæ in te-
naci voragine relictæ, neque, quid intelligendum sit, habeat
disputationem, si quis hodie poeta ita loquatur. Sed multo faci-
lius tamen derelinquuntur soleæ deligatæ, quam affixæ clavis. Ita-
que pro sua cum bonis libris familiaritate prudenter monuit Sa-
liger, Soleæ equis inducebantur, non, ut nunc, clavis sup-
pingebantur, propterea Græcis illud, ut in homine est ὑπο-
δεῖσθαι &c. Quæ sane non resuravit Vossius. Est etiam illud
animadvertendum. Nondum productum est exemplum, unde con-
stare posset, ordinarie & perpetuo calceari solitum esse jumentum.
Equi extra morbum calceati, nescio an alia exstet memoria, præ-
ter illud Artemidori 4, 32, pag. 2201 ἐδοξέ τις ἵππου ὑποδή-
ματα ὑποδεῖσθαι, ἐστρατεύσατο καὶ ἐγένετο ἵππεύς. Οὐ-
δὲν γὰρ διέφερον ἢ αὐτὸν, ἢ τὸν βαστάζοντα ἵππον ὑποδε-
ῖσθαι τὰ ὑποδήματα. Ac potest sane fieri, ut ad bellicam,
aut longam alioquin expeditionem sparteas, vel simile solearum
genus, in promptu habuerint equites. De camelis Aristoteles Anim.

L E X I C O N

hist. 2, 6, Τὰς ΕΙΣ ΠΙΟΛΕΜΟΝ ΙΟΥΣΑΣ ὑποδέουσι καβα-
τιναίς, ὅταν ἀγλήσωσιν. Nam Plinio teste 11, 106, in longio-
ri itinere sine calceatu illorum pedes fatiscunt. Simili igitur
causa corio crudo (hæc sunt καβατιναί) sparteisve potue-
runt etiam calceare equos: Potuerunt etiam, quod suadent, si
sana sunt, verba Catulli, soleæ mularum esse ferreæ, aut filo
ferreo plexæ, aut lamina ferrea munitæ. Illud quidem manet, cla-
vis affixas soleas Vegetii ætate nondum fuisse. Quid imaginis in
vetusto hippiatricorum Græcorum exemplari viderit Vossius, non
disputamus. vult autem vidisse clavorum, quibus trajiciantur un-
gula, signa & vestigia. Genuinæ quidem antiquitatis monumento,
neque picto, neque sculpto, neque literato denique revinci eam,
quam proposui, sententiam posse, satis nobis videtur exploratum.
Quandoquidem Catulli carmen in manibus est, non desinimus
absque corollario. Versus penultimus, ut est in Vossiana & aliis,
quæ ad manum sunt, editionibus, in legem metri peccat, serva-
tam diligenter a poeta & explicatam a Mureto. Legunt:

Et supinum animum in gravi delinquere cæno.

Quartus pes una syllaba longa constat, hoc est, pes non est, sed
semipes. Scribendum sine dubio derelinquere. Et jam tradenda
typographis ista erant, cum video derelinquere esse in Henric-
petrina Basil. 1592, 8. His plane consentiunt ea, quæ Fabretus
ad Col. Traj. p. 224 f. de statu is equestribus; totumque hanc
disputationem probat Wesselingius ad Diodor. Sic. p. 233. * So-
lea oleo conficiendo, Col. 12, 50. Quale hoc instrumentum
fuerit, non habeo dicere. Observat Philander ad Vitruv. 8, 4,
pro solea solena substitutum a Calio (13, 4.) sed quod ipse
jam vidit, quomodo σῶλῆν a canali differat, obscurum est. Vid.
Auf. Pop. de instrument. fundi 12, 8, & quæ nos ibi. * piscis,
Col. 8, 16. Gr. σῶνδάλιον, it. ἀπλή, observante Salmasio ad
Solin. p. 794, a. C. D. Lingulacæ etiam dici, Ἰππταν, βού-
γλωσσαν, & plura alia, docet Nonn. de re cib. 3, 25. Alterum
nomen Galli servant eodem indice, Sole; alterum Belgæ, Tonge.

Solemnis labor rusticorum, Pall. 1, 6. solemnus hujus
pecoris labor conficiendi frumenti, Col. 7, 1. agricolæ gal-
linarum cura, Col. 8, 2. solemne est feminæ omnibus an-
nis parere, Col. 6, 37. add. Col. 1, 8. solemnum dierum
ornatus, Col. 12, 3. * solemnia festorum, Col. 2, 22.

Solemniter, ordinarie, in cibo consueto, Pall. 1, 28.

Solide contexta cista, Col. 12, 54.

Solidatum rudere solum, Pall. 1, 17. solidata pecorum

R U S T I C U M.

ungulis area, Pall. 1, 36. mula, *h. e. durata laboribus*, Pall. 4, 14.

Soliditas vitium maciei *opponitur* Pall. 1, 6. soliditati arboris conveniens furculus, *aque crassus*, Pall. 3, 17. pro acquirenda soliditate, *de caseis*, Pall. 6, 9.

Solido. solidare stomachum titubantem, Pall. 3, 31. solidatur terra assiduo calcatu, Pall. 2, 13. ubi solidari coeperit caseus, Pall. 6, 9. donec omnis plaga solidetur, Veg. 2, 26 & 27.

Solidus. solida pruna mollibus & mitibus *oppon.* Col. 12, 10. solidius virtute vinum, Pall. 11, 14.

Solitannæ cochleæ, Varr. 3, 14. *A promontorio solis in Africa nomen sortitæ videntur Harduino ad Plin.*

Solitaria natura, Varr. 3, 16.

Solium, Cat. 10. foliorum in balneis forma, Pall. 1, 40 & 41. *h. e. laborum s. cavorum quorumcunque, in qua descendunt, qui lavant. Marcellum Donatum ad Lampridii Alex. Severum p. 967 laudat Schætzg.*

Sollertissimus fundus, Col. 8, 2. *h. e. optime & quanta potest arte instructus.*

Sollicitare obsequia feminæ, Col. 6, 37. * sollicitantur falebris apes, *h. e. nimis concuriuntur*, Col. 9, 8.

Sollicitior esse debet, Pall. 7, 7.

Solstitiales spinæ, Col. 2, 18. *Dispice, numquid faciat pertinere ad Plautinum sensum spina hæc solstitialis. Namque apud Plautum in Pseudol. (1, 1 & 36.) scriptum legitur, Quasi solstitialis herba paulisper fuit, repente exortus sum, repentino occidi. Plinius significare videtur, solstitialem herbam dici solstitio vel proveniente, vel florentem, ut sit nomen non unius tantum herbæ proprium, sed cuilibet herbæ accommodatum nascenti per solstitium. Sic enim scribit libro 26, cap. 5: Condurdon herba solstitialis, flore rubro, suspensa in collo comprimere dicitur strumas. Consimiliter spinas solstitiales exponere poteris solstitio progenitas ac vigenes. Cornel. Celsus herbam solarem vocat heliotropion, quia circumagiatur cum sole. Beroald.*

Solstitii dies, Varr. 1, 28. ubi observat Victorius, æstivum modo ita dici antiquis & optimis scriptoribus. Solstitium etiam scribi. idem docet ad Cat. 102. Prius illud non servant nostri, e. g. Solstitia quando fiant, Col. 9, 14. solstitium brumale XVI an IX Kal. Jan. Col. 11, 2. hibernum, Col. 7, 3.

Solum præstantissimum quod &c. Col. 2, 2. defatigatum

L E X I C O N

& effectum, Col. 1; Præf. spissum, resolutum; exile, lætissimum; campestre, præceps; siccum, uliginosum, rofidum; salsum, amarum, Pall. 2, 13. * solum facere in tracta, Cat. 76. ii. 82. contrahito, Cat. 76. i. e. *replicato*, ut minus fiat, *exsistatque baleus*, de quo ib. * hominis, i. e. *vestigium*, Varr. 1, 47.

Solvo. solvit ventrem tithymallus, Col. 9, 13. * solvere nummos bona fide, Cat. 14. æquum, Cat. 146.

Solutio numerorum, Varr. 2, 1.

Solutus. soluta velut cinis terra, Col. 2, 2. solutiori terra, Col. 5, 5.

Somniculoso plurima effugiunt, Col. 11, 1.

Somnio. somniare ineptias, h. e. *dies noctesque cogitare*, Col. 1, 8.

Somnus insititus, Varr. 1, 2.

Sonitus ventris cruditatis signum in bubus, Col. 6, 6.

Sono nullo convertitur annus, Col. 10, 160.

Sophortiae vites, Col. 3, 2.

Sopitum naturaliter pecudis ingenium, Col. 6, 37.

Sorbiles cibi, Col. 8, 17.

Sorbitio liquida, Cat. 157. Col. 6, 10.

Sorbi facio & cultus, Col. 5, 10. Pall. 2, 15. 3, 25. *infisio*, Pall. 5, 5. Inf. 137. *add.* 83. forba ut condantur, Cat. 7. Varr. 1, 59. Col. 12, 16. Pall. 2, 15. ut promenda, Varr. 1, 68.

si Sordet oleum, Pall. 12, 19. * sordet colore cicera, Pall. 4, 6.

Sordefcunt vilitate sermonis, Veg. Præf.

Sordidus gustus, Col. 3, 2. auctumnus, Col. 10, 44.

Sorex nidum facit in corpore suis vivæ, Varr. 2, 4. *forices* ne vitem lædant, Col. Arb. 15.

Sortitio fit tribuum (*in comitiis*), Varr. 3, 17.

Spadones equi, Veg. 4, 7. furculi qui? Col. 3, 10.

Spærita, Cat. 82. *pro* sphærita.

Sparcia, Veg. 1, 26. *vid.* Sparteæ.

Spargere, *serere, disponere*, Col. 10, 120. phlegmon spargere, Veg. 2, 48. *pro* phlegmonen *discutere & dissipare*. *

Spargo etiam in compositis primam vocalem retinet, non minus quam carpo & quæro. *Viñ. ad* Varr. 1, 57. ubi MS. *conspargunt*, & *aspargit*. *Idem servat Columella Lips. & Leiden- sis Pallad.*

Sparteus, a. um. spartei funes, Col. 12, 50. Cat. 3. w.

R U S T I C U M:

nae & amphoræ, Cat. 11. sparteæ solea, Col. 6, 12. & * *substant.* sparteæ munitur pes, Col. 6, 12. sparteæ calceare curabis, Veg. 1, 26. 2, 45. 3, 18. calceata ungula curatur, Col. 6, 15. sparteæ suspensa de ramis, Pall. 12, 7. vetus, Pall. 1, 24. Veg. 2, 57.

Spartum crudum, non malleatum, Col. 12, 19. unde nectas bubus paleas (f. soleas) lineas, restes, funes, Varr. 1, 23. *De varia sparti utilitate Marcell. Donat. ad Liv. 22, p. 31 & 32. Guilandinus de papyro c. 9, p. 258 sq. Salmas. ad Solin. p. 189 sq. Obrecht ad Dictyn 3, 18. Schæug.*

Spasmus morbus boum, Veg. 3, 32.

Spaeha lignea permiscere, Col. 12, 41.

Spatiari in area compellunt pecora, Pall. 7, 1.

Spatium. spatia inter articulos palmitum, Col. 4, 24. spatia sunt passus, actus, climata, jugera, Col. 5, 1.

Spatulæ renum, Veg. 4, 1 & 2. *vel spondyli sunt, vel earum partes eminentes ac latae.*

Specam rustici vocant spicam, Varr. 1, 48.

Specialiter, secundum species, ut confusio opponatur, Col. 3, 19. * τῇ generatim opponitur Col. 3, 9. 12, 2.

Species ternæ ternas in se habent alias, Varr. 1, 9. genera singula in binas species dividuntur; in prima parte, Varr. 3, 3. senæ singulis contriuntur generibus, Col. 1, 2. * a specie simplicia genera agrorum, Varr. 1, 6. * de vino condito, Pall. 11, 14. *sed & ibid. ea quæ hodie ita dicuntur a pharmacopæis.*

Spectaculum formosum, Varr. 3, 13.

Specto. si ad fructum spectes — ad delectationem, Varr. 3, 6. * quo spectent villæ porticibus, ostiis, fenestris, Varr. 1, 4.

Specularibus intecta vasa, Col. 11, 3. *Mißbeeten.* per specularia lumen admitti, Pall. 1, 20.

Speculatæ deformitatem suam equæ, Col. 6, 35.

Speculatur accipiter facillime albas columbas, Col. 8, 8. speculari parientes gallinas, Col. 8, 5. fœtus avium, Col. 8, 3. quæ turba fit apum aquantium, Col. 9, 8. an se profundant apes, Col. 9, 8. si jam effœtæ sint, Col. 9, 1.

Speculo objecto accipere imaginem nubis, Pall. 1, 35.

Specus perducere, Varr. 3, 17.

Speluncas librare ad caput aquæ, Pall. 9, 11.

non Spernendus auctor, Col. 1, 1. *ut Livius de Polybio.*

Sphærica, vel sphærites, vid. Sphærita.

Scriptt. R. R. Vol. IV.

Cc

L E X I C O N

Sphondyli pifces, Col. 8, 16. spondylos alii scribunt. sunt autem in ostreorum genere. vid. Salmaf. ad Solin. p. 792. Nonn. de re cib. 3, 37.

Spicæ partes, Varr. 1, 48. in spicis conditur far, Varr. 1, 63. spica vana & minuta, Col. 2, 9. caduca saturantur oves, Varr. 2, 2. spicæ in frumentis emissio, Col. 2, 12. spicæ messis ut exterantur & expurgentur, Col. 2, 21. * spicæ allii & ulpici, Cat. 70. Col. 8, 5. 11, 3. ii. 10, 112. Pall. 12, 6. Veg. 3, 2. Ita Scribo. comp. 231, & Rhod. in Lex. qui aliunde etiam vindicat spicam allio, quod facit contra Salmasium Pontedera ad Cat. 70. * Celtica, Veg. 4, 13. Indica, ibid. nardi, ibid. Syriaca, ibid. herbarum nomina, nescio an satis explicata.

Spicilegium post messem; Varr. 1, 53.

Spinæ solstitiales, Col. 2, 18. spinarum genera, Col. 3, 11. spina alba, Col. 7, 9. Hoc nomine hodie vocamus fruticem spinosum pane instar arboris grandem, qui baccas fert puniceas, gratissimum suis pabulum. Senellas vulgo nuncupamus. Salmaf. ad Solin. p. 370 sq. S-hæug. * spina duplex equi laudatur, Varr. 2, 7. Col. 6, 29. * an diaphragma nasi spina vocetur? vid. Gibber.

Spiniferas prunos, Pall. Inf. 81.

Spino inferitur pirus, Pall. 3, 25. spini steriles, Pall. Inf. 63. Servius ad illud Ge. 4, 145, Spinus jam pruna ferentes, Prunorum, inquit, arbor vocatur spinus genere masculino: nam fentes has spinas dicimus. Itaque mirabar, a Dodonæo plane omitti hanc arborem; a Menizelio autem ex Valloti herio regio oxyacantham vulgarem vocari.

Spionia vitis, Col. 3, 2, 7 & 21. spionicus gustus, Col. 3, 21.

Spira uti fiat, Cat. 77.

Spiracula in alveis apum, Pall. 7, 7. claudere, Pall. 11, 14.

Spiramenta talparum, Pall. 1, 35. vasi relinquuntur, Pall.

12, 22.

Spirituales partes pulmonis, Veg. 3, 76. fort. spirituales.

Spiritus quo non pervenit, Varr. 1, 57. introire potest, Col. 12, 16 & 45. silentis vel placidi dies, Col. 3, 19. naturalis, Col. 3, 10. mortifer, Pall. 9, 9. nocentes, Pall. 1, 35. cœli noxius, Pall. 1, 3. orbis seu mundi, Col. 10, 197. * longior & cum quodam impedimento tractus, Col. 6, 9. spiritum an auribus ducant capræ, Varr. 2, 3. spiritu resumo, Col. 9, 13. inflato, Col. 9, 8.

R U S T I C U M.

Spiffamentum est corpus rarum salgamorum vasis inferciendum, ut quæ condita sunt infra mariam retineantur. Aliam periphrasin vid. Col. 12, 45. aliam Col. 12, 48 extr. spiffamento factæ de arundinum foliis olivam premito, Col. 12, 47. fœniculi spiffamento deprimunt baccam, Col. 12, 47. add. 12, 7, 9 & 16.

Splenis dolor si porcos infestet, Col. 7, 10.

Spleneticis (al. splenicis) prodest scillite vinum, Pall. 8, 6.

Spolium serpentis appensum arbori, Pall. 12, 7.

Spondet celeriter nimis vitis, florem ostendit, Col. 3, 2. spondere stipulanti, Col. 10, Præf.

Spondyli f. sphondyli, vertebra, qua spinam dorfi constituunt, Veg. 4, 1.

Spongia effingere fiscinas, Cat. 67. tergere. vulneribus imponitur, Veg. sæpe, e. g. 2, 48. combusta adstringit, Veg. 3, 16. Afra, Veg. 2, 34. 3, 16. spongiæ majores & minores in apparatu preli olearii, Col. 12, 50. * lapidis genus, Pall. 1, 10. * spongiæ asparagorum, Col. 11, 3. Pall. 3, 24. ut fiant, Pall. 4, 9.

Spongiolæ in asparagis, Col. 11, 3.

Spontis suæ cytissus fativæ oppon. Col. 9, 4. aqua, Col. 11, 3. alla manu illata.

Sporta fœcaria, Cat. 11. jancea vel sparteæ, Col. 12, 6. sportis inclusæ aves, Col. 8, 7.

Σπρουδι nomen canis, Col. 7, 12.

Spuma argenti, Col. 6, 14.

Spumeus color equi, Pall. 4, 13.

Spumo. spumantes uvæ, Col. 10, 44.

Spurce versantur in pabulationem fues, Col. 7, 9.

Spurcitiam eximere omnem, Col. 12, 17. quidquid ruginis aut spurcitiae refedit, Col. 1, 5. a spurcitiis purgare alvum apium, Varr. 3, 16.

Spurcus ager pro squalido, Col. 1, Præf.

Squallentes arenæ, Pall. 1, 5.

Squalos pisces. Varr. 3, 3.

Squamosi greges, Col. 8, 17.

Squibala, σκυβάλα, Veg. 1, 47. Sic

Squillæ albæ, pro scillæ, Pall. 8, 8. Etiam ita MS. Sylb: contra pro squilla Veg. 3, 67, est in Corbejensi scylla. add. 3, 75. squillæ beneficio fata omnia comprehendunt facilius, Pall. 3, 29. coll. 28. it. Pall. 4, 10. circa radiceam

L E X I C O N

arboris feritur, ne poma crepent, Pall. 4, 10. *conf.* Col. 5, 10. trita equorum libidinem concitat, Pall. 4, 13.

Squinnanthes, *σχοίνου ἀνθος*, Pall. 11, 14. *vid.* Sci-roanthes.

Stabiæ fontibus celebres, Col. 10, 133.

Stabiliendis vineis habilis, Col. 4, 33.

Stabilissimus quæstus, Cat. Præf.

Stabularii castra, Col. 6, 23.

Stabulatio hiberna, Col. 6, 3.

Stabulare in fundo, Varr. 1, 21. stabulari sicco, Col. 6, 12. in petris, Col. 8, 16. in quibus stabulentur turdi & pavones, Varr. 3, 3.

Stabula pecudum, Col. 1, 6. equorum & boum qualia, Pall. 1, 21. boum, Col. 6, 23. Pall. 4, 12. ovium, Varr. 2, 2. Col. 7, 3. avium cohortalium, *ἐπιδωρες*, Col. 8, 1. apium, *αλvei*, Col. 9, 6. * stabulo præsepia inficiunt, *f.* stando, *aut* stabulando, Veg. 3, 2.

Stactis, *guttis resinosis, quas exsudat Achaica myrrha, f. Smyrneum*, Col. 10, 173.

Stagnata palude terra, Col. 10, 11. * stagnata tribus positionibus animalia, Veg. 1, 18. *vid.* Stagno.

Stagneum vas, *stanneum*, Col. 12, 41. Veg. 1, 16. stagnis regulis, Pall. 6, 7. *Vide quæ nuper ad Fabrum diximus. Add. Fucciolatus ad Calepinum, & Rhod. ad Scribo. 30, p. 69.*

Stagno, *confirmo*. stagnare boves adversus ægritudines, Veg. 3, 1. ad stagnanda animalia, Veg. 3, 2. *add.* 3, 13. *in.* Stagnata.

Stagnum, Varr. 3, 5. *fons restagnans.*

Stalticæ res & stypticæ conjunguntur Veg. 2, 51.

Stamina contorti junci, Col. 10, 306.

Staphis agria, Pall. 1, 27. *σταφίς ἀγρία vel σταφιδὴ ἀγρία, ut appellat Columella eadem de re agens 8, 5, est uva genus de quo Plin. 23, 1: Astaphis agria sive staphis, quam uvam taminiam aliqui vocant falso. Post pauca: Quidam eam pituitariam vocant, & plagis serpentium utique illinunt. Celsus 3, 21: Uva taminia, quam σταφίδα ἀγρία Græci nominant. Aurelius Acut. 3. 30: Herba pedicularis, quam σταφίδα ἀγρία vocant. Schætzg.*

Σταφιδὴ ἀγρία, Col. 8, 5.

Σταφυλιος pastinacæ species, Col. 9, 4. 10, 168. *vid.* Dalechamp. ad Plin. 19, 6. Schætzg.

Staphyloma, Veg. 2, 19. *quotuplex illud esset oculi vitium;*

R U S T I C U M.

declarat Gorraus. Describitur etiam Hippiatr. 1, 71, pag. 18; b. Ruellii.

Statilii Tauri, Varr. 2, 1.

Statim, *simulatque*, Col. 9, 12. * statim (modo) occisi vervecis ventriculus, Pall. 1, 35.

Stationes equorum, Pall. 1, 21. humoris hiberni, Pall. 1, 43.

Statonenſe Fulvii Lupini, Varr. 3, 12. & Statonia *He-
truriz urbe.*

Statuæ antiquorum capillo & barba magna, Varr. 2, 11.

Statumina vitis, Col. 4, 2 & 16.

Statuo. statues in loco frigido, *repones*, Pall. 11, 22. * sta-
tuere pastinacam, Pall. 3, 24. arbores, Pall. 3, 25.

Statuæ proceritas quibus gentibus, Col. 3, 8. statuæ
humilis vacca, Col. 6, 24. * olivam in statura factam co-
lymbada, Col. 12, 48. *videtur legendum salura:*

Status coeli locique, Col. 3, 7. coeli humidus, Col. 2, 10.
pluvius, Col. 11, 2. incertus, *ib.* calidum sustinent vites,
Pall. 3, 9. * *pro statura & incremento.* Status qualiscunque
potest esse mediastinus, Col. 1, 9. altior in gallinaceis qua-
ritur, Col. 8, 2. canis longior ac productior, Col. 7, 12.
longissimi scrophæ, Col. 7, 9. majoris plantæ, Pall. 3, 25.

Statutis palis facta sepes, Varr. 1, 14.

Steatoma, Veg. 2, 30.

in Stellam dividitur vitis, Col. 4, 17 & 26. * stellæ ma-
rinæ, Veg. 4, 12.

Stenocorialis, Veg. 2, 16. *vid. Core.*

Stephanitæ vites, Col. 3, 2. quæ ita natura crescunt;
ut coronæ formam repræsentent, acinos foliis incurſanti-
bus, *Plin. 14, 3. Isidor. Orig. 17, 5.* Stephanitæ a rotunditate.

Stercoratio villico ut curanda, Cat. 5. ut facienda, Col.
2, 5. quæ ei legumina inserviant, Col. 2, 14. *neglecta ut
pensetur*, Col. 2, 16.

Stercoratus. stercoreata colluvies, Col. 1, 6. stercoreatissi-
mo loco, Col. 2, 11.

Stercoro. segeti stercoreandæ quæ apta, Cat. 36. *ir.* 37.
quæ & quomodo stercoreanda, Varr. 1, 38. Col. 2, 16. Pall.
10, 1.

Stercorosa aqua, Col. 8, 3. herba, Col. 9, 4. stercoreo-
sum solum, Col. 11, 3. stercoreosissimus locus, Cat. 46.

Stercus quot generum, Varr. 1, 38. Col. 2, 15. Pall. 1,
33. quod optimum hortis, Col. 11, 3. quarum avium utile

L E X I C O N

ad agrorum & arborum cultus, Col. 8, 9. ut dividendum, Cat. 29. Col. 2, 16. bonum vineis præbet lupinum, Col. 11, 2. alini minimum herbarum creat, Col. 11, 3. hominum excellentissimum, Col. 11, 3. suillum advers. vermes, *it.* bubulum, Pall. 3, 25. stercoreis vicem quæ suppleant, Col. 2, 15. * *Medicina & alia vis stercoreis.* Stercus primogeniti vituli philtro apibus, Pall. 1, 39. turdorum & merularum utile ad cibum bobus & suis, Varr. 1, 38. asininum in medicina equorum, Veg. 1, 56. caninum prodest bobus ictericis, Veg. 3, 56. columbinum strophosis, Veg. 3, 57. ad traumaticum adhibetur, Veg. 4, 28. crocodili in collyrio, Veg. 4, 27. humanum in collyrio, Veg. 4, 27. porcinum pestilens, Veg. 3, 2. suillum recens ad cataplasma contra venena, Veg. 3, 77. gallinæ pestilens, Veg. 3, 2 & 85. * De stercore siccato strata præbentur animalibus ægrotis, Veg. 1, 38. 2, 9. solent eadem obrui stercore, ut sudent, Veg. 3, 12. *Sic Hippiatr.* 1, 9, p. 15, b. *Ruell. ex Hierocle,* non aspero stabulo, sed lætamine, vel mollibus culmis substrato cubitet. *Interdum sterquilinio obruitur animal opisthotonicum,* *Hipp.* 1, 34, p. 49 b. *it.* 2, 101, p. 96, b. molle lætamen substernere *nas jubet,* ut somno possit indulgere. *Add.* 2, 102, p. 99, a.

Sterile senium hominis, Col. 2, 1. steriliores ad partus galli, Varr. 3, 9.

Sterilitatis arborum remedia, Pall. 2, 15. Col. 5, 10. sterilitas annonæ, Col. 2, 10. sterilitate affici, Col. 3, 10.

Sternitur si flecti potest vitis, Col. Arb. 6. * sternendus est equus, Veg. 3, 78. *h. e. sella vel ephippium imponendum.*

Sterquilinum fieri, Cat. 2. ejus situs & cura, Varr. 1, 38. Pall. 1, 33. duo sterquilinia, Varr. 1, 13. Col. 1, 6. *vid.* Stercus.

Stertet bos pulmonibus laborans, Veg. 3, 45.

Sticula vitis, Col. 3, 2. *a stica, quod est strigos. quam acina lineis, venulis, striisque distincta & ordinata producit.* *Ponted.*

Stigmare equum aut cremare, Veg. 1, 26.

Stillatis cauteriis, Veg. 3, 7. *Quid si stillatis, h. e. in suis formam factis.*

Stillicidia ex hibernis imbribus, Pall. 9, 8. stillicidium alterius arboris tangit alteram, Pall. 3, 25.

Stillo. stillat veretrum equi calculosi, Veg. 1, 46. stillaverint semina, Col. 4, 33. *Quid sibi hic velut stillandi vox,*

R U S T I G U M.

equidem non intelligo. De stilo, h. e. furculo tenui, si quis stilare distum putet, ut a gemma gemmare, a radio radiare, a germine germinare; non illum, credo, ratio fugerit. Vide-rit auctoritas.

Stillosa *f.* orthocola jumenta, Veg. 2, 54. *sicuti guttam de fluxionibus omnis generis, ipsaque podagra dicebat media ætas.*

Stilus asparagi, Col. 11, 3. Stilorum rigor in cepinis ut conservetur, Col. 11, 3. ad stilum unum rediguntur femina, Col. 5, 10. Arb. 25. arbusculæ in seminariis, Col. 11, 2. * stilo æneo purgare, Pall. 4, 10.

Stimulatus ictu suo aries, Col. 7, 3.

Stimulo laceessere juvenicum, Col. 2, 2. stimulo morsus imprimunt, Veg. 3, 4. *h. e. stimulata, propter stimulationem.*

Stipantur calathi prunis, Col. 10, 405. stipare ceras liquoribus, Col. 9, 13. *vid. Salmas. ad Tertull. de Pall. c. 3, p. 192 sq.*

Stipendia militaria, Col. 12, Præf. * stipendiis plurimis annorum emeritis fides constitit furculo, Col. 3, 6. stipendia studio nostro contulerunt, *suppetias*, Col. 1, 1. *pro impendio*, Col. 2, 2. *impensum etiam legit MS. Lips.*

Stipite ponitur ziziphus, *talea*, Pall. 5, 4.

Stips. stipem conferunt colono non minimam passiones villaticæ, Col. 8, 1.

Stipula rastellis eraditur de pratis, Varr. 1, 49.

Stipulatio in emtione, Varr. 2, 1. stipulationis formula, Varr. 2, 2, 3 & 5.

Stirps dodrantalis, Col. 5, 6. *pro stipite*. stirpis probatissimum genus deponendum, Col. 3, 5. stirpem præcisuram, Cat. 40. ex imo stirpe, Col. 5, 9. * stirpe exempta, *de furculo calcato*, Col. 6, 15.

Sto. stat ei veretrum præ dolore, Veg. 3, 81. stantes rectæ vineæ, Col. 5, 5.

Stolo quis, & Licinius Stolo unde cognominatus, Varr. 1, 2. Stolonis lex, Varr. 1, 2.

Storacis rubæ, Veg. 3, 68. guttæ, Veg. 4, 14.

Stracta, Veg. 2, 45. *massa farinacea inducenda equorum armis. forte eadem quæ tracta, ubi vid. Rhod. ad Scribon. 34 conficit tracta, quod ibi est apud Scribonium.*

Stramenta, Varr. 1, 50. *est enim, quidquid pecori substernitur. Barth. adv. 1, 6, p. 58. proprie tamen ad frugum culmos pertinet, vid. Cat. 5. stabulationi boum ut præparentur, Col. 6, 3. eorum vicem quæ suppleant, Cat. 5.*

LEXICON

- Stramentariæ falces, Cat. 10.
 Strangulatur nimio sanguine pecus, Col. 6, 38.
 Stranguria quid? Veg. 3, 15. ut levetur, Cat. 127. * tanquam a stranguria præfocantur, *in morbis colli*, Veg. 2, 23. *conf.* 3, 15.
 Stratura areæ in balneo, Pall. 1, 40. altero ordine facta, Pall. 12, 7. tabulata nostris (*vid. h. v.*) & Scribonio c. 60. ubi *vid. Rhodius. Medici vulgo*, stratum supra stratum.
 Stratus s. stratura, Varr. 1, 50. pontilis, Veg. 1, 56.
 Stratus, a, um. stratæ vites, Col. 5, 4.
 Strenua toxica, Col. 10, 18. strenuissimi milites, Cat. Præf.
 Stria. Lacunam striam aratrum facit vomere, Varr. 1, 29. *vid. Lacuna.*
 Stricte in foramen conjicies, Pall. 4, 8.
 Strictim juncta crates, Pall. 1, 13.
 Strictores oleæ, Cat. 144.
 Strictus venter solvi quomodo debeat, Veg. 3, 16. stricta pelle, *intensa*, Pall. 6, 7. ungulis cum terra fuerit, Pall. 7, 1.
 Stridet pectus, Veg. 1, 3. de pectore, Veg. 2, 43.
 Strigile raditur pecus, Col. 6, 31. strigili ferrea subradi, Pall. 5, 4.
 Strigmentum, Pall. 1, 17.
 Striga. in strigam coartare fœnum, Col. 2, 19. *al. struem.*
 Strigosus canis, *macer & propter hoc velox*, Col. 7, 12. *vid. Non. 2, 765 ex Masurio Sabino.*
 Stringere oleam, Cat. 65. manu vel digitalibus, Varr. 1, 55.
 55. stringit baccam durities digitalium, Varr. 1, 55.
 Structile gemellar, Col. 12, 50. structili sepe munire, Col. 11, 3. forma aqua ducitur, Pall. 9, 11.
 Structiōnis spatia, *de stratis olivarum*, Pall. 12, 22.
 de Structura balnei cogitare, Pall. 1, 40. structura testacea, Pall. 1, 11.
 Struem facere cultro, Cat. 141. commovere, Cat. 134.
 Strumæ, Veg. 2, 23.
 Strumenta, Veg. 4, 28. N. L.
 Strumosis suibus medela, Col. 7, 10. *Quod suibus familiaris hic morbus, inde χασπιδας vocari strumas, observat Bernald.*
 Struthia mala, Cat. 7. Col. 5, 10 *inter cydonii species refert, ut & Plin. 15, 11.*
 Strutium, Veg. 4, 13. *forte Struthion s. radícula fulgonum usu notum, de quo Diosc. 2, 193.*

R U S T I C U M.

Studeo. si quis majori studet diligentiae, Pall. 1, 20. si studemus calidae provinciae, *h. e. colimus calidam*, Pall. 3, 23.

Studioſius pullos enutriunt, Col. 8, 11.

Studioſiores ad opus fiunt, Varr. 1, 17.

Studium agricolationi dare, Col. 1, 1. studio cuique conſultiſſimus adhibendus rector, Col. 1, Præf.

Stupa, Pall. 1, 41.

Stuppis *f. linteolis* pice liquida infuſis, Veg. 3, 4.

Stupro matrem ſupervenit hircus, Col. 7, 6.

Stylobates, Varr. 3, 5. stylobatis interior pars, *ibid.* stylobatae, Varr. 1, 13.

Stypticum vinum, Pall. 2, 17. 11, 14. *ubi non tam ad vim quandam medicam, quam ad ſacultatem illam adſtringendi, unicuique palato non obuſo apertam, reſpicitur; ex ſtyptica enim vi demum judicatur, ventriculo eſſe accommodatum.* ſtypticis uti, Pall. 3, 31. ſtypticum, Veg. 2, 48. res ſtalticae & ſtypticae, Veg. 2, 51. *ut.* 3, 10. 4, 28.

Sub urbe Roma, Varr. 1, 50. ſub exſpectatione, Col. 1, 1. ſub metu, Col. 1, 2. ſub ſteſſa locare brachia vitis, Col. 4, 26. *conf.* 4, 17.

Subacidum vinum, Cat. 108.

Subacta fulco ſemina, Col. 9, 4. male ſubactus ager, Col. 2, 4.

Subadmovere ſenſim, Col. 6, 36.

Subcavas areas facere, Cat. 151.

de Subcirro ſanguis detrahi debet. *forte melius* de ſub cirro, Veg. 1, 25. *Vetus interpres Germ.* unterhalb des Gleichs.

Subcorticem de arbore mali granati, Veg. 4, 28. *h. e. inferiorem.*

Subcriſpa cauda boum, Varr. 2, 5. juba equorum, Varr. 2, 7.

Subcruda braſſica, Cat. 156.

Subdere ſub textum, Cat. 84. ignem fornaci, Cat. 38.

Subducere ſuſum animam, Cat. 157. ſubduxe, *ſubduxiffe, ſurripuiſſe*, Varr. 2, 1.

Subductarii funes, Cat. 12, 68 & 135. *qui ſubducunt & tollunt prelum ope ſucula, additis polyſpaſtis, quas trochleas Græcanicas appellat Cato.* Turneb. 8, 6.

Subeo tectum, Col. 11, 1.

Suber roboris ſpecies, Col. 4, 26. ex ſuberis corticibus alvi utiliſſimae, Col. 9, 6.

Subluttit dolores, Veg. 3, 60. *f. dolore, pro ſingulis.*

L E X I C O N

Subgrundæ, Varr. 3, 3. *partes telli prominentiores, quibus arcetur pluvia a fundamentis & parietibus ædium.*

Subjacet hortus cœlo clementi, Pall. 1, 6. subjacens terra, Col. 4, 1.

Subjactare e terra grana vallis, Varr. 1, 52.

cum Subjectis agendum remissius, Col. 11, 1.

Subigere corium pilis, Cat. 18. terga preffa manu, Col. 6, 30. bipalio, Col. 3, 5. * *sues in locum umbrosum,* Varr. 2, 4.

Subjicere fœtum sub mammam, Varr. 2, 1. collyria, Col. 6, 30. *add.* Veg. 1, 52. manum sub femina, Col. 6, 2. oves sub rupes umbriferas, Varr. 2, 2

Subinde, Col. 2, 4. 11, 2. *pro mox vel statim poni videtur: ordinariam significationem servat* Col. 6, 30.

cum Subito. evaserunt, *h. e. cum primum,* Col. 9, 9.

Subjugia lora in plostrum, Cat. 63 & 135. *quibus colla jumentorum ad juga alligantur.* Popp.

Subjungendi plostro, Col. 6, 2. subjungenda farritioni runcatio est, Col. 2, 12.

Sublaminæ minutæ, Cat. 21.

Sublegere olivam, Col. 12, 50.

Sublevare partes alicujus, Varr. 3, 14.

Subligatio uvarum, Pall. 1, 6.

Sublimes viri, Varr. 2, 4. sublime armentum, Col. 3, 8.

Sublimiter legi, teri, dari, Cat. 70. *h. e. a flantibus & erectis.* stare, Cat. 71. volitare, Col. 8, 11.

Subluitur intertrigo aqua calida, Col. 6, 32.

Subluviæ in ovibus, Col. 7, 5. *est autem collectio saniei sub ungula. Aliiter Beroaldus: Videtur subluviæ esse exulceratio in pedibus ovium nascens, quando scilicet ab ungula cuius resolvitur, in homine redurviæ dicunt. Luere enim solvere est, quasi subtus solvatur corium.*

Submittere cantherum vitibus, Col. 4, 14. teporem habitationi, Pall. 1, 40. * *parvos matribus lactandi causa.* ne minori quadrima — prolem submittat, Col. 7, 3. singuli agni binis nutricibus submittuntur, Col. 7, 4. * *servare ad gregem supplendum.* hœdi submittuntur & in grege incipiunt esse, Varr. 2, 3. quos arietes submittere volunt, Varr. 2, 1. solent mares submitti ad admissuras, Varr. 2, 3. submitti tamen etiam in vicinia urbis, Col. 7, 3. *Add.* Col. 3, 10. 6, 24 & 34. ii. 7, 9 aliquoties. *Huc pertinet Virg. Georg. 1, 77 & 159. ii. 1, 70 π de usufr. ubi sæpius recurrit. Etiam Euripides*

R U S T I C U M.

Phæniss. 30, τὴν ἐμὴν ὠδίον πλεον μαστοῖς ὑφείτο. * submittere equas (*admissarid*) est implere, replere, Pall. 4, 13. submittendæ tauris vaccæ, Pall. 8, 4. in foeturam submitti possunt vaccæ, *ibid.* Sed *Nemesia. Cyneg.* 114 de cane, Hule parilem submitte marem. Ita admitti contra de feminis *passum nostri.* Ex tertia notione oritur * submittere progeniem vitis, Col. 3, 6. pampinarium in rescem, Col. 3, 10. pluresne an pauciores materias submittat, Col. 3, 21. vitem in flagellum, Col. 4, 14. palma ex arcu submissa est, Col. 4, 15. materiam vitis constituendæ causâ submittere, Col. Arb. 5. arbori brachia submitti patiere, *ibid.* submittitur salix ad unam perticam, Col. 4, 31. idoneos ulmi ramos in ordinem submittere, Col. 5, 6. alternos fructes attri oleris in semen, Col. 11, 3. stilos asparagi, Col. 11, 3. * De pratis etiam dicitur Cat. 8. Idem nimirum significat hic submittere, quod defendere Cat. 50. purgare & a pecore defendere, Col. 11, 2. pecora depellere & ab omni noxa defendere, Col. 2, 11. submittere etiam est Col. 2, 18. in foenum, Col. 11, 2. prata submissa, Varr. 1, 49.

Submovere, de ovibus *mondendis*, Col. 7, 3 & 4. *nostri abschaffen.* * submovebis pituitas remediis, Pall. 1, 28. omnem scrupulum, Col. 4, 29.

Subradere ficos, Cat. 50.

Subrectæ a terra vites, Col. Arb. 4.

Subrenalis morbus, Veg. 1, 8, 15 & 27. 3, 2.

Subrubere incipiunt grossi, Pall. 4, 10.

Subrumare foetus ovium, Col. 12, 3. subrumantur agni, Col. 7, 4.

Subrumi foetus qui? Varr. 2, 1 & 11.

Subscribit fortuna voto, Col. 1, 2.

Subscudes ilignæ, Cat. 18.

Subsecare herbam, Varr. 1, 49.

Subsectis radicibus, Col. 2, 9.

Subsellia in templo, Varr. 1, 2.

Subserere vineam, Col. 4, 15. *novis feminibus explere lacunas.*

Subsuccatur madefactus, Col. 6, 14.

in Subsicivum est uncia agri, Varr. 1, 10. *Auctor antiquus de liminibus p. 293 Gæf.* Subsicivum est, quod in metiendo modum iugeri excedit. *De alia notione Rigalt. in glossis agrimenf. & Gæf. in antiquitt. agrim. c. 12. Schætzg.*

Subsidiarius s. custos palmes, Col. 4, 24.

Subsidit aliqua pars apum, manet in alvis, Varr. 3, 16.

L E X I C O N

subfidentes lumbi, Col. 6, 29. subfedit ad tertias coctura;
Col. 12, 20. * subfiderunt in colo, Col. 12, 41. *vid.* Sido.

Substantiam ut possit habere, *h. e. carnem & corpus retinere*, Veg. 1, 36. partem ad substantiam membrorum convertit in sanguinem, Veg. 1, 40. accipiet in substantiam, Veg. 2, 12 & 13 *add.* 3, *Præf. ii.* 3, 15, 24, 45 & 55. * substantiam vitæ præstant pulmones integri, Veg. 3, 45.

Substentare cibis, Veg. 1, 22. *forte ita dixerunt respectu substantiæ, ut a Vegetio accipi, modo ostensum est. Sed vid. mox* Substinere.

Substernere pecori, Cat. 5. solum paleis, Varr. 1, 57.

Substillum lotium, Cat. 156.

Substineri potest cervus, Col. 9, 1. *ut modo* substentare.

Substituendi lapides, Pall. 4, 10. *h. e. subter statuendi.* * substituunt se acerba maturis, Pall. 4, 10. substituere demortuis & deficientibus alia, Col. 4, 17. Pall. 3, 13. in locum demortuarum, Col. 9, 3. *add.* Col. 11, 1.

Substramen e palea, Varr. 3, 10. ad substramen pullo-
rum sterous pavonum utile, Varr. 3, 6. *conf.* 3, 9.

Substramentis operire, Cat. 161. *alii divisim.*

Substrictus venter laudatur in tauro Col. 6, 20. Pall. 4, 11. in equo, Col. 6, 29.

Substringere boves, Col. 2, 3. * substringuntur testiculi in morbo equi, Varr. 1, 4. * substringitur difficile sanguis, Veg. 1, 54. *h. e. reprimuntur.*

Subtenti retibus lecti, Cat. 25. loris, Cat. 10.

Subtenues setæ, Varr. 2, 7.

Subtercutaneus morbus equorum, Veg. 1, 5 & 12. boum;
Veg. 3, 2.

Subterjaciuntur ordeï grana, Pall. 3, 18.

Subtero, Cat. 72. Col. 2, 11. 12, 5. subterito cepam,
Col. 12, 56.

Subterpendentia mala, Pall. 4, 10.

Subterranea animalia, Pall. 10, 3.

Subterstillatis cauteriis, Veg. 3, 7. *vid.* stillatis.

Subtexere, *subjungere*, Col. 11, 1.

non Subtrahant rationem scientiæ desideranti, Col. 11;
1. subtrahitur ebrioso cura officii, Col. 11, 1.

Subtriti pedes, Col. 6, 15. Veg. 2, 55.

Subtus ambulare, Cat. 48.

Subtussiet, Veg. 3, 25.

Subvertere aratro, Col. 11, 2.

R U S T I C U M

Subula, Col. 6, 5.

Subulci officium, Varr. 2, 4. professio, Col. 1, Præf.

Suburbana regione Italiæ, Col. 11, 2.

Succari manna, Veg. 3, 23 & 28. semiuncia, Veg. 3, 45 & 55.

Succedit diligentia meæ vicarius, Col. 11, 1. * non succedunt ova, *non excluduntur*, Varr. 3, 9.

Succendere igne lapides, Veg. 2, 28.

Succensa fornace, Pall. 1, 20.

Succentiva tibia, Varr. 1, 2.

Succernere nucleos, Cat. 10. *est etiam Plin. 18; 29. vitaceos*, Cat. 25. partem de nucleis, Cat. 37.

Succidia, Varr. 2, 4.

Succido. succidere arborem in ædificia, Col. 11, 2.

Succidum vinum, Veg. 3, 67.

Succinit pastorali vitæ agricultura, Varr. 1, 2. cui ego ut succinerem, *h. e. orationi ejus subservirem, eamque confirmarem*, Varr. 2, 1. *Est igitur propriæ quod accompagniren vocant musci nostri*.

Succollant regem fessum apes, Varr. 3, 16.

Succosum solum, Col. 2, 17. succosioris libri stirpes; Col. 4, 29.

Succreta cribro calx, Cat. 18.

Succumbunt quibus volant virgines Illyricæ, Varr. 2, 10.

Succurrere sibi velocitate fugæ, Pall. 9, 9. succursurus deficienti, Col. 11, 1.

Succus. succum uvæ præferunt, Col. Arb. 8. succo villarum subdita loca, Pall. 3, 23. * fucus, Cat. 157. *exfugitur*, Varr. 1, 13. & *ite fere in Col. Lips. Pallad. Leid. & Veg. Corbej. MSS.*

Sucida lana unde dicta, Varr. 2, 11.

Sucta frequentiore numero scrofa, Pall. 3, 26.

Suculæ, Cat. 12. *Turneb. 8, 6 & 7, 25. Popma de instr. fundi c. 11. Breviter, fucula est cylindrus duobus axibus utrinque in cardines insertis mobilis: in hoc, qui clavus funem circumvolvendum fuculæ retinet, porculus continuata metaphora vocatur.* * Suculæ, *fidus*, exoriuntur, Col. 11, 2. celantur, se celant, *ibid.* occidunt totæ, *ibid.*

Sudant sale conspersa, Col. 12, 7.

Suessæ, Cat. 135.

Suessanum, Cat. 22.

Sufferre labores, Col. 1, Præf. vecturis, Varr. 2, 8. ven-

LEXICON

- tos & imbres, Col. 3, 2. * lac, *pro* sufficere, Varr. 2, 4.
nisi ita quoque legendum.
- Sufficienter, Pall. 1, 35.
 dum Suffecit, Col. 9, 8.
- Suffimenta, Veg. 1, 19 & 20. 4, 12.
- Suffire dolia, suffumigare, Col. 12, 50. ferta, schoeno
 & palma, Cat. 113. suffiunda bonis odoribus, Col. 12, 18.
- Suffitio doliorum, Col. 12, 50. suffitione nimia medi-
 cata vina, Col. 1, 6.
- Suffitas apes refrigerare, Col. 9, 14.
- Sufflatae sunt venae ex cibo, Cat. 157.
- Suffocata animalia pertuso a vermibus aqualiculo, Veg.
 3, 23.
- Suffragatorum studia, Varr. 3, 5.
- Suffraginosa mulae curatio, Col. 6, 38.
- Suffragia diribentur, Varr. 3, 2.
- Suffrago in pede jumentis, qui homini poples, Col. 6, 15,
 Veg. 3, 4. *vid. Plin. 11, 45.* * vitium pedis, Veg. 1, 26.
- Defluxiones, quas Graeci nonnulli *σείπας*, quasi pedicas,
 aut si mavis, catenas, alii chiramata vocant, quod calces
 rimis scissae rigeant, ex quo *σείπας*, quasi compediri, di-
 ctum est, Romani suffragines vocant. *Hac Hippiastr. Ruell.*
 2, 52 *pr.* * in vite, Col. 4, 24.
- Suffricare vasa nucibus pineis, Col. 12, 23, 25 & 30.
- Suffrio. suffriatur seria, Col. 12, 38.
- Suffumigationibus frequentissimis stagnare animalia, Veg.
 3, 23.
- Suffumigata tabulata, Col. 12, 12.
- Suffumigo. vasa myrto, Col. 12, 25. *idem* suffire.
- Suffundere vires cibo ad foeturam admixtario, Varr. 2, 8.
- Suffusio cucumeris agrestis & colocynthidos contra mu-
 res, *pro eo, quod vocant vulgo* infusum, Pall. 1, 35. * oculo-
 rum morbus, Veg. 2, 16. * pedum, de labore itineris,
 Veg. 1, 38.
- Suffulos inter & syncopatos pedes distantia, Veg. 1, 53.
- Suggero ignem fornace succensa, Pall. 1, 20.
- Suggestum faleris, Varr. 3, 5.
- Suggestus inter dolia, Cat. 154. lapideus, Col. 9, 7.
 ad Sui similitudinem, Col. 4, 20. partem sui delibra-
 tam, Col. 5, 11. inter se, *pro ea*, Col. 12, 44.
- Suile converrere, Col. 7, 9.
- Suillum pecus, Varr. 2, 4. suillae carnis salsa, Col. 12, 53.

R U S T I C U M.

Sulcæ fici, Col. 5, 10. *in Fabriano thesauro aliquis ex-
posuit* sulcatas, rimolas.

Sulcare fossas, Varr. 1, 29.

Sulcus quis, Varr. 1, 29. *add.* Pall. 4, 9. fulci ut facien-
di, Cat. 43. fulci longiores, Col. 2, 2. fulcus in aratione
CXX pedum, Pall. 2, 3. fulco altero seminari, Col. 2, 9
& 11. quarto ferere, Col. 2, 13. frequentibus fulcis arandi
campi, Col. 2, 4. * fulcus aquarius humorem noxium de-
ducit, Pall. 10, 3. fulcos aquarios facere, Col. 2, 8.

Sulfuris *mentio apud Catonem* 39. sulfure & bitumine
ac teda perlustrant paleas ovis excubandis subternendas,
Col. 8, 5.

Sum. fit quidem, ut intereant, *h. è. fac interire*, Col.
3, 3. esse in cultura, *h. è. eo nomine comprehendendi*, Varr. 1, 2.

Sumen Italiæ campi Rosæ, Varr. 1, 7.

Summam utramque composito: sunt pedes &c. Col. 5,
2. summa fortis & usurarum fit, Col. 3, 3. summa fit ope-
rarum octo, Col. 2, 13. summa operarum XC, Col. 2,
13. * summa spectanda, ne, Varr. 1, 53. *h. è. id maxime
considerandum est.*

Summatim ablaqueare, *in summo, non profunde*, Col. Arb.
6 & 10. eradere, Col. 2, 46. * attingere, *i. è. breviter modo
mentionem facere*, Col. 9, 2. percurrere, Varr. 2, Præf.

Summitas, *pars summa*, insurgit, Pall. 1, 6. summitates
teneræ arborum, Pall. 6, 7. in summitate purgandum mel,
Pall. 7, 7.

Summum vinum, *an optimum?* Veg. 3, 47. summam cu-
tem decerpere, Col. 12, 54.

Sumo, Varr. 3, 5 & 10. * fumerè puritatem debet vi-
num, Pall. 11, 14. vetustatis saporem, *ibid.*

Sumfiones, sumtiones, Cat. 145.

Sumta salis, Garg. Mart. *an pugillus?* *ut Galli une priste.*

Sumtuosus ager, Cat. 1. homo, *qui sumtus præter ratio-
ne facit*, Varr. 2, 4. cicercula, Col. 7, 3.

Suniculum vini veteris, Pall. 12, 22. *videtur legendum
semisicilicum. Ita jam visum Hermolao Barbaro ap. Baldum
de verb. Verb. sign. in sicilicus, & conjecerat in Indice Sylburgius.*

Suovitaurlia circumagere, Cat. 141. suovitaurlibus la-
ctentibus immolandis, *ibid.* circumagitur verres, aries, tau-
rus, Varr. 2, 1.

Supellex rustica, Varr. 1, 22. supellestilis distributio,
Col. 12, 3. supellestilem exponant, *ibid.* fort. expoliant.

L E X I C O N

- Super inferque vicinus, Cat. 149. *vid. Infer.*
 Super aquam eminent, Col. 8, 17. * super lactis abundantiam, *ut ea contingat*, Col. 7, 6.
 Superadjiçies calcem, Pall. 1, 17.
 Superaggeratur humo, Col. 12, 44.
 Superadspergis, Veg. 3, 3 b.
 Superba pira, Col. 5, 10. *Ita dici vult Plinius 15, 15, quia cetera maturitate antevertant. Nostris Muscatellerbum. Schaüg.* * superbum videbatur, Col. 1, 3. *h. e. parum civile, & regiae libidini proximum.*
 Supercalcato alterum tabulatum, Col. 12, 39.
 Supercilia canescunt equis, Pall. 4, 13.
 Supercubat grex, Col. 7, 4.
 Supereminet jus, Col. 12, 47.
 Superficies, *eminens supra solum pars visis, quæ soboli, e radice enata, opponitur* Col. Arb. 10. obtruncatur, Col. 4, 29. *add. 4, 11. Ita Plin. 17, 24 de arbore, aufertur serra æqualiter superficies, lævigatur falce truncus. Ita aquæ superficies*, Col. 8, 15. in alio aut ulpico, Col. 11, 3.
 Superfieri quæ possunt, Col. 12, 1.
 Superfluens copia succi, Pall. 3, 17.
 Superfundes radicibus, Col. 4, 8. superfundito compositum oleo, Col. 12, 57. *vid. Infundo.*
 Superfusionem testacei pavimenti, Pall. 1, 17.
 Supergredi limen, Col. 7, 9.
 Supergressa altitudine arboris, *passive*, Pall. 12, 4.
 Superjectu eblanditus est mas, Col. 6, 36.
 Superinstructi in altitudinem ordines, Col. 9, 7.
 Superiores ætate, *nati majores*, Varr. 2, 10. superioribus diebus, Varr. 3, 16.
 Superlacrimare, Col. 4, 24.
 Supermuniri porticibus, Col. 7, 9.
 Supernatat mustum, Col. 12, 42. humor fructibus conditis, Col. 12, 46.
 * Supero, *superfumo*. superantibus alimentis, Pall. 9, 8.
 Superpono, suppono *scribebatur* Col. 3, 13. Pall. 2, 13.
 Superposita jugo, Col. 4, 24. 5, 5.
 Superfiliens volucris, Col. 8, 3.
 Superstatuminabis rudus, Pall. 1, 9.
 SUPERSTITIONES, *vel vana certe & fundamento destituta opiniones*. A superstitione remotum vult esse villicum Col. 11, 1. *coll. Cat. 5. & villicam*, 12, 1. *haruspices sagas-*

R U S T I C U M:

que admitti vetat Col. 1, 8. *Add. Veg. 1, 39, 3, 2 & 44*
 * *Tamen laudant varias superstitiones circa sutionem.* ne diversa genera eidem arbori inferantur, Varr. 1, 40. Pall. 3, 25. Hyænzæ pellis inducenda modio, quo feritur, ad fertilitatem, Pall. 10, 3. Ruta cum maledictis, & furtiva ferenda, Pall. 419. *ubi & alia circa hanc herbam superstitiosa:* De ocimo similia observata jam in *Fabiano thesauro*. Cum rapa ferunt, precantur, ut & sibi & vicinis nascantur, Col. 11, 3. raphanus & brassica viti inimica, Pall. 9, 5. Græcorum nugæ de inscriptis amygdalis, Pall. 2, 15. de Perficis, Pall. 12, 7. * *circa generationem animalium.* Equas vento concipere, Varr. 2, 1. Col. 6, 27. ut mas vel femina generetur, Col. 6, 28. 7, 3. significat bos descensu dextro marem, sinistro feminam conceptam, Varr. 2, 5. Col. 6, 24. quomodo mutili nascantur capri, vel cornuti, Col. 7, 6. ova diversa marium & feminarum, Col. 8, 5. anser negatur excludere aliena ova, nisi adjecta sua quoque habuerit, Col. 8, 14. * *circa menstrua, pubertatem, res venereas.* Menstruata mulieris noxa, Col. 11, 3. vis ad erucas, Col. 10, 358 *sqq.* immundæ mulieris attactum formidat ruta, Pall. 4, 9. ne contrectentur pocula & cibi, nisi ab impube aut abstinentissimo rebus venereis, Col. 12, 4. invettes pueri agitant hydromeli, Pall. 8, 7. & vina alia, Pall. 11, 14. a mundis pueris atque virginibus operandum, cum olea plantatur & legitur, Pall. 1, 6. curator apium pridie castus sit ab rebus venereis, Col. 9, 14. Pall. 1, 37. 4, 15.
 * *In remediis plantarum.* Poma Cydonia ad radices ægræ arboris ponenda, Pall. 3, 25. ne arbor fructus velut ægra projiciat, Pall. 4, 10. ne poma findantur, tres lapilli in radice pon. Pall. 4, 10. ut florem contineat arbor Punica, Pall. 4, 10. *add.* 12, 7. Graminis extirpandi ratio, Pall. 8, 5. Adversus locustas præsidium si homines tectis se contineant, Pall. 1, 35. adversus volucas, Col. Arb. 15. varia adversus tempestates & alias agrorum noxas, Col. 10, 340 *sq.* *conf.* Pall. 1, 35. Dæmonas & grandines (*horum igitur efflores illi*) fugans suffimentum, Veg. 1, 20. 4, 12. *Huc referamus etiam illud Plin. 18, 70:* Varro auctor est, (*non puto in libris hisce*) si fidiculæ occasu, quod est initium auctumni, uva picta consecratur inter vites, minus nocere tempestates. *Huc etiam pertinet illa frugum benedictio in sacro D. Marci peragenda, quam habet Augustinus Gallus Agric. Giornata 9, p. 183 sq. Medicinæ.* ad pedum dolores, Varr.

Scriptu. R. R. Vol. IV.

D d

L E X I C O N

3, 2. intertrigini remedium, Cat. 159. luxum si quod est, Cat. 160. eryngion sinistra manu evellendum, Col. 6, 5. Veg. 3, 2. animal, quod morfu nocuit, suspendendum a collo icti, Col. 6, 17. visu nantium levantar dolores ventris, Col. 6, 7. ad fascinum suffimenta, Veg. 3, 72 & 74. *vid.* Physicum remed. Præcantationes. * Numerus impar in ovis supponendis, Col. 8, 5. Pall. 1, 27. impari numero & imparibus diebus, Veg. 3, 65. *add.* 3, 67 & 70. *add.* Rhod. *ad Scribo. comp.* 71, p. 132. * Religio feriarum & sacrificiorum. Feriis quid liceat, Cat. 138. Col. 2, 22. Qui religiosius rem rusticam colunt, negant his diebus (ab Id. Dec. ad Kal. Jan.) debere terram ferro commoveri, Col. 11, 2. *ubi etiam de auspicando. An hinc superstitio XII noctium, quas nunc a natali Dominico derivant?* Dapem pro bubus, Cat. 131 & 132. luci collucandi ratio, Cat. 139. si fodere velis, Cat. 140. agri lustrandi ratio, Cat. 141. * *Varia.* Egyptii ut explorent proventum futuri anni, Pall. 7, 9. qui vellet se a cane sectari, Varr. 2, 9. de columbis fervandis, Col. 8, 8. Pall. 1, 24. non esse prodigium, si scrofa mandat foetus suos, Col. 7, 11.

Supertegere frondium congestu, Col. 9, 14.

Supervacanea ptela III, Cat. 12. *eadem, quæ alibi imparia dicit.* *vid.* Impar.

Supervagæ frondes, Col. 5, 5. supervacuus cultus, Col. 2, 12.

Supervagatur vinea, Col. 4, 21.

Supervagata duramenti pars, Col. 4, 22.

Supervenit juvencam bos, Col. 6, 24. matrem stupro caper, Col. 7, 6. humor planitiem, Col. 2, 17. superveniunt jugum vineæ, Col. 4, 22. ita ut superveniat *mustum caseum*, Col. 12, 42. jus, Col. 12, 7. superveniat tempus lunam XXV, *transcendat, excedat*, Col. 8, 7.

Supervoluto cylindro, Col. 11, 3.

Suppendet vimine palma, Col. 4, 26. Suspend. *alii.*

Supplantare vitem, Col. Arb. 7. *est prosternere, & plantis pedum subiectam incuticare in fossam.*

Supplastarii, Veg. 3, 2. *leg.* seplastarii.

Supplementis juventutis frequentatæ apes, Col. 9, 13. in supplementum gregis reservantur, Col. 7, 6.

Supplet quod deficit, Col. 12, 50. suppletur vas, Col. 12, 10.

ad Supplicia Deorum fervare boves, Varr. 2, 5.

R U S T I C U M.

- Supplicare pro copia, Cat. 143.
 Supponere ova, Varr. 3, 9. vitulum foetæ, Varr. 2, 51.
 falcem maturis, Col. 10, 328. supponunt dentes alios cadentibus equi, Veg. 4, 5. supponitur prelo oliva, Col. 12, 47. suppones aquam ori equi per fistulam, Veg. 1, 11.
 Suppositicia mater, quæ alienum alit, Varr. 2, 8.
 Supprimit epiphoram oculi polenta, Col. 6, 17.
 Suppurationis remedia, Col. 6, 11 & 34. Veg. 3, 4. in suppurationem converti, Col. 6, 17.
 Suppuratum generat morsus, Veg. 3, 4.
 Suppurat sub carne cancer, Cat. 157. si suppuravit sanguis, Col. 6, 12.
 Supputare novellas plantas, Col. 4, 33. oleas, Cat. 27.
 Supra stet amurca, Cat. 101. oleum supra stet, Cat. 119.
 supra perticas imponendi, Col. 8, 11. supra terram stantia vasa, Col. 12, 18. supra C millia, Varr. 3, 2. supra decem annorum bacca, Varr. 2, 1. supra se acervata grana, Pall. 2, 20. quæ supra scripta est, Cat. 157.
 Suprajaciuntur, Col. 11, 3.
 Suprema nocte, Col. 10, 294.
 Surcularis terra, Col. 3, 11. Surculares libri vocantur Columellæ III, IV, V, in libro Mediceo. furgularius ager, Varr. 1, 2.
 Surculo: furculare stirpem, Col. 5, 9. *Nihil dubito, quin bonæ notæ verbum sit, licet hodie forte ἐν τῶν ἀπαξ λεγομένων. Ut pampinare est pampinos superfluos auferre, ut rusticum, ruscare; sic furculare, furculos sive stiones.*
 Surculus, ex quo vel arbor procedit, vel frutex, vel vitis, Col. 3, 1. furculo confitus ager, Col. 7, 12. furculi duum generum, Col. Arb. 1. tres esse motus in omni furculo, Col. 4, 28. *Hic furculi nomine virgulum sive potius arbor, quæ de furculo crescit, ut censet verissime Morgagnus, intelligitur. Quod etiam aliis locis comprobatur. Vid. 2, 15. 4, 29. 7, 4 & 12. 9, 4. Ponted. furculi afferunt florem, Col. 11, 2. qui probentur, Pall. 1, 6. poni ut debeant, Col. 3, 17. quando transferehdi, Varr. 1, 41. qui quando inferi debeant, Col. 11, 2. quicumque cuicumque arbori possunt inferi, Col. Arb. 27. * furculo calcato remedium, Col. 6, 15. vid. Stirps.*
 Surdus veritatis, Col. 3, 10.
 Surgit fementis, Col. 2, 8. surrecturus in altum frutex, Col. 6, 23.

L E X I C O N

Surrecta cornua, Col. 7, 3.
 Surrentinus ager, Col. 3, 8. Surrentini colles, Col. 3, 2.
 Surfum colere, *h. e. loca superna*, Varr. 1, 6. surfum vor-
 sum ducere, Cat. 32 & 33. surfum vorsum serpit, Varr. 1, 31.
 Sus etiam aper, Varr. 2, 1. sus glabra, denlaque, Col.
 1, Præf. Æneæ Lavinii XXX porcos peperit, Varr. 2, 4.
 de suis quæ tenenda, Varr. 2, 4. Col. 7, 9. quando &
 quomodo castrandi, Col. 7, 11. ut curandi, Col. 7, 10.
 ut mactandi, salendi *rel.* Col. 12, 53. sus famis impatiens,
 Col. 7, 11. ægra quod egerit, pestilentiam facere creditur,
 Col. 6, 5.

Suscipit Stolo, ὑπολαβὼν ἔφη, Varr. 1, 2.

Suspecta de morbis, Pall. 1, 16.

ut Suspendeat solo vimine palma, Col. 4, 26. *al.* suppendeat:

Suspendere in summa terra vitem, Col. 3, 13. *non sa-
 tis profunde mergere, ut in summo hæreat.* suspendit lupi-
 num robustius glebas, Col. 2, 16. suspendere dolia sub-
 jectis parvis lapidibus, Col. 12, 18. pavimenta cellæ sub-
 jectis cuniculis, Pall. 1, 20. manum moderando, Veg. 2,
 40. gressum, Veg. 2, 55. suspenduntur pavimenta glacie,
h. e. vitiose elevantur, & a rudere subjecto separantur, Pall. 6,
 11. suspendi arduo locorum situ ab humore, Pall. 12, 5.
 suspendit ilia bos orthopnoicus, *attrahit*, Veg. 3, 46. * sus-
 pendii possunt morbi quidam, non per sanari, Veg. 3, 65.
ubi est differri, ne statim interficiant.

Suspensuræ cellarum, Pall. 1, 40. *h. e. cavum illud cellæ
 caldariæ s. balneo proprio subiectum, igne aut ejus vapore certe
 ita implendum, ut incumbens ei pavementum incalcescat. Hoc pro-
 prie est hypocaustum, vel hypocaustis, quasi tu dicas locum ab
 inferiori parte calefactum. Quamquam specialissime hoc nomine
 significatur ipse focus, in quo ignis excitatur & flamma, cui
 miliarium s. ahena imponuntur, quod fornacem statim noster
 vocat, præfurnium Vitruvius.*

Suspensus ab humore locus, Pall. 1, 40. 12, 5. a terra
 porrus, Pall. 3, 24. suspensa in summitate vitis, Pall. 11,
 5. leviter semina, Col. 4, 1. ab omni humore stabula, Pall.
 1, 21. terra, Col. 11, 13. *h. e. rara, resoluta.* suspensissi-
 mum pastinatum, Col. 3, 13. suspensæ molæ, ne nucleus
 frangatur olivarum, Col. 2, 11. 12, 49 & 52. sal suspen-
 sa mola infractus, Col. 12, 53. suspensum (*credo ne terram
 quatuor pedibus contingere possit*) animal ab alio cibo absti-
 nebis, Veg. 3, 3.

R U S T I C U M.

Suspicio. aqua multa, quæ suspicionem tantum habere possit dulcedinis, Pall. 2, 15.

Suspiriosus morbus, *idem qui aridus*, Veg. 1, 11. 2, 36. suspiriosæ mulæ, Col. 6, 38. oves, Col. 7, 5.

Suspirium crebrum facere, Col. 6, 14. articulare, Veg. 1, 38. in suspirium transit morbus, Veg. 1, 10.

Suspiro. suspiret confectio æstuabunda per linteam, Pall. 11, 17. suspirant æstuantia vina foramine, Pall. 11, 14.

Sustinere transversis vestibus tabulas directas, Pall. 9, 3. se ipsa non potest sus, Varr. 2, 4. * sustinere moram temporis, *de pomis, sich halten*, Pall. 3, 25. turbines imbroque, Col. 3, 2. injuriam, Col. 2, 9. penuriam temporum, Col. 9, 14. coloni negligentiam, Col. 2, 10. 4, 3. * sustinetur cibus, *ita enim legendum e Cod. Ryckiano pro cibo, h. e. animal abstinetur a cibo*, Varr. 2, 1. Nam * sustinere cibo, Col. 7, 9, *est alere*. porculos hordeo, Col. 7, 9. cibariis colonos, Col. 2, 9. fessas apes passo, Col. 9, 13. sustinetur a materno ubere tradux, Col. 4, 29. * sustinere ædificium difficilius, quam condere, Pall. 1, 8. * sustinebam negare, *audebam*, Col. 11, 1.

Susum animam subducere, Cat. 157.

Suus. suo sibi pampine tegito, Col. Arb. 11. suo sibi jure ablui, Col. 12, 7. eluere, Col. 12, 54. in suo sibi jure decoquantur, Col. 12, 41. suo quidque vase conditur, Col. 12, 7. suapte sponte, Varr. 3, 7.

Sybaris, qui nunc Thurii dicuntur, Varr. 1, 7. in Sybaritano femen redit cum centesimo, Varr. 1, 44.

Symphoniaca herba, Pall. 11, 12. Veg. 3, 68. *al. hyoscyamus (iusquiamus) de cujus nominibus & virtutibus plura Apulejus de herbis c. 4. Le Moynium ad Barnaba epist. p. 623 laudat Almelov. ad h. l.*

Symphytum, Veg. 3, 65, anagallico substituitur, *id. 3, 69. 4, 8 & 9. Symphytum alias alus Gallicus (Gallica al.) Vid. Rhod. Lex. Scribon. Officinis est consolida major.*

Synanche, Veg. 1, 38. 3, 68.

Synchrisma, *ita enim leg. pro syncrisma*, Veg. 2, 45. *Est autem σύγχρισμα inunctio substantiæ liquidioris, ut ex Paulo Gorraeus docet. restituit enim Vegetio 3, 18 Morgagnus. Tractam vel tractam dixit idem Veg. 2, 45. Compositiones ejus habes Veg. 4, 18, 22 & 28.*

Syncopati & suffusi equi distantia, Veg. 1, 53.

Syncope, defectio, Veg. 1, 53.

LEXICON

- Syncope. si jumentum syncopaverit, Veg. 1, 53.
 Σύνκοπος, Varr. 2, 5.
 SYNESIS (*aliis respectu Enallage*) *exempla.* ne capra natum pascat, quas astrolugia in cœlum recepit, Varr. 1, 2. De his generibus singulæ (*partes*) dividuntur, Varr. 1, 5. *Add.* 1, 9 & 49. 2, 1 & 9. 3, 2, 5, 9, 12 & 16. *ex Buchneri sententia.* Pedali mensura, qui (*pes*) digitorum est XVI, Col. 5, 1. *add.* 12, 16. *Vid.* Perizon. *ad Sanctii Minervam* 4, 10, *Voss. ad Catull.* p. 296, *Jens. lecti.* Lucian. 2, 4, *Gron. ad Senec. de Benef.* 4, 32, & quos laudat Longol. *ad Plin. Ep.* 10, 99.
 Syntexis, σύντηξις, Veg. 3, 55. *consumtia, tabes.*
 in Syria brevibus caudis commendantur oves, Varr. 2, 2. feruntur sesama mense Junio, Col. 2, 10.
 Syriaca mala, Col. 5, 10. Syrica, a colore nomen habere *ait Plin.* 15, 15. * radix, Col. 11, 3. *vid.* Radix. *eadem* Affyria, Col. 10, 114. * Syriacus ros, Col. 9, 13. Pall. 4, 15. *vid.* Ros.
 Syrius. Syria pira, Col. 5, 10. *de his Bodeus a Stapel ad Theophr.* 4, 4, p. 329. *Schætzg.*
 Syringis tentare curationem, Veg. 1, 28. *h. e. injectionibus per siphunculos.*
 Syringotomium, Veg. 2, 27.
 Syrmaticum animal, Veg. 3, 22.
 Συζυγίας ἀναρτιότητων, comparationes discordantium, Col. 2, 2.

T.

- Tabani boves concitant, Varr. 2, 5.
 Tabella, *dimin. ex taberna*, Varr. 3, 2.
 Tabernæ diversoriæ, Varr. 1, 2.
 Tabes. tabem afferre pecori, Col. 6, 5. in tabem resoluntur cantharides, Pall. 1, 35.
 Tabescit sal, Cat. 88. tabescunt ficus in jure, Col. 12, 17.
 Tabula literaria, Varr. 3, 5. * tabula comitiorum, Varr. 3, 5 & 17. *Intelligo eam tabulam, in qua, post lata & concessa in suellam singulorum suffragia, punctis notabatur, quot eorum quisque candidatus tulisset.* * tabulæ, quibus ovilia confternuntur, Col. 7, 4. tabulæ, *afferes etiam* Pall. 1, 40. * tabula, agri modus, Pall. 2, 10. jugerale, Pall. 3, 9. vinearum, Pall. 2, 11. *Hic & Pall. 3, 10, significat aream non definitæ magnitudinis.*
 Tabulare palati, Veg. 2, 11, *Sic dici putat Platinus* 61

R U S T I C U M.

palati, quod præsertim in posterioribus partibus lamina in modum se habet.

Tabulatim (per tabulas) disponere genera vitium, Pall.

3, 9.

Tabulatum simile granario, Col. 12, 50. in eo olea, Cat. 3, ii. 55 & 64. suffumigatur, Col. 12, 12. in tabulatum componere fœnum, Col. 2, 22. hinc semina de tabulato, Col. 2, 18. tabulatis congerere res siccas, Col. 1, 6. fumo recondenda glans, Col. 7, 9. tabulata gallinarii, Col. 8, 3. * in ulmis quomodo instituantur, Col. 5, 6. *Tabulata in arboribus sunt ordines ramorum, de quibus ait poeta, Affue-
scant summasque sequi tabulata per ulmos. quem locum enar-
rans Servius, ait: Tabulata sunt rami effusores, & in pla-
na tendentes, non ad aliora crescentes. Sunt in arboribus ima
& summa tabulata ramorum. Plinius docet, tabulata ulmorum
ab octavo pede altitudinis dilatari in collibus siccisque agris, a
duodecimo in campestribus & humidis. Beroald. * pro eo, quod
vulgo stratum, nostris etiam stratura. tabulata tria, in uvæ
passa insolatione, Col. 12, 39. usq. 12, 43. in olivarum con-
ditura, Col. 12, 48.*

Tacta tectorio, Varr. 3, 5 & 12. vid. Tangenda.

Tædians animal, h. e. nauseans, fastidians, Veg. 1, 17.

3, 2 & 68.

Tæniolis algæ involuta, Col. 11, 3.

Tages Tyrrenus vates, Col. 10, 345.

Tagro monte Hispan. Varr. 2, 1.

Talea quid a clavo differat, Pall. 4, 10. Varr. 1, 40. add. Non. 4, 486, Bodæus a Stapel ad Theophr. 2, 1. Schættg-
taleæ propius stirpem recisæ, Col. 4, 33. taleis conseritur
salix, Col. 4, 31. morus, Pall. 3, 25. oleaginæ ut adornan-
dæ & ferendæ, Col. 5, 9. taleæ tripedaneæ, Cat. 45. olea-
res, Col. 11, 2.

Taleolæ vitis, Col. 3, 17. taleolas scillæ sectas, Col. 12, 33. inulæ, Col. 12, 46.

Talibus numeris, his versibus, Col. 7, 3.

Talpæ ne hortum infestent, Pall. 1, 35. 4, 9. ut capian-
tur, Pall. 4, 9.

Talus. talo læso remedia, Col. 6, 15. venæ de talis,
Veg. 4, 4.

Tamarisci ex floribus mella conficiunt apes, Pall. 12, 8.

Tamarix. tamarices, Col. 7, 9. tamaricum fruteta, Col. 8, 15.

L E X I C O N

- Tamdiu — quamdiu, Col. 12, 21.
- Tamen & tantum videntur confusa, Col. 12, 4: vasa — tamen pura &c.
- Tanagrici galli, Varr. 3, 9. gallinæ, Col. 8, 2.
- Tandem, idem fere, quod ærte, vel minimum. colligendæ tandem aquæ pluviali, Col. 1, 5.
- Tangenda planta fimo bubulo, Pall. 2, 15. ddd. 3, 25.
- 3, 8. add. Tacta.
- Taniacæ pternæ, Varr. 2, 4.
- Tanquam, *exempli causa*, Col. 3, 11. 5, 2.
- in Tantum deprimere, donec, Col. 3, 13. cumini tantum quod oleat, Cat. 156. cum in tantum reſtixerit, quantum ne contactu corpus urat, Col. 12, 24. tantum, quantum ut, Col. 2, 11. * tantidem emitur, Cat. 22. * tantundem an ablativo casu, Col. 6, 5.
- Tarchon vates, Col. 10, 346. *Memoriam illius ex Strabone aliisque repetit la Cerda ad Virg. 8, 506.*
- Tardipedi sacris jam rite solutis, Col. 10, 419. *h. e. post Vulcanalia, de quibus Col. 11, 3.*
- Tarda ad crescendo, Varr. 1, 41. in crescendo, Varr. 1, 41.
- Tarentinus ager, Varr. 1, 14. Tarentina cupressus, Cat. 151. oves, *i. e. Græcæ*, Col. 7, 2 & 4. 11, 2. Pall. 12, 13. lanæ, Varr. 2, 2. pira, Col. 5, 10. Cat. 7. porrum, Col. 8, 11. nux ut fiat, Pall. 2, 15. Col. 5, 10. Arb. 22.
- Tarquenna, Varr. 1, 2.
- Tarquinienſe Q. Fulvii Lupini, Varr. 3, 12.
- Tarfense pelagus, Col. 8, 16.
- Tartara cœlo præpoſuit Proſerpina, Col. 10, 272.
- Tartefiacos thyrfos, Col. 10, 370.
- Tartefida lactucam, Col. 10, 192.
- Tartefi litore Gades, Col. 10, 185.
- Tateideas, Veg. 3, 10. *cohleas reſcribendum cenſet Morgagn.*
- Tauræ, vaccæ ſteriles, Varr. 2, 5. Feſtus: *Taurus vaccas ſteriles appellabant, ait Verrius, quæ non magis pariant, quam tauri. ſed verofimilius fit ex Græco diſſas, quia Græci vaccas ταύρας appellant. Urfin. ablegandæ vel aratro domandæ, Col. 6, 22.*
- Tauri olim *italæ*, Col. 6, Præf. quando comparandi, & quibus ſignis probandi, Col. 6, 20. Pall. 4, 11. * Taurus Statiliorum cognomen, Varr. 2, 1. * mons ad Syriam, Varr. 2, 1.

R U S T I C U M.

Taxatio curæ, *æstimatio*, Veg. Præf.

Tebæ, colles, Varr. 3, 1.

Tectoria priva, Cat. 11.

Tectorius, *a, um.* tectorium opus marmoratum; Varr. 1, 57. parietibus ut inducendum, Pall. 1, 11. tectoriis expolita cubilia, Col. 8, 15. calx quæ aptior, Pall. 1, 10. Tectorium *triplex*, albarium *ex sola calce*, arenatum & marmoratum, *Guther. de jure Manium* 2, 28. *Schöttg.*

Tectura parietum fortis & nitida ut fiat, Pall. 1, 25.

Tectus. tectæ oves, Varr. 2, 11. Col. 7, 2.

Tedæ clavus vel cuneus radicibus figitur, *vid.* Clavus; Cuneus. per ardentem tedam candens sebum instillatur, Col. 7, 5.

Tegetes canneæ, Col. 12, 50. palmeæ, Col. 5, 5.

Tegeticulæ cannabinæ in columbariis, Varr. 3, 8. Col. 8, 9. tegeticulis subiectis, Varr. 2, 11.

Tegmina pedum, Col. 1, 8. tegmine grani, Col. 10, 243. tegminibus opacare vites, Col. 3, 10. 5, 5.

Tegula. supra tegulas in igne ponis, Veg. 4, 19. *forte hoc vult, non debere ab ipsa flamma contingi cacabum.*

Tegumen ovis, Col. 7, 4.

Tegmentis defendi a frigore, Pall. 3, 24. adumbrantur uvæ, Col. 11, 2.

Tela jogalis, Cat. 10, & telæ jogales, 14. *vid.* *Pop. de instrum. fundi* c. 10. *Nimirum totum textrina apparatus intelligo, jugum, cui involvitur flamen, & reliquum regularum & filorum instrumentum. Telam non opus modo, quod textitur, sed ipsum etiam instrumentum notare, observavit Broukhufius ad Tibull.* 2, 1, 66.

Telanæ ficus, Cat. 8. Tellana atra *Macrob.* 2, 16.

Tellus, Terra mater, Varr. 1, 1. communis omnium parens, Col. 1, Præf. Telluris ædes Romæ, Varr. 1, 2.

Tempe Theffala, Col. 10, 265.

Temperamentum ut in corporibus, sic in terra desideratur, Col. 3, 12. tenere inter nimietates, Pall. 2, 13.

Temperate tepere, Cat. 69.

Temperatus annus, Col. 3, 20. temperata prela, Cat. 12. *instrucla, & ad opus parata.*

Temperius, maturius, Pall. 3, 21 & 4, 4. etiam Col. 2, 18, *si audias Heinsum. Vid.* Temporius.

Tempero. temperare armillis ferreis latitudinem, Cat. 22, altitudinem, *ibid.* temperat se ad salutem brassica,

L E X I C O N

Cat. 157. temperato escam, Cat. 90. *h. e. prout opus videtur cum modo ac ratione dato.* temperatur furculus, Col. 4, 29.

Tempestas varia, Col. 11, 2, ventosa, *ibid.* tempestates minus idoneæ, Varr. 1, 34. *malæ cum sunt, quid fieri possit,* Cat. 39. tempestatibus; *cum facta tempestas est,* Varr. 3, 10. tempestatem facit, significat siderum occasus, Col. 11, 2. tempestatem Thuscis avertere sacris, Col. 10, 341.

Tempestive si competat, Col. 2, 8.

Tempestivitas rei prætermissa revocari nequit, Col. 4, 3; seminum respondet, Col. 3, 4. transferendi malleoli defertur in proximum ver, Col. 4, 16. pampinationis quæ, Col. 4, 7.

Tempestivum gregem iniri patitur, Col. 7, 3. pabulum, *maturum,* Cat. 54. *sic tempestivam esse vindemiam,* Col. 11, 2. semina, Col. 3, 5. materies, Cat. 31. * *tempestivus ac vetus fructus opponuntur* Col. 3, 21.

Templi procuratio ædilis est, Varr. 1, 2.

Temporales venæ, Veg. 2, 11 & 16.

Temporius, Col. 2, 18. 8, 4. *vid.* Temperius.

Tempus biennii, Col. 3, 9. hoc est uvis ficisque faciendis, Col. 11, 2. est arbores circumfodere, Col. 11, 2; runcare & fodere, Col. 11, 2. temporis jactura irreparabilis, Col. 11, 1. tempora tacito diffugiunt gressu, Col. 10, 159. tempore suo potius mercatorem admittere, quam celerius alieno, Varr. 3, 16. * *tempori facies,* *tempestive,* Cat. 3, *add.* 2. * *ad tempus, interdum,* Veg. 2, 59. *ut nostri zu zeiten.* * *tempus clemens & siccum,* *tempestas,* Pall. 3, 2. * *meridianum,* *plaga,* Varr. 2, 2. * *tempora Telluris cincta vericoloribus anni foetibus,* Col. 10, 257.

Tenax juris sui, Col. 1, 7. * *tenaces incisos botryonum,* Pall. 10, 17. malorum Punicorum, Pall. 4, 10. pira lecta cum tenacibus suis, Pall. 3, 25. comprehensa porri planta velut tenacibus allevetur, Pall. 11, 15. * *tenacibus quibuscunque constricta,* Pall. 3, 18. *h. e. vinculis, ligamentis.*

Tenduntur nervi, Col. 6, 14.

Tenebricosus locus, Varr. 3, 9.

Teneo. agri, qui diu aquam tenent, Pall. 5, 2. gladii similitudinem tenere, Pall. 6, 7. * *tenent plantæ, comprehendunt,* Col. 5, 6. 11, 3 & 10. *ita* Pall. 3, 9 & 25. 4, 9. 12, 7. tenet vitis. * *tenebitur jugerum feminis modis* V, Pall. 12, 1. *h. e. occupabitur.*

ut Tenerescat jecur anseri, Pall. 1, 30.

R U S T I C U M.

- Teneritatem servant, Pall. 3, 25.
 Teneritudo corticis, Pall. 2, 15. teneritudini robur inducit fossura, Pall. 10, 14. teneritudinem habet terra, Varr. 1, 36. consequitur planta, Pall. 2, 14. servat caseus, Pall. 6, 9.
 Tenetanum vinum, Veg. 4, 10.
 Tenor fumi, Col. 1, 6. *fumus perpetuo appellens.*
 Tentio venarum, Veg. 1, 21. tensione laborare, Veg. 1, 53.
 Tensura corporis laxatur, Veg. 1, 21. cujus passionis tanta tensura est, Veg. 2, 25.
 Tentato gutture, Col. 8, 7.
 Tento. tentare obsequium, *de mare feminam eblandiente*, Col. 6, 27. tentaverunt explorare, Col. 11, 2. tentari aeris aut soli varietate, Pall. 4, 11. tentanda digitis loca feminarum, Col. 8, 11. tentandi, ne quid hefterni habeant in gutture, Col. 8, 5.
 Tenuis furculus, Col. 4, 29. tenuioris velleris arietes, Col. 7, 2.
 Tenus. corpore tenus delibrandus, Col. 4, 24. capite tenus alligetur vitis, Col. 11, 2. Sicilia tenus, Col. 8, 16. specie tenus, Col. 6, 36.
 Tepide habentur pulli, Col. 8, 5.
 Ter quinquageni, *CL*, Varr. 2, 4.
 Terbentina resina, *pro terebinth.* Veg. 2, 54. 3, 28 & *sæpe*.
 Terebra pertundere, Cat. 41. antiqua & Gallica, Col. 4, 29. Arb. 8. Pall. 3, 17. 4, 8. 11, 8.
 per Terebrationem facta insitio, Col. 4, 29.
 Tergeri fossas veteres, Cat. 2. Col. 2, 22.
 Tergiverfans intra tectum, Col. 12, 3.
 Tergum. terga gerit ager resoluta, Col. 10, 7 & 71. terga soli, Col. 4, 14.
 Tergus. tergoris ascensus, *tergi*, Col. 6, 37.
 Termanticum, *vid.* Thermant.
 Terminatum suis finibus opus, Col. 10, Præf.
 Termini prædiorum signandi. *vid.* Finis.
 Ternarii scrobes, Col. 11, 2.
 Ternas partes, Varr. 2, 1. terna pariunt ova, Col. 8, 14.
 Terra mater, Varr. 1, 1. *eadem quæ* Ceres, Varr. 3, 1. *vid.* Tellus. tribus modis dicitur, Varr. 1, 9. Italia, *ibid.*
 Saturnia, Col. 1, Præf. species plures habet, Varr. 1, 9. Col. 2, 2 *integr.* genera multa, Pall. 1, 5. alia alibi melior, Col. 1, Præf. qualis culturæ apta, Pall. 1, 5. exilis ut stercoreanda, Col. 2, 5. densa & glutinosa, Col. 1, Præf.

L E X I C O N

senefcatne & longo usu effœta fiat, Col. 2, 1. terræ sapor ut explorêtur, Col. Arb. 3. Pall. 1, 5. eam ferro commoveri quando religiosiores vetent, Col. 11, 2. * quali terra solum sit fundi, Varr. 1, 7. & *contra* a terra usque ad cameram, i. e. *a solo*, Varr. 3, 7 & 8. * terra formicarum, talparum, Veg. 3, 79.

Terrenus. terrenum pabulum confectari, Col. 7, 2. * *subst.* Terrenum modicum, Col. 3, 11. terreni jugerum, Col. 11, 2. genera tria, Col. 2, 2. species infinitæ, Col. 3, 12. ne quid terreni habeat radix, defricatur, Col. 12, 56. terrenum fabuloni *oppon.* Pall. 1, 5. terrêno carens ac nuda glarea, Col. 4, 22.

Terreus agger, Varr. 1, 14. *non terrenus, quod alii velint, jubet Oudendorp. ad Frontin. strateg. 4, 1, 31, p. 428.*

Territorio Neapolitano, Pall. 4, 10.

Tertiæ duæ, Col. 5, 1. ad tertias decoctum, Col. 12, 10. Ad tertias decoquere interdum est ita coquere, ut duabus tertiis consumis una supersit, aliquando, ut, tertia consumia, duæ restent. Rhod. Lex. Seridom. quem laudat etiam Burm. ad Samon. 416. cum ad tertias subfederit coctura, Col. 12, 20. infra tertiam partem confedit, Col. 12, 20.

Tertiarium bituminis fûmito, Cat. 95.

Tertiatio, tertia pressura, Col. 12, 50.

Tertiati agri, Col. 2, 4.

Tertio. tertiarî, & tertia vice arari, Pall. 10, 1. tertiatur, Col. 2, 4.

Tertio obducere parietes, Pall. 1, 11. *h. e. tribus distinctis temporibus.*

Tertium florem agere, Col. 2, 16. tertio decimo mense, Col. 6, 36.

Tessera, quæ secatur in cucurbita, Pall. 4, 10. *h. e. quadrata particula, quæ, ut in emplastratione, recisa ad locum claudendum reponitur. Afric. Geop. 10, 56, vocat μέση τινὰ σπλάνγιος εἰκόντα. Sunt autem σπλάνγια, quod notum est, lineola, emplastro illita, quibus vulnera clauduntur, a quibus ipsa etiam emplastratio dicta est. in pavimentis, Pall. 1, 9.*

Tesserulæ in suffragiis, Varr. 3, 5. *vid. Custos.*

Testam calcacere, Cat. 110. de testa arida pavementum frueri, Cat. 18. testa subterni oportet caprile, Varr. 2, 3.

Testaceum pavementum, Pall. 1, 9 & 17. Col. 1, 6. * *subst.* testaceum superfundere, Pall. 6, 11.

Testiculis cœmentis tauro concipiunt vacca, Varr. 2, 5.

R U S T I C U M

exigui & pares in equis laudantur, Pall. 4, 13. dextri quis consensus cum jecore? Veg. 3, 58. * velut testiculi officii pistaciis masculis, Pall. 11, 12.

Testificari, Col. 1, 4.

Testudineatum tectum, Col. 12, 15.

Testudo palustris superstitione adhibita, Pall. 1, 35. in testudinis corio ficcare semina, Pall. 1, 35. * testudo magna in ornithone, Varr. 3, 5. *add.* 3, 6.

sub Testu coquere, Cat. 74. Testum neutro genere vocat Plinius 32, 26 & 30, 39, *vas primo quidem, ut arbitror, testaceum seu figlinum, unde nomen, deinde etiam areum, cui imposita prunæ, quod subiectum erat, torrerent; quod quidem apertum est ex Cat. 76, licet ibi & alias texto scribatur.*

Tetanici, Veg. 3, 24.

Tetradium, Col. 3, 20. *quaternio.*

Tethys æquorea, Col. 10, 201.

Tetrapharmacum, Veg. 2, 15 & 48. 4, 28. tetrapharmacum seu malagma, Veg. 3, 21. *sunt etiam alia tetrapharmaca Celsi, Plinii Valeriani, Scribonii, quæ in Lexico Scribon. laudat Rhodius.*

Tetrica, mons, Varr. 2, 1.

Tetricus, rusticus, Col. 8, 11.

Textorium opus, *pro vitili*, Col. 9, 6.

Textum, *idem, quod testus.* texto operire catinum, Cat. 84. *add.* 76.

Thalli ceparum ne a ventis prosternantur, Col. 11, 3. *conf.* Pall. 3, 24. *vid. Salm. ad Solin. c. 53, p. 823. Schætzg. iidem sunt Fusticuli allii.*

Thamni *f.* rhamni flos, Col. 12, 7.

Thapsia herba apibus inimica, Pall. 1, 37.

Thasiæ vites, Col. 3, 2. *a patria.*

Thaumantias, Col. 10, 292.

Θαυρίδιον avium, Varr. 3, 5.

Thebæ Bœotiarum antiquissimum oppidum, Varr. 3, 1. Col. 1, 4. clivus in agro Sabino ita vocatur Varr. 3, 1.

Theca grani, Varr. 1, 48.

Thelis *pro* Thetis, Varr. 3, 9.

Theriaca vitis ut fiat. Theriaca, *antidotos*, Pall. 3, 28.

Θνιπτορροφίον Hortensii, Varr. 3, 13.

Thermanticum acopon, Veg. 1, 43. collyrium, Veg. 2,

18. unguentum, Veg. 3, 33. potiones, Veg. 2, 36. 3, 33.

Thessalici equi laudantur Varr. 2, 7.

L E X I C O N

- Theffala tempe, Col. 10, 265.
 Tholus rotundus, Varr. 3, 5.
 in Thracia granaria speluncæ, Varr. 1, 57. feri boves,
 Varr. 2, 1. albi ad μέλαρα κλέπον, Varr. 2, 5.
 Thurea planta, Col. 3, 8.
 Thurii, Sybaris, Varr. 1, 7.
 Thuris grana, Cat. 70. drachma, Cat. 172. pollen, *vid. h. v.*
 Thusca sacra, Col. 10, 341.
 Θύειν immolare, Varr. 2, 4.
 Thyestes auream pecudem Atreo subducit, Varr. 2, 1.
 Thymbra thymo proxima, Col. 9, 4. apibus grata, *ibid.*
 ejus saporem referens satireja, Col. 10, 233.
 Thyminum mel, Col. 6, 33.
 Thymites vinum, Col. 12, 35.
 Thymum viride, Col. 12, 57. apibus gratum, Col. 9;
 4. ejus satio & cultura, Col. 11, 3. Pall. 10, 13. thymum
 silvestrem & etargium, Veg. 3, 27. forte nigrum, *qui no-*
tus botanicis.
 Thyrsigero Baccho, Pall. Inf. 87.
 Thyrsi, *de caulibus*, Col. 10, 369. *ita Suet. Aug. c. 88.*
 Thyfus olim dictus ὕψ, Varr. 2, 4. Coaluit Thyfus ex dua-
 bus vocibus Δὺς, ὕψ; antiquitus Δὺς a Græcis dictus, ut ex Cle-
 mente & Athenæo habemus, cui ab imperitiis interpretatio fuit
 appposita ὕψ, & subinde de utroque efformatum Thyfus. Ponted.
 Tiberius Cæsar, Col. 11, 3.
 Tibiæ dextræ & sinistræ, incentiva & succentiva, Varr. 1, 2.
 Tibicen Græcus, Varr. 3, 17.
 Tiburis arva, Col. 10, 138.
 Tiburs terra mediocris, Varr. 1, 9.
 Tiburtinus ager, Varr. 1, 9. saxum, Pall. 1, 10.
 P. Ticinius Menas, Varr. 2, 11. Tanto minus mutare quid-
 quam volui, quod Ticinios plures suppeditat nobis Glandorpius.
 Tigris, nomen canis, Col. 7, 12.
 Tilia in sculpturis necessaria, Pall. 12, 15.
 Tiliagineæ arculæ, Col. 12, 45.
 Timent argillam caules, Pall. 3, 24.
 Timor est, ne peruratur, Col. 11, 3.
 Tineæ ne vestimenta tangerent, Cat. 98. ne molestæ sint
 feminibus scilicet, Col. 5, 10. * alvorum, Col. 9, 14. quo
 vino pellantur, Cat. 126.
 Tineolæ, quos alii pediculos vocant in equis, Veg. 1, 44.
 Tineosi favi, Col. 9, 14.

R U S T I C U M

Tinunculus accipiter, Col. 8, 8. Crecerellam *suis dici*; *notat Harduin. ad Plin. 10, 37.*

Tiro bos veterano jungendus, Varr. 1, 20.

Tirunculus contemnitur, Col. 11, 1. tiruncula canis, Col. 7, 12. *quæ primum peperis.*

Tithymallus, Τίθυμαλλος, Col. 9, 13. *Etiã lactaria Romanis, nostris Wolfsmilch.* Lactucæ marinæ nomen etiam Col. 6, 17. lactuca capraria *Plin. 26, 8. Schætzg.*

Titubans fabrica, Pall. 1, 9. titubante gradu, Col. 10, 309. titubantem stomachum solidare, Pall. 3, 31.

Titulum scribere disputationi, Col. 9, Præf. eo more, quo in singulorum titulis continetur, Pall. 11, 12.

TMESIS in illo, confue quoque faciunt, Varr. 2, 9. ferre bene facito, Cat. 157. excande me fecerunt, Varr. 3, 4.

Tmolon, Col. 3, 8.

Tofaceo lapide structa, Pall. 9, 9.

Tofus durissimus, Col. 3, 11. arenosus & jejunus, Pall. 1, 5.

Tolerabiles oves, Col. 7, 3. *dignæ, quæ tolerantur & alantur in grege. vid. Scal. ad Catal. p. 36, h. e. Culic. 378. ubi exponit, quæ possunt tolerare hiemem, ut & accipit hominem tolerabilem apud Terent. in Heaut. 1, 2, 31. Gr. ἀνεξήκατος.*

Tolerabiliter, Col. 11, 2 & 3.

Tolerare victum, Col. 10, Præf. * faba fresa & vinum tolerat foetas, Col. 6, 24. *ita equos tolerare est apud Cæsarem.*

Tollere proverbium, Varr. 2, 9. tolli possunt ex pastione fructus, Varr. 2, Præf.

Tomacinæ pernæ, Varr. 2, 4.

Tomice palmea aut juncea ligare, Col. 12, 32. tomicibus alligatæ perticæ, Pall. 1, 13.

Tonantibus Demostheni Platonique non cessit Cicero, Col. 1, Præf.

Tondere palmitem in pollicem, Col. 4, 21.

Tomitribus vitiantur ova, Col. 8, 5.

Tonfores, Varr. 2, 11.

Tonsura ovium, Varr. 1, 37. 2, 11. tonsuræ semestres in Hispania, Varr. 2, 11.

Tonfus & tunsus confunduntur, ubi vid.

Topiæ fici, Col. 5, 10.

Torcular, & Torcularia olei, Col. 1, 6.

Torcularii curatores, Col. 12, 50. lacus, Col. 12, 18. torcularia cella, Col. 1, 6. vasa, Varr. 1, 22. * torcularium

L E X I C O N

(*instrumentum*) *subst.* uti ædificandum, Cat. 18. torculario quæ opus sint, Cat. 13.

Torculos funes, Cat. 63, 68 & 135. torcula vasa, Cat. 2, 11 & 14. Varr. 3, 2. oleraria, Varr. 1, 55.

Toringi equi, Veg. 4, 6. *Etiâ Apollinari Sidonio & Casiodoro Toringos esse, qui sint hodie Thuringi, observatum Ortelio.*

Tormentum rotæ vel machinæ, Veg. 2, 46.

Tormina ut sanentur, Cat. 156 & 157. *add.* 126. torminum signum & remedium in pecore, Col. 6, 7.

Torosa cervix, Col. 6, 20. *vid.* Torus.

Torquere botryones in ipsa vite, Pall. 11, 22.

Torrefactas nuces, Col. 12, 57. *sesama*, Col. 12, 15.

Torrens imbribus conceptus, Col. 1, 4. torrentes fluvii, Varr. 1, 12. * *torrens a torreo vide statim.*

Torrere vaporibus, *intransf.* Col. 1, 4. torrens æstu terra, Col. 4, 19. torrentis cœli vis, Pall. 4, 1.

Torridus sal, Col. 7, 5 & 8. 12, 17. *far*, Col. 12, 56. *pro* tosto *sæpe* poni torridum, *observat etiam Nic. Heinsius ad Ovid. Fast.* 1, 24.

Tortione moriuntur, Veg. 1, 46.

Tortivum mustum, Cat. 23. Col. 12, 36.

Tortura, *de palmitè depresso*, Pall. 3, 9. ventris, Veg. 1, 40. ex tortura oritur indignatio, *nostri vocant übertreiben*, Veg. 2, 55.

Torus. toris tribus novella vitis ad arborem religatur, Col. 5, 6. *conf.* Col. Arb. 16. ligaturam vocat Pall. 1, 6. tori funiculorum, Col. 11, 3. muscutorum, Col. 6, 29. Torus igitur rotundam flexuram notat, nulla materiæ habita ratione. Patet hoc etiam ex architectorum usu; & frustra videtur esse Meursius, qui exercitat. *crit.* 1, 2, tortum legi vult apud Columellam. Toros funiculos ex pluribus filis totos interpretatur Yvo Villiom. *adv. Ro. Titium* 2, 26. *vid.* Tôrosus. toros tres habeat funis, Cat. 135.

Totonarii equi, Veg. 1, 56. *vid.* Guttonarii.

Totus, *penult. brevi*, pro quotus, Col. 5, 3. quotcunque pedum spatia — totam partem longitudinis.

Totus. toti partibus suis consummantur pulli, Col. 8, 5. quoniam totum in eo sit, ne contrectentur pocula, Col. 12, 4. in totum summa operarum X, Col. 2, 13. in totum præcipere, *in universum, in genere, ut vulgo*, Col. 3, 2. 11, 2. in totum domi morari, Col. 12, 1. exterminare, Col.

R U S T I C U M.

9, 15. ex toto indurescere, Col. 2, 21. repudianda est; Col. 5, 8.

Toxica strenua, Col. 10, 18.

Trabeculae & trabes, Cat. 18.

Tracantum, vel tragentum, *pro* tragacantha *passim Vegetius*, v. g. 3, 65 bis.

Tracantia radix, *pro* dracontea, Veg. 3, 66.

Tracta facere, Cat. 76.

Tracta *suspicio legendum pro* stracta, Veg. 2, 45. Certe hoc *pro illo scriptum*.

Tractus, *plaga caeli*, Col. Arb. 17.

Tradit memoria, Col. 1, 3.

Traduces vitium, rami non in terram demersi, sed in vicinam arborem traducti, Varr. 1, 8. tradux inherens matri, Col. 4, 29. traducibus dispergere vitem, Col. 5, 6. traduces in proximam quamque arborem mittendae, *ib. d.* novi traduces inter se ex arboribus proximis connectantur, Col. 5, 7. In arbusis fiunt traduces: hoc autem vocabulo utimur in vitibus, quae ex arboribus in arbores traducuntur. Traduces quidam rumpos appellant, a traducendo nominatos, quales eleganter utiliterque formatos in territorio nostro conspiciamus. Traducem bimum antiqui praecidere solebant, ut ita transilem facerent. Novariensis agricola traducum turba non contentus, nec copia ramorum, impositis etiamnum patibulis palmites circumvolvit. Hieronymus, Augustinus, Rufinus, ceterique ecclesiastici scriptores, curiose disputando disquirunt, atque vestigant, numquid anima ex traduce propagata sit, tanquam semen ex semine. Terullianus oppido quam decenter scripsit, famam serpere in traduces aurium atque linguarum. Mendosi sunt Tertulliani codices impressi, in quibus dictiones perperam distinctae leguntur. Nam cum in traduces linguarum fuerit scribendum, sicut nos legimus: vitiose imprefferunt intra duces, corrupto vocabulo elegantissimo & sensu. Beroald.

Τραγῶνς fieri, Varr. 3, 13.

Tragoedorum pallia trahuntur, Veg. 3, 22.

Traha tritoria, Col. 2, 21.

Trahunt maturitatem vina, Col. 1, 6. trahere noxam; Col. 6, 27. succum, Col. 11, 3. saporem, Col. 12, 50. sanguinem, *h. e.* mittere, Veg. 3, 43.

TRAJECTIONIS particulae quod exempla. Ita factis praegnantibus quod sunt molesti, *pro* quod ita factis praegnant.

Scriptt. R. R. Vol. IV,

E e

L E X I C O N

nibus sunt molesti, Varr. 2, 2. si viderint leporem aut cervum, quod eum potius &c. Varr. 2, 9.

Trajectus. trajectæ perticæ in caveis, Varr. 3, 9.

Trajicere, *de terrestri itinere & plauistro*, Varr. 2, 4. * trajicies lemniscos, Veg. 3, 18.

Transcendere ætatem primæ juventæ, Col. 1, 8.

Transcurrit humor, Col. 3, 10. luna solis radios, Col. 2, 10.

Transcunt difficillime casei bubuli, *h. e. maximi sunt cibi, halten wider*, Varr. 2, 11. *oppos.* facillime dejici.

in Transferendis seminibus & plantis quæ spectanda, Col. 3, 9. Arb. 1, 5, 17 & 20. transfertur brassica, Col. 11, 3.

Transglutiat sanguinem, Veg. 3, 78.

Transligendum est, *vendendum*, Pall. 12, 13. ubi facultas est tranligendi, Pall. 3, 26.

Transitum sol facit in pisces, Col. 11, 2. in taurum, *ibid.*

Translatio *planta* in meliorem locum fieri debet, non contra, Col. 3, 5. Pall. 1, 6. 3, 9. translatione an mitescat fructus pineus, Pall. 12, 7.

Transluceat cortex, Col. 4, 29.

Transmarina cunila, Col. 11, 3. ros marinus, cunila &c. *legendum censet Ponted.*

Transmigrant morbi contagione, Veg. 1, Præf.

Transmisso humore, Col. 12, 43.

ne Transmittant baccam cannæ, Col. 12, 50. humorem; Col. 1, 6.

Transponere brassicam, Pall. 10, 13.

Transferere per qualum, Cat. 133.

Transfuitur subula, Col. 6, 5. *Ita Celsus 7, 7. Acu filum ducente transfuitur. Utrumque h. l. laudat N. Heinsius ad illud Ovidii Fastor. 2, 363. Verubus transfuta salignis Ext. Sen. Theb. 254. Transfuit ferro pedes.*

Transvaricat pedibus prioribus, Veg. 3, 60.

Transversa spatia, Col. 5, 5. capita ferunt obstipæ suæ, Col. 7, 10.

Transvolvit se animal, Veg. 1, 1. *h. e. volutat. add. Veg. 1, 56.*

Trapetus emtus est, Cat. 22. trapetos V, Cat. 12. trapetos latos, Cat. 135. trapetos veteres, Cat. 22. trapetibus, Cat. 18. trapeti facito (*o'eam*), Cat. 145. *Pro trapete, a primo casu trapetes. trapetum gen. neut. Col. 12, 50. ad trapeta, in quæ, Varr. 1, 55. Vid. Popm. de instrumentis*

R U S T I C U M

fundi cap. 12, & Turnebi nostramque de ea re disputatiunculam;

Travhere flumen, Varr. 2, 7.

M. Trebellius, Col. 5, 1.

Trebja seu Tribla, Cat. 135. *forte rustica vox ex tribula contracta. At urbem intelligit Schætzgenius. Tribula Sabino- rum Liv. 23, 29. Tribula Aldhelmo de laudibus virginis. c. 52. conferri jubet Gronov. obs. in Scriptt. Eccles. c. 20, p. 222.*

Trecenæ amphoræ, Varr. 1, 2.

Trecenariæ vites, Varr. 1, 2.

Tremebundior ubere porcæ, Col. 10, 396.

Trepidarii, Veg. 1, 56. *sunt quasi tripediarii. Origo verbi tripedare, τριποδίζειν, ter pede terram pulsare, saltare. Vid. copiosissime ista disputantem Sabmasium ad Capitolini Maximi- nos c. 3, p. 9 sqq.*

Trepido. trepidans eodem sensu, Veg. 3, 47. *Sed cum * trepidare etiam absque respectu ad illum τριποδίζειν sit festi- nare, celeriter movere se, c. g. Varr. 3, 16; possit aliquis puta- re, etiam inde esse Trepidarios equos nomen suum consecutos.*

Tres. tris minas, Cat. 127.

Τριανδς, luna XXX, Varr. 1, 37.

Triangulus ager, Col. 5, 2.

Tribula excutiendis granis, Col. 2, 21. *De toto genere Scheffer. de re vehic. 1, 7, qui etiam hoc loco utitur. Schætzge- nii antiquitates vitura alias laudavimus. tribularum pulsibus, Col. 1, 6. tribulæ erectæ simile organum, Col. 12, 50. * tribulum idem, Varr. 1, 52. conf. 1, 22.*

Tribulatæ falciculæ, Pall. 1, 43. *vid. Falciculæ.*

Tribulato quotidie, Cat. 23.

Tribus unde dictæ, Col. 5, 1. * secundæ tribus vinum; Col. 3, 2.

Tributum victui humano conferre, Col. 12, 4. tributa reddentes arbores, Pall. 4, 10. tributo laboris & lactis ut sufficere possint vaccæ, Pall. 5, 7.

Tricenos pedes aut quadragenos, Col. 5, 10. tricena labra, Col. 12, 50.

Tricenaria fistula, Pall. 9, 12.

Tricentorum pedum, Col. 5, 2.

Trichialis restii. Veg. 2, 15. *vid. Tritiac.*

Trichilis dependens cucumis, Col. 10, 378. *Vocat hoc genus cucurbitæ camerarium, levi umbra cameras & per- gulas operiens, Plinius 19, 24; cui opponit plebejum, hu- mi repens. * sub trichila repens, Col. 10, 394.*

LEXICON

- Tricies triceni, Col. 5, 2.
 Triclinaria æstiva & hiberna, Varr. 1, 13.
 Trictores utuntur fleta, Veg. 2, 49. *N. L.*
 Triens medicaminis, Col. 12, 20. jugeri, Col. 5, 1 & 2.
 Trifolium Simonianum, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. *idem quod acutum, Gr. ἀσφάλτιον. vid. Simonian.*
 Trifurci furculi, Col. 5, 11. trifurca stirps, Col. 5, 18. femina, Col. Arb. 20.
 Trigemino partu, Col. 3, 10. trigemini, Col. 3, 8.
 Trigemmis malleolus, Col. 3, 19. *add. locus Plinii, laudatus in Sagitta.*
 Trigonitis myrrha, Veg. 1, 11 & 16. *vox suspecta editoribus: forte Troglodytis, ut Veg. 2, 22. Hæc optima. Diosc. 1, 77. Sed neque contemnenda lectio Sambuci marginalis troglita. Ostendit enim Salmasius ad Solin. p. 894, in optimis Aetii & aliorum libris Τρωγλῆτιν μύρραν esse pro τρωγλοδυτικῆς, ipsamque adeo gentem τρωγλίτας esse dictam. Monni me hujus rei Jo. Zuch. Plätnerus, medicus excellentissimus.*
 in Trigonum statuere, Col. Arb. 22.
 Trimatum excefferunt, Col. 8, 5. trimatu expleto, Col. 8, 11.
 Trimestris fructus, Col. 2, 10. *idem trimestre (triticum), Col. 2, 6. Hinc emendandus Isidor. Orig. 18, 3: Trimenste triticum ideo nuncupatum &c. Leg. trimestre. Add. Schook. de Cerevis. c. 5, p. 40 sq. Schættg. trimestre semen quod dicitur halic astrum, Col. 2, 6. nullum natura, Col. 2, 9. trimestris satio, Col. 2, 4 & 9. Pall. 1, 6. Col. 12, 4. trimestris usus, Col. 2, 6. trimestrium satio, Col. 11, 2. Pall. 3, 3.*
 Trimodiæ factoriæ, Col. 2, 9. 12, 50. trimodiis aptanda lora, Col. 12, 18.
 Trimus. post trimum, *postquam trimus fuit equulus, Varr. 2, 7. ita ad trimum, Varr. 2, 4. trima ætas, Pall. 4, 11. trimæ plantæ, Pall. 3, 25.*
 Trina vasa, Varr. 1, 22. trinis radicibus, Varr. 1, 1.
 Triobolus, Cat. 127. *drachma dimidia, sex enim in drachma belli.*
 Tripartito divisi, Varr. 5, 1. Col. 3, 1. Arb. 1.
 Tripedali fenestra, Varr. 3, 9.
 Tripedaneæ vites, Col. 3, 2. fossulæ, Col. 12, 44. taleæ, Cat. 45. tripedaneus scrobs, Col. 5, 5. tripedaneum spatium, Col. 3, 5. 4, 32. 11, 3.
 Triptolemi bos ministrer, Col. 6, Præf. prudentia in mo-

R U S T I C U M.

litione soli, Col. 1, Præf. *Hinc unci puer monstrator aratri, Georg. 1, 19. Schattg.*

Triquetra forma, Col. 5, 2.

Trifulcus ramus, Pall. 4, 10.

Triticæcem, Veg. 2, 15. *Sed verum est trichiasin, quod J. A. Fabricius adscripsit, & conj. Morg. IV, 15.*

Tritavi nostri, Varr. 3, 3.

Triticæ paleæ, Cat. 54.

Tritici fatio, Pall. 10, 2, 11, 1. ubi ferendum, Cat. 34: solum quod requirat, Col. 2, 9. quando farriendum, Col. 2, 12. quot generum? Col. 2, 6. Appulum præstantissimum, Varr. 1, 2. ut condatur, Varr. 1, 5. in filiginem degenerat, Col. 2, 9. tritici moliti farina, Col. 6, 5.

Trituræ præparatur area, Col. 11, 2. *add. Varr. 1, 51 & 52. Col. 2, 21. de re ipsa nempe. nomen enim non habet.* ad trituram satis habilis arena, Col. 2, 20. trituræ tempore, Pall. 1, 36.

Triumphale epulum, Varr. 3, 2 & 5.

Trixago, Veg. 1, 17 & 42. 3, 24. *Dodonæo chamædryd.*

Trochischus, trochiscus, Veg. 2, 9.

Trochleæ Græcanicæ, Cat. 3. *trochleæ sunt machinae trogoriæ, in quas induntur rotulæ vel orbiculi ærei aut lignei, qui per axiculum versantur, trajectis ductariis funibus. nomen habent a τρόχῳ, id est, rotulis: funique ad similitudinem Græcæ literæ Θ, auctore Isidoro: unde fortassis Cato vocavit Trochleas Græcanicas: sicut Plautus in Pænulo ejusdem generis machinationes Græcæ celoneæ: quæ dictæ sunt a similitudine χελωνίου, id est, tegumenti testudinis animalis. Porro orbiculorum in trochleis non est idem numerus, nec idem ordo; sed, ut fert moles onerum, quæ sustolluntur, diversus. numerus machinas nominibus distinguit, ut Trispastos dicitur, quæ per tres orbiculos versatur; Pentispastos, cum in ima trochleæ duo orbiculi, in superiore tres circumvolvuntur; Polyspastos, quæ multis orbiculorum circuitionibus facile agitur: cujus generis videtur esse hæc Catonis trochleæ. Ordo aliquando binus, superior & inferior, ut hic; nonnunquam ternus, supremus, medius, & infimus, ut in polyspasto Vitruvii. Popma.*

Trogloditis myrrhæ uncia, Veg. 2, 22. *vid. Trigonitis.*

Trulla & Trullium, Cat. 10, 11 & 13. ad apes reconduendas in alveo adhibetur, Col. 9, 12. trullis frequentetur inductio, Pall. 1, 15. trulla æquabimus impensam, Pall. 1, 13. *Ab hac trulla est trullifare Vitruvii.*

L E X I C O N

Truncæ arbores, Varr. 1, 14. * *Subst. truncis (talcis)* melius quam plantis (*viviradicibus*) olivetum constituitur, Col. Arb. 17.

Trufatiles molæ, Cat. 10 & 11.

Τρυνητῆρ, vindemiator, Col. 11, 2.

Τρυφερὴ pro τρυφερὰ, cythus, Col. Arb. 28.

Tuberculum, cui subest vermiculus, Col. 7, 5.

Tuberes quando serantur & inferantur, Col. 11, 2. Pall. 3, 25. inferuntur cydoniæ, Pall. 2, 15. *add. Pall. 10, 14. Nuciperfica, Pêsches-noix vocari a vulgo, observat Harduinus ad Plin. 15, 14. qui etiam ex Martiali 13, 42 & 43 ostendit, ex Africa in Italiam translata eam arborem.*

Tuberum, tubero, *pro* tuber, tubere, Veg. 2, 30.

Tubulus fictilis, Pall. 9, 11.

Tubus, tubi fictiles, Pall. 1, 17 & 18.

Tudicula oleo conficiendo, Col. 12, 50. rudicula *alii*.

Tueor. tuemur tecta sumtu majore, Varr. 1, 11. tueri armenta paleis, Col. 2, 17. 6, 3. * *Paff. tuebantur cives a rusticis, Varr. 3, 1. Sic etiam usus Varr. in Praef. lib. 8.*

Tuguria veterum, Varr. 3, 1. tuguriorum more, Col. 12, 15.

Tum etiam, *precedente* præter, Col. 4, 18. tum deinde, Col. 4, 24.

Tumentes gemmæ, Col. 11, 2. tumentia jam ficulnea cacumina, Col. 11, 2.

Tumor pastini subfidit, Pall. 2, 13.

Tumultuosum canere, Col. 12, 2.

Tunc *in apodofi precedente* si, Col. 9, 15.

Tunica in trapeto, Cat. 20. *N. L.*

Tunfa axungia, Veg. 2, 41. grana, Col. 9, 13. radix laseris, Veg. 1, 10. tunfæ Caricæ, Pall. 1, 26 & 30. bacæ, Pall. 10, 14. tunfo allio, Col. 6, 8. quibus in unum tunfis, Col. 6, 7. tunfas pilulas, Veg. 2, 62. *Apud Vegetium in prima syllaba fere o legebatur, ut & in verbo tundo, quod inde cum tondeo miscetur v.g. 1, 11 & 13. 3, 65. * tufa, Veg. 1, 16 & 38.*

Turba saxorum, Pall. 6, 3. *ut* populus spicarum, Pall. 7, 2.

Turbatur mare, Varr. 3, 17.

Turduli, *natio*, Varr. 2, 10.

de Turdis Varr. 3, 5. Pall. 1, 26. veneunt ternis denariis, Varr. 3, 2. *ut* alantur, Col. 8, 10. * turdi pisces, Col.

R U S T I C U M.

3, 16 & 17. sic passerēs, sic merulæ pisces pariter atque aves sunt.
Turgent lienes, Cat. 157. * nec dum turgent vineæ,
Pall. 3, 26.

Turgescit valido caule, Col. 10, 325.

Turiones lauri, Col. 12, 48.

Turni lacus, Col. 10, 138. Turnom (alii Turmus legunt)
*fluvium Umbriae laudat Vibius Sequester. Quid sit Turni lacus
idem sit, qui Juturnæ sororis? de quo Val. Max. 1, 8, 2, &
Flor. 2, 12. Tacent, quantum scio, Geographi.*

Turrana pira, Col. 5, 10.

Turranius Niger, Varr. 2, Præf. it. 2, 11, 3, 1.

de Turturibus Varr. 3, 8. Col. 8, 9. Pall. 1, 25. turtures
advenæ, Varr. 3, 5.

Turundæ e farina, Cat. 89. hordeaceæ, Varr. 3, 9. * tu-
runda ad fistulam, Cat. 157.

Tus, vid. Thus. Sed sine aspiratione etiam MS. Medicus
Cat. 70.

Tusca sacra, magica operationes, Col. 10, 341.

Tusculanus ager, Varr. 1, 14. fundus, Varr. 3, 3. Tu-
sculanum Luculli, Varr. 3, 4.

Tussicos faciunt, Veg. 3, 65. 4, 8. forte phthysicos. *nisi
tussicus est a tussis, ut ravicus, & inde raucus, a ravis. Tus-
sicos ex Firmico profert Elmenh. ad Apulej. p. 222, 38.*

Tussi pecus si laboret, Col. 6, 10 & 31. ad tussim veterem,
Col. 12, 33. tussis in bubus causæ & genera, Veg. 3, 61 sq.

Tute facere, pro tuto, Col. 5, 10. ita cite Scribon. 198.
ubi vid. Rhod. p. 284.

Tutela pecudum, Col. 9, Præf. 6, 2. tutelæ exiguae ani-
mal asinus, Col. 7, 1. * tutelam accepit Luculli Cato, Varr.
3, 2. * tutelarum, septorum, genera quatuor, Varr. 1, 14.

Tutus. tuta cubilia propter injuriam, Pall. 12, 13. tu-
tissima valetudo, Col. 7, 2.

Tybur pomosum, Col. 10, 138.

Tympanites fit equus, Veg. 1, 43.

Tympaniticus bos, Veg. 3, 27.

Tympanum, Varr. 3, 5. *rotæ genus, ut Virg. Georg. 2,
444. Habet tympani musici ut nomen, ita & formam, vete-
ris præsertim, non ita profundum, ut coria ab utroque latere in-
tenta, prope sibi admoventur: quæ etiam cribrorum vulgarium
forma est, ut diameter ad altitudinem se habeat, ut 6 aut 7 ad
1. Nimirum pro radiis & abside, solidis tabulis tympanum est
compactum. Multo justius etiam tympana dicta, quæ cava est.*

LEXICON

fent, qualia v. g. ad onera ope hominum intus calcantium molienda adhibentur. item ad aquas hauriendas e. i. g. a. Tympanum Varronianum orbilis hoc est absidis radiis aptatum facit, ut eadem machina & rota radiata sit & tympanum.

Tuporotiar, Varr. 2, 1.

V.

Vacatio ab opere datur, Col. 6, 14.

Vaccæ quæ probentur, Col. 6, 21. Pall. 4, 11. *vid.* Bos. tauris submittendæ, Col. 6, 24. Pall. 8, 4. steriles depu- tandæ aratro, Pall. 4, 11. Col. 6, 22. nam vaccis etiam arant, Varr. 1, 20. *hæ sunt vaccæ operariæ, Col. 6, 24.*

Vaccius interlocutor, Varr. 2, 1.

Vacertæ, Col. 6, 19. quæ sint, Col. 9, 1. his circum- datum vivarium, Col. 9, 1.

Vaco. vacant a foetu matres, Col. 8, 15. ab imbecillis valetudinaria, Col. 12, 3. * vacare debet aqua lavacris, Pall. 1, 17. *h. e. adhiberi.*

Vacuum arboribus arvum, Col. 3, 11. vacuæ fructu vi- tes, Col. 3, 2. vacua foetu loca in vite, Col. 3, 10. vacua tempora, Col. 12, 4.

Vagina vocatur herba, qua sub latent spicæ, Varr. 1, 48. esse in vaginis, Varr. 1, 32.

Vagor. vagari latius, quam oportuit, Varr. 1, 2. vagan- tibus animis apum, Pall. 7, 7.

Valenter sufferre ventos & imbres, Col. 3, 2. crescere, Col. Arb. 3.

Valentissima vineti pars, Col. 4, 23.

Valeo. valebit nutriendis herbis, Pall. 3, 1. valendi oc- culta feracitas, Pall. 5, 2. * valet necare, *potest*, Col. 6, 25. præbere, Col. 3, 2. perennari, Col. 12, 19. edere conceptum, Col. 2, 1. pestilentiam facere, Col. 6, 5. ni- hil valent agere, Col. 3, 10. frigore non valebit adstringi, Pall. 1, 20. quo manus non valebit attingere, Pall. 12, 8. * *omnes* valet cito, Varr. 1, 31.

Valetudinarium pecus, Varr. 2, 1.

Valetudinarium, locus curandis agris destinatus, Col. 12, 1. 12, 3. *vid. Gronov. ad Senec. quæst. nat. 1, præf. valetudi- naria ut curanda, Col. 12, 3.*

Valetudinis tutissimæ sunt oves, Col. 7, 2. * valetudines morbi, Veg. 1, 39. 2, 5.

Validi loci, Cat. 35.

R U S T I C U M.

Vallis si se interferat, Pall. 9, 11. valle explicata, *ibid.*
 valles fluminum alluvie & inundationibus concretæ, Col.
 3, 11. valles infimæ villis non congruunt, Pall. 1, 16.

Valli (*dimin. a. vannus, ut villum a vino*) sirpæ; crates, ex viminibus, Varr. 1, 23. vallis subactantur grana, Varr. 1, 52.

Valvulæ fabarum, Col. 2, 12. *add.* evolutum furfure panicum, Col. 2, 9. ervi, Col. 6, 4. a valvulis separata lens, Col. 1, 31. valvulis exemtæ lentes, Col. 6, 10.

Vanescunt sole diutino, Pall. 1, 10. vanescendo sanantur glandulæ, Veg. 2, 24.

Vangæ, *instrumentum rusticum*, Pall. 1, 43. *Dufresnius bipalium esse, copiose ostendit.*

Vannis expurgantur grana, Col. 2, 21.

Vanum ac leve granum, Col. 2, 9.

Vapidum vinum acre ut fiat, Col. 12, 5.

Vapor flammeus, Varr. 1, 2. vapore liquor solvitur; Col. 1, 6. vaporibus, *per æstum*, Col. 7, 5. vapor foetidus ad tumores & dolores, Veg. 2, 28. 3, 7.

Vaporata terra, *calefacta*, Pall. 9, 8. folibus æstivis glorbæ, Col. 2, 16. nebulæ, Col. 1, 5.

Vaporare cellam sine nidore fumi, Pall. 1, 20. caput faccellationibus, Veg. 2, 11. oculum penicello calido, Veg. 2, 17. *Multa de hoc usu Rhod. Lex. Scrib.*

quæ Vapulavit olea, macescit, Varr. 1, 55.

Varam feceris, *h. e. furcam*, Col. 5, 9.

Vario. ne variet maculis universitas tergoris, Col. 7, 3. variare cœperunt baccæ, Col. 12, 50. variari uvæ, Col. Arb. 12. variantibus adhuc & acerbis uvis, Col. 4, 20.

Varius sulcus, Cat. 61. *conf.* Col. 2, 4. *ubi varia terra explicatur.* variæ s. helvolæ vites, Col. 3, 2. variæ uvæ cœperunt fieri, Cat. 73. cum varia est oliva, legitur, Pall. 11, 10. 12, 4. *Variæ sunt olivæ & uvæ in confinio quasi maturitatis constitutæ, ubi baccæ quadam molliores jam sunt, aliæ duriores.*

Varis cruribus, Varr. 2, 9.

Vasa fictilia & vitrea, eaque vel picata vel pura, Col. 12, 4. ærea æruginem in coctura remittunt, Col. 12, 20.

Vasarium, Cat. 145. *pecunia, quæ pro vasorum usone datur.*

Vasculum, *pro alveo apum*, Pall. 7, 7.

Vastitas scientiæ rusticæ, Col. 5, 1. vocis, Col. 1, 9. instantis laboris animos debilitat, Col. 4, 18.

LEXICON

Vastitudinem prohibeſſis, Cat. 141.

Vastus. vaſta ſcientia, Cat. 1, Præf. tempeſtas, Col. 2;
21. vaſti latratus canis, Col. 7, 12. vaſtiſſimum flumen,
Col. 1, Præf. vapores ſideris æſtivi, Col. 2, 21. vaſtiſſimæ
ſpinæ, Col. 11, 3.

Vates ſidereus, Col. 10, 434. venerandus, Col. 10, Præf.
optimus, Col. 11, 2. *omnia de Virgilio.*

Vatiis cruribus, Varr. 2, 9.

Uber pro tuberculo cellæ regis apum, Pall. 7, 7. ube-
ris eductione pendent apes *ſcorpudæ*, Pall. 7, 7. * uber ſoli
feracis, Pall. 1, 7. herbarum, Pall. 1, 33. ubera campi,
campus pinguis, Col. 10, 90. ubera muſto diſtenta morta-
libus demittit tellus, Col. 3, 21. ubere ſuo gravata vitis,
fructu, Col. 4, 27. * *Adject.* uberi ſolo diſponantur, Col. 5, 6.

Uberati gemmis plurimis ſurculi, Pall. 3, 17.

Ubero. uberaſ olea, Col. 5, 9. uberantur arbores ſteriles,
Pall. 11, 8.

Ubertatem terræ infamare, Pall. 1, 6.

Veā, via, Varr. 1, 2.

Vectarius equus duplex, ad ephippium & ad rhedam,
Varr. 2, 7.

Vectigalia, Col. 1, Præf.

Vectes *varii*, Cat. 19 & 31. vectibus ligneis denſetur
ſtructura, Pall. 9, 9.

Vectura duum generum, Varr. 1, 16. fœni, pabulorum,
ſtercorum, Col. 2, 13.

Vegetior aſpectus tauri, Col. 6, 20.

Vegrandes oves, *male grandes, parvæ*, Varr. 2, 2. *vid.*
Benl. ad Horat. Sat. 1, 2, 129.

Vehemens vitis, *valida*, Col. 3, 1 & 10. 4, 22. *add. Ho-*
rat. Epiſt. 2, 2, 120. palus, Col. 4, 12. vehementiora ſtatui-
mina, Col. 4, 16. *vid. Barth. adv. 42, 9.*

Vehes in roboribus & alia ad ædificandum materie, *que*
meſſura? Col. 11, 2. ſtercoris habet modios LXXX, Col.
11, 2. denæ vehes ſtercoris, Col. 2, 15. *add. 2, 16. vid.*
Carpentum.

Vehiculum, quo ad metendum utuntur Galli, Pall. 7, 2.

Vehit equus commodius, Veg. 1, 56. ſi vaſa acetum an-
te vexerunt, Pall. 12, 20.

Vejanii fratres, Varr. 3, 16.

Velamina corpori, Col. 7, 2. ſcillæ, Pall. 8, 6.

Velata manu runcare, Col. 11, 3.

R U S T I C U M.

Velinus lacus, Varr. 3, 2. Col. 8, 16. ad angulum Vellini, Varr. 3, 2.

Vella, villa, Varr. 1, 2.

Vellaturam facere, Varr. 1, 2.

Vello. vellere cuneum, Col. 5, 12. Arb. 26.

Vellus lanæ, Pall. 9, 8. vellera unde dicta, Varr. 2, 11.

Velo. velare caput trunci luto & musco, Pall. 3, 18.

Velocitas prona in facinus, Pall. Inf. Præf.

Velox animus, Col. 1, 9.

Velumina, veliera, Varr. 2, 11. Vellimina *Scaligeri probant Popma & Facciolatus.*

Venæ vitales in ovis aliquot dies incubatis, Varr. 3, 9. quæ animadverti possint, laudantur in equo, Varr. 2, 7. venarum enumeratio, Veg. 4, 4. vena feritur sub cauda, Col. 7, 10. verberatur ante, quam ad sanguinis emissionem solvatur, Col. 6, 14. 7, 10. venam pulsare, *h. e. secare*, Veg. 1, 22. *qui est locus de hac re classicus.* percutere, Veg. 1, 22. percussa si claudi non possit, Veg. 3, 14. pungere, Veg. 3, 15. tangere, Veg. 3, 78. rescindere, Col. 6, 30. *vid. Sanguis.* * venæ tenues aquæ, Pall. 9, 8.

Venaculo & sale perfricabis, Veg. 3, 63. *N. L.*

Venafrum, Cat. 135 & 136.

Venaliū greges, *servorum*, Varr. 1, 2.

Venaticus canis, Varr. 2, 9.

Venationis septum, Varr. 3, 12. Col. 9, Præf.

Venatoris boni est feras quam plurimas capere, Col. 5, 1.

Vendacem esse, non emacem, Cat. 2.

Vendibilior ager, Varr. 1, 4.

Vendo. vendas, quot affibus potes, Varr. 1, 12.

Veneno quædam pecudes sunt culturæ, Varr. 1, 2. venenum radicibus gelum, Varr. 1, 45. venenum triste de crucis, Col. 10, 335.

Veneo. venibit, *vendetur*, Cat. 146.

Venerci amores animum ab officio avocant, Col. 11, 1. venercis operati perenni aqua se abluunt, antequam penora contingant, Col. 12, 4. * Venerca *f. Veneria* pira, Col. 5, 10. 12, 10.

Venio. cum visere venissemus ad, Varr. 2, 1. venit frumentum ad corbem, Varr. 1, 52. spicilegium, messe facta, Varr. 1, 53. * veniunt, efficiuntur in summa colligenda, *kommt heraus*, Col. 5, 1. * cito veniunt ficus præcoquæ, Pall. 4, 10. *veniunt* tenues & vacuæ fructu *vites*, Col. 3, 2.

L E X I C O N

Venter. ventris dolor ut sedetur in bubulo pecore, Col. 6, 7. * si ventrem non facit, *h. e. alvum dejicit*, Veg. 3, 57. * ventrem perferunt vaccae, Col. 6, 24. equae, Col. 6, 27. fert XII menses equa, Varr. 2, 1. in ventre est binus menses XII, Varr. 2, 8. * venter *pro ipso animali praegnanste*, Varr. 2, 6. *ut in illo ICiorum*, Fructus ventrem sequitur.

Ventilabra & ventilatores granorum, Col. 2, 10.

Ventilare oleam jactando, Varr. 1, 55. vinum, Col. 12, 30.

Ventositas, Veg. 1, 39.

Ventosi pedes, Veg. 2, 50.

Ventus. ventorum orbis, Varr. 3, 5. libramentum, Col. 1, 5. iisdem ventis constituere plantam, *h. e. ad easdem plagas*, Col. Arb. 20. ventos sedare furentes, Col. 10, 340. venti feraces clementer agitant oleas, Pall. 12, 5. vento separantur paleae a frumento, Col. 2, 21. e vento concipientes equae, Varr. 2, 1. Col. 6, 27. * ventos emittit venter, Col. 6, 30. donec ventum reddat equus, Veg. 1, 52. * ventum in armum mittito, *instuto*, Veg. 2, 45.

Venuculum *far f. vennuculum, nisi potius leg. vermiculum*, i. *e. rutilum*, Col. 2, 6. Vernaculum *vocatur a nostro* 11, 2. * vites, Col. 3, 2. 12, 43. *in Fabriano thesauro sub Venusia collocantur. a ve augendi & nucleis derivat Schol. Horat. Sat. 2, 4, 71; quo loco usus est primum Beroaldus ad venuculam vitem constabiliendam. Plinio est Venicula vitis* 14, 4. *eandem quae seirpula & quae sticula putat Linda. Sel. Med. 10, 99. ubi adscripsit Lichtenhanus, hodie eam Muscatellam nominari.*

Venus. ejus procuratio hortorum, Varr. 1, 1. * dum satiata Venus fecundos compleat artus, Col. 10, 212. nec Venus pastoralis longius quærit, Varr. 2, 10. permitenda, Col. 7, 12. Veneris lasciviam amant vaccae, Pall. 8, 4. in Venerem excitantur admiffarii, Col. 6, 27.

Venustas disposita pomorum, Varr. 1, 59.

Vepres confitis spinis ut efficiantur, Col. 11, 3. veprem hunc interim non posse, Col. 11, 3.

Ver, genitale mundi tempus, Col. 10, 196. quod initium, quot dies habeat, Varr. 1, 28. veris principium rustico ut observandum, Col. 11, 2. vere novo, *ibid.* vere quæ facienda, Cat. 40 & 50. Varr. 1, 27 & 28.

Veratrum, Col. 6, 38.

Verbena, Veg. 3, 1 & 17. *eadem verbenaca. Hinc.*

R U S T I C U M

Verbenacea calida, *aqua, in qua verbenae colla est*, Veg. 3, 18. coll. 22. *Εστ ἰσὺ βοτάνη, Eisenkraut.* pro vervecina vulg. legitur* Veg. 3, 67.

Verberare paviculis, Cat. 91. verberari tempestatibus, Col. Arb. 16.

uno Verbo, omnia sana faciet, Cat. 157. *ut Gr. ἐνὶ λόγῳ. Sylb.*

Verendæ partes equi, Veg. 1, 7.

Verentes plagarum boves, Col. 6, 2.

Veretrum jumentis, Veg. 3, 15. stat præ dolore, Veg. 3, 81.

Vergiliarum exortus, Varr. 1, 28. Col. 9, 14. 11, 2. occasus, Varr. 1, 28. Col. 2, 8. a Vergiliis vernis usque ad æstivas, Varr. 2, 11. Vergiliæ celantur, Col. 11, 2.

Vergo. vergere æquabiliter in unam partem, Varr. 1, 6.

Vericulatæ falces, Col. 2, 21. *vericulo vel hastili munita. refist. pro verriculatis.*

ex Vermiculo apes, Col. 9, 11.

Vermiculum far, *vid.* Veniculum.

Vernaculus hujus soli fructus, Col. 3, 8. vernaculum f. nostras genus ulmorum, Col. 5, 6. cicer, Col. 9, 1. pectus peregrino utilius, Col. 7, 3. vernaculæ aves, Varr. 3, 5. gallinæ, Col. 8, 2. vernacula examina, Col. 9, 9 & 12. femina peregrinis meliora, Col. 3, 4.

Vernant apes, Col. 9, 9.

Vernantia lilia, Col. 10, 270.

per Vernum, Pall. 10, 13. verno, Cat. 50. Pall. 3, 26 & al. Pall. 5, 8. 6, 7. *ita hiberno; ita contra auctumnos interdum adjective ponitur. ita Vespertinis.*

Verres, Varr. 2, 4. Pall. 3, 26. verrium castratio, Col. 2, 4. *vid.* Sus. Porcus.

Verriculæ binæ sub maxillis capri, Col. 7, 6. Pall. 12, 13. *Sunt illæ papillæ, quæ a collo caprorum dependent. Varro 2, 3 mammulas pendiles, Plin. 8, 50 lacinias a cervice dependentes binas appellat. Reines. Var. Lett. 2, 14, p. 244. Schættg.*

Vericoloribus pomis, Col. 3, 21. anni fœtibus, Col. 10, 256.

Verificationis nostræ gustum præbere, Col. 11, 1.

Versura foliorum, Varr. 1, 46. *diversa species, immutata pro temporibus anni.* in arando*, Col. 2, 2 & 18.

Versus agri, Varr. 1, 10. versus, *fulcus*, Col. 2, 2. al.

LEXICON

ternis versibus fulcare. * ab septemtrione versus, Varr. 1; 26, ad exorientem versus, Varr. 3, 9.

Vertex. vertice mundi, Col. 10, 53. *h. e. vertigine & revolutione, qua efficiuntur vices annuæ.*

Vertibuli commissura, Veg. 3, 22. in ipso vertibulo, *ibid.* vertibula in cervice jumentis, Veg. 2, 41.

Verto. vertere lupinum in florem. *inarare cum floret, ad stercoreandum*, Col. 11, 2. solum bidentibus, Col. 4, 5. *vid.* Convertere. vertendus in quatuor pedes collis, Col. 3, 13.

Vertumnus. *vid.* Vort.

Vervactor,

Vervactum, &

Vervagere simul explicabimus. Vervagere igitur verbum rusticorum fuisse videtur, restituendum Columellæ 11, 2, *cujus vis ex derivato vervactum optime intelligitur. Est autem vervactum, quod ex Varrone 1, 44 discimus, terra, quæ interdum requiescit, & restibili opponitur. idem ergo, quod novale, vel ager novalis, s. terra præcisa (quod animadversum jam video a Salmasio ad Solin. p. 510 a A.) Omnes autem hæ appellationes, interdum etiam intelliguntur de terra, quæ plane ex incultis primum aratur. Vervactum eo, quo diximus, intellectus posuit Columella 2, 4 & 10, *it.* 11, 2, *itemque* 2, 13, ubi duas operas postulat in vervacto, in restibili agro unam. Quod enim veteretum hic est in editione Commeliniana, de eo deinde videbimus. Porro Servius ad Georg. 1, 50, explicaturus Virgilii versum, At prius ignotum ferro quam scindimus æquor, id est, *inquit*, antequam faciamus VERVACTUM. Apud eundem Servium ad Georg. 1, 21 locus Fabii Pistoris laudatur, ubi primum locum inter numina rustica habet Vervactor, quem suo deinceps ordine sequuntur, Reparator, (*quid si redarator? quin video a Vossio ita laudatum hunc locum in Etymologico, v. Vervactor; & Redarator jam placuisse Salmasio ad Solin. p. 509 b. F.*) Imporcitor, Insitor, Obarator, Occator, Sarritor, Subruncinator, Messor, Convector, Conditior, Promitor. Quod si igitur Vervactor Deus locum tuetur, quidni verbum antiquum & bonæ notæ, quamquam rusticæ, esse potuerit vervagere, a quo vervactor inclinetur, uti reliqua Deorum nomina, quæ laudavimus, a reparando (*s. redarando.*) imporcando (*quod & ipsum fugitivum verbum, quasi laciniis nobis retraxere veteres glossæ*) inferendo, occando, sarriendo, subruncando, metendo, convehendo, condendo, promendo, descendunt haud dubie.*

R U S T I C U M.

Quid? quod totidem literis in Mediceo codice quamquam divisim legi Politiianus veru agendi. Adde, quod agere per se vix significat vertere vel arare; quod ver aestati non subiungitur videtur fuisse Columella; quod pro vereve habent Jensi. & Bon. non: ut nusquam consistere tutius liceat, quam in aperta Codicis Medicei lectione, vervagendi. Ceteram de etymologia hujus verbi, non audiendus mihi videtur Plinius, qui 18, 49, quod vere, inquit, semel aratum est, a temporis argumento vervactum vocatur. Columella hoc ipso capite s. 32 ad hunc ipsum locum, de quo disputamus, respiciens, quæ mense Januario (qui certe ad ver non pertinet) vervacta fecimus. Si licuit Varroni de L. L. 4, p. 32 veru a versando derivare, quidni & vervagere sit vertendo & versando terram, quæ quieverat vel semper vel aliquamdiu, agere & proscindere. Vertere enim in hoc argumento dici, notum est. Vertuntur cespites ita, ut radices caelum spectent cet. Unum superest, ut uno loco dicamus, quæ ad hoc verbum pertinent omnia. Scaliger ad Varr. L. c. s. 1, 44, 2, videtur ex toto Columellæ expunctam velle vervacti vocem, & veteretum ex MSS. substitui. Sed deseritur auctoritate editionum omnium & MStorum, de quibus nobis aliquid innotuit, nisi quod 2, 13, Mediceus unus, observante Politiiano, veteretum habet, quam lectionem etiam solus Commelinus recepit, itemque 1, 3 & 2, 10. MS. Lipsiensis vervactum semper fere; semel 2, 10 veteratum, & mox veteretum. Aliis in locis omnibus vervactum omnes agnoscunt: præterquam quod observavi, Robertum Stephanum in fine editionis suæ monere ex vetusto codice legendum 2, 10 veteretum. Ceterum vervacti, præter loca jam laudata, mentio etiam fit Cat. 27. vervactum crudum, Col. 2, 4. mense Julio vervacta subigantur, Col. 2, 4. vervacta repetere, Pall. 4, 2.

Vervecis ventriculus, Pall. 1, 35.

Vesicæ indignatio & ejus causæ & genera, Veg. 3, 15.
* pro marsupio, Varr. 3, 17. * in genibus, & suffusiones, Veg. 4, 14.

Vespæ ex equis, Varr. 3, 16. earum forma, *ibid.*

Vespere exoritur, Col. 11, 2. occidit, *ibid.* se celat, *ibid.* de ortu & occasu acronycho.

Vespertinis, vesperis, Varr. 3, 16.

Vestiaræ arcæ, Cat. 11. Sed in Vestitiis incuriose tractare servos, vestibus, Col. 1, 8. Vestitaria nominamus, non tam arcas, ac repositoria vestium, quam

L E X I C O N

ipsa vestimenta. dixit Seneca, Dominus debet servo vestiarium. *Scævola jurisconsultus*: Quæsitum est, an mortua matre conditio appositae defecisse videatur, & per hoc neque vestiaria, neque cibaria his debeantur. Respondi secundum ea, quæ præponerentur, deberi. *Beroald.*

Vestibulum evadit apes, Col. 9, 12. vestibula in gallinariis, Col. 8, 3. & columbariis, Col. 8, 8. *sunt parvula spatia ante ipsos nidos, quæ advoicantem avem excipiant, ne cum impetu in nidum delata ova frangat. Paulo aliter* Col. 8, 4.

Vestigio uno allevatur plaga, Col. 4, 25. *h. e. uno ductu ferri. Quod in fossore est gradus, hic est vestigium.*

Vestimenta familiæ, Cat. 59. forensia, Col. 12, 45. ne a tineis infestentur, Cat. 98.

Vestio. vestire oves pellibus, Col. 2, 22. vineis agrum, Col. 3, 4. pedamenta, Col. 4, 1 & 15. statumina propaginis, Col. 4, 22. vestit ulmum vitis, Col. 5, 6. vestierint se vites frondibus & uvis, Col. 4, 27.

Vestitissimum pecus oves, Col. 7, 3.

Vesvia rura, Col. 10, 133.

Vesuvii loca quod leviora, salubriora, Varr. 1, 6. colles, Col. 3, 2.

Veterani boves, Varr. 1, 20. veteranæ gallinæ, Col. 8, 5. vineæ, Col. 3, 21. 4, 22. 11, 2. vites, Col. 3, 15.

Veterensis Paridius, Col. 4, 3.

Vetereta reverentia *Victorii reliquimus* Col. 1, 3. 2, 10 & 13. *sed vid.* Vervacta.

Veterinarii *sc. medici*, Col. 6, 8. 7, 5. 11, 1. veterinaria medicina ad oves quoque pertinet, Col. 7, 3. Veterinarios *pro* veterinorum *leg.* Veg. 1, 39.

Veterinus. veterinæ pecudes, Varr. 1, 38.

Veterno pressum pecus, Col. 7, 10. confenescere, Col. 7, 5. *Torpore, segnitia, somno, ignavia. Veterinus proprie est ille morbus, quem lethargum Græci nominant, in quo marcor & inexpugnabilis pæne dormiendi necessitas: vulgo medici subætiæ appellant. Inde veterinosus pro ignavo atque torpente, & somnulofo ponitur. Beroald.*

Vetulæ columbæ, Varr. 3, 7. vetulo vino, Col. 10, 428.

Vetus ætas turturum minus idonea ad saginandum, quam novella, Col. 8, 9. ex vetere arbusto, Col. 12, 38. materia, Col. 7, 3. veteri rancore, Pall. 1, 20 *etiam MS. Sylb.* veteres Romani, Col. 6. Præf.

Vetustatem vinum patitur, Col. 3, 2. in vetustatem re-

R U S T I C U M.

ponere, Col. 12, 11 & 44. servare, Cat. 114. Col. 12, 28. vetustate corruptis apibus, Col. 9, 13.

Vetustescere, Col. 1, 6.

Vetustior pix melior, Col. 12, 20 & 23. ne vetustiora sint quam decem dierum ova, Col. 8, 5. vetustiores favi deteriores, Col. 9, 15. ex vetustissimis vineis, Col. 12, 38.

Via militaris, Col. 1, 5. sacra, Varr. 1, 2. 3, 16. *de hac laudat Schottgenius Minutolum antiquit. Rom. diff. 3, f. 3, p. 143, & Hier. Mercurial. V. L. 1, 4. add. Burman. ad Ovid. Art. 2, 266. Ab hac via sacra ceram sacram distam arbitratur Rhodius ad Scrib. c. 82, p. 143. Salaria via, Varr. 1, 14, 3, 1 & 2. viæ malitia, Pall. 1, 6.*

Viatores, Col. 1, Præf.

Viatorium medicamentum & semper paratum, Veg. 1, 61. viatoria remedia, Veg. 3, 65. *Margo Sambuci jutoria. Refle, ut videtur. neque enim facile in promptu esse possunt, quæ ibi præcipiuntur.*

Vic. N. X, Cat. 15. *victoriati numi X. vasarium vict. II, Cat. 145.*

Vicarius meæ diligentiae succedit, Col. 11, 1.

Vicenaria fistula, Pall. 9, 12.

Vicia unde dicta, Varr. 1, 31. ubi ferenda, Cat. 35. Col. 2, 11. Pall. 2, 6. satio prima, Pall. 10, 8. pabularis vicie natura, Col. 2, 14. Pall. 1, 6. sativa, Col. 7, 3.

Viciarium cribrum, Col. 8, 5.

Vicies & semel ducentos, Col. 5, 3.

Vicinitatis cura quæ nobis esse debeat, Cat. 4. Col. 1, 3. vicinitas domini suspecta, *metuitur dominus in proximo agens*, Pall. 1, 36. vicinitatis prædia, Varr. 1, 18.

Vicinus. vicini anniversarii, Varr. 1, 16. ex vicino Affricæ Gaditanum municipium, Col. 7, 2.

Vicis. in vicem virradicis conferitur malleolus, Col. 3, 14. in vicem novellam sobolem substituat, Col. 5, 6. eorum in vicem reponenda, Col. 4, 26. ad ejus vicem, Pall. 3, 28. ad vicem solis, Pall. 4, 10. vicem stramenti obtinet fœnum, Col. 2, 19. vice defruti, Col. 12, 19. temonis vice trahitur, Col. 6, 2. * vice annua, *singulis annis*, Col. 3, 21. vicibus anforum requietum, & alternis agitarum arvum, Col. 2, 9. vice alterna annorum, Col. 3, 2. cacuminum, Col. 4, 17. mutua, Col. 4, 16. vice pari, Col. 4, 22. vicibus inter se mixtæ qualitates, Col. 2, 2. * omnes vicibus ministeriorum, Col. 3, 10. * prima vice agros

Script. R. R. Vol. IV.

F f

LEXICON

proscindemus, Pall. 10, 7. tertia vice arabitur, Pall. 10, 1. tribus vicibus per annum foetus edunt, Pall. 1, 28. tribus per diem vicibus, Pall. 1, 30.

Vicissitudinem cepis reddunt nuces, Pall. 2, 15.

Vicum tolerare, Col. 10, Præf.

Videt fructus dolium ac modium, Varr. 1, 37. vos videritis, qui Aristotelem legitis, Varr. 2, 5. videndum hæc quatuor, Varr. 1, 6.

Viduata corpore materia, Col. 10, Præf. pristino alimento vitis, Col. Arb. 1.

Viduertatem prohibeßis, Cat. 141. *Antique, pro viduitatem. Non satis certum huic voci præsidium petitur ex Plauti Rud. 3, 3, 2. Est enim ibi viduertas modo ex conjectura Donæ. Libri omnes viduitas.*

Viduo. viduantur duo statumina, Col. 4, 2.

Viduus pecudibus ager, Col. 2, 15. mortalibus orbis, Col. 10, 65. viduum arboribus solum, Col. 2, 2. ramum maritare, Col. 5, 6. vidua fructibus membra, Col. 3, 10. statumina, Col. 4, 22. spinis novalia, Col. 7, 3. viduæ pecudibus pabulationes, Col. 9, 4.

Vieo. vimina unde viendo quid facias, Varr. 1, 23.

Vieta poma, Varr. 1, 59. ficus, Col. 12, 15. *Cic. de Senect. 2: Necessè fuit aliquid esse extremum, & tanquam in arborum baccis terræque frugibus maturitate tempestiva quasi vietum & caducum.*

Vigena & quina jugera, Col. 4, 30.

Vigent pretia, Col. 8, 17. vigentis sensus adolescentulus, Col. 11, 1.

Vigilaces in custodia canes, Col. 7, 12. galli, Col. 8, 2.

Vigintivir f. XX vir ad agros dividendos, Varr. 1, 2.

Viginti una pars, Col. 5, 3.

Vigor experrectus, Col. 1, Præf. cum vigore & alacritate, Col. 11, 1.

Vilicus pro villico in veteribus libris, v. g. Cat. 2. *Victor. ad Cic. fam. 16, 21.*

Vilis gustus, Col. 3, 2.

Vilissime constat, Col. 9, 1.

Vilitatem proventus facit, Col. 6, 3.

Villa quæ dicatur, Varr. 3, 2. ut ædificata & instructa esse debeat, Cat. 3. Col. 1, 5. 12. 2. ubi ponenda, Varr. 1, 12. Col. 1, 4 & 5. quem modum habere debeat, Varr. 2, 11. ædificanda si locetur, Cat. 14. ut ædificanda & dif-

R U S T I C U M:

ponenda, Col. 1, 4 & 6, Varr. 1, 13. in villa & circum
eam ali pascive quæ possint, Varr. 3, 3. circa villam esse
quæ debeant, Col. 1, 6. villa a quibus rebus olim lauda-
retur, Varr. 1, 13. perpolita, Varr. 3, 2. rusticæ villæ olim
majoris erant, quam urbanæ, Varr. 1, 13. ut ædificanda
urbana, Cat. 4. * publica Romæ, Varr. 3, 2. *locus classicus.*

Villaticus canis, Col. 1, 12. villatici greges, Varr. 2, 9.
villaticum pecus, Varr. 3, 2. mel, Col. 9, 4. pastio, Varr.
2, Præf. ii. 3, 1 & 2. de villaticis pastionibus Varr. 1, 1.
Col. 8, 1. villaticæ gallinæ, Varr. 3, 9. Col. 8, 2.

Villicus qui & unde dictus, Varr. 1, 2. *unde exstiterit,*
Col. 12, Præf. qualis esse debeat, Col. 8, 1. 11, 1. 12, 1.
ejus officia, Cat. 5 & 142. cella, Varr. 1, 13. Col. 1, 6.
quid potissimum in ejus magisterio, Col. 11, 1. in officio
ut contineatur, Col. 1, 2. perfectus ut fiat, Col. 11, 1.
villicus Columellæ liber XI ab ipso vocatur, Col. 12, 18.
Hic enim totus fere villicum informat.

Villicæ officia, Cat. 143. Col. 12, 1. *vel potius toto libro.*

Villicationis officium, Col. 11, 1.

Vimen, *salix*, Col. 4, 30. vimine textum firpiculum,
Col. 10, 304. viminum satio, Varr. 1, 23. quia ferenda,
Col. 4, 30. saligna, Pall. 1, 38.

Viminales salices, Col. 4, 30.

Vimineos qualos, Col. 8, 3. 12, 48.

Vinaceus, *a, um. videtur sua natura adjectivum nomen fuisse.*
*Ac vinaceos puro dixisse primum, deinde intellexisse follicu-
los acinorum uvæ expressos quidem, & suo sibi succo priva-
tos, comprehensis tamen etiam granis. Totum hoc Græci vocant*
*στέμφυλα, quo non in uvis tantum, sed in olea etiam usun-
tur. Eodem intellectu dicuntur vinacæ, int. baccæ. Denique*
vinaceum (granum) γίγαρον, sed ita, ut quemadmodum
Græce hæc ipsa γίγαρτα, (c. g. Geop. 6, 13.) ita Latinorum
*vinacea pro στέμφυλοις nonnunquam sumantur. Hæc jam exem-
plis nostrorum firmabuntur. Habet igitur*

Vinaceos recentes Cat. 25. illutos Cat. 147. calcare, Col.
12, 39. dolia, quo vinaceos condant, Cat. 10. ollæ in vi-
naceis conduntur, Cat. 7.

Vinacæ hemina, Col. Arb. 4. vinaceam stercore mix-
tam, Pall. 3, 9. vinacæ condensantur, Col. 12, 43. ci-
bus agnorum, Varr. 2, 2. *sed* vinacæ cibo sterilescunt gal-
linæ, Pall. 1, 27. *sed add.* Col. 8, 4 & 5.

Vinacea quæ acinis celantur, Col. 11, 2. Pall. 10, 11.

L E X I C O N

uvæ passæ detractis vinaceis, Col. 12, 75. sine vicaceis uvæ quomodo creentur, Col. Arb. 9. *Credo etiam ap. Cic. de Sen. 15 legendum ex acini vinaceo; non acino vinaceo. Respondet enim fici grano. Sed hoc jam viderunt viri doctissimi.* * vinacea conspissata, Col. 12, 43. eluta & siccata, quæ de lora eximuntur, bobus dantur, Col. 6, 3.

Vinalia rustica, Varr. 1, 1.

Vinari lacus, Col. 12, 18. cellæ, Col. 1, 6. vasa, Cat. 19.

Vincire fœnum, Col. 2, 22. manipulos, Col. 2, 19. dolia plumbo, Cat. 39. vinciri virgas, Cat. 2. vinctura papavera somnos profugos, Col. 10, 104.

Vinco. victi sumus opere, Col. 11, 2.

Vinctus, quod cestum vocabant antiqui, Varr. 1, 8.

Vinculis quibus & quomodo religandæ vites, Col. 4, 13. vinculi genus ad infitionem diversum, Col. 4, 29. ex rubo, Col. 4, 31. ut vinculum exstet, Col. 12, 32. * vinclis in terram defigere vites, *h. e. furcillis*, Cat. 41.

Vindemiæ quæ opus sunt, uti parentur, Cat. 23. Col. 12, 18. Pall. 10, 11. matura esse unde cognoscatur, Col. 11, 2. Pall. 10, 11. quando & quomodo faciendæ, Varr. 1, 54. Col. 11, 2. vindemia facta quæ faciendæ, Cat. 26. * dolia ubi V vindemiæ esse possunt, Cat. 11. vindemias condimus, Col. 1, Præf. Varr. 2, Præf. vindemiam videt cella, Varr. 3, 2. *ita* messis & fœnificia, *ibid.* vindemiis Liberi exuberare, Col. 1, 1. * vindemia mellis, Col. 9, 15.

Vindemiatorum aleam subire, Col. 3, 21. * vindemiator, *ῥόδου τρυγητής*, Col. 11, 2.

Vindemiatoria vasa, Varr. 3, 2.

Vindemio vinum, Col. 12, 33.

Vindicant rustici cibariorum partem, *h. e. servant, compendii faciunt*, Col. 12, 14. vindicandum a sole sterquilium, Varr. 1, 13.

Vinæ utiles an sint, Varr. 1, 8. Col. 3, 3. quo agro ferendæ, Cat. 6. Varr. 1, 25. quale solum postulent, Col. 3, 1 & 12. Arb. 3. Pall. 1, 5. quale solum & cœlum, Pall. 2, 13. quam cœli regionem spectare, Col. 3, 12. quibus rebus instructæ esse debeant, Cat. 11. Varr. 1, 18. *huc pertinet* vinearum dos, Col. 3, 3. earum species multæ, Varr. 1, 8. tria genera, Col. Arb. 4. sunt vel laxius vel angustius constitæ, *ibid.* novellæ ut frequentandæ, Col. 4, 15. quos operarios requirant, Col. 1, 9. ut constitui & institui debeant, Col. 3, 4. Arb. 1. in hortulos ut dividen-

R U S T I C U M.

dæ, Col. 4, 18. tabulæ sunt, Pall. 2, 11. in constitutis quæ servanda, quæ vitanda, Col. 4, 24 — 27. ut curari debeant, Cat. 33. *add.* Col. 4, 3. cito ut crescant, Cap. 43. putandæ, Col. 4, 21. Pall. 3, 12. putari, inferi, pangi ut possint, Pall. 4, 1. pedari, Col. 4, 12. adminiculi & jugari, Col. 4, 26. fodiendæ in æstu quibus horis, Col. 11, 2. occari quando soleant, Pall. 9, 1. ut pampinari & quot fossuris excoli, Col. 4, 28. 11, 2. repastinatæ, Col. 3, 18. pulverari ut soleant, Pall. 4, 7. vinea miserior ut recreetur, Pall. 9, 2. veterana ut restituatur, Col. 4, 22. Pall. 4, 7. uti transferatur, Cat. 49. ut rescanda & propaganda, Col. 4, 2. Arb. 6 & 7. vineæ conseminales, Col. 12, 45. provinciales ut fiant & ut colantur, Col. 5, 4. Pall. 3, 11. * vinea *pro vite*, Col. 4, 10, 22 & 26.

Vinealis terra, Col. 3, 12.

Vinearii coles, Col. 5, 6.

Vineaticos cultus, Col. 4, 33. vineaticæ falculæ, Cat.

11. vineaticus fructus, Col. 7, 3. semina, Col. 4, 1.

Vineta varii generis, Col. 3, 20. scrobibus ut ponantur, Col. 3, 13. novella, Col. 4, 5.

in Vineta factum accepi, Varr. 2, 4.

Vinitor qualis esse debeat, Col. 3, 3.

Vinitoria falx, Col. 4, 25.

Vinum quod quoque loco gaudeat, Cat. 6. *ubi pro vite poni videtur; & in universum hic observandum*, vinum, vitem, uvas, vineam, *cognata vocabula synonymos interdum usurari, ita vinum Amineum, & alia deinde, vid.* Cat. 6. Varr. 1, 25. Col. 6, 5. pendens qua lege veneat, Cat. 149. in doliis, Cat. 148. *ubi etiam de degustando: de admittendo auserit* Cat. 154. vino inferio macte esto, Cat. 132. vini optima nota, Col. 12, 19. natura colore discreta, Pall. 11, 14. duraturum sit necne, quomodo experiaris, Cat. 108. ut curari debeat, Col. 12, 30. quibus condituris adjuvetur ad firmatam, Col. 12, 19 & 28. ut promendum, Varr. 1, 65. * *Ad curationem & medicinam quasi vini ista*: candidum s. album e fusco, & limpidum e faculento ut fiat, Pall. 11, 14. velut vetus e novello, Pall. 11, 14. piscaturam ne referat, Pall. 11, 14. acefcens ut curetur, Col. 12, 26. asperum ut lene ac suave fiat, Cat. 109. austerum ut optimum fiat, Pall. 11, 14. dulce ut fiat, Col. 12, 27. suave e duro, Pall. 11, 14. forte e molli, Pall. 11, 14. odoratum, Cat. 113. Pall. 11, 14. odore malo ut liberetur, Cat. 112. * &.

LEXICON

*nera vini a patriis, (vid. Vitis) colore &c. Amineum & Apicium, Cat. 6. Varr. 1, 25. atrum, Cat. 156 & 157. candidum, Veg. 3, 43. Eugeneum geminum, Cat. 6. Varr. 1, 25. Falernum, Varr. 1, 2. Helveolum minusculum, Lucanum & Murgentinum, Cat. 6. Varr. 1, 25. Tenetanum, Veg. 4, 10. * Alia differentia vini a rebus externis: anniculum, vetus, Varr. 1, 65. cibarium, sed sincerum, Veg. 3, 52. familiar, Cat. 57 & 104. praeliganeum operariis, Cat. 23. tale enim videtur factum, de quo classe proxima. prae-faminum vinum concinnavit Car. Stephanus, nescio quam bene ex Cat. 141. * Conditura diversae notae. Abrotonites & absinthites, Col. 12, 35. Coum, Cat. 105 & 112. Cydonites f. Cydonite, Pall. 11, 20. factum, Cat. 153. Glichonites, Col. 12, 35. Graecum, Cat. 24 & 105. Graeco simile, Col. 12, 35. idem est marina f. salsa conditum, Pall. 11, 14. Hyfopites & Marathrites, Col. 12, 35. Marrubii, Col. 12, 32. Murteum, Cat. 125. idem Myrtites vel Myrtite, Col. 12, 38. Pall. 7, 11. scillite f. scillites, Col. 12, 33. Pall. 8, 6. stypticum fere convenit cum myrtite, Pall. 2, 17 & 11, 14. Thymites, Col. 12, 35. violaceum, Pall. 5, 6. * Medicamentosa alia: ut alvum bonam faciat, Cat. 114. ad lotium, Cat. 122. ischiacis utile, Cat. 123. pestilentiae & stomacho conducens, Pall. 11, 14. * Succus aliorum pomorum etiam vinum vocatur. e pomis, Pall. 11, 16. e malis, Pall. 3, 25. e malis granatis, Pall. 4, 10. de piris, Pall. 3, 25. e sorbis & piris, Pall. 2, 15.*

Viola, Col. 10, 102. ejus fatio & cultura, Col. Arb. 30. Pall. 3, 21. agrestes apibus gratæ, Pall. 1, 37. luteolæ & Sarranæ, Col. 9, 4.

Violaceum oleum, vinum, Pall. 5, 6.

Violaria in fundo facere non est utile, Varr. 1, 35.

Violatum conditum, Pall. 3, 32.

Violenter invadit appropinquantem canis, Col. 7, 12.

Violentia hiemis assidua, Col. 1, 1.

Viperæ morfui remed. Col. 6, 17. Veg. 3, 79.

Viri munia, Col. 12, Præf.

Virantum, Veg. 1, 26. N. L.

Virentia, Col. 1, 5, 3, 8.

Vires oleæ in radices abibunt, Cat. 61.

Virescere in uvis an signum maturitatis, Col. 11, 2.

Virgæ cum bacclis ut ferventur, Cat. 101. in sua virgæ hærentia mala, Varr. 1, 59.

R U S T I C U M.

Virgea sepes, Col. 11, 3. area eod. fere intellectu, Col. 7, 3. crates, Col. 1, 6.

Virgines promæ, Col. 12, 4. Illyricæ succumbunt, quibus volunt, Varr. 2, 10. * virgo equa, Pall. 1, 35.

Virgulas dabis cauteri, Veg. 3, 41. lineas vocat Veg. 1, 28.

Virgulta, de vitibus, Col. 4, 23.

Viride edere, Cat. 54. pabulum, Col. 7, 9. virides rosæ, Pall. 6, 17. i. e. succi plenæ & recentes. *Exempla vide apud Barthium Adv. 24, 15 & 28, 4. Sic etiam Græci utuntur verbo χλωρός, quo de Bodæus a Stapel ad Theophrasti hist. plant. 2, 8. Schætzg. viridis ramus abscindendus, Pall. 1, 6. i. e. qui multum quidem succum habet, sed non semper fructus. Idem. viridia aquæ familiaria, Col. 8, 15. * viridis ætas, Col. 1, Præf.*

Virilitate omni adempta, Col. 6, 26. virilitatis robore subducto, Pall. 6, 7.

de Virore aliquid superest hordeo, Pall. 7, 12.

Virofi ne fiant loci mulieris, Cat. 157.

Virus noxium humoris, Pall. 2, 15. & caries vetustatis, Col. 3, 11. inest terræ post sementim hordei, Col. 2, 9. ciceris & lini, Col. 2, 14.

Vis major cœli, Col. 1, 7. vid. Plin. 18, 69.

Viscatæ virgæ, Varr. 3, 7.

Viscum infitioni adhibitum, Pall. 3, 17. in remediis, Veg. 3, 2 b. visci Ital. unc. 3, Veg. 4, 14. visci folia, Col. 6, 5. visco se oblinunt accipitres, Varr. 3, 7.

Visula vitis, Col. 3, 2.

Vitæ duæ, rustica & urbana, Varr. 3, 1. rustica antiquior, *ibid.* vitam longioris ævi sortitus est cervus, Col. 9, 1.

Vitalibus vitiatas, Veg. 3, 25.

Viteus coliculus, capreolus, Varr. 1, 31.

Vitex. de vitice muscus, Veg. 2, 47. *eadem arbuscula, quæ Agnus castus Dodonæo.*

Vitiarium, Cat. 40 & 47. Varr. 1, 31. Col. 3, 4 & 5. vitiaria faciendâ, Col. 11, 2. Arb. 1. vitium seminarium vocat Col. Arb. 1.

Viticula debilis roboranda, Pall. 3, 12. viticulæ uni superjecta pellis, Pall. 1, 35. pullulanti quot relinquantur materiæ, Pall. 6, 2. * viticula cucumeris, Pall. 4, 9.

Vitifera arborum rami ut formentur, Pall. 3, 13.

L E X I C O N

Vitiginei furculi, Cat. 41. vitigineis foliis contegunt, Col. 12, 16.

Vitiles alvi, Varr. 3, 16. vitilia cola, Cat. 11. Vitile dicitur, quidquid viendo factum est. Nam & funes, & corolla, & alia, quaecunque plexili opere fiunt, vieri dicuntur. Vitiles alvi apud Varroni, qui ex viminibus facti. Perperam Victorius vitile exponit lentum, & quod facile flectitur. Immo vitile est τὸ πλεκτὸν, quod ex vimine & viendo factum est. Sic apertile, τὸ ἀνοικτὸν, & similia. Plin. lib. 22, c. 4, de foliis palmarum: Nunc ad funes, vitiliumque nexos, & capitum levia umbracula funduntur, πρὸς τὰ τῶν πλεκτῶν ἄμματα. Hac Salmasius ad Solin. c. 22, p. 174. Schottg.

Vitio. vitiat ova gallus crebriore initu, Col. 8, 11. vitiat in opere instrumentum, Col. 12, 1. ne vitientur boves aliqua offensa, Pall. 4, 12.

Vitiosum pecus, Varr. 2, 1.

Vitis. De cultu ejus tribus libris, nempe III, IV & V, cum præcipiat Columella, nemo expectat, credo, ut omnia loca huc referamus. Multa enim, quæ ad rem ipsam pertinent, præcepta sunt in Vineæ. Persequamur tamen ordine, quantum licet, quæ præ ceteris notanda videntur, tum ex Columella, tum ex ceteris. Sulcos & propagines quales desideret, Cat. 43. quomodo ferantur, Cat. 28. quot modis ponantur in provinciis & in Italia, Col. 3, 14. ponuntur passinato solo melius, quam novali, Col. 3, 15. poni, putari, propagari, reparari quando deb, Pall. 11, 4. ablaqueari, Col. 4, 8. Pall. 2, 1 & 11, 5. fodi, Col. Arb. 12. passinari, Col. 3, 13. putari, Cat. 32. Col. 4, 9 & 10. id. 23 & 24. Arb. 10. Pall. 1, 6. 3, 15. pampinari, Col. Arb. 11. Col. 4, 17. id. 27 integr. & 28 id. 29. pedari, Col. 4, 12. f. palari, Pall. 3, 20. alligari, Col. 4, 13 & 20. Pall. 4, 7. jugari, Col. 4, 17. pulverari, Pall. 8, 1. propagari, Cat. 133. Pall. 3, 16. 11, 16. ex arbusto transferri, Pall. 3, 10. inferi, Cat. 41. Col. 4, 29. Arb. 8. Pall. Inf. 45. femina quæ optima, Col. 3, 10. Arb. 3. qualis malleolus legendus, Col. 3, 6. caput, vid. h. v. Vitis arbutiva, Col. 5, 6. Arb. 16. vitis capitata & brachiata, Col. 5, 5. jugo superposita, aut arundinum statuminibus per orbem connexa, Col. 5, 5. sine adminiculis consistens, Col. 5, 5. prostrata, ibid. * vitis quæ ferax, Col. 3, 6 & 7. Arb. 2. Pall. 11, 3. prodigialiter feraces vites, Col. 3, 3. biferæ, Varr. 1, 7. tricenariæ, Varr. 1, 2. vitis unius intra biennii tempus progenies duo jüge-

R U S T I C U M

ra, Col. 3, 9. oleri inimica, Varr. 1, 16. steriles ut curen-
rentur, Pall. 12, 10. Col. Arb. 8. lacrimarum nimietate
tabefcentes, Pall. 3, 30. quarum fructus humore putrescit,
Pall. 10, 18. macræ, Cat. 37. ægræ, Pall. 4, 7. læfæ, *ibid.*
ne a bestiolis infestentur vites, Pall. 1, 35. ne sine fruge
luxurient, Pall. 12, 9. radices ne implicentur, Col. 3, 15.
ut fructum ad maturitatem perducant, Col. Arb. 8. ut bo-
tryones & albos & nigros ferant, Pall. 3, 33. cinis vitis
vini colorem mutat, Pall. 11, 14. * vitis vel ad escam de-
ponitur, vel ad effusionem, Col. 3, 2. quæ ad escam uti-
les, Col. 3, 2. *De reliquis generibus, speciebus, nominibus,*
ante omnia admonitio tenenda ipsius Columellæ, qua longum
catalogum claudit 3, 2. Hic nomina vitium, uvarum, vinarum,
elementari ordine proponemus: loca auctorum nostrorum sub
suis cujusque literis indicantur. Alba huc non pertinet, vid. mox
separatim. Albuelis. Allobrogica. Amethystos. Aminæa. Apia-
na. Apicia. Arcella. Arcellaca vel Arcelaca. Argitis. Avara.
Basilica. Biturica. Bumamma f. Bumastus. Ceraudia. Coca-
lubis. Cydoniæ. Dactyli. Duracinæ. Elvenacæ f. Helven.
Emarci. Eugeniæ. Fæcinæ. Fereolæ an Ferreolæ? Fregellanæ
nigræ. Gemellæ f. Geminæ. Germanæ. Græculæ. Helvenacæ.
Helveolæ f. Helvolæ. Hirtiola f. Irtiola. Hispanica. Inerticula.
Lanata. Libyca. Longa. Merica. Miscellæ. Murgentinæ. No-
mentanæ. Numisianæ. Oleagineæ. Pompejanæ. Præcox. Pre-
tiæ. Psithiæ. Purpureæ. Rhætica. Rhodiæ. Rubellianæ. Scan-
tianæ. Scirpula. Sircitula. Sophortiæ. Spioniæ. Sticulæ. Tha-
siæ. Theriaca. Tripedaneæ. Variæ f. Helvolæ. Venniculæ
an Vermiculæ? Unciariæ. * Uniusne, an diverforum gene-
rum ponendæ? Col. 3, 20. Pall. 3, 9. quæ, quibus locis
gaudeant? Cat. 6. Col. 3, 1. Pall. 3, 9. quæ inprimis con-
ferendæ, Col. 3, 2. per species digerendæ in suos, sibi hor-
tos, Col. 3, 20 & 21. * vitis vel flagellum est, vel palma,
Varr. 1, 31. pro palmitē etiam Cat. 41. Quin * vitis alba,
propter qualemcunque similitudinem est Bryonia alba, de qua
Col. 10, 347. ii. 12, 7. & Pall. 1, 35. Gr. ἀμπέλος λευκή,
Gall. Couleurdée, nostris Stuchwur. Multa de hac Plin. 23,
16. & ibi Harduinus. * vitis & viticula, de ramis cucumeris,
Pall. 4, 9 & 10. de arundinis flagello posuisse videri possit
Cat. 47. Sed mihi non liquet.

Vitificat lœtio expuncta ex Col. Arb. 7. jam legitur radi-
ces vitis citet.

Vitium tritici siligo, Col. 2, 9. i. e. secundum quoddam,

L E X I C O N

inferiusque genus, ex priori ortum, ut vitlum vini acetum
Plin. 23, 27. cf. Col. 2, 6 pr.

Vitreus, *a, um.* vasa victilia vel vitrea, Col. 12, 4. fidelia vitrea, Col. 12, 56. * in vitreo componere napa, Col. 12, 34. *ubi substantive poni videtur.*

Vitulus & vitula, Varr. 2, 5. vituli quando nasci, quomodo ali soleant, Pall. 5, 7. castrari, Col. 6, 26. Pall. 6, 7. 7, 6. * Vitulus cognomen Pomponiorum, Varr. 2, 1 & 11. * vituli marini adeps, Col. 6, 32. pellis, Pall. 1, 35.

Viva terra, Pall. 3, 32. *interpretor ex loco herbido vel frugifero sumtam.*

Vivacitas silicis absumitur, Col. 2, 2. vivacitatem suam prorogare in X annos, Col. 11, 3.

Vivaria silvestrium pecudum, *λαγοτροφεία*, Col. 8, 1. ferarum, Col. 9, 1. vivarium frequens piscibus, Col. 8, 16. vivaria ab mari delata, Col. 8, 16.

Vivax herba, Col. 10, 88. vivacior est cunila, quam ut, Col. 11, 3. vivacissima arundo, Col. 4, 32.

Viverra ne perrepat, Col. 8, 15.

Vivido habitu caloris animatae apes, Col. 9, 13.

Viviradix praestat malleolo, Col. 3, 14. ut ematur, Col. 3, 3 & 4. deponatur, Col. 3, 15. educetur, Col. 4, 6. de pastinato eximatur, Col. 3, 3. transferatur, Col. 4, 16. in provincialibus vineis ut tractetur, Col. 5, 5. * in rosa ferenda adhibetur, Varr. 1, 35.

Vivo. vivere prisca quibus rebus soliti fuerint, Varr. 2, 1. si utraque vixerint, *h. e. comprehenderint, convalescerint, davon kommen*, Col. Arb. 16.

Ulcus tetrum, Cat. 157. ulcera facta, Col. 6, 8. ulceribus remedium, Cat. 157. Col. 6, 13.

Uliginosus ab aquoso quid differat, Varr. 1, 6. fit locus, cum delapsus aquae non habet, *ibid.*

Uligo. uligine redundat regio, Col. 1, 6. uliginem dulcem desiderat, Col. 11, 3. * morbus pedum, *qui & dulcedo*, Veg. 2, 52.

Ulmei folii callum, Pall. 4, 10.

Ulmi ut ferantur, Cat. 28. ulmorum genera, satio, cultura, Col. 5, 6. generosissima Atinia, Col. Arb. 16. ulmus apium ventrem solvit, Col. 9, 13. ulmi utiles in finibus, Varr. 1, 15. catenis, Pall. 12, 15. semen ulmi famera, Col. 9, 13.

Ulpicum, Allium Punicum *ἀρροσκόπον*, Col. 11, 3. Baticum, Veg. 1, 18. ulpici caput, Cat. 71. satio & cul-

R U S T I C U M.

tura, Col. 11, 3. Pall. 12, 6. Ulpica late olentia, Col. 10, 113.

Ultro citroque, Cat. 33.

Ulva palustri figuratæ spartæ, Pall. 12, 7.

Umbilicus perfici, Pall. 12, 7.

Umbra villæ publicæ utamur, Varr. 3, 2. umbras contempescere, Col. 4, 27. piscis, Col. 8, 16. Gr. *οἰκίστρα*. Laudat Ovid. *Halieut.* 111. Anson. *Mosella* 90. ubi Freherus docet, ombrina *Italici dici*, Gallis Maigre.

Umbraculis objectis defendatur arbor, Pall. 12, 7.

Umbratilis mora, Col. 1, 2.

Umbriæ boves, Col. 6, 1. metendi ratio, Varr. 1, 50.

Umbriferæ rupes, Varr. 2, 2.

Umbro. umbrant virgæ, Col. 5, 7. umbrantes platanos; Pall. Inf. 145. umbrantibus arbutis tecta, Pall. 9, 8.

Ummidius, *vid.* Immidius.

Uncia jugeri, Col. 5, 1 & 2.

Unciariz vites, Col. 3, 2. *a pondere acinorum dictæ Plin.* 14, 3. *Schaug.*

Uncinis æreis tolluntur vermes e fico, Pall. 4, 10.

Uñctioni quotidianæ oleum secundarium, Col. 12, 52.

Uñctum (*edit.* uncta) pingue, Veg. 3, 71.

Uncus, *a*, um. unca vitis, Col. 4, 13. *curva*. unco digito educere, Col. 7, 11.

Uncus (*int.* clavus) infixus solo, Col. 3, 18. unci ferrei, Cat. 10 & 13.

Unda supernatantis olei, Pall. 2, 19. undis duabus aut tribus fervere patieris, *aussieden 2 oder 3 mahl*, Pall. 12, 22.

Unde, *a quo*, Varr. 1, 40 & 41.

Undevigesimo die, Col. 8, 5.

Undo. undare cœpit aqua calefacta, Pall. 3, 25.

Unguen indere, Cat. 79 & 80. unguine ceti linitur; Col. 6, 32.

Ungo, *vel* unguo. unguito lectum fel bubulum, *pro felle bubulo*, *Saserna apud* Varr. 1, 2. unguere corpus, Varr. 1, 2.

Unguis. ad unguem quadrare, Col. 11, 2. dolare, *ibid.* *Ad perfectam absolutionem: translatio a marmorariis, qui juncturas marmorum tum demum perfectas ducunt, si unguis superductus non offendatur, unde jam quæcunque perfectissima esse volumus significare, ad unguem facta esse dicimus. Horat.* Ad unguem factus homo. *Beroald.* * unguis duo bovis in ungula una, Varr. 2, 5. Col. 6, 12. *add.* Veg. 1, 56. * unguis

L E X I C O N

ferrei, Col. 12, 18. * custodum in vite, Col. 4, 24. Pall. 3, 12. *dura illa & sicca partes ultra gemmam ultimam superiori anno relicta, (neque enim consultum est sarmentum incidere, Col. 4, 21) postquam germinavit gemma refecenda vid.* Ungula. * unguis marini, Veg. 1, 20. 4, 12. *vid. Plin. 9, 33 pr. & ibi Harduin.*

Ungulae laesae remedia, Col. 6, 15. restituendae ratio, Veg. 2, 56 & 57. de perna, Cat. 158. * unguis similis refectio palmitis, Col. 4, 24. *vid. Unguis.*

Unicolores pecudes, Varr. 2, 4.

Unio cepa simplex, Col. 12, 10. *vid. Salm. ad Solin. p. 822.*

Unitas coloris apparet, Col. 7, 3. dum unitas fiat, Col. 12, 22. unitatem faciunt, Col. 11, 3. 12, 24.

Univerfitas operis inchoati, Col. 9, 2. rusticationis, Col. 1, Praef. tergoris, Col. 7, 3.

Universi genitor, Col. 3, 10.

Unus ex multis, *exceptiva & cum praerogativa*, Col. 11, 1. unae fibulae locum facito, Cat. 19. uno *dativ.* Varr. 1, 18. unae quadrigae, Varr. 2, 1. unas molas, Cat. 13. * unum & vigesimum diem, Col. 8, 5. Arb. 26. * unus & imus *confund. ubi vid.*

Vocabula sua mutare, *h. e. nomina*, Col. 3, 2.

Vocale instrumentum, Varr. 1, 17.

Vociferant galli, Varr. 3, 9. vociferatus est anser, Col. 8, 13.

Vocificantes, Varr. 3, 16.

Volatile pecus, Col. 8, 4.

Volatura coturnicum, Varr. 3, 5. a volatura capiuntur turtures, Col. 8, 9. * pro ipsis turdis, Col. 8, 10.

Volema pira, Cat. 7. Col. 5, 10. 12, 10. *volam implentia interpretatur etiam Rhod. ad Scribon. c. 104, p. 174.*

Volo. velit dignari, *pro dignetur*, Col. 11, 1. *ubi laudabat Schaeffg. Reinesium & Burmannum ad Petron. c. 70. volunt volucres purum locum*, Varr. 3, 6. volens propitius, Cat. 134 & 139. volentibus Divis, Cat. 141.

Volvae intimae, *χοπία*, Varr. 2, 1. *Ita volvam pomorum apud Scribon. comp. 104, p. 174 Rhod. Hadrian. Junius interpretatur pomi medium, in quo velut locula semina latent. Urfinus malebat valvolae.*

Volucra ne vites laedat, Col. Arb. 15. *cf. Col. 10, 333, ubi volucres infestae Baccho. Ex lectione Pliniana communius, lego volvox. Plinii verba ad hanc rem pertinentia subscri-*

R U S T I C U M.

psi, quæ sunt hæc: Alii volvocem appellant animal præro-
dens pubescentes uvas: quod ne accidat, falces cum sint
exacutæ, fibrina pelle detergunt, atque ita putant, aut
fanguine hircino liniri volunt post putationem eandem. *Idem*
Plinius, & ante *Plinium M.* Cato convolvolum nominarunt
desiolam damnificam, atque vineas infestantem, qui fortassis a
convolvendo nomen accepit, eo quod se convolvat atque intor-
queat circa pampinos. Eundem opinor esse involvolum, de quo
scitum est Plautinum illud in Cistellaria: Imitatur nequam be-
stiam & damnificam involvolum, quæ in pampini folio in-
torta implicat: itidem hæc exorditur sibi intortam oratio-
nem. Qui vult, ne convolvulus in vinea nascatur, medicamen-
tum faciat ex amurca decocta ad crassitudinem mellis cum bitu-
minis tertiarario & sulphuris quartario: hoc vites sub caput & sub
brachia perungat, ita convolvulus non fiet in vinea. Beroald.
Sed vulgatum tuetur Pius annot. post. c. 170.

Volucres duum generum, Varr. 3, 5.

L. Volumnius Senator, Varr. 2, 4.

Voluptas delectationem quærit, Varr. 1, 4.

L. Volusius, Col. 1, 7.

Volutionis utilitas, Veg. 1, 56.

Voluto. volutare Caricas in massas, Pall. 1, 30. per ter-
ram volutari *debent vasa*, Col. 12, 48. * volutantur in pul-
vere gallinæ, Varr. 3, 9. volutant se pulli, Varr. 3, 9. vo-
lutari lacu gaudet fus, Col. 7, 10. volutare *intransitive*,
Veg. 1, 47.

Vomer si læserit ungulam, Col. 6, 15. Veg. 3, 4. vomere
levi summam terræ partem fauciare, Col. 2, 2.

Vomis indutilis, Cat. 135. MSS. vomeris, *quæ fortasse le-*
atio repudiari non debet. Grammatici enim testantur, vetustissi-
mos multa hujuscemodi protulisse, ut supellectilis nominandi
easu; & non tantum supellex alicerent. Victor.

Vomicæ intus natæ, Veg. 3, 53.

Vomo. quæcunque vomit latrina, Col. 10, 85. vomere
uliginem, Col. 2, 9.

Vorsare rudibus, Cat. 80.

Vortere locum-bipalio, & vorsum, Cat. 46.

Vortumnus, Col. 10, 308.

Votum pro bubus, Cat. 82.

Urbanus fundus, *an in suburbano?* Cat. 8.

Urbis terminum taurus & vacca signant aratro, Varr. 2,
1. Col. 6, Præf. circa urbem, *Romam*, Pall. 3, 25.

LEXICON

Urceolaris herba, Veg. 1, 34. parietaria *Dodonæo, quod*
urceis vitreis *detergendis adhibita.*

Urceum aheneum, quod, Cat. 13.

Urceus. urcei aquarii, Cat. 10. fictiles, Cat. 13. urceis
progeritur oleum, Col. 12, 50. urceo fictili, Col. 12, 44.

Uredo est a frigore, Col. 3, 20. *Passim urendi itemque*
adurendi verbum frigori attribui docet Fabri thesaurus. Uredo
& vulnuscula in elephantiasi, Veg. 1, 16.

Urina si ægre fluat aut genitalia deurat, Col. 6, 30.
urina hominis apta furculis, Col. 2, 15. adversus vermes,
Pall. 3, 25. 4, 10. urina pota reficiuntur apes cœliacæ,
Varr. 3, 16. vetus pomis & vitibus affunditur, Pall. 3, 8.
4, 8 & 10. 12, 10. bubula adverf. campas, Pall. 1, 35.
asini obviat vermibus, Pall. 4, 10. bubula vel hominis,
Col. 9, 13. *vid.* Lotium.

Urna quinquagenaria, Cat. 10. *quingenta sextariorum*
capax, Turneb. 7, 22. urnæ sparteæ, Cat. 11.

Urnales II, Cat. 13. *forte ad urceos refertur.*

Uro. uratur vi secuti alioris, Pall. 11, 5.

Urpicem unum, Cat. 10. *quidam* Irpicem *malunt. Videntur*
urpex antiquior, ut ex Ælæpos factus est imber.

Urruncum, Varr. 1, 48.

Ursini adipis vires, Pall. 1, 35. ursinus sanguis, Col.
Arb. 15.

Urticæ enecant anserculos, Col. 8, 14.

Ufioni quæ supererunt, Cat. 38. suæ quod satis sit, Cat.
145 & 149.

Usque adeo quo præcueris, Cat. 40. donec crassus erit,
Cat. 86 & 88. dum fiat crassum, Cat. 95. usque eo dum
colliquefcent, Col. 12, 22. raduntur quoad eliciatur san-
guis, Col. 6, 31. usque quoad erunt lactentes, *quamdium*,
Varr. 2, 7. usque quo incipit esse, Pall. 4, 1. usque donec
commadebit, Cat. 156. usque dum habebis, dato, Cat. 30.
usque in nostra tempora, Col. 12, Præf. in LX annum,
Col. 11, 1. in annos VII, Pall. 3, 26. in Kal. Octobr.
Col. 4, 5.

Ustura ne constringat medicamentum, Veg. 4, 8.

Usurarum semisses, Col. 3, 3. usura semissium, Col. 3,
3. usuram adjiciunt quædam servata diutius, Varr. 1, 69.

Usurpare res urbanas, *agere*, Varr. 2, Præf. usurparur
hæc insitio æstivo tempore, Col. 5, 11. hæc non sunt usur-

R U S T I C U M.

panda (*facienda*) continuis annis, Col. 12, 44. usurpant hoc nomine ramos agricolæ, Col. 5, 6.

Ufus magister, Col. 10, 339. 4, 11. & experientia dominantur in artibus, Col. 1, 1. cum usus exigit, Col. 12, 7. in hoc usu, *pro* in hunc usum, Col. 12, 48. usu continuo gratia pascui exolefcit, Col. 7, 3. in usu est post annum, *adhibetur*, Col. 12, 21. si quid usus venerit, Cat. 4.

Ut *ἐκβατίνῃ*. eo conveniunt, ut ipsi se necent curculiones, Varr. 1, 63. * *conditionale est*: ut Siferia dicat verum, Varr. 1, 19. ut hæc scripserit in agricultura, Varr. 1, 2. * *pro* verbi gratia, Varr. 2, 1 & 2. ut. puta, Col. 5, 2. * ut enim *ἀτρε δὴ Scal. ad loc.* Varr. 2, 9, ut ejus, quod eo comite indiget &c. *leg.* ut enim quod &c. *vid.* Quod enim, * ut maxime, Col. Arb. 7. * *omissum*, vel *ἀπὸ τοῦ καινοῦ rependum ex ne præmisso*, Col. 8, 7: ita ne vegetur, sed potius &c. * ut consideret vinitor, *pro* consideret, *vel* opus est, ut consideret, Col. 4, 24. * ut accumbit, vix refurgit, *pro* cum, Veg. 3, 83. * ut quisque locus frigidus erit, is primus conferatur *rel.* Col. 11, 2. * *an duplicem personam sustineat n̄ ut, vid.* Varr. 2, 1: ut ex arboribus &c. *pro* ut licet. Col. 7, 3: ut & ante diximus &c. *ubi ad verbum diximus relata, comparandi adverbium est; ad meminerimus, conjunctio.* Col. 11, 2: ut quæque res defecta erit. *Considerandum etiam, an n̄ quam eodem modo posita sit Cic. fin. 3, 9: Quid autem apertius, QUAM, si selectio nulla sit ab iis rebus, quæ contra naturam sint, earum rerum, quæ sint secundum naturam, tollatur omnis ea, quæ quærat laudeturque prudentia? unam quam postulat nomen comparativum apertius, alteram verbum tollatur.* * *pro* ut *leg. videtur* utut, Col. 1, 1 *fin.* ut occupato.

Utensilia, quibus aut alitur hominum genus, aut excolitur, Col. 1, 3. 2, 13. 12, 1. *ita* utensile far, vinum, *rel.* Varr. 1, 2. utensilibus collectis revolant apes, Col. 9, 5.

Uterque. ea res utraque, Col. 1, 9. quod utrumque usurpatur, Col. 3, 14. utraque summæ, Col. 5, 1. quæ utraque genera, Col. 5, 11. *sic* Col. 1, 7 & 8. 4, 1.

Uterum corrumpit in ovibus aqua varia tempore admixturæ, Varr. 2, 2. in utero dolii, Col. 12, 4.

Utilis sapor pomorum, Pall. 4, 10. magis utilior nepotibus, quam filiis, Col. 6, 37. * *utillime & utillimus MS.* Pall. 8, 1. 11, 4. 12, 15.

ad Utilitatem adducere, *de bove domando*, Varr. 1, 20.

LEXICON

Utiquē, in *concedendi significatione*, Varr. 2, 4. 3, 7. Col.

1, 4. 4, 7.

Utor. uti factoribus, Cat. 13. *est* qui utatur, Cat. 7. *utenda* rogat, Cat. 5. *utito pro* utitor, Cat. 96, 107, 123 & 126. *quam* uti voles, Cat. 118. *vilicam* uti, Cat. 142. *vicinas*, Cat. 143. *vid.* Adusus. *Quam* rem utuntur medici, Varr. 3, 16. ex altero loco, *cisterna*, ut homines, ex altero, *lacu*, ut pecus uti possit, Varr. 1, 11.

Utrinque secus, Cat. 21.

Utroque, *ad majores pariter atque ad minores*, Varr. 2, 10.

Utrum editis, *sine interrogatione*, Varr. 3, 2.

Utrumne confuerit, Col. 11, 1.

Uvæ bis mille in una vite, Col. 3, 3. ut varii generis & coloris acinos ferant, Col. Arb. 9. *sine* granis ut nascantur, Pall. 3, 29. *quod idem est*, *sine* vinaceis, Col. Arb. 9. si nimio imbre complutæ sint, ut cognoscatur, Col. 11, 2. ut servantur (ollares) Col. 12, 43. Pall. 10, 17. in vite ad veris initia, Pall. 12, 12. ut siccentur, Col. 12, 15. *coctæ* ut servantur, Cat. 25. *passæ*, Cat. 7. ut fiant, Col. 12, 39. *passæ* Græcæ ut fiant, Pall. 11, 22. * *silvestres*, Pall. 7, 11. *labruscam alias vocant*. * *uvæ marinæ*, Veg. 1, 20. 4, 12. *inter suffimenta: piscis est* Plin. 9, 1. *ubi vid.* Harduin.

Vulcanalia, Col. 11, 3. *Dies feriatus Vulcano dicatus, dicitur* Vulcanalia. *M. Varro*: Vulcanalia a Vulcano, quod ei tum feriæ, & quod eo die populus pro se in ignem animalia mittit. *Plinius*: A Vulcanalibus lucubrare incipiebat itudendi causa. *Beroald.*

Vulgares equi, Col. 6, 27.

Vulgo jacentes testæ, *passim, temere abjectæ*, Col. 9, 12.

Vulneribus medentia, Col. 6, 32.

Vulpibus communis vinea, Varr. 1, 8.

Vulsinienfis lacus, Col. 8, 16.

Vulsant jumenta, cum aliquid ruperunt, Veg. 3, 42.

Vulsura pecorum tonsura antiquior, Varr. 2, 11.

Vulsus *est* pejus & cum periculo insiciens, quod colligas ex Veg.

1, 53. 3, 65, 66 & 68.

Vulturnus, *Eurus*, Col. 5, 5. 11, 2.

Vultus. vultu eodem venit æstas aut hiems, Col. 1, Præf.

X.

X decussis, Col. 3, 13. * X *pro* ff. *laxatus pro* lassatus

R U S T I C U M.

MS. Pall. 4, 12 extr. & sæpe codex Columellæ Lips. Etiam sæpe apud Vegetium, v. g. de laxis, h. e. lassis, 1, 38. ita triflago, trixago cet.

Xylobakamum, Col. 12, 51.

Y.

Yricus, Veg. 1, 38. forte colore iridis.

Yris illyricæ, Veg. 1, 34. & yreos crudi, forte floris iridis, Veg. 1, 20.

Z.

Zeus piscis, Col. 8, 16.

Zinziberis triti, Pall. 11, 20.

Ziziphus arbor apibus gratà, Pall. 1, 37. rutila & alba, Col. 9, 4. satio & cultura, Pall. 5, 4.

Zizipha ut servantur, Pall. 5, 4. MS. Pall. melius, zizyphum, & ita quoque Vindanion Geopon. 10, 43. Ceterum fructus zizyphi noti sunt apud nostros. Videantur Baptist. Pius annot. post. c. 37, Salmas. ad Solin. c. 52, p. 730, Bodæus a Stapel ad Theophrast. hist. plant. 4, 4, p. 328 f. Schætzg. Officinæ appellant jujubas.

Zungitis, Veg. 4, 16. N. L.

Zythi Pelusiaci pocula, Col. 10, 116.

